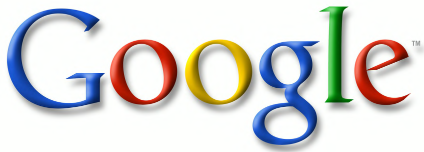

ΠΟΛΥΒΙΟΥ

Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Α.

POLYBII

H I S T O R I A.

EDIDIT

LUDOVICUS DINDORFIUS.

VOL. III.

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
MDCCCLXVII.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

ARGUMENTUM LIBRI DECIMI.

Cap. I. (Ol. 142, 3. A. Urb. 545.) Ora inferioris Italiae importuosa. Portus Tarenti eorumque opportunitas. Urbis opulentia. Hanc Fabius oppugnat.
Cap. II. Ingenium Scipionis. Non felix solum ille, sed et prudens. Simile Scipionis et Lycurgi institutum.
Cap. III. Laelii narratio de Scipione. Patrem servat Scipio.
Cap. IV. Aedilitatem cum fratre petit. Somnium fingit apud matrem.
Cap. V. Ambo fratres aediles creantur. Cum diis colloqui videtur Scipio. Blandus est, sagax et industrius.
Cap. VI. Milites in Hispania cohortatur Scipio. M. Silanus collega Scipionis. Carthaginem Novam oppugnare cogitat.
Cap. VII. Prudens Scipionis consilium. Tres duces Poenorum.
Cap. VIII. Commoditates Carthaginis Novae.
Cap. IX. Prudens Scipionis consilium perperam tribuitur fortunae. Eius epistola ad Philippum. Carthaginem Novam tendit.
Cap. X. Situs huius urbis. Aletes metallorum argenti inventor.
Cap. XI. Castra Scipionis ad Carthaginem Novam. Ambitus urbis. Scipio cohortatur milites.
Cap. XII. XIII. Terra et mari oppugnatur Carthago Nova.
Cap. XIV. Expugnatur a Romanis.
Cap. XV. Saevus mos Romanorum in expugnatione urbis. Direptio Carthaginis Novae.
Cap. XVI. Praeda aequaliter dividitur.
Cap. XVII. Probandus hic mos. Captivos curat Scipio. Naves captae.
Cap. XVIII. Mago et Senatores capti. Obsides. Uxor Mandonii et aliae captivae.
Cap. XIX. Pecunia capta. Continentia Scipionis. Laelium Romam mittit Scipio.
Cap. XX. Exercitia militaria. Fervent fabrorum officinae. Xenophontis dictum. Tarraconem redit Scipio.
Cap. XXI. Euryleon praetor Achaeorum. Philopoemenis ingenium et institutio. Polybii de Philopoemene libri tres.
Cap. XXII. Philopoemen instituitur a Cleandro. Convictu

ARGUMENTUM LIBRI UNDECIMI.

Cap. XXIV a. Responsum quod Scipio dedit ipsum ad quietem cohortantibus. Eiusdem cum Syphace colloquium. Hac de re Asdrubalis verbum.
Cap. XXV. XXVI. XXVII. Seditionem sedat Scipio.
Cap. XXVIII. XXIX. Eius oratio ad seditiosos.
Cap. XXX. Necantur auctores defectionis. Ceteris venia datur.
Cap. XXXI. Adversus Indibilem suos hortatur Scipio.
Cap. XXXII. Bellum cum Indibili.
Cap. XXXIII. Pugna prope Iberum amnem. Clades et fuga Indibilis. Victor Scipio Romam redit.
Cap. XXXIV. Euthydemus rex Bactrianorum pacem petit. Teleas Antiochi legatus. Demetrius Euthydemi filius. Pacem init Antiochus. Indiam petit et Sophagasenum. Victor domum redit.
Cap. XXXV. Varia fragmenta minora. Causarum cognitio perutilis.

ARGUMENTUM LIBRI DUODECIMI.

Cap. I. Varia fragmenta geographica.
Cap. II. Lotus arbor.
Cap. III. Timaei de Africa et Corsica errores. Africae fertilitas. Animalia. Timaei levitas. Animalia Corsicae.
Cap. IV. Tuba greges convocant in Corsica. Buccina utuntur subulci in Italia. Porcorum mira copia in ea regione. Buccina convocantur greges.
Cap. IV a. Temere Timaeus accusat Ephorum et Theopompum.
Cap. IV b. Puerilis eiusdem narratio de Romana consuetudine ante urbem sacrificandi equum.
Cap. IV c. In rebus Libycis, Sardicis, ac praesertim in Italicis malus historicus. Rerum inquisitionem prorsus negligit.
Cap. IV d. Vel eorum locorum, in quibus natus est, ignarus deprehenditur. Ridiculus eius error de Arethusae fonte.
Cap. V. Polybius bene meritus de Locrensibus. Dissensus Aristotelis et Timaei de origine Locrensium. Centum familiae. Phialephoros.
Cap. VI. Foedus subdolum cum Siculis. Servis olim non usos Graecos contendit Timaeus.
Cap. VI a. Adversus hanc Timaei sententiam Aristotelis contrariam defendit Polybius.
Cap. VI b. Huius rationes exponit, et quae causa fuerit Locrensibus demigrandi.
Cap. VII. Partium studiosus Timaeus. Nimius in vituperando.
Cap. VIII. Aristotelem insectatur.

Cap. IX. Timaei rationes de Locris.
Cap. X. Expenduntur hae rationes.
Cap. XI. Miram diligentiam ostentat Timaeus. Monumenta publica crepat. Consulto fuse de Timaeo agit Polybius.
Cap. XIa. Timaeus quilibet alius scriptor quam historicus habendus.
Cap. XII. Veritas lumen historiae. Duo genera mendacii.
Cap. XIIa. Voluntario mendacio maxime obnoxius Timaeus.
Cap. XIIb. Explicatio proverbii, Locrensium promissiones.
Cap. XIIc. Timaeus sua ipse vitia in aliis historicis vituperat. Callistheni conviciatur, Demosthenem autem et ceteros eiusdem aetatis oratores laudat.
Cap. XIII. Timaei in Democharem convicia. Hunc defendit Polybius. Archedicus comicus. Demochares perstrinxit Demetrium Phalereum. Limax in pompa. Asini in theatro.
Cap. XIV. Decorum in omnibus observandum. Diffidendum gerroni.
Cap. XV. Timaei in Agathoclem convicia. Defenditur Agathocles. Praeclare facta tacere non debet scriptor.
Cap. XVI. Leges Locrensium, auctore Zaleuco. Controversia de servo. Lex Zaleuci de rei vindicatione. Cosmopolis maior magistratus Locrensium. Alia lex Zaleuci dicere laqueo de collo suspenso.
Cap. XVII. XVIII. XIX. XX. XXI. XXII. Callisthenis imperitia rerum militarium.
Cap. XXIII. Ephorus et Callisthenes vindicantur a Timaei conviciis. Timoleontem laudibus effert Timaeus.
Cap. XXIV. Homerus helluo, iudice Timaeo. Aristoteles catillo. Timaei leve et morosum ingenium. Praesens abest et videns non videt.
Cap. XXV. Phalaridis taurus Carthaginem translatus. Agrigenti fuisse illum negat Timaeus. Historici huius imperitia.
Cap. XXVa. Qui in historia semel de industria mendax deprehenditur, nulla fide dignus est. Mos Timaei in concionibus aut legatorum orationibus tractandis. Non quod reapse dictum fuit scribit, sed quae dici debuerant.
Cap. XXVb. Historici proprium officium est revera habitos sermones et rerum causas pernoscere. Prae his falsas argumentationes et verbosas orationes nectit Timaeus.
Cap. XXVc. Alios accusando auctoritatem sibi comparat Timaeus. Idem Stratoni physico accidit. Alios reprehendere perfacile, culpa carere perarduum est.
Cap. XXVd. Athenis residens Timaeus in antiquorum commentariis legendis tempus contrivit. Historiae et medicae collatio. Tres medicinae partes. Alexandriae duae medicorum sectae, Herophilii et Callimachii.

Cap. XXV e. Tripartita similiter Historia. Ad bene scribendam historiam ex libris materiam colligere non satis est.

Cap. XXV f. Huius rei exemplo sint Ephorus, Theopompus et praesertim Timaeus.

Cap. XXV g. Qui rerum narratarum experientia carent historici, legentibus prorsus inutiles.

Cap. XXV h. Timaeus, rerum inexpertus, quod ipse fatetur. Nisi omnes, praecipuas tamen artes et facultates proprio opere profiteri debent historici.

Cap. XXV i. Apud Homerum multa rerum cognitio. Concionibus et orationibus in historia male utitur Timaeus.

Cap. XXV k. Quomodo tractandum sit id genus dicendi, exponit Polybius.

Cap. XXVI. Ad confirmandam sententiam exempla ex Timaei historia depromit. Verba deridet, quibus ad senatum Gelae loquentem Timaeus Hermocratem inducit. Scholastica prorsus et puerilis oratio.

Cap. XXVI a. Non minus ridicula Timoleontis apud eundem ad Graecos adhortatio.

Cap. XXVI b. Siculos et praesertim Syracusanos supra Graecos omnesque etiam homines extollere gestit Timaeus.

Cap. XXVI c. Tam fatuo historico idem accidit, quod in Academia eloquentiae studiosis.

Cap. XXVI d. Mirabilium rerum narratione falsam sibi admirationem Timaeus conciliat. Nimia eiusdem ostentatio et superbia de coloniarum descriptionibus.

Cap. XXVI e. In his ipsis errores eius demonstrati sunt. Studiosis nocet magis quam prodest eius commentariorum studium.

Cap. XXVI f. Timaei pragmatica historiae pars ex omni errorum colluvie concreta.

Cap. XXVII. Oculi certiores testes auribus Heracliti dictum. Commodius ex libris discitur, certius ex proprio usu. In hanc sententiam conveniunt Ephorus, Theopompus, Homerus.

Cap. XXVIII. Platonis dictum applicatur historiae. Immerita Timaei fama. Laus Ephori. Ne eius libros compilare videatur Timaeus, his ceterisque obtrectat.

Cap. XXVIII a. Qui propria experientia narrat, illis longe praestat qui res ex aliorum traditione tractant.

ARGUMENTUM LIBRI TERTII DECIMI.

Cap. I. (Ol. 143, 4. A. Urb. 550.) Aetolis obaeratis leges scribunt Dorimachus et Scopas. His resistit Alexander.

Cap. II. Scopas Alexandriam se confert. Inexplebilis eius cupiditas. Hydropicis comparatur.

Cap. III. Dolus rege indignus. Olim aperte, non dolo, gerebantur bella. Eius rei vestigium apud Romanos.

Cap. IV. Heraclidem adversus Rhodios subornat Philippus. Vita et mores Heraclidis.
Cap. V. Heraclides fallit Rhodios. Veritas triumphat de mendacio. Damocles.
Cap. VI. Nabis succedit Machanidae. Saevit Lacedaemone.
Cap. VII. Novum tormenti genus. Apega, Nabidis uxor.
Cap. VIII. Nabidis latrocinia. Origo belli cum Achaeis.
Cap. IX. Gerraeis libertatem concedit Antiochus.
Cap. X. Fragmenta geographica. Loca Italiae, Illyrici, Cretae et Thraciae.

ARGUMENTUM LIBRI QUARTI DECIMI.

Scholium. Auctoris prooemium. Acta annorum duodecim in hoc libro simul congessit.
Cap. I. (Ol. 144, 1. A. Urb. 551.) Scipio in Africa. Uticam obsidet. Syphacem reconciliare sperat. Hostium explorat castra. Syphacem legationibus ludit. Castra Asdrubalis et Syphacis.
Cap. II. Molitionem adversus Uticam simulat Scipio. Simul per legatos cum Syphace agit. Abrumpit legationes.
Cap. III. Syphax deliberat cum Asdrubale. Dolum parat Scipio. Vesperi signa concinunt apud Romanos.
Cap. IV. Castra hostium incendit Scipio.
Cap. V. Idem. Cum paucis effugiunt Syphax et Asdrubal.
Cap. VI. Victor Scipio in castra redit. Consternatio Poenorum in urbe. Deliberant de rebus praesentibus. Syphax in Abbam se recipit profugosque recolligit.
Cap. VII. Poeni reparant vires. Celtiberi opportune adveniunt. In Magnis campis castra ponunt Poeni.
Cap. VIII. Scipio obviam it hostibus. Proelio vincit in Magnis campis. Celtiberi omnes pereunt.
Cap. IX. Laelius et Massinissa persequuntur Syphacem. Scipio subigit oppida. Extrema Poenorum consilia.
Cap. X. Tunetem occupat Scipio. Eius classem aggrediuntur Poeni.
Cap. XI. Agathocles assentator Ptolemaei Philopatoris. Clino Ptolemaei Philadelphi amica; Agathoclea, Philopatoris.
Cap. XII. Res Aegypti plurium annorum complexus est auctor. In hoc libro narrabantur res Ptolemaei et Arsinoës.

ARGUMENTUM LIBRI QUINTI DECIMI.

Cap. I. (Ol. 144, 2. A. Urb. 552.) Romanis Poeni annonam intercipiunt. Legati Scipionis ad Poenos.
Cap. II. Legati violantur in reditu.
Cap. III. Novum belli initium. Hannibal in Africa. Tychaeus Numida.

Cap. IV. Oppida subigit Scipio. Massinissam revocat. Legati Roma redeunt. Poenorum legatos incolumes dimittit Scipio.
Cap. V. Zamam abit Hannibal. Ei speculatores remittit Scipio. Colloqui cum Scipione cupit Hannibal. Castra ad Naragara.
Cap. VI. VII. Colloquium Hannibalis cum Scipione. Hannibalis oratio.
Cap. VIII. Responsum Scipionis.
Cap. IX. Irrito colloquio proelio rem cernunt. Acies Scipionis.
Cap. X. Hortatur suos Scipio.
Cap. XI. Acies Hannibalis. Hortatur suos.
Cap. XII. Pugna ad Zamam.
Cap. XIII. XIV. Pugna Scipionis cum Hannibale. Vincit Scipio.
Cap. XV. XVI. Hannibal victus non sua culpa.
Cap. XVII. Legatis Poenorum respondet Scipio.
Cap. XVIII. Leges pacis.
Cap. XIX. Pacem suadet Hannibal. Pacis leges accipiunt Poeni.
Cap. XX. Res Philippi. Cum Antiocho coniurat contra Ptolemaeum. In eorum caput recidit exitium.
Cap. XXI. Molpagoras Cianorum demagogus. Cio per dolum potitur Philippus. Homines brutis incautiores.
Cap. XXII. Perfidia odiosum se reddit Philippus.
Cap. XXIII. Dolosa legatio ad Rhodios. Deprehenditur dolus. Aetolos nuper conciliatos denuo offendit Philippus. Prusiae gaudium in molestiam conversum.
Cap. XXIV. Thasum in deditionem recipit Philippus.
Cap. XXIV a. Plerique reges, dum imperium suscipiunt, libertatis nomen cunctis ostentant. Per narrandi rationem, qua utitur auctor, saepe fit ut finis prius quam initium dicatur.
Cap. XXV. Sosibius falsus tutor Ptolemaei Epiphanis. Agathocles falsus tutor et perditus minister. Agathoclea. Tlepolemus.
Cap. XXV a. Dinonem Dinonis filium interficit Agathocles.
Cap. XXVI. Se et pupillum regem commendat Macedonibus. Eius oratio ad Macedones. Qui rident eum. Tlepolemus commeatuum dominus.
Cap. XXVII. Tlepolemi socrus indigne tractata. Incertus consilii Agathocles. Moeragenes, Tlepolemi amicus, in eo est ut flagris caedatur.
Cap. XXVIII. Miro modo evadit. Macedones concitat adversus Agathoclem.
Cap. XXIX. Insurrectionem parant milites. Oenanthe mater Agathoclis.

Cap. XXX. Tumultus Alexandriae. Agathocles in syringem se recipit. Mulieres et pueri noctu discurrunt cum viris.
Cap. XXXI. Pupillum regem ab Agathocle poscunt Macedones. Animulam deprecatur Agathocles. Aristomenes, vilis adulator; dein solers regni administer. Intercedit pro Agathocle. Agathoclea ubera exserit.
Cap. XXXII. Puer rex traditur populo. Sosibius regi et regno prospicit. Agathocles et Agathoclea rapiuntur ad supplicium.
Cap. XXXIII. Necantur Philo, Agathocles, Nicon, Agathoclea, Oenanthe, Philammon.
Cap. XXXIV. Nihil mirum in casu Agathoclis, qui nulla virtute fuerat insignis.
Cap. XXXV. Accessoria disputatio narrationi subiicienda in magnorum virorum historia: quales Agathocles Siculus et Dionysius.
Cap. XXXVI. Diutius immorari narrationi calamitatum, nec utile est nec iucundum. Res exaggerare est hominum ignorantium.
Cap. XXXVII. Antiochus exspectatione hominum inferior.

ARGUMENTUM LIBRI SEXTI DECIMI.

Cap. I. (Ol. 144, 3. A. Urb. 553.) Pergamenen regionem vastat Philippus. In templa et lucos deorum saevit. Zeuxis Lydiae ab Antiocho praefectus.
Cap. I a et b. Post proelium ad Laden licuerat Philippo Alexandriam usque navigare. Plerique homines magna concupiscunt, nihil perficiunt.
Cap. II. Philippi classem persequitur Attalus cum sociis Rhodiis. Theophiliscus dux classis Rhodiae. Pugnae signum dat Philippus.
Cap. III. IV. V. Pugna navalis ad Chium.
Cap. VI. Attalus victor, per Philippum interclusus a suis, aegre evadit Erythras. Philippus victus regiam victoris navem capit. Rhodii Chium redeunt.
Cap. VII. Exitus pugnae navalis ad Chium.
Cap. VIII. Victus Philippus victoriam sibi vindicat. Gravissima eius clades.
Cap. IX. Laus Theophilisci Rhodii.
Cap. X. (nunc est c. I b)
Cap. XI. Prinassum obsidet Philippus.
Cap. XII. Iasi urbis situs et origo. Diana Cindyas nunquam compluitur. Theopompi levitas. In narrandis mirabilibus modus tenendus.
Cap. XIII. Nabis, Lacedaemoniorum tyrannus, Messenen proditione capit.
Cap. XIV et XV. Zeno et Antisthenes Rhodii, historici illustres. Dissentiunt a Polybio de pugna navali ad Laden;

Cap. XVI et XVII. De expeditione Nabidis adversus Messenen.
Cap. XVIII et XIX. De pugna Antiochi et Scopae ad Panium (Ol. 145, 2. A. Urb. 556).
Cap. XX. Stylum colens Zeno neglexit res. Ad Zenonem scripsit Polybius.
Cap. XXI. Tlepolemus administrator Aegypti. Pecuniae regiae prodigus. Superbia tumens.
Cap. XXII. Sosibius Sosibii filius sigilli regii custos. Ptolemaeus Sosibii filius, ex aula Macedonica redux spernit Alexandrinos. [V. cap. XL.]
Cap. XXIII. Laetitia Romanorum finito bello Punico. Syphax in triumpho ductus.
Cap. XXIV. P. Sulpicius Cos. Philippus Bargyliis. Hiemat in Caria. Raptu vivit luporum ritu.
Cap. XXV. (Ol. 144, 4. A. Urb. 554.) Attalus invitatur Athenas. Eodem veniunt legati Romani et Attalus. Honores huic habiti Athenis. Tribus Attalica.
Cap. XXVI. Concionem per epistolam alloquitur Attalus. Eius epistola ad populum Atheniensium.
Cap. XXVII. Philippo bellum indicunt Romani in gratiam Attali et Graecorum. Legati Romanorum ad Antiochum et Ptolemaeum.
Cap. XXVIII. Bellum generose suscipit Philippus. Eiusdem constantia.
Cap. XXIX. Abydum petit. Huius urbis situs. Freti Herculei cum freto ad Abydum comparatio. Portus Abydenus.
Cap. XXX. Abydum oppugnat Philippus. Deditionis conditiones respuit.
Cap. XXXI. Desperata consilia Abydenorum.
Cap. XXXII. XXXIII. Phocica desperatio. Desperatio olim Acarnanum, nunc Abydenorum.
Cap. XXXIV. Legatus Romanorum ad Philippum. Abydo potitur Philippus. Abydeni se ipsi interimunt.
Cap. XXXV. Legatio Achaeorum et Romanorum ad Rhodios de pace cum Philippo ineunda.
Cap. XXXVI. Philopoemenis stratagema adversus Nabidem. Litterae ad urbes Achaicas datae. Tegeam subito conveniunt Achaei.
Cap. XXXVII. Successus stratagematis. Nabidis mercenarii caesi ab Achaeis. Scotitas Pellene.
Cap. XXXVIII. Philippus Achaeos concitat adversus Romanos.
Cap. XXXIX. Scopas dux Ptolemaei recipit Iudaeam. Victo Scopa Antiochus potitur Palaestina (Ol. 145, 2. A. Urb. 556.) Hierosolyma.
Cap. XL. Gazensium fides in Ptolemaeum. [V. cap. 22.]
Cap. XLI. Fragmenta geographica.

ARGUMENTUM LIBRI SEPTIMI DECIMI [18].

Cap. I. [Nunc 18, 1 etc.] (Ol. 145, 3. A. Urb. 557) T. Quinctius et socii conveniunt cum Philippo ad Nicaeam. Colloquium Titi et Philippi. Titi postulata.
Cap. II. Postulata Attali, Rhodiorum, Achaeorum, Aetolorum.
Cap. III. Oratio Alexandri Aetoli adversus Philippum.
Cap. IV. Cum Aetolis disceptat Philippus. Spolium de spolio capiunt Aetoli.
Cap. V. Quid sit hoc declarat Philippus. Cum Aetolis expostulat.
Cap. VI. Rhodiis et Attalo respondet; mox et Achaeis.
Cap. VII. Scriptas conditiones petit. Titi iocus in Philippum. In posterum differtur colloquium.
Cap. VIII. Sero venit Philippus. Seorsum cum Tito colloquitur. Eius conditiones.
Cap. IX. Improbantur a sociis. Colloquium ad Thronium. Res reiicitur ad senatum Romanum.
Cap. X. Induciae dantur Philippo. Legati mittuntur Romam.
Cap. XI. Graecorum legati ad senatum Romanum. Compedes Graeciae. Philippi legati.
Cap. XII. Continuatur bellum cum Philippo. Quinctio prorogatur imperium.
Cap. XIII. Proditoris nomen non temere conferendum. Aristaenus non fuit proditor.
Cap. XIV. Demosthenes multos immerito proditores nominavit. Iniquus Demosthenes.
Cap. XV. Quis vere proditor. Proditorum merces. Stolidissimum animal homo.
Cap. XVI. Attali merita in Sicyonios, honoribus repensa.
Cap. XVII. Nabis potitur Argis. Apegae crudelitas.

ARGUMENTUM LIBRI DUODEVIGESIMI.

Cap. I. [Nunc 18, 18 etc.] (Ol. 145, 3. A. Urb. 557.) Romani milites vallos gestant in itinere. Praestat vallum Romanorum vallo Graecorum.
Cap. II. III. Titus et Philippus in Thessalia.
Cap. IV. Initium proelii ad Cynoscephalas.
Cap. V. Aetoli fortiter pugnant. Cynoscephalae tumuli.
Cap. VI. VII. VIII. Proelium ad Cynoscephalas.
Cap. IX. Philippus victus a T. Quinctio.
Cap. X. Fugit rex Macedonum. Eius castra spoliant Aetoli. Exitus proelii ad Cynoscephalas.
Cap. XI. Comparatio militiae Macedonicae cum Romana. Cur Romani palmam omnibus praeripiant. Hannibal quibus rebus superaverit Romanos. Pyrrhi militia.

Cap. XII. Phalanx densata. Sarisae phalangis.
Cap. XIII. Huius aciei vis propria.
Cap. XIV. Phalangis incommoda.
Cap. XV. Romana acies praestat phalangi.
Cap. XVI. In Macedoniam se recipit Philippus. Chartas regias cremari iubet. In adversa fortuna resipiscit.
Cap. XVII. Aetolorum avaritia et iactantia. Philippo inducias concedit Quinctius. Aetolis suspecta Titi integritas.
Cap. XVIII. Romanorum abstinentiam defendit Polybius. L. Aemilii exemplum, et P. Scipionis.
Cap. XIX. XX. Titi et sociorum colloquium de pace Philippo danda.
Cap. XXI. Colloquium cum Philippo ad Tempe.
Cap. XXII. Origo belli cum Aetolis et cum Antiocho. Pacem cum Philippo maturat Quinctius.
Cap. XXIII. Dolosi suis artibus capti. Epicharmi dictum.
Cap. XXIV. Attali regnum virtute partum et firmatum. Rhodiorum legatio ad Antiochum.
Cap. XXV. (Ol. 145, 4. A. U. 558.) M. Claudius Marcellus Cos. Frustra impedire conatur pacem. Cum Achaeis foedus non convenit.
Cap. XXVI. Boeoti ingrati in Titum. Brachyllas Boeotarcha.
Cap. XXVII. Senatusconsultum de pace cum Philippo.
Cap. XXVIII. Aetolorum querelae. Quinctius deliberat cum decem legatis a senatu missis. Corinthus Achaeis redditur. Plures urbes retinent Romani.
Cap. XXIX. Ludi Isthmici. Senatusconsultum de libertate Graecorum per praeconem pronunciatur.
Cap. XXX. Antiochi legatis respondet Quinctius. Res Graeciae ordinat.
Cap. XXXI. Legati Romani varias in partes. Cn. Cornelius convenit Philippum et Aetolos.
Cap. XXXII. Ephesus opportuna Antiocho. Antiochum convenit L. Cornelius.
Cap. XXXIII. Postulata Romanorum.
Cap. XXXIV. Antiochi responsum.
Cap. XXXV. Smyrnensium et Lampsacenorum legati.
Cap. XXXVI. Scopas res novas molitur. Vocatur ad regem.
Cap. XXXVII. Condemnatur necaturque. Cruciatus necatur Dicaearchus.
Cap. XXXVIII. Scopae rapinae. Charimortus. Anacleteria regis. Polycrates Cypri administrator. Ptolemaeus Megalopolita.

ARGUMENTUM LIBRI UNDEVIGESIMI.

Cap. I. Cato in Hispania muros urbium diruit (Ol. 146, 1. A. Urb. 559).
Cap. II. Ingens bello Punico captorum numerus ab Hannibale venundatorum.

ARGUMENTUM LIBRI VIGESIMI.

Cap. I. (Ol. 146, 4. A. Urb. 562.) Apocleti Aetolorum. Cum illis consultat Antiochus.
Cap. II. Boeotorum ad Antiochi legationem responsum.
Cap. III. Antiochus Chalcide hibernat. Epirotarum postulata et Eleorum. Responsum regis.
Cap. IV. Boeotorum pristina gloria minuta. Amaeocritus praetor. Boeoti cum Achaeis adversus Aetolos.
Cap. V. Aetolis se adiungunt. Macedonibus se tradunt. Neo Boeotus demeretur Antigonum. Brachyllas Neonis filius Spartae praefectus.
Cap. VI. Perditus status reipublicae Boeotorum. Opheltas conviviorum sodalitates. Megarenses a Boeotis transeunt ad Achaeos. Boeoti frustra invadunt Megarenses.
Cap. VII. Boeoti Thebis recipiunt Antiochum.
Cap. VIII. Euboea nupta Antiocho. Victus ad Thermopylas Antiochus Asiam repetit, amisso fere toto exercitu.
Cap. IX. Heraclea capta a Romanis. Pacem petunt Aetoli ab Acilio Cos. (Ol. 147, 1. A. Urb. 563). In fidem Romanorum sese dedunt.
Cap. X. Leges Aetolis dictae. Catenis terrentur eorum legati. Induciae dantur Aetolis. Leges pacis reiiciunt.
Cap. XI. Nicandri Aetoli fata.
Cap. XII. Legatio Lacedaemoniorum ad Romanos et responsum senatus.
Cap. XIII. Studium Philippi in Romanos. Demetrius obses, patri remittitur. Armenas, Nabidis filius.

ARGUMENTUM LIBRI VIGESIMI PRIMI.

Cap. I. (Ol. 147, 2. A. Urb. 564.) Supplicatio Romae. Aetolorum legati.
Cap. II. L. et P. Scipio adveniunt in Graeciam. Athenienses intercedunt pro Aetolis. Aetolorum legatio ad Scipiones irrita.
Cap. III. Deliberant Aetoli cum legatis Atheniensium. Inducias impetrant a Scipionibus. M. Acilius de provincia decedit.
Cap. IV. Romanum praesidium Phocaeae. Phocaeensium factiones. Eorum legatio ad Seleucum, Antiochi filium. Phocaeam petit Seleucus. Galli sacerdotes.
Cap. V. Trullae igniferae Pausistrati classis Rhodiae praefecti. Ex eventu, non ex ratione iudicant homines.
Cap. VI. L. Aemilius praefectus classis Romanae.
Cap. VII. Diophanes, dux auxiliorum Achaicorum.
Cap. VIII. Antiochus de pace agit. Aemilius consultat cum sociis. Eumenis oratio. Reiicitur pax.

Cap. IX. Prusiam sollicitat Antiochus. Litterae Scipionum ad Prusiam. C. Livius legatus.
Cap. X. Hellespontum traiiciunt Romani. Mandata Antiochi ad Scipiones. Stativa agunt Romani ad Hellespontum. P. Scipio collegio Saliorum adscriptus.
Cap. XI. Oratio legati Antiochi. Consulis responsum.
Cap. XII. Mandata ad P. Scipionem. Huius responsum. Durat bellum.
Cap. XIII. Sardibus potiuntur Romani. Legati Antiochi, Zeuxis et Antipater, pacem petunt.
Cap. XIV. Pacis leges. Romam mittuntur legati.
Cap. XV. Philopoemen a Lacedaemoniis corona donatus. Huius concio in curia Lacedaemoniorum.
Cap. XVI. Idem reductis exulibus poenas a Spartanis sumit.
Cap. XVII. Honestas cum utilitate raro conspirat. Philopoemen utriusque rei studiosus.
Cap. XVIII. Philippi Amyntae magnanimitas post victoriam ad Chaeroneam.
Cap. XIX. Ptolemaeus Epiphanes Lycopolin obsidet. Saevus in supplices. Aristonicus. Polycrates.
Cap. XX. Apollonis, Eumenis mater. In eam pietas Eumenis et Attali. Pax Eumenis cum Prusia.
Cap. XXI. Ortiagon regulus Galatarum.
Cap. XXII. Aristonicus, eunuchus strenuus.
Cap. XXIII. XXIV. Aetoli obsidentur ab Romanis.

ARGUMENTUM LIBRI VIGESIMI SECUNDI.

Cap. I. (Ol. 147, 3. A. U. 565.) Populi omnes Asiae respiciunt senatum Romanum. Eumenis oratio ad senatum. Animum ei addit senatus.
Cap. II. III. IV. Eumenis oratio.
Cap. V. VI. Probata senatui haec oratio. Smyrnensium legati et Rhodiorum. Oratio. Rhodiorum.
Cap. VII. Confirmatur pax cum Antiocho. Decernuntur decem legati in Asiam. Rhodii petunt de Solis. Redeunt Scipiones et Regillus.
Cap. VIII. Amynander deprecatur apud Scipiones. Aetoli subigunt Amphilochiam, Aperantiam, Dolopiam. Damoteles Romam legatus. M. Fulvius adversus Aetolos mittitur.
Cap. IX. Cum Epirotis consultat. Ambraciam oppugnat. Aetolorum legati intercepti ab Epirotis. Alexandri Isii avaritia. Eius avaritiam fortuna iuvat. Damoteles iterum Romam missus.
Cap. X. Legati Atheniensium, Rhodiorum in castra Romanorum veniunt. Amynander Ambraciam intrat. De pace agitur cum Aetolis. Tradit se Ambracia.

ap. XI. Pax Aetolis data. Ambracia, Pyrrhi olim regia. M. Fulvius ad Argos Amphilochinm castra ponit.
ap. XII. Legati mittuntur Romam. Pacem impedire studet Philippus. Damidis Atheniensis oratio pro Aetolis.
ap. XIII. Confirmatur pax cum Aetolis.
'ap. XIV. Belli Gallograeci initium.
'ap. XV. Moagetes Cibyrae tyrannus. Manlio se tradit.
'ap. XVI. Colobatus amnis. Isiondenses legati a Cn. Manlio auxilium precantur adversus Termessi cives.
'ap. XVII. Cyrmasa et Lysinoen capit Manlius. Sagalassi regionem infestat.
'ap. XVIII. Eposognatus Romanorum amicus. Tolistobogii. Galli matris Idaeae. Eposognati legati Cn. Manlium conveniunt. Gordieum oppidum. Olympus Asiae. Chiomara uxor Ortiagontis. Eius magnanimitas.
'ap. XIX. Tectosages insidiantur Romanis.
'ap. XIX a. Causae belli Romanorum cum Perseo perperam indicatae. Plerique scriptores nesciunt quid inter praeludium intersit et causam, et rursus inter praeludium belli et principium. Horum differentia exemplo belli cum Perseo confirmata.
ap. XX. (Ol. 147, 4. A. U. 566.) Same capta a Fulvio consule.
ap. XXI. Legatis Asiaticarum civitatum respondet Manlius. Gallorum legati et Ariarathis. Manlii responsa. Pecuniam et frumentum ab Antiocho accipit.
ıp. XXII. Praefectus praesidii Pergae urbem Manlio tradit. Roma adveniunt legati. Manlius, Lucium fratrem adversus Oroandenses mittit. Cum decem legatis confert.
ıp. XXIII. Foedus cum Antiocho.
ıp. XXIV. Decem legati res Asiae constituunt.

ARGUMENTUM LIBRI VIGESIMI TERTII.

p. I. (Ol. 148, 2. A. U. 568.) Lacedaemonii Romae accusant Philopoemenem. M. Lepidus Cos. Ptolemaeus Epiphanes renovat societatem cum Achaeis. Laudatur Ptolemaei dexteritas.
p. II. Boeotorum turbae. Zeuxippum restituere volunt Romani. Eum non recipiunt Boeoti. Frustra intercedunt Achaei. Initium belli commode sopitum.
p. III. Controversia Rhodiorum cum Lyciis.
p. IV. (Ol. 148, 3 sq. A. U. 569 sq.) Variae legationes ad populum Romanum. Designatio summorum capitum earum rerum quas Polybius hoc loco persecutus est.
p. V. Clitorem ubi Achaeorum concilium habebatur, veniunt Romanorum legati.
p. VI. Eumenes repetit urbes Thracias; Maronitae et alii

accusant Philippum per legationes Romam missas. Q. Caecilius Romanorum legatus. Aeniorum dissidia.

Cap. VII. Aristaenus praetor. Concilium Achaeorum Megalopoli. Eumenes insigne donum offert Achaeis. Legati Seleuci. Nicodemus legationem renunciat. Eumenis legati.

Cap. VIII. Apollonidas hortatur ad spernenda dona regis. Aeginetae libertatem repetunt ab Eumene. Respuitur largitio Eumenis.

Cap. IX. De Ptolemaei foedere oratio Lycortae. Aristaenus nudat absurditatem Philopoemenis et Lycortae. Seleuci legati.

Cap. X. Caecilius obiurgat Achaeos. Assentiuntur ei Aristaenus et Diophanes. Caecilio respondent Philopoemen et Lycortas. Concilium negatur Caecilio. Aristaenus suspectus Achaeis.

Cap. Xa. Philopoemenem de mutata erga Archonem ducem sententia improbat Polybius. Solertia a malitia longe discrepat.

Cap. XI. (Ol. 148, 4. A. U. 570.) Caecilius renunciat legationem. Caussa Philippi. Apollonidas legatus Achaeorum. Areus et Alcibiades Spartani.

Cap. XII. Achaei et Spartani causam suam agunt. Appius Claudius legatus in Graeciam. Achaei disceptant cum Caecilio.

Cap. XIII. Caedes Maroneae editur a Philippo. Caedes Maronitarum.

Cap. XIV. Eadem. Cassandrum veneno tollit Philippus. Romanis infensus Demetrium filium Romam mittit.

Cap. XV. Lites Gortyniorum cum Cnosiis.

ARGUMENTUM LIBRI VIGESIMI QUARTI.

Cap. I. (Ol. 149, 1. A. U. 571.) Plurimae legationes ex Graecia, Macedonia, Asia, Romam missae. Athenaeus, frater Eumenis. Demetrius et accusatores Philippi.

Cap. II. Demetrius causam patris agit. Responsum senatus.

Cap. III. Eumenis legati. Demetrio invident Philippus et Perseus.

Cap. IV. Lacedaemoniorum legati. Tres viros eligit senatus. Xenarchus Achaeorum legatus. Q. Marcius legatus in Macedoniam et Peloponnesum.

Cap. V. Dinocrates Messenius Romam legatus. Amicus T. Quinctii. Eiusdem ingenium. Philopoemen irritum reddit Quinctii et Dinocratis consilium.

Cap. VI. Q. Marcius legatus in Macedoniam. Romanis invitus paret Philippus. Eius expeditio in Thraciam.

Cap. VII. Macedones favent Demetrio. Eidem invident Philippus et Perseus.

Cap. VIII. Exitiosa consilia capit Philippus. Cives urbium maritimarum traducit in Emathiam. Aliud saevum consilium. Mutuae insidiae filiorum Philippi.
Cap. VIII a. Fragmentum orationis Philippi ad filios discordes.
Cap. VIII b. Idem. Macedonum lustratio.
Cap. VIII c. Ultima expeditio Philopoemenis. Eius mors.
Cap. IX. Laudes Philopoemenis. Invidiam civium semper effugit. Hannibalis praeclara solertia. Magnanima accusati Scipionis defensio.
Cap. IX a. Praeclara eiusdem P. Scipionis in alia occasione agendi raiio.
Cap. X. (Ol. 149, 2.. A. U. 572.) Legationes Romam missae. Legati Eumenis et Pharnacis. Rhodiorum de calamitate Sinopensium. Q. Marcius exponit Macedoniae statum, et Peloponnesi. Legati Lacedaemoniorum et Achaeorum.
Cap. XI. Legati Lacedaemoniorum a piratis occisi. Messene sub Lycorta invaditur.
Cap. XII. Messenii tradunt se Achaeis. Puniuntur percussores Philopoemenis.

ARGUMENTUM LIBRI VIGESIMI QUINTI.

Cap. I. (Ol. 149, 3. A. U. 573.) Messene per Lycortam recepta in foedus Achaeorum. Romani inconstanter respondent Achaeis. Achaei concilium Sicyone tenent. De Sparta in reipublicae societatem recipienda deliberant. Duo exsulum genera. Diophanes dissentit a Lycorta.
Cap. II. Sparta recipitur in foedus Achaeorum. Legationes Romam missae. Eumenis, Ariarathis et Pharnacis legati. Legati exsulum Spartanorum et Achaeorum.
Cap. III. Res exsulum Spartanorum. Achaeorum indulgentia in Messenios.
Cap. III a. Fruges hostium corrumpere illaudatum.
Cap. III b. In Creta magnarum rerum initia commoventur.
Cap. IV. Pharnaces Galatiam et Cappadociam invadit. Ei occurrit Eumenes. Attalus Roma redit. Carsignatus et Gaezotoris. Ariarathes rex Cappadociae.
Cap. V. Legati Romanorum pacem componere tentant. Renititur Pharnaces. Eumenes succurrit Rhodiis.
Cap. VI. (Ol. 149, 4. A. U. 574.) Induciae pactae cum Pharnace. Attalus magnifice exceptus Romae.
Cap. VII. Ptolemaeus decem naves offert Achaeis. Lycortas, Polybius, et Aratus nominantur legati Achaeorum. Legati ad Ptolemaeum. Moritur Ptolemaeus Epiphanes.
Cap. VIII. Chaeron Spartanus plebem demeretur. Pecuniam publicam dissipat. Apollonidem occidit. In vincula coniicitur.

Cap. IX. Comparatio Aristaeni et Philopoemenis. Utriusque ingenium et natura. Institutum in republica Aristaeni. Philopoemenis institutum.

Cap. IX a. Institutum suum in concione defendit Aristaenus, adversante Philopoemene.

Cap. IX b. Responsum Philopoemenis. Huius consilium praeclarum. Aristaeni autem honestum. Aristaenus magis benevolus Romanis quam Philopoemen.

ARGUMENTUM LIBRI VIGESIMI SEXTI.

Cap. I. (Ol. 150, 1. A. U. 575.) Hyperbatus praetor Achaeorum. Deliberatio de exsulibus Spartanis. Romam legatos mittunt Achaei.

Cap. II. Callicrates Romam legatus prodit libertatem Achaeorum. Eius oratio ad senatum.

Cap. III. Exsulum Spartanorum petitio. Callicrati morem gerit senatus. Callicrates auctor malorum Achaeis. Praetor Achaeorum creatur.

Cap. IV. Gracchus in Hispania tercentum oppida deiicit.

Cap. V. Initia regni Persei. Is favorem populi sibi conciliat. Laus eius. Philippi varium ingenium.

Cap. VI. Pharnaces pacem petit ab Eumene et Ariarathe. Formula foederis. Reguli foedere comprehensi.

Cap. VII. (Ol. 150, 3. A. U. 577.) Tiberius Gracchus et C. Claudius Coss. Lyciorum legatio Romam missa. Rhodios accusant crudelitatis. Responsum senatus Romani. Persei sponsa deducta a Rhodiis.

Cap. VIII. Romani legati ad Rhodios. Nova legatio Rhodiorum Romam.

Cap. IX. (Ol. 150, 4. A. U. 578.) Dardanii et Thessali legatos Romam mittunt. De Bastarnis et de Perseo queruntur. A. Postumius legatus.

Cap. X. (Ol. 151, 1. A. U. 579.) Antiochus Epimanes potius quam Epiphanes.

ARGUMENTUM LIBRI VIGESIMI SEPTIMI.

Cap. I. (Ol. 152, 1. A. U. 583.) Ismenias Boeotus. Q. Marcius legatus in Boeotiam. Factiones Thebis. Neon et Hippias.

Cap. II. Legati Romani Chalcide. Thebani tradunt se Romanis. Servius Lentulus. Boeotorum respublica divulsa. Archo praetor Achaeorum.

Cap. III. Ti. Claudius, A. Postumius. Hegesilochus prytanis Rhodiorum. Classem Romanis offerunt Rhodii.

Cap. IV. Rhodios ad partes suas invitat Perseus: Romanis fidem servant.

Cap. V. Coronaei et Haliartii favent Perseo.

Cap. VI. C. Lucretius praetor per aliptam Rhodiis mittit litteras. Dino et Polyaratus favent Perseo. Eumenes suspectus Rhodiis. Ridetur aliptes. Frustra Rhodios sollicitat Dino. Naves Romanis mittunt. Diophanes.

Cap. VII. Solon et Hippias legati Persei. Edictum senatus.

Cap. VIII. Perseus ex concilii sententia legatos mittit ad Licinium consulem. Romani pervicaces in rebus adversis. Nil proficit Perseus.

Cap. VIII a. Romanis a Perseo equestri proelio victis plaudunt Graeci.

Cap. VIII b. Clitomachi Thebani et Aristonici Aegyptii athleticum certamen. Adversario faventes Clitomachus spectatores alloquitur. Aristonicus devictus.

Cap. VIII c. Quae his certaminibus fieri solet vulgi conversio, eadem tunc erga Perseum.

Cap. IX. Cestrosphendone. Praesidium Romanum pene opprimitur a Perseo.

Cap. X. Cotys Thrax, socius Persei.

Cap. XI. Perseus captivos redimit a Rhodiis. Diophanis socii navales. Dino et Polyaratus.

Cap. XII. Ptolemaeus, Cypri praefectus, fidus Ptolemaeo Philometori remanet.

Cap. XIII. (Ol. 152, 2. A. U. 584.) Charops senior Epirota. Charops iunior Romae educatus calumniatur Antinoum et Cephalum. Cephalus vir probus. Nicander et alii Aetoli Romam abducti. Sibi consulit Cephalus.

Cap. XIV. Aul. Hostilio consuli insidiae struuntur in Epiro. Aous amnis. Nestor Cropius.

Cap. XV. Pharnaces. Attali amor in Eumenem fratrem.

Cap. XVI. Cydoniatarum perfidia in Apolloniatas.

Cap. XVII. Bellum Antiochi cum Ptolemaeo Philometore. Antiochus ad Pelusium.

Cap. XVIII. Maxima in omnibus rebus vis opportunitatis. — Multi honestatis cupidi, pauci ad eam adipiscendam incumbunt.

ARGUMENTUM LIBRI DUODETRIGESIMI.

Cap. I. (Ol. 152, 2. A. U. 585.) Bellum pro Coelesyria. Antiochi iura et Ptolemaei. Mandata utriusque ad senatum. Responsum senatus.

Cap. II. Legati Rhodiorum frumentum petunt ex Sicilia. Excusant factionum dissidia.

Cap. III. A. Hostilius proconsul. C. Popillius, Cn. Octavius, legati ad Thebanos et Achaeos.

Cap. IV. V. Popillius legatus ad Aetolos, ad Acarnanes.

Cap. VI. Archo praetor Achaeorum. Polybius magister equitum.

ARGUMENTUM LIBRI UNDETRIGESIMI.

nos autem summis incommodis conflictatos videret Eumenes, speravit se pacis conciliatorem fore.

Cap. I e. Hanc spem Perseo coemendam offert per Cydam Cretensem. Reges se mutuo fallere nituntur. Callidissimus alter, alter avarissimus.

Cap. I f. Contentionis inter illos genus. Eumenes sua calliditate non potest Persei tenacitatem expugnare, et ab incepto destitit.

Cap. I g. Omnis improbitatis origo avaritia. Per hanc suis commodis male consulunt homines. Quod quidem Eumeni contigit.

Cap. I h. Hoc etiam Perseo accommodandum esse demonstrat Polybius.

Cap. II. Persei foedus cum Genthio.

Cap. III. Eiusdem legatio ad Rhodios, ad Eumenem, ad Antiochum.

Cap. IV. Rhodii pacem conciliaturi legatos mittunt Romam, et ad Perseum, Cretensesque.

Cap. V. Rhodum adveniunt legati Persei et Genthii. Huius saevitia in subditos.

Cap. VI. Scutum Ligustinum. De Scipione Nasica dissentit a Polybio Plutarchus. Defectus lunae. Phalangem Macedonicam stupet Aemilius. Princeps fugae Perseus.

Cap. VI a. Obiter quaedam de rerum tractatione in hac historia universali. Contrarium plerisque scriptoribus Polybii institutum.

Cap. VI b. Aemilii Pauli concio coram Perseo captivo.

Cap. VI c. Demetrii Phalerei verba, quibus praesentem regni Macedonici ruinam vaticinatus esse videtur.

Cap. VI d. Galli Asiatici in Eumenis regnum incursionem faciunt.

Cap. VII. Astuta legatio Rhodiorum explosa a senatu Romano.

Cap. VII a. Antiochus alterum bellum infert Ptolemaeo.

Cap. VIII. Duo fratres Ptolemaei simul regnant in Aegypto. Auxilia petunt ab Achaeis. Horum deliberatio. Dissuadet Callicrates.

Cap. IX. Suadent Lycortas et Polybius. Dissentiunt Achaei de auxilio Ptolemaeis mittendo.

Cap. X. T. Numisius legatus ad Ptolemaeos et Antiochum. Legatos ad conciliandos reges mittunt Achaei. Lycortam et Polybium duces belli petunt Ptolemaei.

Cap. XI. Popillius Antiochum circulo circumscribit. Aegypto excedit Antiochus. Eius copias Cypro eiicit Popillius. Aegyptus Ptolemaeis servata a Romanis.

Cap. XII. Multa consilia verbotenus probabilia operis periculum non sustinent.

ARGUMENTUM LIBRI TRIGESIMI.

Cap. I. (Ol. 153, 1. A. U. 587.) Attalus ab Eumene Romam missus. Vana spe inflatur.
Cap. II. Stratius submissus ab Eumene Attalum admonet.
Cap. III. Attali oratio apud senatum. Responsum senatus. Aenus et Maronea. Legatio Romanorum ad Gallograecos.
Cap. IV. Rhodiorum legatio. Eis irati Romani. Antonius tribunus plebis. Cygneus cantus. Astymedis orationem improbat Polybius. Illius oratio ad senatum.
Cap. V. Nova legatio Rhodiorum. Potestas nauarchi Rhodii. Rhodiorum prudentia in contrahendis societatibus. Romanorum societatem operose ambiunt. Ab eis desciscunt Caunii. Caras et Lycios liberant Romani.
Cap. VI. Dinonis et Polyarati inconstantia. Varia hominum studia bello Persico.
Cap. VII. Autochiria pusilli animi indicium. Hippocritus Cous.
Cap. VIII. Dino et Polyaratus Rhodii convicti favisse Perseo. Dinonis socordia.
Cap. IX. Polyaratus Romanis traditus Romamque deportatus.
Cap. X. Graecorum legationes ad Romanos in Macedonia. Eorundem legationes Romam. Caussa Achaeorum. Eos calumniatur Callicrates.
Cap. XI. Ptolemaeorum legatio Romam. Menalcidas Lacedaemonius.
Cap. XII. Cotyis legatio.
Cap. XIII. Genthius in triumpho ductus. Ludi Circenses. Certamen tibicinum. Saltatores. Pugiles.
Cap. XIV. Caedes et tumultus apud Aetolos. Charops nequissimus hominum.
Cap. XV. Aemilius Paulus civitates Graeciae obit. Suas ille statuas columnis a Perseo structis imponit. Sicyonis munitionem admiratur, Corinthique situm. Olympici Iovis statuam contemplans obstupet. Ludos in Graecia edit. Septuaginta oppida Epiri evertit Aemilius.
Cap. XVI. (Ol. 153, 2. A. U. 588.) Prusiae turpis adulatio.
Cap. XVII. Eumenes Romam venire prohibetur. Reges prohibentur Italia. Eumenem deprimunt Romani. Legatis datur senatus.
Cap. XVIII. Legatio Atheniensium. Petunt de Haliarto, Delo, et Lemno. De Haliarto iniqua petitio. Delus et Lemnus eis dantur.
Cap. XVIII a. Ex his ignominiam aut incommoda potius quam fructum aliquem reportarunt Athenienses.
Cap. XIX. Legatio Rhodiorum. Theaetetus moritur Romae. Caunii exsules.
Cap. XX. Callicrates, proditor Achaeorum, exosus omnibus.

FRAGMENTA LIBRI X.

Ὄντων γὰρ ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ καὶ τῆς Ῥηγίνων 1
πόλεως σταδίων εἰς Τάραντα πλειόνων ἢ δισχιλίων,
εἰς τέλος ἀλίμενον εἶναι συμβαίνει τὴν πλευρὰν τῆς
Ἰταλίας ταύτην πλὴν τῶν ἐν Τάραντι λιμένων· ἣ τέ- 2
τραπται μὲν εἰς τὸ Σικελικὸν πέλαγος, νεύει δὲ πρὸς
τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα τόπους, ἔχει δὲ τῶν τε βαρ-
βάρων ἐθνῶν τὰ πολυανθρωπότατα καὶ τῶν Ἑλληνί-
δων πόλεων τὰς ἐπιφανεστάτας. Βρέττιοι γὰρ καὶ 3
Λευκανοὶ καί τινα μέρη τῶν Δαυνίων, ἔτι δὲ Καλα-
βροὶ καὶ πλείους ἕτεροι, τοῦτο τὸ κλῖμα νέμονται τῆς
Ἰταλίας· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων Ῥή- 4
γιον καὶ Καυλωνία καὶ Λοκροὶ καὶ Κρότων, ἔτι δὲ
Μεταπόντιον καὶ Θούριοι ταύτην ἐπέχουσι τὴν παρα-
λίαν, ὥστε καὶ τοὺς ἀπὸ Σικελίας καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς 5
Ἑλλάδος φερομένους ἐπί τινα τόπον τῶν προειρημέ-
νων κατ' ἀνάγκην ὁρμεῖν ἐν τοῖς τῶν Ταραντίνων
λιμέσι, καὶ τὰς ἀμείψεις καὶ τὰς οἰκονομίας πρὸς
πάντας τοὺς κατέχοντας ταύτην τὴν πλευρὰν τῆς Ἰτα-
λίας ἐν ταύτῃ ποιεῖσθαι τῇ πόλει. τεκμήραιτο δ' ἄν 6
τις τοῦ τόπου τὴν εὐκαιρίαν ἐκ τῆς περὶ Κροτωνιά-
τας γενομένης εὐδαιμονίας. ἐκεῖνοι γὰρ θερινοὺς

ἔχοντες ὅρμους καὶ βραχεῖάν τινα παντελῶς προσα-
γωγήν, μεγάλην εὐδαιμονίαν δοκοῦσι περιποιήσασθαι
δι᾽ οὐδὲν ἕτερον ἢ διὰ τὴν τῶν τόπων εὐφυΐαν, ἣν
οὐδὲ συγκρίνειν ἄξιόν ἐστι τοῖς Ταραντίνων λιμέσι
7 καὶ τόποις. τέτακται δὲ καὶ πρὸς τοὺς κατὰ τὸν
Ἀδρίαν λιμένας εὐφυῶς καὶ νῦν μέν, ἔτι δὲ μᾶλλον
8 ἦν πρὸ τοῦ. ἀπὸ γὰρ ἄκρας Ἰαπυγίας ἕως εἰς Σι-
ποῦντα πᾶς ὁ προσφερόμενος ἐκ τῶν ἀντιπέρας καὶ
καθορμισθεὶς πρὸς τὴν Ἰταλίαν εἰς Τάραντα ἐποι-
εῖτο τὴν ὑπερβολήν, καὶ ταύτῃ συνεχρῆτο τῇ πόλει
πρὸς τὰς ἀλλαγὰς καὶ μεταθέσεις οἷον εἰ ἐμπορίῳ·
9 οὐδέπω γὰρ συνέβαινε τότε τὴν τῶν Βρεντεσίνων
10 ἐκτίσθαι πόλιν. διόπερ ὁ Φάβιος, ἐν μεγάλῳ τιθέ-
μενος τὴν ἐπιβολήν, τἆλλα παρεὶς πρὸς ταῖς εἰς
τοῦτο τὸ μέρος ἦν ἐπινοίαις. [Exc. ant. p. 217.]

2 Ὅτι μέλλοντες ἱστορεῖν τὰ πραχθέντα Ποπλίῳ
κατὰ τὴν Ἰβηρίαν, συλλήβδην δὲ πάσας τὰς κατὰ τὸν
βίον ἐπιτελεσθείσας αὐτῷ πράξεις, ἀναγκαῖον ἡγού-
μεθα τὸ προεπιστῆσαι τοὺς ἀκούοντας ἐπὶ τὴν αἵρε-
2 σιν καὶ φύσιν τἀνδρός. τῷ γὰρ σχεδὸν ἐπιφανέστα-
τον αὐτὸν γεγονέναι τῶν πρὸ τοῦ, ζητοῦσι μὲν πάν-
τες εἰδέναι τίς ποτ᾽ ἦν καὶ ἀπὸ ποίας φύσεως ἢ
τριβῆς ὁρμηθεὶς τὰς τηλικαύτας καὶ τοσαύτας ἐπετε-
3 λέσατο πράξεις, ἀγνοεῖν δὲ καὶ ψευδοδοξεῖν ἀναγκά-
ζονται διὰ τὸ τοὺς ἐξηγουμένους ὑπὲρ αὐτοῦ παρα-
4 πεπαικέναι τῆς ἀληθείας. ὅτι δέ ἐστιν ὑγιὲς τὸ νυνὶ
λεγόμενον ὑφ᾽ ἡμῶν δῆλον ἔσται διὰ τῆς ἡμετέρας
ἐξηγήσεως τοῖς ἐπισημαίνεσθαι δυναμένοις τὰ κάλ-
λιστα καὶ παραβολώτατα τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων.
5 οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες αὐτὸν ἐπιτυχῆ τινα καὶ τὸ
πλεῖον ἀεὶ παραλόγως καὶ ταὐτομάτῳ κατορθοῦντα
6 τὰς ἐπιβολὰς παρεισάγουσι, νομίζοντες ὡς ἂν εἰ

θειοτέρους εἶναι καὶ θαυμαστοτέρους τοὺς τοιούτους
ἄνδρας τῶν κατὰ λόγον ἐν ἑκάστοις πραττόντων,
ἀγνοοῦντες ὅτι τὸ μὲν ἐπαινετόν, τὸ δὲ μακαριστὸν
εἶναι συμβαίνει τῶν προειρημένων, καὶ τὸ μὲν κοι- 7
νόν ἐστι καὶ τοῖς τυχοῦσι, τὸ δ' ἐπαινετὸν μόνων
ἴδιον ὑπάρχει τῶν εὐλογίστων καὶ φρένας ἐχόντων
ἀνδρῶν, οὓς καὶ θειοτάτους εἶναι καὶ προσφιλεστά-
τους τοῖς θεοῖς νομιστέον. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ Πόπλιος 8
Λυκούργῳ τῷ τῶν Λακεδαιμονίων νομοθέτῃ παρα-
πλησίαν ἐσχηκέναι φύσιν καὶ προαίρεσιν. οὔτε γὰρ 9
Λυκοῦργον ἡγητέον δεισιδαιμονοῦντα καὶ πάντα
προσέχοντα τῇ Πυθίᾳ συστήσασθαι τὸ Λακεδαιμο-
νίων πολίτευμα, οὔτε Πόπλιον ἐξ ἐνυπνίων ὁρμώμε-
νον καὶ κληδόνων τηλικαύτην περιποιῆσαι τῇ πατρίδι
δυναστείαν· ἀλλ' ὁρῶντες ἑκάτεροι τοὺς πολλοὺς τῶν 10
ἀνθρώπων οὔτε τὰ παράδοξα προσδεχομένους ῥᾳδίως
οὔτε τοῖς δεινοῖς τολμῶντας παραβάλλεσθαι χωρὶς
τῆς ἐκ τῶν θεῶν ἐλπίδος, Λυκοῦργος μὲν ἀεὶ προσ- 11
λαμβανόμενος ταῖς ἰδίαις ἐπιβολαῖς τὴν ἐκ τῆς Πυ-
θίας φήμην εὐπαραδεκτοτέρας καὶ πιστοτέρας ἐποίει
τὰς ἰδίας ἐπινοίας, Πόπλιος δὲ παραπλησίως ἐνεργα- 12
ζόμενος ἀεὶ δόξαν τοῖς πολλοῖς ὡς μετά τινος θείας
ἐπιπνοίας ποιούμενος τὰς ἐπιβολάς, εὐθαρσεστέρους
καὶ προθυμοτέρους κατεσκεύαζε τοὺς ὑποταττομένους
πρὸς τὰ δεινὰ τῶν ἔργων. ὅτι δ' ἕκαστα μετὰ λογι- 13
σμοῦ καὶ προνοίας ἔπραττε καὶ διότι πάντα κατὰ λό-
γον ἐξέβαινε τὰ τέλη τῶν πράξεων αὐτῷ δῆλον ἔσται
διὰ τῶν λέγεσθαι μελλόντων.

Ἐκεῖνος γὰρ ὅτι μὲν ἦν εὐεργετικὸς καὶ μεγαλό- 3
ψυχος ὁμολογεῖται, διότι δ' ἀγχίνους καὶ νήπτης καὶ
τῇ διανοίᾳ περὶ τὸ προτεθὲν ἐντεταμένος, οὐδεὶς ἂν
συγχωρήσειε πλὴν τῶν συμβεβιωκότων καὶ τεθεαμέ-

2 νων ὑπ' αὐγὰς αὐτοῦ τὴν φύσιν. ὧν εἷς ἦν Γάιος
Λαίλιος, ἀπὸ νέου μετεσχηκὼς αὐτῷ παντὸς ἔργου
καὶ λόγου μέχρι τελευτῆς, ὁ ταύτην περὶ αὐτοῦ τὴν
δόξαν ἡμῖν ἐνεργασάμενος διὰ τὸ δοκεῖν εἰκότα λέ-
γειν καὶ σύμφωνα τοῖς ὑπ' ἐκείνου πεπραγμένοις.
3 ἔφη γὰρ πρώτην γεγονέναι Ποπλίου πρᾶξιν ἐπίση-
μον, καθ' ὃν καιρὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὴν ἱππομαχίαν
συνεστήσατο πρὸς Ἀννίβαν περὶ τὸν Πάδον καλού-
4 μενον ποταμόν. τότε γάρ, ὡς ἔοικεν, ἑπτακαιδέκα-
τον ἔτος ἔχων καὶ πρῶτον εἰς ὕπαιθρον ἐξεληλυθώς,
συστήσαντος αὐτῷ τοῦ πατρὸς διαφερόντως ἱππέων
οὐλαμὸν ἀσφαλείας χάριν, συνθεασάμενος ἐν τῷ κιν-
δύνῳ τὸν πατέρα περιειλημμένον ὑπὸ τῶν πολεμίων
μετὰ δυοῖν ἢ τριῶν ἱππέων καὶ τετρωμένον ἐπισφα-
λῶς, τὰς μὲν ἀρχὰς ἐπεβάλετο παρακαλεῖν τοὺς μεθ'
5 ἑαυτοῦ βοηθῆσαι τῷ πατρί, τῶν δ' ἐπὶ ποσὸν κατορ-
ρωδούντων διὰ τὸ πλῆθος τῶν περιεστώτων πολε-
μίων, αὐτὸς εἰσελάσαι παραβόλως δοκεῖ καὶ τολμη-
6 ρῶς εἰς τοὺς περικεχυμένους. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ
τῶν ἄλλων ἀναγκασθέντων ἐμβαλεῖν, οἱ μὲν πολέ-
μιοι καταπλαγέντες διέστησαν, ὁ δὲ Πόπλιος ἀνελ-
πίστως σωθεὶς πρῶτος αὐτὸς τὸν υἱὸν σωτῆρα
7 προσεφώνησε πάντων ἀκουόντων. περιγενομένης δ'
αὐτῷ τῆς ἐπ' ἀνδρείᾳ φήμης ὁμολογουμένης διὰ τὴν
προειρημένην χρείαν, λοιπὸν ἤδη σπανίως αὑτὸν ἐδί-
δου κατὰ τοὺς ὕστερον καιροὺς εἰς τοὺς κατ' ἰδίαν
κινδύνους, ὅτ' εἰς αὐτὸν ἀναρτηθεῖεν ὑπὸ τῆς πα-
τρίδος αἱ τῶν ὅλων ἐλπίδες· ὅπερ ἴδιόν ἐστιν οὐ τῇ
τύχῃ πιστεύοντος, ἀλλὰ νοῦν ἔχοντος ἡγεμόνος.

4 Μετὰ δὲ ταῦτα, πρεσβύτερον ἔχων ἀδελφὸν
Λεύκιον, καὶ τούτου προσπορευομένου πρὸς τὴν ἀγο-
ρανομίαν, ἣν σχεδὸν ἐπιφανεστάτην ἀρχὴν εἶναι συμ-

βαίνει τῶν νέων παρὰ Ῥωμαίοις, ἔθους δ' ὄντος δύο 2
πατρικίους καθίστασθαι, τότε δὲ καὶ πλειόνων προσ-
πορευομένων, ἐκ πολλοῦ μὲν οὐκ ἐτόλμα μεταπο-
ρεύεσθαι τὴν αὐτὴν ἀρχὴν τἀδελφῷ· συνεγγιζούσης 3
δὲ τῆς καταστάσεως, λογιζόμενος ἐκ τῆς τοῦ πλήθους
φορᾶς οὐκ εὐμαρῶς τὸν ἀδελφὸν ἐφιξόμενον τῆς ἀρ-
χῆς, τὴν δὲ πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν τοῦ δήμου θεωρῶν
μεγάλην ὑπάρχουσαν, καὶ μόνως οὕτως ὑπολαμβάνων
κἀκεῖνον καθίξεσθαι τῆς προθέσεως, εἰ συμφρονή-
σαντες ἅμα ποιήσαιντο τὴν ἐπιβολήν, ἦλθεν ἐπί τινα
τοιαύτην ἔννοιαν. θεωρῶν γὰρ τὴν μητέρα περιπο- 4
ρευομένην τοὺς νεὼς καὶ θύουσαν τοῖς θεοῖς ὑπὲρ
τἀδελφοῦ, καὶ καθόλου μεγάλην προσδοκίαν ἔχου-
σαν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος, ἧς μόνης ἔμελεν αὐτῷ· τὸν 5
μὲν γὰρ πατέρα τότε πλεῖν συνέβαινεν εἰς Ἰβηρίαν
στρατηγὸν ἀπεσταλμένον ἐπὶ τὰς προειρημένας πρά-
ξεις· οὐ μὴν ἀλλ' ἔφη πρὸς αὐτὴν ὄνειρον τεθεωρη-
κέναι δὶς ἤδη τὸν αὐτόν. δοκεῖν γὰρ ἅμα τἀδελφῷ 6
καθεσταμένος ἀγορανόμος ἀναβαίνειν ἀπὸ τῆς ἀγο-
ρᾶς ὡς ἐπὶ τὴν οἰκίαν, ἐκείνην δὲ συναντᾶν αὐτοῖς
εἰς τὰς θύρας καὶ περιπτύξασαν ἀσπάσασθαι. τῆς δὲ 7
παθούσης τὸ γυναικεῖον πάθος καί τι προσεπιφθεγ-
ξαμένης, Εἰ γὰρ ἐμοὶ ταύτην ἰδεῖν γένοιτο τὴν ἡμέ-
ραν, Βούλει, φησί, μῆτερ, πεῖραν λάβωμεν; τῆς δὲ 8
συγκαταθεμένης, ὡς οὐ τολμήσοντος αὐτοῦ, πρὸς δὲ
τὸν καιρὸν οἱονεὶ προσπαίζοντος, καὶ γὰρ ἦν κομιδῇ
νέος, ἠξίου τήβενναν αὐτῷ λαμπρὰν εὐθέως ἑτοιμάσαι·
τοῦτο γὰρ ἔθος ἐστὶ τοῖς τὰς ἀρχὰς μεταπορευομένοις. 9
καὶ τῇ μὲν οὐδ' ἐν νῷ τὸ ῥηθὲν ἦν, ὁ δὲ λαβὼν πρῶ- 5
τον λαμπρὰν ἐσθῆτα κοιμωμένης ἔτι τῆς μητρὸς πα-
ρῆν εἰς τὴν ἀγοράν. τοῦ δὲ πλήθους καὶ διὰ τὸ πα- 2
ράδοξον καὶ διὰ τὴν προϋπάρχουσαν εὔνοιαν ἐκπλη-

*κτικῶς αὐτὸν ἀποδεξαμένου, καὶ μετὰ ταῦτα προελ-
θόντος εἰς τὸν ἀποδεδειγμένον τόπον καὶ στάν-
3 τος παρὰ τὸν ἀδελφόν, οὐ μόνον τῷ Ποπλίῳ περιέ-
θεσαν οἱ πολλοὶ τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ καὶ τἀδελφῷ δι'
ἐκεῖνον, καὶ παρῆσαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἀμφότεροι, γε-
4 γονότες ἀγορανόμοι. τῇ δὲ μητρὶ τοῦ πράγματος
ἄφνω προσπεσόντος, περιχαρὴς οὖσα πρὸς τὰς θύρας
ἀπήντα καὶ μετὰ παραστάσεως ἠσπάζετο τοὺς νεανί-
5 σκους, ὥστε τὸν Πόπλιον ἐκ τοῦ συμβαίνοντος δο-
κεῖν πᾶσι τοῖς προακηκοόσι τῶν ἐνυπνίων μὴ μόνον
κατὰ τὸν ὕπνον, ἔτι δὲ μᾶλλον ὕπαρ καὶ μεθ' ἡμέ-
6 ραν διαλέγεσθαι τοῖς θεοῖς. ὧν οὐδὲν ἦν ἐνύπνιον,
ἀλλὰ ὑπάρχων εὐεργετικὸς καὶ μεγαλόδωρος καὶ προσ-
φιλὴς κατὰ τὴν ἀπάντησιν συνελογίσατο τὴν τοῦ πλή-
7 θους πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν. λοιπὸν πρός τε τὸν τοῦ
δήμου καὶ τὸν τῆς μητρὸς καιρὸν ἁρμοσάμενος εὐστό-
χως οὐ μόνον καθίκετο τῆς προθέσεως, ἀλλὰ καὶ
8 μετά τινος ἐδόκει θείας ἐπιπνοίας αὐτὸ πράττειν. οἱ
γὰρ μὴ δυνάμενοι τοὺς καιροὺς μηδὲ τὰς αἰτίας καὶ
διαθέσεις ἑκάστων ἀκριβῶς συνθεωρεῖν ἢ διὰ φαυλό-
τητα φύσεως ἢ δι' ἀπειρίαν καὶ ῥᾳθυμίαν εἰς θεοὺς
καὶ τύχας ἀναφέρουσι τὰς αἰτίας τῶν δι' ἀγχίνοιαν
ἐκ λογισμοῦ καὶ προνοίας ἐπιτελουμένων.*

*9 Ταῦτα μὲν οὖν εἰρήσθω μοι χάριν τῶν ἀκουόν-
των, ἵνα μὴ συγκαταφερόμενοι ψευδῶς τῇ καθωμιλη-
μένῃ δόξῃ περὶ αὐτοῦ παραπέμπωσι τὰ σεμνότατα
καὶ κάλλιστα τἀνδρός, λέγω δὲ τὴν ἐπιδεξιότητα καὶ
10 φιλοπονίαν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἔσται τοῦτο συμφανὲς ἐπ'
αὐτῶν τῶν πράξεων.*

*6 Οὐ μὴν ἀλλὰ τότε συνηθροισμένων τῶν δυνά-
μεων παρεκάλει μὴ καταπεπλῆχθαι τὴν προγεγενη-
2 μένην περιπέτειαν· οὐ γὰρ ταῖς ἀρεταῖς ἡττῆσθαι*

Ῥωμαίους ὑπὸ Καρχηδονίων οὐδέποτε, τῇ δὲ προδο-
σίᾳ τῇ Κελτιβήρων καὶ τῇ προπετείᾳ, διακλεισθέντων
τῶν στρατηγῶν ἀπ' ἀλλήλων διὰ τὸ πιστεῦσαι τῇ
συμμαχίᾳ τῶν εἰρημένων. ὧν ἑκάτερα νῦν ἔφη περὶ 3
τοὺς πολεμίους ὑπάρχειν· χωρὶς γὰρ ἀπ' ἀλλήλων
πολὺ διεσπασμένους στρατοπεδεύειν, τοῖς τε συμμά-
χοις ὑβριστικῶς χρωμένους ἅπαντας ἀπηλλοτριωκέναι
καὶ πολεμίους αὐτοῖς παρεσκευακέναι. διὸ καὶ τοὺς 4
μὲν ἤδη διαπέμπεσθαι πρὸς σφᾶς, τοὺς δὲ λοιπούς,
ὡς ἂν τάχιστα θαρρήσωσι καὶ διαβάντας ἴδωσι τὸν
ποταμόν, ἀσμένως ἥξειν, οὐχ οὕτως εὐνοοῦντας σφίσι,
τὸ δὲ πλεῖον ἀμύνεσθαι σπουδάζοντας τὴν Καρχηδο-
νίων εἰς αὐτοὺς ἀσέλγειαν, τὸ δὲ μέγιστον στασιά- 5
ζοντας πρὸς ἀλλήλους τοὺς τῶν ὑπεναντίων ἡγεμόνας
ἀθρόους διαμάχεσθαι πρὸς αὐτοὺς οὐ θελήσειν, κατὰ
μέρος δὲ κινδυνεύοντας εὐχειρώτους ὑπάρχειν. διὸ 6
βλέποντας εἰς ταῦτα παρεκάλει περαιοῦσθαι τὸν πο-
ταμὸν εὐθαρσῶς· περὶ δὲ τῶν ἑξῆς ἀνεδέχετο μελή-
σειν αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσι. ταῦτα δ' εἰπὼν 7
τρισχιλίους μὲν ἔχοντα πεζοὺς καὶ πεντακοσίους ἱπ-
πεῖς Μάρκον ἀπέλιπε τὸν συνάρχοντα περὶ τὴν διά-
βασιν ἐφεδρεύσοντα τοῖς ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ συμμά-
χοις· αὐτὸς δὲ τὴν ἄλλην ἐπεραίου δύναμιν, ἄδηλον
πᾶσι ποιῶν τὴν αὑτοῦ πρόθεσιν. ἦν γὰρ αὐτῷ κεκρι- 8
μένον πράττειν ὧν μὲν εἶπε πρὸς τοὺς πολλοὺς μη-
δέν, προύκειτο δὲ πολιορκεῖν ἐξ ἐφόδου τὴν ἐν Ἰβη-
ρίᾳ Καρχηδόνα προσαγορευομένην. ὃ δὴ καὶ πρῶτον 9
ἄν τις λάβοι καὶ μέγιστον σημεῖον τῆς ὑφ' ἡμῶν ἄρτι
ῥηθείσης διαλήψεως. ἔτος γὰρ ἕβδομον ἔχων πρὸς 10
τοῖς εἴκοσι πρῶτον μὲν ἐπὶ πράξεις αὑτὸν ἔδωκε τε-
λέως παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀπηλπισμένας διὰ τὸ μέγεθος
τῶν προγεγονότων ἐλαττωμάτων, δεύτερον δοὺς αὑ- 11

τὸν τὰ μὲν κοινὰ καὶ προφαινόμενα πᾶσι παρέλιπε,
τὰ δὲ μήτε παρὰ τοῖς πολεμίοις*, ταῦτ' ἐπενόει καὶ
12 προετίθετο πράττειν. ὧν οὐδὲν ἦν χωρὶς ἐκλογισμῶν
τῶν ἀκριβεστάτων.
7 Ἔτι μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἱστορῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ
καὶ πυνθανόμενος ἐπιμελῶς τήν τε προδοσίαν τῶν
Κελτιβήρων καὶ τὸν διαζευγμὸν τῶν ἰδίων στρατο-
πέδων, καὶ συλλογιζόμενος ὅτι παρὰ τοῦτο συμβαίνει
2 τοῖς περὶ τὸν πατέρα γενέσθαι τὴν περιπέτειαν, οὐ
κατεπέπληκτο τοὺς Καρχηδονίους οὐδ' ἥττητο τῇ
3 ψυχῇ, καθάπερ οἱ πολλοί. μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς ἐν-
τὸς Ἴβηρος ποταμοῦ συμμάχους ἀκούων μένειν ἐν τῇ
πρὸς αὐτοὺς φιλίᾳ, τοὺς δὲ τῶν Καρχηδονίων ἡγε-
μόνας στασιάζειν μὲν πρὸς σφᾶς, ὑβρίζειν δὲ τοὺς
ὑποταττομένους, εὐθαρσῶς διέκειτο πρὸς τὴν ἔξοδον,
4 οὐ τῇ τύχῃ πιστεύων, ἀλλὰ τοῖς συλλογισμοῖς. πα-
ραγενόμενός γε μὴν εἰς τὴν Ἰβηρίαν, πάντας ἀνακρί-
νων καὶ παρ' ἑκάστου πυνθανόμενος τὰ περὶ τοὺς
ἐναντίους, ηὕρισκε τὰς μὲν δυνάμεις τῶν Καρχηδο-
5 νίων εἰς τρία μέρη διῃρημένας· ὧν Μάγωνα μὲν
ἐπυνθάνετο διατρίβειν ἐντὸς Ἡρακλείων στηλῶν ἐν
τοῖς Κονίοις προσαγορευομένοις, Ἀσδρούβαν δὲ τὸν
Γέσκωνος περὶ Τάγου ποταμοῦ στόμα κατὰ τὴν Λυ-
σιτανήν, τὸν δ' ἕτερον Ἀσδρούβαν πολιορκεῖν τινα
πόλιν ἐν τοῖς Καρπητανοῖς, οὐδένα δὲ τῶν προειρη-
μένων ἐλάττω δέχ' ἡμερῶν ὁδὸν ἀπέχειν τῆς Καινῆς
6 πόλεως. νομίζων οὖν, ἐὰν μὲν εἰς μάχην συνιέναι
κρίνῃ τοῖς πολεμίοις, τὸ μὲν πρὸς πάντας ἅμα κινδυ-
νεύειν [ἐπισφαλὲς εἶναι] τελέως καὶ διὰ τὸ προητ-
τῆσθαι τοὺς πρὸ αὐτοῦ καὶ διὰ τὸ πολλαπλασίους εἶ-
7 ναι τοὺς ὑπεναντίους, ἐὰν δὲ πρὸς ἕνα συμβαλεῖν
σπεύδων, κἄπειτα τούτου φυγομαχήσαντος, ἐπιγενο-

μένων δὲ τῶν ἄλλων δυνάμεων, συγκλεισθῇ που,
κατάφοβος ἦν μὴ ταῖς αὐταῖς Γναΐῳ τῷ θείῳ καὶ
Ποπλίῳ τῷ πατρὶ περιπέσῃ συμφοραῖς. διὸ τοῦτο 8
μὲν τὸ μέρος ἀπεδοκίμασε, πυνθανόμενος δὲ τὴν
προειρημένην Καρχηδόνα μεγίστας μὲν χρείας παρ-
έχεσθαι τοῖς ὑπεναντίοις, μέγιστα δὲ βλάπτειν καὶ
κατὰ τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον αὐτόν, ἐξητάκει τὰ κατὰ
μέρος ὑπὲρ αὐτῆς ἐν τῇ παραχειμασίᾳ τῶν εἰδότων.
ἀκούων δὲ πρῶτον μὲν ὅτι λιμένας ἔχει στόλῳ καὶ 2
ναυτικαῖς δυνάμεσι μόνη σχεδὸν τῶν κατὰ τὴν Ἰβη-
ρίαν, ἅμα δὲ καὶ διότι πρὸς τὸν ἀπὸ τῆς Λιβύης πλοῦν
καὶ πελάγιον δίαρμα λίαν εὐφυῶς κεῖται τοῖς Καρχη-
δονίοις, μετὰ δὲ ταῦτα διότι καὶ τὸ τῶν χρημάτων 3
πλῆθος καὶ τὰς ἀποσκευὰς τῶν στρατοπέδων ἁπάσας
ἐν ταύτῃ τῇ πόλει συνέβαινε τοῖς Καρχηδονίοις ὑπάρ-
χειν, ἔτι δὲ τοὺς ὁμήρους τοὺς ἐξ ὅλης τῆς Ἰβηρίας,
τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι μάχιμοι μὲν ἄνδρες εἴησαν εἰς 4
χιλίους οἱ τὴν ἄκραν τηροῦντες διὰ τὸ μηδένα μη-
δέποτ᾽ ἂν ὑπολαμβάνειν ὅτι κρατούντων Καρχηδο-
νίων σχεδὸν ἁπάσης Ἰβηρίας ἐπινοήσει τις τὸ παρά-
παν πολιορκῆσαι ταύτην τὴν πόλιν, τὸ δ᾽ ἄλλο πλῆ- 5
θος ὅτι πολὺ μὲν εἴη διαφερόντως ἐν αὐτῇ, πᾶν δὲ
δημιουργικὸν καὶ βάναυσον καὶ θαλαττουργὸν καὶ
πλεῖστον ἀπέχον πολεμικῆς ἐμπειρίας, ὃ κατὰ τῆς
πόλεως ὑπελάμβανεν εἶναι, παραδόξου γενομένης
ἐπιφανείας. καὶ μὴν οὐδὲ τὴν θέσιν τῆς Καρχηδόνος 6
οὐδὲ τὴν κατασκευὴν οὐδὲ τὴν τῆς περιεχούσης αὐ-
τὴν λίμνης διάθεσιν ἠγνόει, διά δέ τινων ἁλιέων 7
τῶν ἐνειργασμένων τοῖς τόποις ἐξητάκει διότι καθό-
λου μέν ἐστι τεναγώδης ἡ λίμνη καὶ βατὴ κατὰ τὸ
πλεῖστον, ὡς δ᾽ ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ γίγνεταί τις τοσαύτη
ἀποχώρησις καθ᾽ ἡμέραν ἐπὶ δείλην ὀψίαν. ἐξ ὧν 8

συλλογισάμενος ὅτι καθικόμενος μὲν τῆς ἐπιβολῆς οὐ
μόνον βλάψει τοὺς ὑπεναντίους, ἀλλὰ καὶ τοῖς σφε-
τέροις πράγμασι μεγάλην ἐπίδοσιν παρασκευάσει,
9 διαπεσὼν δὲ τῆς προθέσεως, ὅτι δύναται σώζειν τοὺς
ὑποταττομένους διὰ τὸ θαλαττοκρατεῖν, ἐὰν ἅπαξ
ἀσφαλίσηται τὴν στρατοπεδείαν· τοῦτο δ' ἦν εὐχερὲς
διὰ τὸ μακρὰν ἀπεσπάσθαι τὰς τῶν ὑπεναντίων δυ-
10 νάμεις· οὕτως ἀφέμενος τῶν ἄλλων περὶ ταύτην ἐγέ-
9 νετο τὴν παρασκευὴν ἐν τῇ παραχειμασίᾳ. καὶ ταύ-
την ἔχων τὴν ἐπιβολὴν καὶ τὴν ἡλικίαν, ἣν ἀρτίως
εἶπα, πάντας ἀπεκρύψατο χωρὶς Γαΐου Λαιλίου, μέ-
χρι πάλιν αὐτὸς ἔκρινε φανερὸν ποιεῖν.
2 Τούτοις δὲ τοῖς ἐκλογισμοῖς ὁμολογοῦντες οἱ συγ-
γραφεῖς, ὅταν ἐπὶ τὸ τέλος ἔλθωσι τῆς πράξεως, οὐκ
οἶδ' ὅπως οὐκ εἰς τὸν ἄνδρα καὶ τὴν τούτου πρό-
νοιαν, εἰς δὲ τοὺς θεοὺς καὶ τὴν τύχην ἀναφέρουσι
3 τὸ γεγονὸς κατόρθωμα, καὶ ταῦτα χωρὶς τῶν εἰκό-
των καὶ τῆς τῶν συμβεβιωκότων μαρτυρίας καὶ διὰ
τῆς ἐπιστολῆς τῆς πρὸς Φίλιππον αὐτοῦ τοῦ Πο-
πλίου σαφῶς ἐκτεθεικότος ὅτι τούτοις τοῖς ἐκλογι-
σμοῖς χρησάμενος, οἷς ἡμεῖς ἀνώτερον ἐξελογισάμεθα,
καθόλου τε τοῖς ἐν Ἰβηρίᾳ πράγμασιν ἐπιβάλοιτο καὶ
κατὰ μέρος τῇ τῆς Καρχηδόνος πολιορκίᾳ.
4 Πλὴν τότε γε τῷ μὲν ἐπὶ τοῦ στόλου Γαΐῳ Λαι-
λίῳ δι' ἀπορρήτων ἐντειλάμενος παρήγγειλε πλεῖν
5 ἐπὶ τὴν προειρημένην πόλιν, μόνος γὰρ οὗτος αὐτῷ
συνῄδει τὴν ἐπιβολήν, καθάπερ ἀνώτερον εἶπον,
6 αὐτὸς δὲ τὰς πεζὰς δυνάμεις ἀναλαβὼν ἐποιεῖτο
τὴν πορείαν μετὰ σπουδῆς. εἶχε δὲ τὸ μὲν τῶν πε-
ζῶν πλῆθος εἰς δισμυρίους καὶ πεντακισχιλίους, ἱπ-
7 πεῖς δὲ εἰς δισχιλίους καὶ πεντακοσίους. ἀφικόμενος
δὲ ἑβδομαῖος κατεστρατοπέδευσε κατὰ τὸ πρὸς ἄρ-

ετους μέρος τῆς πόλεως, καὶ περιεβάλετο κατὰ μὲν
ὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν τῆς στρατοπεδείας τάφρον καὶ
άρακα διπλοῦν ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν, κατὰ δὲ
ὴν πρὸς τὴν πόλιν ἁπλῶς οὐδέν· αὐτὴ γὰρ ἡ τοῦ
όπου φύσις ἱκανὴν ἀσφάλειαν αὐτῷ παρεσκεύαζε.
έλλοντες δὲ καὶ τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν ἅλωσιν τῆς 8
όλεως δηλοῦν, ἀναγκαῖον ἡγούμεθ' εἶναι τὸ καὶ τοὺς
αρακειμένους τόπους καὶ τὴν θέσιν αὐτῆς ἐπὶ πο-
ὸν ὑποδεῖξαι τοῖς ἀκούουσι.

Κεῖται μὲν οὖν τῆς Ἰβηρίας κατὰ μέσην τὴν πα- 10
αλίαν ἐν κόλπῳ, νεύοντι πρὸς ἄνεμον λίβα, οὗ τὸ
ὲν βάθος ἐστὶν ὡς εἴκοσι σταδίων, τὸ δὲ πλάτος ἐν
αῖς ἀρχαῖς ὡς δέκα· λαμβάνει δὲ διάθεσιν λιμένος
πᾶς κόλπος διὰ τοιαύτην αἰτίαν. νῆσος ἐπὶ τοῦ 2
τόματος αὐτοῦ κεῖται βραχὺν ἐξ ἑκατέρου τοῦ μέ-
ους εἴσπλουν εἰς αὐτὸν ἀπολείπουσα. ταύτης ἀπο- 3
εχομένης τὸ πελάγιον κῦμα συμβαίνει τὸν κόλπον
λον εὐδίαν ἴσχειν, πλὴν ἐφ' ὅσον οἱ λίβες καθ' ἑκά-
ερον τὸν εἴσπλουν παρεισπίπτοντες κλύδωνας ἀπο-
ελοῦσι. τῶν γε μὴν ἄλλων πνευμάτων ἀκλυδώνι- 4
τος ὢν τυγχάνει διὰ τὴν περιέχουσαν αὐτὸν ἤπειρον.
ν δὲ τῷ μυχῷ τοῦ κόλπου πρόκειται χερρονησίζον 5
ρος, ἐφ' οὗ κεῖσθαι συμβαίνει τὴν πόλιν, περιεχο-
ένην θαλάττῃ μὲν ἀπ' ἀνατολῶν καὶ μεσημβρίας,
πὸ δὲ τῶν δύσεων λίμνῃ προσεπιλαμβανούσῃ καὶ
οῦ πρὸς ἄρκτον μέρους, ὥστε τὸν λοιπὸν τόπον μέ- 6
ρι τῆς ἐπὶ θάτερα θαλάττης, ὃς καὶ συνάπτει τὴν
όλιν πρὸς τὴν ἤπειρον, μὴ πλέον ὑπάρχειν ἢ δυοῖν
ταδίων. ἡ δὲ πόλις αὐτὴ μεσόκοιλός ἐστι· κατὰ δὲ 7
ὴν ἀπὸ μεσημβρίας πλευρὰν ἐπίπεδον ἔχει τὴν ἀπὸ
αλάττης πρόσοδον· τὰ δὲ λοιπὰ περιέχεται λόφοις,
υσὶ μὲν ὀρεινοῖς καὶ τραχέσιν, ἄλλοις δὲ τρισὶ πολὺ

μὲν χθαμαλωτέροις, σπιλώδεσι δὲ καὶ δυσβάτοις·
8 ὧν ὁ μὲν μέγιστος ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς αὐτῇ παράκει-
ται, προτείνων εἰς θάλατταν, ἐφ' οὗ καθίδρυται νεὼς
9 Ἀσκληπιοῦ. τούτῳ δ' ὁ ἀπὸ τῆς δύσεως ἀντίκειται,
παραπλησίαν θέσιν ἔχων, ἐφ' οὗ καὶ βασίλεια κατε-
σκεύασται πολυτελῶς, ἅ φασιν Ἀσδρούβαν ποιῆσαι,
10 μοναρχικῆς ὀρεγόμενον ἐξουσίας. αἱ δὲ λοιπαὶ τρεῖς
τῶν ἐλαττόνων βουνῶν ὑπεροχαὶ τὸ πρὸς ἄρκτον αὐ-
11 τῆς μέρος περιέχουσι. καλεῖται δὲ τῶν τριῶν ὁ μὲν
πρὸς ἀνατολὰς νεύων Ἡφαίστου, τούτῳ δ' ὁ συν-
εχὴς Ἀλήτου· δοκεῖ δ' οὗτος εὑρετὴς γενόμενος τῶν
ἀργυρείων μετάλλων ἰσοθέων τετευχέναι τιμῶν· ὁ
12 δὲ τρίτος προσαγορεύεται Κρόνου. συμβαίνει δὲ τὴν
λίμνην τῇ παρακειμένῃ θαλάττῃ σύρρουν γεγονέναι
13 χειροποιήτως χάριν τῶν θαλαττουργῶν. κατὰ δὲ τὴν
τοῦ διείργοντος αὐτὰς χείλους διακοπὴν γέφυρα κα-
τεσκεύασται πρὸς τὸ καὶ τὰ ὑποζύγια καὶ τὰς ἁμάξας
ταύτῃ ποιεῖσθαι τὴν παρακομιδὴν τῶν ἐκ τῆς χώρας
ἀναγκαίων.

11 Τοιαύτης δ' ὑπαρχούσης τῆς διαθέσεως τῶν τό-
πων, ἀσφαλίζεσθαι συνέβαινε τοῖς Ῥωμαίοις τὴν
στρατοπεδείαν κατὰ τὴν ἐντὸς ἐπιφάνειαν ἀκατα-
σκεύως ὑπό τε τῆς λίμνης καὶ τῆς ἐπὶ θάτερα θα-
2 λάττης. τὸ δὲ μεταξὺ τούτων διάστημα τὸ συνάπτον
τὴν πόλιν πρὸς τὴν ἤπειρον ἀχαράκωτον εἴασε, κατὰ
3 μέσην ὑπάρχον τὴν αὑτοῦ στρατοπεδείαν, εἴτε καὶ
καταπλήξεως χάριν εἴτε καὶ πρὸς τὴν ἐπιβολὴν ἁρ-
μοζόμενος, ὅπως ἀνεμποδίστους ἔχῃ καὶ τὰς ἐξαγω-
4 γὰς καὶ τὰς ἀναχωρήσεις εἰς τὴν παρεμβολήν. ὁ δὲ
περίβολος τῆς πόλεως οὐ πλεῖον εἴκοσι σταδίων
ὑπῆρχε τὸ πρότερον· καίτοι γ' οὐκ ἀγνοῶ διότι πολ-
λοῖς εἴρηται τετταράκοντα· τὸ δ' ἐστὶ ψεῦδος. οὐ

γὰρ ἐξ ἀκοῆς ἡμεῖς, ἀλλ' αὐτόπται γεγονότες μετ'
ἐπιστάσεως ἀποφαινόμεθα. νῦν δὲ καὶ μᾶλλον ἔτι
συνῄρηται.

Πλὴν ὅ γε Πόπλιος, συνάψαντος καὶ τοῦ στόλου 5
πρὸς τὸν δέοντα καιρόν, ἐπεβάλετο συναθροίσας τὰ
πλήθη παρακαλεῖν, οὐχ ἑτέροις τισὶ χρώμενος ἀπο-
λογισμοῖς, ἀλλ' οἷς ἐτύγχανε πεπεικὼς αὑτόν, ὑπὲρ
ὧν ἡμεῖς τὸν κατὰ μέρος ἄρτι πεποιήμεθα λόγον.
ἀποδείξας δὲ δυνατὴν οὖσαν τὴν ἐπιβολήν, καὶ 6
συγκεφαλαιωσάμενος τὴν ἐκ τοῦ κατορθώματος ἐλάτ-
τωσιν τῶν ὑπεναντίων, αὔξησιν δὲ τῶν σφετέρων
πραγμάτων, λοιπὸν χρυσοῦς στεφάνους ἐπηγγείλατο
τοῖς πρώτοις ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀναβᾶσι καὶ τὰς εἰθισμέ-
νας δωρεὰς τοῖς ἐπιφανῶς ἀνδραγαθήσασι· τὸ δὲ 7
τελευταῖον ἐξ ἀρχῆς ἔφη τὴν ἐπιβολὴν αὐτῷ ταύτην
ὑποδεδειχέναι τὸν Ποσειδῶνα παραστάντα κατὰ τὸν
ὕπνον, καὶ φάναι συνεργήσειν ἐπιφανῶς κατ' αὐτὸν
τὸν τῆς πράξεως καιρὸν οὕτως ὥστε παντὶ τῷ στρα-
τοπέδῳ τὴν ἐξ αὑτοῦ χρείαν ἐναργῆ γενέσθαι. τῶν 8
δὲ κατὰ τὴν παράκλησιν λόγων ἅμα μὲν ἀπολογισμοῖς
ἀκριβέσι μεμιγμένων, ἅμα δ' ἐπαγγελίαις χρυσῶν
στεφάνων, ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις θεοῦ προνοίᾳ, τελέως
μεγάλην ὁρμὴν καὶ προθυμίαν παρίστασθαι συνέβαινε
τοῖς νεανίσκοις.

Τῇ δ' ἐπαύριον κατὰ μὲν τοὺς ἐκ τῆς θαλάττης 12
τόπους περιστήσας ναῦς παντοδαποῖς βέλεσιν ἐξηρ-
τυμένας, καὶ δοὺς τὴν ἐπιτροπὴν Γαΐῳ, κατὰ δὲ γῆν
τοὺς εὐρωστοτάτους τῶν ἀνδρῶν εἰς δισχιλίους ὁμόσε
τοῖς κλιμακοφόροις ἐπιστήσας, ἐνήρχετο τῆς πολιορ-
κίας κατὰ τρίτην ὥραν. ὁ δὲ Μάγων ὁ τεταγμένος 2
ἐπὶ τῆς πόλεως τὸ μὲν τῶν χιλίων σύνταγμα διελὼν
τοὺς μὲν ἡμίσεις ἐπὶ τῆς ἄκρας ἀπέλιπε, τοὺς δ' ἄλ-

3 λους ἐπὶ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς λόφου παρενέβαλε· τῶν
δὲ πολιτῶν τοὺς εὐρωστοτάτους περὶ δισχιλίους κατε-
σκευακὼς τοῖς ὑπάρχουσι κατὰ τὴν πόλιν ὅπλοις ἐπέ-
στησε κατὰ τὴν πύλην τὴν φέρουσαν ἐπὶ τὸν ἰσθμὸν
καὶ τὴν τῶν πολεμίων στρατοπεδείαν· τοῖς δὲ λοιποῖς
παρήγγειλε βοηθεῖν κατὰ δύναμιν πρὸς πάντα τὰ
4 μέρη τοῦ τείχους. ἅμα δὲ τῷ τὸν Πόπλιον ταῖς σάλ-
πιγξι διασημῆναι τὸν καιρὸν τῆς προσβολῆς ἐξαφίησι
τοὺς καθωπλισμένους ὁ Μάγων διὰ τῆς πύλης, πε-
πεισμένος ὅτι καταπλήξεται τοὺς ὑπεναντίους καὶ τὸ
5 παράπαν ἀφελεῖται τὴν ἐπιβολὴν αὐτῶν. προσπεσόν-
των δὲ τούτων ἐρρωμένως τοῖς ἐκ τοῦ στρατοπέδου
κατὰ τὸν ἰσθμὸν παρατεταγμένοις ἐγίγνετο μάχη
λαμπρὰ καὶ παρακελευσμὸς ἐξ ἀμφοῖν ἐναγώνιος, τῶν
μὲν ἐκ τοῦ στρατοπέδου, τῶν δ' ἐκ τῆς πόλεως τοῖς
6 ἰδίοις ἑκατέρων ἐπιβοώντων. τῆς δὲ διὰ τῶν βοη-
θούντων ἐπικουρίας οὐχ ὁμοίας ὑπαρχούσης διὰ τὸ
τοῖς μὲν Καρχηδονίοις διὰ μιᾶς πύλης καὶ σχεδὸν
ἀπὸ δυοῖν σταδίων γίγνεσθαι τὴν παρουσίαν, τοῖς
δὲ Ῥωμαίοις ἐκ χειρὸς καὶ κατὰ πολὺν τόπον, ἄνισος
7 ἦν ἡ μάχη παρὰ ταύτην τὴν αἰτίαν. ὁ γὰρ Πόπλιος
ἑκὼν ἐπέστησε τοὺς αὑτοῦ παρ' αὐτὴν τὴν στρατοπε-
δείαν χάριν τοῦ προκαλέσασθαι τοὺς πολεμίους πορ-
ρωτάτω, σαφῶς γιγνώσκων, ἐὰν διαφθείρῃ τούτους,
ὄντας οἷον εἰ στόμα τοῦ κατὰ τὴν πόλιν πλήθους,
ὅτι διατραπήσεται τὰ ὅλα καὶ τὴν πύλην οὐκέτι τῶν
8 ἔνδον οὐδεὶς ἐξιέναι θαρρήσει. οὐ μὴν ἀλλ' ἕως μέν
τινος ἐφάμιλλον συνέβαινε γίγνεσθαι τὴν μάχην, ὡς
ἐξ ἀμφοῖν κατ' ἐκλογὴν τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν προ-
κεκριμένων· τέλος δ' ἐξωθούμενοι τῷ βάρει διὰ τοὺς
ἐκ τῆς παρεμβολῆς προσγιγνομένους ἐτράπησαν οἱ
9 παρὰ τῶν Καρχηδονίων. καὶ πολλοὶ μὲν αὐτῶν ἐν

τῷ τῆς μάχης καιρῷ διεφθάρησαν καὶ κατὰ τὴν ἀπο-
χώρησιν, οἱ δὲ πλείους ἐν τῷ παραπίπτειν εἰς τὴν
πύλην ὑφ᾽ αὑτῶν ἠλοήθησαν. οὗ συμβαίνοντος ὁ 10
κατὰ τὴν πόλιν ὄχλος οὕτως ἐπτοήθη πᾶς ὥστε καὶ
τοὺς ἀπὸ τῶν τειχῶν φεύγειν. παρ᾽ ὀλίγον μὲν οὖν 11
ἦλθον οἱ Ῥωμαῖοι τοῦ συνεισπεσεῖν τότε μετὰ τῶν
φευγόντων· οὐ μὴν ἀλλὰ τάς γε κλίμακας τῷ τείχει
μετ᾽ ἀσφαλείας προσήρεισαν.

Ὁ δὲ Πόπλιος ἐδίδου μὲν αὑτὸν εἰς τὸν κίνδυνον, 13
ἐποίει δὲ τοῦτο κατὰ δύναμιν ἀσφαλῶς· εἶχε γὰρ μεθ᾽ 2
ἑαυτοῦ τρεῖς ἄνδρας θυρεοφοροῦντας, οἳ παρατιθέν-
τες τοὺς θυρεοὺς καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ τείχους ἐπιφάνειαν
σκεπάζοντες ἀσφάλειαν αὐτῷ παρεσκεύαζον. διὸ παρὰ 3
τὰ πλάγια καὶ τοὺς ὑπερδεξίους τόπους ἐπιπαριὼν
μεγάλα συνεβάλλετο πρὸς τὴν χρείαν· ἅμα μὲν γὰρ 4
ἑώρα τὸ γιγνόμενον, ἅμα δ᾽ αὐτὸς ὑπὸ πάντων ὁρώ-
μενος ἐνειργάζετο προθυμίαν τοῖς ἀγωνιζομένοις. ἐξ 5
οὗ συνέβαινε μηδὲν ἐλλιπὲς γίγνεσθαι τῶν πρὸς τὸν
κίνδυνον, ἀλλ᾽ ὁπότε τι αὐτῷ πρὸς τὸ προκείμενον ὁ
καιρὸς ὑποδείξειε, πᾶν ἐκ χειρὸς ἀεὶ συνηργεῖτο πρὸς
τὸ δέον.

Ὁρμησάντων δὲ ταῖς κλίμαξι περὶ τὴν ἀνάβασιν 6
τῶν πρώτων τεθαρρηκότως, οὐχ οὕτω τὸ πλῆθος τῶν
ἀμυνομένων ἐπικίνδυνον ἐποίει τὴν προσβολὴν ὡς
τὸ μέγεθος τῶν τειχῶν. διὸ καὶ μᾶλλον ἐπερρώσθη- 7
σαν οἱ κατὰ τὰ τείχη, θεωροῦντες τὴν δυσχρηστίαν
τῶν συμβαινόντων. ἔνιαι μὲν γὰρ συνετρίβοντο τῶν 8
κλιμάκων, πολλῶν ἅμα διὰ τὸ μέγεθος συνεπιβαινόν-
των· ἐφ᾽ αἷς δ᾽ οἱ πρῶτοι προσβαίνοντες ἐσκοτοῦντο
διὰ τὴν εἰς ὕψος ἀνάτασιν καὶ βραχείας προσδεόμενοι
τῆς ἐκ τῶν ἀμυνομένων ἀντιπράξεως ἐρρίπτουν σφᾶς
αὐτοὺς ἀπὸ τῶν κλιμάκων. ὅτε δὲ καὶ δοκοὺς ἤ τι 9

τοιοῦτον ἐγχειρήσαιεν ἐπιρρίπτειν οἱ ἐπὶ τῶν ἐπάλ-
ξεων, ὁμοῦ πάντες ἀπεσύροντο καὶ κατεφέροντο πρὸς
10 τὴν γῆν. οὐ μὴν ἀλλὰ τοιούτων ἀπαντωμένων οὐ-
δὲν ἱκανὸν ἦν πρὸς τὸ κωλύειν τὴν ἐπιφορὰν καὶ τὴν
ὁρμὴν τῶν Ῥωμαίων, ἀλλ' ἔτι καταφερομένων τῶν
πρώτων ἐπέβαινον οἱ συνεχεῖς ἐπὶ τὴν ἐκλείπουσαν
11 ἀεὶ χώραν. ἤδη δὲ τῆς ἡμέρας προσβαινούσης, καὶ
τῶν στρατιωτῶν τετρυμένων ὑπὸ τῆς κακοπαθείας,
ἀνεκαλέσατο ταῖς σάλπιγξιν ὁ στρατηγὸς τοὺς προσ-
βάλλοντας.

14 Οἱ μὲν οὖν ἔνδον περιχαρεῖς ἦσαν ὡς ἀποτε-
2 τριμμένοι τὸν κίνδυνον· ὁ δὲ Πόπλιος, προσδοκῶν
ἤδη τὸν τῆς ἀμπώτεως καιρόν, κατὰ μὲν τὴν λίμνην
3 ἡτοίμασε πεντακοσίους ἄνδρας μετὰ κλιμάκων, κατὰ
δὲ τὴν πύλην καὶ τὸν ἰσθμὸν νεαλεῖς ποιήσας τοὺς
στρατιώτας καὶ παρακαλέσας, προσανέδωκε κλίμακας
πλείους τῶν πρότερον, ὥστε συνεχῶς πλήρεις γενέ-
4 σθαι τὸ τεῖχος τῶν προσβαινόντων. ἅμα δὲ τῷ ση-
μῆναι τὸ πολεμικὸν καὶ προσθέντας τῷ τείχει τὰς
κλίμακας προσβαίνειν κατὰ πάντα τὰ μέρη τεθαρρη-
κότως μεγάλην συνέβαινε ταραχὴν καὶ διατροπὴν
5 γίγνεσθαι τῶν ἔνδον. νομίζοντες γὰρ ἀπολελύσθαι
τῆς περιστάσεως, αὖθις ἀρχὴν ἑώρων λαμβάνοντα
6 τὸν κίνδυνον ἐξ ἄλλης ὁρμῆς· ἅμα δὲ καὶ τῶν βελῶν
αὐτοὺς ἤδη λειπόντων, καὶ τοῦ πλήθους τῶν ἀπολω-
λότων εἰς ἀθυμίαν ἄγοντος, δυσχερῶς μὲν ἔφερον τὸ
7 γιγνόμενον, οὐ μὴν ἀλλ' ἠμύνοντο δυνατῶς. κατὰ
δὲ τὴν ἀκμὴν τοῦ διὰ τῶν κλιμάκων ἀγῶνος ἤρχετο
8 τὰ κατὰ τὴν ἄμπωτιν, καὶ τὰ μὲν ἄκρα τῆς λίμνης
ἀπέλειπε τὸ ὕδωρ κατὰ βραχύ, διὰ δὲ τοῦ στόματος
ὁ ῥοῦς εἰς τὴν συνεχῆ θάλατταν ἄθρους ἐφέρετο καὶ
πολύς, ὥστε τοῖς ἀπρονοήτως θεωμένοις ἄπιστον

φαίνεσθαι τὸ γιγνόμενον. ὁ δὲ Πόπλιος ἔχων ἑτοί- 9
μους τοὺς καθηγεμόνας ἐμβαίνειν παρεκελεύετο καὶ
θαρρεῖν τοὺς πρὸς τὴν χρείαν ταύτην ἡτοιμασμένους·
καὶ γὰρ ἦν εὖ πεφυκώς, εἰ καὶ πρὸς ἄλλο τι, πρὸς 10
τὸ θάρσος ἐμβαλεῖν καὶ συμπαθεῖς ποιῆσαι τοὺς πα-
ρακαλουμένους. τότε δὴ πειθαρχησάντων αὐτῶν καὶ 11
διὰ τοῦ τέλματος ἁμιλλωμένων, ἅπαν τὸ στρατόπεδον
ὑπέλαβε μετά τινος θεοῦ προνοίας γίγνεσθαι τὸ συμ-
βαῖνον. ἐξ οὗ καὶ μνησθέντες τῶν κατὰ τὸν Ποσει- 12
δῶ καὶ τῆς τοῦ Ποπλίου κατὰ τὴν παράκλησιν ἐπαγ-
γελίας, ἐπὶ τοσοῦτον ταῖς ψυχαῖς παρωρμήθησαν ὡς
συμφράξαντες καὶ βιασάμενοι πρὸς τὴν πύλην ἔξω-
θεν ἐπεχείρουν διακόπτειν τοῖς πελέκεσι καὶ ταῖς
ἀξίναις τὰς θύρας. οἱ δὲ διὰ τῶν τελμάτων ἐγγίσαν- 13
τες τῷ τείχει, καὶ καταλαβόντες ἐρήμους τὰς ἐπάλ-
ξεις, οὐ μόνον προσέθεσαν ἀσφαλῶς τὰς κλίμακας,
ἀλλὰ καὶ κατέσχον ἀναβάντες ἀμαχητὶ τὸ τεῖχος, ἅτε 14
τῶν ἔνδον περισπωμένων μὲν περὶ τοὺς ἄλλους τό-
πους, καὶ μάλιστα τοὺς κατὰ τὸν ἰσθμὸν καὶ τὴν
ταύτῃ πύλην, οὐδέποτε δ' ἂν ἐλπισάντων ἐγγίσαι τῷ
τείχει τοὺς πολεμίους κατὰ τὸν τῆς λίμνης τόπον, τὸ 15
δὲ πλεῖστον, ὑπὸ τῆς ἀτάκτου κραυγῆς καὶ τῆς συμ-
μίκτου πολυοχλίας οὐ δυναμένων οὔτ' ἀκούειν οὔτε
συνορᾶν τῶν δεόντων οὐδέν.

Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι κρατήσαντες τοῦ τείχους τὸ μὲν 15
πρῶτον ἐπεπορεύοντο κατὰ τὴν ἐφοδείαν ἀποσύρον-
τες τοὺς πολεμίους, μεγάλα συμβαλλομένης αὐτοῖς
τῆς ὁπλίσεως πρὸς τοῦτο τὸ γένος τῆς χρείας· ἐπεὶ 2
δ' ἀφίκοντο πρὸς τὴν πύλην, οἱ μὲν καταβάντες διέ-
κοπτον τοὺς μοχλούς, οἱ δ' ἔξωθεν εἰσέπιπτον, οἱ δὲ
διὰ τῶν κλιμάκων βιαζόμενοι κατὰ τὸν ἰσθμόν, ἤδη
κρατοῦντες τῶν ἀμυνομένων, ἐπέβαινον ἐπὶ τὰς ἐπάλ-

3 ξεις. καὶ τέλος τὰ μὲν τείχη τούτῳ τῷ τρόπῳ κατεί-
ληπτο, τὸν δὲ λόφον οἱ διὰ τῆς πύλης εἰσπορευόμε-
νοι κατελάμβανον τὸν πρὸς τὰς ἀνατολάς, τρεψάμε-
4 νοι τοὺς φυλάττοντας. ὁ δὲ Πόπλιος ἐπεὶ τοὺς
εἰσεληλυθότας ἀξιόχρεως ὑπελάμβανεν εἶναι, τοὺς
μὲν πλείστους ἐφῆκε κατὰ τὸ παρ' αὐτοῖς ἔθος ἐπὶ
τοὺς ἐν τῇ πόλει, παραγγείλας κτείνειν τὸν παρατυ-
χόντα καὶ μηδενὸς φείδεσθαι, μηδὲ πρὸς τὰς ὠφε-
5 λείας ὁρμᾶν, μέχρι ἂν ἀποδοθῇ τὸ σύνθημα. ποιεῖν
δέ μοι δοκοῦσι τοῦτο καταπλήξεως χάριν· διὸ καὶ
πολλάκις ἰδεῖν ἔστιν ἐν ταῖς τῶν Ῥωμαίων καταλή-
ψεσι τῶν πόλεων οὐ μόνους τοὺς ἀνθρώπους πεφο-
νευμένους, ἀλλὰ καὶ τοὺς κύνας δεδιχοτομημένους
6 καὶ τῶν ἄλλων ζῴων μέλη παρακεκομμένα. τότε δὲ
καὶ τελέως πολὺ τὸ τοιοῦτον ἦν διὰ τὸ πλῆθος τῶν
7 κατειλημμένων. αὐτὸς δὲ περὶ χιλίους ἔχων ὥρμησε
πρὸς τὴν ἄκραν. ἐγγίσαντος δ' αὐτοῦ τὸ μὲν πρῶ-
τον ἐπεβάλλετο Μάγων ἀμύνεσθαι, μετὰ δὲ ταῦτα
συννοήσας βεβαίως ἤδη κατειλημμένην τὴν πόλιν,
διεπέμψατο περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς αὑτοῦ, καὶ παρ-
8 έδωκε τὴν ἄκραν. οὗ γενομένου, καὶ τοῦ συνθήμα-
τος ἀποδοθέντος, τοῦ μὲν φονεύειν ἀπέστησαν, ὥρ-
9 μησαν δὲ πρὸς τὰς ἁρπαγάς. ἐπιγενομένης δὲ τῆς
νυκτὸς οἱ μὲν ἐπὶ τῆς παρεμβολῆς ἔμενον, οἷς ἦν
οὕτω διατεταγμένον· μετὰ δὲ τῶν χιλίων ὁ στρατη-
γὸς ἐπὶ τῆς ἄκρας ηὐλίσθη, τοὺς δὲ λοιποὺς διὰ τῶν
χιλιάρχων ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐκκαλεσάμενος ἐπέταξε συν-
αθροίσαντας εἰς τὴν ἀγορὰν τὰ διηρπασμένα κατὰ
10 σημαίας ἐπὶ τούτων κοιτάζεσθαι. τοὺς δὲ γροσφομά-
χους ἐκ τῆς παρεμβολῆς καλέσας ἐπὶ τὸν λόφον
11 ἐπέστησε τὸν ἀπὸ τῶν ἀνατολῶν. καὶ τῆς μὲν κατὰ

τὴν Ἰβηρίαν Καρχηδόνος τοῦτον τὸν τρόπον ἐγέ-
νοντο κύριοι Ῥωμαῖοι.

Εἰς δὲ τὴν ἐπαύριον ἀθροισθείσης εἰς τὴν ἀγο- 16
ρὰν τῆς τε τῶν στρατευομένων παρὰ τοῖς Καρχηδο-
νίοις ἀποσκευῆς καὶ τῆς τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν ἐρ-
γαστικῶν κατασκευῆς, ταῦτα μὲν ἐμέριζον οἱ χιλίαρχοι
τοῖς ἰδίοις στρατοπέδοις κατὰ τὸ παρ᾽ αὐτοῖς ἔθος.
ἔστι δὲ παρὰ Ῥωμαίοις τοιαύτη τις ἡ περὶ τὰς τῶν 2
πόλεων καταλήψεις οἰκονομία. ποτὲ μὲν γὰρ ἑκάστης
σημαίας πρὸς τὴν πρᾶξιν ἀπομερίζονταί τινες τῶν
ἀνδρῶν κατὰ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως, ποτὲ δὲ κατὰ
σημαίας μερίζουσιν αὐτούς. οὐδέποτε δὲ πλείους 3
ἀποτάττονται πρὸς τοῦτο τῶν ἡμίσεων· οἱ δὲ λοιποὶ
μένοντες κατὰ τὰς τάξεις ἐφεδρεύουσι, ποτὲ μὲν ἐκ-
τὸς τῆς πόλεως, ποτὲ δὲ πάλιν ἐντός, ἀεὶ πρὸς τὸ
δεικνύειν. τῆς δὲ δυνάμεως διῃρημένης αὐτοῖς κατὰ 4
μὲν τὸ πλεῖον εἰς δύο στρατόπεδα Ῥωμαϊκὰ καὶ δύο
τῶν συμμάχων, ποτὲ δὲ καὶ σπανίως ἀθροιζομένων
ὁμοῦ τῶν τεττάρων, πάντες οἱ πρὸς τὴν ἁρπαγὴν
ἀπομερισθέντες ἀναφέρουσι τὰς ὠφελείας ἕκαστοι
τοῖς ἑαυτῶν στρατοπέδοις, κἄπειτα πραθέντων τού- 5
των οἱ χιλίαρχοι διανέμουσι πᾶσιν ἴσον, οὐ μόνον
τοῖς μείνασιν ἐν ταῖς ἐφεδρείαις, ἀλλὰ καὶ τοῖς τὰς
σκηνὰς φυλάττουσι τοῖς τε ἀρρωστοῦσι καὶ τοῖς ἐπί
τινα λειτουργίαν ἀπεσταλμένοις. περὶ δὲ τοῦ μηδένα 6
νοσφίζεσθαι μηδὲν τῶν ἐκ τῆς διαρπαγῆς, ἀλλὰ τη-
ρεῖν τὴν πίστιν κατὰ τὸν ὅρκον, ὃν ὀμνύουσι πάντες,
ὅταν ἀθροισθῶσι πρῶτον εἰς τὴν παρεμβολήν, ἐξιέ-
ναι μέλλοντες εἰς τὴν πολεμίαν, ὑπὲρ τούτου δὲ τοῦ 7
μέρους εἴρηται πρότερον ἡμῖν διὰ πλειόνων ἐν τοῖς
περὶ τῆς πολιτείας. λοιπὸν ὅταν οἱ μὲν ἡμίσεις τρά- 8
πωνται πρὸς τὰς ἁρπαγάς, οἱ δὲ ἡμίσεις διαφυλάά-

τοντες τὰς τάξεις ἐφεδρεύωσι τούτοις, οὐδέποτε
κινδυνεύει Ῥωμαίοις τὰ ὅλα διὰ πλεονεξίαν. τῆς
9 γὰρ ἐλπίδος τῆς κατὰ τὴν ὠφέλειαν οὐκ ἀπιστου-
μένης ἀλλήλοις, ἀλλ' ἐπ' ἴσης ἑστηκυίας τοῖς μέ-
νουσι κατὰ τὰς ἐφεδρείας καὶ τοῖς διαρπάζουσιν, οὐ-
δεὶς ἀπολείπει τὰς τάξεις· ὃ μάλιστα τοὺς ἄλλους
17 εἴωθε βλάπτειν. ἐπειδὴ γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώ-
πων κακοπαθοῦσι καὶ κινδυνεύουσι τοῦ κέρδους ἕνε-
κεν, φανερὸν ὡς ὅταν ὁ καιρὸς οὗτος ὑποπέσῃ, δυσ-
χερῶς εἰκὸς ἀπέχεσθαι τοὺς ἐν ταῖς ἐφεδρείαις ἢ
στρατοπεδείαις ἀπολειπομένους διὰ τὸ παρὰ τοῖς πλεί-
2 στοις πᾶν τὸ ληφθὲν εἶναι τοῦ κυριεύσαντος· καὶ
γὰρ ἂν ὅλως μόναρχος ἢ στρατηγὸς ἐπιμελὴς ἀναφέ-
ρειν εἰς τὸ κοινὸν ἐπιτάξῃ τὰς ὠφελείας, ὅμως τὰ
3 δυνατὰ κρύπτεσθαι πάντες ἴδια νομίζουσι. διὸ τῶν
πολλῶν ὁρμώντων ἐπὶ τοῦτο τὸ μέρος οὐ δυνάμενοι
4 κρατεῖν κινδυνεύουσι τοῖς ὅλοις· καὶ πολλοὶ δή τι-
νες κατορθώσαντες τὰς ἐπιβολάς, καὶ ποτὲ μὲν ἐπι-
πεσόντες ταῖς τῶν πολεμίων παρεμβολαῖς, ποτὲ δὲ
καταλαβόμενοι πόλεις, οὐ μόνον ἐξέπεσον, ἀλλὰ καὶ
τοῖς ὅλοις ἐσφάλησαν παρ' οὐδὲν ἢ τὴν προειρημέ-
5 νην αἰτίαν. διὸ δεῖ περὶ μηδὲν οὕτω σπουδάζειν καὶ
προνοεῖσθαι τοὺς ἡγουμένους ὡς περὶ τοῦτο τὸ μέ-
ρος, ἵνα καθ' ὅσον ἐστὶ δυνατὸν ὑπάρχῃ παρὰ τοῖς
πολλοῖς ἐλπὶς ὡς ἐξ ἴσου πᾶσι τῆς ὠφελείας οὔσης,
ἐάν τις ὑποπίπτῃ τοιοῦτος καιρός.

6 Πλὴν οἱ μὲν χιλίαρχοι τότε περὶ τὴν τῶν λαφύ-
ρων ἦσαν οἰκονομίαν· ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων,
ἐπεὶ συνήχθη τὸ τῶν αἰχμαλώτων πλῆθος, ὃ συνέβη
γενέσθαι μικρῷ λεῖπον τῶν μυρίων, συνέταξε χωρι-
σθῆναι πρῶτον μὲν τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας τε καὶ
γυναῖκας καὶ τὰ τούτων τέκνα, δεύτερον δὲ τοὺς χει-

ροτέχνας. γενομένου δὲ τούτου, τοὺς μὲν πολιτικοὺς 7
παρακαλέσας εὐνοεῖν Ῥωμαίοις καὶ μνημονεύειν τῆς
εὐεργεσίας ἀπέλυσε πάντας ἐπὶ τὰς ἰδίας οἰκήσεις.
οὗτοι μὲν οὖν ἅμα δακρύοντες καὶ χαίροντες ἐπὶ τῷ 8
παραδόξῳ τῆς σωτηρίας, προσκυνήσαντες τὸν στρα-
τηγὸν διελύθησαν· τοῖς δὲ χειροτέχναις κατὰ τὸ πα- 9
ρὸν εἶπε διότι δημόσιοι τῆς Ῥώμης εἰσί· παρασχομέ-
νοις δὲ τὴν εὔνοιαν καὶ προθυμίαν ἑκάστοις κατὰ τὰς
αὑτῶν τέχνας ἐπηγγείλατο τὴν ἐλευθερίαν, κατὰ νοῦν
χωρήσαντος τοῦ πρὸς τοὺς Καρχηδονίους πολέμου.
καὶ τούτους μὲν ἀπογράφεσθαι προσέταξε πρὸς τὸν 10
ταμίαν, συστήσας Ῥωμαϊκὸν ἐπιμελητὴν κατὰ τριά-
κοντα· τὸ γὰρ πᾶν πλῆθος ἐγένετο τούτων περὶ δισ-
χιλίους. ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν αἰχμαλώτων ἐκλέξας 11
τοὺς εὐρωστοτάτους καὶ τοῖς εἴδεσι καὶ ταῖς ἡλικίαις
ἀκμαιοτάτους προσέμιξε τοῖς αὑτοῦ πληρώμασι, καὶ 12
ποιήσας ἡμιολίους τοὺς πάντας ναύτας ἢ πρόσθεν
συνεπλήρωσε καὶ τὰς αἰχμαλώτους νῆας, ὥστε τοὺς
ἄνδρας ἑκάστῳ σκάφει βραχύ τι λείπειν τοῦ διπλα-
σίους εἶναι τοὺς ὑπάρχοντας τῶν προγενομένων· αἱ 13
μὲν γὰρ αἰχμάλωτοι νῆες ἦσαν ὀκτωκαίδεκα τὸν
ἀριθμόν, αἱ δ' ἐξ ἀρχῆς πέντε καὶ τριάκοντα. παρα- 14
πλησίως δὲ καὶ τούτοις ἐπηγγείλατο τὴν ἐλευθερίαν,
παρασχομένοις τὴν αὑτῶν εὔνοιαν καὶ προθυμίαν, ἐπει-
δὰν κρατήσωσι τῷ πολέμῳ τῶν Καρχηδονίων. τοῦ- 15
τον δὲ χειρίσας τὸν τρόπον τὰ κατὰ τοὺς αἰχμαλώ-
τους μεγάλην μὲν εὔνοιαν καὶ πίστιν ἐνειργάσατο
τοῖς πολιτικοῖς καὶ πρὸς αὑτὸν καὶ πρὸς τὰ κοινὰ
πράγματα, μεγάλην δὲ προθυμίαν τοῖς χειροτέχναις
διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς ἐλευθερίας. ἡμιόλιον δὲ ποιήσας
τὸ ναυτικὸν ἐκ τοῦ καιροῦ διὰ τὴν αὑτοῦ πρό-
νοιαν ***

18 *Μετὰ δὲ ταῦτα Μάγωνα καὶ τοὺς ἅμα τούτῳ
Καρχηδονίους ἐχώριζε. δύο μὲν γὰρ ἦσαν κατει-
λημμένοι τῶν ἐκ τῆς γερουσίας, πέντε δὲ καὶ δέκα
2 τῶν ἐκ τῆς συγκλήτου. καὶ τούτους μὲν συνέστησε
Γαΐῳ Λαιλίῳ, συντάξας τὴν ἁρμόζουσαν ἐπιμέ-
3 λειαν ποιεῖσθαι τῶν ἀνδρῶν· ἐπὶ δὲ τούτοις τοὺς
ὁμήρους προσεκαλέσατο, πλείους ὄντας τῶν τρια-
κοσίων. καὶ τοὺς μὲν παῖδας καθ᾿ ἕνα προσαγαγό-
μενος καὶ καταψήσας θαρρεῖν ἐκέλευε, διότι μετ᾿
4 ὀλίγας ἡμέρας ἐπόψονται τοὺς αὑτῶν γονεῖς· τοὺς
δὲ λοιποὺς ὁμοῦ παρεκάλεσε πάντας θαρρεῖν καὶ
γράφειν αὑτοὺς εἰς τὰς ἰδίας πόλεις πρὸς τοὺς αὑ-
5 τῶν ἀναγκαίους πρῶτον μὲν ὅτι σώζονται καὶ καλῶς
αὐτοῖς ἐστι, δεύτερον δὲ διότι θέλουσι Ῥωμαῖοι πάν-
τας αὐτοὺς εἰς τὴν οἰκείαν ἀποκαταστῆσαι μετ᾿ ἀσφα-
λείας, ἑλομένων τῶν ἀναγκαίων σφίσι τὴν πρὸς Ῥω-
6 μαίους συμμαχίαν. ταῦτα δ᾿ εἰπών, καὶ παρεσκευα-
κὼς πρότερον ἐκ τῶν λαφύρων τὰ λυσιτελέστερα πρὸς
τὴν ἐπίνοιαν, τότε κατὰ γένη καὶ καθ᾿ ἡλικίαν ἑκά-
στοις ἐδωρεῖτο τὰ πρέποντα, ταῖς μὲν παισὶ κόνους
καὶ ψέλια, τοῖς δὲ νεανίσκοις ῥαμφὰς καὶ μαχαίρας.
7 ἐκ δὲ τῶν αἰχμαλωτίδων τῆς Μανδονίου γυναικός,
ὃς ἦν ἀδελφὸς Ἀνδοβάλου τοῦ τῶν Ἰλεργητῶν βασι-
λέως, προσπεσούσης αὐτῷ καὶ δεομένης μετὰ δα-
κρύων ἐπιστροφὴν ποιήσασθαι τῆς αὐτῶν εὐσχημο-
σύνης ἀμείνω Καρχηδονίων, συμπαθὴς γενόμενος
ἤρετο τί λείπει τῶν ἐπιτηδείων αὐταῖς· καὶ γὰρ ἦν
ἡ γυνὴ πρεσβυτέρα καί τινα προστασίαν ἀξιωματι-
9 κὴν ἐπιφαίνουσα. τῆς δὲ κατασιωπώσης, ἐκάλει τοὺς
πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν τῶν γυναικῶν ἀποτεταγμένους.
10 ὧν παραγενομένων καὶ διασαφούντων ὅτι πάντα τὰ
δέοντα δαψιλῶς αὐταῖς παρασκευάζοιεν, πάλιν ὁμοίως*

ἁψαμένης αὐτοῦ τῶν γονάτων τῆς γυναικὸς καὶ τὸν
αὐτὸν εἰπούσης λόγον, μᾶλλον ἔτι διαπορήσας ὁ Πό-
πλιος, καί τινα λαβὼν ἔννοιαν ὡς ὀλιγωρούντων καὶ
ψευδῶς πρὸς τὸ παρὸν ἀποφαινομένων τῶν πρὸς τὴν
ἐπιμέλειαν ἀποτεταγμένων, θαρρεῖν ἐκέλευε τὰς γυ-
ναῖκας· αὐτὸς γὰρ ἑτέρους ἐπιστήσειν τοὺς φρον- 11
τιοῦντας ἵνα μηδὲν αὐτὰς ἐλλείπῃ τῶν ἐπιτηδείων.
ἡ δ᾽ ἐπισχοῦσα μικρόν, Οὐκ ὀρθῶς, ἔφη, στρατηγέ, 12
τοὺς ἡμετέρους ἐκδέχει λόγους, εἰ νομίζεις ἡμᾶς ὑπὲρ
τῆς γαστρὸς δεῖσθαί σου νῦν. καὶ τότε λαβὼν ὁ Πό- 13
πλιος ἐν νῷ τὸ βούλημα τῆς γυναικός, καὶ θεωρῶν
ὑπὸ τὴν ὄψιν τὴν ἀκμὴν τῶν Ἀνδοβάλου θυγατέρων
καὶ πλειόνων ἄλλων δυναστῶν, ἠναγκάσθη δακρῦσαι,
τῆς γυναικὸς ἐν ὀλίγῳ τὴν τῆς περιστάσεως ἔμφασιν
ὑποδεικνυούσης. διὸ δὴ καὶ τότε φανερὸς γενόμενος 14
ὅτι συνῆκε τὸ ῥηθέν, καὶ λαβόμενος τῆς δεξιᾶς, θαρ-
ρεῖν αὐτήν τε ταύτην ἐκέλευε καὶ τὰς ἄλλας ὁμοίως·
ποιήσεσθαι γὰρ πρόνοιαν ὡς ἰδίων ἀδελφῶν καὶ τέ- 15
κνων, συστήσεσθαι δὲ καὶ πρὸς τὴν τούτων ἐπιμέ-
λειαν ἀκολούθως τοῖς προειρημένοις πιστοὺς ἄνδρας.

Μετὰ ταῦτα παρεδίδου τοῖς ταμίαις τὰ χρήματα, 19
ὅσα δημόσια κατελήφθη τῶν Καρχηδονίων. ἦν δὲ 2
ταῦτα πλείω τῶν ἑξακοσίων ταλάντων, ὥστε προσ-
τεθέντων τούτων οἷς παρῆν αὐτὸς ἐκ Ῥώμης ἔχων
τετρακοσίοις, τὴν ὅλην παράθεσιν αὐτῷ γενέσθαι
τῆς χορηγίας πλείω τῶν χιλίων.

Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον νεανίσκοι τινὲς τῶν 3
Ῥωμαίων ἐπιτυχόντες παρθένῳ κατὰ τὴν ἀκμὴν καὶ
κατὰ τὸ κάλλος διαφερούσῃ τῶν ἄλλων γυναικῶν, καὶ
συνειδότες φιλογύνην ὄντα τὸν Πόπλιον, ἧκον αὐτὴν
ἄγοντες, καὶ παραστήσαντες ἔφασκον αὐτῷ δωρεῖσθαι
τὴν κόρην. ὁ δὲ καταπλαγεὶς καὶ θαυμάσας τὸ κάλ- 4

λος, ἰδιώτης μὲν ὢν οὐδεμίαν ἥδιον ἂν ἔφη δέξα-
σθαι ταύτης τῆς δωρεᾶς, στρατηγὸς δ' ὑπάρχων οὐδ'
5 ὁποίαν ἧττον, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκεῖ, τοῦτ' αἰνιττόμε-
νος διὰ τῆς ἀποφάσεως διότι κατὰ μὲν τὰς ἀναπαύ-
σεις ἐνίοτε καὶ ῥᾳθυμίας ἐν τῷ ζῆν ἡδείας τοῖς
νέοις ἀπολαύσεις τὰ τοιαῦτα παρέχεται καὶ διατρι-
βάς, ἐν δὲ τοῖς τοῦ πράττειν καιροῖς μέγιστα γίγνε-
ται καὶ κατὰ σῶμα καὶ κατὰ ψυχὴν ἐμπόδια τοῖς
6 χρωμένοις. τοῖς μὲν οὖν νεανίσκοις ἔφη χάριν ἔχειν,
τὸν δὲ τῆς παρθένου πατέρα καλέσας καὶ δοὺς αὐ-
τὴν ἐκ χειρὸς ἐκέλευε συνοικίζειν ᾧ ποτ' ἂν προ-
7 αιρῆται τῶν πολιτῶν. δι' ὧν καὶ τὰ τῆς ἐγκρατείας
καὶ τὰ τῆς μετριότητος ἐμφαίνων μεγάλην ἀποδοχὴν
ἐνειργάζετο τοῖς ὑποταττομένοις.

8 Ταῦτα δὲ διοικησάμενος, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν αἰχ-
μαλώτων παραδοὺς τοῖς χιλιάρχοις, ἐξέπεμψε Γάιον
τὸν Λαίλιον ἐπὶ πεντήρους εἰς τὴν Ῥώμην, τούς τε
Καρχηδονίους συστήσας καὶ τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων
τοὺς ἐπιφανεστάτους, δηλώσοντα τοῖς ἐν τῇ πατρίδι
9 τὰ γεγονότα. τὸ γὰρ πλεῖον αὐτῶν ἤδη τὰ κατὰ
τὴν Ἰβηρίαν ἀπηλπικότων, σαφῶς ᾔδει διότι τούτων
προσαγγελθέντων αὖθις ἀναθαρρήσαντες πολλαπλα-
σίως συνεπιλήψονται τῶν πραγμάτων.

20 Αὐτὸς δὲ χρόνον μέν τινα ἐν τῇ Καρχηδόνι τάς
τε ναυτικὰς δυνάμεις ἐγύμναζε συνεχῶς καὶ τοῖς χι-
λιάρχοις ὑπέδειξε τοιοῦτόν τινα τρόπον τῆς τῶν
2 πεζῶν στρατοπέδων γυμνασίας. τὴν μὲν πρώτην
ἡμέραν ἐκέλευσε τροχάζειν ἐπὶ τριάκοντα σταδίους
ἐν τοῖς ὅπλοις, τὴν δὲ δευτέραν πάντας ἐκτρίβειν
καὶ θεραπεύειν καὶ κατασκοπεῖν ἐν τῷ φανερῷ τὰς
πανοπλίας, τῇ δ' ἑξῆς ἀναπαύεσθαι καὶ ῥᾳθυμεῖν,
3 τῇ δὲ μετὰ ταύτην τοὺς μὲν μαχαιρομαχεῖν ξυλίναις

ἐσκυτωμέναις μετ' ἐπισφαιρῶν μαχαίραις, τοὺς δὲ
τοῖς ἐσφαιρωμένοις γρόσφοις ἀκοντίζειν, τῇ δὲ πέμ-
πτῃ πάλιν ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς δρόμους καὶ τὴν ἀρχὴν
ἐπανάγειν. ἵνα δὲ μήτε τῶν πρὸς τὰς μελέτας 4
ὅπλων μήτε τῶν πρὸς τὴν ἀλήθειαν μηδὲν ἐλλείπῃ,
τὴν πλείστην ἐποιεῖτο σπουδὴν πρὸς τοὺς χειροτέχνας.
κατὰ μέρος μὲν οὖν ἄνδρας ἐπιμελεῖς ἐφεστάκει πρὸς 5
ταύτην τὴν χρείαν, καθάπερ ἐπάνω προεῖπον· αὐτὸς
δὲ καθ' ἡμέραν ἐπεπορεύετο, καὶ δι' αὐτοῦ τὰς χο-
ρηγίας ἑκάστοις παρεσκεύαζε. λοιπὸν τῶν μὲν πε- 6
ζῶν στρατοπέδων κατὰ τοὺς πρὸ τῆς πόλεως τόπους
χρωμένων ταῖς μελέταις καὶ ταῖς γυμνασίαις, τῶν δὲ
ναυτικῶν δυνάμεων κατὰ θάλατταν ταῖς ἀναπειραις
καὶ ταῖς εἰρεσίαις, τῶν δὲ κατὰ τὴν πόλιν ἀκονών-
των τε καὶ χαλκευόντων καὶ τεκταινομένων, καὶ συλ-
λήβδην ἁπάντων σπουδαζόντων περὶ τὰς τῶν ὅπλων
κατασκευάς, οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν εἶπε κατὰ τὸν 7
Ξενοφῶντα τότε θεασάμενος ἐκείνην τὴν πόλιν ἐρ-
γαστήριον εἶναι πολέμου. ἐπεὶ δ' αὐτῷ πάντα κα- 8
λῶς ἐδόκει καὶ δεόντως ἐξησκῆσθαι τὰ πρὸς τὰς
χρείας, μετὰ ταῦτα ταῖς τε φυλακαῖς καὶ ταῖς τῶν
τειχῶν κατασκευαῖς ἀσφαλισάμενος τὰ κατὰ τὴν πό-
λιν, ἀνέζευξε καὶ τῇ πεζῇ καὶ τῇ ναυτικῇ δυνάμει,
καὶ προῆγε ποιούμενος τὴν πορείαν ὡς ἐπὶ Ταρρά-
κωνος, ἔχων μεθ' αὑτοῦ καὶ τοὺς ὁμήρους. [Exc. Peir.
p. 37—38, et inde a 2, 5. οἱ μὲν Exc. ant. p. 217—223,
et 18, 7 —19, 7. Exc. Vat. p. 377 M. 30—31 H.]

Ὅτι Εὐρυλέων ὁ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγὸς ἄτολ- 21
μος ἦν καὶ πολεμικῆς χρείας ἀλλότριος. τοῦ δὲ και- (24)
ροῦ τοῦ κατὰ τὴν διήγησιν ἐφεστακότος ἡμᾶς ἐπὶ 2
τὴν ἀρχὴν τῶν Φιλοποίμενος πράξεων, καθήκειν
ἡγούμεθα, καθάπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀξιολό-

γων ἀνδρῶν τὰς ἑκάστων ἀγωγὰς καὶ φύσεις ἐπει-
ράθημεν ὑποδεικνύναι, καὶ περὶ τούτου ποιῆσαι τὸ
3 παραπλήσιον. καὶ γὰρ ἄτοπον τὰς μὲν τῶν πόλεων
κτίσεις τοὺς συγγραφέας καὶ πότε καὶ πῶς καὶ διὰ
τίνων ἐπεκτίσθησαν, ἔτι δὲ τὰς διαθέσεις καὶ περι-
στάσεις μετ᾽ ἀποδείξεως ἐξαγγέλλειν, τὰς δὲ τῶν τὰ
ὅλα χειρισάντων ἀνδρῶν ἀγωγὰς καὶ ζήλους παρα-
σιωπᾶν, καὶ ταῦτα τῆς χρείας μεγάλην ἐχούσης τὴν
4 διαφοράν· ὅσῳ γάρ τις καὶ ζηλῶσαι καὶ μιμήσασθαι
δυνηθείη μᾶλλον τοὺς ἐμψύχους ἄνδρας τῶν ἀψύχων
κατασκευασμάτων, τοσούτῳ καὶ τὸν περὶ αὐτῶν λό-
γον διαφέρειν εἰκὸς πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ἀκουόντων.
5 εἰ μὲν οὖν μὴ κατ᾽ ἰδίαν ἐπεποιήμεθα τὴν περὶ αὐ-
τοῦ σύνταξιν, ἐν ᾗ διεσαφοῦμεν καὶ τίς ἦν καὶ τίνων
καὶ τίσιν ἀγωγαῖς ἐχρήσατο νέος ὤν, ἀναγκαῖον ἦν
ὑπὲρ ἑκάστου τῶν προειρημένων φέρειν ἀπολογισμόν·
6 ἐπεὶ δὲ πρότερον ἐν τρισὶ βιβλίοις ἐκτὸς ταύτης τῆς
συντάξεως τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ πεποιήμεθα λόγον, τήν τε
παιδικὴν ἀγωγὴν διασαφοῦντες καὶ τὰς ἐπιφανεστά-
7 τας πράξεις, δῆλον ὡς ἐν τῇ νῦν ἐξηγήσει πρέπον ἂν
εἴη τῆς μὲν νεωτερικῆς ἀγωγῆς καὶ τῶν νεωτερικῶν
ζήλων κατὰ μέρος ἀφελεῖν, τοῖς δὲ κατὰ τὴν ἀκμὴν
αὐτοῦ κεφαλαιωδῶς ἐκεῖ δεδηλωμένοις ἔργοις προσ-
θεῖναι καὶ κατὰ μέρος, ἵνα τὸ πρέπον ἑκατέρᾳ τῶν
8 συντάξεων τηρῶμεν. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος ὁ τόπος,
ὑπάρχων ἐγκωμιαστικός, ἀπῄτει τὸν κεφαλαιώδη καὶ
μετ᾽ αὐξήσεως τῶν πράξεων ἀπολογισμόν, οὕτως ὁ
τῆς ἱστορίας, κοινὸς ὢν ἐπαίνου καὶ ψόγου, ζητεῖ
τὸν ἀληθῆ καὶ τὸν μετ᾽ ἀποδείξεως καὶ τῶν ἑκάστοις
παρεπομένων συλλογισμῶν.

22 Φιλοποίμην τοίνυν πρῶτον μὲν ἔφυ καλῶς·
(25) ἦν γὰρ ἐξ ἀνδρῶν τῶν ἐπιφανεστάτων κατ᾽ Ἀρκα-

δίαν, τραφεὶς δὲ καὶ παιδευθεὶς ὑπὸ Κλέανδρον τὸν
Μαντινέα, πατρικὸν μὲν αὐτῷ ξένον ὑπάρχοντα, φυ-
γαδεύοντα δὲ κατ' ἐκείνους τοὺς καιρούς, ὄντα δὲ
Μαντινέων ἐπιφανέστατον. μετὰ δὲ ταῦτα παραγε- 2
νόμενος εἰς ἡλικίαν ἐγένετο ζηλωτὴς Ἐκδήμου καὶ
Δημοφάνους, οἳ τὸ μὲν γένος ἦσαν ἐκ Μεγάλης πό-
λεως, φεύγοντες δὲ τοὺς τυράννους καὶ συμβιώσαν-
τες Ἀρκεσίλᾳ τῷ φιλοσόφῳ κατὰ τὴν φυγὴν ἠλευθέ-
ρωσαν μὲν τὴν αὑτῶν πατρίδα, συστησάμενοι κατ'
Ἀριστοδήμου τοῦ τυράννου πρᾶξιν, συνεπελάβοντο 3
δὲ καὶ τῆς καταλύσεως τοῦ Σικυωνίων τυράννου Νι-
κοκλέους, κοινωνήσαντες Ἀράτῳ τῆς ἐπιβολῆς· ἔτι
δὲ Κυρηναίων αὐτοὺς μεταπεμψαμένων ἐπιφανῶς
προύστησαν καὶ διεφύλαξαν αὐτοῖς τὴν ἐλευθερίαν,
οἷς κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν ἐπὶ πολὺ συμβιώσας 4
διέφερε μὲν εὐθέως τῶν καθ' αὑτὸν περί τε τὰς ἐν
τοῖς κυνηγίοις κακοπαθείας καὶ τόλμας περί τε τὰς
ἐν τοῖς πολεμικοῖς, ἦν δὲ καὶ περὶ τὸν βίον ἐπιμε- 5
λὴς καὶ λιτὸς κατὰ τὴν περικοπήν, παρειληφὼς παρὰ
τῶν προειρημένων ἀνδρῶν τοιαύτας τινὰς δόξας ὡς
οὐχ οἷόν τε τῶν κοινῶν προστατεῖν καλῶς τὸν ὀλιγω-
ροῦντα τῶν κατὰ τὸν ἴδιον βίον, οὔτε μὴν ἀποσχέ-
σθαι τῶν τῆς πατρίδος, ὅστις πολυτελέστερον ζῇ τῆς
κατὰ τὴν ἰδίαν ὕπαρξιν χορηγίας. πλὴν κατασταθεὶς 6
ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἱππάρχης ἐν τοῖς προειρημένοις και-
ροῖς, καὶ παραλαβὼν τὰ συντάγματα τῶν ἱππέων
παντὶ τρόπῳ κατεφθαρμένα καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀν-
δρῶν ἡττημένας, οὐ μόνον αὐτοὺς ἑαυτῶν βελτίους, 7
ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπεναντίων κρείττους ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ
κατεσκεύασε, πάντας εἰς ἀληθινὴν ἄσκησιν καὶ ζῆλον
ἐπιτευκτικὸν ἐμβιβάσας. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων οἱ πλεῖ- 8
στοι τῶν καθισταμένων ἐπὶ τὴν προειρημένην ἀρχήν,

οἱ μὲν διὰ τὴν ἰδίαν ἀδυναμίαν ἐν τοῖς ἱππικοῖς οὐδὲ
τοῖς πλησίον τολμῶσιν οὐδὲν ὧν καθήκει προστάτ-
9 τειν, οἱ δὲ τῆς στρατηγίας ὀρεγόμενοι διὰ ταύτης
τῆς ἀρχῆς ἐξεριθεύονται τοὺς νέους καὶ παρασκευά-
ζουσιν εὔνους συναγωνιστὰς εἰς τὸ μέλλον, οὐκ ἐπι-
τιμῶντες τῷ δεομένῳ, δι' οὗ τρόπου σώζεται τὰ κοινά,
συμπεριστέλλοντες τὰς ἁμαρτίας καὶ μικρᾷ χάριτι
10 μεγάλα βλάπτοντες τοὺς πιστεύοντας. εἰ δέ ποτε καὶ
γένοιντο τῶν ἀρχόντων τινὲς τῇ τε κατὰ σῶμα χρείᾳ
δυνατοὶ πρός τε τὸ τῶν κοινῶν ἀπέχεσθαι πρόθυμοι,
πλείω κακὰ τῶν ὀλιγωρούντων διὰ τὴν κακοζηλίαν
ἀπεργάζονται τοὺς πεζούς, ἔτι δὲ μᾶλλον τοὺς ἱππεῖς.
(Ζήτει ἐν τῷ περὶ στρατηγημάτων.) [Exc. Peir. p. 37.
22, 5. οὐχ—χορηγίας etiam Exc. Vat. p. 377 M. 31 H.]

23 Ἦσαν δὲ κινήσεις, ἃς ὑπελάμβανε πρὸς πάν-
(21) τα καιρὸν ἁρμόζειν, αἷς ἔδει συνειθίσθαι τοὺς ἱππεῖς,
2 αὗται· αἱ καθ' ἵππον μὲν κλίσεις ἐφ' ἡνίαν καὶ πά-
λιν ἐπὶ δόρυ, πρὸς δὲ τούτοις ἀναστροφὴ καὶ μετα-
3 βολή, κατ' οὐλαμὸν δ' ἐπιστροφὴ καὶ περισπασμός,
4 ἔτι δ' ἐκπερισπασμός, πρὸς δὲ τούτοις ἐξαγωγαὶ κατὰ
λόχους καὶ διλοχίας ἀφ' ἑκατέρων τῶν κεράτων μετὰ
τάχους, ποτὲ δ' ἀπὸ τῶν μέσων, καὶ συναγωγαὶ πά-
λιν μετ' ἐποχῆς εἰς οὐλαμούς, εἰς ἴλας, εἰς ἱππαρχίας,
5 ἐπὶ δὲ τούτοις ἐκτάξεις ἐφ' ἑκατέρων τῶν κεράτων ἢ
διὰ παρεμβολῆς ἢ διὰ παραγωγῆς τῆς παρὰ τοὺς οὐ-
6 ραγούς. τὰς μὲν γὰρ κατὰ περίκλασιν οὐ προσδεῖσθαι
μελέτης ἔφη· σχεδὸν γὰρ ὡς ἂν εἰ πορείας ἔχειν διάθε-
7 σιν. ἐκ δὲ τούτου τὰς ἐπαγωγὰς τὰς ἐπὶ τοὺς ἐναν-
τίους καὶ τὰς ἀποχωρήσεις ἔδει συνεθίζειν ἐν πάσαις
ταῖς κινήσεσιν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε δεινῷ τῷ τάχει
προσάγειν, ἐφ' ὅσον συζυγοῦντας καὶ συστοιχοῦντας
διαμένειν, ἅμα δὲ καὶ τὰ διαστήματα κατὰ τοὺς οὐ-

λαμοὺς τηρεῖν, ὡς ἱππέων λελυκότων τὴν τάξιν 8
τὴν ἐν οὐλαμοῖς, αἱρουμένων κινδυνεύειν, οὐδὲν
ἐπισφαλέστερον ὑπάρχον οὐδ' ἀχρειότερον. ταῦτα δ' 9
ὑποδείξας τοῖς τε πολλοῖς καὶ τοῖς ἀποτελείοις, αὖ-
θις ἐπεπορεύετο τὰς πόλεις, ἐξετάζων πρῶτον μὲν
εἰ συμπεριφέρονται οἱ πολλοὶ τοῖς παραγγελλομένοις,
δεύτερον δ' εἰ κρατοῦσιν οἱ κατὰ πόλεις ἄρχοντες
τοῦ σαφῶς καὶ δεόντως διδόναι τὰ παραγγέλματα,
κρίνων πρὸς τὴν ἀλήθειαν οὐδὲν ἀναγκαιότερον εἶναι
τῆς τῶν κατὰ μέρος ἡγεμόνων ἐμπειρίας. προκα- 24
τασκευασάμενος δὲ τὰ προειρημένα τοῦτον τὸν τρό- (22)
πον, συνῆγε τοὺς ἱππεῖς ἐκ τῶν πόλεων εἰς ἕνα τό-
πον. καὶ δι' αὑτοῦ τὰς κινήσεις ἐπετέλει καὶ τὸν ὅλον
χειρισμὸν αὐτὸς ἐποιεῖτο τῆς ἐξοπλισίας, οὐ προη- 2
γούμενος πάντων, ὅπερ οἱ νῦν ποιοῦσιν ἡγεμόνες,
ὑπολαμβάνοντες ἡγεμονικὴν εἶναι τὴν πρώτην χώ-
ραν. τί γὰρ ἀπειρότερον, ἅμα δ' ἐπισφαλέστερον ἄρ- 3
χοντος, ὃς ὁρᾶται μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ὑποτεταγμέ-
νων, ὁρᾷ δ' οὐδένα; οὐ γὰρ στρατιωτικῆς ἐξουσίας, 4
ἀλλ' ἡγεμονικῆς ἐμπειρίας, ἅμα δὲ καὶ δυνάμεως
δεῖγμα δεῖ φέρειν τὸν ἱππάρχην ἐν ταῖς ἐξοπλισίαις,
ποτὲ μὲν ἐν πρώτοις, ποτὲ δ' ἐν ἐσχάτοις, ποτὲ δὲ
κατὰ μέσους γιγνόμενον. ὅπερ ὁ προειρημένος ἀνὴρ 5
ἐποίει, παριππεύων καὶ πάντας ἐφορῶν αὐτός, καὶ
προσδιασαφῶν αὐτοῖς ἀποροῦσι καὶ διορθῶν ἐν ἀρ-
χαῖς πᾶν τὸ διαμαρτανόμενον. ἦν δὲ τὰ τοιαῦτα τε- 6
λέως βραχέα καὶ σπάνια διὰ τὴν προγεγενημένην ἐν
τοῖς κατὰ μέρος ἐπιμέλειαν. Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς 7
ἕως λόγου τὸ τοιοῦτον ὑπέδειξε, φήσας ὅτι καθάπερ
ἐν οἰκοδομίαις, ἐὰν κατὰ μίαν πλίνθον θῇς καὶ
καθ' ἕνα δόμον ἐπιμελείας τύχῃ τὸ παρατεθέν, οὕ-
τως ἐν στρατοπέδῳ τὸ κατ' ἄνδρα καὶ κατὰ λόχον

ἀκριβωθὲν ὅλην ποιεῖ τὴν δύναμιν ἰσχυράν. [Exc. ant. p. 224.]

25 Εἶναι γὰρ τὸ νῦν γιγνόμενον ὁμοιότατον τῇ
(23) περὶ τὰς παρατάξεις οἰκονομίᾳ καὶ χειρισμῷ. καὶ
2 γὰρ ἐπ' ἐκείνων προκινδυνεύει μὲν ὡς ἐπίπαν καὶ
προαπόλλυται τὰ κοῦφα καὶ τὰ πρακτικώτατα τῆς
δυνάμεως, τὴν δ' ἐπιγραφὴν τῶν ἐκβαινόντων ἡ φά-
3 λαγξ καὶ τὰ βαρέα λαμβάνει τῶν ὅπλων. νῦν δὲ πα-
ραπλησίως προκινδυνεύουσι μὲν Αἰτωλοὶ καὶ Πελο-
ποννησίων οἱ τούτοις συμμαχοῦντες, ἐφεδρεύουσι δὲ
4 Ῥωμαῖοι, φάλαγγος ἔχοντες διάθεσιν. κἂν μὲν οὗτοι
πταίσαντες καταφθαρῶσιν, ἀναστρέψαντες ἐκ τῶν
5 πραγμάτων ἀβλαβεῖς ἀπολυθήσονται Ῥωμαῖοι· νικη-
σάντων δὲ τούτων, ὃ μὴ δόξειε τοῖς θεοῖς, ἅμα τού-
τοις καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ὑφ' ἑαυτοὺς ἐκεῖνοι
ποιήσονται. [Exc. ant. p. 225.]

6 Πᾶσαν γὰρ δημοκρατικὴν συμμαχίαν καὶ φιλίας
πολλῆς δεῖσθαι διὰ τὰς ἐν τοῖς πλήθεσι γιγνομένας
ἀλογίας. [Margo codicis Urbinatis.]

26 Ὅτι Φίλιππος ὁ βασιλεὺς Μακεδόνων μετὰ τὸ
ἐκτελέσαι τὸν τῶν Νεμέων ἀγῶνα αὖθις εἰς Ἄργος
ἐπανῆλθε, καὶ τὸ μὲν διάδημα καὶ τὴν πορφύραν
ἀπέθετο, βουλόμενος αὐτὸν ἴσον τοῖς πολλοῖς καὶ
2 πρᾶόν τινα καὶ δημοτικὸν ὑπογράφειν. ὅσῳ δὲ τὴν
ἐσθῆτα δημοτικωτέραν περιετίθετο, τοσούτῳ τὴν
3 ἐξουσίαν ἐλάμβανε μείζω καὶ μοναρχικωτέραν. οὐ
γὰρ ἔτι τὰς χήρας ἐπείρα γυναῖκας οὐδὲ τὰς ὑπάν-
δρους ἠρκεῖτο μοιχεύων, ἀλλ' ἐκ προστάγματος ἣν
αὐτῷ φανείη προσπέμψας ἐκάλει, ταῖς δὲ μὴ προχεί-
ρως συνυπακουούσαις ἐνύβριζε, κώμους ποιούμενος
4 ἐπὶ τὰς οἰκίας. καὶ τῶν μὲν τοὺς υἱεῖς, τῶν δὲ τοὺς
ἄνδρας ἀνακαλούμενος ἐπὶ προφάσεσιν ἀλόγοις διέ-

σειε, καὶ πολλὴν ἀσέλγειαν ἐναπεδείκνυτο καὶ παρα-
νομίαν. διὸ καὶ χρώμενος τῇ κατὰ τὴν παρεπιδη- 5
μίαν ἐξουσίᾳ ἀνέδην πολλοὺς ἐλύπει τῶν Ἀχαιῶν,
καὶ μάλιστα τοὺς μετρίους ἄνδρας. πιεζόμενοι δὲ διὰ 6
τὸ πανταχόθεν αὐτοῖς περιεστάναι τὸν πόλεμον ἠναγ-
κάζοντο καρτερεῖν καὶ φέρειν τὰ παρὰ φύσιν. [Exc.
Peir. p. 42.]

Ὅτι [Φιλίππου] οὔτ' ἀγαθὰ μείζω τις ἔσχε πρὸς 7
βασιλείαν οὐδεὶς τῶν πρότερον οὔτε κακὰ τούτου τοῦ
βασιλέως. καί μοι δοκεῖ τὰ μὲν ἀγαθὰ φύσει περὶ 8
αὐτὸν ὑπάρξαι, τὰ δὲ κακὰ προβαίνοντι κατὰ τὴν
ἡλικίαν ἐπιγενέσθαι, καθάπερ ἐνίοις ἐπιγίγνεται γη-
ράσκουσι τῶν ἵππων. ἡμεῖς δ' οὐκ ἐν τοῖς προοι- 9
μίοις, ὥσπερ τῶν λοιπῶν συγγραφέων, προφερό-
μεθα τὰς τοιαύτας διαλήψεις, ἀλλ' ἐπ' αὐτῶν τῶν
πραγμάτων ἀεὶ τὸν καθήκοντα λόγον ἁρμόζοντες
ἀποφαινόμεθα περί τε τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἐπιφα-
νῶν ἀνδρῶν, νομίζοντες ταύτην οἰκειοτέραν εἶναι καὶ 10
τοῖς γράφουσι καὶ τοῖς ἀναγιγνώσκουσι τὴν ἐπιση-
μασίαν. [Exc. Peir. p. 44.]

Ἔστι τοίνυν ἡ Μηδία κατά τε τὸ μέγεθος τῆς 27
χώρας ἀξιοχρεωτάτη τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν δυναστειῶν
καὶ κατὰ τὸ πλῆθος καὶ κατὰ τὰς ἀρετὰς τῶν ἀνδρῶν,
ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἵππων· τοῖς γὰρ ζῴοις τούτοις 2
σχεδὸν ἅπασαν χορηγεῖ τὴν Ἀσίαν τῷ καὶ τὰ βασι-
λικὰ συστήματα τῶν ἱπποτροφιῶν Μήδοις ὑποτε-
τάχθαι διὰ τὴν εὐφυΐαν. περιοικεῖται δὲ πόλεσιν 3
Ἑλληνίσι κατὰ τὴν ὑφήγησιν τὴν Ἀλεξάνδρου, φυλα-
κῆς ἕνεκεν τῶν συγκυρούντων αὐτῇ βαρβάρων πλὴν
Ἐκβατάνων. αὕτη δ' ἔκτισται μὲν ἐν τοῖς πρὸς τὰς 4
ἄρκτους μέρεσι τῆς Μηδίας, ἐπίκειται δὲ τοῖς περὶ
τὴν Μαιῶτιν καὶ τὸν Εὔξεινον μέρεσι τῆς Ἀσίας, ἣν 5

δὲ βασίλειον ἐξ ἀρχῆς Μήδων, πλούτῳ δὲ καὶ τῇ τῆς
κατασκευῆς πολυτελείᾳ μέγα τι παρὰ τὰς ἄλλας δο-
6 κεῖ διενηνοχέναι πόλεις. κεῖται μὲν οὖν ὑπὸ τὴν
παρώρειαν τὴν παρὰ τὸν Ὀρόντην, ἀτείχιστος οὖσα,
ἄκραν δ' ἐν αὐτῇ χειροποίητον ἔχει, θαυμασίως πρὸς
7 ὀχυρότητα κατεσκευασμένην. ὑπὸ δὲ ταύτην ἐστὶ
βασίλεια, περὶ ὧν καὶ τὸ λέγειν κατὰ μέρος καὶ τὸ
8 παρασιωπᾶν ἔχει τινὰ ἀπορίαν· τοῖς μὲν γὰρ αἱρου-
μένοις τὰς ἐκπληκτικὰς τῶν διηγήσεων προφέρεσθαι
καὶ μετ' αὐξήσεως ἔνια καὶ διατάσεως εἰθισμένοις
ἐξαγγέλλειν, καλλίστην ὑπόθεσιν ἡ προειρημένη πό-
λις ἔχει, τοῖς δ' εὐλαβῶς προσπορευομένοις πρὸς
πᾶν τὸ παρὰ τὴν κοινὴν ἔννοιαν λεγόμενον ἀπορίαν
9 παρασκευάζει καὶ δυσχρηστίαν. πλὴν ἔστι γε τὰ βα-
σίλεια τῷ μὲν μεγέθει σχεδὸν ἑπτὰ σταδίων ἔχοντα
τὴν περιγραφήν, τῇ δὲ τῶν κατὰ μέρος κατασκευα-
σμάτων πολυτελείᾳ μεγάλην ἐμφαίνοντα τὴν τῶν ἐξ
10 ἀρχῆς καταβαλλομένων εὐκαιρίαν. οὔσης γὰρ τῆς
ξυλείας ἁπάσης κεδρίνης καὶ κυπαριττίνης, οὐδεμίαν
αὐτῶν γεγυμνῶσθαι συνέβαινεν, ἀλλὰ καὶ τὰς δο-
κοὺς καὶ τὰ φατνώματα καὶ τοὺς κίονας τοὺς ἐν ταῖς
στοαῖς καὶ περιστύλοις, τοὺς μὲν ἀργυραῖς, τοὺς δὲ
χρυσαῖς λεπίσι περιειλῆφθαι, τὰς δὲ κεραμῖδας ἀρ-
11 γυρᾶς εἶναι πάσας. τούτων δὲ τὰ μὲν πλεῖστα συν-
έβη λεπισθῆναι κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρου καὶ Μακεδό-
νων ἔφοδον, τὰ δὲ λοιπὰ κατὰ τὴν Ἀντιγόνου καὶ
12 Σελεύκου τοῦ Νικάνορος δυναστείαν. ὅμως δὲ κατὰ
τὴν Ἀντιόχου παρουσίαν ὅ τε ναὸς αὐτὸς ὁ τῆς Αἴ-
νης προσαγορευόμενος ἔτι τοὺς κίονας εἶχε τοὺς πέ-
ριξ κεχρυσωμένους, καὶ κεραμῖδες ἀργυραῖ καὶ πλεί-
ους ἐν αὐτῷ συνετέθειντο, πλίνθοι δὲ χρυσαῖ τινες
ὀλίγαι μὲν ἦσαν, ἀργυραῖ δὲ καὶ πλείους ὑπέμενον.

ἐκ δὲ πάντων τῶν προειρημένων τὸ χαραχθὲν εἰς τὸ 13
βασιλικὸν ἠθροίσθη νόμισμα μικρῷ λεῖπον τετρα-
κισχιλίων ταλάντων.

Ἕως μὲν οὖν τούτων τῶν τόπων ἤλπισεν αὐτὸν 28
ἥξειν Ἀρσάκης, τὴν δ' ἔρημον τὴν τούτοις πρόσχω-
ρον οὐ τολμήσειν ἔτι δυνάμει τηλικαύτῃ διεκβαλεῖν,
καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἀνυδρίαν. ἐπιπολῆς μὲν γὰρ 2
οὐδέν ἐστι φαινόμενον ὕδωρ ἐν τοῖς προειρημένοις
τόποις, ὑπόνομοι δὲ πλείους εἰσὶ καὶ διὰ τῆς ἐρήμου
φρεατίας ἔχοντες ἀγνοουμένας τοῖς ἀπείροις. περὶ δὲ 3
τούτων ἀληθὴς παραδίδοται λόγος διὰ τῶν ἐγχωρίων,
ὅτι καθ' οὓς χρόνους Πέρσαι τῆς Ἀσίας ἐπεκράτουν,
ἔδωκαν τοῖς ἐπί τινας τόπους τῶν μὴ πρότερον ἀρ-
δευομένων ἐπεισαγομένοις ὕδωρ πηγαῖον ἐπὶ πέντε
γενεὰς καρπεῦσαι τὴν χώραν· ὅθεν ἔχοντος τοῦ Ταύ- 4
ρου πολλὰς καὶ μεγάλας ὑδάτων ἀπορρύσεις, πᾶσαν
ἐπεδέχοντο δαπάνην καὶ κακοπάθειαν, ἐκ μακροῦ κα-
τασκευάζοντες τοὺς ὑπονόμους, ὥστε κατὰ τοὺς νῦν
καιροὺς μηδὲ τοὺς χρωμένους τοῖς ὕδασι γιγνώσκειν
τὰς ἀρχὰς τῶν ὑπονόμων πόθεν ἔχουσι τὰς ἐπιρρύ-
σεις. πλὴν ὁρῶν Ἀρσάκης ἐπιβαλλόμενον αὐτὸν τῇ 5
διὰ τῆς ἐρήμου πορείᾳ, τὸ τηνικάδε χωννύειν καὶ
φθείρειν ἐνεχείρησε τὰς φρεατίας. ὁ δὲ βασιλεύς, 6
ἐξαγγελθέντος αὐτῷ, πάλιν ἐξαπέστειλε τοὺς περὶ
Νικομήδην μετὰ χιλίων ἱππέων, οἳ καὶ καταλαβόν-
τες τὸν Ἀρσάκην μετὰ τῆς δυνάμεως ὑποκεχωρηκότα,
τινὰς δὲ τῶν ἱππέων φθείροντας τὰ στόματα τῶν
ὑπονόμων, τούτους μὲν ἐξ ἐφόδου τρεψάμενοι φυγεῖν
ἠνάγκασαν, αὐτοὶ δὲ πάλιν ἀνεχώρησαν ὡς τὸν Ἀν-
τίοχον. ὁ δὲ βασιλεὺς διανύσας τὴν ἔρημον ἧκε πρὸς 7
τὴν Ἑκατόμπυλον προσαγορευομένην, ἣ κεῖται μὲν
ἐν μέσῃ τῇ Παρθυηνῇ, τῶν δ' ὁδῶν τῶν φερουσῶν

ἐπὶ πάντας τοὺς πέριξ τόπους ἐνταῦθα συμπιπτου-
σῶν ἀπὸ τοῦ συμβαίνοντος ὁ τόπος εἴληφε τὴν
προσηγορίαν.
29 Πλὴν αὐτοῦ διαναπαύσας τὴν δύναμιν, καὶ λο-
γισάμενος ὡς εἰ μὲν οἷός τ' ἦν Ἀρσάκης διὰ μάχης
κρίνεσθαι πρὸς σφᾶς, οὔτ' ἂν ἐξεχώρει λιπὼν τὴν
αὑτοῦ χώραν οὔτ' ἂν ἐπιτηδειοτέρους τόπους ἐζήτει
πρὸς ἀγῶνα ταῖς σφετέραις δυνάμεσι τῶν περὶ τὴν
2 Ἑκατόμπυλον· ἐπειδὴ δ' ἐκχωρεῖ, δῆλός ἐστι τοῖς
ὀρθῶς σκοπουμένοις ἐπ' ἄλλης γνώμης ὤν· διόπερ
3 ἔκρινε προάγειν εἰς τὴν Ὑρκανίαν. παραγενόμενος
δ' ἐπὶ Ταγάς, καὶ πυνθανόμενος τῶν ἐγχωρίων τήν
τε δυσχέρειαν τῶν τόπων, οὓς ἔδει διεκβάλλειν αὐ-
τόν, ἕως εἰς τὰς ὑπερβολὰς διεξίκοιτο τοῦ Λάβου τὰς
νευούσας ἐπὶ τὴν Ὑρκανίαν, καὶ τὸ πλῆθος τῶν βαρ-
βάρων τῶν κατὰ τόπους ἐφεστώτων ταῖς δυσχωρίαις
4 αὐτοῦ, προέθετο διατάττειν τὸ τῶν εὐζώνων πλῆ-
θος καὶ τοὺς τούτων ἡγεμόνας μερίζειν, ὡς ἑκάστοις
δεήσει πορεύεσθαι, ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς λειτουργούς,
οὓς ἔδει παραπορευομένους τὸν καταλαμβανόμενον ὑπὸ
τῶν εὐζώνων τόπον εὔβατον παρασκευάζειν τῇ τῶν
5 φαλαγγιτῶν καὶ τῇ τῶν ὑποζυγίων πορείᾳ. ταῦτα δὲ
διανοηθεὶς τὴν μὲν πρώτην ἔδωκε τάξιν Διογένει,
συστήσας αὐτῷ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ τῶν
ὀρείων τοὺς ἀκοντίζειν καὶ λιθάζειν δυναμένους, οἵ-
τινες τάξιν μὲν οὐκ ἔνεμον, ἀεὶ δὲ πρὸς τὸν παρόντα
καιρὸν καὶ τόπον κατ' ἄνδρα ποιούμενοι τὸν κίνδυνον
πραγματικωτάτην παρείχοντο χρείαν ἐν ταῖς δυσχω-
6 ρίαις. τούτοις δὲ συνεχεῖς Κρῆτας ἀσπιδιώτας ἐπέταξε
περὶ δισχιλίους, ὧν ἡγεῖτο Πολυξενίδας Ῥόδιος, τε-
λευταίους δὲ θωρακίτας καὶ θυρεοφόρους, ὧν εἶχον τὴν
ἡγεμονίαν Νικομήδης Κῷος καὶ Νικόλαος Αἰτωλός.

Προαγόντων δὲ τούτων εἰς τὸ πρόσθεν, πολλῷ 30
δυσχερεστέρας συνέβαινε φαίνεσθαι τὰς τῶν τόπων
τραχύτητας καὶ στενότητας τῆς τοῦ βασιλέως προσδο-
κίας. ἦν γὰρ τὸ μὲν ὅλον μῆκος τῆς ἀναβάσεως περὶ 2
τριακοσίους σταδίους· ταύτης δὲ τὸ πλεῖστον μέρος
ἔδει ποιεῖσθαι τῆς πορείας διὰ χαράδρας χειμάρρου
καὶ βαθείας, εἰς ἣν πολλαὶ μὲν αὐτομάτως ἐκ τῶν
ὑπερκειμένων κρημνῶν πέτραι κατενηνεγμέναι καὶ
δένδρα δύσβατον ἐποίουν τὴν δι' αὐτῆς πορείαν,
πολλὰ δ' ὑπὸ τῶν βαρβάρων εἰς τοῦτο τὸ μέρος συν-
ηργεῖτο. καὶ γὰρ ἐκκοπὰς δένδρων ἐπεποίηντο συν- 3
*εχεῖς καὶ λίθων πλήθη μεγέθει * συνηθροίκεσαν·*
αὐτοί τε παρ' ὅλην τὴν φάραγγα τὰς εὐκαίρους
ὑπεροχὰς καὶ δυναμένας σφίσιν ἀσφάλειαν παρέχε-
σθαι κατειληφότες ἐτήρουν, ὥστ' εἰ μὴ διήμαρτον,
ἐντελῶς ἂν ἐξαδυνατήσαντα τὸν Ἀντίοχον ἀποστῆναι
τῆς ἐπιβολῆς. ὡς γὰρ δέον τοὺς πολεμίους πάντας 4
κατ' ἀνάγκην ποιεῖσθαι δι' αὐτῆς τῆς φάραγγος τὴν
ἀνάβασιν, οὕτω παρεσκευάσαντο καὶ πρὸς τοῦτο κα-
τελάβοντο τοὺς τόπους. ἐκεῖνο δ' οὐκ ἔβλεψαν ὅτι 5
τὴν μὲν φάλαγγα καὶ τὴν ἀποσκευὴν οὐκ ἄλλως δυ-
νατὸν ἦν, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνοι διέλαβον, ποιεῖσθαι τὴν
πορείαν· πρὸς γὰρ τὰ παρακείμενα τῶν ὀρῶν οὐχ
οἷόν τ' ἦν τούτοις προσβαλεῖν, ἀλλὰ τοῖς ψιλοῖς καὶ
τοῖς εὐζώνοις οὐκ ἀδύνατος ἦν ἡ δι' αὐτῶν τῶν λευ-
κοπέτρων ἀναβολή. ὅθεν ἅμα τῷ πρὸς τὸ πρῶτον 6
φυλακεῖον προσμίξαι τοὺς περὶ τὸν Διογένην, ἔξω-
θεν τῆς χαράδρας ποιουμένους τὴν ἀνάβασιν, ἀλλοιο-
τέραν ἐλάμβανε διάθεσιν. εὐθέως γὰρ κατὰ τὴν συμ- 7
πλοκὴν αὐτοῦ τοῦ πράγματος διδάσκοντος, ὑπερτι-
θέμενοι καὶ προσβαίνοντες πρὸς τὰ πλάγια τῶν
χωρίων οἱ περὶ τὸν Διογένην, ὑπερδέξιοι τῶν πολε-

μίων ἐγίγνοντο, καὶ χρώμενοι πυκνοῖς τοῖς ἀκοντί-
σμασι καὶ τοῖς ἐκ χειρὸς λίθοις κακῶς διετίθεσαν
τοὺς βαρβάρους, καὶ μάλιστα ταῖς σφενδόναις ἐκακο-
8 ποίουν ἐξ ἀποστήματος βάλλοντες. ὅτε δὲ τοὺς πρώ-
τους ἐκβιασάμενοι κατάσχοιεν τὸν τούτων τόπον,
ἐδίδοτο τοῖς λειτουργοῖς καιρὸς εἰς τὸ πᾶν τὸ πρὸ
ποδῶν ἀνακαθαίρειν καὶ λεαίνειν μετ' ἀσφαλείας.
9 ἐγίγνετο δὲ τοῦτο ταχέως διὰ τὴν πολυχειρίαν. οὐ
μὴν ἀλλὰ τούτῳ τῷ τρόπῳ τῶν μὲν σφενδονητῶν
καὶ τοξοτῶν, ἔτι δ' ἀκοντιστῶν, κατὰ τοὺς ὑπερ-
δεξίους τόπους πορευομένων σποράδην, ποτὲ δὲ
συναθροιζομένων καὶ καταλαμβανομένων τοὺς εὐ-
καίρους τόπους, τῶν δ' ἀσπιδιωτῶν ἐφεδρευόντων,
καὶ παρ' αὐτὴν τὴν χαράδραν παραπορευομένων
ἐν τάξει καὶ βάδην, οὐκ ἔμενον οἱ βάρβαροι, πάν-
τες δὲ λιπόντες τοὺς τόπους ἠθροίσθησαν ἐπὶ τὴν
ὑπερβολήν.
31 Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀντίοχον ἀσφαλῶς διέβησαν τὰς
δυσχωρίας τῷ προειρημένῳ τρόπῳ, βραδέως δὲ καὶ
δυσχερῶς· μόλις γὰρ ὀγδοαῖοι πρὸς τὰς κατὰ τὸν
2 Λάβον ὑπεροχὰς ἀφίκοντο. τῶν δὲ βαρβάρων συν-
ηθροισμένων ἐκεῖ, καὶ πεπεισμένων κωλύσειν τῆς
ὑπερβολῆς τοὺς πολεμίους, ἀγὼν συνέστη νεανικός.
ἐξεώσθησαν δ' οἱ βάρβαροι διὰ τοιαύτας αἰτίας.
3 συστραφέντες γὰρ ἐμάχοντο πρὸς τοὺς φαλαγγίτας
κατὰ πρόσωπον ἐκθύμως· τῆς δὲ νυκτὸς ἔτι τῶν εὐ-
ζώνων ἐκπεριελθόντων ἐκ πολλοῦ, καὶ καταλαβομέ-
νων τοὺς ὑπερδεξίους καὶ κατὰ νώτου τόπους, ἅμα
τῷ συνιδεῖν οἱ βάρβαροι τὸ γεγονὸς εὐθέως πτοηθέν-
4 τες ὥρμησαν πρὸς φυγήν. ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν μὲν
ἐπὶ πλεῖον ὁρμὴν τῶν διωκόντων παρακατέσχε μετὰ
πολλῆς σπουδῆς, ἀνακαλεσάμενος ταῖς σάλπιγξι, διὰ

τὸ βούλεσθαι καταβαίνειν ἄθρους καὶ συντεταγμέ-
νους εἰς τὴν Ὑρκανίαν. συστησάμενος δὲ τὴν πο- 5
ρείαν ὡς ἐβούλετο, καὶ παραγενόμενος ἐπὶ Τάμβρα-
κα, πόλιν ἀτείχιστον, ἔχουσαν δὲ βασίλεια καὶ μέγεθος,
αὐτοῦ κατεσκήνωσε. τῶν δὲ πλείστων πεποιημένων 6
τὴν ἀποχώρησιν ἔκ τε τῆς μάχης καὶ τῆς περικειμέ-
νης χώρας εἰς τὴν προσαγορευομένην Σύριγγα πό-
λιν, ἣν συνέβαινε κεῖσθαι οὐ μακρὰν τῆς Τάμβρακος,
εἶναι δὲ τῆς Ὑρκανίας ὡς ἂν εἰ βασίλειον διά τε τὴν
ὀχυρότητα καὶ τὴν ἄλλην εὐημερίαν, ἔκρινε ταύτην
ἐξελεῖν μετὰ βίας. ἀναλαβὼν οὖν τὴν δύναμιν προ- 7
ῆγε, καὶ περιστρατοπεδεύσας ἤρχετο τῆς πολιορκίας.
ἦν δὲ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἐπιβολῆς ἐν ταῖς χω- 8
στρίσι χελώναις. τάφροι γὰρ ἦσαν τριτταί, πλάτος
μὲν οὐκ ἔλαττον ἔχουσαι τριάκοντα πηχῶν, βάθος δὲ
πεντεκαίδεκα· ἐπὶ δὲ τοῖς χείλεσιν ἑκάστης χαρακώ-
ματα διπλᾶ ἐπέκειτο καὶ τελευταῖον προτείχισμα δυ-
νατόν. συμπλοκαὶ μὲν οὖν ἐγίγνοντο συνεχεῖς ἐπὶ 9
τῶν ἔργων, ἐν αἷς οὐκ ἤνυον ἑκάτεροι φέροντες τοὺς
νεκροὺς καὶ τοὺς τραυματίας διὰ τὸ μὴ μόνον ὑπὲρ γῆς,
ἀλλὰ καὶ κατὰ γῆς διὰ τῶν ὀρυγμάτων ἐκ χειρὸς γί-
γνεσθαι τοὺς κινδύνους. οὐ μὴν ἀλλὰ τῷ πλήθει καὶ 10
τῇ τοῦ βασιλέως ἐνεργείᾳ ταχέως συνέβη καὶ τὰς τά-
φρους χωσθῆναι καὶ τὸ τεῖχος πεσεῖν διὰ τῶν ὀρυγ-
μάτων. οὗ συμβάντος διατραπέντες οἱ βάρβαροι τοῖς 11
ὅλοις, καὶ τοὺς μὲν Ἕλληνας κατασφάξαντες τοὺς ἐν τῇ
πόλει, τὰ δ' ἐπιφανέστατα τῶν σκευῶν διαρπάσαντες,
νυκτὸς ἀπεχώρησαν. ὁ δὲ βασιλεὺς συνθεασάμενος 12
Ὑπερβάσαν ἀπέστειλε μετὰ τῶν μισθοφόρων· οὗ συμ-
μίξαντος οἱ βάρβαροι ῥίψαντες τὰς ἀποσκευὰς αὖθις
εἰς τὴν πόλιν ἔφυγον. τῶν δὲ πελταστῶν ἐνεργῶς 13

βιαζομένων διὰ τοῦ πτώματος, ἀπελπίσαντες σφᾶς αὐτοὺς παρέδοσαν. [Exc. ant. p. 225—227.]

14 Ἀχριανή, πόλις Ὑρκανίας. Πολύβιος δεκάτῳ.

15 Καλλιόπη, πόλις Παρθυαίων. Πολύβιος δεκάτῳ. [Steph. Byz.]

32 Βουλόμενοι δὲ οἱ ὕπατοι κατοπτεῦσαι σαφῶς
τὰ πρὸς τὴν τῶν ὑπεναντίων στρατοπεδείαν κεκλι-
μένα μέρη τοῦ λόφου, τοῖς μὲν ἐν τῷ χάρακι μένειν
2 κατὰ χώραν ἐπήγγειλαν, αὐτοὶ δὲ τῶν ἱππέων ἀνα-
λαβόντες ἴλας δύο καὶ γροσφομάχους μετὰ τῶν ῥαβ-
δοφόρων εἰς τριάκοντα προῆγον, κατασκεψόμενοι τοὺς
3 τόπους. τῶν δὲ Νομάδων εἰθισμένοι τινὲς τοῖς ἀκρο-
βολιζομένοις καὶ καθόλου προπορευομένοις ἐκ τοῦ
τῶν ὑπεναντίων χάρακος ἐνέδρας ποιεῖν, ὑπεστάλ-
4 κεσαν κατά τινα συντυχίαν ὑπὸ τὸν λόφον. οἷς τοῦ
σκοποῦ σημήναντος ὅτι παραγίγνονταί τινες κατ'
ἄκρον τὸν βουνὸν ὑπερδέξιοι ἐκείνων, ἐξαναστάντες
καὶ παρὰ τὰ πλάγια ποιησάμενοι τὴν πορείαν ἀπο-
τέμνονται τοὺς στρατηγούς, καὶ διακλείουσιν ἀπὸ
5 τῆς ἰδίας παρεμβολῆς. καὶ τὸν μὲν Κλαύδιον εὐθέως
ἐν τῇ πρώτῃ συμπλοκῇ καί τινας ἑτέρους ἅμα τούτῳ
κατέβαλον, τοὺς δὲ λοιποὺς κατατραυματίσαντες διὰ
6 τῶν κρημνῶν ἠνάγκασαν ἄλλον ἄλλῃ φεύγειν. οἱ δ'
ἐν τῷ στρατοπέδῳ θεωροῦντες τὸ γιγνόμενον οὐ-
δαμῶς ἠδυνήθησαν ἐπικουρῆσαι τοῖς κινδυνεύουσιν·
ἔτι γὰρ ἀναβοώντων καὶ πρὸς τὸ συμβαῖνον ἐκπε-
πληγμένων, καὶ τῶν μὲν χαλινούντων τοὺς ἵππους,
τῶν δὲ καθοπλιζομένων, πέρας εἶχε τὸ πρᾶγμα.
καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Κλαυδίου τραυματίαν, μόλις καὶ
παραδόξως τὸν κίνδυνον διαπεφευγότα....
7 Μάρκος μὲν οὖν ἀκακώτερον ἢ στρατηγικώτερον
αὑτῷ χρησάμενος τοῖς δεδηλωμένοις περιέπεσε συμ-

πτώμασιν· ἐγὼ δὲ παρ' ὅλην τὴν πραγματείαν πολλάκις 8
ἀναγκάζομαι περὶ τῶν τοιούτων ὑπομιμνήσκειν τοὺς
ἐντυγχάνοντας, θεωρῶν, εἰ καὶ περί τι τῶν τῆς στρα-
τηγίας μερῶν ἄλλο, καὶ περὶ τοῦτο διαμαρτάνοντας
τοὺς ἡγεμόνας, καίτοι προδήλου τῆς ἀγνοίας ὑπαρ-
χούσης. τί γὰρ ὄφελος ἡγεμόνος ἢ στρατηγοῦ μὴ διει- 9
ληφότος διότι τῶν κατὰ μέρος κινδύνων, οἷς μὴ συμ-
πάσχει τὰ ὅλα, πλεῖστον ἀπέχειν δεῖ τὸν ἡγούμενον;
τί δ' ἀγνοοῦντος ὅτι κἂν ποτε ἀναγκάζωσιν οἱ καιροὶ 10
πράττειν τι τῶν κατὰ μέρος, πολλοὺς δεῖ πρότερον
ἀποθανεῖν τῶν συνόντων πρὶν ἢ τὸ δεινὸν ἐγγίσαι
τοῖς προεστῶσι τῶν ὅλων; δεῖ γὰρ ἐν Καρὶ τὴν πεῖ- 11
ραν, ὡς ἡ παροιμία φησίν, οὐκ ἐν τῷ στρατηγῷ γίγνε-
σθαι. τὸ μὲν γὰρ λέγειν ὡς οὐκ ἂν ᾤόμην, τίς γὰρ 12
ἂν ἤλπισε τοῦτο γενέσθαι; μέγιστον εἶναί μοι δοκεῖ
σημεῖον ἀπειρίας στρατηγικῆς καὶ βραδυτῆτος.

Διὸ καὶ τὸν Ἀννίβαν κατὰ πολλοὺς τρόπους ἀγα- 33
θὸν ἡγεμόνα κρίνων κατὰ τοῦτο μάλιστά τις ἂν 2
ἐπισημήναιτο, διότι πολλοὺς μὲν χρόνους ἐν τῇ πο-
λεμίᾳ διατρίψας, πολλοῖς δὲ καιροῖς καὶ ποικίλοις
χρησάμενος, ἔσφηλε μὲν τοὺς ὑπεναντίους πολλάκις
ἐν ταῖς κατὰ μέρος χρείαις διὰ τὴν ἰδίαν ἀγχίνοιαν,
ἐσφάλη δ' οὐδέποτε τοσούτους καὶ τηλικούτους ἀγῶ-
νας χειρίσας· τοιαύτην ἐποιεῖτο τὴν πρόνοιαν, ὡς 3
ἔοικε, περὶ τῆς ἀσφαλείας αὑτοῦ. καὶ μάλα εἰκότως·
ἀκεραίου μὲν γὰρ καὶ σωζομένου τοῦ προεστῶτος, κἂν 4
ποτε πέσῃ τὰ ὅλα, πολλὰς ἀφορμὰς ἡ τύχη δίδωσι
πρὸς τὸ πάλιν ἀνακτήσασθαι τὰς ἐκ τῶν περιπετειῶν
ἐλαττώσεις· πταίσαντος δέ, καθάπερ ἐν νηὶ τοῦ κυβερ- 5
νήτου, κἂν τῷ νικᾶν ἡ τύχη τοῖς πολλοῖς παραδιδῷ
κρατεῖν τῶν ἐχθρῶν, οὐδὲν ὄφελος γίγνεται διὰ τὸ
πάσας ἐξηρτῆσθαι τὰς ἐλπίδας ἑκάστοις ἐκ τῶν

6 ἡγουμένων. ταῦτα μὲν οὖν εἰρήσθω μοι πρὸς τοὺς ἢ
διὰ κενοδοξίαν ἢ μειρακιώδη στάσιν περιπίπτοντας
τοῖς τοιούτοις ἀλογήμασιν ἢ δι' ἀπειρίαν ἢ διὰ κατα-
7 φρόνησιν· ἓν γάρ δή τι τῶν προειρημένων αἴτιον γίγνε-
ται τῶν τοιούτων περιπετειῶν. [Exc. ant. p. 227—228.]

Οἱ δὲ καταρράκτας, οὓς εἶχον ὀλίγον ἐξωτέρω
διὰ μηχανημάτων ἀνημμένους, αἰφνίδιον καθῆκαν
καὶ ἐπεβάλοντο, καὶ τούτους κατασχόντες πρὸ τοῦ
τείχους ἀνεσκολόπισαν. [Suidas v. ἡμμένοι sine nomine.]

Ἵμερος αὐτὸν εἰσῆλθε διάπυρος ἰδεῖν Μάρκελλον
νεκρόν. [Suidas v. ἵμερος sine nomine.]

34 Κατὰ δὲ τὴν Ἰβηρίαν Πόπλιος ὁ τῶν Ῥωμαίων
στρατηγός, ποιούμενος τὴν παραχειμασίαν ἐν Ταρ-
ράκωνι, καθάπερ ἐν τοῖς πρὸ τούτων δεδηλώκαμεν,
πρῶτον μὲν τοὺς Ἴβηρας εἰς τὴν αὑτῶν φιλίαν καὶ
πίστιν ἐνεδήσατο διὰ τῆς τῶν ὁμήρων ἑκάστοις ἀπο-
2 δόσεως, λαβὼν συναγωνιστὴν ἐκ ταὐτομάτου πρὸς
τοῦτο τὸ μέρος Ἐδεκῶνα τὸν Ἐδετανῶν δυνάστην, ὃς
ἅμα τῷ προσπεσεῖν τὴν Καρχηδόνος ἅλωσιν καὶ
γενέσθαι κύριον τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν υἱῶν
τὸν Πόπλιον εὐθέως συλλογισάμενος τὴν ἐσομένην
τῶν Ἰβήρων μεταβολὴν ἀρχηγὸς ἐβουλήθη * τῆς αὐ-
3 τῆς ὁρμῆς, μάλιστα πεπεισμένος οὕτω τὴν γυναῖκα
καὶ τὰ τέκνα κομιεῖσθαι, καὶ δόξαι οὐ κατ' ἀνάγκην,
ἀλλὰ κατὰ πρόθεσιν αἱρεῖσθαι τὰ Ῥωμαίων· ἃ καὶ
4 συνέβη γενέσθαι. τῶν γὰρ δυνάμεων ἄρτι διαφει-
μένων εἰς τὴν παραχειμασίαν παρῆν εἰς τὴν Ταρ-
5 ράκωνα μετὰ τῶν οἰκείων καὶ φίλων. ἐλθὼν δ' εἰς
λόγους τῷ Ποπλίῳ ταύτην ἔφη τοῖς θεοῖς μεγίστην
χάριν ἔχειν, ὅτι πρῶτος τῶν κατὰ τὴν χώραν δυνα-
6 στῶν ἥκει πρὸς αὐτόν. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους ἀκμὴν
διαπέμπεσθαι καὶ βλέπειν πρὸς Καρχηδονίους, τὰς

δὲ χεῖρας ἐκτείνειν Ῥωμαίοις· αὐτὸς δὲ παραγεγονέναι
διδοὺς οὐ μόνον αὑτόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς φίλους καὶ
συγγενεῖς εἰς τὴν Ῥωμαίων πίστιν. διόπερ ἂν νο- 7
μισθῇ παρ' αὐτοῖς φίλος καὶ σύμμαχος, μεγάλην μὲν
αὐτῷ πρὸς τὸ παρὸν ἔφη, μεγάλην δ' εἰς τὸ μέλλον
παρέξεσθαι χρείαν. παραυτίκα μὲν γὰρ θεασαμένους 8
τοὺς Ἴβηρας πρός τε τὴν φιλίαν αὐτὸν προσδεδεγμέ-
νον καὶ τετευχότα τῶν ἀξιουμένων πάντας ἐπὶ τὸ
παραπλήσιον ἥξειν, σπουδάζοντας κομίσασθαι τοὺς
ἀναγκαίους καὶ τυχεῖν τῆς Ῥωμαίων συμμαχίας· εἰς 9
δὲ τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον προκαταληφθέντας τῇ τοι-
αύτῃ τιμῇ καὶ φιλανθρωπίᾳ συναγωνιστὰς ἀπροφα-
σίστους ὑπάρξειν αὐτῷ πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν ἔργων.
διόπερ ἠξίου τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα κομίσασθαι, 10
καὶ κριθεὶς φίλος ἐπανελθεῖν εἰς τὴν οἰκείαν, ἕως ἂν
λαβὼν ἀφορμὴν εὔλογον ἐναποδείξηται τὴν αὑτοῦ καὶ
τῶν φίλων εὔνοιαν κατὰ δύναμιν εἴς τε τὸν Πό-
πλιον αὐτὸν καὶ τὰ Ῥωμαίων πράγματα. Ἐδεκὼν μὲν 11
οὖν τοιαῦτα διαλεχθεὶς ἐπέσχεν· ὁ δὲ Πόπλιος, καὶ 35
πάλαι πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἕτοιμος ὢν καὶ συλλελο-
γισμένος παραπλήσια τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἐδεκῶνος εἰρημέ-
νοις, τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα παρέδωκεν αὐτῷ καὶ
τὴν φιλίαν συνέθετο. πρὸς δὲ τούτοις παρὰ τὴν 2
συνουσίαν ποικίλως ψυχαγωγήσας τὸν Ἴβηρα καὶ
πᾶσι τοῖς αὐτοῦ μεγάλας εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδας ὑπο-
γράψας, οὕτως εἰς τὴν οἰκείαν ἐξαπέστειλε. τούτου 3
τοῦ πράγματος ταχέως περιβοήτου γενομένου πάντας
συνέβη τοὺς ἐντὸς Ἴβηρος ποταμοῦ κατοικοῦντας
οἷον ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς ἑλέσθαι τὰ Ῥωμαίων, ὅσοι μὴ
πρότερον αὐτῶν ὑπῆρχον φίλοι.

Ταῦτα μὲν οὖν καλῶς κατὰ νοῦν ἐχώρει τῷ 4
Ποπλίῳ· μετὰ δὲ τὸν τούτων χωρισμὸν τὰς μὲν ναυ-

5 τικὰς δυνάμεις διέλυσε, θεωρῶν οὐδὲν ἀντίπαλον
ὑπάρχον κατὰ θάλατταν, ἐκ δὲ τῶν ναυτῶν ἐκλέξας
τοὺς ἐπιτηδείους ἐπὶ τὰς σημαίας ἐμέρισε, καὶ συν-
ηύξησε τοιούτῳ τρόπῳ τὰς πεζὰς δυνάμεις.
6 Ἀνδοβάλης δὲ καὶ Μανδόνιος, μέγιστοι μὲν ὄντες
δυνάσται τότε τῶν κατ' Ἰβηρίαν, ἀληθινώτατοι δὲ
Καρχηδονίων φίλοι δοξαζόμενοι, πάλαι μὲν ὑπούλως
διέκειντο καὶ καιρὸν ἐπετήρουν, ἐξ ὅτου προσποιη-
θέντες οἱ περὶ τὸν Ἀσδρούβαν ἀπιστεῖν αὐτοῖς ᾔτη-
σαν χρημάτων τε πλῆθος καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰς
θυγατέρας εἰς ὁμηρείαν, καθάπερ ἐν τοῖς πρὸ τούτων
7 ἐδηλώσαμεν· τότε δὲ νομίσαντες ἔχειν εὐφυῆ καιρόν,
ἀναλαβόντες τὰς ἑαυτῶν δυνάμεις ἐκ τῆς Καρχηδο-
νίων παρεμβολῆς νυκτὸς ἀπεχώρησαν εἴς τινας ἐρυ-
μνοὺς τόπους καὶ δυναμένους αὐτοῖς τὴν ἀσφάλειαν
8 παρασκευάζειν. οὗ γενομένου καὶ τῶν ἄλλων Ἰβή-
ρων συνέβη τοὺς πλείστους ἀπολιπεῖν Ἀσδρούβαν,
πάλαι μὲν βαρυνομένους ὑπὸ τῆς τῶν Καρχηδονίων
ἀγερωχίας, τοῦτον δὲ πρῶτον καιρὸν λαβόντας εἰς
τὸ φανερὰν ποιῆσαι τὴν αὑτῶν προαίρεσιν.
36 Ὃ δὴ καὶ περὶ πολλοὺς ἤδη γέγονε. μεγάλου
γὰρ ὄντος, ὡς πλεονάκις ἡμῖν εἴρηται, τοῦ κατορ-
θοῦν ἐν πράγμασι καὶ περιγίγνεσθαι τῶν ἐχθρῶν ἐν
ταῖς ἐπιβολαῖς, πολλῷ μείζονος ἐμπειρίας προσδεῖται
καὶ φυλακῆς τὸ καλῶς χρήσασθαι τοῖς κατορθώμασι·
2 διὸ καὶ πολλαπλασίους ἂν εὕροι τις τοὺς ἐπὶ προτε-
ρημάτων γεγονότας τῶν καλῶς τοῖς προτερήμασι κε-
χρημένων. ὃ καὶ τότε περὶ τοὺς Καρχηδονίους συνέβη
3 γενέσθαι. μετὰ γὰρ τὸ νικῆσαι μὲν τὰς Ῥωμαίων
δυνάμεις, ἀποκτεῖναι δὲ τοὺς στρατηγοὺς ἀμφοτέ-
ρους, Πόπλιον καὶ Γνάϊον, ὑπολαβόντες ἀδήριτον
αὑτοῖς ὑπάρχειν τὴν Ἰβηρίαν, ὑπερηφάνως ἐχρῶντο

τοῖς κατὰ τὴν χώραν. τοιγαροῦν ἀντὶ συμμάχων καὶ 4
φίλων πολεμίους ἔσχον τοὺς ὑποταττομένους. καὶ 5
τοῦτ' εἰκότως ἔπαθον· ἄλλως μὲν γὰρ ὑπέλαβον δεῖν
κτᾶσθαι τὰς ἀρχάς, ἄλλως δὲ τηρεῖν, οὐκ ἔμαθον δὲ
διότι κάλλιστα φυλάττουσι τὰς ὑπεροχὰς οἱ μάλιστα
διαμείναντες ἐπὶ τῶν αὐτῶν προαιρέσεων, αἷς ἐξ ἀρ-
χῆς κατεκτήσαντο τὰς δυναστείας, καίτοι γε προφα- 6
νοῦς ὄντος καὶ ἐπὶ πολλῶν ἤδη τεθεωρημένου διότι
κτῶνται μὲν ἄνθρωποι τὰς εὐκαιρίας εὖ ποιοῦντες
καὶ προτεινόμενοι τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα τοῖς πέλας,
ἐπειδὰν δὲ τῶν ἐπιθυμουμένων τυχόντες κακῶς ποι- 7
ῶσι καὶ δεσποτικῶς ἄρχωσι τῶν ὑποτεταγμένων, εἰ-
κότως ἅμα ταῖς τῶν προεστώτων μεταβολαῖς συμμε-
ταπίπτουσι καὶ τῶν ὑποταττομένων αἱ προαιρέσεις.
ὃ καὶ τότε συνέβη τοῖς Καρχηδονίοις, καὶ πολλοὶ
τούτων ἀπέστησαν.

Ἀσδρούβας μὲν οὖν ἐν τοιαύταις περιστάσεσι 37
πολλὰς καὶ ποικίλας ἐποιεῖτο περὶ τῶν ἐπιφερομένων
πραγμάτων ἐννοίας. ἐλύπει μὲν γὰρ αὐτὸν ἡ τῶν περὶ 2
τὸν Ἀνδοβάλην ἀπόστασις, ἐλύπει δὲ καὶ τὰ κατὰ
τὴν ἀντιπαραγωγὴν καὶ τὴν ἀλλοτριότητα τὴν ὑπάρ-
χουσαν αὐτῷ πρὸς τοὺς ἄλλους στρατηγούς· ἠγωνία
δὲ καὶ τὴν Ποπλίου παρουσίαν. καὶ ἤδη προσδοκῶν 3
αὐτὸν ἥξειν μετὰ τῶν δυνάμεων, θεωρῶν δ' αὑτὸν
μὲν ἐγκαταλειπόμενον ὑπὸ τῶν Ἰβήρων, τοῖς δὲ Ῥω-
μαίοις πάντας ὁμοθυμαδὸν προσχωροῦντας, ἐπί τι-
νας λογισμοὺς κατήντησε τοιούτους. προέθετο γὰρ 4
διότι δεῖ παρεσκευασμένον τὰ δυνατὰ συμβαλεῖν πρὸς
μάχην τοῖς ὑπεναντίοις, κἂν μὲν ἡ τύχη δῷ τὸ νικᾶν,
βουλεύσασθαι μετὰ ταῦτα περὶ τῶν ἑξῆς ἀσφαλῶς·
ἂν δ' ἀντιπίπτῃ τὰ κατὰ τὴν μάχην, ποιεῖσθαι τὴν 5
ἀποχώρησιν μετὰ τῶν διασωζομένων ἐξ αὐτῆς εἰς Γα-

λατίαν, κἀκεῖθεν παραλαβόντα τῶν βαρβάρων ὡς πλείστους βοηθεῖν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ κοινωνεῖν Ἀννίβᾳ τἀδελφῷ τῶν αὐτῶν ἐλπίδων.

6 Ἀσδρούβας μὲν δὴ ταῦτα διανοηθεὶς πρὸς τούτοις ἦν· Πόπλιος δὲ προσδεξάμενος Γάιον τὸν Λαίλιον, καὶ διακούσας τῶν παραγγελλομένων ὑπὸ τῆς συγκλήτου, προῆγε τὰς δυνάμεις ἀναλαβὼν ἐκ τῆς παραχειμασίας, ἀπαντώντων αὐτῷ κατὰ τὴν δίοδον τῶν Ἰβήρων, ἑτοί-
7 μως καὶ προθύμως συνεξορμώντων. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀνδοβάλην πάλαι μὲν διεπέμποντο πρὸς τὸν Πόπλιον, τότε δὲ πλησιάσαντος αὐτοῦ τοῖς τόποις ἧκον ὡς αὐτὸν ἐκ τῆς παρεμβολῆς ἅμα τοῖς φίλοις, καὶ συμμίξαντες ἀπελογίσαντο περὶ τῆς προγεγενημένης σφίσι φιλίας πρὸς Καρχηδονίους, ὁμοίως δὲ καὶ τὰς χρείας καὶ τὴν ὅλην πίστιν ἐνεφάνιζον, ἣν ἐτύγχανον
8 ἐκείνοις παρεσχημένοι. μετὰ δὲ ταῦτα τὰς ἀδικίας ἐξηγοῦντο καὶ τὰς ὕβρεις τὰς ἐξ ἐκείνων ἀπηντημέ-
9 νας. διόπερ ἠξίουν τὸν Πόπλιον αὐτὸν κριτὴν γίγνεσθαι τῶν λεγομένων, κἂν μὲν φανῶσιν ἀδίκως ἐγκαλοῦντες Καρχηδονίοις, σαφῶς γιγνώσκειν αὐτὸν ὡς οὐδὲ τὴν πρὸς Ῥωμαίους δύνανται τηρεῖν πίστιν·
10 ἐὰν δὲ πολλὰς ἀδικίας ἀναλογιζόμενοι κατ᾽ ἀνάγκην ἀφίστωνται τῆς εὐνοίας τῆς ἐκείνων, καλὰς ἐλπίδας ἔχειν διότι νῦν ἑλόμενοι τὰ Ῥωμαίων βεβαίως τηρήσουσι τὴν πρὸς αὐτοὺς εὔνοιαν.

38 Καὶ πλείω πρὸς τοῦτο τὸ μέρος αὐτῶν διαλεχθέντων, ἐπεὶ κατέπαυσαν τὸν λόγον, μεταλαβὼν ὁ Πόπλιος καὶ τοῖς ὑπ᾽ ἐκείνων εἰρημένοις ἔφη πιστεύειν, μάλιστα δὲ γιγνώσκειν τὴν Καρχηδονίων ὕβριν ἔκ τε τῆς εἰς τοὺς ἄλλους Ἴβηρας καὶ μάλιστα τῆς εἰς
2 τὰς ἐκείνων γυναῖκας καὶ θυγατέρας ἀσελγείας, ἃς αὐτὸς παρειληφὼς νῦν οὐχ ὁμήρων ἐχούσας διάθε-

σιν, ἀλλ' αἰχμαλώτων καὶ δούλων, οὕτω τετηρηκέναι
τὴν πίστιν ὥς οὐδ' ἂν αὐτοὺς ἐκείνους τηρῆσαι πα-
τέρας ὑπάρχοντας. τῶν δ' ἀνθομολογησαμένων διότι 3
παρακολουθοῦσι καὶ προσκυνησάντων αὐτὸν καὶ προσ-
φωνησάντων βασιλέα, οἱ μὲν παρόντες ἐπεσημήναντο
τὸ ῥηθέν, ὁ δὲ Πόπλιος ἐντραπεὶς θαρρεῖν αὐτοῖς
παρήνει· τεύξεσθαι γὰρ ἔφη σφᾶς ἁπάντων τῶν φι-
λανθρώπων ὑπὸ Ῥωμαίων. καὶ παραυτίκα μὲν ἐκ 4
χειρὸς τὰς θυγατέρας ἀπέδωκε, τῇ δ' ἐπαύριον ἐποι-
εῖτο τὰς συνθήκας πρὸς αὐτούς. ἦν δὲ τὸ συνέχον 5
τῶν ὁμολογηθέντων ἀκολουθεῖν τοῖς Ῥωμαίων ἄρ-
χουσι καὶ πείθεσθαι τοῖς ὑπὸ τούτων παραγγελλο-
μένοις. γενομένων δὲ τούτων ἀναχωρήσαντες εἰς 6
τὰς αὑτῶν παρεμβολὰς καὶ παραλαβόντες τὰς δυνά-
μεις, ἧκον πρὸς τὸν Πόπλιον, καὶ στρατοπεδεύσαντες
ὁμοῦ τοῖς Ῥωμαίοις προῆγον ἐπὶ τὸν Ἀσδρούβαν.

Ὁ δὲ τῶν Καρχηδονίων στρατηγὸς ἐτύγχανε μὲν δια- 7
τρίβων ἐν τοῖς περὶ Καστάλωνα τόποις περὶ Βαίκυλα
πόλιν οὐ μακρὰν τῶν ἀργυρείων μετάλλων· πυθό- 8
μενος δὲ τὴν παρουσίαν τῶν Ῥωμαίων μετεστρατοπέ-
δευσε, καὶ λαβὼν ἐκ μὲν τῶν ὄπισθεν ποταμὸν ἀσφα-
λῆ, περὶ δὲ τὴν κατὰ πρόσωπον πλευρὰν τοῦ χάρακος
ἐπίπεδον τόπον, ὀφρῦν προβεβλημένον ἔχουσαν καὶ
βάθος ἱκανὸν πρὸς ἀσφάλειαν καὶ μῆκος πρὸς ἔκτα-
ξιν, ἔμενεν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων, προτιθέμενος ἐπὶ
τὴν ὀφρῦν ἀεὶ τὰς ἐφεδρείας. ὁ δὲ Πόπλιος ἐγγίσας 9
προθύμως μὲν εἶχε πρὸς τὸ διακινδυνεύειν, ἀπόρως
δὲ διέκειτο, θεωρῶν τοὺς τόπους εὐφυεῖς ὄντας πρὸς
τὴν τῶν ἐναντίων ἀσφάλειαν. οὐ μὴν ἀλλὰ προσα- 10
νασχὼν δύο ἡμέρας, καὶ διαγωνιάσας μὴ συνεπιγε-
νομένων τῶν περὶ τὸν Μάγωνα καὶ τὸν τοῦ Γέσκω-
νος Ἀσδρούβαν πανταχόθεν αὐτὸν οἱ πολέμιοι περι-

στῶσιν, ἔκρινε παραβάλλεσθαι καὶ καταπειράζειν τῶν
ὑπεναντίων.
39 Τὴν μὲν οὖν ἄλλην δύναμιν ἑτοιμάσας πρὸς μά-
χην συνεῖχεν ἐν τῷ χάρακι, τοὺς δὲ γροσφομάχους
καὶ τῶν πεζῶν τοὺς ἐπιλέκτους ἐξαφιεὶς ἐκέλευε προσ-
βάλλειν πρὸς τὴν ὀφρῦν καὶ καταπειράζειν τῆς τῶν
2 πολεμίων ἐφεδρείας. τῶν δὲ ποιούντων τὸ παραγ-
γελθὲν εὐψύχως, τὰς μὲν ἀρχὰς ὁ τῶν Καρχηδονίων
στρατηγὸς ἐκαραδόκει τὸ συμβαῖνον· θεωρῶν δὲ διὰ
τὴν τόλμαν τῶν Ῥωμαίων τοὺς παρ' αὑτῶν πιεζομέ-
νους καὶ κακῶς πάσχοντας, ἐξῆγε τὴν δύναμιν καὶ
παρενέβαλε παρὰ τὴν ὀφρῦν, πιστεύων τοῖς τόποις.
3 κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ὁ Πόπλιος τοὺς μὲν εὐ-
ζώνους ἅπαντας ἐπαφῆκε, συντάξας βοηθεῖν τοῖς
προκινδυνεύουσι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἑτοίμους ἔχων,
τοὺς μὲν ἡμίσεις αὐτὸς ἔχων, περιελθὼν τὴν ὀφρῦν
κατὰ τὸ λαιὸν τῶν ὑπεναντίων, προσέβαλλε τοῖς
4 Καρχηδονίοις, τοὺς δ' ἡμίσεις Λαιλίῳ δοὺς ὁμοίως
παρήγγειλε τὴν ἔφοδον ἐπὶ τὰ δεξιὰ μέρη τῶν πολε-
5 μίων. οὗ συμβαίνοντος ὁ μὲν Ἀσδρούβας ἀκμὴν ἐκ
τῆς στρατοπεδείας ἐξῆγε τὴν δύναμιν· τὸν γὰρ πρὸ
τούτου χρόνον ἐπέμενε πιστεύων τοῖς τόποις καὶ πε-
πεισμένος μηδέποτε τολμήσειν τοὺς πολεμίους ἐγ-
χειρεῖν αὐτοῖς· διὸ παρὰ τὴν προσδοκίαν γεγενημέ-
6 νης τῆς ἐπιθέσεως καθυστέρει τῆς ἐκτάξεως. οἱ δὲ
Ῥωμαῖοι κατὰ κέρας ποιούμενοι τὸν κίνδυνον οὐδέ-
πω τῶν πολεμίων κατειληφότων τοὺς ἐπὶ τῶν κερά-
των τόπους, οὐ μόνον ἐπέβησαν ἀσφαλῶς ἐπὶ τὴν
ὀφρῦν, ἀλλὰ καὶ προσάγοντες ἔτι παρεμβαλλόντων
καὶ κινουμένων τῶν ὑπεναντίων τοὺς μὲν αὐτῶν
προσπίπτοντας ἐκ πλαγίου ἐφόνευον, τοὺς δὲ παρεμ-
7 βάλλοντας ἐξ ἐπιστροφῆς φεύγειν ἠνάγκαζον. Ἀσδρού-

βας δὲ κατὰ τοὺς ἐξ ἀρχῆς διαλογισμούς, θεωρῶν
κλινούσας καὶ διατετραμμένας τὰς αὐτοῦ δυνάμεις,
τὸ μὲν ψυχομαχεῖν μέχρι τῆς ἐσχάτης ἐλπίδος ἀπεδο-
κίμαζε, λαβὼν δὲ τά τε χρήματα καὶ τὰ θηρία, καὶ 8
τῶν φευγόντων ὅσους ἠδύνατο πλείστους ἐπισπασά-
μενος, ἐποιεῖτο τὴν ἀναχώρησιν παρὰ τὸν Τάγον πο-
ταμὸν ὡς ἐπὶ τὰς Πυρήνης ὑπερβολὰς καὶ τοὺς ταύτῃ
κατοικοῦντας Γαλάτας. Πόπλιος δὲ τὸ μὲν ἐκ ποδὸς 9
ἕπεσθαι τοῖς περὶ τὸν Ἀσδρούβαν οὐχ ἡγεῖτο συμφέ-
ρειν τῷ δεδιέναι τὴν τῶν ἄλλων στρατηγῶν ἔφοδον,
τὸν δὲ χάρακα τῶν ὑπεναντίων ἐφῆκε τοῖς αὑτοῦ
στρατιώταις διαρπάζειν.

Εἰς δὲ τὴν ἐπαύριον συναθροίσας τὸ τῶν αἰχμα- 40
λώτων πλῆθος, ὧν ἦσαν πεζοὶ μὲν εἰς μυρίους, ἱπ-
πεῖς δὲ καὶ πλείους δισχιλίων, ἐγίγνετο περὶ τὴν τού-
των οἰκονομίαν. τῶν δ' Ἰβήρων ὅσοι κατὰ τοὺς 2
προειρημένους τόπους Καρχηδονίοις τότε συνεμάχουν,
ἧκον ἐγχειρίζοντες σφᾶς αὐτοὺς εἰς τὴν Ῥωμαίων πί-
στιν, κατὰ δὲ τὰς ἐντεύξεις καὶ βασιλέα προσεφώνουν
τὸν Πόπλιον. πρῶτον μὲν οὖν ἐποίησε τοῦτο καὶ 3
προσεκύνησε πρῶτος Ἐδεκών, μετὰ δὲ τοῦτον οἱ περὶ
τὸν Ἀνδοβάλην. τότε μὲν οὖν ἀνεπιστάτως αὐτὸν
παρέδραμε τὸ ῥηθέν· μετὰ δὲ τὴν μάχην ἁπάντων 4
βασιλέα προσφωνούντων, εἰς ἐπίστασιν ἤγαγε τὸν
Πόπλιον τὸ γιγνόμενον. διὸ καὶ συναθροίσας τοὺς 5
Ἴβηρας βασιλικὸς μὲν ἔφη βούλεσθαι καὶ λέγεσθαι
παρὰ πᾶσι καὶ ταῖς ἀληθείαις ὑπάρχειν, βασιλεύς
γε μὴν οὔτε θέλειν οὔτε λέγεσθαι παρ' οὐδενί.
ταῦτα δ' εἰπὼν παρήγγειλε στρατηγὸν αὑτὸν προσ-
φωνεῖν. ἴσως μὲν οὖν καὶ τότε δικαίως ἄν τις ἐπε- 6
σημήνατο τὴν μεγαλοψυχίαν τἀνδρός, ᾗ κομιδῇ νέος
ὢν καὶ τῆς τύχης αὐτῷ συνεκδραμούσης ἐπὶ τοσοῦ-

τον ὥστε πάντας τοὺς ὑποταττομένους ἐξ αὐτῶν ἐπί
τε ταύτην κατενεχθῆναι τὴν διάληψιν καὶ τὴν ὀνο-
μασίαν, ὅμως ἐν ἑαυτῷ διέμεινε καὶ παρῃτεῖτο τὴν
7 τοιαύτην ὁρμὴν καὶ φαντασίαν. πολὺ δὲ μᾶλλον ἄν
τις θαυμάσειε τὴν ὑπερβολὴν τῆς περὶ τὸν ἄνδρα
μεγαλοψυχίας, βλέψας εἰς τοὺς ἐσχάτους τοῦ βίου
καιρούς, ἡνίκα πρὸς τοῖς κατὰ τὴν Ἰβηρίαν ἔργοις
κατεστρέψατο μὲν Καρχηδονίους, καὶ τὰ πλεῖστα καὶ
κάλλιστα μέρη τῆς Λιβύης ἀπὸ τῶν Φιλαίνου βω-
μῶν ἕως Ἡρακλείων στηλῶν ὑπὸ τὴν τῆς πατρίδος
ἐξουσίαν ἤγαγε, κατεστρέψατο δὲ τὴν Ἀσίαν καὶ
τοὺς τῆς Συρίας βασιλεῖς, καὶ τὸ κάλλιστον καὶ μέ-
γιστον μέρος τῆς οἰκουμένης ὑπήκοον ἐποίησε Ῥω-
μαίοις, ἔλαβε δὲ καιροὺς εἰς τὸ περιποιήσασθαι δυ-
ναστείαν βασιλικὴν ἐν οἷς ἐπιβάλοιτο καὶ βουληθείη
8 τόποις τῆς οἰκουμένης. ταῦτα γὰρ οὐ μόνον ἀνθρω-
πίνην φύσιν, ἀλλὰ καὶ θειοτέραν, εἰ θέμις εἰπεῖν,
9 ὑπερφρονεῖν ἂν ἐποίησεν. ὁ δὲ Πόπλιος τοσοῦτον
ὑπερέθετο μεγαλοψυχίᾳ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὥστε
οὗ μεῖζον ἀγαθὸν εὔξασθαί τις τοῖς θεοῖς οὐκ ἂν
τολμήσειε, λέγω δὲ βασιλείας, τοῦτ᾽ ἐκεῖνος πολλά-
κις ὑπὸ τῆς τύχης αὐτῷ δεδομένον ἀπηξίωσε, καὶ
περὶ πλείονος ἐποιήσατο τὴν πατρίδα καὶ τὴν ταύ-
της πίστιν τῆς περιβλέπτου καὶ μακαριστῆς δυνα-
10 στείας. πλὴν τότε γε διαλέξας ἐκ τῶν αἰχμαλώτων
τοὺς Ἴβηρας, τούτους μὲν ἀπέλυσε χωρὶς λύτρων
πάντας εἰς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, τῶν δ᾽ ἵππων τρια-
κοσίους κελεύσας ἐκλέξαι τοῖς περὶ τὸν Ἀνδοβάλην
11 τοὺς λοιποὺς διέδωκε τοῖς ἀνίπποις. καὶ τὸ λοιπὸν
ἤδη μεταλαβὼν τὴν τῶν Καρχηδονίων στρατοπεδείαν
διὰ τὴν τῶν τόπων εὐφυΐαν, αὐτὸς μὲν ἔμενε καρα-
δοκῶν τοὺς καταλειπομένους τῶν Καρχηδονίων στρα-

τηγούς, ἐπὶ δὲ τὰς ὑπερβολὰς τῶν Πυρηναίων ὀρέων
ἐξαπέστειλε τοὺς τηρήσοντας τὸν Ἀσδρούβαν. μετὰ 12
δὲ ταῦτα, τῆς ὥρας ἤδη συναπτούσης, ἀνεχώρησε
μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς Ταρράκωνα, * ἐν τούτοις τοῖς
τόποις ποιεῖσθαι τὴν παραχειμασίαν. [Exc. ant. p. 228
—230, c. 36 etiam Exc. Vat. p. 377 M. 31 H.]

Οἱ μὲν Αἰτωλοί, προσφάτως ἐπηρμένοι ταῖς ἐλ- 41
πίσιν ἐπὶ τῇ Ῥωμαίων καὶ τῇ τοῦ βασιλέως Ἀττάλου
παρουσίᾳ, πάντας ἐξέπληττον, καὶ πᾶσιν ἐπέκειντο
κατὰ γῆν, οἱ δὲ περὶ τὸν Ἄτταλον καὶ Πόπλιον κατὰ
θάλατταν. διόπερ ἧκον Ἀχαιοὶ μὲν παρακαλοῦντες 2
τὸν Φίλιππον βοηθεῖν· οὐ γὰρ μόνον τοὺς Αἰτωλοὺς
ἠγωνίων, ἀλλὰ καὶ τὸν Μαχανίδαν διὰ τὸ προκαθῆ-
σθαι μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τοῖς τῶν Ἀργείων ὅροις.
Βοιωτοὶ δέ, δεδιότες τὸν στόλον τῶν ὑπεναντίων, 3
ἡγεμόνα καὶ βοήθειαν ᾔτουν. φιλοπονώτατά γε μὴν
οἱ τὴν Εὔβοιαν κατοικοῦντες ἠξίουν τινὰ πρόνοιαν
τῶν πολεμίων ποιεῖσθαι. παραπλήσια δὲ Ἀκαρνᾶνες
παρεκάλουν. ἦν δὲ καὶ παρ' Ἠπειρωτῶν πρεσβεία. 4
προσήγγελτο δὲ καὶ Σκερδίλαιδον καὶ Πλευρᾶτον
ἐξάγειν τὰς δυνάμεις· ἔτι δὲ τοὺς προσοροῦντας τῇ
Μακεδονίᾳ Θρᾷκας, καὶ μάλιστα τοὺς Μαιδούς, ἐπι-
βολὰς ἔχειν ὡς ἐμβαλοῦντας ἐπὶ Μακεδονίαν, ἐὰν
βραχύ τι μόνον ὁ βασιλεὺς τῆς οἰκείας ἀποσπασθῇ.
προκατελάμβανον δὲ καὶ τὰ περὶ Θερμοπύλας στενὰ 5
τάφροις καὶ χάρακι καὶ φυλακαῖς βαρείαις Αἰτωλοί,
πεπεισμένοι συγκλείσειν τὸν Φίλιππον καὶ καθόλου
κωλύσειν παραβοηθεῖν τοῖς ἐντὸς Πυλῶν συμμάχοις.
δοκεῖ δέ μοι τὰς τοιαύτας περιστάσεις εὐλόγως ἄν τις 6
ἐπισημήνασθαι καὶ συνεφιστάνειν τοὺς ἀναγιγνώ-
σκοντας, ἐν αἷς πεῖρα καὶ βάσανος ἀληθινὴ γίγνεται
κατὰ τὰς σωματικὰς δυνάμεις τῶν ἡγεμόνων. καθά- 7

περ γὰρ ἐν ταῖς κυνηγίαις τὰ ζῷα τότε διάδηλα
γίγνεται κατὰ τὴν ἀλκὴν καὶ τὴν δύναμιν, ὅταν τὸ
δεινὸν αὐτὰ περιστῇ πανταχόθεν, τὸν αὐτὸν τρόπον
συμβαίνει καὶ ἐπὶ τῶν ἡγουμένων. ὃ δὴ τότε μάλι-
8 στα συνιδεῖν ἦν γιγνόμενον ὑπὸ τοῦ Φιλίππου· τὰς
μὲν γὰρ πρεσβείας ἀπέλυσε πάσαις τὰ δυνατὰ ποιή-
σειν ἐπαγγειλάμενος, τῷ δὲ πολέμῳ πανταχόθεν
ἐπεῖχε, καραδοκῶν πῇ καὶ πρὸς τίνα πρῶτον δεήσει
42 ποιεῖσθαι τὴν ὁρμήν. προσπεσόντος δ' αὐτῷ κατὰ
τὸν καιρὸν τοῦτον τοὺς περὶ τὸν Ἄτταλον διάραντας
καὶ προσορμήσαντας τῇ Πεπαρήθῳ κατεσχηκέναι τὴν
χώραν, τούτοις μὲν ἐξαπέστειλε τοὺς παραφυλάξον-
2 τας τὴν πόλιν, εἰς δὲ Φωκέας καὶ τοὺς κατὰ τὴν
Βοιωτίαν τόπους Πολυφάνταν ἐξέπεμψε μετὰ συμ-
μέτρου δυνάμεως, εἰς δὲ Χαλκίδα καὶ τὴν ἄλλην Εὔ-
βοιαν Μένιππον, ἔχοντα πελταστὰς χιλίους, Ἀγριᾶ-
3 νας πεντακοσίους. αὐτὸς δὲ προῆγε ποιούμενος τὴν
πορείαν εἰς Σκοτοῦσσαν, παραπλησίως δὲ καὶ τοῖς
Μακεδόσιν εἰς ταύτην τὴν πόλιν παρήγγειλεν ἀπαν-
4 τᾶν. πυθόμενος δὲ τοὺς περὶ τὸν Ἄτταλον εἰς Νί-
καιαν καταπεπλευκέναι, τῶν δ' Αἰτωλῶν τοὺς ἄρ-
χοντας εἰς Ἡράκλειαν ἀθροίζεσθαι, χάριν τοῦ κοινο-
λογηθῆναι πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ τῶν ἐνεστώτων,
ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν ἐκ τῆς Σκοτούσσης ὥρμησε
σπεύδων καταταχῆσαι καὶ πτοήσας διασῦραι τὴν
5 σύνοδον αὐτῶν. τοῦ μὲν οὖν συλλόγου καθυστέρει,
τὸν δὲ σῖτον φθείρας καὶ παρελόμενος τῶν περὶ τὸν
6 Αἰνιᾶνα κόλπον κατοικούντων ἐπανῆλθε. καὶ τὴν
μὲν δύναμιν ἐν τῇ Σκοτούσσῃ πάλιν ἀπέλιπε, μετὰ
δὲ τῶν εὐζώνων καὶ τῆς βασιλικῆς ἴλης εἰς Δημη-
τριάδα καταλύσας ἔμενε, καραδοκῶν τὰς τῶν ἐναν-
7 τίων ἐπιβολάς. ἵνα δὲ μηδὲν αὐτὸν λανθάνῃ τῶν

πραττομένων, διεπέμψατο πρὸς Πεπαρηθίους καὶ
πρὸς τοὺς ἐπὶ τῆς Φωκίδος, ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τοὺς
ἐπὶ τῆς Εὐβοίας, καὶ παρήγγειλε διασαφεῖν αὐτῷ
πάντα τὰ γιγνόμενα διὰ τῶν πυρσῶν ἐπὶ τὸ Τίσαιον.
τοῦτο δ' ἐστὶ τῆς Θετταλίας ὄρος, εὐφυῶς κείμενον 8
πρὸς τὰς τῶν προειρημένων τόπων περιφάσεις. [Exc.
ant. p. 230—231.]

Τοῦ δὲ κατὰ τὰς πυρσείας γένους, μεγίστας δὴ 43
παρεχομένου χρείας ἐν τοῖς πολεμικοῖς, ἀνεξεργάστου
πρότερον ὑπάρχοντος, χρήσιμον εἶναί μοι δοκεῖ τὸ
μὴ παραδραμεῖν, ἀλλὰ ποιήσασθαι περὶ αὐτοῦ τὴν
ἁρμόζουσαν μνήμην. ὅτι μὲν οὖν ὁ καιρὸς ἐν πᾶσι 2
μεγάλην ἔχει μερίδα πρὸς τὰς ἐπιβολάς, μεγίστην δ'
ἐν τοῖς πολεμικοῖς, παντὶ δῆλον· τῶν δὲ πρὸς τοῦτο
συναγωνισμάτων πλείστην ἔχουσι δύναμιν οἱ πυρσοί.
ἄρτι τὰ μὲν γέγονε, τινὰ δ' ἀκμὴν ἐνεργεῖται· καὶ 3
δυνατόν ἐστι γιγνώσκειν ᾧ μέλει ποτὲ μὲν ἡμερῶν
τριῶν ἢ τεττάρων ὁδὸν ἀπέχοντι, ποτὲ δὲ καὶ πλειό-
νων. ὥστ' ἀεὶ τοῖς δεομένοις πράγμασιν ἐπικουρίας 4
παράδοξον γίγνεσθαι τὴν βοήθειαν διὰ τῆς τῶν πυρ-
σῶν ἀπαγγελίας. τὸν μὲν πρὸ τούτου χρόνον ἁπλῆς 5
γιγνομένης τῆς πυρσείας κατὰ τὸ πλεῖστον αὐτὴν
ἀνωφελῆ συνέβαινε γίγνεσθαι τοῖς χρωμένοις. διὰ 6
γὰρ συνθημάτων ὡρισμένων ἔδει τὴν χρείαν συντε-
λεῖν· τῶν δὲ πραγμάτων ἀορίστων ὑπαρχόντων, τὰ
πλεῖστα διέφυγε τὴν τῶν πυρσῶν χρείαν, οἷον ἐπ'
αὐτῶν τῶν νῦν εἰρημένων. ὅτι μὲν οὖν εἰς Ὠρεὸν 7
καὶ Πεπάρηθον ἢ Χαλκίδα πάρεστι στόλος δυνατὸν
ἦν διασαφεῖν τοῖς περὶ τούτου συνθεμένοις· ὅτι δὲ 8
μεταβάλλονταί τινες τῶν πολιτῶν ἢ προδιδόασιν ἢ
φόνος ἐν τῇ πόλει γέγονεν ἤ τι τῶν τοιούτων, ἃ δὴ
συμβαίνει μὲν πολλάκις, πρόληψιν δὲ ἔχειν πάντων

9 ἀδύνατον· μάλιστα δὲ τὰ παραδόξως γιγνόμενα τῆς
ἐκ τοῦ καιροῦ συμβουλίας καὶ ἐπικουρίας προσδεῖ-
ται· τὰ τοιαῦτα πάντα διέφυγε τὴν τῶν πυρσῶν
10 χρείαν. περὶ ὧν γὰρ οὐκ ἐνεδέχετο προνοηθῆναι,
περὶ τούτων οὐδὲ σύνθημα ποιήσασθαι δυνατόν.

44 *Αἰνείας* δὲ βουληθεὶς διορθώσασθαι τὴν τοιαύ-
την ἀπορίαν, ὁ τὰ περὶ τῶν Στρατηγικῶν ὑπομνή-
ματα συντεταγμένος, βραχὺ μέν τι προεβίβασε, τοῦ
γε μὴν δέοντος ἀκμὴν πάμπολυ τὰ κατὰ τὴν ἐπίνοιαν
2 ἀπελείφθη. γνοίη δ' ἄν τις ἐκ τούτων. φησὶ γὰρ
δεῖν τοὺς μέλλοντας ἀλλήλοις διὰ τῶν πυρσῶν δη-
λοῦν τὸ κατεπεῖγον ἀγγεῖα κατασκευάσαι κεραμεᾶ,
κατά τε τὸ πλάτος καὶ κατὰ τὸ βάθος ἰσομεγέθη πρὸς
ἀκρίβειαν· εἶναι δὲ μάλιστα τὸ μὲν βάθος τριῶν
3 πηχῶν, τὸ δὲ πλάτος πήχεος. εἶτα παρασκευάσαι
φελλοὺς βραχὺ κατὰ πλάτος ἐνδεεῖς τῶν στομάτων,
ἐν δὲ τούτοις μέσοις ἐμπεπηγέναι [βακτηρίας διῃρη-
μένας εἰς] ἴσα μέρη τριδάκτυλα, καθ' ἕκαστον δὲ
4 μέρος εἶναι περιγραφὴν εὔσημον. ἐν ἑκάστῳ δὲ μέ-
ρει γεγράφθαι τὰ προφανέστατα καὶ καθολικώτατα
5 τῶν ἐν τοῖς πολεμικοῖς συμβαινόντων, οἷον εὐθέως
ἐν τῷ πρώτῳ, διότι "πάρεισιν ἱππεῖς εἰς τὴν χώραν,"
ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ διότι "πεζοὶ βαρεῖς," ἐν δὲ τῷ
τρίτῳ "ψιλοί," τούτων δ' ἑξῆς "πεζοὶ μεθ' ἱπ-
6 πέων," εἶτα "πλοῖα," μετὰ δὲ ταῦτα "σῖτος," καὶ
κατὰ τὸ συνεχὲς οὕτω, μέχρι ἂν ἐν πάσαις γραφῇ
ταῖς χώραις τὰ μάλιστ' ἂν ἐκ τῶν εὐλόγων προνοίας
τυγχάνοντα καὶ συμβαίνοντα κατὰ τοὺς ἐνεστῶτας
7 καιροὺς ἐκ τῶν πολεμικῶν. τούτων δὲ γενομένων,
ἀμφότερα κελεύει τρῆσαι τὰ ἀγγεῖα πρὸς ἀκρίβειαν,
ὥστε τοὺς αὐλίσκους ἴσους εἶναι καὶ κατ' ἴσον ἀπορ-
ρεῖν· εἶτα πληρώσαντας ὕδατος ἐπιθεῖναι τοὺς φελ-

λοὺς ἔχοντας τὰς βακτηρίας, κἄπειτα τοὺς αὐλίσκους
ἀφεῖναι ῥεῖν ἅμα. τούτου δὲ συμβαίνοντος δῆλον 8
ὡς ἀνάγκη πάντων ἴσων καὶ ὁμοίων ὄντων, καθ'
ὅσον ἂν ἀποῤῥέῃ τὸ ὑγρόν, κατὰ τοσοῦτον τοὺς φελ-
λοὺς καταβαίνειν καὶ τὰς βακτηρίας κρύπτεσθαι κατὰ
τῶν ἀγγείων. ὅταν δὲ τὰ προειρημένα γένηται κατὰ 9
τὸν χειρισμὸν ἰσοταχῆ καὶ σύμφωνα, τότε κομίσαν-
τας ἐπὶ τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἑκάτεροι μέλλουσι συν-
τηρεῖν τὰς πυρσείας, ἐφ' ἑκάτερον θεῖναι τῶν ἀγ-
γείων. εἶτ' ἐπειδὰν ἐμπέσῃ τι τῶν ἐν τῇ βακτηρίᾳ 10
γεγραμμένων, πυρσὸν ἆραι κελεύει, καὶ μένειν, ἕως
ἂν ἀνταίρωσιν οἱ συντεταγμένοι· γενομένων δὲ φα-
νερῶν ἀμφοτέρων ἅμα τῶν πυρσῶν, καθελεῖν· εἶτ'
εὐθέως ἀφεῖναι τοὺς αὐλίσκους ῥεῖν. ὅταν δὲ κατα- 11
βαίνοντος τοῦ φελλοῦ καὶ τῆς βακτηρίας ἔλθῃ τῶν
γεγραμμένων ὃ βούλει δηλοῦν κατὰ τὸ χεῖλος τοῦ
τεύχους, ἆραι κελεύει τὸν πυρσόν· τοὺς δ' ἑτέρους 12
ἐπιλαβεῖν εὐθέως τὸν αὐλίσκον, καὶ σκοπεῖν τί κατὰ
τὸ χεῖλός ἐστι τῶν ἐν τῇ βακτηρίᾳ γεγραμμένων·
ἔσται δὲ ταὐτὸ τῷ δηλουμένῳ πάντων ἰσοταχῶς παρ' 13
ἀμφοτέροις κινουμένων.

Ταῦτα δὲ βραχὺ μέν τι τῆς διὰ τῶν συνθημάτων 45
πυρσείας ἐξηλλαχέναι δοκεῖ, ὁμοίως δ' ἐστὶν ἀόριστα.
δῆλον γάρ ἐστιν ὡς οὔτε προϊδέσθαι τὰ μέλλοντα 2
πάντα δυνατὸν οὔτε προϊδόμενον εἰς τὴν βακτηρίαν
γράψαι· λοιπὸν ὁπόταν ἐκ τῶν καιρῶν ἀνυπονόητά
τινα συμβαίνῃ, φανερὸν ὡς οὐ δύναται δηλοῦσθαι
κατὰ ταύτην τὴν ἐπίνοιαν. καὶ μὴν οὐδ' αὐτῶν τῶν 3
ἐν τῇ βακτηρίᾳ γεγραμμένων οὐδέν ἐστιν ὡρισμένον.
πόσοι γὰρ ἥκουσιν ἱππεῖς ἢ πόσοι πεζοὶ καὶ ποῦ τῆς
χώρας καὶ πόσαι νῆες καὶ πόσος σῖτος οὐχ οἷόν τε
διασαφῆσαι· περὶ γὰρ ὧν ἀδύνατόν ἐστι γνῶναι πρὶν 4

ἢ γενέσθαι, περὶ τούτων οὐδὲ συνθέσθαι πρὸ τοῦ
5 δυνατόν. τὸ δὲ συνέχον ἐστὶ τοῦτο· πῶς γὰρ ἄν τις
βουλεύσαιτο περὶ τοῦ βοηθεῖν μὴ γιγνώσκων πόσοι
πάρεισι τῶν πολεμίων ἢ ποῦ; πῶς δὲ θαρρῆσαι πάλιν
ἢ τοὐναντίον ἢ τὸ καθόλου διανοηθείη τι μὴ συνεὶς
πόσαι νῆες ἢ πόσος σῖτος ἥκει παρὰ τῶν συμμάχων;
6 Ὁ δὲ τελευταῖος τρόπος, ἐπινοηθεὶς διὰ Κλεο-
ξένου καὶ Δημοκλείτου, τυχὼν δὲ τῆς ἐξεργασίας δι'
ἡμῶν, ἔστι μὲν ὡρισμένος καὶ πᾶν τὸ κατεπεῖγον
δυνάμενος ἀκριβῶς διασαφεῖν, κατὰ δὲ τὸν χειρι-
σμὸν ἐπιμελείας δεῖ καὶ παρατηρήσεως ἀκριβεστέρας.
7 ἔστι δὲ τοιοῦτος. τὸ τῶν στοιχείων πλῆθος ἑξῆς
λαμβάνοντας δεῖ διελεῖν εἰς πέντε μέρη κατὰ πέντε
γράμματα. λείψει δὲ τὸ τελευταῖον ἑνὶ στοιχείῳ·
8 τοῦτο δ' οὐ βλάπτει πρὸς τὴν χρείαν. μετὰ δὲ ταῦτα
πλατεῖα παρεσκευάσθαι πέντε τοὺς μέλλοντας ἀπο-
διδόναι τὴν πυρσείαν ἀλλήλοις ἑκατέρους καὶ γράψαι
9 τῶν μερῶν ἑξῆς εἰς ἕκαστον πλατεῖον, κἄπειτα συν-
θέσθαι πρὸς αὐτοὺς διότι τοὺς μὲν πρώτους ἀρεῖ
πυρσοὺς ὁ μέλλων σημαίνειν ἅμα καὶ δύο καὶ μενεῖ
10 μέχρι ἂν ὁ ἕτερος ἀνταίρῃ. τοῦτο δ' ἔσται χάριν τοῦ
διὰ ταύτης τῆς πυρσείας ἑαυτοῖς ἀνθομολογήσασθαι
11 διότι προσέχουσι. καθαιρεθέντων δὲ τούτων λοι-
πὸν ὁ σημαίνων ἀρεῖ μὲν τοὺς πρώτους ἐκ τῶν
εὐωνύμων, διασαφῶν τὸ πλατεῖον ποῖον δεήσει σκο-
12 πεῖν, οἷον ἐὰν μὲν τὸ πρῶτον, ἕνα, ἐὰν δὲ τὸ δεύ-
τερον, δύο, καὶ κατὰ λόγον οὕτω· τοὺς δὲ δευτέρους
ἐκ τῶν δεξιῶν κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ποῖον δεήσει
γράμμα τῶν ἐκ τοῦ πλατείου γράφειν αὖ τὸν ἀποδε-
χόμενον τὴν πυρσείαν.
46 Ὅταν δὲ ταῦτα συνθέμενοι χωρισθῶσιν ἑκάτεροι
ἐπὶ τοῦ τόπου, δεήσει πρῶτον μὲν διόπτραν ἔχειν

δι' αὐλίσκους ἔχουσαν, ὥστε τοῦ μέλλοντος ἀντιπυρ-
σεύειν τῷ μὲν τὸν δεξιὸν τόπον, τῷ δὲ τὸν εὐώνυ-
μον δύνασθαι θεωρεῖν. περὶ δὲ τὴν διόπτραν ἑξῆς 2
ὀρθὰ δεῖ τὰ πλατεῖα πεπηγέναι, παραπεφράχθαι δὲ 3
καὶ τὸν δεξιὸν καὶ τὸν εὐώνυμον τόπον ἐπὶ δέκα πό-
δας, τὸ δὲ βάθος ὡς ἀνδρόμηκες, εἰς τὸ τοὺς πυρ-
σοὺς αἰρομένους μὲν παρὰ ταῦτα τὴν φάσιν ἀκριβῆ
ποιεῖν, καθαιρουμένους δὲ τὴν κρύψιν. τούτων δ' 4
ἑτοιμασθέντων παρ' ἀμφοτέροις, ὅταν βούλη δηλῶ-
σαι λόγου χάριν διότι "τῶν στρατιωτῶν τινες εἰς
ἑκατὸν ἀποκεχωρήκασι πρὸς τοὺς ὑπεναντίους, πρῶ-
τον δεῖ διαλέξαι τῶν λέξεων, ὅσαι δι' ἐλαχίστων
γραμμάτων δύνανται ταὐτὸ δηλοῦν, οἷον ἀντὶ τοῦ 5
προειρημένου "Κρῆτες ἑκατὸν ἀφ' ἡμῶν ηὐτομόλη-
σαν·" νῦν γὰρ τὰ μὲν γράμματά ἐστιν ἐλάττω τῶν
ἡμίσεων, διασαφεῖται δὲ ταὐτόν. τούτου δὲ γραφέν- 6
τος εἰς πινάκιον, οὕτω δηλωθήσεται τοῖς πυρσοῖς.
πρῶτον δ' ἐστὶ γράμμα τὸ κάππα· τοῦτο δ' ἐστὶν ἐν 7
τῇ δευτέρᾳ μερίδι καὶ τῷ δευτέρῳ πλατείῳ. δεή-
σει δὲ καὶ πυρσοὺς ἐκ τῶν εὐωνύμων δύ' αἴρειν,
ὥστε τὸν ἀποδεχόμενον γιγνώσκειν ὅτι δεῖ τὸ δεύ-
τερον πλατεῖον ἐπισκοπεῖν. εἶτ' ἐκ τῶν δεξιῶν 8
αἱρεῖ πέντε, διασαφῶν ὅτι κάππα· τοῦτο γὰρ πέμ-
πτον ἐστὶ τῆς δευτέρας μερίδος, ὃ δεήσει γράφειν
εἰς τὸ πινάκιον τὸν ἀποδεχόμενον τοὺς πυρσούς.
εἶτα τέτταρας ἐκ τῶν εὐωνύμων, ἐπεὶ τὸ ῥῶ τῆς 9
τετάρτης ἐστὶ μερίδος. εἶτα δύο πάλιν ἐκ τῶν δε-
ξιῶν· δεύτερον γάρ ἐστι τῆς τετάρτης. ἐξ οὗ τὸ
ῥῶ γράφει ὁ δεχόμενος τοὺς πυρσούς, καὶ τὰ λοιπὰ
τὸν αὐτὸν τρόπον. προδηλοῦται μὲν οὖν πᾶν τὸ 10
προσπῖπτον ὡρισμένως κατὰ ταύτην τὴν ἐπίνοιαν,
πολλοὶ δὲ γίγνονθ' οἱ πυρσοὶ διὰ τὸ δεῖν ὑπὲρ 47

ἑκάστου γράμματος διττὰς ποιεῖσθαί τὰς πυρσείας.
2 οὐ μὴν ἀλλ' ἐάν τις εὐτρεπῆ ποιήσῃ τὰ πρὸς τὸ
3 πρᾶγμα, δύναται γίγνεσθαι τὸ δέον. καθ' ἑκατέραν
δὲ τὴν ἐπίνοιαν προμελετᾶν δεῖ τοὺς χειρίζοντας,
ἵνα τῆς χρείας γιγνομένης ἀδιαπτώτως δύνωνται
4 διασαφεῖν ἀλλήλοις. πηλίκην δὲ συμβαίνει φαίνε-
σθαι τὴν διαφορὰν ἐπὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων πρῶ-
τον λεγομένων καὶ πάλιν κατὰ συνήθειαν γιγνομέ-
νων, ἐκ πολλῶν εὐχερὲς τῷ βουλομένῳ καταμαθεῖν.
5 πολλὰ γὰρ οὐ μόνον τῶν δυσχερῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν
ἀδυνάτων εἶναι δοκούντων κατὰ τὰς ἀρχάς, μετὰ
ταῦτα χρόνου καὶ συνηθείας τυχόντα ῥᾷστα πάντων
6 ἐπιτελεῖται. τοῦ δὲ τοιούτου λόγου παραδείγματα
μὲν πολλὰ καὶ ἕτερα πρὸς πίστιν, ἐναργέστατον δὲ
7 τὸ γιγνόμενον ἐπὶ τῆς ἀναγνώσεως. ἐπὶ γὰρ ἐκείνης,
εἴ τις παραστησάμενος ἄνθρωπον ἄπειρον μὲν καὶ
ἀσυνήθη γραμματικῆς, τἄλλα δ' ἀγχίνουν, ἔπειτα
παιδάριον ἕξιν ἔχον παραστήσας καὶ δοὺς βιβλίον
8 κελεύοι λέγειν τὰ γεγραμμένα, δῆλον ὡς οὐκ ἂν δύ-
ναιτο πιστεῦσαι διότι δεῖ πρῶτον ἐπὶ τὰς ὄψεις τὰς
ἑνὸς ἑκάστου τῶν γραμμάτων ἐπιστῆσαι τὸν ἀναγι-
γνώσκοντα, δεύτερον ἐπὶ τὰς δυνάμεις, τρίτον ἐπὶ
τὰς πρὸς ἄλληλα συμπλοκάς, ὧν ἕκαστον ποσοῦ χρό-
9 νου τινὸς δεῖται. διόπερ ὅταν ἀνεπιστάτως θεωρῇ
τὸ παιδάριον ὑπὸ τὴν ἀναπνοὴν ἑπτὰ καὶ πέντε στί-
χους συνεῖρον, οὐκ ἂν εὐχερῶς δύναιτο πιστεῦσαι
10 διότι πρότερον οὗτος οὐκ ἀνέγνωκε τὸ βιβλίον· εἰ δὲ
καὶ τὴν ὑπόκρισιν καὶ τὰς διαιρέσεις, ἔτι δὲ δασύτη-
τας καὶ ψιλότητας δύναιτο συσσῴζειν, οὐδὲ τελέως.
11 διόπερ οὐκ ἀποστατέον οὐδενὸς τῶν χρησίμων διὰ
τὰς προφαινομένας δυσχερείας, προσακτέον δὲ τὴν
ἕξιν, ᾗ πάντα τὰ καλὰ γίγνεται θηρατὰ τοῖς ἀνθρώ-

ποις, ἄλλως τε καὶ περὶ τῶν τοιούτων, ἐν οἷς πολλά-
κις κεῖται τὸ συνέχον τῆς σωτηρίας.

Ταῦτα μὲν οὖν κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐπαγγελίαν 12
προήχθημεν εἰπεῖν. ἔφαμεν γὰρ πάντα τὰ θεωρή-
ματα καθ' ἡμᾶς ἐπὶ τοσοῦτον εἰληφέναι τὰς προκο-
πάς, ὥστε τῶν πλείστων τρόπον τινὰ μεθοδικὰς εἶναι
τὰς ἐπιστήμας. διὸ καὶ τοῦτο γίγνεται τῆς δεόντως 13
ἱστορίας συντεταγμένης ὠφελιμώτατον. [Exc. ant.
p. 231—233.]

Οἱ δ' Ἀπασιάκαι κατοικοῦσι μὲν ἀνὰ μέσον 48
Ὤξου καὶ Ταναΐδος, ὧν ὁ μὲν εἰς τὴν Ὑρκανίαν ἐμ-
βάλλει θάλατταν, ὁ δὲ Τάναϊς ἐξίησιν εἰς τὴν Μαιῶ-
τιν λίμνην· εἰσὶ δ' ἑκάτεροι κατὰ τὸ μέγεθος πλωτοί.
καὶ δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι πῶς οἱ Νομάδες περαιού- 2
μενοι τὸν Ὦξον εἰς τὴν Ὑρκανίαν ἔρχονται πεζοὶ
μετὰ τῶν ἵππων. εἰσὶ δὲ δύο λόγοι περὶ τούτου τοῦ 3
πράγματος, ὁ μὲν ἐπιεικής, ὁ δ' ἕτερος παράδοξος,
οὐ μὴν ἀδύνατος. ὁ γὰρ Ὦξος ἔχει μὲν ἐκ τοῦ Καυ- 4
κάσου τὰς πηγάς, ἐπὶ πολὺ δ' αὐξηθεὶς ἐν τῇ Βακτρια-
νῇ, συρρεόντων εἰς αὐτὸν ὑδάτων, φέρεται διὰ πε-
διάδος χώρας πολλῷ καὶ θολερῷ ῥεύματι. παραγε- 5
νόμενος δ' εἰς τὴν ἔρημον ἐπί τινας πέτρας ἀπορρῶγας
ἐξωθεῖ τὸ ῥεῦμα τῇ βίᾳ διὰ τὸ πλῆθος καὶ τὴν κατα-
φορὰν τῶν ὑπερκειμένων τόπων ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε
τῆς πέτρας ἐν τοῖς κάτω μέρεσι πλεῖον ἢ στάδιον
ἀφάλλεσθαι τὴν καταφορὰν αὐτοῦ. διὰ δὴ τούτου 6
τοῦ τόπου φασὶ τοὺς Ἀπασιάκας παρ' αὐτὴν τὴν πέ-
τραν ὑπὸ τὴν καταφορὰν τοῦ ποταμοῦ πεζεύειν μετὰ
τῶν ἵππων εἰς τὴν Ὑρκανίαν. ὁ δ' ἕτερος λόγος 7
ἐπιεικεστέραν ἔχει τοῦ πρόσθεν τὴν ἀπόφασιν. τοῦ
γὰρ ὑποκειμένου τόπου μεγάλους ἔχοντος πλαταμῶ-
νας, εἰς οὓς καταρράττει, τούτους φασὶ τῇ βίᾳ τοῦ

ῥεύματος ἐκκοιλαίνοντα καὶ διαρρηγνύντα κατὰ βά-
θος ὑπὸ γῆν φέρεσθαι τόπον οὐ πολύν, εἶτ' ἀναφαί-
8 νεσθαι πάλιν. τοὺς δὲ βαρβάρους διὰ τὴν ἐμπειρίαν
κατὰ τὸν διαλείποντα τόπον ποιεῖσθαι τὴν δίοδον ἐπὶ
τῶν ἵππων εἰς τὴν Ὑρκανίαν. [Exc. ant. p. 233.]

49 Γενομένης δὲ τῆς προσαγγελίας διότι συμβαίνει
τὸν μὲν Εὐθύδημον μετὰ τῆς δυνάμεως εἶναι περὶ
Ταπουρίαν, μυρίους δ' ἱππεῖς προκαθίζεσθαι φυλάτ-
τοντας τὰς περὶ τὸν Ἄριον ποταμὸν διαβάσεις, ἔκρινε
τὴν πολιορκίαν ἀπογνοὺς ἔχεσθαι τῶν προκειμένων.
2 ἀπέχοντος δὲ τοῦ ποταμοῦ τριῶν ἡμερῶν ὁδόν, ἐπὶ
μὲν ἡμέρας δύο σύμμετρον ἐποιήσατο τὴν πορείαν,
τῇ δὲ τρίτῃ μετὰ τὸ δειπνῆσαι τοῖς μὲν ἄλλοις ἅμα
3 τῷ φωτὶ ποιεῖσθαι παρήγγειλε τὴν ἀναζυγήν, αὐτὸς
δ' ἀναλαβὼν τοὺς ἱππέας καὶ τοὺς εὐζώνους, ἅμα δὲ
πελταστὰς μυρίους, προῆγε νυκτός, πορείᾳ χρώμενος
4 ἐνεργῷ. τοὺς γὰρ ἱππεῖς ἐπυνθάνετο τῶν ὑπεναν-
τίων τὰς μὲν ἡμέρας ἐφεδρεύειν παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ
ποταμοῦ, τὰς δὲ νύκτας ὑποχωρεῖν πρός τινα πόλιν
5 οὐκ ἔλαττον εἴκοσι σταδίων διέχουσαν. διανύσας δὲ
νύκτωρ τὴν καταλειπομένην ὁδόν, ἅτε τῶν πεδίων
ἱππασίμων ὑπαρχόντων, ἔφθασε περαιώσας τὸν πο-
ταμὸν ἅμα τῷ φωτὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς μεθ' ἑαυ-
6 τοῦ δυνάμεως. οἱ δὲ τῶν Βακτριανῶν ἱππεῖς, σημη-
νάντων αὐτοῖς τῶν σκοπῶν τὸ γεγονός, ἐξεβοήθουν,
7 καὶ κατὰ πορείαν συνέμισγον τοῖς ὑπεναντίοις. ὁ δὲ
βασιλεύς, θεωρῶν ὅτι δεῖ δέξασθαι τὴν πρώτην ἐπι-
φορὰν τῶν πολεμίων, παρακαλέσας τοὺς περὶ αὐτὸν
εἰθισμένους κινδυνεύειν τῶν ἱππέων δισχιλίους, τοῖς
μὲν ἄλλοις παρήγγειλε κατὰ σημαίας καὶ κατ' οὐλα-
μοὺς αὐτοῦ παρεμβαλεῖν καὶ λαμβάνειν ἑκάστους τὰς
8 εἰθισμένας τάξεις, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν προειρημένων

ἱππέων ἀπαντήσας συνέβαλε τοῖς πρώτοις ἐπιφερο-
μένοις τῶν Βάκτρων. δοκεῖ δὲ κατὰ τοῦτον τὸν κίν- 9
δυνον Ἀντίοχος ἀγωνίσασθαι διαπρεπέστατα τῶν
μεθ' ἑαυτοῦ. πολλοὶ μὲν οὖν ἀμφοτέρων διεφθάρη- 10
σαν, ἐπεκράτησαν δὲ τῆς πρώτης ἱππαρχίας οἱ μετὰ
τοῦ βασιλέως· τῆς δὲ δευτέρας καὶ τρίτης ἐπιφερο-
μένης ἐπιέζοντο καὶ κακῶς ἀπήλλαττον. κατὰ δὲ 11
τὸν καιρὸν τοῦτον, τῶν πλείστων ἱππέων ἐκτεταγμέ-
νων ἤδη, Παναίτωλος ἐπαγαγεῖν παραγγείλας τὸν
μὲν βασιλέα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ κινδυνεύοντας ἐδέ-
ξατο, τοὺς δὲ τῶν Βακτριανῶν ἐπιφερομένους ἀτά-
κτως ἐκ μεταβολῆς προτροπάδην ἠνάγκασε φυγεῖν.
ἐκεῖνοι μὲν οὖν, τῶν περὶ τὸν Παναίτωλον αὐτοῖς 12
ἐπικειμένων, οὐ πρότερον ἔστησαν ἕως οὗ συνέμιξαν
τοῖς περὶ τὸν Εὐθύδημον, τοὺς πλείστους ἀπολωλε-
κότες αὐτῶν· οἱ δὲ τοῦ βασιλέως ἱππεῖς, πολλοὺς 13
μὲν φονεύσαντες, πολλοὺς δὲ ζωγρίᾳ λαβόντες, ἀνε-
χώρουν. καὶ τότε μὲν αὐτοῦ παρὰ τὸν ποταμὸν ηὐλί-
σθησαν· ἐν δὲ τούτῳ τῷ κινδύνῳ τὸν μὲν ἵππον 14
συμβαίνει ἀποθανεῖν τραυματισθέντα, αὐτὸν δὲ πλη-
γέντα διὰ τοῦ στόματος ἀποβαλεῖν τινας τῶν ὀδόν-
των, καθόλου δὲ φήμην ἐπ' ἀνδρείᾳ περιποιήσα-
σθαι τότε μάλιστα. γενομένης δὲ τῆς μάχης ταύ- 15
της, ὁ μὲν Εὐθύδημος καταπλαγεὶς ἀνεχώρησε μετὰ
τῆς δυνάμεως εἰς πόλιν Ζαρίασπα τῆς Βακτριανῆς.
[Exc. ant. p. 233.]

FRAGMENTA LIBRI XI.

1a Ἴσως δέ τινες ἐπιζητήσουσι πῶς ἡμεῖς οὐ προ-
γραφὰς ἐν ταύτῃ τῇ βίβλῳ, καθάπερ οἱ πρὸ ἡμῶν,
ἀλλὰ καὶ προεκθέσεις καθ' ἑκάστην ὀλυμπιάδα πε-
2 ποιήκαμεν τῶν πράξεων. ἐγὼ δὲ κρίνω χρήσιμον μὲν
εἶναι καὶ τὸ τῶν προγραφῶν γένος· καὶ γὰρ εἰς ἐπί-
στασιν ἄγει τοὺς ἀναγιγνώσκειν θέλοντας καὶ συν-
εκκαλεῖται καὶ παρορμᾷ πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν τοὺς
ἐντυγχάνοντας, πρὸς δὲ τούτοις πᾶν τὸ ζητούμενον
3 ἑτοίμως ἔνεστιν εὑρεῖν διὰ τούτου· θεωρῶν δὲ διὰ
πολλὰς αἰτίας καὶ τὰς τυχούσας ὀλιγωρούμενον καὶ
φθειρόμενον τὸ τῶν προγραφῶν γένος, οὕτω καὶ διὰ
4 ταῦτα πρὸς τοῦτο τὸ μέρος κατηνέχθην· τῆς γὰρ
προεκθέσεως οὐ μόνον ἰσοδυναμούσης τῇ προγραφῇ,
ἀλλὰ καὶ πλεῖόν τι δυναμένης, ἅμα δὲ καὶ χώραν
ἐχούσης ἀσφαλεστέραν διὰ τὸ συμπεπλέχθαι τῇ πραγ-
5 ματείᾳ, τούτῳ μᾶλλον ἐδοκιμάσαμεν χρῆσθαι τῷ μέ-
ρει παρ' ὅλην τὴν σύνταξιν πλὴν ϛ' τῶν πρώτων
βίβλων· ἐν ἐκείναις δὲ προγραφὰς ἐποιησάμεθα διὰ
τὸ μὴ λίαν ἐναρμόζειν ἐν αὐταῖς τὸ τῶν προεκθέσεων
γένος. [Exc. Vat. p. 378 M. 32 H.]

1 Ἀλλὰ πολὺ ῥᾳδιεστέραν καὶ συντομωτέραν συν-
έβη γενέσθαι τὴν Ἀσδρούβου παρουσίαν εἰς Ἰταλίαν.
[Suidas v. ῥᾳδιεστέραν.]

2 Ἀσδρούβᾳ δὲ τούτων μὲν ἤρεσκεν οὐδέν, τῶν

δὲ πραγμάτων οὐκέτι διδόντων ἀναστροφὴν διὰ τὸ
θεωρεῖν τοὺς πολεμίους ἐκτεταγμένους καὶ προσά-
γοντας, ἠναγκάζετο παρατάττειν τοὺς Ἴβηρας καὶ
τοὺς μετ' αὐτοῦ γεγονότας Γαλάτας. προθέμενος δὲ 3
τὰ θηρία τὸν ἀριθμὸν ὄντα δέκα, καὶ τὸ βάθος αὐ-
ξήσας τῶν τάξεων, καὶ ποιήσας ἐν βραχεῖ χώρῳ τὴν
ὅλην δύναμιν, πρὸς δὲ τούτοις μέσον αὐτὸν θεὶς τῆς
παρατάξεως κατὰ τὴν τῶν θηρίων προστασίαν, ἐποι-
εῖτο τὴν ἔφοδον ἐπὶ τὰ λαιὰ τῶν πολεμίων, προδιει-
ληφὼς ὅτι δεῖ κατὰ τὸν παρόντα κίνδυνον νικᾶν ἢ
θνήσκειν. ὁ μὲν οὖν Λίβιος ἀντεπήει τοῖς πολεμίοις 4
σοβαρῶς, καὶ συμβαλὼν ταῖς αὑτοῦ δυνάμεσιν ἐμά-
χετο γενναίως· ὁ δὲ Κλαύδιος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος 5
τεταγμένος, προάγειν μὲν εἰς τοὔμπροσθεν καὶ περι-
κερᾶν τοὺς ὑπεναντίους οὐκ ἐδύνατο διὰ τὰς προ-
κειμένας δυσχωρίας, αἷς πεπιστευκὼς Ἀσδρούβας
ἐποιήσατο τὴν ἐπὶ τὰ λαιὰ τῶν πολεμίων ἔφοδον.
ἀπόρως δὲ διακείμενος ἐπὶ τῷ μηδὲν πράττειν, ὑπ' 6
αὐτοῦ τοῦ συμβαίνοντος ἔμαθεν ὃ δέον ἦν πράττειν.
διὸ καὶ παραδεξάμενος ἀπὸ τῶν δεξιῶν τοὺς αὑτοῦ
στρατιώτας κατὰ τὸν ὄπισθεν τόπον τῆς μάχης, καὶ
τὸ λαιὸν ὑπεράρας τῆς ἰδίας παρεμβολῆς, προσέβαλε
κατὰ κέρας τοῖς Καρχηδονίοις ἐπὶ τὰ θηρία. καὶ μέ- 8
χρι μὲν τούτων ἀμφίδοξος ἦν ἡ νίκη. οἵ τε γὰρ ἄν-
δρες ἐφαμίλλως ἐκινδύνευον ἀμφότεροι διὰ τὸ μήτε
τοῖς Ῥωμαίοις ἐλπίδα καταλείπεσθαι σωτηρίας, εἰ
σφαλεῖεν, μήτε τοῖς Ἴβηρσι καὶ Καρχηδονίοις· τά τε
θηρία κοινὴν ἀμφοῖν παρείχοντο τὴν χρείαν ἐν τῇ
μάχῃ· μέσα γὰρ ἀπειλημμένα καὶ συνακοντιζόμενα 9
διετάραττε καὶ τὰς τῶν Ῥωμαίων καὶ τὰς τῶν Ἰβή-
ρων τάξεις. ἅμα δὲ τῷ τοὺς περὶ τὸν Κλαύδιον 10
προσπεσεῖν κατ' οὐρὰν τοῖς πολεμίοις ἄνισος ἦν ἡ

μάχῃ, τῶν μὲν κατὰ πρόσωπον, τῶν δὲ κατὰ νῶτον
11 τοῖς Ἴβηρσι προσκειμένων. ἐξ οὗ καὶ συνέβη τοὺς
πλείστους τῶν Ἰβήρων ἐν αὐτῷ τῷ τῆς μάχης καιρῷ
12 κατακοπῆναι. τῶν δὲ θηρίων τὰ μὲν ἓξ ἅμα τοῖς
ἀνδράσιν ἔπεσε, τὰ δὲ τέτταρα διωσάμενα τὰς τάξεις
ὕστερον ἑάλω μεμονωμένα καὶ ψιλὰ τῶν Ἰνδῶν.

2 Ἀσδρούβας δὲ καὶ τὸν πρὸ τούτου χρόνον καὶ
κατὰ τὸν ἔσχατον καιρὸν ἀνὴρ ἀγαθὸς γενόμενος, ἐν
χειρῶν νόμῳ κατέστρεψε τὸν βίον· ὃν οὐκ ἄξιον ἀνε-
2 πισήμαντον παραλιπεῖν. ὅτι μὲν ἀδελφὸς ἦν Ἀννί-
βου κατὰ φύσιν, καὶ διότι χωριζόμενος εἰς τὴν Ἰτα-
λίαν τούτῳ τὰς κατὰ τὴν Ἰβηρίαν πράξεις ἐνεχείρισε,
3 ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν [πρότερον δεδήλωται]. παραπλη-
σίως δὲ καὶ διότι πολλοῖς μὲν χρησάμενος ἀγῶσι πρὸς
Ῥωμαίους, πολλαῖς δὲ καὶ ποικίλαις περιστάσεσι πα-
λαίσας διὰ τοὺς ἐπαποστελλομένους ἐκ Καρχηδόνος
εἰς Ἰβηρίαν στρατηγούς, ἐν πᾶσι τοῖς εἰρημένοις
καιροῖς ἀξίως μὲν τοῦ πατρὸς Βάρκα, καλῶς δὲ καὶ
γενναίως τὰς περιπετείας καὶ τὰς ἐλαττώσεις διετέ-
λει φέρων, καὶ ταῦτα διὰ τῶν πρὸ τοῦ συντάξεων
4 δεδηλώκαμεν. περὶ δὲ τῶν τελευταίων ἀγώνων νῦν
ἐροῦμεν, καθὸ μάλιστα πέφηνεν ἡμῖν ἄξιος ἐπιστά-
5 σεως εἶναι καὶ ζήλου. τοὺς γὰρ πλείστους ἰδεῖν ἔστι
τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν βασιλέων, ἐπειδὰν συνι-
στῶνται τοὺς ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνας, τὰ μὲν ἐκ τῶν
κατορθωμάτων ἔνδοξα καὶ λυσιτελῆ συνεχῶς λαμβά-
νοντας ὑπὸ τὴν ὄψιν, καὶ πολλάκις ἐφιστάνοντας καὶ
διαλογιζομένους πῶς ἑκάστοις χρήσονται, κατὰ λόγον
6 σφίσι χωρησάντων τῶν πραγμάτων, τὰ δ' ἐκ τῶν
ἀποπτωμάτων οὐκέτι πρὸ ὀφθαλμῶν τιθεμένους, οὐδ'
ἐν νῷ λαμβάνοντας πῇ καὶ τί πρακτέον ἑκάστοις ἐστὶ
κατὰ τὰς περιπετείας. καίτοι τὸ μὲν ἕτοιμόν ἐστι, τὸ

δὲ πολλῆς δεῖται προνοίας. τοιγαροῦν οἱ πλεῖστοι 7
διὰ τὴν αὑτῶν ἀγέννειαν καὶ τὴν ἐν τούτοις ἀβουλίαν
αἰσχρὰς μὲν ἐποίησαν τὰς ἥττας, εὐγενῶς πολλάκις
ἠγωνισμένων τῶν στρατιωτῶν, κατῄσχυναν δὲ τὰς
πρὸ τοῦ πράξεις, ἐπονείδιστον δὲ σφίσι τὸν καταλει-
πόμενον ἐποίησαν βίον. διότι δὲ πολλοὶ τῶν ἡγου- 8
μένων περὶ τοῦτο τὸ μέρος σφάλλονται, καὶ διότι με-
γίστην ἐν τούτοις ἔχει διαφορὰν ἀνὴρ ἀνδρός, εὐχε-
ρὲς τῷ βουλομένῳ καταμαθεῖν· πολλὰ γὰρ ὑποδείγ-
ματα τῶν τοιούτων πεποίηκεν ὁ προγεγονὼς χρόνος.
Ἀσδρούβας δέ, ἕως μὲν ἦν ἐλπὶς ἐκ τῶν κατὰ λόγον 9
τοῦ δύνασθαι πράττειν ἄξιόν τι τῶν προβεβιωμένων,
οὐδενὸς μᾶλλον προενοεῖτο κατὰ τοὺς κινδύνους ὡς
τῆς αὑτοῦ σωτηρίας· ἐπεὶ δὲ πάσας ἀφελομένη τὰς 10
εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδας ἡ τύχη συνέκλεισε πρὸς τὸν
ἔσχατον καιρόν, οὐδὲν παραλιπὼν οὔτε περὶ τὴν πα-
ρασκευὴν οὔτε κατὰ τὸν κίνδυνον πρὸς τὸ νικᾶν, οὐχ
ἧττον πρόνοιαν εἶχε καὶ τοῦ σφαλεὶς τοῖς ὅλοις ὁμόσε
χωρῆσαι τοῖς παροῦσι καὶ μηδὲν ὑπομεῖναι τῶν προ-
βεβιωμένων ἀνάξιον.

Ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν εἰρήσθω περὶ τῶν ἐν 11
πράγμασιν ἀναστρεφομένων, ἵνα μήτε προπετῶς
κινδυνεύοντες σφάλλωσι τὰς τῶν πιστευσάντων ἐλ-
πίδας μήτε φιλοζωοῦντες παρὰ τὸ δέον αἰσχρὰς καὶ
ἐπονειδίστους ποιῶσι τὰς αὑτῶν περιπετείας· Ῥω- 3
μαῖοι δὲ τῇ μάχῃ κατορθώσαντες παραυτίκα μὲν
τὸν χάρακα διήρπαζον τῶν ὑπεναντίων, καὶ πολ-
λοὺς μὲν τῶν Κελτῶν ἐν ταῖς στιβάσι κοιμωμέ-
νους διὰ τὴν μέθην κατέκοπτον ἱερείων τρόπον·
συνῆγον δὲ καὶ τὴν λοιπὴν τῶν αἰχμαλώτων λείαν, 2
ἀφ' ἧς εἰς τὸ δημόσιον ἀνήχθη πλείω τῶν τριακοσίων
ταλάντων. ἀπέθανον δὲ τῶν μὲν Καρχηδονίων κατὰ 3

τὴν μάχην σὺν τοῖς Κελτοῖς οὐκ ἐλάττους μυρίων,
τῶν δὲ Ῥωμαίων περὶ δισχιλίους. ἑάλωσαν δὲ καὶ
ζωγρίᾳ τινὲς τῶν ἐνδόξων Καρχηδονίων, οἱ δὲ λοιποὶ
4 κατεφθάρησαν. τῆς δὲ φήμης ἀφικομένης εἰς τὴν
Ῥώμην τὴν μὲν ἀρχὴν ἠπίστουν τῷ λίαν βούλεσθαι
5 τοῦτο γενόμενον ἰδεῖν· ἐπειδὴ δὲ καὶ πλείους ἧκον,
οὐ μόνον τὸ γεγονός, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ μέρος δια-
σαφοῦντες, τότε δὴ χαρᾶς ὑπερβαλλούσης ἦν ἡ πόλις
πλήρης, καὶ πᾶν μὲν τέμενος ἐκοσμεῖτο, πᾶς δὲ ναὸς
6 ἔγεμε πελάνων καὶ θυμάτων, καθόλου δ' εἰς τοιαύτην
εὐελπιστίαν παρεγένοντο καὶ θάρσος ὥστε πάντας τὸν
Ἀννίβαν, ὃν μάλιστα πρότερον ἐφοβήθησαν, τότε μηδ'
ἐν Ἰταλίᾳ νομίζειν παρεῖναι. [Exc. ant. p. 234—235.]

Ὁ δὲ φαντασίαν μὲν ἔχειν ἔφη τοὺς εἰρημένους λόγους, τὴν δ' ἀλήθειαν οὐ τοιαύτην εἶναι, τὸ δ' ἐναντίον. [Exc. Vat. p. 378 M. 32 H.]

4 Ὅτι μὲν οὔτε Πτολεμαῖος ὁ βασιλεὺς οὔθ' ἡ τῶν
(5) Ῥοδίων πόλις οὔθ' ἡ τῶν Βυζαντίων καὶ Χίων καὶ
Μυτιληναίων ἐν παρέργῳ τίθενται τὰς ὑμετέρας, ὦ
ἄνδρες Αἰτωλοί, διαλύσεις, ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμά-
2 των ὑπολαμβάνω τοῦτ' εἶναι συμφανές. οὐ γὰρ νῦν
πρῶτον οὐδὲ δεύτερον ποιούμεθα πρὸς ὑμᾶς τοὺς
ὑπὲρ τῆς εἰρήνης λόγους, ἀλλ' ἐξ ὅτου τὸν πόλεμον
ἐνεστήσασθε, προσεδρεύοντες καὶ πάντα καιρὸν θε-
ραπεύοντες οὐ διαλείπομεν ὑπὲρ τούτων ποιούμενοι
3 πρὸς ὑμᾶς μνήμην, κατὰ μὲν τὸ παρὸν τῆς ὑμετέρας
καὶ Μακεδόνων στοχαζόμενοι καταφθορᾶς, πρὸς δὲ
τὸ μέλλον καὶ περὶ τῶν σφετέρων πατρίδων καὶ περὶ
4 τῶν ἄλλων Ἑλλήνων προνοούμενοι. καθάπερ γὰρ ἐπὶ
τοῦ πυρός, ὅταν ὑφάψῃ τις ἅπαξ τὴν ὕλην, οὐκέτι τὸ
λοιπὸν ἐπὶ τῇ τούτου προαιρέσει γίγνεται τὸ συμ-
βαῖνον, ἀλλ' ᾗ ποτ' ἂν τύχῃ λαμβάνει τὴν νομήν, τὸ

πλεῖον τοῖς ἀνέμοις κυβερνώμενον καὶ τῇ τῆς ὑποκει-
μένης ὕλης διαφθορᾷ, καὶ πολλάκις ἐπ᾽ αὐτὸν τὸν
ἐμπρήσαντα πρῶτον ὥρμησε παραλόγως, τὸν αὐτὸν 5
τρόπον καὶ ὁ πόλεμος ὑπό τινων ὅταν ἅπαξ ἐκκαυ-
θῇ, ποτὲ μὲν αὐτοὺς τούτους πρώτους ἀπόλλυσι,
ποτὲ δὲ φέρεται φθείρων ἀδίκως πᾶν τὸ παραπεσόν
οἱ, καινοποιούμενος καὶ προσφυσώμενος, ὥσπερ ὑπ᾽
ἀνέμων, ὑπὸ τῆς τῶν πλησιαζόντων ἀγνοίας. διόπερ, 6
ὦ ἄνδρες Αἰτωλοί, νομίσαντες καὶ τοὺς νησιώτας παν-
δημεὶ καὶ τοὺς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντας Ἕλληνας πα-
ρόντας ὑμῶν δεῖσθαι τὸν μὲν πόλεμον ἆραι, τὴν δ᾽
εἰρήνην ἑλέσθαι, διὰ τὸ καὶ πρὸς σφᾶς ἀνήκειν τὰ
γιγνόμενα, σωφρονήσαντες ἐντράπητε καὶ πείσθητε
τοῖς παρακαλουμένοις. καὶ γὰρ εἰ κατά τινα τύχην 7
ἐπολεμεῖτε πόλεμον ἀλυσιτελῆ μέν, ἐπειδὴ παντὶ πο-
λέμῳ τοῦτο παρέπεται κατὰ τὸ πλεῖστον, ἔνδοξον δὲ
καὶ κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν καὶ κατὰ τὴν τῶν
ἀποβαινόντων ἐπιγραφήν, ἴσως ἄν τις ὑμῖν ἔσχε συγ-
γνώμην, φιλοτίμως διακειμένοις. εἰ δὲ πάντων αἴσ- 8
χιστον καὶ πολλῆς ἀδοξίας πλήρη καὶ βλασφημίας,
ἆρ᾽ οὐ μεγάλης προσδεῖται τὰ πράγματα ἐπιστάσεως;
ῥηθήσεται γὰρ τὸ δοκοῦν μετὰ παρρησίας· ὑμεῖς δ᾽, 9
ἂν εὖ φρονῆτε, μεθ᾽ ἡσυχίας ἀνέξεσθε. πολλῷ γάρ 10
ἐστιν ἄμεινον ὀνειδισθέντας ἐν καιρῷ σωθῆναι μᾶλ-
λον ἢ πρὸς χάριν ἀκούσαντας μετ᾽ ὀλίγον ἀπολέσθαι
μὲν αὐτούς, ἀπολέσαι δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς Ἕλ-
ληνας.

Λάβετε τοίνυν πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν αὑτῶν ἄγνοιαν. 5
φατὲ μὲν γὰρ πολεμεῖν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων πρὸς Φί- (6)
λιππον, ἵνα σωζόμενοι μὴ ποιῶσι τούτῳ τὸ προστατ-
τόμενον, πολεμεῖτε δὲ ἐπ᾽ ἐξανδραποδισμῷ καὶ κατα-
φθορᾷ τῆς Ἑλλάδος. ταῦτα γὰρ αἱ συνθῆκαι λέγουσιν

ὑμῶν αἱ πρὸς Ῥωμαίους, αἳ πρότερον μὲν ἐν τοῖς
γράμμασιν ὑπῆρχον, νῦν δ' ἐν τοῖς πράγμασι θεω-
3 ροῦνται γιγνόμεναι. καὶ τότε μὲν αὐτὰ τὰ γράμματα
τὴν αἰσχύνην ὑμῖν ἐπέφερε, νῦν δὲ διὰ τῶν ἔργων
4 ὑπὸ τὴν ὄψιν τοῦτο γίγνεται πᾶσι καταφανές. λοι-
πὸν ὁ μὲν Φίλιππος ὄνομα γίγνεται καὶ πρόσχημα
τοῦ πολέμου· πάσχει γὰρ οὐδὲν δεινόν· τούτῳ δὲ
συμμάχων ὑπαρχόντων Πελοποννησίων τῶν πλεί-
στων, Βοιωτῶν, Εὐβοέων, Φωκέων, Λοκρῶν, Θετ-
ταλῶν, Ἠπειρωτῶν, κατὰ τούτων πεποίησθε τὰς
5 συνθήκας ἐφ' ᾧ τὰ μὲν σώματα καὶ τὰ ἔπιπλα Ῥω-
μαίων ὑπάρχειν, τὰς δὲ πόλεις καὶ τὴν χώραν Αἰ-
6 τωλῶν. καὶ κυριεύσαντες μὲν αὐτοὶ πόλεως οὔτ' ἂν
ὑβρίζειν ὑπομείναιτε τοὺς ἐλευθέρους οὔτ' ἐμπιμπρά-
ναι τὰς πόλεις, νομίζοντες ὠμὸν εἶναι τὸ τοιοῦτον
7 καὶ βαρβαρικόν· συνθήκας δὲ πεποίησθε τοιαύτας,
δι' ὧν ἅπαντας τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἐκδότους δε-
δώκατε τοῖς βαρβάροις εἰς τὰς αἰσχίστας ὕβρεις καὶ
8 παρανομίας. καὶ ταῦτα πρότερον μὲν ἠγνοεῖτο· νυνὶ
δὲ διὰ τῆς Ὠρειτῶν καὶ τῶν ταλαιπώρων Αἰγινητῶν
ἅπασι γεγόνατε καταφανεῖς, τῆς τύχης ὥσπερ ἐπί-
τηδες ἐπὶ τὴν ἐξώστραν ἀναβιβαζούσης τὴν ὑμετέραν
9 ἄγνοιαν. ἡ μὲν οὖν ἀρχὴ τοῦ πολέμου καὶ τὰ νῦν
ἤδη συμβαίνοντα τοιαῦτ' ἐστί· τὸ δὲ τέλος, ἂν ὅλως
πάντα κατὰ νοῦν ὑμῖν χωρήσῃ, ποῖόν τι δεῖ προσδο-
κᾶν; ἆρ' οὐ κακῶν ἀρχὴν μεγάλων ἅπασι τοῖς Ἕλλη-
6 σιν; ὅτι γάρ, ἂν Ῥωμαῖοι τὸν ἐν Ἰταλίᾳ πόλεμον
(7) ἀποτρίψωνται, τοῦτο δ' ἐστὶν ἐν ὀλίγῳ, συγκεκλει-
μένου τῆς Βρεττίας εἰς πάνυ βραχεῖς τόπους Ἀννί-
2 βου, λοιπὸν ὅτι πάσῃ τῇ δυνάμει τὴν ὁρμὴν ἐπὶ τοὺς
κατὰ τὴν Ἑλλάδα τόπους ποιήσονται, λόγῳ μὲν Αἰ-
τωλοῖς βοηθήσοντες κατὰ Φιλίππου, τῇ δ' ἀληθείᾳ

πᾶσαν ὑφ' ἑαυτοὺς ποιησόμενοι, καὶ λίαν τοῦτ' ἐστὶ
καταφανές. ἐάν τε καλῶς πρόθωνται ποιεῖν Ῥωμαῖοι 3
κυριεύσαντες, ἐκείνων ἔσεσθαι καὶ τὴν χάριν καὶ τὴν
ἐπιγραφήν, ἐάν τε κακῶς, τῶν αὐτῶν ὑπάρξειν καὶ
τὰς ὠφελείας ἐκ τῶν ἀπολλυμένων καὶ τὴν ἐξουσίαν
τῶν σωζομένων. ὑμεῖς δὲ τότε τοὺς θεοὺς ἐπικαλέ- 4
σεσθε μάρτυρας, ὅταν μήτε τῶν θεῶν βούληται μήτε
τῶν ἀνθρώπων ἔτι δύνηται βοηθεῖν ὑμῖν μηδείς.

Ἴσως μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς ἔδει πάντα προορᾶσθαι· τοῦτο 5
γὰρ ἦν ὑμῖν πρέπον· ἐπειδὴ δὲ πολλὰ διαφεύγει τῶν 6
μελλόντων τὴν ἀνθρωπίνην πρόνοιαν, νῦν γε δέον
ἂν εἴη, διὰ τούτων τῶν πραγμάτων συνεορακότας τὸ
συμβαῖνον, βέλτιον βουλεύεσθαι περὶ τοῦ μέλλοντος.
οὐ μὴν ἀλλ' ἡμεῖς γε κατὰ τὸ παρὸν οὐδὲν ἀπολε- 7
λοίπαμεν τῶν ἁρμοζόντων ἢ λέγειν ἢ πράττειν τοῖς
ἀληθινοῖς φίλοις, καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος τὸ δοκοῦν
μετὰ παρρησίας εἰρήκαμεν· ὑμᾶς δ' ἀξιοῦμεν καὶ πα- 8
ρακαλοῦμεν μήθ' αὑτοῖς φθονῆσαι μήτε τοῖς ἄλλοις
Ἕλλησι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς σωτηρίας.

Τούτου δὲ ποιήσαντος διατροπήν τινα τοῖς πολλοῖς, 9
ὡς ἐδόκει, μετὰ τοῦτον εἰσῆλθον οἱ παρὰ τοῦ Φιλίππου
πρέσβεις, οἳ τοὺς μὲν κατὰ μέρος λόγους ὑπερέθεντο,
δύο δ' ἔφασαν ἥκειν ἔχοντες ἐντολάς, αἱρουμένων μὲν 10
τῶν Αἰτωλῶν τὴν εἰρήνην ἑτοίμως δέχεσθαι· εἰ δὲ μή,
τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς πρεσβευτὰς τοὺς παρόντας ἀπὸ
τῆς Ἑλλάδος ἐπιμαρτυραμένους χωρίζεσθαι διότι τῶν
μετὰ ταῦτα συμβησομένων τοῖς Ἕλλησιν Αἰτωλούς,
ἀλλ' οὐ Φίλιππον αἴτιον δεήσει νομίζειν. [Exc. ant.
p. 235—236. 4, 10. etiam Exc. Vat. p. 378 M. 32 H.]

Καὶ πολλὰ μὲν αὐτὸν κατοιμώξας ὅτι παρὰ μικρὸν 7
ἔλθοι τοῦ λαβεῖν Ἄτταλον ὑποχείριον. [Suidas v. κα- (4)
τοιμώξας.]

Ὅτι Φίλιππος πορευθεὶς ἐπὶ τὴν Τριχωνίδα λίμνην, καὶ παραγενόμενος εἰς τὸ Θέρμον, ἔνθα ἦν ἱερὸν Ἀπόλλωνος, ὅσα πρότερον ἀπέλιπε τῶν ἀναθημάτων, τότε πάλιν ἅπαντα διελωβήσατο, κακῶς
2 μὲν πρὸ τοῦ, κακῶς δὲ τότε χρώμενος τῷ θυμῷ· τὸ γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ὀργιζόμενον εἰς τὸ θεῖον ἀσεβεῖν τῆς πάσης ἀλογιστίας ἐστὶ σημεῖον. [Exc. Peir. p. 45. τὰ δ' ἕτερα διελωβήσατο — σημεῖον etiam Exc. Vat. p. 379 M. 32 H.]

3 Ἑλλόπιον, πόλις Αἰτωλίας. Πολύβιος ἑνδεκάτῳ.

4 Φύταιον, πόλις Αἰτωλίας. Πολύβιος ἑνδεκάτῳ. [Steph. Byz.]

8 Ὅτι τριῶν ὄντων τρόπων, καθ' οὓς ἐφίενται πάντες στρατηγίας οἱ κατὰ λόγον αὐτῇ προσιόντες, πρώτου μὲν διὰ τῶν ὑπομνημάτων καὶ τῆς ἐκ τούτων κατασκευῆς, ἑτέρου δὲ τοῦ μεθοδικοῦ καὶ τῆς παρὰ τῶν ἐμπείρων ἀνδρῶν παραδόσεως, τρίτου δὲ τοῦ διὰ τῆς ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἕξεως καὶ τριβῆς,
3 πάντων ἦσαν τούτων ἀνεννόητοι οἱ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγοὶ ἁπλῶς. [Suidas v. στρατηγία.]

4 Τοῖς γὰρ πλείστοις ὑπεγεγόνει τις ζῆλος οὐκ εὐτυχὴς
5 ἐκ τῆς τῶν ἄλλων ἀλαζονείας καὶ τῆς ἀκαιρίας· ἐσπούδαζον γὰρ τὰς ἀκολουθίας καὶ τὰς ἐσθῆτας διαφερόντως, καί τις ἦν περὶ τοὺς πλείστους καλλωπισμός, ὑπερ-
6 έχων τὴν ἐκ τοῦ βίου χορηγίαν. ὅπλων δὲ οὐδὲ τὸν ἐλάχιστον ἐποιοῦντο λόγον. [Suidas vv. ἀλαζονεία, ζῆλος.]

7 Οἱ γὰρ πολλοὶ τὰ μὲν ἔργα τῶν εὐτυχούντων οὐδὲ πειρῶνται μιμεῖσθαι, τὰ δὲ πάρεργα ζηλοῦντες μετὰ βλάβης ἐκθεατρίζουσι τὴν ἑαυτῶν ἀκρισίαν. [Margo codicis Urb. et Suidas vv. ἐκθεατρίζουσιν, θεατρίζω.]

9 Μεγάλα μὲν γὰρ ἔφη τὴν λαμπρότητα συμβάλλεσθαι πρὸς ἔκπληξιν τῶν ὑπεναντίων, πολλὰ δὲ

συνεργεῖν τὴν ἐκ τῆς ἐπισκευῆς ἁρμογὴν τῶν ὅπλων
εἰς τὴν χρείαν. γίγνεσθαι δ' ἂν μάλιστα τὸ δέον, εἰ 2
τὴν μὲν ἐπιμέλειαν, ἣν νῦν ποιοῦνται περὶ τὸν ἱμα-
τισμόν, ταύτην ποιήσαιντο περὶ τῶν ὅπλων, τὴν δὲ
πρότερον ὀλιγωρίαν περὶ τῶν ὅπλων παρ' αὐτοῖς
ὑπάρχουσαν, ταύτην μετενέγκαιεν ἐπὶ τὰς ἐσθῆτας·
οὕτω γὰρ ἅμα τούς τε κατ' ἰδίαν βίους ὠφελήσεσθαι 3
καὶ τὰ κοινὰ πράγμαθ' ὁμολογουμένως αὐτοὺς δυνή-
σεσθαι σώζειν. διόπερ ἔφη δεῖν τὸν εἰς ἐξοπλισίαν 4
ἢ στρατείαν ἐκπορευόμενον, ὅτε μὲν τὰς κνημῖδας πε-
ριτίθεται, σκοπεῖν ὅπως ἀραρυῖαι καὶ στίλβουσαι τῶν
ὑποδεσμῶν καὶ κρηπίδων ὑπάρχωσιν αὗται μᾶλλον,
ὅταν δὲ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸν θώρακα καὶ τὸ κράνος 5
διαλαμβάνῃ, περιβλέπειν ἵνα τῆς χλαμύδος καὶ τοῦ
χιτῶνος καθαρειότερα ταῦθ' ὑπάρχῃ καὶ πολυτελέ-
στερα· παρ' οἷς γὰρ τὰ πρὸς ἐπιφάνειαν αἱρετώτερά 6
ἐστι τῶν πρὸς τὴν χρείαν, παρὰ τούτοις αὐτόθεν εὐ-
θέως προφανὲς εἶναι τὸ συμβησόμενον ἐν τοῖς κιν-
δύνοις. καθόλου δ' ἠξίου διαλαμβάνειν ὡς ὁ μὲν ἐν 7
τοῖς ἱματίοις καλλωπισμὸς γυναικός ἐστι, καὶ ταύτης
οὐ λίαν σώφρονος, ἡ δ' ἐν τοῖς ὅπλοις πολυτέλεια
καὶ σεμνότης ἀνδρῶν ἀγαθῶν, προαιρουμένων ἑαυ-
τοὺς καὶ τὰς πατρίδας ἐνδόξως σώζειν. πάντες δ' οἱ 8
παρόντες οὕτως ἀπεδέξαντο τὰ ῥηθέντα καὶ τὸν νοῦν
τῆς παρακλήσεως ἐθαύμασαν, ὥς καὶ παραχρῆμα μὲν
ἐκπορευόμενοι τὸ βουλευτήριον εὐθέως ἐνεδείκνυντο
τοὺς κεκαλλωπισμένους καὶ διακλίνειν ἐνίους ἠνάγ-
καζον τῆς ἀγορᾶς, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐν ταῖς ἐξοπλισίαις 9
καὶ στρατείαις παρετήρουν σφᾶς αὐτοὺς ἐν τοῖς προ-
ειρημένοις.

Οὕτως εἷς λόγος εὐκαίρως ῥηθεὶς ὑπ' ἀνδρὸς 10
ἀξιοπίστου πολλάκις οὐ μόνον ἀποτρέπει τῶν χειρί-

στων, ἀλλὰ καὶ παρορμᾷ πρὸς τὰ κάλλιστα τοὺς ἀν-
2 θρώπους. ὅταν δὲ καὶ τὸν ἴδιον βίον ἀκόλουθον
εἰσφέρηται τοῖς εἰρημένοις ὁ παρακαλῶν, ἀνάγκη
λαμβάνειν τὴν πρώτην πίστιν τὴν παραίνεσιν. ὃ δὴ
περὶ ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα μάλιστ᾽ ἄν τις ἴδοι γιγνό-
3 μενον. κατά τε γὰρ τὴν ἐσθῆτα καὶ σίτησιν ἀφελὴς
καὶ λιτὸς ἦν, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς τοῦ σώματος
θεραπείας, ἔτι δὲ καὶ τὰς ἐντεύξεις, εὐπερίκοπτος
4 καὶ ἀνεπίφθονος· περί γε μὴν τοῦ παρ᾽ ὅλον τὸν
βίον ἀληθεύειν μεγίστην ἐποιήσατο σπουδήν. τοι-
γάρτοι βραχέα καὶ τὰ τυχόντα ἀποφαινόμενος μεγά-
5 λην ἐγκατέλειπε πίστιν τοῖς ἀκούουσι· παράδειγμα
γὰρ ἐν πᾶσι τὸν ἴδιον βίον εἰσφερόμενος οὐ πολλῶν
6 ἐποίει προσδεῖσθαι λόγων τοὺς ἀκούοντας. διὸ καὶ
πολλάκις λόγους μακροὺς καὶ δοκοῦντας ὑπὸ τῶν ἀν-
τιπολιτευομένων δεόντως εἰρῆσθαι δι᾽ ὀλίγων ῥημά-
των τῇ πίστει καὶ ταῖς ἐννοίαις τῶν πραγμάτων ὁλο-
7 σχερῶς ἐξέβαλε. πλὴν τότε συντελεσθέντος τοῦ δια-
βουλίου πάντες ἐπανῆγον ἐπὶ τὰς πόλεις, τά τε ῥη-
θέντα καὶ τὸν ἄνδρα διαφερόντως ἀποδεδεγμένοι,
καὶ νομίζοντες οὐδ᾽ ἂν παθεῖν οὐδὲν δεινὸν ἐκείνου
8 προεστῶτος. ὁ δὲ Φιλοποίμην εὐθέως ἐπορεύετο εἰς
τὰς πόλεις, ἐνεργῶς καὶ μετὰ σπουδῆς ποιούμενος
9 τὴν ἔφοδον. κἄπειτα συναγαγὼν τοὺς ὄχλους ἅμα
μὲν συνέταξε, . . . καὶ τέλος οὐδ᾽ ὅλους ὀκτὼ μῆνας
χρησάμενος τῇ τοιαύτῃ παρασκευῇ καὶ μελέτῃ συνῆγε
τὰς δυνάμεις εἰς Μαντίνειαν, διαγωνιούμενος πρὸς
τὸν τύραννον ὑπὲρ τῆς ἁπάντων τῶν Πελοποννησίων
ἐλευθερίας.

11 Ὁ δὲ Μαχανίδας κατατεθαρρηκώς, καὶ νομίζων
ὡς ἂν εἰ κατ᾽ εὐχὴν αὐτῷ γίγνεσθαι τὴν τῶν Ἀχαιῶν
ὁρμήν, ἅμα τῷ γνῶναι διότι συνηθροισμένοι τυγχά-

νουσιν εἰς τὴν Μαντίνειαν, παρακαλέσας ἐν Τεγέᾳ 2
τοὺς Λακεδαιμονίους τὰ πρέποντα τοῖς καιροῖς, εὐ-
θέως εἰς τὴν ἐπιοῦσαν, ἄρτι τῆς ἡμέρας ἐπιφαινού-
σης, προῆγεν ὡς ἐπὶ τὴν Μαντίνειαν, τῆς μὲν φάλαγ- 3
γος καθηγούμενος τῷ δεξιῷ κέρατι, τοὺς δὲ μισθοφό-
ρους ἐξ ἑκατέρου τοῦ μέρους τῆς πρωτοπορείας
παραλλήλους ἄγων, ἐπὶ δὲ τούτοις ζεύγη πλῆθος
ὀργάνων καὶ βελῶν κομίζοντα καταπελτικῶν. κατὰ 4
δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν Φιλοποίμην εἰς τρία μέρη διῃ-
ρηκὼς τὴν δύναμιν ἐξῆγεν ἐκ τῆς Μαντινείας, κατὰ
μὲν τὴν εἰς τὸ Ποσειδῶνος ἱερὸν φέρουσαν τοὺς Ἰλ-
λυριοὺς καὶ θωρακίτας, ἅμα δὲ τὸ ξενικὸν ἅπαν καὶ
τοὺς εὐζώνους, κατὰ δὲ τὴν ἑξῆς ὡς πρὸς τὰς δύσεις
τοὺς φαλαγγίτας, ἔτι δὲ κατὰ τὴν ἐχομένην τοὺς πο-
λιτικοὺς ἱππεῖς. τοῖς μὲν οὖν εὐζώνοις κατελάβετο 5
πρώτοις τὸν λόφον τὸν πρὸ τῆς πόλεως, ὃς ἀνατεί-
νων ἱκανὸν ὑπὲρ τὴν ὁδὸν κεῖται τὴν Ξενίδα καὶ τὸ
προειρημένον ἱερόν· τοὺς δὲ θωρακίτας συνάπτων
ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν κατέστησε. τούτοις δὲ συνεχεῖς
τοὺς Ἰλλυριοὺς παρενέβαλε. μετὰ δὲ τούτους ἐπὶ 6
τὴν αὐτὴν εὐθεῖαν τὴν φάλαγγα κατὰ τέλη σπειρη-
δὸν ἐν διαστήμασιν ἐπέστησε παρὰ τὴν τάφρον τὴν
φέρουσαν ἐπὶ τοῦ Ποσειδίου διὰ μέσου τοῦ τῶν Μαν-
τινέων πεδίου καὶ συνάπτουσαν τοῖς ὄρεσι τοῖς συν-
τερμονοῦσι τῇ τῶν Ἐλισφασίων χώρᾳ. πρὸς μὲν τού- 7
τοις ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας ἐπέστησε τοὺς Ἀχαϊκοὺς ἱπ-
πεῖς, ὧν Ἀρισταίνετος ἡγεῖτο Δυμαῖος· κατὰ δὲ
τὸ λαιὸν αὐτὸς εἶχε τὸ ξενικὸν ἅπαν ἐν ἐπαλλήλοις
τάξεσιν.

Ἅμα δὲ τῷ σύνοπτον ἤδη καλῶς εἶναι παραγε- 12
νομένην τὴν τῶν ὑπεναντίων δύναμιν ἐπιπορευόμε-
νος τὰ συστήματα τῶν φαλαγγιτῶν παρεκάλει βρα-

χέως μέν, ἐμφαντικῶς δὲ τοῦ παρόντος κινδύνου.
2 τὰ μὲν οὖν πλεῖστα τῶν λεγομένων ἀσαφῆ συνέβαινε
γίγνεσθαι· διὰ γὰρ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν καὶ πί-
στιν τῶν ὄχλων εἰς τοιαύτην ὁρμὴν καὶ προθυμίαν
παρέστη τὸ πλῆθος ὥστε παραπλησίαν ἐνθουσια-
σμῷ τὴν ἀντιπαράκλησιν γίγνεσθαι τῶν δυνάμεων,
3 ἄγειν καὶ θαρρεῖν αὐτὸν παρακελευομένων· τοῦτο
μέντοι τὸ παράπαν ἐπιμελῶς ἐπειρᾶτο διασαφεῖν, ὅτε
λάβοι καιρόν, ὅτι τοῖς μὲν ὑπὲρ αἰσχρᾶς καὶ ἐπονει-
δίστου δουλείας, τοῖς δὲ ὑπὲρ ἀειμνήστου καὶ λαμ-
4 πρᾶς ἐλευθερίας συνέστηκεν ὁ παρὼν κίνδυνος.

Ὁ δὲ Μαχανίδας τὸ μὲν πρῶτον ὑπέδειξεν ὡς ὀρ-
θίᾳ τῇ φάλαγγι προσμίξων πρὸς τὸ δεξιὸν τῶν πολε-
μίων· ἐπεὶ δ' ἐπλησίασε, λαβὼν σύμμετρον ἀπόστημα
περιέκλα τὴν δύναμιν ἐπὶ δόρυ, καὶ παρεκτείνας ἴσον
ἐποίησε τὸ παρ' αὐτοῦ δεξιὸν τῷ τῶν Ἀχαιῶν εὐω-
νύμῳ, τοὺς δὲ καταπέλτας πρὸ πάσης ἐπέστησε τῆς
5 δυνάμεως ἐν διαστήμασιν. ὁ δὲ Φιλοποίμην θεασά-
μενος αὐτοῦ τὴν ἐπιβολήν, ὅτι τοῖς καταπέλταις ἐπε-
νόει βαλὼν εἰς τὰς σπείρας τῶν φαλαγγιτῶν τραυ-
ματίζειν τοὺς ἄνδρας καὶ θόρυβον ἐμποιεῖν τοῖς
6 ὅλοις, οὐκέτι χρόνον ἔδωκεν οὐδ' ἀναστροφήν, ἀλλὰ
διὰ τῶν Ταραντίνων ἐνεργῶς ἐχρῆτο τῇ καταρχῇ τοῦ
κινδύνου κατὰ τοὺς περὶ τὸ Ποσείδιον τόπους, ὄντας
7 ἐπιπέδους καὶ πρὸς ἱππικὴν εὐφυεῖς χρείαν. ὁ δὲ
Μαχανίδας ὁρῶν τὸ γιγνόμενον ἠναγκάζετο ποιεῖν
τὸ παραπλήσιον καὶ συναφεῖναι τοὺς παρ' αὐτοῦ
Ταραντίνους.

13 Τὸ μὲν οὖν πρῶτον αὐτῶν τούτων ἀνδρώδης ἦν
ἡ σύμπτωσις· κατὰ βραχὺ δὲ προσγιγνομένων τοῖς
πιεζομένοις τῶν εὐζώνων, ἐν πάνυ βραχεῖ χρόνῳ
συνέβη τὸ παρ' ἑκατέρων ξενικὸν ἀναμὶξ γενέσθαι

πᾶν. τῆς δὲ τούτων συμπλοκῆς ἀθρόως καὶ κατ' ἄν- 2
δρα γιγνομένης ἐπὶ πολὺν χρόνον πάρισος ἦν ὁ κίν-
δυνος οὕτως ὥστε τὰς λοιπὰς δυνάμεις, καραδοκού-
σας καθ' ὁποτέρων ὁ κονιορτὸς τραπήσεται, μὴ δύ-
νασθαι συμβαλεῖν διὰ τὸ μένειν ἀμφοτέρους ἐπὶ πολὺ
διακατέχοντας ἐν τῇ μάχῃ τὸν ἐξ ἀρχῆς τόπον. χρό- 3
νου δὲ γιγνομένου κατίσχυον καὶ τῷ πλήθει καὶ ταῖς
εὐχειρίαις διὰ τὴν ἕξιν οἱ παρὰ τοῦ τυράννου μι-
σθοφόροι. τοῦτο δ' εἰκότως καὶ τὸ παράπαν εἴωθε 4
γίγνεσθαι. ὅσῳ γὰρ συμβαίνει τοὺς ἐν ταῖς δημο- 5
κρατίαις ὄχλους προθυμοτέρους ὑπάρχειν ἐν τοῖς πο-
λεμικοῖς ἀγῶσι τῶν τοῖς τυράννοις πολιτικῶν ὑπο-
ταττομένων, τοσούτῳ τὰ παρὰ τοῖς μονάρχοις ξενικὰ
τῶν ἐν ταῖς δημοκρατίαις μισθοφορούντων εἰκὸς
ὑπεράγειν καὶ διαφέρειν. ὥσπερ γὰρ ἐπ' ἐκείνων 6
οἷς μὲν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἐστίν, οἷς δ' ὑπὲρ δουλείας
ὁ κίνδυνος, οὕτως ἐπὶ τῶν μισθοφόρων οἷς μὲν ὑπὲρ
ὁμολογουμένης ἐπανορθώσεως, οἷς δ' ὑπὲρ προδή-
λου βλάβης γίγνεται φιλοτιμία. δημοκρατία μὲν γάρ, 7
ἐπανελομένη τοὺς ἐπιβουλεύσαντας, οὐκέτι μισθοφό-
ροις τηρεῖ τὴν ἑαυτῆς ἐλευθερίαν· τυραννὶς δ' ὅσῳ
μειζόνων ἐφίεται, τοσούτῳ πλειόνων προσδεῖται μι-
σθοφόρων. πλείονας γὰρ ἀδικοῦσα πλείονας ἔχει καὶ 8
τοὺς ἐπιβουλεύοντας· ἡ δὲ τῶν μονάρχων ἀσφάλεια
τὸ παράπαν ἐν τῇ τῶν ξένων εὐνοίᾳ κεῖται καὶ δυ-
νάμει.

Διὸ δὴ καὶ τότε συνέβαινε τὸ παρὰ τῷ Μαχα- 14
νίδᾳ ξενικὸν οὕτως ἐκθύμως ἀγωνίζεσθαι καὶ βιαίως
ὥστε μηδὲ τοὺς ἐφεδρεύοντας τοῖς ξένοις Ἰλλυριοὺς
καὶ θωρακίτας δύνασθαι τὴν ἔφοδον αὐτῶν ὑπομεῖ-
ναι, πάντας δ' ἐκπιεσθέντας φεύγειν προτροπάδην
ὡς ἐπὶ τῆς Μαντινείας, ἀπεχούσης τῆς πόλεως ἑπτὰ

2 σταδίους. ἐν ᾧ δὴ καιρῷ τὸ παρ' ἐνίοις ἀπορούμε-
νον τότε παρὰ πᾶσιν ὁμολογούμενον ἐγένετο καὶ συμ-
φανές, ὅτι πλεῖστα τῶν κατὰ πόλεμον συντελουμέ-
νων παρὰ τὴν τῶν ἡγουμένων ἐμπειρίαν καὶ πάλιν
3 ἀπειρίαν ἐπιτελεῖται. μέγα μὲν γὰρ ἴσως καὶ τὸ
προτερήματος ἀρχὴν λαβόντα προσθεῖναι τἀκόλου-
θον, πολὺ δὲ μεῖζον τὸ σφαλέντα ταῖς πρώταις ἐπι-
βολαῖς μεῖναι παρ' αὑτὸν καὶ συνιδεῖν τὴν τῶν εὐ-
τυχούντων ἀκρισίαν καὶ συνεπιθέσθαι τοῖς τούτων
4 ἁμαρτήμασιν. ἰδεῖν γοῦν ἔστι πολλάκις τοὺς μὲν ἤδη
δοκοῦντας πεπροτερηκέναι μετ' ὀλίγον τοῖς ὅλοις
ἐσφαλμένους, τοὺς δ' ἐν ἀρχαῖς δόξαντας ἐπταικέναι
πάλιν ἐκ μεταβολῆς παρὰ τὴν αὑτῶν ἀγχίνοιαν τὰ
5 ὅλα παραδόξως κατωρθωκότας. ὃ δὴ καὶ τότε προ-
φανῶς ἐδόκει περὶ τοὺς ἡγεμόνας ἀμφοτέρους γεγο-
6 νέναι. τοῦ γὰρ ξενικοῦ παντὸς ἐγκεκλικότος τοῖς
Ἀχαιοῖς καὶ παραλελυμένου τοῦ λαιοῦ κέρως, ὁ μὲν
Μαχανίδας ἀφέμενος τοῦ μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκει-
μένων, καὶ τοὺς μὲν κατὰ κέρας ὑπεραίρειν, τοῖς
δὲ κατὰ πρόσωπον ἄγειν καὶ πειρᾶσθαι τῶν ὅλων,
7 τούτων μὲν οὐδὲν ἔπραξεν, ἀκρατῶς δὲ καὶ μειρα-
κιωδῶς συνεκχυθεὶς τοῖς ἑαυτοῦ μισθοφόροις ἐπέ-
κειτο τοῖς φεύγουσιν, ὥσπερ οὐκ αὐτὸν τὸν φόβον
ἱκανὸν ὄντα τοὺς ἅπαξ ἐγκλίναντας ἄχρι τῶν πυλῶν
συνδιώκειν.

15 Ὁ δὲ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγὸς ἕως μὲν τοῦ δυ-
νατοῦ διακατεῖχε τοὺς μισθοφόρους, ἐπ' ὀνόματος
2 καλῶν καὶ παροξύνων τοὺς ἡγεμόνας· ἐπεὶ δ' ἑώρα
τούτους ἐκβιαζομένους, οὐ πτοηθεὶς ἔφευγεν οὐδ'
ἀθυμήσας ἀπέστη, ἀλλ' ὑποστείλας αὑτὸν ὑπὸ τὸ
τῆς φάλαγγος κέρας, ἅμα τῷ παραπεσεῖν τοὺς διώ-
κοντας καὶ τὸν τόπον γενέσθαι ἔρημον, καθ' ὃν ὁ

ίνδυνος ἦν, παραγγείλας εὐθέως τοῖς πρώτοις τέ-
λεσι τῶν φαλαγγιτῶν ἐπ' ἀσπίδα κλίνειν, προῆγε
ιετὰ δρόμου, τηρῶν τὰς τάξεις. καταλαβόμενος δὲ 3
ὸν ἐκλειφθέντα τόπον ὀξέως, ἅμα μὲν ἀπετέτμητο τοὺς
ιώκοντας, ἅμα δὲ ὑπερδέξιος ἐγεγόνει τοῦ τῶν πο-
εμίων κέρατος. καὶ τοὺς μὲν φαλαγγίτας αὐτοῦ 4
αρεκάλει θαρρεῖν καὶ μένειν, ἕως ἂν παραγγείλῃ
οιεῖσθαι τὴν ἐπαγωγὴν ἀναμίξ· Πολυβίῳ δὲ ἐπέταξε 5
ῷ Μεγαλοπολίτῃ τοὺς περιλειπομένους καὶ τοὺς δια-
εκλικότας τὴν φυγὴν Ἰλλυριοὺς καὶ θωρακίτας καὶ
ισθοφόρους συναθροίσαντι μετὰ σπουδῆς ἐφεδρεύ-
ιν τῷ κέρατι τῆς φάλαγγος καὶ τηρεῖν τὴν ἐπάνοδον
ῶν ἐκ διώγματος ἀναχωρούντων. οἱ δὲ Λακεδαιμό- 6
ιοι χωρὶς παραγγέλματος, ἐπαρθέντες ταῖς διανοίαις
πὶ τῷ τῶν εὐζώνων προτερήματι, καταβαλόντες τὰς
αρίσας ὥρμησαν ἐπὶ τοὺς ὑπεναντίους. ὅτε δὲ κατὰ 7
ὴν ἐπαγωγὴν προάγοντες ἧκον ἐπὶ τὸ τῆς τάφρου
εῖλος, τὰ μὲν οὐκέτι διδόντος τοῦ καιροῦ μεταμέ-
ειαν, ὥστε ἐν χερσὶν ὄντας τῶν πολεμίων ἀναστρέ-
ειν, τὰ δὲ καὶ τῆς τάφρου καταφρονήσαντες διὰ τὸ
ὴν κατάβασιν ἔχειν ἐκ πολλοῦ καὶ μήθ' ὕδωρ κατὰ
ὸ τέλος ἐν αὐτῇ μήτε τιν' ἀγρίαν ὕλην ὑπάρχειν,
ρμησαν ἀνεπιστάτως διὰ ταύτης.

Ὁ δὲ Φιλοποίμην ἅμα τῷ παραπεσεῖν κατὰ τῶν 16
πεναντίων τὸν ἐκ πολλοῦ χρόνου προεωραμένον ὑπ'
ὐτοῦ καιρόν, τότε πᾶσιν ἐπάγειν τοῖς φαλαγγίταις
αταβαλοῦσι τὰς σαρίσας παρήγγειλε. τῶν δ' Ἀχαιῶν 2
μοθυμαδὸν καὶ μετὰ καταπληκτικῆς κραυγῆς ποιη-
αμένων τὴν ἔφοδον, οἱ μὲν προδιαλελυκότες τὰς τά-
εις τῶν Λακεδαιμονίων ἐν τῇ τῆς τάφρου καταβά-
ει, ἀναβαίνοντες πρὸς ὑπερδεξίους τοὺς πολεμίους
ποδειλιάσαντες ἐτρέποντο· τὸ δὲ πολὺ πλῆθος ἐν 3

αὐτῇ τῇ τάφρῳ διεφθείρετο, τὸ μὲν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν,
4 τὸ δὲ ὑπὸ τῶν ἰδίων. συνέβαινε δὲ τὸ προειρημένον
οὐκ αὐτομάτως οὐδ᾿ ἐκ τοῦ καιροῦ, διὰ δὲ τὴν ἀγ-
χίνοιαν τοῦ προεστῶτος. εὐθέως γὰρ προεβάλετο τὴν
5 τάφρον ὁ Φιλοποίμην, οὐ φυγομαχῶν, ὥς τινες ὑπε-
λάμβανον, ἀλλὰ καὶ λίαν ἀκριβῶς καὶ στρατηγικῶς
ἕκαστα συλλογισάμενος, ὅτι παραγενόμενος ὁ Μαχα-
νίδας, εἰ μὲν προσάξει τὴν δύναμιν οὐ προϊδόμενος
τὴν τάφρον, οὕτω συμβήσεται παθεῖν αὐτῷ τὴν φά-
λαγγα τὸ προειρημένον νῦν, γιγνόμενον δὲ τότε ἐπὶ
6 τῆς ἀληθείας· εἰ δὲ συλλογισάμενος τὴν δυσχρηστίαν
τῆς τάφρου, κἄπειτα μεταμεληθεὶς καὶ δόξας ἀπο-
δειλιᾶν, ἐκ παρατεταγμένων ἀπολύσει καὶ μακρὰν
αὐτὸν ἐμπειρίας διαβαλεῖ, διότι χωρὶς ὁλοσχεροῦς
ἀγῶνος αὐτῷ μὲν τὸ νικᾶν, ἐκείνῳ δὲ τἀναντία πε-
7 ριέσται. πολλοῖς γὰρ ἤδη τοῦτο συμβέβηκεν, οἵτινες
παραταξάμενοι μέν, οὐκ ἀξιόχρεως [δὲ νομίζοντες]
σφᾶς αὐτοὺς εἶναι τοῖς ὑπεναντίοις ἀγωνίζεσθαι, τι-
νὲς μὲν διὰ τόπους, οἱ δὲ διὰ πλῆθος, οἱ δὲ δι᾿ ἄλ-
8 λας αἰτίας, μακρὰν ἑαυτοὺς δόντες ἐμπειρίας, κατὰ
τὴν ἀπόλυσιν δι᾿ αὐτῶν τῶν οὐραγούντων ἤλπισαν
οἱ μὲν προτερήσειν, οἱ δ᾿ ἀσφαλῶς ἀπολυθήσεσθαι
9 τῶν πολεμίων. ἐν οἷς δὴ καὶ μέγιστα συμβαίνει τοὺς
ἡγουμένους . . . .

17 Πλὴν ὅ γε Φιλοποίμην οὐ διεψεύσθη τῇ προ-
νοίᾳ τοῦ συντελεσθησομένου· τροπὴν γὰρ ἰσχυρὰν
2 συνέβαινε γίγνεσθαι τῶν Λακεδαιμονίων. συνορῶν
δὲ τὴν φάλαγγα νικῶσαν καὶ τὰ ὅλα καλῶς αὐτῷ
προχωροῦντα καὶ λαμπρῶς, ἐπὶ τὸ καταλειπόμενον
ὥρμησε τῆς ὅλης ἐπιβολῆς· τοῦτο δ᾿ ἦν τὸ μὴ δια-
3 φυγεῖν τὸν Μαχανίδαν. εἰδὼς οὖν αὐτὸν κατὰ τὴν
τοῦ διώγματος παράπτωσιν ἀποτετμημένον ἐν τοῖς

πρὸς τὴν πόλιν μέρεσι τῆς τάφρου μετὰ τῶν ἰδίων
μισθοφόρων, ἐκαραδόκει τὴν τούτου παρουσίαν. ὁ δὲ 4
Μαχανίδας, συνθεωρήσας κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τὴν
ἀπὸ τοῦ διώγματος φεύγουσαν τὴν αὑτοῦ δύναμιν,
καὶ συλλογισάμενος διότι προπέπτωκε καὶ διέψευστο
τῆς ὅλης ἐλπίδος, εὐθέως ἐπειρᾶτο συστραφεὶς μεθ'
ὧν εἶχε περὶ αὑτὸν ξένων, ἄθρους διαπεσεῖν διὰ τῶν
ἐσκεδασμένων καὶ διωκόντων. εἰς ἃ καὶ συνορῶντες 5
ἔνιοι συνέμενον αὐτῷ τὰς ἀρχάς, ταύτην ἔχοντες τὴν
ἐλπίδα τῆς σωτηρίας. ὡς δὲ παραγενόμενοι συνεῖδον 6
τοὺς Ἀχαιοὺς τηροῦντας τὴν ἐπὶ τῆς τάφρου γέφυ-
ραν, τότε δὴ πάντες ἐξαθυμήσαντες ἀπέρρεον ἀπ'
αὐτοῦ, καὶ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος ἐπορίζετο τὴν σωτη-
ρίαν. καθ' ὃν δὴ καιρὸν ὁ τύραννος ἀπογνοὺς τὴν 7
διὰ τῆς γεφύρας ὁδὸν παρήλαυνε παρὰ τὴν τάφρον,
ἐνεργῶς διάβασιν ζητῶν.

Ὁ δὲ Φιλοποίμην, ἐπιγνοὺς τὸν Μαχανίδαν ἀπό 18
τε τῆς πορφυρίδος καὶ τοῦ περὶ τὸν ἵππον κόσμου,
τοὺς μὲν περὶ τὸν Ἀναξίδαμον ἀπολείπει, παρακαλέ-
σας τηρεῖν ἐπιμελῶς τὴν δίοδον καὶ μηδενὸς φείδε-
σθαι τῶν μισθοφόρων διὰ τὸ τούτους εἶναι τοὺς
συναύξοντας ἀεὶ τὰς ἐν τῇ Σπάρτῃ τυραννίδας· αὐ- 2
τὸς δὲ παραλαβὼν Πολύαινον τὸν Κυπαρισσέα καὶ
Σιμίαν, οἷς ἐχρῆτο τότε παρίπποις, ἐκ τοῦ πέραν τῆς
τάφρου τὴν ἀντιπαραγωγὴν ἄπωθεν τῷ τυράννῳ καὶ
τοῖς μετ' αὐτοῦ· δύο γὰρ ἦσαν οἱ τότε τῷ Μαχανίδᾳ 3
συμμίξαντες, Ἀναξίδαμος καὶ τῶν μισθοφόρων εἷς.
ἅμα δὲ τῷ τὸν Μαχανίδαν κατά τινα τόπον εὔβατον 4
τῆς τάφρου προσθέντα τοὺς μύωπας βίᾳ τὸν ἵππον
ἐπάγειν καὶ διαπερᾶν, συναγαγὼν ἐκ μεταβολῆς ὁ
Φιλοποίμην αὐτῷ καὶ πατάξας τῷ δόρατι καιρίως,
καὶ προσενεγκὼν τῷ σαυρωτῆρι πληγὴν ἄλλην ἐκ

διαλήψεως, ἐν χειρῶν νόμῳ διέφθειρε τὸν τύραννον.
5 *τὸ δὲ παραπλήσιον ἐγίγνετο καὶ περὶ τὸν Ἀναξίδα-*
μον ὑπὸ τῶν παρίππων. ὁ δὲ τρίτος ἀπογνοὺς τὴν
διάβασιν διέφυγε τὸν κίνδυνον κατὰ τὸν τῶν προει-
6 *ρημένων φόνον. πεσόντων δὲ ἀμφοτέρων, εὐθέως οἱ*
περὶ τὸν Σιμίαν, σκυλεύσαντες τοὺς νεκροὺς καὶ
συναφελόντες ἅμα τοῖς ὅπλοις τὴν τοῦ τυράννου κε-
7 *φαλήν, ἠπείγοντο πρὸς τοὺς διώκοντας, σπεύδοντες*
ἐπιδεῖξαι τοῖς ὄχλοις τὴν ἀπώλειαν τοῦ τῶν ὑπεναν-
τίων ἡγεμόνος χάριν τοῦ πιστεύσαντας ἔτι μᾶλλον
ἀνυπόπτως καὶ τεθαρρηκότως ποιήσεσθαι τὸν ἐπι-
διωγμὸν τῶν ὑπεναντίων ἕως τῆς Τεγεατῶν πόλεως.
8 *ὃ καὶ μεγάλα συνεβάλετο πρὸς τὴν ὁρμὴν τῶν ὄχλων·*
οὐ γὰρ ἥκιστα διὰ τούτων τῆς μὲν Τεγέας ἐξ ἐφόδου
κύριοι κατέστησαν, τῆς δ' ἐχομένης παρὰ τὸν Εὐρώ-
ταν ἐστρατοπέδευον, κρατοῦντες ἤδη τῶν ὑπαίθρων
9 *ἀναμφισβητήτως. καὶ πολλῶν χρόνων οὐ δυνάμενοι*
τοὺς πολεμίους ἐκ τῆς οἰκείας ἀπώσασθαι, τότε πᾶ-
10 *σαν ἀδεῶς ἐπόρθουν αὐτοὶ τὴν Λακωνικήν, τῶν μὲν*
ἰδίων οὐ πολλοὺς ἀπολωλεκότες ἐν τῇ μάχῃ, τῶν δὲ
Λακεδαιμονίων ἀπεκτακότες μὲν οὐκ ἐλάττους τῶν
τετρακισχιλίων, ζωγρίᾳ δ' εἰληφότες ἔτι πλείους τού-
των, ὁμοίως δὲ καὶ τῆς ἀποσκευῆς κεκυριευκότες
ἁπάσης καὶ τῶν ὅπλων. [Exc. ant. p. 236—239. 10,
1, 2. — *παραίνεσιν* etiam Exc. Vat. p. 379 M. 32 H.]

18a *Ὅτι φησὶν ὁ Πολύβιος, τί γὰρ ὄφελός ἐστι τοῖς ἀναγιγνώσκουσι διεξιέναι πολέμους καὶ μάχας καὶ πόλεων ἐξανδραποδισμοὺς καὶ πολιορκίας, εἰ μὴ τὰς αἰτίας ἐπιγνώσονται, παρ' ἃς ἐν ἑκάστοις οἱ μὲν κατώρθωσαν, οἱ δὲ ἐσφάλησαν; τὰ γὰρ τέλη τῶν πράξεων ψυχαγωγεῖ μόνον τοὺς ἀκούοντας, αἱ δὲ πρόσθεν διαλήψεις τῶν ἐπιβαλομένων ἐξεταζόμεναι δεόντως*

ὠφελοῦσι τοὺς φιλομαθοῦντας. μάλιστα δὲ πάντων ὁ
κατὰ μέρος χειρισμὸς ἑκάστων ἐπιδεικνύμενος ἐπα-
νορθοῖ τοὺς συνεφιστάνοντας. [Exc. Vat. p. 379 M.
32 H.]

Τίς οὐκ ἂν ἐπισημήναιτο τὴν ἡγεμονίαν καὶ τὴν 19
ἀρετὴν καὶ τὴν δύναμιν ἐν τοῖς ὑπαίθροις τἀνδρός,
βλέψας εἰς τὸ μῆκος τούτου τοῦ χρόνου, καὶ συνεπι- 2
στήσας αὐτὸν ἐπί τε τὰς καθόλου καὶ τὰς κατὰ μέρος
μάχας καὶ πολιορκίας καὶ πόλεων μεταβολὰς καὶ πε-
ριστάσεις καιρῶν, ἐπί τε τὴν περιοχὴν τῆς ὅλης ἐπι-
βολῆς καὶ πράξεως, ἐν ᾗ συνεχῶς Ἀννίβας ἑκκαί- 3
δεκα πολεμήσας ἔτη Ῥωμαίοις κατὰ τὴν Ἰταλίαν
οὐδέποτε διέλυσε τὰς δυνάμεις ἐκ τῶν ὑπαίθρων,
ἀλλὰ συνέχων ὑφ' ἑαυτόν, ὥσπερ ἀγαθὸς κυβερνή-
της, ἀστασίαστα διετήρησε τοσαῦτα πλήθη καὶ πρὸς
αὐτὸν καὶ πρὸς ἄλληλα, καίπερ οὐχ οἷον ὁμοεθνέσιν,
ἀλλ' οὐδ' ὁμοφύλοις χρησάμενος στρατοπέδοις. εἶχε 4
γὰρ Λίβυας, Ἴβηρας, Λιγυστίνους, Κελτούς, Φοί-
νικας, Ἰταλούς, Ἕλληνας, οἷς οὐ νόμος, οὐκ ἔθος,
οὐ λόγος, οὐχ ἕτερον οὐδὲν ἦν κοινὸν ἐκ φύσεως
πρὸς ἀλλήλους. ἀλλ' ὅμως ἡ τοῦ προεστῶτος ἀγχί- 5
νοια τὰς τηλικαύτας καὶ τοιαύτας διαφορὰς ἑνὸς
ἐποίει προστάγματος ἀκούειν καὶ μιᾷ πείθεσθαι γνώ-
μῃ, καίπερ οὐχ ἁπλῆς οὔσης τῆς περιστάσεως, ἀλλὰ
καὶ ποικίλης, καὶ πολλάκις μὲν αὐτοῖς λαμπρᾶς ἐπι-
πνεούσης τῆς τύχης, ποτὲ δὲ τοὐναντίον. ἐξ ὧν εἰ- 6
κότως ἄν τις θαυμάσειε τὴν τοῦ προεστῶτος δύνα-
μιν ἐν τούτῳ τῷ μέρει, καὶ θαρρῶν εἴποι ὡς εἴπερ
ποιησάμενος τὴν ἀρχὴν ἐπ' ἄλλα μέρη τῆς οἰκου-
μένης ἐπὶ τελευταίους ἦλθε Ῥωμαίους, οὐδὲν ἂν
τῶν προτεθέντων αὐτὸν διέφυγε. νῦν δ', ἐφ' οὓς 7
ἔδει τελευταίους ἐλθεῖν, ἀπὸ τούτων ἀρξάμενος, ἐν

τούτοις ἐποιήσατο καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν πράξεων καὶ
τὸ τέλος.

20 Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἀσδρούβαν, ἀθροίσαντες
τὴν στρατείαν ἐκ τῶν πόλεων, ἐν αἷς ἐποιοῦντο τὴν
παραχειμασίαν, προῆλθον, καὶ κατεστρατοπέδευσαν
οὐ μακρὰν ἀπὸ τῆς πόλεως τῆς προσαγορευομένης
Ἰλίπας, βαλόμενοι τὸν χάρακα πρὸς ταῖς ὑπωρείαις,
καὶ προθέμενοι πεδία πρὸς ἀγῶνα καὶ πρὸς μάχην
2 εὐφυῆ. πλῆθος δὲ πεζῶν μὲν εἶχον εἰς ἑπτὰ μυριά-
δας, ἱππεῖς δὲ τετρακισχιλίους, θηρία δὲ δυσὶ πλείω
3 τῶν τριάκοντα. Πόπλιος δὲ Μάρκον μὲν Ἰούνιον
ἐξαπέστειλε πρὸς Κολίχαντα, παραληψόμενον τὰς
ἑτοιμασθείσας αὐτῷ παρὰ τούτου δυνάμεις· αὗται δ'
ἦσαν πεζοὶ μὲν τρισχίλιοι, ἱππεῖς δὲ πεντακόσιοι·
4 τοὺς δὲ λοιποὺς συμμάχους αὐτὸς παρελάμβανε,
προάγων καὶ ποιούμενος τὴν πορείαν ἐπὶ τὸ προκεί-
5 μενον. ἐγγίσας δὲ τῷ Κασταλῶνι καὶ τοῖς περὶ Βαί-
κυλα τόποις, καὶ συμμίξας ἐνθάδε τῷ Μάρκῳ καὶ
ταῖς παρὰ τοῦ Κολίχαντος δυνάμεσιν, εἰς πολλὴν
6 ἀπορίαν ἐνέπιπτε περὶ τῶν ἐνεστώτων. χωρὶς γὰρ
τῶν συμμάχων οὐκ ἀξιόχρεοι ἦσαν αἱ Ῥωμαϊκαὶ δυ-
νάμεις αὐτῷ πρὸς τὸ διακινδυνεύειν· τὸ δ' ἐπὶ τοῖς
συμμάχοις ἔχοντας τὰς ἐλπίδας ὑπὲρ τῶν ὅλων κιν-
δυνεύειν ἐπισφαλὲς ἐδόκει καὶ λίαν εἶναι παράβο-
7 λον. οὐ μὴν ἀλλὰ διαπορήσας, ὑπὸ δὲ τῶν πραγμά-
των συγκλειόμενος, ἐπὶ τὸ συγχρῆσθαι κατηνέχθη
τοῖς Ἴβηρσιν οὕτως ὥστε φαντασίαν μὲν παρασκευά-
ζειν τοῖς ὑπεναντίοις, τὸν δ' ἀγῶνα ποιεῖσθαι διὰ
8 τῶν ἰδίων στρατοπέδων. ταῦτα δὲ προθέμενος ἀνέ-
ζευξε μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, ἔχων πεζοὺς μὲν εἰς
τετρακισμυρίους καὶ πεντακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ περὶ
9 τρισχιλίους. ἐγγίσας δὲ τοῖς Καρχηδονίοις καὶ γε-

νόμενος σύνοπτος ἐστρατοπέδευσε περί τινας γεωλόφους κατ' ἀντικρὺ τῶν πολεμίων.

Μάγων δὲ νομίσας εὐφυῆ καιρὸν ἐπιθέσθαι καταστρατοπεδεύουσι τοῖς Ῥωμαίοις, ἀναλαβὼν τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἰδίων ἱππέων καὶ Μασσανάσσην μετὰ τῶν Νομάδων, ἤλαυνε πρὸς τὴν παρεμβολήν, πεπεισμένος ἀφυλακτοῦντα λήψεσθαι τὸν Πόπλιον. ὁ δὲ 2
πάλαι προορώμενος τὸ μέλλον, ὑπό τινα βουνὸν ὑπεστάλκει τοὺς ἱππεῖς, ἴσους τοῖς τῶν Καρχηδονίων· ὧν 3
ἀνυπονοήτως ἐμπεσόντων πολλοὶ μὲν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἀναστρέφοντες διὰ τὸ παράδοξον τῆς ἐπιφανείας ἀπὸ τῶν ἵππων ἀπέπεσον, οἱ δὲ λοιποὶ συμβάλλοντες τοῖς πολεμίοις ἐμάχοντο γενναίως. τῇ δὲ παρὰ 4
τῶν καταβαινόντων ἐν τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ἱππεῦσιν εὐχειρίᾳ δυσχρηστούμενοι καὶ πολλοὺς ἀπολλύντες οἱ Καρχηδόνιοι, βραχὺ προσαντισχόντες ἐνέκλιναν. καὶ 5
τὸ μὲν πρῶτον ἐν τάξει τὴν ἀναχώρησιν ἐποιοῦντο, τῶν δὲ Ῥωμαίων ἐγκειμένων αὐτοῖς λύσαντες τὰς ἴλας κατέφυγον ὑπὸ τὴν αὐτῶν παρεμβολήν. οἱ μὲν 6
οὖν Ῥωμαῖοι τούτου γενομένου θαρραλεώτερον διέκειντο πρὸς τὸν κίνδυνον, οἱ δὲ Καρχηδόνιοι τοὐναντίον. οὐ μὴν ἀλλὰ ταῖς ἑξῆς ἐπί τινας ἡμέρας τάς τε 7
δυνάμεις ἐκτάξαντες ἐν τῷ μεταξὺ πεδίῳ, διὰ τῶν ἱππέων καὶ διὰ τῶν εὐζώνων ἀκροβολισμοὺς ποιησάμενοι καὶ καταπειράσαντες ἀλλήλων, ὥρμησαν ἐπὶ τὸ κρίνειν τὰ ὅλα.

Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον δυσὶ δοκεῖ κεχρῆσθαι 22
στρατηγήμασιν ὁ Πόπλιος. θεωρῶν γὰρ τὸν Ἀσδρούβαν ὀψὲ ποιούμενον τὰς ἐξαγωγάς, καὶ μέσους Λίβυας, τὰ δὲ θηρία προτιθέμενον ἑκατέρων τῶν κεράτων, αὐτὸς εἰωθὼς τῇ μὲν ὥρᾳ προσανατείνειν, 3
τοὺς δὲ Ῥωμαίους μέσους ἀντιτάττειν τοῖς Λίβυσι.

τοὺς δ' Ἴβηρας ἐπὶ τῶν κεράτων παρεμβάλλειν, ᾗ
προέθετο κρίνειν ἡμέρᾳ, τἀναντία τοῖς προειρημέ-
νοις ποιήσας μεγάλα συνήργησε ταῖς σφετέραις δυ-
νάμεσι πρὸς τὸ νικᾶν, οὐκ ὀλίγα δ' ἠλάττωσε τοὺς
4 πολεμίους. ἅμα γὰρ τῷ φωτὶ διαπεμψάμενος τοὺς
ὑπηρέτας παρήγγειλε πᾶσι τοῖς χιλιάρχοις καὶ τοῖς
στρατιώταις ἀριστοποιησαμένους καὶ καθοπλισαμέ-
5 νους ἐξάγειν πρὸ τοῦ χάρακος. γενομένου δὲ τούτου
καὶ προθύμως πειθαρχησάντων διὰ τὴν ὑπόνοιαν
τοῦ μέλλοντος, τοὺς μὲν ἱππεῖς καὶ τοὺς εὐζώνους
προαπέστειλε, συντάξας ἐγγίζειν τῇ παρεμβολῇ τῶν
6 ὑπεναντίων καὶ προσακροβολίζεσθαι θρασέως, αὐ-
τὸς δὲ τοὺς πεζοὺς ἔχων ἄρτι τῆς κατὰ τὸν ἥλιον
ἀνατολῆς ἐπιφαινομένης προῆγε, καὶ παραγενόμενος
εἰς μέσον τὸ πεδίον παρενέβαλε, τάττων ἐναντίως ἢ
πρόσθεν· μέσους μὲν γὰρ ἐτίθει τοὺς Ἴβηρας, ἐπὶ
7 δὲ τῶν κεράτων τὰ τῶν Ῥωμαίων. τοῖς δὲ Καρχη-
δονίοις, ἄφνω συνεγγιζόντων πρὸς τὸν χάρακα τῶν
ἱππέων, ἅμα δὲ καὶ τῆς ἄλλης δυνάμεως ἐκταττομέ-
νης ἐν ὄψει, μόλις ἐδόθη καιρὸς εἰς τὸ καθοπλίσα-
8 σθαι. διόπερ ἠναγκάσθησαν οἱ περὶ τὸν Ἀσδρούβαν
ἔτι νήστεις ἔχοντες τοὺς ἄνδρας ἀπαρασκεύως ἐκ
τοῦ καιροῦ τοὺς μὲν ἱππεῖς καὶ τοὺς εὐζώνους ἐπα-
φιέναι τοῖς ἱππεῦσι τῶν ὑπεναντίων εἰς τὰ πεδία,
τὰς δὲ πεζὰς δυνάμεις παρατάττειν, οὐ πολὺ τῆς
παρωρείας ἐν τοῖς ἐπιπέδοις ποιούμενοι τὴν ἔκταξιν,
9 καθάπερ ἦν ἔθος αὐτοῖς. ἕως μὲν οὖν τινος ἔμενον
οἱ Ῥωμαῖοι τὴν ἡσυχίαν ἔχοντες· ἐπειδὴ δὲ τὸ μὲν
τῆς ἡμέρας προύβαινε, τῶν δ' εὐζώνων ἄκριτος ἦν
καὶ πάρισος ἡ συμπλοκὴ διὰ τὸ τοὺς πιεζομένους
καταφεύγοντας ὑπὸ τὰς ἰδίας φάλαγγας ἐκ μεταβο-
10 λῆς κινδυνεύειν, τὸ τηνικαῦτα δὲ διαδεξάμενος ὁ

Πόπλιος διὰ τῶν διαστημάτων ἐν ταῖς σημαίαις εἴσω
τοὺς ἀκροβολιζομένους, καὶ μερίσας ἐφ' ἑκάτερον κέ-
ρας ὀπίσω τῶν παρατεταγμένων, πρῶτον μὲν τοὺς
γροσφομάχους, ἐπὶ δὲ τούτοις τοὺς ἱππεῖς, τὰς μὲν
ἀρχὰς ἐπιβαλεῖν μετωπηδὸν ποιούμενος τὴν ἔφοδον·
ἀποσχὼν δὲ περὶ στάδιον τῶν ὑπεναντίων, τοὺς μὲν 11
Ἴβηρας τηροῦντας τὰς τάξεις τὸν αὐτὸν τρόπον ποιεῖ-
*σθαι τὴν ἐπαγωγὴν παρήγγειλε, * τῷ μὲν δεξιῷ τὰς*
σημαίας καὶ τὰς ἴλας ἐπιστρέφειν ἐπὶ δόρυ, τῷ δ' εὐω-
νύμῳ τἀναντία. καὶ λαβὼν αὐτὸς μὲν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ, 23
Λεύκιος δὲ Μάρκιος καὶ Μάρκος Ἰούνιος ἀπὸ τῶν εὐω-
νύμων, τρεῖς ἴλας ἱππέων τὰς ἡγουμένας, καὶ πρὸ τού-
των γροσφομάχους τοὺς εἰθισμένους καὶ τρεῖς σπείρας,
τοῦτο δὲ καλεῖται τὸ σύνταγμα τῶν πεζῶν παρὰ Ῥω-
μαίοις κοόρτις, πλὴν οἱ μὲν ἐπ' ἀσπίδα περικλάσαν- 2
τες τούτους, οἱ δ' ἐπὶ δόρυ, προῆγον ὀρθίους ἐπὶ
τοὺς πολεμίους, ἐνεργῇ ποιούμενοι τὴν ἔφοδον, ἀεὶ
τῶν ἑξῆς ἐπιβαλλόντων καὶ κατὰ περίκλασιν ἑπομέ-
νων. ἐπεὶ δὲ τούτους μὲν οὐ πολὺ συνέβαινε τῶν 3
πολεμίων ἀπέχειν, τοὺς δ' Ἴβηρας ἐν τῇ κατὰ πρόσ-
ωπον πλευρᾷ τόπον ἱκανὸν ἔτι διεστάναι τῷ βάδην
ποιεῖσθαι τὴν ἐπαγωγήν, προσέβαλλον τοῖς κέρασιν
ἀμφοτέροις ἅμα τοῖς τῶν ὑπεναντίων ὀρθίαις ταῖς
Ῥωμαϊκαῖς δυνάμεσι κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν. αἱ 4
δὲ μετὰ ταῦτα κινήσεις, δι' ὧν συνέβαινε τοὺς ἑπο-
μένους, ἐπιπαρεμβάλλοντας ἐπὶ τὴν αὐτὴν εὐθεῖαν
τοῖς ἡγουμένοις, συγκαθίστασθαι τοῖς πολεμίοις εἰς
τὴν μάχην, τὴν ἐναντίαν εἶχον διάθεσιν ἀλλήλαις,
καὶ καθόλου τὸ δεξιὸν κέρας τῷ λαιῷ καὶ κατὰ μέ-
ρος οἱ πεζοὶ τοῖς ἱππεῦσιν. οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ δε- 5
ξιοῦ κέρως ἱππεῖς μετὰ τῶν εὐζώνων, ἐκ δόρατος
ἐπιπαρεμβάλλοντες, ὑπερκερᾶν ἐπειρῶντο τοὺς πολε-

μίους, οἱ δὲ πεζοὶ τοὐναντίον ἐξ ἀσπίδος παρενέ-
6 βαλλον· τῶν δὲ κατὰ τὸ λαιὸν οἱ μὲν ἐν ταῖς σπεί-
ραις ἐκ δόρατος, οἱ δ' ἱππεῖς μετὰ τῶν γροσφομάχων
7 ἐξ ἡνίας. ἐγεγόνει μὲν οὖν ἐκ τῶν ἱππέων καὶ τῶν
εὐζώνων ἀμφοτέρων τῶν κεράτων ἐκ ταύτης τῆς κι-
8 νήσεως τὸ δεξιὸν εὐώνυμον. οὐ μικρὸν λόγον θέμε-
νος ὁ στρατηγὸς τοῦ μείζονος ἐποιήσατο πρόνοιαν,
9 τοῦ κατὰ τὴν ὑπερκέρασιν, ὀρθῶς λογιζόμενος· εἰ-
δέναι μὲν γὰρ δεῖ τὸ γιγνόμενον, χρῆσθαι δὲ ταῖς
πρὸς τὸν καιρὸν ἁρμοζούσαις κινήσεσιν.

24 Ἐκ δὲ τῆς τούτων συμπλοκῆς τὰ μὲν θηρία διὰ
τῶν γροσφομάχων καὶ τῶν ἱππέων ἀκοντιζόμενα
καὶ διαταραττόμενα πανταχόθεν ἔπασχε μὲν κακῶς,
ἔβλαπτε δ' οὐδὲν ἧττον τοὺς φίλους ἢ τοὺς πολε-
μίους· φερόμενα γὰρ εἰκῇ τοὺς ὑποπεσόντας ἐξ ἀμ-
2 φοῖν ἀεὶ διέφθειρε. τῆς δὲ πεζῆς δυνάμεως τὰ μὲν
κέρατα τῶν Καρχηδονίων ἐθραύετο, τὸ δὲ μέσον τὸ
κατὰ τοὺς Λίβυας, ὅπερ ἦν χρησιμώτατον, εἰς τέλος
3 ἄπρακτον ἦν· οὔτε γὰρ παραβοηθεῖν ἠδύναντο τοῖς
ἐπὶ τῶν κεράτων, λιπόντες τὸν ἴδιον τόπον διὰ τὴν
τῶν Ἰβήρων ἔφοδον, οὔτε μένοντες ἐπὶ τῶν ὑποκει-
μένων ἐνεργεῖν τι τῶν δεόντων οἷοί τ' ἦσαν διὰ τὸ
μὴ συνιέναι τοὺς κατὰ πρόσωπον πολεμίους αὐτοῖς
4 εἰς τὰς χεῖρας. οὐ μὴν ἀλλὰ χρόνον μέν τινα διη-
γωνίζοντο τὰ κέρατα γενναίως διὰ τὸ περὶ τῶν ὅλων
5 ἑκατέροις συνεστάναι τὸν κίνδυνον. ἤδη δὲ τοῦ καύ-
ματος ἐφεστῶτος κατὰ τὴν ἀκμήν, οἱ μὲν Καρχηδό-
νιοι παρελύοντο διὰ τὸ μὴ πεποιῆσθαι τὴν ἔξοδον
κατὰ τὴν ἰδίαν προαίρεσιν, κεκωλῦσθαι δὲ τῆς ἁρ-
6 μοζούσης παρασκευῆς, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι καὶ τῇ δυνά-
μει καὶ ταῖς εὐψυχίαις καθυπερεῖχον, καὶ μάλιστα
τῷ τοῖς χρησιμωτάτοις πρὸς τοὺς ἀχρειοτάτους τῶν

πολεμίων συμβεβληκέναι διὰ τὴν τοῦ στρατηγοῦ πρό-
νοιαν. τὰς μὲν οὖν ἀρχὰς οἱ περὶ τὸν Ἀσδρούβαν 7
κατὰ πόδα πιεζόμενοι τὴν ἀναχώρησιν ἐποιοῦντο,
μετὰ δὲ ταῦτα κλίναντες ἀθρόοι πρὸς τὴν παρώρειαν
ἀπεχώρουν· ἐγκειμένων δὲ τῶν Ῥωμαίων βιαιότερον
ἔφυγον εἰς τὸν χάρακα προτροπάδην. εἰ μὲν οὖν 8
μὴ θεὸς αὐτοῖς τις συνεπελάβετο τῆς σωτηρίας, πα-
ραχρῆμα ἂν ἐξέπεσον ἐκ τῆς παρεμβολῆς. ἐπιγενομέ- 9
νης δὲ κατὰ τὸν ἀέρα συστροφῆς ἐξαισίου, καὶ καταρ-
ραγέντος ὄμβρου λάβρου καὶ συνεχοῦς, μόλις εἰς τὴν
αὑτῶν στρατοπεδείαν ἀνεκομίσθησαν οἱ Ῥωμαῖοι.
[Exc. ant. p. 239—241.]

Ἰλούργεια, πόλις Ἰβηρίας. Πολύβιος ἑνδεκάτῃ. 10
[Steph. Byz.]:

Τὸ δὲ τετηκὸς καὶ συνερρυηκὸς ἀργύριον καὶ 11
χρυσίον ἀναζητοῦντες ὑπὸ τοῦ πυρὸς πλεῖστοι Ῥω-
μαίων διεφθάρησαν. [Suidas v. τέτηκα.]

Ὅτι πάντων εὐδαιμονιζόντων τὸν Πόπλιον μετὰ 24a
τὸ τοὺς Καρχηδονίους ἐξελάσαι τῆς Ἰβηρίας, καὶ πα-
ρακαλούντων ἀναπαύεσθαι καὶ ῥᾳθυμεῖν, ἐπεὶ πέρας
ἐπιτέθεικε τῷ πολέμῳ, μακαρίζειν αὐτοὺς ἔφη διότι
τοιαύτας ἔχουσι τὰς ἐλπίδας, αὐτὸς δὲ νῦν καὶ μά- 2
λιστα βουλεύεσθαι τίνα τρόπον ἄρξεται τοῦ πρὸς
Καρχηδονίους πολέμου· τὸν μὲν γὰρ πρὸ τοῦ χρό- 3
νον Καρχηδονίους Ῥωμαίοις πεπολεμηκέναι, νυνὶ δὲ
τὴν τύχην παραδεδωκέναι καιρὸν εἰς τὸ Ῥωμαίους
Καρχηδονίοις ἐξενεγκεῖν πόλεμον. [Exc. Vat. p. 379
M. 33 H. 1. πάντων — τὰς διαλήψεις Suidas v. ῥα-
θυμεῖν.]

Ὅτι ὁ Πόπλιος διαλεχθεὶς τῷ Σύφακι, ἅτε δὴ 4
πρὸς τοῦτο τὸ μέρος εὐφυὴς ὑπάρχων, οὕτω φιλαν-
θρώπως ὡμίλησε καὶ ἐπιδεξίως ὥστε τὸν Ἀσδρούβαν

εἰπεῖν ταῖς ὕστερον ἡμέραις πρὸς τὸν Σύφακα διότι
φοβερώτερος αὐτῷ Πόπλιος πέφηνε κατὰ τὴν ὁμι-
λίαν ἤπερ ἐν τοῖς ὅπλοις. [Exc. Vat. p. 379 M. 33 H.]

25 Ὅτι στάσεως γενομένης τινῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ
τῷ Ῥωμαϊκῷ, ὁ Πόπλιος, καίπερ ἤδη πεῖραν εἰλη-
φὼς τῶν πραγμάτων ἐφ' ἱκανόν, ὅμως οὐδέποτε μᾶλ-
λον εἰς ἀπορίαν ἧκε καὶ δυσχρηστίαν. καὶ τοῦτ'
2 ἔπασχε κατὰ λόγον· καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν σωμάτων
τὰς μὲν ἐκτὸς αἰτίας τοῦ βλάπτειν, λέγω δ' οἷον ψύ-
χους, καύματος, κόπου, τραυμάτων, καὶ πρὶν γενέ-
σθαι φυλάξασθαι δυνατὸν καὶ γενομέναις εὐμαρὲς
βοηθῆσαι, τὰ δ' ἐξ αὐτῶν τῶν σωμάτων γιγνόμενα
φύματα καὶ νόσους δυσχερὲς μὲν προϊδέσθαι, δυσχε-
3 ρὲς δὲ γενομένοις βοηθεῖν, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ
περὶ πολιτείας καὶ περὶ στρατοπέδων διαληπτέον.
4 πρὸς μὲν γὰρ τὰς ἔξωθεν ἐπιβουλὰς καὶ πολέμους
πρόχειρος ὁ τρόπος τῆς παρασκευῆς καὶ βοηθείας
5 τοῖς ἐφιστάνουσι, πρὸς δὲ τὰς ἐν αὐτοῖς γενομένας
ἀντιπολιτείας καὶ στάσεις καὶ ταραχὰς δύσχρηστος ἡ
βοήθεια καὶ μεγάλης ἐπιδεξιότητος καὶ διαφερούσης
6 ἀγχινοίας δεομένη, πλὴν ἑνὸς παραγγέλματος, ὃ πᾶ-
σιν ἁρμόσει καὶ στρατοπέδοις καὶ πόλεσι καὶ σώμα-
7 σιν, ὡς ἐμὴ δόξα. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ μηδέποτε ἐᾶν ἐπὶ
πολὺ ῥᾳθυμεῖν καὶ σχολάζειν περὶ μηδὲν τῶν προειρη-
μένων, ἥκιστα δ' ἐν ταῖς εὐροίαις τῶν πραγμάτων καὶ
8 ἐν ταῖς δαψιλείαις τῶν ἐπιτηδείων. πλὴν ὅγε Πό-
πλιος, ἅτε διαφερόντως ἐπιμελὴς ὤν, καθάπερ ἐξ
ἀρχῆς εἶπον, ἔτι δ' ἀγχίνους καὶ πρακτικός, συνα-
θροίσας τοὺς χιλιάρχους τοιάνδε τινὰ τῶν ἐνεστώ-
9 των εἰσηγεῖτο λύσιν. ἔφη γὰρ δεῖν ἀναδέξασθαι τοῖς
στρατιώταις τὴν τῶν ὀψωνίων ἀπόδοσιν· χάριν δὲ
τοῦ πιστεύεσθαι τὴν ἐπαγγελίαν, τὰς ἐπιτεταγμένας

εἰσφορὰς ταῖς πόλεσι πρότερον εἰς τὴν τοῦ παντὸς στρατοπέδου χορηγίαν ταύτας νῦν ἀθροίζειν ἐπιφανῶς καὶ μετὰ σπουδῆς, ὡς πρὸς τὴν διόρθωσιν τῶν ὀψωνίων γιγνομένης τῆς παρασκευῆς· τοὺς δὲ χιλιάρ- 10
χους τοὺς αὐτοὺς πάλιν πορευθέντας ἀξιοῦν καὶ παρακαλεῖν μετατίθεσθαι τὴν ἄγνοιαν καὶ κομίζεσθαι τὰς σιταρκίας, παραγιγνομένους ὡς αὐτόν, ἄν τε κατὰ μέρη τοῦτο βούλωνται ποιεῖν ἄν θ' ὁμοῦ πάντες. γενομένου δὲ τούτου τὸ λοιπὸν ἤδη παρ' αὐ- 11
τὸν τὸν καιρὸν ἔφη δεῖν βουλεύεσθαι τί δέον ἐστὶ πράττειν.

Οὗτοι μὲν οὖν ταῦτα διανοηθέντες ἐγίγνοντο 26
περὶ τὴν τῶν χρημάτων ἐπιμέλειαν· τῶν δὲ χιλιάρ- 2
χων διασαφούντων τὰ δεδογμένα, γνοὺς ὁ Πόπλιος ἀνεκοινοῦτο τῷ συνεδρίῳ τί δέον ἐστὶ ποιεῖν. ἔδοξεν 3
οὖν αὐτοῖς ἡμέραν διασαφήσαντας εἰς ἣν δεήσει παρεῖναι, πρὸς μὲν τὸ πλῆθος διαλύεσθαι, τοὺς δ' αἰτίους κολάζειν πικρῶς· οὗτοι δ' ἦσαν εἰς πέντε καὶ τριάκοντα τὸν ἀριθμόν. τῆς δ' ἡμέρας ἐπελθούσης, 4
καὶ παραγενομένων τῶν ἀποστατῶν ἐπί τε τὰς διαλύσεις καὶ τὴν κομιδὴν τῶν ὀψωνίων, τοῖς μὲν χι- 5
λιάρχοις τοῖς πρεσβεύσασι συνέταξε δι' ἀπορρήτων ὁ Πόπλιος ἀπαντᾶν τοῖς ἀποστάταις καὶ διελομένους ἕκαστον πέντε τῶν ἀρχηγῶν τῆς στάσεως εὐθέως κατὰ τὴν ἀπάντησιν φιλανθρωπεῖν καὶ καλεῖν ὡς αὐτούς, μάλιστα μὲν πρὸς κατασκήνωσιν· οἳ δ' ἂν μὴ δύνωνται τοῦτο, πρός γε δεῖπνον καὶ τοιαύτην συνουσίαν. τῷ δὲ μεθ' ἑαυτοῦ στρατοπέδῳ παρήγγειλε 6
πρὸ ἡμερῶν τριῶν ἐφόδια παρεσκευάσθαι εἰς πλείω χρόνον ὡς ἐπὶ τὸν Ἀνδοβάλην αὐτόμολον Μάρκῳ πορευομένῳ. ὃ καὶ θαρραλεωτέρους αὐτοὺς ἀκούσαν- 7
τας ἐποίησε τοὺς ἀποστάτας· ἐν αὐτοῖς γὰρ ὑπέλα-

βον ἔσεσθαι τὴν πλείστην ἐξουσίαν, ἐπειδὰν συμμί-
ξωσι τῷ στρατηγῷ τῶν ἄλλων στρατοπέδων κεχω-
ρισμένων.
27 Συνεγγιζόντων δ᾽ αὐτῶν τῇ πόλει, τοῖς μὲν ἄλ-
λοις στρατιώταις εἰς τὴν ἐπαύριον ἅμα τῷ φωτὶ
2 παρήγγελτο μετὰ τῆς παρασκευῆς ἐξάγειν, τοῖς δὲ
χιλιάρχοις καὶ τοῖς ἐπάρχοις, ὅταν ἐκπορευομένοις
μετὰ τὸ πρω....τὰς μὲν ἀποσκευὰς ἀποτιθέναι, τοὺς
δὲ στρατιώτας κατέχειν ἐν τοῖς ὅπλοις ἐπὶ τῆς πύ-
λης, κἄπειτα διελεῖν σφᾶς ἐφ᾽ ἑκάστην τῶν πυλῶν
καὶ φροντίζειν ἵνα μηδεὶς ἐκπορεύηται τῶν ἀποστα-
3 τῶν. οἱ δὲ πρὸς τὴν ἀπάντησιν ἀποτεταγμένοι, συμ-
μίξαντες τοῖς παραγιγνομένοις πρὸς αὐτούς, ἀπῆγον
μετὰ φιλανθρωπίας τοὺς ἐν ταῖς αἰτίαις κατὰ τὸ συν-
4 τεταγμένον. τούτοις μὲν οὖν ὑπ᾽ αὐτὸν τὸν καιρὸν
ἐρρήθη συλλαβεῖν τοὺς πέντε καὶ τριάκοντα ἄνδρας,
ἐπειδὰν δειπνήσωσι, δήσαντάς τε τηρεῖν, μηδενὸς
ἔτι τῶν ἔνδον ἐκπορευομένου πλὴν τοῦ διασαφή-
5 σοντος τῷ στρατηγῷ παρ᾽ ἑκάστου τὸ γεγονός. πρα-
ξάντων δὲ τῶν χιλιάρχων τὸ συνταχθέν, εἰς τὴν ἐπι-
οῦσαν ὁ στρατηγὸς ἅμα τῷ φωτὶ θεωρῶν τοὺς παρα-
γιγνομένους ἠθροισμένους εἰς τὴν ἀγοράν, συνεκάλει
6 τὴν ἐκκλησίαν. πάντων δὲ συντρεχόντων κατὰ τὸν
ἐθισμὸν ἅμα τῷ σημῆναι, καὶ μετεώρων ὄντων ταῖς
διανοίαις οἷόν ποτ᾽ ὄψονται τὸν στρατηγὸν καὶ τί ποτ᾽
7 ἀκούσονται περὶ τῶν ἐνεστώτων, πρὸς μὲν τοὺς ἐπὶ
τῶν πυλῶν χιλιάρχους ὁ Πόπλιος διεπέμψατο, κε-
λεύων αὐτοὺς ἄγειν τοὺς στρατιώτας ἐν τοῖς ὅπλοις
καὶ περιστῆναι τὴν ἐκκλησίαν, αὐτὸς δὲ προπορευ-
θεὶς ἐξέστησε ταῖς διανοίαις πάντας εὐθέως κατὰ
8 τὴν πρώτην φαντασίαν· ἔτι γὰρ ὑπολαμβάνοντες
αὐτὸν ἀσθενῶς ἔχειν οἱ πολλοί, κἄπειτα παρὰ τὴν

προσδοκίαν αἰφνιδίως ἐρρωμένον θεασάμενοι κατὰ
τὴν ἐπίφασιν κατεπλάγησαν.
Οὐ μὴν ἀλλ' οὕτω πως ἤρξατο τῶν λόγων. ἔφη 28
γὰρ θαυμάζειν τίνι δυσαρεστήσαντες ἢ ποίαις ἐλπί-
σιν ἐπαρθέντες ἐπεβάλοντο ποιεῖσθαι τὴν ἀπόστα-
σιν. τρεῖς γὰρ αἰτίας εἶναι, δι' ἃς τολμῶσι στασιά- 2
ζειν ἄνθρωποι πρὸς πατρίδα καὶ τοὺς ἡγουμένους,
ὅταν τοῖς προεστῶσι μέμφωνταί τι καὶ δυσχεραίνωσιν,
ἢ τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασι δυσαρεστῶσιν, ἢ καὶ
νὴ Δία μειζόνων ὀρεχθῶσι καὶ καλλιόνων ἐλπίδων.
ἐρωτῶ δὲ τί τούτων ὑμῖν ὑπῆρξεν; ἐμοὶ δῆλον ὅτι δυσ- 3
ηρεστήσασθε, διότι τὰς σιταρκίας ὑμῖν οὐκ ἀπεδί-
δουν· ἀλλὰ τοῦτο ἐμὸν μὲν οὐκ ἦν ἔγκλημα· κατὰ 4
γὰρ τὴν ἐμὴν ἀρχὴν οὐδὲν ὑμῖν ἐνέλιπε τῶν ὀψω-
νίων· εἰ δ' ἄρα, ἐκ τῆς Ῥώμης, διότι τὰ πάλαι προσ- 5
οφειλόμενα νῦν οὐ διωρθοῦτο. πότερον οὖν ἐχρῆν 6
ἀποστάτας γενομένους τῆς πατρίδος καὶ πολεμίους
τῆς θρεψάσης οὕτως ἐγκαλεῖν ἢ παριόντας λέγειν μὲν
περὶ τούτων πρὸς ἐμέ, παρακαλεῖν δὲ τοὺς φίλους
συνεπιλαβέσθαι καὶ βοηθεῖν ὑμῖν; δοκῶ γάρ, ἦν
τοῦτο βέλτιον. τοῖς μὲν γὰρ μισθοῦ παρά τισι στρα- 7
τευομένοις ἔστιν ὅτε συγγνώμην δοτέον ἀφισταμένοις
τῶν μισθοδοτῶν, τοῖς δ' ὑπὲρ ἑαυτῶν πολεμοῦσι καὶ
γυναικῶν ἰδίων καὶ τέκνων οὐδαμῶς συγχωρητέον·
ἔστι γὰρ παραπλήσιον ὡς ἂν εἴ τις ὑπὸ γονέως ἰδίου 8
φάσκων εἰς ἀργυρίου λόγον ἀδικεῖσθαι παρείη μετὰ
τῶν ὅπλων, ἀποκτενῶν τοῦτον παρ' οὗ τὸ ζῆν αὐτὸς
ἔλαβε. νὴ Δί' ἀλλ' ἐγὼ τὰς μὲν κακοπαθείας ὑμῖν 9
καὶ τοὺς κινδύνους πλείους ἢ τοῖς ἄλλοις ἐπέταττον,
τὰ δὲ λυσιτελῆ καὶ τὰς ὠφελείας ἑτέροις μᾶλλον ἐμέ-
ριζον· ἀλλ' οὔτε τολμᾶτε τοῦτο λέγειν οὔτε τολμή- 10
σαντες δύναισθ' ἂν ἀποδεῖξαι. τί οὖν ἐστιν, ἐφ' ᾧ 11

δυσαρεστούμενοι κατὰ τὸ παρὸν ἡμῖν τὰς ἀποστά-
σεις ἐποιήσασθε; τοῦτο βούλομαι πυθέσθαι· δοκῶ
μὲν γὰρ οὐδὲν οὔτ' ἐρεῖν οὔτ' ἐπινοήσειν ὑμῶν οὐ-
29 δένα. καὶ μὴν οὐδὲ τοῖς ὑποκειμένοις ἀσχάλλοντες·
πότε γὰρ εὔροια πραγμάτων μείζων; πότε δὲ πλείω
προτερήματα γέγονε τῇ Ῥώμῃ; πότε δὲ τοῖς στρα-
2 τευομένοις μείζους ἐλπίδες ἢ νῦν; ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις
τῶν ἀπηλπικότων ὅτι πλείω τὰ λυσιτελῆ τὰ παρὰ
τοῖς ἐχθροῖς προυφαίνετο καὶ μείζους ἐλπίδες καὶ
3 βεβαιότεραι· παρὰ τίσι δὴ τούτοις; ἢ παρ' Ἀνδο-
βάλῃ καὶ Μανδονίῳ; καὶ τίς ὑμῶν οὐκ οἶδε διότι
πρότερον μὲν οὗτοι παρασπονδήσαντες Καρχηδο-
νίους πρὸς ἡμᾶς ἀπέστησαν, νῦν δὲ πάλιν ἀθετήσαν-
τες τοὺς ὅρκους καὶ τὴν πίστιν ἐχθροὺς ἡμῖν σφᾶς
4 αὐτοὺς ἀναδεδείχασι; καλόν γε τούτοις πιστεύσαντας
5 πολεμίους γενέσθαι τῆς ἑαυτῶν πατρίδος. οὐ μὴν
οὐδ' ἐν αὐτοῖς εἴχετε τὰς ἐλπίδας ὡς κρατήσοντες
τῆς Ἰβηρίας· οὐδὲ γὰρ μετ' Ἀνδοβάλου ταχθέντες
ἱκανοὶ πρὸς ἡμᾶς ἦτε διακινδυνεύειν, μήτι γε καθ'
6 ἑαυτοὺς ταττόμενοι. τί οὖν ἦν ᾧ προσείχετε; πυ-
θέσθαι γὰρ ἂν βουλοίμην ὑμῶν. εἰ μὴ νὴ Δία ταῖς
ἐμπειρίαις τῶν νῦν προχειρισθέντων ἡγεμόνων καὶ
ταῖς ἀρεταῖς πιστεύοντες ἢ καὶ ταῖς ῥάβδοις καὶ τοῖς
πελέκεσι τοῖς προηγουμένοις αὐτῶν· ὑπὲρ ὧν οὐδὲ
7 λέγειν πλείω καλόν. ἀλλ' οὐκ ἔστι τούτων, ὦ ἄν-
δρες, οὐδέν· οὐδ' ἂν ἔχοιθ' ὑμεῖς δίκαιον οὐδὲ
τοὐλάχιστον εἰπεῖν οὔτε πρὸς ἡμᾶς οὔτε πρὸς τὴν
8 πατρίδα. διόπερ ἐγὼ περὶ ὑμῶν πρός τε τὴν Ῥώμην
καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπολογήσομαι, τὰ παρὰ πᾶσιν ἀν-
9 θρώποις ὁμολογούμενα δίκαια προθέμενος. ταῦτα δ'
ἐστὶ διότι πᾶς ὄχλος εὐπαραλόγιστος ὑπάρχει καὶ
πρὸς πᾶν εὐάγωγος. ὅθεν ἀεὶ τὸ παραπλήσιον πά-

θος συμβαίνει περί τε τοὺς ὄχλους καὶ τὴν θάλατταν.
καθάπερ γὰρ κἀκείνης ἡ μὲν ἰδία φύσις ἐστὶν ἀβλα- 10
βὴς τοῖς χρωμένοις καὶ στάσιμος, ὅταν δ' εἰς αὐτὴν
ἐμπέσῃ τὰ πνεύματα βίᾳ, τοιαύτη φαίνεται τοῖς χρω-
μένοις οἷοί τινες ἂν ὦσιν οἱ κυκλοῦντες αὐτὴν ἄνε-
μοι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ πλῆθος ἀεὶ καὶ φαίνε- 11
ται καὶ γίγνεται πρὸς τοὺς χρωμένους οἵους ἂν ἔχῃ
προστάτας καὶ συμβούλους. διὸ κἀγὼ νῦν καὶ πάν- 12
τες οἱ προεστῶτες τοῦ στρατοπέδου πρὸς μὲν ὑμᾶς
διαλυόμεθα καὶ πίστιν δίδομεν ἐφ' ᾧ μὴ μνησικακή-
σειν· πρὸς δὲ τοὺς αἰτίους ἀκαταλλάκτως διακείμε- 13
θα, κολάζειν αὐτοὺς ἀξίως καὶ τῶν εἰς τὴν πατρίδα
καὶ τῶν εἰς ἡμᾶς ἡμαρτημένων.

Ἀκμὴν δὲ ταῦτ' ἔλεγε καὶ κύκλῳ μὲν οἱ στρα- 30
τιῶται περιεστῶτες ἐν τοῖς ὅπλοις ἀπὸ παραγγέλμα-
τος συνεψόφησαν ταῖς μαχαίραις τοὺς θυρεούς, ἅμα
δὲ τούτοις δεδεμένοι γυμνοὶ οἱ τῆς στάσεως αἴτιοι
γεγονότες εἰσήγοντο. τῷ δὲ πλήθει τοιοῦτον ἐπέστη 2
δέος ὑπό τε τοῦ πέριξ φόβου καὶ τῶν κατὰ πρόσω-
πον δεινῶν ὥστε τῶν μὲν μαστιγουμένων, τῶν δὲ
πελεκιζομένων, μήτε τὴν ὄψιν ἀλλοιῶσαι μήτε φω-
νὴν προέσθαι μηδένα, μένειν δὲ πάντας ἀχανεῖς, ἐκ-
πεπληγμένους πρὸς τὸ συμβαῖνον. οἱ μὲν οὖν ἀρχη- 3
γοὶ τῶν κακῶν αἰκισθέντες εἵλκοντο διὰ μέσου, ἀπηλ-
λαγμένοι τοῦ ζῆν· οἱ δὲ λοιποὶ παρὰ μὲν τοῦ στρα-
τηγοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἀρχόντων κατὰ κοινὸν ἔλαβον
τὰς πίστεις ἐφ' ᾧ μηδένα μηδενὶ μνησικακήσειν, 4
αὐτοὶ δὲ καθ' ἕνα προϊόντες ὤμνυον τοῖς χιλιάρ-
χοις ἦ μὴν πειθαρχήσειν τοῖς παραγγελλομένοις ὑπὸ
τῶν ἀρχόντων καὶ μηδὲν ὑπεναντίον φρονήσειν τῇ
Ῥώμῃ.

Πόπλιος μὲν οὖν, μεγάλων κινδύνων ἀρχὴν φυο- 5

μένων καλῶς διορθωσάμενος πάλιν ἀποκατέστησε τὰς οἰκείας δυνάμεις εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς διάθεσιν. [Inde a *Πόπλιος δὲ* Exc. ant. p. 241—242. 25, 1. *Ὅτι* —7. *ἐπιτηδείων* etiam Exc. Vat. p. 380 M. 33—34 H.]

31 Ὁ δὲ Πόπλιος συναθροίσας εὐθέως ἐν αὐτῇ τῇ
Καρχηδόνι τὰς δυνάμεις εἰς ἐκκλησίαν ἔλεγε περί
τε τῆς Ἀνδοβάλου τόλμης καὶ τῆς εἰς αὐτοὺς ἀθε-
2 σίας καὶ πολλὰ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος προενεγκάμε-
νος παρώξυνε τοὺς πολλοὺς πρὸς τὴν κατὰ τῶν
3 προειρημένων δυναστῶν ὁρμήν. ἐπὶ δὲ τούτοις ἐξη-
ριθμήσατο τοὺς προγεγενημένους αὐτοῖς ἀγῶνας πρὸς
Ἴβηρας ὁμοῦ καὶ πρὸς Καρχηδονίους, στρατηγούν-
4 των Καρχηδονίων, ἐν οἷς ἀεὶ νικῶντας οὐ καθή-
κειν ἔφη νυνὶ διαπορεῖν μήποτε πρὸς αὐτοὺς Ἴβη-
ρας Ἀνδοβάλου στρατηγοῦντος μαχόμενοι λειφθῶσι.
5 διόπερ οὐδὲ προσδέξεσθαι συναγωνιστὴν Ἰβήρων οὐ-
δένα καθάπαξ ἔφη, δι' αὐτῶν δὲ Ῥωμαίων συστήσε-
6 σθαι τὸν κίνδυνον, ἵνα φανερὸν γένηται πᾶσιν ὡς
οὐκ Ἴβηρσι Καρχηδονίους καταπολεμησάμενοι, κα-
θάπερ ἔνιοί φασιν, ἐξεβάλομεν ἐξ Ἰβηρίας, ἀλλὰ καὶ
Καρχηδονίους καὶ Κελτίβηρας ταῖς Ῥωμαίων ἀρεταῖς
7 καὶ τῇ σφετέρᾳ γενναιότητι νενικήκαμεν. ταῦτα δ'
εἰπὼν ὁμονοεῖν παρῄνει καὶ θαρροῦντας, εἰ καὶ πρὸς
ἄλλον τινά, καὶ πρὸς τοῦτον ἰέναι τὸν κίνδυνον.
περὶ δὲ τοῦ νικᾶν αὐτὸς ἔφη μετὰ τῶν θεῶν ποιήσε-
8 σθαι τὴν καθήκουσαν πρόνοιαν. τῷ δὲ πλήθει τοι-
αύτη παρέστη προθυμία καὶ θάρσος ὥστε παραπλη-
σίους εἶναι πάντας ἐκ τῆς ἀπόψεως τοῖς ὁρῶσι τοὺς
πολεμίους καὶ μέλλουσιν ὅσον οὔπω πρὸς αὐτοὺς δια-
9 κινδυνεύειν. τότε μὲν οὖν ταῦτ' εἰπὼν διαφῆκε τὴν
ἐκκλησίαν.

32 Τῇ δ' ἐπαύριον ἀναζεύξας προῆγε, καὶ παραγε-

νηθεὶς ἐπὶ τὸν Ἴβηρα ποταμὸν δεκαταῖος καὶ περαιω-
θεὶς τῇ τετάρτῃ μετὰ ταύτην προσεστρατοπέδευσε
τοῖς ὑπεναντίοις, λαβὼν αὐλῶνά τινα μεταξὺ τῆς
αὑτοῦ καὶ τῶν πολεμίων στρατοπεδείας. τῇ δ' ἑξῆς 2
εἰς τὸν προειρημένον αὐλῶνα προσέβαλέ τινα θρέμ-
ματα τῶν παρεπομένων τῷ στρατοπέδῳ, συντάξας
ἑτοίμους ἔχειν τοὺς ἱππεῖς τῷ Γαΐῳ, τοὺς δὲ γροσφο-
μάχους ἐπέταξε τῶν χιλιάρχων τισὶ παρασκευάζειν.
ταχὺ δὲ τῶν Ἰβήρων ἐπιπεσόντων ἐπὶ τὰ θρέμματα 3
ἐφῆκε τῶν γροσφομάχων τινάς. γενομένης δὲ διὰ
τούτων συμπλοκῆς καὶ προσβοηθούντων ἑκατέροις
πλειόνων, συνέστη μέγας ἀκροβολισμὸς τῶν πεζῶν
περὶ τὸν αὐλῶνα. τοῦ δὲ καιροῦ παραδιδόντος εὐλό- 4
γους ἀφορμὰς πρὸς ἐπίθεσιν, ἔχων ὁ Γάιος ἑτοί-
μους τοὺς ἱππεῖς κατὰ τὸ συνταχθὲν ἐπεβάλετο τοῖς
ἀκροβολιζομένοις, ἀποτεμόμενος ἀπὸ τῆς παρωρείας,
ὥστε τοὺς πλείους αὐτῶν κατὰ τὸν αὐλῶνα σκεδα-
σθέντας ὑπὸ τῶν ἱππέων διαφθαρῆναι. γενομένου 5
δὲ τούτου, παροξυνθέντες οἱ βάρβαροι, καὶ διαγω-
νιάσαντες μὴ διὰ τὸ προηττῆσθαι δόξωσι καταπε-
πλῆχθαι τοῖς ὅλοις, ἐξῆγον ἅμα τῷ φωτὶ καὶ παρέ-
ταττον εἰς μάχην ἅπασαν τὴν δύναμιν. ὁ δὲ Πόπλιος 6
ἕτοιμος μὲν ἦν πρὸς τὴν χρείαν, θεωρῶν δὲ τοὺς
Ἴβηρας ἀλογίστως συγκαταβαίνοντας εἰς τὸν αὐλῶνα
καὶ τάττοντας οὐ μόνον τοὺς ἱππεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς
πεζοὺς ἐν τοῖς ἐπιπέδοις, ἐπέμενε, βουλόμενος ὡς
πλείστους ταύτῃ χρήσασθαι τῇ παρεμβολῇ, πιστεύων 7
μὲν καὶ τοῖς ἱππεῦσι τοῖς ἰδίοις, ἔτι δὲ μᾶλλον τοῖς
πεζοῖς, διὰ τὸ κατὰ τὰς ἐξ ὁμολόγου καὶ συστάδην
μάχας τόν τε καθοπλισμὸν καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς
παρ' αὐτοῦ πολὺ διαφέρειν τῶν Ἰβήρων.

Ἐπεὶ δ' ἔδοξε τὸ δέον αὐτῷ γίγνεσθαι, πρὸς 33

μὲν τοὺς ἐν τῇ παρωρείᾳ τεταγμένους τῶν πολεμίων
ἀντέταττε, πρὸς δὲ τοὺς εἰς τὸν αὐλῶνα καταβεβη-
κότας ἄθρους ἄγων ἐκ τῆς παρεμβολῆς ἐπὶ τέτταρας
κοόρτεις προσέβαλε τοῖς πεζοῖς τῶν ὑπεναντίων.
2 κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον καὶ Γάιος Λαίλιος, ἔχων
τοὺς ἱππεῖς, προῆγε διὰ τῶν λόφων τῶν ἀπὸ τῆς
παρεμβολῆς ἐπὶ τὸν αὐλῶνα κατατεινόντων, καὶ
προσέβαλλε τοῖς τῶν Ἰβήρων ἱππεῦσι κατὰ νώτου,
3 καὶ συνεῖχε τούτους ἐν τῇ πρὸς αὑτὸν μάχῃ. λοιπὸν
οἱ μὲν πεζοὶ τῶν ὑπεναντίων, ἐρημωθέντες τῆς τῶν
ἱππέων χρείας, οἷς πιστεύσαντες εἰς τὸν αὐλῶνα κα-
4 τέβησαν, ἐπιέζοντο καὶ κατεβαροῦντο τῇ μάχῃ, οἱ δ'
ἱππεῖς τὸ παραπλήσιον ἔπασχον· ἀπειλημμένοι γὰρ
ἐν στενῷ καὶ δυσχρηστούμενοι πλείους ὑπ' αὑτῶν
ἢ τῶν πολεμίων διεφθείροντο, τῶν μὲν ἰδίων πεζῶν
ἐκ πλαγίου προσκειμένων αὐτοῖς, τῶν δὲ πολεμίων
τῶν πεζῶν κατὰ πρόσωπον, τῶν δ' ἱππέων κατὰ νώ-
5 του περιεστώτων. τοιαύτης δὲ γενομένης τῆς μάχης
οἱ μὲν εἰς τὸν αὐλῶνα καταβάντες σχεδὸν ἅπαντες
6 διεφθάρησαν, οἱ δ' ἐν τῇ παρωρείᾳ διέφυγον. οὗτοι
δ' ἦσαν εὔζωνοι, τρίτον δὲ μέρος τῆς ἁπάσης δυνά-
μεως, μεθ' ὧν καὶ τὸν Ἀνδοβάλην συνέβη διασω-
θέντα φυγεῖν εἴς τι χωρίον ὀχυρόν.
7 Πόπλιος δέ, συντέλειαν ἐπιτεθεικὼς τοῖς κατὰ
τὴν Ἰβηρίαν ἔργοις, παρῆν εἰς τὸν Ταρράκωνα μετὰ
μεγίστης χαρᾶς, κάλλιστον θρίαμβον καὶ καλλίστην
8 νίκην τῇ πατρίδι κατάγων. σπεύδων δὲ μὴ καθυστε-
ρεῖν τῆς ἐν τῇ Ῥώμῃ καταστάσεως τῶν ὑπάτων, πάντα
τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν διατάξας καὶ παραδοὺς τὸ στρα-
τόπεδον τοῖς περὶ τὸν Ἰούνιον καὶ Μάρκιον, αὐτὸς
ἀπέπλευσε μετὰ Γαΐου καὶ τῶν ἄλλων φίλων εἰς
τὴν Ῥώμην.

Καὶ γὰρ αὐτὸς ἦν ὁ Εὐθύδημος Μάγνης, πρὸς 34
ὃν ἀπελογίζετο φάσκων ὡς οὐ δικαίως αὐτὸν Ἀντί-
οχος ἐκ τῆς βασιλείας ἐκβαλεῖν σπουδάζει· γεγονέναι 2
γὰρ οὐκ αὐτὸς ἀποστάτης τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἑτέρων
ἀποστάντων ἐπανελόμενος τοὺς ἐκείνων ἐκγόνους,
οὕτω κρατῆσαι τῆς Βακτριανῶν ἀρχῆς. καὶ πλείω 3
δὲ πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν διαλεχθεὶς ἠξίου τὸν
Τηλέαν μεσιτεῦσαι τὴν διάλυσιν εὐνοϊκῶς, παρακα-
λέσαντα τὸν Ἀντίοχον μὴ φθονῆσαι τῆς ὀνομασίας
αὐτῷ τῆς τοῦ βασιλέως καὶ προστασίας, ὡς γε ἐὰν 4
μὴ συγχωρῇ τοῖς ἀξιουμένοις, οὐδετέρῳ τῆς ἀσφα-
λείας ὑπαρχούσης· πλήθη γὰρ οὐκ ὀλίγα παρεῖναι 5
τῶν Νομάδων, δι' ὧν κινδυνεύειν μὲν ἀμφοτέρους,
ἐκβαρβαρωθήσεσθαι δὲ τὴν χώραν ὁμολογουμένως,
ἐὰν ἐκείνους προσδέχωνται. ταῦτα δ' εἰπὼν ἐξαπέ- 6
στειλε τὸν Τηλέαν πρὸς τὸν Ἀντίοχον. ὁ δὲ βασιλεύς, 7
πάλαι περιβλεπόμενος λύσιν τῶν πραγμάτων, πυθό-
μενος ταῦτα παρὰ τοῦ Τηλέου, προθύμως ὑπήκουσε
πρὸς τὰς διαλύσεις διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας. τοῦ 8
δὲ Τηλέου προσανακάμψαντος καὶ πολλάκις πρὸς ἀμ-
φοτέρους, τέλος Εὐθύδημος ἐξέπεμψε Δημήτριον τὸν
υἱὸν βεβαιώσοντα τὰς ὁμολογίας· ὃν ὁ βασιλεὺς ἀπο- 9
δεξάμενος, καὶ νομίσας ἄξιον εἶναι τὸν νεανίσκον βασι-
λείας καὶ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ κατὰ τὴν ἔντευ-
ξιν καὶ προστασίαν, πρῶτον μὲν ἐπηγγείλατο δώσειν
αὐτῷ μίαν τῶν ἑαυτοῦ θυγατέρων· δεύτερον δὲ συν-
εχώρησε τῷ πατρὶ τὸ τῆς βασιλείας ὄνομα. περὶ δὲ 10
τῶν λοιπῶν ἐγγράπτους ποιησάμενος ὁμολογίας καὶ
συμμαχίαν ἔνορκον, ἀνέζευξε σιτομετρήσας δαψιλῶς
τὴν δύναμιν, προσλαβὼν καὶ τοὺς ὑπάρχοντας ἐλέ-
φαντας τοῖς περὶ τὸν Εὐθύδημον. ὑπερβαλὼν δὲ τὸν 11
Καύκασον καὶ κατάρας εἰς τὴν Ἰνδικήν, τήν τε φι-

λίαν ἀνενεώσατο τὴν πρὸς τὸν Σοφαγασῆνον τὸν βα-
12 σιλέα τῶν Ἰνδῶν, καὶ λαβὼν ἐλέφαντας, ὥστε γε-
νέσθαι τοὺς ἅπαντας εἰς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, ἔτι
δὲ σιτομετρήσας πάλιν ἐνταῦθα τὴν δύναμιν, αὐτὸς
μὲν ἀνέζευξε μετὰ τῆς στρατιᾶς, Ἀνδροσθένη δὲ τὸν
Κυζικηνὸν ἐπὶ τῆς ἀνακομιδῆς ἀπέλιπε τῆς γάζης
13 τῆς ὁμολογηθείσης αὐτῷ παρὰ τοῦ βασιλέως. διελ-
θὼν δὲ τὴν Ἀραχωσίαν καὶ περαιωθεὶς τὸν Ἐρύ-
μανθον ποταμόν, ἧκε διὰ τῆς Δραγγηνῆς εἰς τὴν
Καρμανίαν, οὗ καὶ συνάπτοντος ἤδη τοῦ χειμῶνος
14 ἐποιήσατο τὴν παραχειμασίαν. τὸ μὲν οὖν πέρας τῆς
εἰς τοὺς ἄνω τόπους στρατείας Ἀντιόχου τοιαύτην
ἔλαβε τὴν συντέλειαν, δι' ἧς οὐ μόνον τοὺς ἄνω
σατράπας ὑπηκόους ἐποιήσατο τῆς ἰδίας ἀρχῆς, ἀλλὰ
καὶ τὰς ἐπιθαλαττίους πόλεις καὶ τοὺς ἐπὶ τάδε τοῦ
15 Ταύρου δυνάστας, καὶ συλλήβδην ἠσφαλίσατο τὴν
βασιλείαν, καταπληξάμενος τῇ τόλμῃ καὶ φιλοπονίᾳ
16 πάντας τοὺς ὑποταττομένους· διὰ γὰρ ταύτης τῆς
στρατείας ἄξιος ἐφάνη τῆς βασιλείας οὐ μόνον τοῖς
κατὰ τὴν Ἀσίαν, ἀλλὰ καὶ τοῖς κατὰ τὴν Εὐρώπην.
[Exc. ant. p. 242—244.]

FRAGMENTA LIBRI XII.

Πολύβιος Βυζακίδα χώραν εἶναί φησι περὶ τὰς 1
Σύρτεις ἐν δωδεκάτῳ· Σταδίων μὲν οὖσα τὴν περί-
μετρον δισχιλίων, τῷ δὲ σχήματι περιφερής.

Ἱππών, Λιβύης πόλις. Πολύβιος δωδεκάτῳ. 2

Σίγγα, πόλις Λιβύης, ὡς Πολύβιος δωδεκάτῳ. 3

Τάβρακα, πόλις Λιβύης. Πολύβιος δωδεκάτῳ. 4

Χαλκεῖα, πόλις Λιβύης· ὁ πολυΐστωρ ἐν Λιβυ- 5
κῶν τρίτῳ, ὡς Δημοσθένης· ᾧ μεμφόμενος Πολύ-
βιος ἐν τῷ δωδεκάτῳ ὧδε γράφει· Ἀγνοεῖ δὲ μεγά-
λως καὶ περὶ τῶν Χαλκείων· οὐδὲ γὰρ πόλις ἐστίν,
ἀλλὰ χαλκουργεῖα. [Steph. Byz.]

Τὰ παραπλήσια τοῖς περὶ τὸν Ἡρόδοτον ἱστο- 2
ρεῖ περὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ καλουμένου λωτοῦ αὐτό-
πτης γενόμενος ὁ Μεγαλοπολίτης Πολύβιος ἐν τῇ
δωδεκάτῃ τῶν Ἱστοριῶν λέγων οὕτως· Ἔστι δὲ τὸ
δένδρον ὁ λωτὸς οὐ μέγα, τραχὺ δὲ καὶ ἀκανθῶ- 2
δες, ἔχει δὲ φύλλον χλωρὸν παραπλήσιον τῇ ῥά-
μνῳ, μικρὸν βαθύτερον καὶ πλατύτερον. ὁ δὲ καρ-
πὸς τὰς μὲν ἀρχὰς ὅμοιός ἐστι καὶ τῇ χρόᾳ καὶ 3
τῷ μεγέθει ταῖς λευκαῖς μυρτίσι ταῖς τετελειωμέ-
ναις, αὐξανόμενος δὲ τῷ μὲν χρώματι γίγνεται φοι- 4

νικοῦς, τῷ δὲ μεγέθει ταῖς γογγύλαις ἐλαίαις πα-
5 ραπλήσιος, πυρῆνα δὲ ἔχει τελέως μικρόν. ἐπὰν δὲ
πεπανθῇ, συνάγουσι, καὶ τὸν μὲν τοῖς οἰκέταις
μετὰ χόνδρου κόψαντες σάττουσιν εἰς ἀγγεῖα, τὸν
δὲ τοῖς ἐλευθέροις ἐξελόντες τὸν πυρῆνα συντι-
6 θέασιν ὡσαύτως, καὶ σιτεύονται τοῦτον. ἔστι δὲ τὸ
βρῶμα παραπλήσιον σύκῳ καὶ φοινικοβαλάνῳ, τῇ δὲ
7 εὐωδίᾳ βέλτιον. γίγνεται δὲ καὶ οἶνος ἐξ αὐτοῦ βρε-
χομένου καὶ τριβομένου δι' ὕδατος, κατὰ μὲν τὴν
γεῦσιν ἡδὺς καὶ ἀπολαυστικός, οἰνομέλιτι χρηστῷ
8 παραπλήσιος, ᾧ χρῶνται χωρὶς ὕδατος. οὐ δύναται
δὲ πλέον δέκα μένειν ἡμερῶν· διὸ καὶ ποιοῦσι κατὰ
βραχὺ πρὸς τὴν χρείαν. ποιοῦσι δὲ καὶ ὄξος ἐξ αὐτοῦ.
[Athenaeus 15, p. 651, D—F.]

3 Τὴν μὲν τῆς χώρας ἀρετὴν πᾶς ἂν τις θαυμά-
2 σειε, τὸν δὲ Τίμαιον εἴποι τις ἂν οὐ μόνον ἀνιστό-
ρητον γεγονέναι περὶ τῶν κατὰ τὴν Λιβύην, ἀλλὰ
καὶ παιδαριώδη καὶ τελέως ἀσυλλόγιστον καὶ ταῖς
ἀρχαίαις φήμαις ἀκμὴν ἐνδεδεμένον, ἃς παρειλήφα-
μεν, ὡς ἀμμώδους πάσης καὶ ξηρᾶς καὶ ἀκάρπου
3 ὑπαρχούσης τῆς Λιβύης. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ
τῶν ζῴων. τό τε γὰρ τῶν ἵππων καὶ τῶν βοῶν καὶ
προβάτων, ἅμα δὲ τούτοις αἰγῶν, πλῆθος τοσοῦτόν
ἐστι κατὰ τὴν χώραν ὅσον οὐκ οἶδ' εἰ δύναιτ' ἂν εὑ-
4 ρεθῆναι κατὰ τὴν λοιπὴν οἰκουμένην, διὰ τὸ πολλὰ
τῶν κατὰ Λιβύην ἐθνῶν τοῖς μὲν ἡμέροις μὴ χρῆ-
σθαι καρποῖς, ἀπὸ δὲ τῶν θρεμμάτων καὶ σὺν τοῖς
5 θρέμμασιν ἔχειν τὸν βίον. καὶ μὴν τὸ τῶν ἐλεφάν-
των καὶ λεόντων καὶ παρδάλεων πλῆθος καὶ τὴν ἀλ-
κήν, ἔτι δὲ βουβάλων κάλλος καὶ στρουθῶν μεγέθη,
τίς οὐχ ἱστόρησεν; ὧν κατὰ μὲν τὴν Εὐρώπην τὸ
παράπαν οὐδέν ἐστιν, ἡ δὲ Λιβύη πλήρης ἐστὶ τῶν

προειρημένων. περὶ ὧν οὐδὲν ἱστορη
ὥσπερ ἐπίτηδες τἀναντία τοῖς κατ' ἀλήθει
χουσιν ἐξηγεῖται. καθάπερ δὲ καὶ περὶ τῶ
Λιβύην ἀπεσχεδίακεν, οὕτω καὶ περὶ τῶν κατ
νῆσον τὴν προσαγορευομένην Κύρνον. καὶ γὰρ ὑ
ἐκείνης μνημονεύων ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ φησὶν αἶ-
γας ἀγρίας καὶ πρόβατα καὶ βοῦς ἀγρίους ὑπάρχειν
ἐν αὐτῇ πολλούς, ἔτι δ' ἐλάφους καὶ λαγὼς καὶ λύ-
κους καί τινα τῶν ἄλλων ζῴων, καὶ τοὺς ἀνθρώπους
περὶ ταῦτα διατρίβειν κυνηγετοῦντας καὶ τὴν ὅλην
τοῦ βίου διαγωγὴν ἐν τούτοις ἔχειν. κατὰ δὲ τὴν 9
προειρημένην νῆσον οὐχ οἷον αἲξ ἄγριος ἢ βοῦς, ἀλλ'
οὐδὲ λαγὼς οὐδὲ λύκος οὐδ' ἔλαφος οὐδ' ἄλλο τῶν
τοιούτων ζῴων οὐδέν ἐστι, πλὴν ἀλωπέκων καὶ κυνί-
κλων καὶ προβάτων ἀγρίων. ὁ δὲ κύνικλος πόρρω- 10
θεν μὲν ὁρώμενος εἶναι δοκεῖ λαγὼς μικρός, ὅταν δ'
εἰς τὰς χεῖρας λάβῃ τις, μεγάλην ἔχει διαφορὰν καὶ
κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ κατὰ τὴν βρῶσιν· γίγνεται
δὲ τὸ πλεῖον μέρος κατὰ γῆς. δοκεῖ γε μὴν πάντ' 4
εἶναι τὰ ζῷα κατὰ τὴν νῆσον ἄγρια διὰ τοιαύτην αἰ-
τίαν. οὐ δύνανται κατὰ τὰς νομὰς συνακολουθεῖν 2
οἱ ποιμένες τοῖς θρέμμασι διὰ τὸ σύνδενδρον καὶ
κρημνώδη καὶ τραχεῖαν εἶναι τὴν νῆσον· ἀλλ' ὅταν
βούλωνται συναθροῖσαι, κατὰ τοὺς εὐκαίρους τόπους
ἐφιστάμενοι τῇ σάλπιγγι συγκαλοῦσι τὰ ζῷα, καὶ
πάντα πρὸς τὴν ἰδίαν ἀδιαπτώτως συντρέχει σάλ-
πιγγα. λοιπὸν ὅταν τινὲς προσπλεύσαντες πρὸς τὴν 3
νῆσον αἶγας ἢ βοῦς θεάσωνται νεμομένας ἐρήμους,
κἄπειτα βουληθῶσι καταλαβεῖν, οὐ προσίεται τὰ ζῷα
διὰ τὴν ἀσυνήθειαν, ἀλλὰ φεύγει. ὅταν δὲ καὶ συνι- 4
δὼν ὁ ποιμὴν τοὺς ἀποβαίνοντας σαλπίσῃ, προτρο-
πάδην ἅμα φέρεται καὶ συντρέχει πρὸς τὴν σάλπιγγα.

διὸ φαντασίαν ἀγρίων ποιεῖ· ὑπὲρ ὧν Τίμαιος κα-
5 κῶς καὶ παρέργως ἱστορήσας ἐσχεδίασε. τὸ δὲ τῇ
σάλπιγγι πειθαρχεῖν οὐκ ἔστι θαυμάσιον· καὶ γὰρ
κατὰ τὴν Ἰταλίαν οἱ τὰς ὗς τρέφοντες οὕτω χειρί-
6 ζουσι τὰ κατὰ τὰς νομάς· οὐ γὰρ ἕπονται κατὰ πό-
δας οἱ συοφορβοὶ τοῖς θρέμμασιν, ὥσπερ παρὰ τοῖς
Ἕλλησιν, ἀλλὰ προηγοῦνται φωνοῦντες τῇ βυκάνῃ
κατὰ διάστημα, τὰ δὲ θρέμματα κατόπιν ἀκολουθεῖ
7 καὶ συντρέχει πρὸς τὴν φωνήν, καὶ τηλικαύτη γί-
γνεται συνήθεια τοῖς ζῴοις πρὸς τὴν ἰδίαν βυκάνην
ὥστε θαυμάζειν καὶ δυσπαραδέκτως ἔχειν τοὺς πρώ-
8 τους ἀκούσαντας. διὰ γὰρ τὴν πολυχειρίαν καὶ τὴν
λοιπὴν χορηγίαν μεγάλα συμβαίνει τὰ συβόσια κατὰ
τὴν Ἰταλίαν ὑπάρχειν, καὶ μάλιστα τὴν παραλίαν,
παρά τε τοῖς Τυρρηνικοῖς καὶ Γαλάταις, ὥστε τὴν
μίαν τοκάδα χιλίους ἐκτρέφειν ὗς, ποτὲ δὲ καὶ πλεί-
9 ους. διὸ καὶ κατὰ γένη ποιοῦνται καὶ καθ᾽ ἡλικίαν
10 τὰς ἐκ τῶν νυκτερευμάτων ἐξαγωγάς. ὅθεν εἰς τὸν
αὐτὸν τόπον προαγομένων καὶ πλειόνων συστημά-
των οὐ δύνανται ταῦτα κατὰ γένη τηρεῖν, ἀλλά γε
συμπίπτει κατά τε τὰς ἐξελασίας καὶ νομὰς ἀλλήλοις,
11 ὁμοίως δὲ κατὰ τὰς προσαγωγάς. ἐξ ὧν αὐτοῖς ἐπι-
νενόηται πρὸς τὸ διακρίνειν, ὅταν συμπέσῃ, χωρὶς
12 κόπου καὶ πραγματείας τὸ κατὰ βυκάνην. ἐπειδὰν
γὰρ τῶν νεμόντων ὁ μὲν ἐπὶ τοῦτο τὸ μέρος προάγῃ
φωνῶν, ὁ δ᾽ ἐπὶ ἕτερον ἀποκλίνας, αὐτὰ δι᾽ αὑτῶν
χωρίζεται τὰ θρέμματα καὶ κατακολουθεῖ ταῖς ἰδίαις
βυκάναις μετὰ τοιαύτης προθυμίας ὥστε μὴ δυνα-
τὸν εἶναι βιάσασθαι μηδὲ κωλῦσαι μηδενὶ τρόπῳ τὴν
13 ὁρμὴν αὐτῶν. παρὰ δὲ τοῖς Ἕλλησι κατὰ τοὺς δρυ-
μούς, ἐπειδὰν ἀλλήλοις συμπέσῃ διώκοντα τὸν καρ-
πόν, ὁ πλείονας ἔχων χεῖρας καὶ κατευκαιρήσας πε-

φιλαβὼν τοῖς ἰδίοις θρέμμασιν ἀπάγει τὰ τοῦ πλη-
σίον. ποτὲ δὲ κλέπτης ὑποκαθίσας ἀπήλασεν, οὐδ' 14
ἐπιγιγνώσκοντος τοῦ περιάγοντος πῶς ἀπέβαλε, διὰ
τὸ μακρὰν ἀποσπᾶσθαι τὰ κτήνη τῶν περιαγόντων,
ἁμιλλώμενα περὶ τὸν καρπόν, ὅταν ἀκμὴν ἄρχηται ῥεῖν.
πλὴν ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον. [Exc. ant. p. 244—245.]

Ὅτι διασύρας ὁ Πολύβιος τὸν Τίμαιον ἐν πολ- 4a
λοῖς αὖθίς φησι· Τίς ἂν ἔτι δοίη συγγνώμην ἐπὶ
τοῖς τοιούτοις ἁμαρτήμασιν ἄλλως τε καὶ Τιμαίῳ τῷ
προσφυομένῳ τοῖς ἄλλοις πρὸς τὰς τοιαύτας παρω-
νυχίας; ἐν αἷς Θεοπόμπου μὲν κατηγορεῖ διότι Διο- 2
νυσίου ποιησαμένου τὴν ἀνακομιδὴν ἐκ Σικελίας εἰς
Κόρινθον ἐν μακρᾷ νηί, Θεόπομπός φησιν ἐν στρογ-
γύλῃ παραγενέσθαι τὸν Διονύσιον, Ἐφόρου δὲ πα- 3
λιλλογίαν καταψεύδεται, φάσκων λέγειν αὐτὸν ὅτι
Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος παρελάμβανε τὴν ἀρχὴν
ἐτῶν εἴκοσι τριῶν ὑπάρχων, δυναστεῦσαι δὲ τεττα-
ράκοντα καὶ δύο, μεταλλάξαι δὲ τὸν βίον προσλα-
βὼν τοῖς ἑξήκοντα τρία· τοῦτο γὰρ οὐδ' ἂν εἷς εἴπειε 4
δήπου τοῦ συγγραφέως εἶναι τὸ διάπτωμα, τοῦ δὲ
γραφέως ὁμολογουμένως· ἢ γὰρ δεῖ τὸν Ἔφορον 5
ὑπερβεβηκέναι τῇ μωρίᾳ καὶ τὸν Κόροιβον καὶ τὸν
Μαργίτην, εἰ μὴ δυνατὸς ἦν συλλογίζεσθαι διότι τὰ
τετταράκοντα καὶ δύο προστεθέντα τοῖς εἴκοσι καὶ
τρισὶν ἑξήκοντα γίγνεται καὶ πέντε, ἢ τούτου μηδα- 6
μῶς ἂν πιστευθέντος ὑπὲρ Ἐφόρου φανερὸν ὅτι τὸ
μὲν ἁμάρτημά ἐστι τοῦ γραφέως, τὸ δὲ Τιμαίου φι-
λεπίτιμον καὶ φιλέγκλημον οὐδεὶς ἂν ἀποδέξαιτο.

Καὶ μὴν ἐν τοῖς περὶ Πύρρου πάλιν φησὶ τοὺς 4b
Ῥωμαίους ἔτι νῦν ὑπόμνημα ποιουμένους τῆς κατὰ
τὸ Ἴλιον ἀπωλείας ἐν ἡμέρᾳ τινὶ κατακοντίζειν ἵππον
πολεμιστὴν πρὸ τῆς πόλεως ἐν τῷ Κάμπῳ καλουμένῳ,

διὰ τὸ τῆς Τροίας τὴν ἅλωσιν διὰ τὸν ἵππον γενέ-
2 σθαι τὸν δούριον προσαγορευόμενον, πρᾶγμα πάν-
των παιδαριωδέστατον· οὕτω μὲν γὰρ δεήσει πάντας
τοὺς βαρβάρους λέγειν Τρώων ἀπογόνους ὑπάρχειν·
3 σχεδὸν γὰρ πάντες, εἰ δὲ μή γε, οἱ πλείους, ὅταν ἢ
πολεμεῖν μέλλωσιν ἐξ ἀρχῆς ἢ διακινδυνεύειν πρός
τινας ὁλοσχερῶς, ἵππον προθύονται καὶ σφαγιάζον-
ται, σημειούμενοι τὸ μέλλον ἐκ τῆς τοῦ ζῴου πτώ-
σεως.

4[c] Ὁ δὲ Τίμαιος περὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς ἀλογίας οὐ
μόνον ἀπειρίαν, ἔτι δὲ μᾶλλον ὀψιμαθίαν δοκεῖ μοι
πολλὴν ἐπιφαίνειν, ὅς γε, διότι θύουσιν ἵππον, εὐ-
θέως ὑπέλαβε τοῦτο ποιεῖν αὐτοὺς διὰ τὸ τὴν Τροίαν
ὑπὸ ἵππου δοκεῖν ἑαλωκέναι.

2 Πλὴν ὅτι γε κακῶς ἱστόρηκε καὶ τὰ περὶ τὴν Λιβύην
καὶ τὰ περὶ τὴν Σαρδόνα, καὶ μάλιστα τὰ κατὰ τὴν
3 Ἰταλίαν, ἐκ τούτων ἐστὶ συμφανές, καὶ καθόλου διότι
τὸ περὶ τὰς ἀνακρίσεις μέρος ἐπισέσυρται παρ' αὐτῷ
4 τελέως· ὅπερ ἐστὶ κυριώτατον τῆς ἱστορίας. ἐπειδὴ γὰρ
αἱ μὲν πράξεις ἅμα πολλαχῇ συντελοῦνται, παρεῖναι
δὲ τὸν αὐτὸν ἐν πλείοσι τόποις κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν
ἀδύνατον, ὁμοίως γε μὴν οὐδ' αὐτόπτην γενέσθαι πάν-
των τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην τόπων καὶ τῶν ἐν τοῖς
5 τόποις ἰδιωμάτων τὸν ἕνα δυνατόν, καταλείπεται
πυνθάνεσθαι μὲν ὡς παρὰ πλείστων, πιστεύειν δὲ
τοῖς ἀξίοις πίστεως, κριτὴν δ' εἶναι τῶν προσπιπτόν-
των μὴ κακόν.

4[d] Ἐν ᾧ γένει μεγίστην ἐπίφασιν ἕλκων Τίμαιος
2 πλεῖστον ἀπολείπεσθαί μοι δοκεῖ τῆς ἀληθείας· το-
σοῦτο γὰρ ἀπέχει τοῦ δι' ἑτέρων ἀκριβῶς τὴν ἀλή-
θειαν ἐξετάζειν ὡς οὐδὲ τούτων ὧν αὐτόπτης γέ-
γονε καὶ ἐφ' οὓς αὐτὸς ἥκει τόπους, οὐδὲ περὶ

τούτων οὐδὲν ὑγιὲς ἡμῖν ἐξηγεῖται. τοῦτο δ' ἔσται 2
δῆλον, ἐὰν ἐν τοῖς κατὰ τὴν Σικελίαν δείξωμεν αὐ-
τὸν ἀγνοοῦντα περὶ ὧν ἀποφαίνεται· σχεδὸν γὰρ οὐ 4
πολλῶν ἔτι προσδεήσει λόγων ὑπέρ γε τῆς ψευδολο-
γίας, ἐὰν ἐν οἷς ἔφυ καὶ ἐτράφη τόποις, καὶ τούτων
ἐν τοῖς ἐπιφανεστάτοις, ἐν τούτοις ἀγνοῶν εὑρεθῇ
καὶ παραπαίων τῆς ἀληθείας. φησὶ τοιγαροῦν τὴν 5
Ἀρέθουσαν κρήνην τὴν ἐν ταῖς Συρακούσαις ἔχειν
τὰς πηγὰς ἐκ τοῦ κατὰ Πελοπόννησον διά τε τῆς Ἀρ-
καδίας καὶ διὰ τῆς Ὀλυμπίας ῥέοντος ποταμοῦ Ἀλ-
φειοῦ· ἐκεῖνον γὰρ δύντα κατὰ γῆς καὶ τετρακισχι- 6
λίους σταδίους ὑπὸ τὸ Σικελικὸν ἐνεχθέντα πέλαγος
ἀναδύνειν ἐν ταῖς Συρακούσαις, γενέσθαι δὲ τοῦτο 7
δῆλον ἐκ τοῦ κατά τινα χρόνον οὐρανίων ὄμβρων ῥα-
γέντων κατὰ τὸν τῶν Ὀλυμπίων καιρὸν καὶ τοῦ πο-
ταμοῦ τοὺς κατὰ τὸ τέμενος ἐπικλύσαντος τόπους, ὄν- 8
θου τε πλῆθος ἀναβλύζειν τὴν Ἀρέθουσαν ἐκ τῶν
κατὰ τὴν πανήγυριν θυομένων βοῶν καὶ φιάλην χρυ-
σῆν ἀναβαλεῖν, ἣν ἐπιγνόντες εἶναι τῆς ἑορτῆς ἀνεί-
λοντο. [Exc. Vat. p. 380—383 M. 35—36 H.]

Ἐμοὶ δὲ συμβαίνει καὶ παραβεβληκέναι πλεονά- 5
κις εἰς τὴν τῶν Λοκρῶν πόλιν καὶ παρεσχῆσθαι
χρείας αὐτοῖς ἀναγκαίας· καὶ γὰρ τῆς εἰς Ἰβηρίαν 2
στρατείας αὐτοὺς παραλυθῆναι συνέβη δι' ἐμὲ καὶ
τῆς εἰς Δαλματεῖς, ἣν ὤφειλον κατὰ θάλατταν ἐκ-
πέμπειν Ῥωμαίοις κατὰ τὰς συνθήκας. ἐξ ὧν καὶ 3
κακοπαθείας καὶ κινδύνου καὶ δαπάνης ἱκανῆς τινος
ἀπολυθέντες πᾶσιν ἡμᾶς ἠμείψαντο τοῖς τιμίοις καὶ
φιλανθρώποις· διόπερ ὀφείλω καὶ μᾶλλον εὐλογεῖν
Λοκροὺς ἢ τοὐναντίον. ἀλλ' ὅμως οὐκ ὤκνησα καὶ 4
λέγειν καὶ γράφειν ὅτι τὴν ὑπ' Ἀριστοτέλους παρα-
δεδομένην ἱστορίαν περὶ τῆς ἀποικίας ἀληθινωτέραν

5 εἶναι συμβαίνει τῆς ὑπὸ Τιμαίου λεγομένης. σύν-
οιδα γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ὁμολογοῦσιν ὅτι παραδό-
σιμος αὐτοῖς ἐστιν αὕτη περὶ τῆς ἀποικίας ἡ φήμη
παρὰ πατέρων, ἣν Ἀριστοτέλης εἴρηκεν, οὐ Τίμαιος.
6 καὶ τούτων γε τοιαύτας ἔφερον ἀποδείξεις. πρῶτον
μὲν ὅτι πάντα τὰ διὰ προγόνων ἔνδοξα παρ' αὐτοῖς
ἀπὸ τῶν γυναικῶν, οὐκ ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν ἐστιν, οἷον
εὐθέως εὐγενεῖς παρὰ σφίσι νομίζεσθαι τοὺς ἀπὸ
7 τῶν ἑκατὸν οἰκιῶν λεγομένους· ταύτας δ' εἶναι τὰς
ἑκατὸν οἰκίας τὰς προκριθείσας ὑπὸ τῶν Λοκρῶν
πρὶν ἢ τὴν ἀποικίαν ἐξελθεῖν, ἐξ ὧν ἔμελλον οἱ Λο-
κροὶ κατὰ τὸν χρησμὸν κληροῦν τὰς ἀποσταλησομέ-
8 νας παρθένους εἰς Ἴλιον. τούτων δή τινας τῶν γυ-
ναικῶν συνεξᾶραι μετὰ τῆς ἀποικίας, ὧν τοὺς ἀπο-
γόνους ἔτι νῦν εὐγενεῖς νομίζεσθαι καὶ καλεῖσθαι
9 τοὺς ἀπὸ τῶν ἑκατὸν οἰκιῶν. πάλιν ὑπὲρ τῆς φια-
ληφόρου παρ' αὐτοῖς λεγομένης τοιαύτη τις ἱστορία
10 παρεδέδοτο, διότι καθ' ὃν καιρὸν τοὺς Σικελοὺς ἐκ-
βάλοιεν τοὺς κατασχόντας τὸν τόπον τοῦτον τῆς Ἰτα-
λίας, ὧν καὶ ταῖς θυσίαις προηγεῖτο τῶν ἐνδοξοτά-
των καὶ τῶν εὐγενεστάτων ὑπάρχων παῖς, αὐτοὶ καὶ
πλείω τῶν Σικελικῶν ἐθῶν παραλαβόντες διὰ τὸ μη-
δὲν αὐτοῖς πάτριον ὑπάρχειν καὶ τοῦτο διαφυλάτ-
11 τοιεν ἀπ' ἐκείνων, αὐτὸ δὲ τοῦτο διορθώσαιντο, τὸ
μὴ παῖδα ποιεῖν ἐξ αὐτῶν τὸν φιαληφόρον, ἀλλὰ
παρθένον, διὰ τὴν ἀπὸ τῶν γυναικῶν εὐγένειαν.

6 Συνθῆκαι δὲ πρὸς μὲν τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα
Λοκροὺς οὔτ' ἦσαν οὔτ' ἐλέγοντο παρ' αὐτοῖς γεγο-
νέναι, πρὸς μέντοι Σικελοὺς πάντες εἶχον ἐν παρα-
2 δόσει. περὶ ὧν ἔλεγον διότι καθ' ὃν καιρὸν ἐκ τῆς
πρώτης παρουσίας καταλάβοιεν Σικελοὺς κατέχοντας
ταύτην τὴν χώραν, ἐν ᾗ νῦν κατοικοῦσι, καταπλα-

γέντων αὐτοὺς ἐκείνων καὶ προσδεξαμένων διὰ τὸν
φόβον, ὁμολογίας ποιήσαιντο τοιαύτας, ἦ μὴν εὐνοή- 3
σειν αὐτοῖς καὶ κοινῇ τὴν χώραν ἕξειν, ἕως ἂν ἐπι-
βαίνωσι τῇ γῇ ταύτῃ καὶ τὰς κεφαλὰς ἐπὶ τοῖς ὤμοις
φορῶσι. τοιούτων δὲ τῶν ὅρκων γενομένων, φασὶ 4
τοὺς Λοκροὺς εἰς μὲν τὰ πέλματα τῶν ὑποδημάτων
ἐμβαλόντας γῆν, ἐπὶ δὲ τοὺς ὤμους σκορόδων κεφα-
λὰς ἀφανεῖς ἐπιθεμένους οὕτω ποιήσασθαι τοὺς ὅρ-
κους, κἄπειτα τὴν μὲν γῆν ἐκβαλόντας ἐκ τῶν ὑπο- 5
δημάτων, τὰς δὲ κεφαλὰς τῶν σκορόδων ἀπορρίψαν-
τας μετ᾽ οὐ πολὺ καιροῦ παραπεσόντος ἐκβαλεῖν τοὺς
Σικελοὺς ἐκ τῆς χώρας. ταῦτα μὲν οὖν λέγεται παρὰ 6
Λοκροῖς. [Exc. ant. p. 245.]

Τίμαιος δ᾽ ὁ Ταυρομενίτης ἐν τῇ ἐνάτῃ τῶν Ἱστο- 7
ριῶν, ἐλέγχει δ᾽ αὐτὸν εἰς τοῦτο Πολύβιος ὁ Μεγα-
λοπολίτης διὰ τῆς δωδεκάτης τῶν Ἱστοριῶν, οὐκ ἦν,
φησί, πάτριον τοῖς Ἕλλησιν ὑπὸ ἀργυρωνήτων τὸ
παλαιὸν διακονεῖσθαι, γράφων οὕτως· Καθόλου δὲ 8
ἠτιῶντο τὸν Ἀριστοτέλη διημαρτηκέναι τῶν Λοκρι-
κῶν ἐθῶν· οὐδὲ γὰρ κεκτῆσθαι νόμον εἶναι τοῖς Λο-
κροῖς. [Athenaeus 6, p. 264 C—272 A.]

Ἐκ τούτων ἄν τις συλλογιζόμενος Ἀριστοτέλει 6a
πρόσσχοι μᾶλλον ἢ Τιμαίῳ· καὶ μὴν τὸ συνεχὲς τούτῳ
τελέως ἄτοπον· τὸ γὰρ ὑπολαμβάνειν, καθάπερ ἐκεῖ- 2
νος ὑποδείκνυσιν, ὡς οὐκ εἰκὸς ἦν τοὺς οἰκέτας τῶν
Λακεδαιμονίοις συμμαχησάντων τὴν τῶν κυρίων εὔ-
νοιαν ἀναφέρειν πρὸς τοὺς ἐκείνων φίλους εὔηθες·
οὐ γὰρ μόνον τὰς εὐνοίας, ἀλλὰ καὶ τὰς ξενίας καὶ 3
τὰς συγγενείας τῶν δεσποτῶν οἱ δουλεύσαντες, ὅταν
εὐτυχήσωσι παραδόξως καὶ χρόνος ἐπιγένηται, πει-
ρῶνται προσποιεῖσθαι καὶ συνανανεοῦσθαι τῶν κατὰ
φύσιν ἀναγκαίων μᾶλλον, αὐτῷ τούτῳ σπουδάζον- 4

τες τὴν προγεγενημένην περὶ αὐτοὺς ἐλάττωσιν καὶ
τὴν ἀδοξίαν ἐξαλείφειν, τῷ βούλεσθαι τῶν δεσπο-
τῶν ἀπόγονοι μᾶλλον ἐπιφαίνειν ἤπερ ἀπελεύθε-
6b ροι. τοῦτο δὲ μάλιστα περὶ τοὺς Λοκροὺς εἰκός ἐστι
γεγονέναι· πολὺ γὰρ ἐκτοπίσαντες ἐκ τῶν συνειδό-
των καὶ προσλαβόντες συνεργὸν τὸν χρόνον, οὐχ οὕ-
τως ἄφρονες ἦσαν ὥστε ταῦτ᾽ ἐπιτηδεύειν, δι᾽ ὧν
ἔμελλον ἀνανέωσιν ποιεῖσθαι τῶν ἰδίων ἐλαττωμά-
των, ἀλλὰ μὴ τοὐναντίον δι᾽ ὧν ἐπικαλύψειν ταῦτα.
2 διὸ καὶ τὴν ὀνομασίαν τῇ πόλει τὴν ἀπὸ τῶν γυναι-
κῶν εἰκότως ἐπέθεσαν καὶ τὴν οἰκειότητα τὴν κατὰ
τὰς γυναῖκας προσεποιήθησαν, ἔτι δὲ τὰς φιλίας καὶ
τὰς συμμαχίας τὰς προγονικὰς τὰς ἀπὸ τῶν γυναικῶν
3 ἀνενεοῦντο. ᾗ καὶ τὸ τοὺς Ἀθηναίους πορθῆσαι τὴν
χώραν αὐτῶν οὐδέν ἐστι σημεῖον ψευδῆ λέγειν τὸν
4 Ἀριστοτέλην· εὐλόγου γὰρ ὄντος ἐκ τῶν προειρημέ-
νων, εἰ καὶ δεκάκις ἦσαν οἰκέται, τοῦ προσπεποιῆ-
σθαι τὴν τῶν Λακεδαιμονίων φιλίαν τοὺς ἐξάραντας
ἐκ τῶν Λοκρῶν καὶ κατασχόντας εἰς τὴν Ἰταλίαν, εὔ-
λογος γίγνεται καὶ ἡ τῶν Ἀθηναίων ἀλλοτριότης πρὸς
πάντας τοὺς προειρημένους, οὐκ ἐξεταζόντων τὸ γένος
5 ὡς τὴν προαίρεσιν. νὴ Δί᾽ ἀλλὰ πῶς αὐτοὶ μὲν ἐξα-
πέστελλον οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς ἀκμάζοντας εἰς τὴν
πατρίδα τεκνοποιίας χάριν, τοὺς δὲ Λοκροὺς τὸ πα-
6 ραπλήσιον οὐκ εἴων ποιεῖν; ἕκαστα δὲ τούτων οὐ
μόνον κατὰ τὸ πιθανόν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἀλήθειαν
7 μεγάλην ἔχει διαφοράν· οὔτε γὰρ κωλύσειν τοὺς Λο-
κροὺς ἔμελλον, αὐτοὶ τὸ ὅμοιον ποιοῦντες, ἄτοπον
γάρ, οὐδὲ μὴν κελευόντων αὐτῶν οἱ Λοκροὶ πάντως
8 ποιήσειν ἐκείνοις τὸ παραπλήσιον. παρὰ μὲν γὰρ
τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ πάτριον ἦν καὶ σύνηθες τρεῖς
ἄνδρας ἔχειν τὴν γυναῖκα καὶ τέτταρας, ποτὲ δὲ καὶ

πλείους ἀδελφοὺς ὄντας, καὶ τὰ τέκνα τούτων εἶναι
κοινά, καὶ γεννήσαντα παῖδας ἱκανοὺς ἐκδόσθαι γυ-
ναῖκά τινι τῶν φίλων καλὸν καὶ σύνηθες. διόπερ οἱ 9
Λοκροὶ μήτε ταῖς ἀραῖς ὄντες ἔνοχοι μήτε τοῖς ὅρκοις,
οἷς ὤμοσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι μὴ πρότερον εἰς τὴν
οἰκείαν ἐπανήξειν πρὶν ἢ τὴν Μεσσήνην κατὰ κράτος
ἑλεῖν, τῆς μὲν κατὰ τὸ κοινὸν ἐξαποστολῆς εἰκότως
οὐ μετέσχον, κατὰ δὲ μέρος τὰς ἐπανόδους ποιούμε- 10
νοι καὶ σπανίως ἔδοσαν ἀναστροφὴν ταῖς γυναιξὶ
πρὸς οἰκέτας γενέσθαι συνήθειαν ἢ πρὸς τοὺς ἐξ ἀρ-
χῆς ἄνδρας, ταῖς δὲ παρθένοις καὶ μᾶλλον· ὃ καὶ
τῆς ἐξαναστάσεως αἴτιον γέγονεν. [Exc. Vat. p. 383—
385 M. 36—37 H.]

Ὅτι πολλὰ ἱστορεῖ ψευδῆ ὁ Τίμαιος, καὶ δοκεῖ τὸ 7
παράπαν οὐκ ἄπειρος ὢν οὐδενὸς τῶν τοιούτων, ὑπὸ (8)
δὲ τῆς φιλονικίας ἐπισκοτούμενος, ὅταν ἅπαξ ἢ ψέ-
γειν ἢ τοὐναντίον ἐγκωμιάζειν τινὰ πρόθηται, πάν-
των ἐπιλανθάνεται καὶ πολύ τι τοῦ καθήκοντος πα-
ρεκβαίνει. πλὴν ταῦτα μὲν ἡμῖν ὑπὲρ Ἀριστοτέλους 2
εἰρήσθω πῶς καὶ τίσι προσέχων τοιαύτην ἐποιήσατο
τὴν περὶ τῶν Λοκρῶν ἐξήγησιν· τὰ δὲ λέγεσθαι μέλ- 3
λοντα περὶ Τιμαίου καὶ τῆς ὅλης συντάξεως αὐτοῦ
καὶ καθόλου περὶ τοῦ καθήκοντος τοῖς πραγματευο-
μένοις ἱστορίαν τοιάνδε τινὰ λήψεται τὴν ἀπάντησιν.
ὅτι μὲν οὖν ἀμφότεροι κατὰ τὸν εἰκότα λόγον πεποί- 4
ηνται τὴν ἐπιχείρησιν, καὶ διότι πλείους εἰσὶ πιθα-
νότητες ἐν τῇ κατ' Ἀριστοτέλην ἱστορίᾳ, δοκῶ, πᾶς
ἄν τις ἐκ τῶν εἰρημένων ὁμολογήσειεν· ἀληθὲς μέν-
τοι γε καὶ καθάπαξ διαστεῖλαι περί τινος οὐδὲν ἔστιν
ἐν τούτοις. οὐ μὴν ἀλλ' ἔστω τὸν Τίμαιον εἰκότα λέ- 5
γειν μᾶλλον. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν δεήσει πᾶν
ῥῆμα καὶ πᾶσαν φωνὴν ἀκούειν καὶ μόνον οὐ θανά-

του κρίσιν ὑπέχειν τοὺς ἐν ταῖς ἱστορίαις ἧττον εἰ-
6 κότα λέγοντας; οὐ δήπου. τοῖς μὲν γὰρ κατ' ἄγνοιαν
ψευδογραφοῦσιν ἔφαμεν δεῖν διόρθωσιν εὐμενικὴν
καὶ συγγνώμην ἐξακολουθεῖν, τοῖς δὲ κατὰ προαίρε-
σιν ἀπαραίτητον κατηγορίαν.

8 Ἢ δεικτέον οὖν τὸν Ἀριστοτέλην κατὰ τὸν ἄρτι
(9) λόγον τὰ περὶ Λοκρῶν εἰρηκότα χάριτος ἢ κέρδους
ἢ διαφορᾶς ἕνεκεν ἢ μηδὲ τολμῶντας τοῦτο λέγειν
ὁμολογητέον ἀγνοεῖν καὶ παραπαίειν τοὺς τοιαύτῃ
χρωμένους ἀπεχθείᾳ καὶ πικρίᾳ κατὰ τῶν πέλας οἵᾳ
2 κέχρηται Τίμαιος κατὰ Ἀριστοτέλους. φησὶ γὰρ αὐ-
τὸν εἶναι θρασύν, εὐχερῆ, προπετῆ, πρὸς δὲ τού-
τοις κατατετολμηκέναι τῆς τῶν Λοκρῶν πόλεως εἰ-
πόντα τὴν ἀποικίαν αὐτῶν εἶναι δραπετῶν, μοι-
3 χῶν, ἀνδραποδιστῶν. καὶ ταῦτα λέγειν αὐτόν φησιν
οὕτως ἀξιοπίστως ὥστε δοκεῖν ἕνα τῶν ἐστρατηγη-
κότων ὑπάρχειν καὶ τοὺς Πέρσας ἐν ταῖς Κιλικίαις
πύλαις ἄρτι παρατάξει νενικηκότα διὰ τῆς αὑτοῦ δυ-
4 νάμεως, ἀλλ' οὐ σοφιστὴν ὀψιμαθῆ καὶ μισητὸν
ὑπάρχοντα καὶ τὸ πολυτίμητον ἰατρεῖον ἀρτίως ἀπο-
κεκλεικότα, πρὸς δὲ τούτοις εἰς πᾶσαν αὐλὴν καὶ
σκηνὴν ἐμπεπηδηκότα, πρὸς δὲ γαστρίμαργον, ὀψαρ-
5 τυτήν, ἐπὶ στόμα φερόμενον ἐν πᾶσι. δοκεῖ δή μοι
τὰ τοιαῦτα μόλις ἂν ἄνθρωπος ἀγύρτης καὶ προπε-
τὴς ἐπὶ δικαστηρίου ῥιψολογῶν ἀνεκτὸς φανῆναι·
6 μέτριος μὲν γὰρ οὐ δοκεῖ, συγγραφεὺς δὲ κοινῶν
πράξεων καὶ προστάτης ἱστορίας ἀληθινὸς οὐδ' ἂν
αὐτὸς ἐν αὑτῷ διανοηθῆναι, μή τι δὴ καὶ γράφειν
τολμῆσαι τοιοῦτον.

9 Σκεψώμεθα δὴ καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ Τιμαίου προ-
(10) αίρεσιν, καὶ τὰς ἀποφάσεις συγκρίνωμεν ἐκ παρα-
θέσεως, ἃς πεποίηται περὶ τῆς αὐτῆς ἀποικίας, ἵνα

γνῶμεν πότερος ἄξιος ἔσται τῆς τοιαύτης κατηγορίας.
φησὶ τοιγαροῦν κατὰ τὴν αὐτὴν βίβλον, οὐκέτι κατὰ 2
τὸν εἰκότα λόγον χρώμενος τοῖς ἐλέγχοις, ἀλλ' ἀλη-
θινῶς αὐτὸς ἐπιβαλὼν εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα
Λοκρούς, ἐξετάζειν τὰ περὶ τῆς ἀποικίας. τοὺς δὲ 3
πρῶτον μὲν ἐπιδεικνύειν αὐτῷ συνθήκας ἐγγράπτους,
ἔτι καὶ νῦν διαμενούσας πρὸς τοὺς ἐξαπεσταλμένους,
αἷς ὑπογεγράφθαι τὴν ἀρχὴν τοιαύτην "ὡς γονεῦσι
πρὸς τέκνα." πρὸς δὲ τούτοις εἶναι δόγματα, καθ' ἃ 4
πολιτείαν ὑπάρχειν ἑκατέροις παρ' ἑκατέροις. καθό-
λου δὲ ἀκούοντας τὴν Ἀριστοτέλους ἐξήγησιν περὶ
τῆς ἀποικίας θαυμάζειν τὴν ἰταμότητα τοῦ συγγρα-
φέως. μεταβὰς δὲ πάλιν ἐπὶ τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Λοκροὺς 5
εὑρίσκειν ἀκολούθους καὶ τοὺς νόμους φησὶ τοὺς παρ'
αὐτοῖς καὶ τοὺς ἐθισμοὺς οὐ τῇ τῶν οἰκετῶν ῥᾳδιουρ-
γίᾳ, τῇ δὲ τῶν ἐλευθέρων ἀποικίᾳ· πάντως γὰρ καὶ 6
τοῖς ἀνδραποδισταῖς ἐπιτίμια τετάχθαι παρ' αὐτοῖς,
ὁμοίως τοῖς μοιχοῖς, τοῖς δραπέταις· ὧν οὐδὲν ἂν
ὑπάρχειν, εἰ συνῄδεσαν αὑτοῖς ἐκ τοιούτων πε-
φυκόσι.

Πρῶτον δὴ διαπορήσαι τις ἂν πρὸς τίνας τῶν 10
Λοκρῶν παραγενόμενος ἐπυνθάνετο περὶ τούτων. (11)
εἰ μὲν γὰρ συνέβαινε, καθάπερ τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ Λο- 2
κρούς, οὕτω καὶ τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα μίαν πόλιν
ἔχειν, τάχ' ἂν οὐκ ἔδει διαπορεῖν, ἀλλ' ἦν ἂν εὐθεώ-
ρητον· ἐπεὶ δὲ δύο ἔθνη Λοκρῶν ἐστι, πρὸς ποτέ- 3
ρους ἦλθε καὶ πρὸς ποίας πόλεις τῶν ἑτέρων, καὶ
παρὰ τίσιν εὗρε τὰς συνθήκας ἀναγεγραμμένας; οὐ-
δὲν γὰρ ἡμῖν διασαφεῖται τούτων. καίτοι διότι τοῦτ' 4
ἴδιόν ἐστι Τιμαίου καὶ ταύτῃ παρημίλληται τοὺς ἄλ-
λους συγγραφέας καὶ καθόλου τῇδέ πῃ * τῆς ἀποδο-
χῆς, λέγω δὲ κατὰ τὴν ἐν τοῖς χρόνοις καὶ ταῖς ἀνα-

γραφαῖς ἐπίφασιν τῆς ἀκριβείας καὶ τὴν περὶ τοῦτο
5 τὸ μέρος ἐπιμέλειαν, δοκῶ, πάντες γιγνώσκομεν. διὸ
καὶ θαυμάζειν ἐστὶν ἄξιον πῶς οὔτε τὸ τῆς πόλεως ὄνο-
μα, παρ' οἷς εὗρεν, οὔτε τὸν τόπον, ἐν ᾧ συμβαίνει
τὴν συνθήκην ἀναγεγράφθαι, διεσάφησεν ἡμῖν, οὔτε
τοὺς ἄρχοντας τοὺς δείξαντας αὐτῷ τὴν ἀναγραφὴν
καὶ πρὸς οὓς ἐποιεῖτο τὸν λόγον, ἵνα μηδενὶ διαπο-
ρεῖν ἐξῇ, ἀλλ' ὡρισμένου τοῦ τόπου καὶ τῆς πόλεως
6 ἐνῇ τοῖς ἀμφισβητοῦσιν εὑρεῖν τὴν ἀκρίβειαν. ὁ δὲ
πάντα ταῦτα παραλελοιπὼς δῆλός ἐστι συνειδὼς αὑ-
τῷ κατὰ πρόθεσιν ἐψευσμένῳ. διότι γὰρ τῶν τοιού-
των ἐπιλαβόμενος οὐδὲν ἂν παρέλειπε Τίμαιος, ἀλλ'
ἀπρὶξ τὸ δὴ λεγόμενον ἀμφοῖν τοῖν χεροῖν ἐπέφυ,
7 προφανὲς ἐκ τούτων. ὁ γὰρ πρὸς τὴν Ἐχεκράτους
πίστιν ἀπερεισάμενος ἐπ' ὀνόματος, πρὸς ὃν φησι
περὶ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Λοκρῶν ποιήσασθαι τοὺς λόγους
8 καὶ παρ' οὗ πυθέσθαι περὶ τούτων, καὶ προσεξειρ-
γασμένος, ἵνα μὴ φανῇ τοῦ τυχόντος ἀκηκοὼς ὅτι
συνέβαινε τὸν τούτου πατέρα πρεσβείας κατηξιῶσθαι
9 πρότερον ὑπὸ Διονυσίου, ἦπού γ' ἂν οὗτος δημοσίας
ἀναγραφῆς ἐπιλαβόμενος ἢ παραδοσίμου στήλης παρε-
11 (12) σιώπησεν. ὁ γὰρ τὰς συγκρίσεις ποιούμενος ἀνέκαθεν
τῶν ἐφόρων πρὸς τοὺς βασιλεῖς τοὺς ἐν Λακεδαίμονι
καὶ τοὺς ἄρχοντας τοὺς Ἀθήνησι καὶ τὰς ἱερείας τὰς
ἐν Ἄργει παραβάλλων πρὸς τοὺς ὀλυμπιονίκας, καὶ
τὰς ἁμαρτίας τῶν πόλεων περὶ τὰς ἀναγραφὰς τὰς
τούτων ἐξελέγχων, παρὰ τρίμηνον ἐχούσας τὸ διαφέ-
2 ρον, οὗτός ἐστι. καὶ μὴν ὁ τὰς ὀπισθοδόμους στήλας
καὶ τὰς ἐν ταῖς φλιαῖς τῶν νεῶν προξενίας ἐξευρη-
3 κὼς Τίμαιός ἐστιν. ὃν οὔθ' ὑπάρχον τι τῶν τοιού-
των ἀγνοεῖν οὔθ' εὑρόντα παραλιπεῖν πιστευτέον
4 οὔτε ψευσαμένῳ συγγνώμην δοτέον οὐδαμῶς· πι-

κρὸς γὰρ γεγονὼς καὶ ἀπαραίτητος ἐπιτιμητὴς τῶν
πέλας εἰκότως ἂν καὶ ὑπὸ τῶν πλησίον αὐτὸς ἀπαραι-
τήτου τυγχάνοι κατηγορίας. οὐ μὴν ἀλλὰ προφανῶς 5
ἐν τούτοις ἐψευσμένος, μεταβὰς ἐπὶ τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ
Λοκροὺς πρῶτον μέν φησι τήν τε πολιτείαν καὶ τὰ
λοιπὰ φιλάνθρωπα τοῖς Λοκροῖς ἀμφοτέροις . . . . .
Ἀριστοτέλη καὶ Θεόφραστον κατεψεῦσθαι τῆς πό-
λεως. ἐγὼ δ' οὐκ ἀγνοῶ μὲν ὅτι καὶ ταύτῃ τῆς πραγ- 6
ματείας ἀναγκασθήσομαι παρεκβαίνειν, διοριζόμε-
νος καὶ διαβεβαιούμενος περὶ τούτων· οὐ μὴν ἀλλὰ 7
διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν εἰς ἕνα τόπον ὑπερεθέμην τὸν
περὶ Τιμαίου λόγον, ἵνα μὴ πολλάκις ἀναγκάζωμαι
τοῦ καθήκοντος ὀλιγωρεῖν. [Exc. Peir. p. 45.]

Ὅτι Τίμαιός φησι μέγιστον ἁμάρτημα περὶ τὴν 11[5]
ἱστορίαν εἶναι τὸ ψεῦδος· διὸ καὶ παραινεῖ τούτοις,
οὓς ἂν ἐξελέγξῃ διεψευσμένους ἐν τοῖς συγγράμμα-
σιν, ἕτερόν τι ζητεῖν ὄνομα τοῖς βιβλίοις, πάντα δὲ
μᾶλλον ἢ καλεῖν ἱστορίαν. [Exc. Vat. p. 385 M. 37—38 H.]

Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν κανόνων, κἂν ἐλάττων ᾖ 12 (7)
τῷ μήκει κἂν τῷ πλάτει ταπεινότερος, μετέχῃ δὲ
τῆς τοῦ κανόνος ἰδιότητος, κανόνα φησὶ δεῖν προσ-
αγορεύειν, ὅταν δὲ τῆς εὐθείας καὶ τῆς πρὸς
ταύτην οἰκειότητος ἐγγίζῃ, πάντα μᾶλλον δεῖν ἢ
κανόνα καλεῖν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν συγγραμ- 2
μάτων ὅσα μὲν ἂν ἢ κατὰ τὴν λέξιν ἢ κατὰ τὸν χει-
ρισμὸν ἢ κατ' ἄλλο τι διαμαρτάνηται τῶν ἰδίων με-
ρῶν, ἀντέχηται δὲ τῆς ἀληθείας, προσίεσθαί φησι τὸ
τῆς ἱστορίας ὄνομα τὰς βίβλους, ὅταν δὲ ταύτης πα-
ραπαίσῃ, μηκέτι καλεῖσθαι δεῖν ἱστορίαν. ἐγὼ δὲ
διότι μὲν ἡγεῖσθαι δεῖ τῶν τοιούτων συγγραμμάτων
τὴν ἀλήθειαν ὁμολογῶ, καὶ κατὰ τὴν πραγματείαν
αὐτός που κέχρημαι λέγων οὕτως ὅτι καθάπερ ἐμ-

ψύχου σώματος τῶν ὄψεων ἐξαιρεθεισῶν ἀχρειοῦται τὸ ὅλον, οὕτως ἐξ ἱστορίας ἐὰν ἄρῃς τὴν ἀλήθειαν, τὸ καταλειπόμενον αὐτῆς ἀνωφελὲς γίγνεται διήγημα.
4 δύο μέντοι τρόπους ἔφαμεν εἶναι ψεύδους, ἕνα μὲν τὸν κατ' ἄγνοιαν, ἕτερον δὲ τὸν κατὰ προαίρεσιν,
5 καὶ τούτων δεῖν τοῖς μὲν κατ' ἄγνοιαν παραπαίουσι τῆς ἀληθείας διδόναι συγγνώμην, τοῖς δὲ κατὰ προαίρεσιν ἀκαταλλάκτως ἔχειν. [Exc. ant. p. 245. 1—3. etiam Exc. Vat. p. 385 M. 38 H.]

12a Τούτων δ' ἡμῖν ὁμολογουμένων, αὐτοῦ τούτου τοῦ ψεύδους μεγάλην ὑπολαμβάνω διαφορὰν εἶναι τοῦ κατ' ἄγνοιαν γιγνομένου καὶ τοῦ κατὰ προαίρεσιν, καὶ τὸ μὲν ἐπιδέχεσθαι συγγνώμην καὶ διόρθωσιν εὐμενικήν, τὸ δὲ ἀπαραιτήτου δικαίως ἂν τυγ-
2 χάνειν κατηγορίας· ᾧ γένει μάλιστα ἂν εὕροι τις ἔνοχον αὐτὸν ὄντα τὸν Τίμαιον· διότι δ' ἐστὶ τοιοῦτος σκοπεῖν ἤδη πάρεστιν.

12b Ἐπὶ τῶν ἀθετούντων τὰς ὁμολογίας προφερόμεθα ταύτην τὴν παροιμίαν, Λοκροὶ τὰς συνθήκας· τοῦτο δέ τις ἐξιστόρηκεν ὅτι καὶ παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὁμολογούμε-
2 νόν ἐστι, διότι κατὰ τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν ἔφοδον συνθεμένων τῶν Λοκρῶν τοῖς Πελοποννησίοις πολεμίους πυρσοὺς αἴρειν, ἐὰν συμβῇ τοὺς Ἡρακλείδας μὴ κατὰ τὸν Ἰσθμόν, ἀλλὰ κατὰ τὸ Ῥίον ποιεῖσθαι τὴν διάβασιν, χάριν τοῦ προαισθομένους φυλάξασθαι
3 τὴν ἔφοδον αὐτῶν, οὐ ποιησάντων δὲ τῶν Λοκρῶν, πᾶν δὲ τοὐναντίον φιλίους ἀράντων πυρσούς, ὅτε παρῆσαν, τοὺς μὲν Ἡρακλείδας συνέβη μετ' ἀσφαλείας χρῆσθαι τῇ διαβάσει, τοὺς δὲ Πελοποννησίους κατολιγωρήσαντας λαθεῖν παραδεξαμένους εἰς τὴν οἰκείαν τοὺς ὑπεναντίους παρασπονδηθέντας ὑπὸ τῶν Λοκρῶν.

...κατηγορεῖν καὶ θείας εὑρεῖν τῶν ὀνειρωττόντων 12c
αἰ δαιμονώντων ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν· ὅσοι γε μὴν
ὑτοὶ πολλὴν τῆς τοιαύτης ἐμπεφόρηνται φλυαρίας,
ὺς τοιούτους ἀγαπᾶν ἂν δέοι μὴ τυγχάνοντας κα-
ηγορίας, μή τι γε καὶ τῶν ἄλλων αὐτοὺς κατατρέ-
ειν· ὃ συμβέβηκε περὶ Τίμαιον. ἐκεῖνος γὰρ κόλακα 2
ἐν εἶναί φησι τὸν Καλλισθένην τοιαῦτα γράφοντα
αὶ πλεῖστον ἀπέχειν φιλοσοφίας, κόραξί τε προσσχόν-
α καὶ κορυβαντιώσαις γυναιξί· δικαίως δ' αὐτὸν ὑπ'
Ἀλεξάνδρου τετευχέναι τιμωρίας διεφθαρκότα τὴν
κείνου ψυχὴν καθ' ὅσον οἷός τ' ἦν· καὶ Δημοσθέ- 3
ην μὲν καὶ τοὺς ἄλλους ῥήτορας τοὺς κατ' ἐκεῖνον
ὸν καιρὸν ἀκμάσαντας ἐπαινεῖ καί φησι τῆς Ἑλλά-
ος ἀξίους γεγονέναι, διότι ταῖς Ἀλεξάνδρου τιμαῖς
αῖς ἰσοθέοις ἀντέλεγον, τὸν δὲ φιλόσοφον, αἰγίδα καὶ
εραυνὸν περιθέντα θνητῇ φύσει, δικαίως αὐτὸν ὑπὸ
οῦ δαιμονίου τετευχέναι τούτων ὧν ἔτυχεν. [Exc.
at. p. 385 M. 39 H.]

Ὅτι Τίμαιός φησι Δημοχάρην ἡταιρηκέναι μὲν 13
οῖς ἄνω μέρεσι τοῦ σώματος, οὐκ εἶναι δ' ἄξιον τὸ
ρὸν πῦρ φυσᾶν, ὑπερβεβηκέναι δὲ τοῖς ἐπιτηδεύ-
ασι τὰ Βότρυος ὑπομνήματα καὶ τὰ Φιλαινίδος καὶ
ῶν ἄλλων ἀναισχυντογράφων. ταύτην δὲ τὴν λοι- 2
ορίαν καὶ τὰς ἐμφάσεις οὐχ οἷον ἄν τις διέθετο πε-
αιδευμένος ἀνήρ, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐπὶ τέγους ἀπὸ
οῦ σώματος εἰργασμένων οὐδείς. ὁ δ' ἵνα πιστὸς 3
ανῇ κατὰ τὴν αἰσχρολογίαν καὶ τὴν ὅλην ἀναισχυν-
ίαν, καὶ προσκατέψευσται τἀνδρός, κωμικόν τινα
άρτυρα προσεπισπασάμενος ἀνώνυμον. πόθεν δ' 4
γὼ καταστοχάζομαι τοῦτο; πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ πεφυ-
ένοι καὶ τεθράφθαι καλῶς Δημοχάρην, ἀδελφιδοῦν
ντα Δημοσθένους, δεύτερον ἐκ τοῦ μὴ μόνον στρα- 5

τηγίας αὐτὸν ἠξιῶσθαι παρ' Ἀθηναίοις, ἀλλὰ καὶ
τῶν ἄλλων τιμῶν, ὧν οὐδὲν ἂν αὐτῷ συνεξέδραμε
6 τοιαύταις ἀτυχίαις παλαίοντι. διὸ καὶ δοκεῖ μοι Τί-
μαιος οὐχ οὕτω Δημοχάρους κατηγορεῖν ὡς Ἀθη-
ναίων, οἳ τοιοῦτον ἄνδρα προῆγον καὶ τοιούτῳ τὴν
7 πατρίδα καὶ τοὺς ἰδίους βίους ἐνεχείριζον. ἀλλ' οὐκ
ἔστι τούτων οὐδέν. οὐ γὰρ ἂν Ἀρχέδικος ὁ κωμῳ-
διογράφος ἔλεγε ταῦτα μόνος περὶ Δημοχάρους, ὡς
8 Τίμαιός φησιν, ἀλλὰ πολλοὶ μὲν ἂν τῶν Ἀντιπά-
τρου φίλων, καθ' οὗ πεπαρρησίασται πολλὰ καὶ δυ-
νάμενα λυπεῖν οὐ μόνον αὐτὸν Ἀντίπατρον, ἀλλὰ
καὶ τοὺς ἐκείνου διαδόχους καὶ φίλους γεγονότας,
πολλοὶ δὲ τῶν ἀντιπεπολιτευμένων, ὧν ἦν καὶ Δη-
9 μήτριος ὁ Φαληρεύς. οὗ 'κεῖνος οὐ τὴν τυχοῦσαν
πεποίηται κατηγορίαν ἐν ταῖς ἱστορίαις, φάσκων αὐ-
τὸν τοιοῦτον γεγονέναι προστάτην τῆς πατρίδος καὶ
ἐπὶ τούτοις σεμνύνεσθαι κατὰ τὴν πολιτείαν, ἐφ'
10 οἷς ἂν καὶ τελώνης σεμνυνθείη βάναυσος. ἐπὶ γὰρ
τῷ πολλὰ καὶ λυσιτελῶς πωλεῖσθαι κατὰ τὴν πόλιν
καὶ δαψιλῆ τὰ πρὸς τὸν βίον ὑπάρχειν πᾶσιν, ἐπὶ
11 τούτοις φησὶ μεγαλαυχεῖν αὐτόν, καὶ διότι κοχλίας αὐ-
τομάτως βαδίζων προηγεῖτο τῆς πομπῆς αὐτῷ, σίαλον
ἀναπτύων, σὺν δὲ τούτοις ὄνοι διεπέμποντο διὰ τοῦ
θεάτρου, διότι δὴ πάντων τῶν τῆς Ἑλλάδος καλῶν
ἡ πατρὶς παρακεχωρηκυῖα τοῖς ἄλλοις ἐποίει Κασ-
σάνδρῳ τὸ προσταττόμενον, ἐπὶ τούτοις αὐτὸν οὐκ
12 αἰσχύνεσθαί φησιν. ἀλλ' ὅμως οὔτε Δημήτριος οὔτ'
ἄλλος οὐδεὶς εἰρήκει περὶ Δημοχάρους τοιοῦτον οὐ-
14 δέν. ἐξ ὧν ἐγώ, βεβαιοτέραν τὴν τῆς πατρίδος ἡγού-
μενος μαρτυρίαν ἢ τὴν Τιμαίου πικρίαν, θαρρῶν
ἀποφαίνομαι μηδενὶ τὸν Δημοχάρους βίον ἔνοχον
2 εἶναι τῶν τοιούτων κατηγορημάτων. καίπερ εἰ κατ'

ἀλήθειαν ὑπῆρχέ τι τοιοῦτον ἀτύχημα περὶ Δημοχά-
ρην, ποῖος καιρὸς ἢ ποία πρᾶξις ἠνάγκασε Τίμαιον
ταῦτα κατατάττειν εἰς τὴν ἱστορίαν; καθάπερ γὰρ οἱ 3
νοῦν ἔχοντες, ἐπὰν ἀμύνασθαι κρίνωσι τοὺς ἐχθρούς,
οὐ τοῦτο πρῶτον σκοποῦνται τί παθεῖν ἄξιός ἐστιν
ὁ πλησίον, ἀλλὰ τί ποιεῖν αὐτοῖς πρέπει, τοῦτο μᾶλ-
λον, οὕτω καὶ περὶ τῶν λοιδοριῶν, οὐ τί τοῖς ἐχθροῖς 4
ἀκούειν ἁρμόζει, τοῦτο πρῶτον ἡγητέον, ἀλλὰ τί λέ-
γειν ἡμῖν πρέπει, τοῦτο ἀναγκαιότατον λογιστέον.
περὶ δὲ τῶν πάντα μετρούντων ταῖς ἰδίαις ὀργαῖς 5
καὶ φιλοτιμίαις ἀνάγκη πάνθ' ὑποπτεύειν ἐστὶ καὶ
πᾶσι διαπιστεῖν πέρα τοῦ δέοντος λεγομένοις. διὸ 6
δὴ καὶ νῦν ἡμεῖς μὲν εἰκότως ἂν δόξαιμεν ἀθετεῖν
τοῖς ὑπὸ Τιμαίου κατὰ Δημοχάρους εἰρημένοις· ἐκεῖ- 7
νος δ' ἂν οὐκ εἰκότως τυγχάνοι συγγνώμης οὐδὲ πί-
στεως ὑπ' οὐδενὸς διὰ τὸ προφανῶς ἐν ταῖς λοιδο-
ρίαις ἐκπίπτειν τοῦ καθήκοντος διὰ τὴν ἔμφυτον
πικρίαν.

Καὶ γὰρ οὐδὲ ταῖς κατ' Ἀγαθοκλέους ἔγωγε λοι- 15
δορίαις, εἰ καὶ πάντων γέγονεν ἀσεβέστατος, εὐδοκῶ.
λέγω δ' ἐν τούτοις, ἐν οἷς ἐπὶ καταστροφῇ τῆς ὅλης 2
ἱστορίας φησὶ γεγονέναι τὸν Ἀγαθοκλέα κατὰ τὴν
πρώτην ἡλικίαν κοινὸν πόρνον, ἕτοιμον τοῖς ἀκρατε-
στάτοις, κολοιόν, τριόρχην, πάντων τῶν βουλομένων
τοῖς ὄπισθεν ἔμπροσθεν γεγονότα. πρὸς δὲ τούτοις, 3
ὅτ' ἀπέθανε, τὴν γυναῖκά φησι κατακλαομένην αὐ-
τὸν οὕτω θρηνεῖν· Τί δ' οὐκ ἐγὼ σέ; τί δ' οὐκ
ἐμὲ σύ; ἐν γὰρ τούτοις πάλιν οὐ μόνον ἄν τις ἐπι- 4
φθέγξαιτο τὰ καὶ περὶ Δημοχάρους, ἀλλὰ καὶ τὴν
ὑπερβολὴν θαυμάσειε τῆς πικρίας. ὅτι γὰρ ἐκ φύ- 5
σεως ἀνάγκη μεγάλα προτερήματα γεγονέναι περὶ
τὸν Ἀγαθοκλέα, τοῦτο δῆλόν ἐστιν ἐξ αὐτῶν ὧν ὁ

6 Τίμαιος ἀποφαίνεται. εἰ γὰρ εἰς τὰς Συρακούσας
παρεγενήθη φεύγων τὸν τροχόν, τὸν καπνόν, τὸν
πηλόν, τήν τε ἡλικίαν περὶ ὀκτωκαίδεκα ἔτη γεγο-
7 νώς, καὶ μετά τινα χρόνον ὁρμηθεὶς ἀπὸ τοιαύτης
ὑποθέσεως κύριος μὲν ἐγενήθη πάσης Σικελίας, με-
γίστους δὲ κινδύνους περιέστησε Καρχηδονίοις, τέ-
λος ἐγγηράσας τῇ δυναστείᾳ κατέστρεψε τὸν βίον
8 βασιλεὺς προσαγορευόμενος, ἆρ᾽ οὐκ ἀνάγκη μέγα
τι γεγονέναι χρῆμα καὶ θαυμάσιον τὸν Ἀγαθοκλέα
καὶ πολλὰς ἐσχηκέναι ῥοπὰς καὶ δυνάμεις πρὸς τὸν
9 πραγματικὸν τρόπον; ὑπὲρ ὧν δεῖ τὸν συγγραφέα
μὴ μόνον τὰ πρὸς διαβολὴν κυροῦντα καὶ κατηγο-
ρίαν ἐξηγεῖσθαι τοῖς ἐπιγιγνομένοις, ἀλλὰ καὶ τὰ
πρὸς ἔπαινον ἀνήκοντα περὶ τὸν ἄνδρα· τοῦτο γὰρ
10 ἴδιόν ἐστι τῆς ἱστορίας. ὁ δ᾽ ἐπεσκοτισμένος ὑπὸ
τῆς ἰδίας πικρίας τὰ μὲν ἐλαττώματα δυσμενικῶς καὶ
μετ᾽ αὐξήσεως ἡμῖν ἐξήγγελκε, τὰ δὲ κατορθώματα
11 συλλήβδην παραλέλοιπεν, ἀγνοῶν ὅτι τὸ ψεῦδος οὐχ
ἧττόν ἐστι περὶ τοὺς τὰ γεγονότα . . . . . γράφοντας
12 ἐν ταῖς ἱστορίαις. ἡμεῖς δὲ τὸ μὲν ἐπιμετροῦν τῆς
ἀπεχθείας αὐτοῦ χάριν ἀφήκαμεν, τὰ δ᾽ οἰκεῖα τῆς
προθέσεως αὐτῶν οὐ παρελείψαμεν. [13. 1.—15, 11.
Exc. Peir. p. 53—54. 14, 3. — 15, 12. Exc. ant. p. 245.]

16 Νεανίσκων δυοῖν περί τινος οἰκέτου διαφερομέ-
νων συνέβαινε παρὰ μὲν τὸν ἕτερον καὶ πλείω χρό-
2 νον γεγονέναι τὸν παῖδα, τὸν δ᾽ ἕτερον ἡμέραις
δυσὶ πρότερον εἰς τὸν ἀγρὸν ἐλθόντα μὴ παρόντος
τοῦ δεσπότου μετὰ βίας εἰς οἶκον ἀπηχέναι τὸν δοῦ-
3 λον, κἄπειτα τὸν ἕτερον αἰσθόμενον ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν
οἰκίαν, καὶ λαβόντ᾽ ἀπάγειν ἐπὶ τὴν ἀρχήν, καὶ
φάναι δεῖν κύριον αὐτὸν εἶναι διδόναι τοὺς ἐγγυη-
4 τάς· κελεύειν γὰρ τὸν Ζαλεύκου νόμον τοῦτον δεῖν

κρατεῖν τῶν ἀμφισβητουμένων ἕως τῆς κρίσεως παρ'
οὗ τὴν ἀγωγὴν συμβαίνει γίγνεσθαι. τοῦ δ' ἑτέρου 5
κατὰ τὸν αὐτὸν νόμον παρ' αὐτοῦ φάσκοντος γεγονέ-
ναι τὴν ἀγωγήν· ἐκ γὰρ τῆς οἰκίας τῆς ἐκείνου τὸ
σῶμα πρὸς τὴν ἀρχὴν ἥκειν ἀπαγόμενον· τοὺς προ- 6
καθημένους ἄρχοντας διαποροῦντας ὑπὲρ τοῦ πράγ-
ματος ἐπισπάσασθαι καὶ συμμεταδοῦναι τῷ κοσμοπό-
λιδι. τὸν δὲ διαστείλασθαι τὸν νόμον, φήσαντα παρὰ 7
τούτων τὴν ἀγωγὴν ἀεὶ γίγνεσθαι, παρ' οἷς ἂν ἔσχα-
τον ἀδήριτον ᾖ χρόνον τινὰ γεγονὸς τὸ διαμφισβη-
τούμενον· ἐὰν δέ τις ἀφελόμενος βίᾳ παρά τινος 8
ἀπαγάγῃ πρὸς αὐτόν, κἄπειτα παρὰ τούτου τὴν ἀγω-
γὴν ὁ προϋπάρχων ποιῆται δεσπότης, οὐκ εἶναι ταύ-
την κυρίαν. τοῦ δὲ νεανίσκου δεινοπαθοῦντος, καὶ 9
μὴ φάσκοντος εἶναι τοῦ νομοθέτου ταύτην τὴν προ-
αίρεσιν, προκαλέσασθαί φησι τὸν κοσμόπολιν, εἴ τι
βούλεται λέγειν ὑπὲρ τῆς γνώμης κατὰ τὸν Ζαλεύκου
νόμον. τοῦτο δ' ἐστὶ καθισάντων τῶν χιλίων καὶ 10
βρόχων κρεμασθέντων λέγειν ὑπὲρ τῆς τοῦ νομοθέ-
του γνώμης· ὁπότερος δ' ἂν αὐτῶν φανῇ τὴν προ- 11
αίρεσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐκδεχόμενος, τὸν τοιοῦτον διὰ
τῆς ἀγχόνης ἀπόλλυσθαι βλεπόντων τῶν χιλίων.
ταῦτα προτείναντος τοῦ κοσμοπόλιδος, τὸν νεανίσκον 12
εἰπεῖν φησιν ἄνισον εἶναι τὴν συνθήκην· τῷ μὲν γὰρ
ἔτη δύο ἢ τρία καταλείπεσθαι τοῦ ζῆν· συνέβαινε γὰρ 13
τὸν κοσμόπολιν εἶναι οὐ πολὺ λεῖπον τῶν ἐνενήκοντα
ἐτῶν· αὐτῷ δὲ τοῦ βίου τὸ πλεῖον ἐκ τῶν εὐλόγων
ἔτι μένειν. ὁ μὲν οὖν νεανίσκος οὕτως εὐτραπελευ- 14
σάμενος ἐξέλυσε τὴν σπουδήν, οἱ δ' ἄρχοντες ἔκρι-
ναν τὴν ἀγωγὴν κατὰ τὴν τοῦ κοσμοπόλιδος γνώμην.

Ἵνα δὲ μὴ δόξωμεν τῶν τηλικούτων ἀνδρῶν κα- 17
ταξιοπιστεῖσθαι, μνησθησόμεθα μιᾶς παρατάξεως, ἣν

ἅμα μὲν ἐπιφανεστάτην εἶναι συμβέβηκεν, ἅμα δὲ
τοῖς καιροῖς οὐ μακρὰν ἀπηρτῆσθαι, τὸ δὲ μέγιστον
2 παρατετευχέναι τὸν Καλλισθένη. λέγω δὲ περὶ τῆς
ἐν Κιλικίᾳ γενομένης Ἀλεξάνδρῳ πρὸς Δαρεῖον, ἐν
ᾗ φησὶ μὲν Ἀλέξανδρον ἤδη διαπεπορεῦσθαι τὰ στενὰ
καὶ τὰς λεγομένας ἐν τῇ Κιλικίᾳ Πύλας, Δαρεῖον δὲ
χρησάμενον τῇ διὰ τῶν Ἀμανίδων λεγομένων Πυλῶν
πορείᾳ κατᾶραι μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς Κιλικίαν·
3 πυθόμενον δὲ παρὰ τῶν ἐγχωρίων προάγειν τὸν
Ἀλέξανδρον ὡς ἐπὶ Συρίαν, ἀκολουθεῖν, καὶ συν-
εγγίσαντα τοῖς στενοῖς στρατοπεδεῦσαι παρὰ τὸν
4 Πίναρον ποταμόν. εἶναι δὲ τοῦ μὲν τόπου τὸ διάστη-
μα πλείω τῶν τεττάρων καὶ δέκα σταδίων ἀπὸ θα-
5 λάττης ἕως πρὸς τὴν παρώρειαν· διὰ δὲ τούτου φέ-
ρεσθαι τὸν προειρημένον ποταμὸν ἐπικάρσιον, ἀπὸ
μὲν τῶν ὀρῶν εὐθέως ἐκρήγματα [πολλὰ ποιοῦντα]
τῶν πλευρῶν, διὰ δὲ τῶν ἐπιπέδων ἕως εἰς θάλατ-
6 ταν ἀποτόμους ἔχοντα καὶ δυσβάτους λόφους. ταῦτα
δ' ὑποθέμενος, ἐπεὶ συνεγγίζοιεν οἱ περὶ τὸν Ἀλέ-
ξανδρον ἐξ ὑποστροφῆς ἐπ' αὐτοὺς ἀναχωροῦντες,
κρῖναί φησι Δαρεῖον καὶ τοὺς ἡγεμόνας τὴν μὲν φά-
λαγγα τάξαι πᾶσαν ἐν αὐτῇ τῇ στρατοπεδείᾳ, καθά-
περ ἐξ ἀρχῆς εἶχε, χρήσασθαι δὲ τῷ ποταμῷ προ-
βλήματι διὰ τὸ παρ' αὐτὴν ῥεῖν τὴν στρατοπεδείαν.
7 μετὰ δὲ ταῦτά φησι τοὺς μὲν ἱππεῖς τάξαι παρὰ θά-
λατταν, τοὺς δὲ μισθοφόρους ἑξῆς τούτοις παρ' αὐ-
τὸν τὸν ποταμόν, τοὺς δὲ πελταστὰς συνάπτοντας
18 τοῖς ὄρεσι. πῶς δὲ προέταξε τούτους πρὸ τῆς φά-
λαγγος, τοῦ ποταμοῦ ῥέοντος παρ' αὐτὴν τὴν στρα-
τοπεδείαν, δυσχερὲς κατανοῆσαι, καὶ ταῦτα τῷ πλή-
2 θει τοσούτων ὑπαρχόντων. τρισμύριοι μὲν γὰρ ἱππεῖς
ὑπῆρχον, ὡς αὐτὸς ὁ Καλλισθένης φησί, τρισμύριοι

δὲ μισθοφόροι· πόσον δ' εἶχον οὗτοι τόπου χρείαν
εὐχερὲς καταμαθεῖν. πλεῖστον μὲν γὰρ ἱππέων τάτ- 3
τεται βάθος ἐπ' ὀκτὼ πρὸς ἀληθινὴν χρείαν, καὶ με-
ταξὺ τῶν ἰλῶν ἑκάστης συνυπάρχειν δεῖ διάστημα
τοῖς μετώποις πρὸς τὸ ταῖς ἐπιστροφαῖς δύνασθαι
καὶ τοῖς περισπασμοῖς εὐχρηστεῖν. ἐξ ὧν τὸ στάδιον 4
ὀκτακοσίους λαμβάνει, τὰ δὲ δέκα τοὺς ὀκτακισχι-
λίους, τὰ δὲ τέτταρα τρισχιλίους διακοσίους, ὥστ'
ἀπὸ τῶν μυρίων χιλίων διακοσίων πεπληρῶσθαι τὸν
τῶν τεττάρων καὶ δέκα σταδίων τόπον. ἐὰν δὲ πάν- 5
τας ἐκτάττῃ τοὺς τρισμυρίους, βραχὺ λείπει τοῦ τρι-
φαλαγγίαν ἐπάλληλον εἶναι τῶν ἱππέων αὐτῶν. εἰς 6
ποῖον οὖν τόπον ἐτάττετο τὸ τῶν μισθοφόρων πλῆ-
θος; εἰ μὴ νὴ Δία κατόπιν τῶν ἱππέων. ἀλλ' οὔ
φησιν, ἀλλὰ συμπεπτωκέναι τούτους τοῖς Μακεδόσι
κατὰ τὴν ἐπαγωγήν. ἐξ ὧν ἀνάγκη ποιεῖσθαι τὴν 7
ἐκδοχὴν διότι τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ τόπου τὸ παρὰ θά-
λατταν ἡ τῶν ἱππέων ἐπεῖχε τάξις, τὸ δ' ἥμισυ τὸ
πρὸς τοῖς ὄρεσιν ἡ τῶν μισθοφόρων. ἐκ δὲ τούτων 8
εὐσυλλόγιστον πόσον ὑπῆρχε τὸ βάθος τῶν ἱππέων
καὶ ποῖον ἔδει τόπον ἀπέχειν τὸν ποταμὸν ἀπὸ τῆς
στρατοπεδείας. μετὰ δὲ ταῦτα συνεγγιζόντων τῶν 9
πολεμίων φησὶ τὸν Δαρεῖον αὐτόν, κατὰ μέσην ὑπάρ-
χοντα τὴν τάξιν, καλεῖν τοὺς μισθοφόρους ἀπὸ τοῦ
κέρατος πρὸς αὐτόν. πῶς δὲ λέγεται τοῦτο διαπο- 10
ρεῖν ἔστι· τῶν γὰρ μισθοφόρων ἀνάγκη καὶ τῶν ἱπ-
πέων τὴν συναφὴν κατὰ μέσον ὑπάρχειν τὸν τόπον,
ὥστ' ἐν αὐτοῖς ὢν τοῖς μισθοφόροις ὁ Δαρεῖος ποῦ
καὶ πρὸς τί καὶ πῶς ἐκάλει τοὺς μισθοφόρους; τὸ δὲ 11
τελευταῖόν φησι τοὺς ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ κέρατος ἱππεῖς
ἐπαγαγόντας ἐμβαλεῖν τοῖς περὶ τὸν Ἀλέξανδρον,
τοὺς δὲ γενναίως δεξαμένους ἀντεπάγειν καὶ ποιεῖν

12 μάχην ἰσχυράν. ὅτι δὲ ποταμὸς ἦν ἐν μέσῳ, καὶ
ποταμὸς οἷον ἀρτίως εἶπεν ἐπελάθετο.

19 Τούτοις δ' ἐστὶ παραπλήσια τὰ κατὰ τὸν Ἀλέ-
ξανδρον. φησὶ γὰρ αὐτὸν ποιήσασθαι τὴν εἰς τὴν
Ἀσίαν διάβασιν, πεζῶν μὲν ἔχοντα τέτταρας μυριά-
δας, ἱππεῖς δὲ τετρακισχιλίους καὶ πεντακοσίους,
2 μέλλοντι δ' εἰς Κιλικίαν ἐμβάλλειν ἄλλους ἐλθεῖν
ἐκ Μακεδονίας πεζοὺς μὲν πεντακισχιλίους, ἱππεῖς
3 δὲ ὀκτακοσίους. ἀφ' ὧν εἴ τις ἀφέλοι τρισχιλίους
μὲν πεζούς, τριακοσίους δ' ἱππεῖς, ἐπὶ τὸ πλεῖον
ποιῶν τὴν ἀπουσίαν πρὸς τὰς γεγενημένας χρείας,
ὅμως πεζοὶ μὲν ἀπολειφθήσονται τετρακισμύριοι δισ-
4 χίλιοι, [ἱππεῖς δὲ πεντακισχίλιοι.] τούτων οὖν ὑπο-
κειμένων, φησὶ τὸν Ἀλέξανδρον πυθέσθαι τὴν Δα-
ρείου παρουσίαν εἰς Κιλικίαν ἑκατὸν ἀπέχοντα στα-
δίους ἀπ' αὐτοῦ, διαπεπορευμένον ἤδη τὰ στενά·
5 διόπερ ἐξ ὑποστροφῆς πάλιν ποιεῖσθαι τὴν πορείαν
διὰ τῶν στενῶν, ἄγοντα πρῶτον μὲν τὴν φάλαγγα,
μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς ἱππεῖς, ἐπὶ πᾶσι τὸ σκευοφόρον.
6 ἅμα δὲ τῷ πρῶτον εἰς τὰς εὐρυχωρίας ἐκπεσεῖν,
διασκευάζεσθαι παραγγείλαντα πᾶσιν ἐπιπαρεμβα-
λεῖν τὴν φάλαγγα, καὶ ποιήσασθαι τὸ βάθος αὐτῆς
ἐπὶ τριάκοντα καὶ δύο, μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν εἰς ἐκ-
καίδεκα, τὸ δὲ τελευταῖον, ἐγγίζοντα τοῖς πολεμίοις,
7 εἰς ὀκτώ. ταῦτα δ' ἐστὶ μείζω τῶν προειρημένων
ἀλογήματα. τοῦ γὰρ σταδίου λαμβάνοντος ἄνδρας ἐν
τοῖς πορευτικοῖς διαστήμασιν, ὅταν εἰς ἑκκαίδεκα τὸ
βάθος ὦσι, χιλίους ἑξακοσίους, ἑκάστου τῶν ἀνδρῶν
8 ἓξ πόδας ἐπέχοντος, φανερὸν ὅτι τὰ δέκα στάδια
λήψεται μυρίους ἑξακισχιλίους, τὰ δὲ εἴκοσι τοὺς
9 διπλασίους. ἐκ δὲ τούτων εὐθεώρητον ὅτι καθ' ὃν
καιρὸν ἐποίησε τὴν δύναμιν Ἀλέξανδρος ἑκκαίδεκα

ὸ βάθος, ἀναγκαῖον ἦν εἴκοσι σταδίων ὑπάρχειν τὸ
οῦ τόπου διάστημα καὶ περιττεύειν ἔτι τοὺς μὲν ἱπ-
εῖς πάντας, τῶν δὲ πεζῶν μυρίους.
Μετὰ δὲ ταῦτά φησι μετωπηδὸν ἄγειν τὴν δύ-
αμιν, ἀπέχοντα τῶν πολεμίων περὶ τετταράκοντα
ταδίους. τούτου δὲ μεῖζον ἀλόγημα δυσχερὲς ἐπι- 2
οῆσαι· ποῦ γὰρ ἂν εὕροι τις τοιούτους τόπους, ἄλ-
ως τε καὶ κατὰ Κιλικίαν, ὥστε ἐπὶ σταδίους εἴκοσι
ὲν τὸ πλάτος, τετταράκοντα δὲ τὸ μῆκος, μετωπη-
ὸν ἄγειν φάλαγγα σαρισοφόρον; τοσαῦτα γάρ ἐστιν 3
μπόδια πρὸς τὴν τοιαύτην τάξιν καὶ χρείαν, ἅ τις
ὐδ' ἂν ἐξαριθμήσαιτο ῥᾳδίως. ἐκ δὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ
οῦ Καλλισθένους λεγομένων ἱκανὸν ὑπάρχει πρὸς
ίστιν· τοὺς γὰρ ἀπὸ τῶν ὀρῶν χειμάρρους καταφε- 4
ομένους τοσαῦτά φησι ποιεῖν ἐκρήγματα κατὰ τὸ πε-
ίον ὥστε καὶ τῶν Περσῶν κατὰ τὴν φυγὴν διαφθα-
ῆναι λέγουσι τοὺς πλείστους ἐν τοῖς τοιούτοις κοι-
ώμασι. νὴ Δί', ἀλλ' ἕτοιμος ἐβούλετ' εἶναι πρὸς 5
ὴν τῶν πολεμίων ἐπιφάνειαν. τί δ' ἀνετοιμότερον 6
άλαγγος ἐν μετώπῳ διαλελυμένης καὶ διεστραμμέ-
ης; πόσῳ γὰρ ἐκ πορευτικῆς ἀγωγῆς ἁρμοζούσης
αρατάξαι ῥᾷον ἢ διαλελυμένην ἐν μετώπῳ καὶ διε-
πασμένην δύναμιν ἐπὶ τὴν αὐτὴν εὐθεῖαν ἀναγα-
εῖν καὶ συστῆσαι πρὸς μάχην ἐν τόποις ὑλώδεσι καὶ
εριkεκλασμένοις; διόπερ οὐδὲ παρὰ μικρὸν ἦν κρεῖτ- 7
ον ἄγειν διφαλαγγίαν ἢ τετραφαλαγγίαν ἁρμόζου-
αν, εἰ καὶ τόπον πορείας εὑρεῖν οὐκ ἀδύνα-
ον, καὶ τὸ παρατάξαι ταχέως ῥᾴδιόν γε, δυνάμενον
ιὰ τῶν προδρόμων ἐκ πολλοῦ γιγνώσκειν τὴν τῶν
ολεμίων παρουσίαν. ὁ δὲ χωρὶς τῶν ἄλλων οὐδὲ 8
οὺς ἱππεῖς προέθετο, μετωπηδὸν ἄγων τὴν δύναμιν
ν τόποις ἐπιπέδοις, ἀλλ' ἐξ ἴσου ποιεῖ τοῖς πεζοῖς.

21 Τὸ δὲ δὴ πάντων μέγιστον· ἤδη γὰρ σύνεγγυς
ὄντα τοῖς πολεμίοις αὐτὸν εἰς ὀκτὼ ποιῆσαί φησι τὸ
2 βάθος. ἐξ οὗ δῆλον ὅτι κατ᾽ ἀνάγκην ἐπὶ τετταρά-
κοντα σταδίους ἔδει γενέσθαι τὸ μῆκος τῆς φάλαγ-
3 γος. εἰ δ᾽ ὅλως συνήσπισαν κατὰ τὸν ποιητὴν οὕ-
τως ὥστε συνερεῖσαι πρὸς ἀλλήλους, ὅμως εἴκοσι
4 σταδίων ἔδει τὸν τόπον ὑπάρχειν. αὐτὸς δέ φησι
5 λείπειν τῶν τεττάρων καὶ δέκα σταδίων. καὶ τούτου
μέρος μέν τι πρὸς θαλάττῃ ..... τοὺς ἡμίσεας ἐπὶ
τοῦ δεξιοῦ· ἔτι δὲ τὴν ὅλην τάξιν ἀπὸ τῶν ὀρῶν
ἱκανὸν τόπον ἀφεστάναι πρὸς τὸ μὴ τοῖς πολεμίοις
6 ὑποπεπτωκέναι τοῖς κατέχουσι τὰς παρωρείας. ἴσμεν
γὰρ ὃ ποιεῖ πρὸς τούτους ἐπικάμπιον. ὑπολειπόμεθα
καὶ νῦν ἡμεῖς τοὺς μυρίους πεζούς, πλείους ὄντας
7 τῆς ἐκείνου προθέσεως. ὥστ᾽ ἐκ τούτων ἕνδεκα στα-
δίους ἐπὶ τὸ πλεῖον ἀπολείπεσθαι τὸ τῆς φάλαγγος
μῆκος κατ᾽ αὐτὸν τὸν Καλλισθένην, ἐν οἷς ἀνάγκη
τοὺς τρισμυρίους καὶ δισχιλίους ἐπὶ τριάκοντα τὸ
8 βάθος ὑπάρχειν συνησπικότας. ὁ δέ φησιν εἰς ὀκτὼ
9 τεταγμένων γενέσθαι τὴν μάχην. τὰ δὲ τοιαῦτα τῶν
ἁμαρτημάτων οὐδ᾽ ἀπολογίαν ἐπιδέχεται· τὸ γὰρ
ἀδύνατον ἐν πράγμασιν .... αὐτόθεν ἔχει τὴν πίστιν.
10 διόπερ ὅταν καὶ τὰ κατ᾽ ἄνδρα διαστήματα καὶ τὸ
πᾶν τοῦ τόπου μέγεθος ὡρισμένον ὑποθῶσι καὶ τὸν
ἀριθμὸν τῶν ἀνδρῶν, ἀναπολόγητον γίγνεται τὸ
ψεῦδος.

22 Τὰ μὲν γὰρ ἅμα τούτοις ἀλογήματα μακρὸν ἂν
2 εἴη λέγειν πάντα πλὴν τελέως ὀλίγων. φησὶ γὰρ τὸν
Ἀλέξανδρον σπουδάζειν κατὰ τὴν τάξιν, ἵνα κατὰ
τὸν Δαρεῖον αὐτὸν ποιήσηται τὴν μάχην· ὁμοίως δὲ
κατὰ μὲν ἀρχὰς καὶ τὸν Δαρεῖον αὐτὸν βούλεσθαι
3 κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον, ὕστερον δὲ μετανοῆσαι. πῶς

δ' ἐπέγνωσαν ἀλλήλους οὗτοι ποῦ τῆς ἰδίας δυνά-
μεως ἔχουσι τὴν τάξιν, ἢ ποῦ μετέβη πάλιν ὁ Δα-
ρεῖος, ἁπλῶς οὐδὲν λέγεται. πῶς δὲ προσανέβη πρὸς 4
τὴν ὀφρῦν τοῦ ποταμοῦ φαλαγγιτῶν τάξις, ἀπότο-
μον οὖσαν καὶ βατώδη; καὶ γὰρ τοῦτο παρὰ λόγον.
Ἀλεξάνδρῳ μὲν οὖν οὐκ ἐποιστέον τὴν τοιαύτην ἀτο- 5
πίαν, ὁμολογουμένην παραλαμβάνοντας περὶ αὐτοῦ
τὴν ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἐμπειρίαν καὶ τριβὴν ἐκ παι-
δός, τῷ δὲ συγγραφεῖ μᾶλλον, ὃς διὰ τὴν ἀπειρίαν 6
οὐδὲ τὸ δυνατὸν καὶ τὸ μὴ δυνατὸν ἐν τοῖς τοιούτοις
δύναται διευκρινεῖν. περὶ μὲν οὖν Ἐφόρου καὶ Καλ- 7
λισθένους ταῦθ' ἡμῖν εἰρήσθω. [Exc. ant. p. 245—248.]

Ὅτι κατὰ τοῦ Ἐφόρου Τίμαιος πλείστην πεποίη- 23
ται καταδρομήν, αὐτὸς ὢν δυσὶν ἁμαρτήμασιν ἔνο-
χος, τῷ μὲν ὅτι πικρῶς κατηγορεῖ τῶν πέλας ἐπὶ 2
τούτοις οἷς ἔνοχος αὐτός ἐστι, τῷ δὲ διότι καθόλου
διέφθαρται τῇ ψυχῇ, τοιαύτας ἀποφάσεις ἐκτιθέμε-
νος ἐν τοῖς ὑπομνήμασι καὶ τοιαύτας ἐντίκτων δό-
ξας τοῖς ἐντυγχάνουσι. πλὴν εἰ τὸν Καλλισθένη θε- 3
τέον εἰκότως κολασθέντα μεταλλάξαι τὸν βίον, τί
χρὴ πάσχειν Τίμαιον; πολὺ γὰρ ἂν δικαιότερον τού-
τῳ νεμεσῆσαι τὸ δαιμόνιον ἢ Καλλισθένει. ἐκεῖνος 4
μὲν οὖν ἀποθεοῦν Ἀλέξανδρον ἐβουλήθη, Τίμαιος
δὲ μείζω ποιεῖ Τιμολέοντα τῶν ἐπιφανεστάτων θεῶν,
καὶ Καλλισθένης μὲν ἄνδρα τοιοῦτον, ὃν πάντες με- 5
γαλοφυέστερον ἢ κατ' ἄνθρωπον γεγονέναι τῇ ψυχῇ
συγχωροῦσιν, οὗτος δὲ Τιμολέοντα τὸν οὐχ οἷον δό- 6
ξαντά τι πεπραχέναι μεγαλεῖον, ἀλλ' οὐδ' ἐπιβαλό-
μενον, μίαν δ' ἐν τῷ βίῳ γραμμὴν διανύσαντα, καὶ
ταύτην οὐδὲ σπουδαίαν τρόπον τινὰ πρὸς τὸ μέγεθος
τῆς οἰκουμένης, λέγω δὲ τὴν ἐκ τῆς πατρίδος εἰς
Συρακούσας. ἀλλά μοι δοκεῖ πεισθῆναι Τίμαιος ὡς

ἂν Τιμολέων, πεφιλοδοξηκὼς ἐν αὐτῇ Σικελίᾳ, κα-
θάπερ ἐν ὀξυβάφῳ, σύγκριτος φανῇ τοῖς ἐπιφανε-
στάτοις τῶν ἡρώων, κἂν αὐτὸς ὑπὲρ Ἰταλίας μόνον
καὶ Σικελίας πραγματευόμενος εἰκότως παραβολῆς
ἀξιωθῆναι τοῖς ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης καὶ τῶν καθό-
8 λου πράξεων πεποιημένοις τὰς συντάξεις. περὶ μὲν
οὖν Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου καὶ Καλλισθέ-
νους, ἔτι δ' Ἐφόρου καὶ Δημοχάρους, ἱκανὰ ταῦθ'
ἡμῖν ἐστι πρὸς τὴν Τιμαίου καταδρομήν, ὁμοίως δὲ
καὶ πρὸς τοὺς ἀφιλοτίμως πεπεισμένους ἀληθεύειν
τὸν συγγραφέα τοῦτον.

24 Ὅτι οὐ διαπορεῖν ἔστι περὶ τῆς αἱρέσεως Τιμαίου.
φησὶ γὰρ τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς συγγραφέας διὰ τῶν
ὑπεράνω πλεονασμῶν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι διαφαίνειν
2 τὰς ἑαυτῶν φύσεις, λέγων τὸν μὲν ποιητὴν ἐκ τοῦ δαι-
τρεύειν πολλαχοῦ τῆς ποιήσεως ὡς ἂν εἰ γαστρίμαρ-
γον παρεμφαίνειν, τὸν δ' Ἀριστοτέλην, ὀψαρτύοντα
πλεονάκις ἐν τοῖς συγγράμμασιν, ὀψοφάγον εἶναι
3 καὶ λίχνον. τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τοῦ Διονυσίου
τοῦ τυράννου, κλινοκοσμοῦντος καὶ τὰς τῶν ὑφασμά-
των ἰδιότητας καὶ ποικιλίας ἐξεργαζομένου συνεχῶς.
4 ἀνάγκη τὴν ἀκόλουθον ποιεῖσθαι διάληψιν.... καὶ δυσ-
5 αρεστεῖσθαι κατὰ τὴν προαίρεσιν. οὗτος γὰρ ἐν μὲν
ταῖς τῶν πέλας κατηγορίαις πολλὴν ἐπιφαίνει δεινό-
τητα καὶ τόλμαν, ἐν δὲ ταῖς ἰδίαις ἀποφάσεσιν ἐνυ-
πνίων καὶ τεράτων καὶ μύθων ἀπιθάνων καὶ συλ-
λήβδην δεισιδαιμονίας ἀγεννοῦς καὶ τερατείας γυναι-
6 κώδους ἐστὶ πλήρης. οὐ μὴν ἀλλὰ διότι γε συμβαίνει
διὰ τὴν ἀπειρίαν καὶ κακοκρισίαν πολλοὺς ἐνίοτε
καθάπερ εἰ παρόντας τρόπον τινὰ μὴ παρεῖναι καὶ
βλέποντας μὴ βλέπειν ἐκ τῶν εἰρημένων τε νῦν καὶ
τῷ Τιμαίῳ συμβεβηκότων γέγονε φανερόν.

Ὅτι περὶ τοῦ ταύρου τοῦ χαλκοῦ τοῦ παρὰ Φα- 25
λάριδος κατασκευασθέντος ἐν Ἀκράγαντι, εἰς ὃν ἐνεβί-
βαζεν ἀνθρώπους, κἄπειτα πῦρ ὑποκάων ἐλάμβανε
τιμωρίαν παρὰ τῶν ὑποταττομένων τοιαύτην ὥστε 2
ἐκπυρουμένου τοῦ χαλκοῦ τὸν μὲν ἄνθρωπον πανταχόθεν παροπτώμενον καὶ περιφλεγόμενον διαφθείρεσθαι, κατὰ δὲ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀλγηδόνος, ὁπότ' ἀναβοήσειε, μυκηθμῷ παραπλήσιον τὸν ἦχον ἐκ τοῦ
κατασκευάσματος προσπίπτειν τοῖς ἀκούουσι. τούτου 3
δὲ τοῦ ταύρου κατὰ τὴν ἐπικράτειαν Καρχηδονίων μετενεχθέντος ἐξ Ἀκράγαντος εἰς Καρχηδόνα, καὶ τῆς θυρίδος διαμενούσης περὶ τὰς συνωμίας, δι' ἧς συνέβαινε καθίεσθαι τοὺς ἐπὶ τὴν τιμωρίαν, καὶ ἑτέρας αἰτίας, δι' ἣν ἐν Καρχηδόνι κατεσκευάσθη τοιοῦτος ταῦρος, οὐδαμῶς δυναμένης εὑρεθῆναι τὸ πα-
ράπαν, ὅμως Τίμαιος ἐπεβάλετο καὶ τὴν κοινὴν 4
φήμην ἀνασκευάζειν καὶ τὰς ἀποφάσεις τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων ψευδοποιεῖν, φάσκων μήτ' εἶναι τὸν ἐν Καρχηδόνι ταῦρον ἐξ Ἀκράγαντος μήτε γεγονέναι
τοιοῦτον ἐν τῇ προειρημένῃ πόλει, καὶ πολλοὺς δέ 5
τινας εἰς τοῦτο τὸ μέρος διατέθειται λόγους.

Κατὰ τῆς Τιμαίου τί ποτε δεῖ λέγειν ὄνομα καὶ ῥῆμα; πάντα γὰρ ἐπιδέχεσθαί μοι δοκεῖ τὰ πικρότατα τὸ γένος, οἷς ἐκεῖνος κέχρηται κατὰ τῶν πλη-
σίον. ὅτι μὲν οὖν ἐστι φιλαπεχθὴς καὶ ψεύστης καὶ 6
τολμηρὸς σχεδὸν ἱκανῶς ἐκ τῶν προειρημένων ὑπεδείχθη· διότι δ' ἀφιλόσοφός ἐστι καὶ συλλήβδην ἀνάγωγος συγγραφεὺς ἐκ τῶν λέγεσθαι μελλόντων
ἔσται συμφανές. ἐν γὰρ τῇ μιᾷ καὶ εἰκοστῇ βίβλῳ, 7
καὶ ταύτης ἐπὶ τελευτῇ, λέγει κατὰ τὴν τοῦ Τιμολέοντος παράκλησιν ταῦτα, διότι τῆς γῆς τῆς ὑπὸ τῷ κόσμῳ κειμένης εἰς τρία μέρη διῃρημένης, καὶ τῆς

μὲν Ἀσίας, τῆς δὲ Λιβύης, τῆς δ' Εὐρώπης προσα-
8 γορευομένης. ταῦτα γὰρ οὐχ οἷον Τίμαιον εἰρηκέναι τις ἂν πιστεύσειεν, ἀλλ' οὐδὲ τὸν λεγόμενον Μαρ-
9 γίτην ἐκεῖνον. τίς γὰρ οὕτως ἐστὶν ἀδαής, οὐ λέγω τῶν πρὸς ὑπομνήμασι γεγονότων .... [Exc. Peir. p. 54—57.]

25a [Ὅτι περὶ Τιμαίου φησὶν ὁ Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης·] Καθάπερ γὰρ ἐκ τῶν παροιμιῶν ἱκανὸν εἶναί φασι σταλαγμὸν ἕνα τοῦ μεγίστου τεύχους εἰς τὸ γνῶναι τὸ πᾶν ἔγχυμα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ
2 περὶ τῶν ὑποκειμένων χρὴ διαλαμβάνειν· ἐπειδὰν γὰρ ἓν ἢ δεύτερον εὑρεθῇ ψεῦδος ἐν τοῖς συγγράμμασι, καὶ τοῦτο γεγονὸς ᾖ κατὰ προαίρεσιν, δῆλον ὡς οὐδὲν ἂν ἔτι βέβαιον οὐδ' ἀσφαλὲς γένοιτο
3 τῶν ὑπὸ τοῦ τοιούτου συγγραφέως λεγομένων. * δὴ καὶ τοὺς φιλοτιμότερον διακειμένους μεταπείσωμεν, ῥητέον ἂν εἴη περὶ τῆς αἱρέσεως αὐτοῦ καὶ μᾶλλον τῆς κατὰ τὰς δημηγορίας καὶ τὰς παρακλήσεις, ἔτι δὲ τοὺς πρεσβευτικοὺς λόγους, καὶ συλλήβδην πᾶν τὸ τοιοῦτο γένος, ἃ σχεδὸν ὡς εἰ κεφάλαια τῶν πράξεών ἐστι καὶ συνέχει τὴν ὅλην ἱστορίαν·
4 διότι γὰρ ταῦτα παρ' ἀλήθειαν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι κατατέταχε Τίμαιος, καὶ τοῦτο πεποίηκε κατὰ πρόθεσιν, τίς οὐ παρακολουθεῖ τῶν ἀνεγνωκότων; οὐ γὰρ τὰ ῥηθέντα γέγραφεν, οὐδ' ὡς ἐρρήθη κατ' ἀλήθειαν, ἀλλὰ προθέμενος ὡς δεῖ ῥηθῆναι, πάντας ἐξαριθμεῖται τοὺς ῥηθέντας λόγους καὶ τὰ παρεπόμενα τοῖς πράγμασιν οὕτως ὡς ἂν εἴ τις ἐν διατριβῇ πρὸς ὑπόθεσιν ἐπιχειροίη, ὥσπερ ἀπόδειξιν τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως ποιούμενος, ἀλλ' οὐκ ἐξήγησιν τῶν κατ' ἀλήθειαν εἰρημένων.

25b Ὅτι τῆς ἱστορίας ἰδίωμα τοῦτ' ἐστὶ τὸ πρῶτον

μὲν αὐτοὺς τοὺς κατ' ἀλήθειαν εἰρημένους, οἷοί ποτ'
ἂν ὦσι, γνῶναι λόγους, δεύτερον τὴν αἰτίαν πυνθά-
νεσθαι, παρ' ἣν ἢ διέπεσεν ἢ κατωρθώθη τὸ πρα-
χθὲν ἢ ῥηθέν· ἐπεὶ ψιλῶς λεγόμενον αὐτὸ τὸ γεγονὸς 2
ψυχαγωγεῖ μέν, ὠφελεῖ δ' οὐδέν· προστεθείσης δὲ
τῆς αἰτίας ἔγκαρπος ἡ τῆς ἱστορίας γίγνεται χρῆσις.
ἐκ γὰρ τῶν ὁμοίων ἐπὶ τοὺς οἰκείους μεταφερομένων 3
καιροὺς ἀφορμαὶ γίγνονται καὶ προλήψεις εἰς τὸ προϊ-
δέσθαι τὸ μέλλον, καὶ ποτὲ μὲν εὐλαβηθῆναι, ποτὲ
δὲ μιμούμενον τὰ προγεγονότα θαρραλεώτερον ἐγχει-
ρεῖν τοῖς ἐπιφερομένοις· ὁ δὲ καὶ τοὺς ῥηθέντας λό- 4
γους καὶ τὴν αἰτίαν παρασιωπῶν, ψευδῆ δὲ ἀντὶ
τούτων ἐπιχειρήματα καὶ διεξοδικοὺς λέγων λόγους,
ἀναιρεῖ τὸ τῆς ἱστορίας ἴδιον· ὃ μάλιστα ποιεῖ Τί-
μαιος· καὶ διότι τούτου τοῦ γένους ἐστὶ πλήρη τὰ
βιβλία παρ' αὐτῷ πάντες γιγνώσκομεν.

Ἴσως δ' οὖν ἄν τις ἐπαπορήσειε πῶς τοιοῦτος 25c
ὢν οἷον ἡμεῖς ὑποδείκνυμεν τοσαύτης παρ' ἐνίοις
ἀποδοχῆς τέτευχε καὶ πίστεως. τούτου δ' ἐστὶν αἴ- 2
τιον διότι πλεοναζούσης αὐτῷ κατὰ τὴν πραγματείαν
τῆς κατὰ τῶν ἄλλων ἐπιτιμήσεως καὶ λοιδορίας οὐκ
ἐκ τῆς αὑτοῦ θεωρεῖται πραγματείας οὐδ' ἐκ τῶν
ἰδίων ἀποφάσεων, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν πέλας κατηγορίας,
πρὸς ὃ γένος καὶ πολυπραγμοσύνην δοκεῖ μοι καὶ
φύσιν προσενέγκασθαι διαφέρουσαν· παραπλήσιον 3
γάρ δή τι τοιοῦτο συμβέβηκε καὶ Στράτωνι τῷ φυ-
σικῷ· καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὅταν ἐγχειρήσῃ τὰς τῶν ἄλλων
δόξας διαστέλλεσθαι καὶ ψευδοποιεῖν, θαυμάσιός
ἐστιν· ὅταν δ' ἐξ αὑτοῦ τι προφέρηται καί τι τῶν
ἰδίων ἐπινοημάτων ἐξηγῆται, παρὰ πολὺ φαίνεται
τοῖς ἐπιστήμοσιν εὐηθέστερος αὐτοῦ καὶ νωθρότερος.
καί μοι δοκεῖ παντάπασιν ὅμοιόν τι γίγνεσθαι περὶ 4

τοὺς γράφοντας τῷ περὶ τὸν ὅλον ἡμῶν βίον συμβαίνοντι· καὶ γὰρ ἐν τούτῳ τὸ μὲν ἐπιτιμῆσαι τοῖς πέλας ἐστὶ ῥᾴδιον, τὸ δ' αὑτὸν ἀναμάρτητον παρέχεσθαι χαλεπόν, καὶ σχεδὸν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἴδοι τις ἂν τοὺς προχειρότατα τοῖς πέλας ἐπιτιμῶντας πλεῖστα περὶ τὸν ἴδιον βίον ἁμαρτάνοντας.

25d Τῷ δὲ Τιμαίῳ καὶ ἕτερόν τι χωρὶς τῶν προγεγραμμένων συμβέβηκεν· ἀποκαθίσας γὰρ Ἀθήνησι σχεδὸν ἔτη πεντήκοντα καὶ πρὸς τοῖς τῶν προγεγονότων ὑπομνήμασι γενόμενος ὑπέλαβε τὰς μεγίστας ἀφορμὰς ἔχειν πρὸς τὴν ἱστορίαν, ἀγνοῶν, ὥς γ' ἐμοὶ
2 δοκεῖ. ἐχούσης γάρ τι παραπλήσιον τῆς ἱστορίας καὶ
τῆς ἰατρικῆς διὰ τὸ κατὰ τὰς ὁλοσχερεῖς διαφορὰς
ἑκατέραν αὐταῖν ὑπάρχειν τριμερῆ, παραπλησίους
εἶναι συμβαίνει καὶ τὰς τῶν ἐπιβαλλομένων ἐπ' αὐ-
3 τὰς διαθέσεις, οἷον εὐθέως τῆς ἰατρικῆς, ἑνὸς μὲν
μέρους αὐτῆς ὑπάρχοντος λογικοῦ, τοῦ δ' ἑξῆς διαιτητικοῦ, τοῦ δὲ τρίτου χειρουργικοῦ καὶ φαρμακευτικοῦ γένους, ὁλοσχερῶς. ε.....μαι τῶι καταψεύδε-
4 σθαι τοῦ ἐπιτηδεύματος. τὸ δὲ λογικόν, ὃ δὴ πλεῖστον
ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ἄρχεται παρὰ τῶν Ἡροφιλείων καὶ Καλλιμαχείων ἐκεῖ προσαγορευομένων, τοῦτο μέρος μέν τι κατέχει τῆς ἰατρικῆς, κατὰ δὲ τὴν ἐπίφασιν καὶ τὴν ἐπαγγελίαν τοιαύτην ἐφέλκεται φαντασίαν ὥστε δοκεῖν μηδένα τῶν ἄλλων κρατεῖν τοῦ
5 πράγματος· οὓς ὅταν ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν ἀπαγαγὼν
ἄρρωστον ἐγχειρίσῃς, τοσοῦτον ἀπέχοντες εὑρίσκονται τῆς χρείας ὅσον καὶ οἱ μηδὲν ἀνεγνωκότες ἁπλῶς ἰατρικὸν ὑπόμνημα· οἷς ἤδη τινὲς τῶν ἀρρώστων ἐπιτρέψαντες αὑτοὺς διὰ τὴν ἐν λόγῳ δύναμιν οὐδὲν ἔχοντες δεινὸν τοῖς ὅλοις πολλάκις ἐκινδύνευσαν.
6 εἰσὶ γὰρ ἀληθῶς ὅμοιοι τοῖς ἐκ βιβλίου κυβερνῶσιν·

ἀλλ' ὅμως οὗτοι μετὰ φαντασίας ἐπιπορευόμενοι τὰς
πόλεις, ἐπειδὰν ἀθροίσωσι τοὺς λόγους ἐπ' ὀνόματος,
τοὺς ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων ἀληθινὴν πεῖραν δεδωκό-
τας αὐτῶν εἰς τὴν ἐσχάτην ἄγουσιν ἀπορίαν καὶ κα-
ταφρόνησιν παρὰ τοῖς ἀκούουσι, τῆς τοῦ λόγου πι-
θανότητος καταγωνιζομένης πολλάκις τὴν ἐπ' αὐτῶν
τῶν ἔργων δοκιμασίαν. τὸ δὲ τρίτον, τὸ τὴν ἀληθι- 7
νὴν προσφερόμενον ἕξιν ἐν ἑκάστοις τῶν ἐπιτηδευ-
μάτων, οὐ μόνον ὑπάρχει σπάνιον, ἀλλὰ καὶ πολλά-
κις ὑπὸ τῆς στωμυλίας καὶ τόλμης ἐπισκοτεῖται διὰ
τὴν τῶν πολλῶν ἀκρισίαν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ 25e
τῆς πραγματικῆς ἱστορίας ὑπαρχούσης τριμεροῦς,
τῶν δὲ μερῶν αὐτῆς ἑνὸς μὲν ὄντος τοῦ περὶ τὴν ἐν
τοῖς ὑπομνήμασι πολυπραγμοσύνην καὶ τὴν παράθε-
σιν τῆς ἐκ τούτων ὕλης, ἑτέρου δὲ τοῦ περὶ τὴν θέαν
τῶν πόλεων καὶ τῶν τόπων περί τε ποταμῶν καὶ λι-
μένων καὶ καθόλου τῶν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν
ἰδιωμάτων καὶ διαστημάτων, τρίτου δὲ τοῦ περὶ τὰς
πράξεις τὰς πολιτικάς, παραπλησίως ἐφίενται μὲν
ταύτης πολλοὶ διὰ τὴν προγεγενημένην περὶ αὐτῆς
δόξαν, προσφέρονται δὲ πρὸς τὴν ἐπιβολὴν οἱ μὲν
πλεῖστοι τῶν γραφόντων ἁπλῶς δίκαιον οὐδὲν πλὴν
εὐχέρειαν καὶ τόλμαν καὶ ῥᾳδιουργίαν, παραπλήσιον 3
τοῖς φαρμακοπώλαις δοξοκοποῦντες καὶ πρὸς χάριν
βλέποντες ἀεὶ τὰ πρὸς τοὺς καιροὺς ἕνεκα τοῦ πορί-
ζειν τὸν βίον διὰ τούτων· περὶ ὧν οὐκ ἄξιον πλείω
ποιεῖσθαι λόγον. ἔνιοι δὲ τῶν δοκούντων εὐλόγως
προσάγειν πρὸς τὴν ἱστορίαν, καθάπερ οἱ λογικοὶ
τῶν ἰατρῶν ἐνδιατρίψαντες ταῖς βιβλιοθήκαις καὶ
καθόλου τὴν ἐκ τῶν ὑπομνημάτων περιποιησάμενοι
πολυπειρίαν πείθουσιν αὑτοὺς ὡς ὄντες ἱκανοὶ πρὸς
[τὴν ὅλην] ἐπιβολήν, καὶ τοῖς ἐκτὸς ἀρκούντως δο-

κοῦσι προσφέρεσθαι, [εἰ νὴ Δία εὑρίσκονται ἓν μό-
νον παρέχοντες] μέρος, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ πρὸς τὴν
2 [πραγματικὴν] ἱστορίαν· τὸ γὰρ ἐποπτεῦσαι τὰ [τῶν]
προγε[γονότων ὑπομνήματα] πρὸς [μὲν τὸ γνῶναι]
τὰς τῶν ἀρχαίων διαλήψεις καὶ τὰς ἐννοίας ἃς εἶχον
ὑπὲρ ἐνίων τόπων, ἐθνῶν, πολιτειῶν, πράξεων, [ἔτι
δὲ] πρὸς τὸ [συνεῖναι] τὰς ἑκάστων περιστάσεις καὶ
τύχας, αἷς κέχρηνται κατὰ τοὺς ἀνωτέρω χρόνους,
εὔχρηστόν ἐστι· συνεφίστησι γὰρ τὰ προγεγονότα
πρὸς τὸ μέλλον ἡμᾶς οἰκείως, ἐάν τις ὑπὲρ ἑκάστων
3 ἀληθινῶς ἱστορῇ τὰ παρεληλυθότα· τό γε μὴν ἀπ'
αὐτῆς ταύτης τῆς δυνάμεως ὁρμηθέντα πεπεῖσθαι γρά-
φειν τὰς ἐπιγιγνομένας πράξεις καλῶς, ὃ πέπεισται
Τίμαιος, τελέως εὔηθες καὶ παραπλήσιον ὥς ἂν εἴ
τις τὰ τῶν ἀρχαίων ζωγράφων ἔργα θεασάμενος ἱκα-
νὸς οἴοιτο ζωγράφος εἶναι καὶ προστάτης τῆς τέχνης.
25f Δῆλον ἔσται τὸ λεγόμενον ἔτι μᾶλλον ἐκ τῶν
ἐπιφερομένων, οἷον εὐθέως ἐκ τῶν συμβεβηκότων
Ἐφόρῳ κατὰ τόπους τινὰς τῆς ἱστορίας. ἐκεῖνος γὰρ
ἐν τοῖς πολεμικοῖς τῶν μὲν κατὰ θάλατταν ἔργων
ἐπὶ ποσὸν ὑπόνοιαν ἐσχηκέναι μοι δοκεῖ, τῶν δὲ
2 κατὰ γῆν ἀγώνων ἄπειρος εἶναι τελέως. τοιγαροῦν
ὅταν μὲν πρὸς τὰς περὶ Κύπρον ναυμαχίας καὶ τὰς
περὶ Κνίδον ἀτενίσῃ τις, αἷς ἐχρήσαντο οἱ βασιλέως
στρατηγοὶ πρὸς Εὐαγόραν τὸν Σαλαμίνιον καὶ πά-
λιν πρὸς Λακεδαιμονίους, θαυμάζειν... τὸν συγγραφέα
καὶ κατὰ τὴν δύναμιν καὶ κατὰ τὴν ἐμπειρίαν καὶ
πολὺ τῶν χρησίμων ἀπενέγκασθαι πρὸς τὰς ὁμοίας
3 περιστάσεις· ὅταν δὲ τὴν περὶ Λεῦκτρα μάχην ἐξη-
γῆται Θηβαίων καὶ Λακεδαιμονίων ἢ τὴν ἐν Μαντι-
νείᾳ πάλιν τῶν αὐτῶν τούτων, ἐν ᾗ καὶ μετήλλαξε
τὸν βίον Ἐπαμεινώνδας, ἐν τούτοις ἐάν ἐπὶ τὰ κατὰ

μέρος ἐπιστήσας τις θεωρῇ τὰς ἐκτάξεις καὶ μετατά-
ξεις τὰς κατ᾽ αὐτοὺς τοὺς κινδύνους, γελοῖος φαίνε-
ται καὶ παντελῶς ἄπειρος καὶ ἀόρατος τῶν τοιούτων
ὤν. ὁ μὲν οὖν ἐν τοῖς Λεύκτροις κίνδυνος ἁπλοῦς 4
γεγονὼς καὶ καθ᾽ ἕν τι μέρος τῆς δυνάμεως οὐ λίαν
ἐκφανῆ ποιεῖ τὴν τοῦ συγγραφέως ἀπειρίαν· ὁ δὲ
περὶ τὴν Μαντίνειαν τὴν μὲν ἔμφασιν ἔχει ποικίλην
καὶ στρατηγικήν, ἔστι δ᾽ ἀνυπόστατος καὶ τελέως
ἀδιανόητος τῷ συγγραφεῖ. τοῦτο δ᾽ ἔσται δῆλον, ἐὰν
τις τοὺς τόπους ὑποθέμενος ἀληθινῶς ἐπιμετρῇ τὰς
κινήσεις τὰς ὑπ᾽ αὐτοῦ δηλουμένας. τὸ δ᾽ αὐτὸ συμ- 5
βαίνει καὶ Θεοπόμπῳ καὶ μάλιστα Τιμαίῳ, περὶ οὗ
νῦν ὁ λόγος· οὗ μὲν γὰρ ἂν ὑπὲρ τῶν τοιούτων κε-
φαλαιώδη ποιήσωνται τὴν ὑπόθεσιν, διαλανθάνου-
σιν, οὗ δ᾽ ἂν βουληθῶσι διαθέσθαι καὶ συνυποδεῖ-
ξαί τι τῶν κατὰ μέρος, τοιοῦτοι φαίνονται καὶ πάντως
οἷος Ἔφορος.

Ὅτι οὔτε περὶ τῶν κατὰ πόλεμον συμβαινόντων 25ε
δυνατόν ἐστι γράψαι καλῶς τὸν μηδεμίαν ἐμπειρίαν
ἔχοντα τῶν πολεμικῶν ἔργων οὔτε περὶ τῶν ἐν ταῖς
πολιτείαις τὸν μὴ πεπειραμένον τῶν τοιούτων πρά-
ξεων καὶ περιστάσεων. λοιπὸν οὔτε ἐμπείρως ὑπὸ 2
τῶν βιβλιακῶν οὔτ᾽ ἐμφαντικῶς οὐδενὸς γραφομένου
συμβαίνει τὴν πραγματείαν ἄπρακτον γίγνεσθαι τοῖς
ἐντυγχάνουσιν· εἰ γὰρ ἐκ τῆς ἱστορίας ἐξέλοι τις τὸ
δυνάμενον ὠφελεῖν ἡμᾶς, τὸ λοιπὸν αὐτῆς ἄζηλον 3
καὶ ἀνωφελὲς γίγνεται παντελῶς. ἔτι δὲ περὶ τῶν
πόλεων καὶ τόπων ὅταν ἐπιβάλωνται γράφειν τὰ
κατὰ μέρος, ὄντες ἀτριβεῖς τῆς τοιαύτης ἐμπει-
ρίας, δῆλον ὡς ἀνάγκη συμβαίνειν τὸ παραπλή-
σιον, καὶ πολλὰ μὲν ἀξιόλογα παραλείπειν, περὶ
πολλῶν δὲ ποιεῖσθαι πολὺν λόγον οὐκ ἀξίων ὄν-

των· ὃ δὴ συμβαίνει μάλιστα Τιμαίῳ διὰ τὴν
ἀορασίαν.
25h Ὅτι Τίμαιός φησιν ἐν τῇ τριακοστῇ καὶ τετάρτῃ
βίβλῳ ὅτι πεντήκοντα συνεχῶς ἔτη διατρίψας Ἀθή-
νησι ξενιτεύων καὶ πάσης ὁμολογουμένως ἄπειρος
ἐγένετο πολεμικῆς χρείας, ἔτι δὲ καὶ τῆς τῶν τόπων
2 θέας. λοιπὸν ὅταν εἴς τι τῶν μερῶν τούτων ἐμπέσῃ
κατὰ τὴν ἱστορίαν, πολλὰ μὲν ἀγνοεῖ καὶ ψεύδεται·
κἄν ποτε δὲ τῆς ἀληθείας ἐπιψαύσῃ, παραπλήσιός
ἐστι τοῖς ζωγράφοις τοῖς ἀπὸ τῶν ἀνασεσαγμένων
3 θυλάκων ποιουμένοις τὰς ὑπογραφάς· καὶ γὰρ ἐπ᾽
ἐκείνων ἡ μὲν ἐκτὸς ἐνίοτε γραμμὴ σώζεται, τὸ δὲ
τῆς ἐμφάσεως καὶ τῆς ἐναργείας τῶν ἀληθινῶν ζῴων
ἄπεστιν, ὅπερ ἴδιον ὑπάρχει τῆς ζωγραφικῆς τέχνης.
τὸ δ᾽ αὐτὸ συμβαίνει καὶ περὶ Τίμαιον καὶ καθόλου
τοὺς ἀπὸ ταύτης τῆς βιβλιακῆς ἕξεως ὁρμωμένους·
ἡ γὰρ ἔμφασις τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ἄπεστι διὰ τὸ
μόνον ἐκ τῆς αὐτοπαθείας τοῦτο γίγνεσθαι τῆς τῶν
4 συγγραφέων· ὅθεν οὐκ ἐντίκτουσιν ἀληθινοὺς ζή-
λους τοῖς ἀκούουσιν οἱ μὴ δι᾽ αὐτῶν πεπορευμένοι
τῶν πραγμάτων, ἐπεὶ καὶ τοιαύτας ᾤοντο δεῖν ἐν
τοῖς ὑπομνήμασιν ὑπάρχειν ἐμφάσεις οἱ πρὸ ἡμῶν
ὥσθ᾽ ὅτε μὲν ὑπὲρ πολιτικῶν ὁ λόγος εἴη πραγμά-
των, ἐπιφθέγγεσθαι διότι κατ᾽ ἀνάγκην ὁ γράφων
πεπολίτευται καὶ πεῖραν ἔσχηκε τῶν ἐν τούτῳ τῷ
5 μέρει συμβαινόντων, ὅτε δὲ περὶ πολεμικῶν, ὅτι πά-
λιν ἐστράτευκε καὶ κεκινδύνευκε, καὶ μὴν ὅτε περὶ
βιωτικῶν, ὅτι τέτροφε τέκνα καὶ μετὰ γυναικὸς ἔζηκε.
τὸ δὲ παραπλήσιον καὶ περὶ τῶν ἄλλων τοῦ βίου με-
6 ρῶν· ὃ παρὰ μόνοις εἰκὸς εὑρίσκεσθαι τῶν συγγρα-
φέων τοῖς δι᾽ αὐτῶν πεπορευμένοις τῶν πραγμάτων
καὶ τοῦτο τὸ μέρος περιπεποιημένοις τῆς ἱστορίας.

πάντων μὲν οὖν οἷον αὐτουργὸν γενέσθαι καὶ δράστην δυσχερὲς ἴσως, τῶν μέντοι μεγίστων καὶ κοινοτάτων ἀναγκαῖον. ὅτι δὲ τὸ λεγόμενον οὐκ ἀδύνατον 25i
ἱκανὸν ὑπόδειγμα πρὸς πίστιν ὁ ποιητής, παρ᾽ ᾧ πολὺ τὸ τῆς τοιαύτης ἐμφάσεως ἴδοι τις ἂν ὑπάρχον. ἐξ ὧν πᾶς ἂν εἰκότως συγκατάθοιτο τρίτον εἶναι μέρος τῆς ἱστορίας καὶ τρίτην ἔχειν τάξιν τὴν ἐκ τῶν ὑπομνημάτων πολυπραγμοσύνην. ὡς δὲ ἀληθές 2
ἐστι τὸ νυνὶ λεγόμενον καὶ ἐκφανέστατον γένοιτ᾽ ἂν ἐπί τε τῶν συμβουλευτικῶν καὶ παρακλητικῶν, ἔτι δὲ πρεσβευτικῶν λόγων, οἷς κέχρηται Τίμαιος. λογικοὶ μὲν γὰρ καιροὶ πάντας ἐπιδέχονται διαθέσθαι τοὺς ἐνόντας λόγους, οἱ δὲ πολιτικοὶ βραχεῖς καί τινας τῶν ὑπόντων, καὶ τούτων τινὰς μὲν οἱ νῦν, ἄλλους δὲ οἱ προγεγονότες, καὶ τινὰς μὲν Αἰτωλοὶ προσίενται, τινὰς δὲ Πελοποννήσιοι, τινὰς δὲ Ἀθηναῖοι, . . . περ Ἀθηναῖοι. ἀκαίρως δὲ καὶ πρὸς 3
πάντα πάντας διεξιέναι τοὺς ἐνόντας λόγους, ὃ ποιεῖ Τίμαιος πρὸς πᾶσαν ὑπόθεσιν εὑρησιλογῶν, τελέως ἀνάληθες καὶ μειρακιῶδες καὶ διατριβικὸν ἅμα καὶ πολλοῖς ἀποτυχίας αἴτιον ἤδη τοῦτο γέγονε καὶ καταφρονήσεως· τὸ δὲ τοὺς ἁρμόζοντας καὶ καιρίους ἀεὶ λαμβάνειν, τοῦτ᾽ ἀναγκαῖον. ἀστάτου δὲ τῆς χρείας οὔσης καὶ πόσοις καὶ ποίοις τῶν ἐνόντων χρηστέον, ἀλλοιοτέρου τινὸς δεῖ ζήλου καὶ παραγγέλματος, εἰ μέλλομεν μὴ βλάπτειν, ἀλλ᾽ ὠφελεῖν τοὺς ἀναγιγνώσκοντας. ἔστι μὲν οὖν ὁ καιρὸς ἐν πᾶσι δυσπαράγγελτος, οὐ 4
μὴν ἀδύνατος εἰς ὑπόνοιαν ἀναχθῆναι διὰ τῶν ἐκ τῆς αὐτοπαθείας καὶ τριβῆς θεωρημάτων· ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος μάλιστ᾽ ἂν ὑπονοηθείη τὸ λεγόμενον ἐκ τούτων. εἰ γὰρ οἱ συγγραφεῖς ὑποδείξαντες τοὺς 5
καιροὺς καὶ τὰς ὁρμὰς καὶ διαθέσεις τῶν βουλευο-

μένων, κἄπειτα τοὺς κατ' ἀλήθειαν ῥηθέντας λόγους
ἐκθέντες, διασαφήσαιεν ἡμῖν τὰς αἰτίας, δι' ἃς ἢ
κατευστοχῆσαι συνέβη τοὺς εἰπόντας ἢ διαπεσεῖν,
γένοιτ' ἄν τις ἔννοια τοῦ πράγματος ἀληθινή, καὶ
δυναίμεθ' ἂν ἅμα μὲν διακρίνοντες, ἅμα δὲ με-
ταφέροντες ἐπὶ τὰ παραπλήσια κατευστοχεῖν ἀεὶ τῶν
6 προκειμένων. ἀλλ' ἔστιν οἶμαι τὸ μὲν αἰτιολογεῖν
δυσχερές, τὸ δὲ ῥησικοπεῖν ἐν τοῖς βιβλίοις ῥᾴδιον,
καὶ τὸ μὲν ὀλίγα καιρίως εἰπεῖν καὶ τούτου παρ-
αγγελίαν εὑρεῖν ὀλίγοις ἐφικτόν, τὸ δὲ πολλὰ δια-
θέσθαι καὶ ματαίως τῶν ἐν μέσῳ κειμένων καὶ
κοινόν.

25[k] Ἵνα δὲ καὶ περὶ ταῦτα βεβαιωσώμεθα τὴν ἀπό-
φασιν τὴν ὑπὲρ Τιμαίου, καθάπερ καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς
ἀγνοίας, ἔτι δὲ τῆς ἑκουσίου ψευδογραφίας, βραχέα
προοισόμεθα τῶν ὁμολογουμένων αὐτοῦ λόγων ἐπ'
2 ὀνόματος. — ὅτι τῶν δεδυναστευκότων ἐν Σικελίᾳ
μετὰ Γέλωνα τὸν ἀρχαῖον πραγματικωτάτους ἄνδρας
παρειλήφαμεν Ἑρμοκράτην, Τιμολέοντα, Πύρρον τὸν
Ἠπειρώτην, οἷς ἥκιστ' ἂν δέοι περιάπτειν μειρακιώ-
3 δεις καὶ διατριβικοὺς λόγους. ὁ δέ φησιν ἐν τῇ μιᾷ
καὶ εἰκοστῇ βίβλῳ, καθ' ὃν καιρὸν Εὐρυμέδων πα-
ραγενόμενος εἰς Σικελίαν παρεκάλει τὰς πόλεις εἰς
τὸν κατὰ τῶν Συρακοσίων πόλεμον, τότε τοὺς Γε-
λῴους κάμνοντας τῷ πολέμῳ διαπέμψασθαι πρὸς
4 τοὺς Καμαριναίους ὑπὲρ ἀνοχῶν· τῶν δὲ προθύμως
δεξαμένων, μετὰ ταῦτα πρεσβεύειν ἑκατέρους πρὸς
τοὺς ἑαυτῶν συμμάχους καὶ παρακαλεῖν ἄνδρας ἐκ-
πέμψαι πιστούς, οἵτινες εἰσελθόντες εἰς Γέλαν βου-
λεύσονται περὶ διαλύσεως καὶ τῶν κοινῇ συμφερόν-
των. παραγενομένων δὲ τῶν συνέδρων, καὶ διαβου-
λίου προτεθέντος τοιούτοις τισὶ χρώμενον εἰσάγει λύ-

γοις τὸν Ἑρμοκράτην. ἐπαινέσας γὰρ ὁ προειρημένος
ἀνὴρ τοὺς Γελῴους καὶ τοὺς Καμαριναίους, πρῶτον
μὲν ὡς αὐτῶν ποιησάντων τὰς ἀνοχάς, δεύτερον ὅτι
τοῦ περὶ διαλύσεως γενέσθαι λόγους αἴτιοι καθεστή-
κασι, τρίτον ὅτι προνοηθεῖεν τοῦ μὴ βουλεύεσθαι τὰ
πλήθη περὶ τῶν διαλύσεων, ἀλλὰ τοὺς προεστῶτας
τῶν πολιτευμάτων, σαφῶς εἰδότας τίνα διαφορὰν
ἔχει ὁ πόλεμος τῆς εἰρήνης, μετὰ δὲ ταῦτα δύο ἢ 5
τρία λαβὼν ἐπιχειρήματα πραγματικά, λοιπὸν οἴεται
αὐτοὺς ἐπιστήσαντας μαθεῖν ἡλίκην ὁ πόλεμος δια-
φορὰν ἔχει τῆς εἰρήνης, μικρῷ πρότερον εἰρηκὼς ὅτι
κατ' αὐτὸ τοῦτο χάριν ἔχει τοῖς Γελῴοις τὸ μὴ γίγνε-
σθαι τοὺς λόγους ἐ . . . . . . ἐν συνεδρίῳ καλῶς γιγνώ-
σκοντι τὰς τοιαύτας περιπετείας. ἐξ ὧν ὁ Τίμαιος 6
οὐ μόνον τῆς πραγματικῆς ἂν δόξειεν ἀπολείπεσθαι
δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν ταῖς διατριβαῖς ἐπι . . . . .
. . . . ἐλαχίστων· πάντες γὰρ δήπουθεν οἴον- 7
ται δεῖν τὰς ἀποδείξεις φέρειν τῶν ἀγνοουμένων
καὶ τῶν ἀπιστουμένων παρὰ τοῖς ἀκροαταῖς, περὶ δὲ
τῶν ἤδη γιγνωσκομένων ματαιότατον εἶναι, ἅμα δὲ
καὶ παιδαριωδέστατον τὸ καθευρησιλογεῖν . . . . . .
. . . . . . μενον ἢ τὸ γιγνωσκόμενον. ὁ δὲ χωρὶς τῆς 8
ὅλης παραπτώσεως τοῦ διατεθεῖσθαι τὸ πλεῖστον
μέρος τοῦ λόγου πρὸς τὰ καθάπαξ μὴ προσδεόμε-
να λόγου καὶ λήμμασι κέχρηται τοιούτοις, οἷς τὸν 9
μὲν Ἑρμοκράτην τίς ἂν κεχρῆσθαι πιστεύσειε, τὸν
συναγωνισάμενον μὲν Λακεδαιμονίοις τὴν ἐν Αἰ-
γὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν, αὐτανδρὶ δὲ χειρωσάμε-
νον τὰς Ἀθηναίων δυνάμεις καὶ τοὺς στρατηγοὺς
κατὰ Σικελίαν, ἀλλ' οὐδὲ μειράκιον τὸ τυχόν;
ὅς γε πρῶτον μὲν οἴεται δεῖν ἀναμνησθῆναι τοὺς 26
συνέδρους διότι κοιμωμένους τὸν ὄρθρον ἐν μὲν

τῷ πολέμῳ διεγείρουσιν αἱ σάλπιγγες, κατὰ δὲ τὴν
2 εἰρήνην οἱ ὄρνιθες. μετὰ δὲ ταῦτα τὸν Ἡρακλέα
φησὶ τῶν μὲν Ὀλυμπίων τὸν ἀγῶνα θεῖναι καὶ τὴν
ἐκεχειρίαν δεῖγμα ποιούμενον τῆς αὑτοῦ προαιρέσεως,
ὅσοις δ' ἐπολέμησε, τούτους πάντας βεβλαφέναι κατὰ
τὴν ἀνάγκην καὶ κατ' ἐπιταγήν, ἑκουσίως δὲ παραί-
3 τιον κακοῦ οὐδενὶ γεγονέναι τῶν ἀνθρώπων. ἑξῆς
δὲ τούτοις παρὰ μὲν τῷ ποιητῇ τὸν Δία παρεισάγε-
σθαι δυσαρεστούμενον τῷ Ἄρει καὶ λέγοντα,

ἔχθιστος δέ μοί ἐσσι θεῶν, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν·
αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη πόλεμοί τε μάχαι τε.

4 ὁμοίως δὲ καὶ τὸν φρονιμώτατον τῶν ἡρώων λέγειν,

ἀφρήτωρ, ἀθέμιστος, ἀνέστιός ἐστιν ἐκεῖνος
ὃς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόεντος.

5 ὁμογνωμονεῖν δὲ τῷ ποιητῇ καὶ τὸν Εὐριπίδην, ἐν
οἷς φησιν,

εἰρήνα βαθύπλουτε,
καλλίστα μακάρων θεῶν,
ζῆλός μοι σέθεν, ὡς χρονίζεις.
δέδοικα δὲ μὴ πρὶν ὑπερβάλῃ με γῆρας,
πρὶν σὰν χαρίεσσαν προσιδεῖν ὥραν
καὶ καλλιχόρους ἀοιδὰς
φιλοστεφάνους τε κώμους.

6 ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ὁμοιότατον εἶναί φησι τὸν μὲν
πόλεμον τῇ νόσῳ, τὴν δ' εἰρήνην τῇ ὑγιείᾳ· τὴν
μὲν γὰρ καὶ τοὺς κάμνοντας ἀναλαμβάνειν, ἐν ᾧ δὲ
7 καὶ τοὺς ὑγιαίνοντας ἀπόλλυσθαι. καὶ κατὰ μὲν τὴν
εἰρήνην τοὺς πρεσβυτέρους ὑπὸ τῶν νέων θάπτεσθαι
8 κατὰ φύσιν, ἐν δὲ τῷ πολέμῳ τἀναντία, τὸ δὲ μέ-
γιστον ἐν μὲν τῷ πολέμῳ μηδ' ἄχρι τῶν τειχῶν εἶναι

τὴν ἀσφάλειαν, κατὰ δὲ τὴν εἰρήνην μέχρι τῶν τῆς
χώρας ὅρων, καὶ τούτοις ἕτερα παραπλήσια. θαυ- 9
μάζω δὴ τίσι ποτ' ἂν ἄλλοις ἐχρήσατο λόγοις ἢ προ-
φοραῖς μειράκιον ἄρτι γενόμενον περὶ διατριβὰς καὶ
τῶν ὑπομνημάτων πολυπραγμοσύνας καὶ βουλόμενον
παραγγελματικῶς ἐκ τῶν παρεπομένων τοῖς προσώ-
ποις ποιεῖσθαι τὴν ἐπιχείρησιν· δοκεῖ . . . . ἀλλὰ
τούτοις οἷς Τίμαιος Ἑρμοκράτην κεχρῆσθαί φησι.

Τί δὲ πάλιν ὅταν ὁ Τιμολέων ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ 26a
παρακαλῶν τοὺς Ἕλληνας πρὸς τὸν ἐπὶ τοὺς Καρχη-
δονίους κίνδυνον, καὶ μόνον οὐκ ἤδη μελλόντων
συνάγειν εἰς τὰς χεῖρας τοῖς ἐχθροῖς πολλαπλασίοις
οὖσι, πρῶτον μὲν ἀξιοῖ μὴ βλέπειν αὐτοὺς πρὸς τὸ
πλῆθος τῶν ὑπεναντίων, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀνανδρίαν;
καὶ γὰρ τῆς Λιβύης ἁπάσης συνεχῶς οἰκουμένης καὶ 2
πληθυούσης ἀνθρώπων, ὅμως ἐν ταῖς παροιμίαις,
ὅταν περὶ ἐρημίας ἔμφασιν βουλώμεθα ποιῆσαι, λέ-
γειν ἡμᾶς ἐρημότερα τῆς Λιβύης, οὐκ ἐπὶ τὴν ἐρη-
μίαν φέροντας τὸν λόγον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἀνανδρίαν
τῶν κατοικούντων. καθόλου δέ, φησί, τίς ἂν φο- 3
βηθείη τοὺς ἄνδρας, οἵτινες τῆς φύσεως τοῦτο τοῖς
ἀνθρώποις δεδωκυίας ἴδιον παρὰ τὰ λοιπὰ τῶν ζῴων,
λέγω δὲ τὰς χεῖρας, ταύτας παρ' ὅλον τὸν βίον ἐντὸς
τῶν χιτώνων ἔχοντες ἀπράκτους περιφέρουσι; τὸ δὲ
μέγιστον ὅτι καὶ ὑπὸ τοῖς χιτωνίσκοις, φησί, περι-
ζώματα φοροῦσιν, ἵνα μηδ' ὅταν ἀποθάνωσιν ἐν ταῖς
μάχαις φανεροὶ γένωνται τοῖς ὑπεναντίοις . . . .

Ὅτι Γέλωνος ἐπαγγελλομένου τοῖς Ἕλλησι δισ- 26b
μυρίοις πεζοῖς, διακοσίαις δὲ ναυσὶ καταφράκτοις
βοηθήσειν, ἐὰν αὐτῷ τῆς ἡγεμονίας ἢ τῆς κατὰ γῆν
ἢ τῆς κατὰ θάλατταν παραχωρήσωσι, φασὶ τοὺς προ-
καθημένους ἐν Κορίνθῳ τῶν Ἑλλήνων πραγματικώ-

τατον ἀπόκριμα δοῦναι τοῖς παρὰ τοῦ Γέλωνος πρε-
2 σβευταῖς· ἐκέλευον γὰρ ὡς ἐπίκουρον ἔρχεσθαι τὸν
Γέλωνα μετὰ τῶν δυνάμεων, τὴν δ' ἡγεμονίαν ἀνάγ-
κῃ τὰ πράγματα περιθήσειν τοῖς ἀρίστοις τῶν ἀν-
δρῶν· τοῦτο δ' ἐστὶ τῶν οὐ καταφευγόντων ἐπὶ τὰς
Συρακοσίων ἐλπίδας, ἀλλὰ πιστευόντων αὑτοῖς καὶ
προκαλουμένων τὸν βουλόμενον ἐπὶ τὸν τῆς ἀνδρείας
3 ἀγῶνα καὶ τὸν περὶ τῆς ἀρετῆς στέφανον. ἀλλ' ὅμως
Τίμαιος εἰς ἕκαστα τῶν προειρημένων τοσούτους ἐκ-
τείνει λόγους καὶ τοιαύτην ποιεῖται σπουδὴν περὶ
τοῦ τὴν μὲν Σικελίαν μεγαλομερεστέραν ποιῆσαι τῆς
συμπάσης Ἑλλάδος, τὰς δ' ἐν αὐτῇ πράξεις ἐπιφα-
νεστέρας καὶ καλλίους τῶν κατὰ τὴν ἄλλην οἰκουμέ-
νην, τῶν δ' ἀνδρῶν τῶν μὲν σοφίᾳ διενηνοχότων
σοφωτάτους τοὺς ἐν Σικελίᾳ, τῶν δὲ πραγματικῶν
ἡγεμονικωτάτους καὶ θειοτάτους τοὺς ἐκ Συρακου-
4 σῶν, ὥστε μὴ καταλιπεῖν ὑπερβολὴν τοῖς μειρακίοις
τοῖς ἐν ταῖς διατριβαῖς καὶ τοῖς πότοις πρὸς τὰς πα-
ραδόξους ἐπιχειρήσεις, ὅταν ἢ Θερσίτου λέγειν ἐγκώ-
μιον ἢ Πηνελόπης πρόθωνται ψόγον ἤ τινος ἑτέρου
τῶν τοιούτων.

26c Λοιπὸν ἐκ τούτων διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς παρα-
δοξολογίας οὐκ εἰς σύγκρισιν, ἀλλ' εἰς καταμώκησιν
ἄγει καὶ τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς πράξεις ὧν βούλεται
προΐστασθαι, καὶ σχεδὸν εἰς τὸ παραπλήσιον ἐμπί-
πτει τοῖς περὶ τοὺς ἐν Ἀκαδημείᾳ λόγους τὸν προ-
2 χειρότατον λόγον ἠσκηκόσι. καὶ γὰρ ἐκείνων τινὲς
βουλόμενοι περί τε τῶν προφανῶς καταληπτῶν εἶναι
δοκούντων καὶ περὶ τῶν ἀκαταλήπτων εἰς ἀπορίαν
ἄγειν τοὺς προσδιαλεγομένους τοιαύταις χρῶνται
παραδοξολογίαις καὶ τοιαύτας εὐποροῦσι πιθανότη-
τας ὥστε διαπορεῖν εἰ δυνατόν ἐστι τοὺς ἐν Ἀθή-

ναις ὄντας ὀσφραίνεσθαι τῶν ἑψομένων ᾠῶν ἐν Ἐφέ-
σῳ καὶ διστάζειν μήπως, καθ' ὃν καιρὸν ἐν Ἀκαδη-
μείᾳ διαλέγονται περὶ τούτων, οὐχ ὑπὲρ ἄλλων ἄρ'
ἐν οἴκῳ κατακείμενοι τούτους διατίθενται τοὺς λό-
γους. ἐξ ὧν διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς παραδοξολογίας 3
εἰς διαβολὴν ἤχασι τὴν ὅλην αἵρεσιν, ὥστε καὶ τὰ
καλῶς ἀπορούμενα παρὰ τοῖς ἀνθρώποις εἰς ἀπιστίαν
ἦχθαι. καὶ χωρὶς τῆς ἰδίας ἀστοχίας καὶ τοῖς νέοις
τοιοῦτον ἐντετόκασι ζῆλον, εἰς τὸ τῶν μὲν ἠθικῶν καὶ
πραγματικῶν λόγων μηδὲ τὴν τυχοῦσαν ἐπίνοιαν ποι-
εῖσθαι, δι' ὧν ὄνησις τοῖς φιλοσοφοῦσι, περὶ δὲ τὰς
ἀνωφελεῖς καὶ παραδόξους εὑρησιλογίας κενοδοξοῦν-
τες κατατρίβουσι τοὺς βίους.

Τὸ δ' αὐτὸ καὶ Τιμαίῳ συμβέβηκε περὶ τὴν ἱστο- 26d
ρίαν καὶ τοῖς τούτου ζηλωταῖς· παραδοξολόγος γὰρ
ὢν καὶ φιλόνικος περὶ τὸ προτεθὲν τοὺς μὲν πολλοὺς
καταπέπληκται ἀλόγως, ἠνάγκακε δ' αὐτῷ * διὰ τὴν
ἐπίφασιν τῆς ἀληθινολογίας, τινὰς δὲ καὶ προσκέ-
κληται καὶ μετ' ἀποδείξεως δοκεῖ πείσειν. καὶ μάλι-
στα ταύτην γ' ἐνείργασται τὴν δόξαν ἐκ τῶν περὶ
τὰς ἀποικίας καὶ κτίσεις καὶ συγγενείας ἀποφάσεων·
ἐν γὰρ τούτοις τηλικαύτην ἐπίφασιν ποιεῖ διὰ τῆς 2
ἀκριβολογίας καὶ τῆς πικρίας τῆς ἐπὶ τῶν ἐλέγχων,
οἷς χρῆται κατὰ τῶν πέλας, ὥστε δοκεῖν τοὺς
ἄλλους συγγραφέας ἅπαντας συγκεκοιμῆσθαι τοῖς
πράγμασι καὶ κατεσχεδιακέναι τῆς οἰκουμένης, αὐ-
τὸν δὲ μόνον ἐξητακέναι τὴν ἀκρίβειαν καὶ διευκρι-
νηκέναι τὰς ἐν ἑκάστοις ἱστορίας, ἐν οἷς πολλὰ μὲν
ὑγιῶς λέγεται, πολλὰ δὲ καὶ ψευδῶς.

Οὐ μὴν ἀλλ' οἱ πλείω χρόνον συντραφέντες αὐ- 26e
τοῦ τοῖς πρώτοις ὑπομνήμασιν, ἐν οἷς αἱ περὶ τῶν
προειρημένων εἰσὶ συντάξεις, ὅταν ἅπασαν συνταξα-

μένῳ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐπαγγελίας ἀποπιστεύσωσι,
κἄπειτά τις αὐτοῖς ἀποδεικνύῃ τὸν Τίμαιον, ἐν οἷς
πικρότατός ἐστι κατὰ τῶν πέλας, αὐτὸν ἔνοχον ὄντα,
καθάπερ ἡμεῖς ἀρτίως ἐπὶ τῶν Λοκρῶν καὶ τῶν
2 ἑξῆς παραπαίοντα συνεστήσαμεν, δυσέριδες γίγνον-
ται καὶ φιλόνικοι καὶ δυσμετάθετοι, καὶ σχεδὸν ὡς
ἔπος εἰπεῖν οἱ φιλοπονώτατα προσεδρεύσαντες τοῖς
ὑπομνήμασιν αὐτοῦ τοῦτ' ἀποφέρονται τὸ λυσιτελὲς
ἐκ τῆς ἀναγνώσεως. οἵ γε μὴν ταῖς δημηγορίαις
προσσχόντες αὐτοῦ καὶ καθόλου τοῖς διεξοδικοῖς λό-
γοις μειρακιώδεις καὶ διατριβικοὶ καὶ τελέως ἀναλή-
θεις γίγνονται διὰ τὰς ἄρτι ῥηθείσας αἰτίας.
26[f] Λοιπὸν δὲ τὸ πραγματικὸν αὐτῷ μέρος τῆς ἱστο-
ρίας ἐκ πάντων σύγκειται τῶν ἁμαρτημάτων, ὧν τὰ
πλεῖστα διεληλύθαμεν· τὴν δ' αἰτίαν τῆς ἁμαρτίας
νῦν ἐροῦμεν, ἥτις οὐκ ἔνδοξος μὲν φανεῖται τοῖς
πλείστοις, ἀληθινωτάτη δ' εὑρεθήσεται τῶν Τιμαίου
2 κατηγορημάτων. δοκεῖ μὲν γὰρ καὶ τὴν ἐμπειρικὴν
περὶ ἕκαστα δύναμιν καὶ τὴν ἐπὶ τῆς πολυπραγμο-
σύνης ἕξιν παρεσκευάσθαι καὶ συλλήβδην φιλοπό-
νως προσεληλυθέναι πρὸς τὸ γράφειν τὴν ἱστορίαν,
3 ἐν ἐνίοις δ' οὐδεὶς οὔτ' ἀπειρότερος οὔτ' ἀφιλοπο-
νώτερος φαίνεται γεγονέναι τῶν ἐπ' ὀνόματος συγγρα-
27 φέων. δῆλον δ' ἔσται τὸ λεγόμενον ἐκ τούτων. δυοῖν
γὰρ ὄντων κατὰ φύσιν ὡς ἂν εἴ τινων ὀργάνων ἡμῖν,
οἷς πάντα πυνθανόμεθα καὶ πολυπραγμονοῦμεν, ἀκοῆς
καὶ ὁράσεως, ἀληθινωτέρας δ' οὔσης οὐ μικρῷ τῆς
ὁράσεως κατὰ τὸν Ἡράκλειτον· ὀφθαλμοὶ γὰρ τῶν
2 ὤτων ἀκριβέστεροι μάρτυρες· τούτων Τίμαιος τὴν
ἡδίω μέν, ἥττω δὲ τῶν ὁδῶν ὥρμησε πρὸς τὸ πολυ-
3 πραγμονεῖν. τῆς μὲν γὰρ διὰ τῆς ὁράσεως εἰς τέλος
ἀπέστη, τῆς δὲ διὰ τῆς ἀκοῆς ἀντεποιήσατο. καὶ

ταύτης μὲν οὔσης τινός, τοῦ μὲν διὰ τῶν ὑπομνημάτων,
τοῦ δὲ δι' ἀνακρίσεως, περὶ τὰς ἀνακρίσεις ῥαθύ-
μως ἀνεστράφη, καθάπερ ἐν τοῖς ἀνώτερον ἡμῖν δε-
δήλωται. δι' ἣν δ' αἰτίαν ταύτην ἔσχε τὴν αἵρεσιν 4
εὐχερὲς καταμαθεῖν, ὅτι τὰ μὲν ἐκ τῶν βιβλίων δύ-
ναται πολυπραγμονεῖσθαι χωρὶς κινδύνου καὶ κακο-
παθείας, ἐάν τις αὐτὸ τοῦτο προνοηθῇ μόνον ὥστε
λαβεῖν ἢ πόλιν ἔχουσαν ὑπομνημάτων πλῆθος ἢ βι-
βλιοθήκην που γειτνιῶσαν. λοιπὸν κατακείμενον 5
ἐρευνᾶν δεῖ τὸ ζητούμενον καὶ συγκρίνειν τὰς τῶν
προγεγονότων συγγραφέων ἀγνοίας ἄνευ πάσης κα-
κοπαθείας. ἡ δὲ πολυπραγμοσύνη πολλῆς μὲν προσ- 6
δεῖται ταλαιπωρίας καὶ δαπάνης, μέγα δέ τι συμ-
βάλλεται καὶ μέγιστόν ἐστι μέρος τῆς ἱστορίας. δῆλον 7
δὲ τοῦτ' ἐστὶν ἐξ αὐτῶν τῶν τὰς συντάξεις πραγμα-
τευομένων. ὁ μὲν γὰρ Ἔφορός φησιν, εἰ δυνατὸν ἦν
αὐτοὺς παρεῖναι πᾶσι τοῖς πράγμασι, ταύτην ἂν δια-
φέρειν πολὺ τῶν ἐμπειριῶν· ὁ δὲ Θεόπομπος τοῦτον 8
μὲν ἄριστον ἐν τοῖς πολεμικοῖς τὸν πλείστοις κινδύ-
νοις παρατετευχότα, τοῦτον δὲ δυνατώτατον ἐν λόγῳ
τὸν πλείστων μετεσχηκότα πολιτικῶν ἀγώνων. τὸν 9
αὐτὸν δὲ τρόπον συμβαίνειν ἐπὶ ἰατρικῆς καὶ κυβερ-
νητικῆς. ἔτι δὲ τούτων ἐμφαντικώτερον ὁ ποιητὴς 10
εἴρηκε περὶ τούτου τοῦ μέρους. ἐκεῖνος γὰρ βουλό-
μενος ὑποδεικνύειν ἡμῖν οἷον δεῖ τὸν ἄνδρα τὸν πραγ-
ματικὸν εἶναι, προθέμενος τὸ τοῦ Ὀδυσσέως πρόσω-
πον λέγει πως οὕτως·

ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ
πλάγχθη,
καὶ προβάς, 11
πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω,
πολλὰ δ' ὅγ' ἐν πόντῳ πάθεν ἄλγεα ὃν κατὰ θυμόν,

καὶ ἔτι,

ἀνδρῶν τε πτολέμους ἀλεγεινά τε κύματα πείρων.

28. Δοκεῖ δέ μοι καὶ τὸ τῆς ἱστορίας πρόσχημα τοι-
2 οῦτον ἄνδρα ζητεῖν. ὁ μὲν οὖν Πλάτων φησὶ τότε
τἀνθρώπεια καλῶς ἕξειν, ὅταν ἢ οἱ φιλόσοφοι βασι-
3 λεύσωσιν ἢ οἱ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσι· κἀγὼ δ' ἂν
εἴποιμι διότι τὰ τῆς ἱστορίας ἕξει τότε καλῶς, ὅταν
ἢ οἱ πραγματικοὶ τῶν ἀνδρῶν γράφειν ἐπιχειρήσωσι
4 τὰς ἱστορίας, μὴ καθάπερ νῦν παρέργως, νομί-
σαντες δὲ καὶ τοῦτ' εἶναι σφίσι τῶν ἀναγκαιοτάτων
καὶ καλλίστων, ἀπερισπάστως παράσχωνται πρὸς
5 τοῦτο τὸ μέρος τὰ κατὰ τὸν βίον, ἢ οἱ γράφειν ἐπι-
βαλόμενοι τὴν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἕξιν ἀναγ-
καίαν ἡγήσωνται πρὸς τὴν ἱστορίαν. πρότερον δ'
οὐκ ἔσται παῦλα τῆς τῶν ἱστοριογράφων ἀγνοίας.
6 ὧν ὁ Τίμαιος οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην πρόνοιαν θέμενος,
ἀλλὰ καταβιώσας ἐν ἑνὶ τόπῳ ξενιτεύων, καὶ σχεδὸν
ὡς ἂν εἰ κατὰ πρόθεσιν ἀπειπάμενος καὶ τὴν ἐνερ-
γητικὴν τὴν περὶ τὰς πολεμικὰς καὶ πολιτικὰς πρά-
ξεις καὶ τὴν ἐκ τῆς πλάνης καὶ θέας αὐτοπάθειαν,
οὐκ οἶδ' ὅπως ἐκφέρεται δόξαν ὡς ἕλκων τὴν τοῦ
7 συγγραφέως προστασίαν. καὶ διότι τοιοῦτός ἐστιν
αὐτὸν ἀνθομολογούμενον εὐχερὲς παραστῆσαι τὸν
8 Τίμαιον. κατὰ γὰρ τὸ προοίμιον τῆς ἕκτης βίβλου
φησί τινας ὑπολαμβάνειν διότι τινὸς μείζονος δεῖται
φύσεως καὶ φιλοπονίας καὶ παρασκευῆς τὸ τῶν ἐπι-
δεικτικῶν λόγων γένος ἢ τὸ τῆς ἱστορίας· ταύτας δὲ
τὰς δόξας πρότερον μὲν Ἐφόρῳ φησὶ προσπεσεῖν,
9 οὐ δυνηθέντος δ' ἱκανῶς ἐκείνου πρὸς τοὺς ταῦτα
λέγοντας ἀπαντῆσαι, πειρᾶται συγκρίνειν αὐτὸς ἐκ
παραβολῆς τὴν ἱστορίαν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς λόγοις,
10 πρᾶγμα ποιῶν πάντων ἀτοπώτατον, πρῶτον μὲν τὸ

καταψεύσασθαι τοῦ συγγραφέως. ὁ γὰρ Ἔφορος παρ᾽
ὅλην τὴν πραγματείαν θαυμάσιος ὢν καὶ κατὰ τὴν
φράσιν καὶ κατὰ τὸν χειρισμὸν καὶ κατὰ τὴν ἐπίνοιαν
τῶν λημμάτων, δεινότατός ἐστιν ἐν ταῖς παρεκβάσεσι
καὶ ταῖς ἀφ᾽ αὑτοῦ γνωμολογίαις, καὶ συλλήβδην
ὅταν που τὸν ἐπιμετροῦντα λόγον διατίθηται, κατὰ 11
δέ τινα συντυχίαν εὐχαριστότατα καὶ πιθανώτατα
περὶ τῆς συγκρίσεως εἴρηκε τῆς τῶν ἱστοριογράφων
καὶ λογογράφων. ὁ δ᾽ ἵνα μὴ δόξῃ κατακολουθεῖν
Ἐφόρῳ, πρὸς τῷ κατεψεῦσθαι ἐκείνου καὶ τῶν λοι-
πῶν .ν | κατεγν.... ..... ἄλλων δεόντως κεχειρισμέ-
να μακρῶς καὶ ἀσαφῶς καὶ τῷ παντὶ χεῖρον ἐξηγού-
μενος οὐδένα τῶν ζώντων ὑπέλαβε τοῦτο παρατηρή-
σειν. οὐ μὴν ἀλλὰ βουλόμενος αὔξειν τὴν ἱστορίαν 28a
πρῶτον μὲν τηλικαύτην εἶναί φησι διαφορὰν τῆς
ἱστορίας πρὸς τοὺς ἐπιδεικτικοὺς λόγους ἡλίκην ἔχει
τὰ κατ᾽ ἀλήθειαν ᾠκοδομημένα καὶ κατεσκευασμένα
τῶν ἐν ταις σκηνογραφίαις φαινομένων τόπων καὶ
διαθέσεων· δεύτερον αὐτὸ τὸ συναθροῖσαί φησι τὴν 2
παρασκευὴν τὴν πρὸς τὴν ἱστορίαν μεῖζον ἔργον εἶναι
τῆς ὅλης πραγματείας τῆς περὶ τοὺς ἐπιδεικτικοὺς λό-
γους· αὐτὸς γοῦν τηλικαύτην ὑπομεμενηκέναι δαπά- 3
νην καὶ κακοπάθειαν τοῦ συναγαγεῖν τὰ παρ᾽ Ἀσσυρίων
ὑπομνήματα καὶ πολυπραγμονῆσαι τὰ Λιγύων ἔθη
καὶ Κελτῶν, ἅμα δὲ τούτοις Ἰβήρων, ὥστε μήτ᾽ ἂν
αὐτὸς ἐλπίσαι μήτ᾽ ἂν ἕτερος ἐξηγούμενος πιστευθῆ-
ναι περὶ τούτων. ἡδέως δέ τις ἂν ἔροιτο τὸν συγ- 4
γραφέα πότερον ὑπολαμβάνει μείζονος δεῖσθαι δα-
πάνης καὶ κακοπαθείας τὸ καθήμενον ἐν ἄστει συν-
άγειν ὑπομνήματα καὶ πολυπραγμονεῖν τὰ Λιγύων
ἔθη καὶ Κελτῶν ἢ τὸ πειραθῆναι τῶν πλείστων
ἐθνῶν καὶ τούτων αὐτόπτην γενέσθαι. τί δ᾽ αὖ τὸ

πυνθάνεσθαι τὰς παρατάξεις καὶ πολιορκίας, ἔτι δὲ ναυμαχίας, τῶν παρατετυχηκότων τοῖς κινδύνοις, ἢ τὸ πεῖραν λαβεῖν τῶν δεινῶν καὶ τῶν ἅμα τούτοις
5 συμβαινόντων ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ οἴομαι τηλικαύτην διαφορὰν ἔχειν τὰ κατ' ἀλήθειαν οἰκοδομήματα τῶν ἐν ταῖς σκηνογραφίαις τόπων, οὐδὲ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐπιδεικτικῶν λόγων, ἡλίκην ἐπὶ πασῶν τῶν συντάξεων τὴν ἐξ αὐτουργίας καὶ τὴν ἐξ αὐτοπαθείας ἀπόφασιν τῶν ἐξ ἀκοῆς καὶ
6 διηγήματος γραφομένων· ἧς εἰς τέλος ἄπειρος ὢν εἰκότως ὑπέλαβε τὸ πάντων ἐλάχιστον καὶ ῥᾷστον εἶναι τοῖς πραγματευομένοις ἱστορίαν, λέγω δὲ τὸ συνάγειν ὑπομνήματα καὶ πυνθάνεσθαι παρὰ τῶν
7 εἰδότων ἕκαστα τῶν πραγμάτων. καίτοι γε περὶ τὸ τοιοῦτο μέρος ἀνάγκη μεγάλα διαψεύδεσθαι τοὺς ἀπείρους· πῶς γὰρ οἷόν τε καλῶς ἀνακρῖναι περὶ παρατάξεως ἢ πολιορκίας ἢ ναυμαχίας; πῶς δὲ συνεῖναι τῶν ἐξηγουμένων τὰ κατὰ μέρος ἀνεννόητον ὄντα τῶν προειρημένων; οὐ γὰρ ἔλαττον ὁ πυνθανόμενος τῶν ἀπαγγελλόντων συμβάλλεται πρὸς τὴν
8 ἐξήγησιν· ἡ γὰρ τῶν παρεπομένων τοῖς πράγμασιν ὑπόμνησις αὐτὴ χειραγωγεῖ τὸν ἐξηγούμενον ἐφ' ἕκαστα τῶν συμβεβηκότων· ὑπὲρ ὧν ὁ μὲν ἄπειρος οὔτε ἀνακρῖναι τοὺς παραγεγονότας ἱκανός ἐστιν οὔτε συμπαρὼν γνῶναι τὸ γενόμενον, ἀλλὰ κἂν παρῇ, τρόπον τινὰ μὴ παρών . . . [Exc. Vat. p. 387 —404 M. 39—53 H. 27, 1.—28, 9. etiam Exc. ant. p. 248—249.]

FRAGMENTA LIBRI XIII.

Ὅτι Αἰτωλοὶ διά τε τὴν συνέχειαν τῶν πολέμων 1
καὶ διὰ τὴν πολυτέλειαν τῶν βίων ἔλαθον οὐ μόνον
ἄλλους, ἀλλὰ καὶ σφᾶς αὐτοὺς κατάχρεοι γενηθέν-
τες. διόπερ οἰκείως διακείμενοι πρὸς καινοτομίαν 2
τῆς οἰκείας πολιτείας εἵλοντο νομογράφους Δωρί-
μαχον καὶ Σκόπαν, θεωροῦντες τούτους κατά τε τὰς 3
προαιρέσεις κινητικοὺς ὑπάρχοντας καὶ κατὰ τὰς
οὐσίας ἐνδεδεμένους εἰς πολλὰ τῶν βιωτικῶν συναλ-
λαγμάτων. οἳ καὶ παραλαβόντες τὴν ἐξουσίαν ταύ-
την ἔγραψαν νόμους. [Exc. Peir. p. 58.]

Ὅτι Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλὸς νομοθετοῦντος Δω- 1a
ριμάχου καὶ Σκόπα ἀντέλεγε τοῖς γραφομένοις, ἐκ
πολλῶν ἐπιδεικνύμενος ὅτι παρ' οἷς ἔφυ τὸ φυτὸν
τοῦτο, οὐδέποτε κατέληξε πρότερον ἢ μεγάλοις κα-
κοῖς περιβαλεῖν τοὺς ἅπαξ αὐτῷ χρησαμένους· διό- 2
περ ἠξίου μὴ μόνον πρὸς τὸ παρὸν ἀποβλέπειν, εἰ
κουφισθήσονται τῶν ἐνεστώτων συναλλαγμάτων, ἀλλὰ
καὶ πρὸς τὸ μέλλον· ἄτοπον γὰρ εἶναι πολεμοῦντας
μὲν καὶ τὸ πνεῦμα προΐεσθαι χάριν τῆς τῶν τέκνων
ἀσφαλείας, βουλευομένους δὲ μηδένα ποιεῖσθαι λό-
γον τοῦ μετὰ ταῦτα χρόνου. [Exc. Vat. p. 404 M. 53 H.]

Ὅτι Σκόπας Αἰτωλῶν στρατηγὸς ἀποτυχὼν τῆς 2
ἀρχῆς, ἧς χάριν ἐτόλμα γράφειν τοὺς νόμους, μετέωρος
ἦν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ταῖς ἐκεῖθεν ἐλπίσι πεπει-

σμένος ἀναπληρώσειν τὰ λείποντα τοῦ βίου καὶ τὴν τῆς
2 ψυχῆς πρὸς τὸ πλεῖον ἐπιθυμίαν, οὐκ εἰδὼς ὅτι καθά-
περ ἐπὶ τῶν ὑδρωπικῶν οὐδέποτε ποιεῖ παῦλαν οὐδὲ
κόρον τῆς ἐπιθυμίας ἡ τῶν ἔξωθεν ὑγρῶν παράθεσις,
ἐὰν μὴ τὴν ἐν αὐτῷ τῷ σώματι διάθεσιν ὑγιάσῃ τις,
τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ τὴν πρὸς τὸ πλεῖον ἐπιθυ-
μίαν οἷόν τε κορέσαι μὴ οὐ τὴν ἐν τῇ ψυχῇ κακίαν
λόγῳ τινὶ διορθωσάμενον. ἐμφανέστατον δὲ τοῦτο
συνέβη γενέσθαι περὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὑπὲρ οὗ
3 νῦν ὁ λόγος. τούτῳ γὰρ εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀφικομέ-
νῳ πρὸς ταῖς ἐκ τῶν ὑπαίθρων ὠφελείαις, ὧν ἦν
αὐτὸς κύριος διὰ τὸ πιστεύεσθαι περὶ τῶν ὅλων, καὶ
τῆς ἡμέρας ἑκάστης ὀψώνιον ἐξέθηκεν ὁ βασιλεὺς
αὐτῷ μὲν δεκαμναῖον, τοῖς δὲ ἐπί τινος ἡγεμονίας
4 μετ' αὐτὸν τεταγμένοις μναϊαῖον. ἀλλ' ὅμως οὐκ
ἠρκεῖτο τούτοις, ὃς τὸ πρότερον προσκαρτερῶν τῷ
5 πλείονι διετέλεσε, μέχρι διὰ τὴν ἀπληστίαν καὶ παρ'
αὐτοῖς τοῖς διδοῦσι φθονηθεὶς τὸ πνεῦμα προσαπέ-
θηκε τῷ χρυσίῳ. [Exc. Peir. p. 61, quae ἀλλ' ἀκόρεστος
ἦν pro 2. οὐκ εἰδὼς—λόγος. Exc. Vat. p. 405 M. 53—54 H.
2, 2. καθάπερ—διορθωσάμενον etiam Exc. ant. p. 249.]

3 Ἐγένετο περὶ τὴν τοιαύτην κακοπραγμοσύνην·
ἣν δὴ βασιλικὴν μὲν οὐδαμῶς οὐδεὶς ἂν εἶναι φή-
σειεν, ἀναγκαίαν δὲ βούλονται λέγειν ἔνιοι πρὸς τὸν
πραγματικὸν τρόπον διὰ τὴν νῦν ἐπιπολάζουσαν κα-
κοπραγμοσύνην. οἱ μὲν γὰρ ἀρχαῖοι πολύ τι τοῦ
τοιούτου μέρους ἐκτὸς ἦσαν· τοσοῦτον γὰρ ἀπηλλο-
τρίωντο τοῦ κακομηχανεῖν περὶ τοὺς φίλους χάριν
τοῦ τῷ τοιούτῳ συναύξειν τὰς σφετέρας δυναστείας,
ὥστ' οὐδὲ τοὺς πολεμίους ᾑροῦντο δι' ἀπάτης νικᾶν,
3 ὑπολαμβάνοντες οὐδὲν οὔτε λαμπρὸν οὐδὲ μὴν βέ-
βαιον εἶναι τῶν κατορθωμάτων, ἐὰν μή τις ἐκ τοῦ

προφανοῦς μαχόμενος ἡττήσῃ ταῖς ψυχαῖς τοὺς ἀντι-
ταττομένους. διὸ καὶ συνετίθεντο πρὸς σφᾶς μήτε 4
ἀδήλοις βέλεσι μήθ' ἑκηβόλοις χρήσασθαι κατ' ἀλλή-
λων, μόνην δὲ τὴν ἐκ χειρὸς καὶ συστάδην γιγνομέ-
νην μάχην ἀληθινὴν ὑπελάμβανον εἶναι κρίσιν πραγ-
μάτων. ᾗ καὶ τοὺς πολέμους ἀλλήλοις προύλεγον καὶ 5
τὰς μάχας, ὅτε πρόθοιντο διακινδυνεύειν καὶ τοὺς
τόπους, εἰς οὓς μέλλοιεν ἐξιέναι παραταξόμενοι. νῦν 6
δὲ καὶ φαύλου φασὶν εἶναι στρατηγοῦ τὸ προφανῶς
τι πράττειν τῶν πολεμικῶν. βραχὺ δέ τι λείπεται 7
παρὰ Ῥωμαίοις ἴχνος ἔτι τῆς ἀρχαίας αἱρέσεως περὶ
τὰ πολεμικά· καὶ γὰρ προλέγουσι τοὺς πολέμους καὶ
ταῖς ἐνέδραις σπανίως χρῶνται καὶ τὴν μάχην ἐκ
χειρὸς ποιοῦνται καὶ συστάδην. ταῦτα μὲν οὖν εἰρή- 8
σθω πρὸς τὸν ἐπιπολάζοντα νῦν ὑπὲρ τὸ δέον ἐν τῇ
κακοπραγμοσύνῃ ζῆλον περὶ τοὺς ἡγουμένους ἔν τε
ταῖς πολιτικαῖς καὶ πολεμικαῖς οἰκονομίαις.

Ὁ δὲ Φίλιππος Ἡρακλείδῃ μὲν καθάπερ ὑπόθε- 4
σιν δοὺς ἐπέταξε φροντίζειν πῶς ἂν κακοποιῆσαι καὶ
διαφθεῖραι τὰς τῶν Ῥοδίων νῆας, εἰς δὲ τὴν Κρή- 2
την πρεσβευτὰς ἐξαπέστειλε τοὺς ἐρεθιοῦντας καὶ
παρορμήσοντας ἐπὶ τὸν κατὰ τῶν Ῥοδίων πόλεμον.
ὁ δ' Ἡρακλείδης, ἄνθρωπος εὖ πεφυκὼς πρὸς τὸ κα- 3
κόν, ἕρμαιον ἡγησάμενος τὴν ἐπιταγήν, καὶ διανοη-
θεὶς ἄττα δήποτ' οὖν παρ' αὐτῷ, μετά τινα χρόνον
ὥρμησε καὶ παρῆν καταπλέων εἰς τὴν Ῥόδον. συν- 4
έβαινε δὲ τὸν Ἡρακλείδην τοῦτον τὸ μὲν γένος ἀνέ-
καθεν εἶναι Ταραντῖνον, πεφυκέναι δὲ ἐκ βαναύσων
καὶ χειροτεχνῶν ἀνθρώπων, μεγάλα δ' ἐσχηκέναι
προτερήματα πρὸς ἀπόνοιαν καὶ ῥᾳδιουργίαν· πρῶ- 5
τον μὲν γὰρ ἀναφανδὸν τῷ σώματι παρεκέχρητο κατὰ
τὴν πρώτην ἡλικίαν, εἶτ' ἀγχίνους ὑπῆρχε καὶ μνή-

*μων, καὶ πρὸς μὲν τοὺς ταπεινοτέρους καταπληκτι-
κώτατος καὶ τολμηρότατος, πρὸς δὲ τοὺς ὑπερέχοντας
6 κολακικώτατος. οὗτος ἀρχῆθεν μὲν ἐκ τῆς πατρίδος
ἐξέπεσε δόξας τὸν Τάραντα πράττειν Ῥωμαίοις, οὐ
πολιτικὴν ἔχων δύναμιν, ἀλλ' ἀρχιτέκτων ὑπάρχων
καὶ διά τινας ἐπισκευὰς τῶν τειχῶν κύριος γενόμε-
νος τῶν κλειδῶν τῆς πύλης τῆς ἐπὶ τὸ μεσόγειον φε-
7 ρούσης· καταφυγὼν δὲ πρὸς Ῥωμαίους, καὶ πάλιν
ἐκεῖθεν γράφων καὶ διαπεμπόμενος εἰς τὸν Τάραντα
καὶ πρὸς Ἀννίβαν, ἐπεὶ καταφανὴς ἐγένετο, προαι-
σθόμενος τὸ μέλλον αὖθις ἔφυγε πρὸς τὸν Φίλιππον.
8 παρ' ᾧ τοιαύτην περιεποιήσατο πίστιν καὶ δύναμιν
ὥστε τοῦ καταστραφῆναι τὴν τηλικαύτην βασιλείαν
σχεδὸν αἰτιώτατος γεγονέναι.* [Exc. ant. p. 249—250.]

5 *Διαπιστοῦντες δὲ οἱ πρυτάνεις ἤδη τῷ Φιλίππῳ
διὰ τὴν περὶ τὰ Κρητικὰ κακοπραγμοσύνην, καὶ τὸν
Ἡρακλείδην ὑπώπτευον ἐγκάθετον εἶναι.* [Suidas v.
πρυτάνεις.]

2 *Ὁ δὲ εἰσελθὼν ἀπελογίζετο τὰς αἰτίας, δι' ἃς
πεφευγὼς εἴη τὸν Φίλιππον.* [Suidas v. *ἀπελογίζετο.*]

3 *Πᾶν γὰρ βουληθῆναι τὸν Φίλιππον ἀναδέξασθαι
ἢ καταφανῆ γενέσθαι Ῥοδίοις τὴν ἐν τούτοις αὑτοῦ
προαίρεσιν. ᾗ καὶ τὸν Ἡρακλείδην ἀπέλυσε τῆς ὑπο-
ψίας.* [Suidas vv. *ἀναδέξασθαι, ἀπέλυσε.*]

4 *Καί μοι δοκεῖ μεγίστην θεὸν τοῖς ἀνθρώποις ἡ
φύσις ἀποδεῖξαι τὴν ἀλήθειαν καὶ μεγίστην αὐτῇ
5 προσθεῖναι δύναμιν. πάντων γοῦν αὐτὴν καταγω-
νιζομένων, ἐνίοτε καὶ πασῶν τῶν πιθανοτήτων
μετὰ τοῦ ψεύδους ταττομένων, οὐκ οἶδ' ὅπως αὐτὴ
δι' αὑτῆς εἰς τὰς ψυχὰς εἰσδύεται τῶν ἀνθρώπων,
6 καὶ ποτὲ μὲν παραχρῆμα δείκνυσι τὴν αὑτῆς δύνα-
μιν, ποτὲ δὲ καὶ πολὺν χρόνον ἐπισκοτισθεῖσα, τέλος*

αὐτὴ δι' ἑαυτῆς ἐπικρατεῖ καὶ καταγωνίζεται τὸ ψεῦ-
δος, ὡς συνέβη γενέσθαι περὶ τὸν Ἡρακλείδην τὸν
παρὰ τοῦ Φιλίππου τοῦ βασιλέως εἰς Ῥόδον ἀφικό-
μενον. [Exc. Vat. p. 405 M. 54 H. Praeter 6. ὡς συνέβη
etiam Exc. ant. p. 250.]

Ὅτι Δαμοκλῆς ὁ μετὰ Πυθίωνος πεμφθεὶς κατά- 7
σκοπος πρὸς Ῥωμαίους ὑπηρετικὸν ἦν σκεῦος εὐφυὲς
καὶ πολλὰς ἔχων ἀφορμὰς εἰς πραγμάτων οἰκονομίαν.
[Exc. Peir. p. 61.]

Ὁ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων τύραννος Νάβις, ἔτος 6
ἤδη τρίτον ἔχων τὴν ἀρχήν, ὁλοσχερὲς μὲν οὐδὲν
ἐπεβάλλετο πράττειν οὐδὲ τολμᾶν διὰ τὸ πρόσφατον
εἶναι τὴν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἧτταν τοῦ Μαχανίδου,
καταβολὴν δ' ἐποιεῖτο καὶ θεμέλιον ὑπεβάλλετο πο- 2
λυχρονίου καὶ βαρείας τυραννίδος. διέφθειρε γὰρ 3
τοὺς λοιποὺς ἄρδην ἐκ τῆς Σπάρτης, ἐφυγάδευσε δὲ
τοὺς κατὰ πλέον πλούτῳ διαφέροντας ἢ δόξῃ προγο-
νικῇ, τὰς δὲ τούτων οὐσίας καὶ γυναῖκας διεδίδου
τῶν ἄλλων τοῖς ἐπιφανεστάτοις καὶ τοῖς μισθοφόροις.
οὗτοι δ' ἦσαν ἀνδροφόνοι καὶ παρασχίσται, λωπο- 4
δύται, τοιχωρύχοι. καθόλου γὰρ τοῦτο τὸ γένος
ἠθροίζετο πρὸς αὐτὸν ἐπιμελῶς ἐκ τῆς οἰκουμένης,
οἷς ἄβατος ἦν ἡ θρέψασα δι' ἀσέβειαν καὶ παρανο-
μίαν. ὧν προστάτην καὶ βασιλέα αὐτὸν ἀναδείξας, 5
καὶ χρώμενος δορυφόροις καὶ σωματοφύλαξι τούτοις,
δῆλον ὅτι ἔμελλε πολυχρόνιον ἔχειν τὴν ἐπ' ἀσεβείᾳ
φήμην καὶ δυναστείαν. ὅς γε χωρὶς τῶν προειρημέ- 6
νων οὐκ ἐξηρκεῖτο φυγαδεύων τοὺς πολίτας, ἀλλ'
οὐδὲ τοῖς φεύγουσιν οὐδεὶς τόπος ἦν ἀσφαλὴς οὐδὲ
καταφυγὴ βέβαιος. τοὺς μὲν γὰρ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐπα- 7
ποστέλλων ἀνῄρει, τοὺς δ' ἐκ τῶν τόπων ἐπαναγα-
γόντας ἐφόνευε. τὸ δὲ τελευταῖον ἐν ταῖς πόλεσι

8 τὰς σύνεγγυς οἰκίας, ὅπου τις τυγχάνοι κατοικῶν τῶν
φυγάδων, μισθούμενος δι᾽ ἀνυπονοήτων ἀνθρώπων
εἰς ταύτας εἰσέπεμπε Κρῆτας, οἵτινες ῥήγματα ποι-
οῦντες ἐν τοῖς τοίχοις καὶ διὰ τῶν ὑπαρχουσῶν θυ-
ρίδων τοξεύοντες τοὺς μὲν ἑστῶτας τῶν φυγάδων,
τοὺς δ᾽ ἀνακειμένους ἐν ταῖς ἰδίαις οἰκίαις διέφθειρον,
9 ὥστε μήτε τόπον εἶναι μηδένα φύξιμον μήτε καιρὸν
10 ἀσφαλῆ τοῖς ταλαιπώροις Λακεδαιμονίοις. καὶ δὴ τῷ
τοιούτῳ τρόπῳ τοὺς μὲν πλείστους αὐτῶν ἠφάνισε.
7 κατεσκευάσατο δὲ καί τινα μηχανήν, εἰ μηχανὴν
2 ταύτην χρὴ λέγειν. ἦν γὰρ εἴδωλον γυναικεῖον, πο-
λυτελέσιν ἱματίοις ἠμφιεσμένον, κατὰ δὲ τὴν μορ-
φὴν εἰς ὁμοιότητα τῇ τοῦ Νάβιδος γυναικὶ διαφό-
3 ρως ἀπειργασμένον. ὁπότε δέ τινας τῶν πολιτι-
κῶν ἀνακαλέσαιτο, βουλόμενος εἰσπρᾶξαι χρήματα,
τὰς μὲν ἀρχὰς διετίθετο λόγους πλείονας καὶ φιλαν-
4 θρώπους, ὑποδεικνύων μὲν τὸν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν
ἐπικρεμάμενον τῇ χώρᾳ καὶ τῇ πόλει φόβον, διασα-
φῶν δὲ τὸ πλῆθος τῶν μισθοφόρων τὸ τρεφόμενον
τῆς ἐκείνων ἀσφαλείας χάριν, ἔτι δὲ τὰς εἰς τοὺς
5 θεοὺς καὶ τὰς κοινὰς τῆς πόλεως δαπάνας. εἰ μὲν
οὖν ἐντρέποιντο διὰ τῶν τοιούτων λόγων, εἶχεν ἀπο-
6 χρώντως αὐτῷ πρὸς τὸ προκείμενον· εἰ δέ τινες
ἐξαρνούμενοι διωθοῖντο τὴν ἐπιταγήν, ἐπεφθέγγετο
λόγον τοιοῦτον· ἴσως ἐγὼ μὲν οὐ δύναμαί σε πεί-
θειν, Ἀπῆγαν μέντοι ταύτην δοκῶ σε πείσειν· τοῦτο
7 δ᾽ ἦν ὄνομα τῇ γυναικὶ τοῦ Νάβιδος. καὶ τοῦτ᾽
ἔλεγε, καὶ παρῆν ὃ μικρῷ πρότερον ἔλεγον εἴδω-
8 λον. καὶ δεξιωσάμενος, ἐπειδὴ ἐκ τῆς καθέδρας
ἀνέστησε τὴν γυναῖκα καὶ περιέπτυξε ταῖς χερσί,
9 προσήγετο κατὰ βραχὺ πρὸς τὰ στέρνα. τοὺς δὲ πή-
χεις εἶχε καὶ τὰς χεῖρας πλήρεις σιδηρῶν γόμφων

ὑπὸ τοῖς ἱματίοις, ὁμοίως καὶ κατὰ τοὺς μαστούς.
ὅτ' οὖν προσήρεισε ταῖς χερσὶ πρὸς τὰ νῶτα τῆς γυ- 10
ναικός, κἄπειτα διὰ τῶν ὀργάνων ἑλκόμενον ἐπέ-
τεινε καὶ προσῆγε πρὸς τοὺς μαστοὺς κατ' ἐλάχιστον,
πᾶσαν ἠνάγκαζε φωνὴν προΐεσθαι τὸν πιεζόμενον,
καὶ πολλοὺς δή τινας τῷ τοιούτῳ τρόπῳ διέφθειρε 11
τῶν ἐξαρνουμένων. [Exc. ant. p. 250. Exc. Peir. p. 61.]

Καὶ τὰ λοιπὰ δ' ἦν τούτοις ὅμοια καὶ σύστοιχα 8
κατὰ τὴν ἀρχήν. ἐκοινώνει μὲν γὰρ τοῖς Κρησὶ τῶν 2
κατὰ θάλατταν λῃστειῶν· εἶχε δὲ καθ' ὅλην τὴν Πε-
λοπόννησον ἱεροσύλους, ὁδοιδόκους, φονέας, οἷς με-
ρίτης γενόμενος τῶν ἐκ τῆς ῥᾳδιουργίας λυσιτελῶν
ὁρμητήριον καὶ καταφυγὴν παρείχετο τούτοις τὴν
Σπάρτην. πλὴν κατά γε τοὺς καιροὺς τούτους ξένοι 3
τῶν ἀπὸ τῆς Βοιωτίας εἰς τὴν Λακεδαίμονα παρεπι-
δημήσαντες ἐψυχαγώγησάν τινα τῶν τοῦ Νάβιδος
ἱπποκόμων ὥστε συναποχωρῆσαι μεθ' ἑαυτῶν ἔχοντα
λευκὸν ἵππον, ὃς ἐδόκει γενναιότατος εἶναι τῶν ἐκ
τῆς τυραννικῆς ἱπποστάσεως. τούτου δὲ πεισθέντος 4
καὶ πράξαντος τὸ προειρημένον, καταδιώξαντες οἱ
παρὰ τοῦ Νάβιδος εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν καὶ κατα-
λαβόντες τὸν μὲν ἵππον εὐθὺς ἀπῆγον καὶ τὸν ἱπ-
ποκόμον, οὐδενὸς ἀντιποιουμένου, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ
τοῖς ξένοις ἐπέβαλον τὰς χεῖρας. οἱ δὲ Βοιωτοὶ τὸ 5
μὲν πρῶτον ἠξίουν ἄγειν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν ἀρχήν· οὐ-
δενὸς δὲ προσέχοντος, ἀνεβόα τις τῶν ξένων, βοή-
θεια. συνδραμόντων δὲ τῶν ἐγχωρίων καὶ μαρτυ- 6
ρομένων τοὺς ἄνδρας ἐπανάγειν ἐπὶ τὴν ἀρχήν, ἠναγ-
κάσθησαν προέμενοι τοὺς ἀνθρώπους οἱ παρὰ τοῦ
Νάβιδος ἀπελθεῖν. ὁ δὲ πάλαι ζητῶν ἀφορμὰς ἐγ- 7
κλημάτων καὶ πρόφασιν εὔλογον διαφορᾶς, τότε λα-
βόμενος ταύτης εὐθέως ἤλαυνε τὰ Προαγόρου θρέμ-

ματα καί τινων ἑτέρων. ἐξ ὧν ἐγένετο ἀρχὴ τοῦ πολέμου. [Exc. Peir. p. 61.]

9 Λάβαι, ὡς Σάβαι, Χαττηνίας πόλις. Πολύ-
2 βιος τρισκαιδεκάτῳ. τὸ ἐθνικὸν Λαβαῖος, ὡς Σαβαῖος. τῆς αὐτῆς χώρας ἀμφότεραι· ἡ γὰρ Χαττηνία τῶν Γερραίων ἐστὶ χώρα.

3 Χαττηνία, χώρα τρίτη Γερραίων. Πολύβιος τρισκαιδεκάτῳ· ἔστι δ' ἡ Χαττηνία τἄλλα μὲν λυπρά, κώμαις δὲ καὶ πύργοις διεσκεύασται διὰ τὴν εὐκαιρίαν τῶν Γερραίων· οὗτοι γὰρ αὐτὴν νέμονται. ἔστι δὲ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. οἱ πολῖται Χαττηνοί, ὡς αὐτός· τούτοις μὲν γὰρ παρήγγειλε φείδεσθαι τῆς τῶν Χαττηνῶν χώρας. [Steph. Byz.]

4 Οἱ δὲ Γερραῖοι ἀξιοῦσι τὸν βασιλέα μὴ καταλῦσαι τὰ παρὰ τῶν θεῶν αὐτοῖς δεδομένα, τοῦτ' ἔστιν ἀΐδιον εἰρήνην καὶ ἐλευθερίαν. ὁ δὲ ἑρμηνευθείσης οἱ τῆς ἐπιστολῆς ἔφη συγχωρεῖν τοῖς ἀξιουμένοις. [Suidas v. ἀξιουμένου.]

5 Κυρωθείσης δὲ τῆς ἐλευθερίας τοῖς Γερραίοις, ἐστεφάνωσαν παραχρῆμα τὸν Ἀντίοχον τὸν βασιλέα πεντακοσίοις ἀργυρίου ταλάντοις, χιλίοις δὲ λιβανωτοῦ καὶ διακοσίοις τῆς λεγομένης στακτῆς. καὶ ἐποίει τὸν πλοῦν ὡς ἐπὶ Τύλον τὴν νῆσον καὶ [ἐποίει] τὸν ἀπόπλουν ἐπὶ Σελευκείας. ἦσαν δὲ τὰ ἀρώματα ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάττῃ. [Suidas v. στακτή.]

10 Ἀδράνη, πόλις Θρᾳκική. Πολύβιος δὲ διὰ τοῦ η τὴν μέσην λέγει ἐν τρισκαιδεκάτῃ Ἀδρήνη.

2 Ἀλλαρία, πόλις τῆς Κρήτης. Πολύβιος τρισκαιδεκάτῃ.

3 Ἄρειον πεδίον. ἔστι καὶ Θρᾴκης ἔρημον πεδίον, χαμαιπετῆ δένδρα ἔχον, ὡς Πολύβιος τρισκαιδεκάτῃ.

Βάδιζα, πόλις τῆς Βρεττίας. Πολύβιος τρισκαι- 4
δεκάτῳ.

Δίγηροι, ἔθνος Θρᾴκιον. Πολύβιος τρισκαιδεκάτῳ. 5

Ἰλαττία, πόλις Κρήτης. Πολύβιος τρισκαιδεκάτῳ. 6

Καβύλη, πόλις Θρᾴκης, οὐ πόρρω τῆς τῶν Ἀστῶν 7
χώρας. Πολύβιος τρισκαιδεκάτῃ.

Λαμπέτεια, πόλις Βρεττίας. Πολύβιος τρισκαι- 8
δεκάτῳ.

Μελιτοῦσσα, πόλις Ἰλλυρίας. Πολύβιος τρισκαι- 9
δεκάτῳ.

Σίβυρτος, πόλις Κρήτης. τὸ ἐθνικὸν Σιβύρτιος, 10
ὡς Πολύβιος ἐν τρισκαιδεκάτῳ.

Ἔστι καὶ Ταμέση πόλις τῆς Ἰταλίας καὶ ποταμός. Πολύβιος δ' ἐν τῷ πρώτῳ (ιγ' Schweigh.) Τεμεσίαν τὴν πόλιν καλεῖ. [Steph. Byz.]

FRAGMENTA LIBRI XIV.

Σχολ. Ἰστέον ὅτι τὸ προοίμιον μόνον διεσάφει τοῦ τεσσαρισκαιδεκάτου λόγου· τὰ δ' ἐφεξῆς πάντα ἐνέλειπεν μέχρι λ' φύλλων.

1[a] Ὅτι φησὶν ὁ Πολύβιος περὶ ἑαυτοῦ καὶ περὶ τῆς
τῶν βίβλων ὑποθετικῆς ἐξηγήσεως· Ἴσως μὲν οὖν
ἐπὶ πάσαις ταῖς ὀλυμπιάσιν αἱ προεκθέσεις τῶν πρά-
ξεων εἰς ἐπίστασιν ἄγουσι τοὺς ἐντυγχάνοντας καὶ
διὰ τὸ πλῆθος καὶ διὰ τὸ μέγεθος τῶν γεγονότων,
ὡς ἂν ὑπὸ μίαν σύνοψιν ἀγομένων τῶν ἐξ ὅλης τῆς
2 οἰκουμένης ἔργων· οὐ μὴν ἀλλὰ τὰ κατὰ ταύτην τὴν
ὀλυμπιάδα μάλιστα νομίζω συνεπιστήσειν τοὺς ἀνα-
γιγνώσκοντας διὰ τὸ πρῶτον μὲν τοὺς κατὰ τὴν
Ἰταλίαν καὶ Λιβύην πολέμους ἐν τούτοις τοῖς χρό-
νοις εἰληφέναι τὴν συντέλειαν· ὑπὲρ ὧν τίς οὐκ ἂν
ἱστορῆσαι βουληθείη ποία τις ἡ καταστροφὴ καὶ τί
3 τὸ τέλος αὐτῶν ἐγένετο; φύσει γὰρ πάντες ἄνθρω-
ποι, κἂν ὁλοσχερ[ῶς παραδέ]χωνται τὰ κατὰ μέρος
ἔργα καὶ λόγους, ὅμως ἑκάστων τὸ τέλος ἱμείρουσι
μαθεῖν· πρὸς δὲ τούτοις συμβαίνει καὶ τὰς προαιρέ-
σεις τῶν βασιλέων ἐκφανεστάτας γεγονέναι κατὰ
τοὺς αὐτοὺς χρόνους· ἃ γὰρ πρότερον ἐλέγετο περὶ
αὐτῶν, τότε σαφῶς ἐπεγνώσθη πάντα παρὰ πᾶσι καὶ
4 τοῖς μηδόλως ἐθέλουσι πολυπραγμονεῖν. διὸ καὶ βου-

λόμενοι κατ' ἀξίαν τῶν ἔργων ποιήσασθαι τὴν ἐξή-
γησιν, οὐ τὰς ἐν κτῶν δυεῖν ἐτῶν πράξεις κατατε-
τάχαμεν εἰς μίαν βίβλον, καθάπερ ἐν τοῖς πρὸ τού-
των ἀποδεδώκαμεν. [Exc. Vat. p. 406 M. 54 H.]

Οἱ μὲν οὖν ὕπατοι περὶ ταύτας ἐγίγνοντο τὰς 1[b]
πράξεις, ὁ δὲ Πόπλιος ἐν τῇ Λιβύῃ κατὰ τὴν παρα- 2
χειμασίαν πυνθανόμενος ἐξαρτύειν στόλον τοὺς Καρ-
χηδονίους, ἐγίγνετο μὲν καὶ περὶ ταύτην τὴν παρα-
σκευήν, οὐχ ἧττον δὲ καὶ περὶ τὴν τῆς Ἰτύκης πο-
λιορκίαν. οὐ μὴν οὐδὲ τῆς κατὰ τὸν Σόφακα τελέως 3
ἐλπίδος ἀφίστατο, διεπέμπετο δὲ συνεχῶς διὰ τὸ
μὴ πολὺ ἀφεστάναι τὰς δυνάμεις ἀλλήλων, πεπεισμέ-
νος μετακαλέσειν αὐτὸν ἀπὸ τῆς τῶν Καρχηδονίων
συμμαχίας· οὐ γὰρ ἀπεγίγνωσκε καὶ τῆς παιδίσκης 4
αὐτὸν ἤδη κόρον ἔχειν, δι' ἣν εἵλετο τὰ Καρχηδο-
νίων, καὶ καθόλου τῆς πρὸς τοὺς Φοίνικας φιλίας
διά τε τὴν φυσικὴν τῶν Νομάδων ἀψικορίαν καὶ διὰ
τὴν πρός τε τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀθεσίαν.
ὢν δὲ περὶ πολλὰ τῇ διανοίᾳ καὶ ποικίλας ἔχων ἐλ- 5
πίδας ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος διὰ τὸ κατορρωδεῖν τὸν
ἔξω κίνδυνον τῷ πολλαπλασίους εἶναι τοὺς ὑπεναν-
τίους, ἐπελάβετό τινος ἀφορμῆς τοιαύτης. τῶν γὰρ 6
διαπεμπομένων πρὸς τὸν Σόφακά τινες ἀνήγγειλαν
αὐτῷ διότι συμβαίνει τοὺς μὲν Καρχηδονίους ἐκ παν-
τοδαπῶν ξύλων καὶ φυλλάδος ἄνευ γῆς ἐν τῇ παρα-
χειμασίᾳ κατεσκευακέναι τὰς σκηνάς, τῶν δὲ Νομά- 7
δων τοὺς μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐκ καλάμων, τοὺς δ' ἐπισυνα-
γομένους ἐκ τῶν πόλεων κατὰ τὸ παρὸν ἐξ αὐτῆς τῆς
φυλλάδος σκηνοποιεῖσθαι, τοὺς μὲν ἐντός, τοὺς δὲ
πλείους αὐτῶν ἐκτὸς τῆς τάφρου καὶ τοῦ χάρακος. 8
νομίσας οὖν ὁ Πόπλιος παραδοξοτάτην μὲν τοῖς πο-
λεμίοις, πραγματικωτάτην δὲ σφίσιν εἶναι τὴν διὰ

τοῦ πυρὸς ἐπιβολήν, ἐγένετο περὶ ταύτην τὴν κατα-
9 σκευήν. ὁ δὲ Σόφαξ ἐν ταῖς πρὸς τὸν Πόπλιον δια-
ποστολαῖς ἀεί πως ἐπὶ ταύτην κατήντα τὴν γνώμην
ὅτι δέοι Καρχηδονίους μὲν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀπαλλάτ-
τεσθαι, Ῥωμαίους δὲ παραπλησίως ἐκ τῆς Λιβύης,
τὰ δὲ μεταξὺ τούτων ἔχειν ἀμφοτέρους ὡς τότε κα-
10 τεῖχον. ὧν ὁ Πόπλιος ἀκούων ἐν τοῖς πρὸ τοῦ χρό-
νοις οὐδαμῶς ἠνείχετο· τότε δὲ τῷ Νομάδι βραχεῖαν
ἔμφασιν ἐποιήσατο διὰ τῶν ἀποστελλομένων ὡς οὐκ
11 ἀδυνάτου τῆς ἐπιβολῆς οὔσης, ἧς ἐπιβάλλεται. δι'
οὗ συνέβη τὸν Σύφακα κουφισθέντα πολλαπλασίως
12 ἐπιρρωσθῆναι πρὸς τὴν ἐπιπλοκήν. οὗ γιγνομένου
πλείους ἦσαν οἱ διαπεμπόμενοι καὶ πλεονάκις· ἔστι
δ' ὅτε καί τινας ἡμέρας ἔμενον παρ' ἀλλήλοις ἀπα-
13 ρατηρήτως. ἐν αἷς ὁ Πόπλιος ἀεί τινας μὲν τῶν
πραγματικῶν, οὓς δὲ καὶ στρατιωτικῶν, ῥυπῶντας
καὶ ταπεινοὺς εἰς δουλικὰς ἐσθῆτας διασκευάζων,
μετὰ τῶν ἀποστελλομένων ἐξέπεμπε χάριν τοῦ τὰς
προσόδους καὶ τὰς εἰσόδους τὰς εἰς ἑκατέραν τὴν
παρεμβολὴν ἀσφαλῶς ἐξερευνῆσαι καὶ κατοπτεῦσαι.
14 δύο γὰρ ἦσαν στρατοπεδεῖαι, μία μὲν ἣν Ἀσδρού-
βας εἶχε μετὰ πεζῶν τρισμυρίων καὶ τρισχιλίων ἱπ-
πέων, ἄλλη δὲ περὶ δέκα σταδίους ἀφεστῶσα ταύ-
της, ἡ τῶν Νομάδων, ἱππεῖς μὲν εἰς μυρίους ἔχουσα,
15 πεζοὺς δὲ περὶ πεντακισμυρίους. ἣ δὴ καὶ μᾶλλον
εὐέφοδος ἦν καὶ τὰς σκηνὰς εἶχε τελέως εὐφυεῖς
πρὸς ἐμπυρισμὸν διὰ τὸ τοὺς Νομάδας, ὡς ἄρτι εἶ-
πον, μὴ διὰ ξύλων μηδὲ διὰ γῆς, ἁπλῶς δὲ κάνναις
καὶ καλάμοις χρῆσθαι πρὸς σκηνοποιίας.

2 Ἐπειδὴ δὲ τὰ μὲν τῆς ἐαρινῆς ὥρας ὑπέφαινεν
ἤδη, τῷ δὲ Σκιπίωνι πάντα διηρεύνητο πρὸς τὴν
προειρημένην ἐπιβολὴν τὰ κατὰ τοὺς ὑπεναντίους,

ιὲν νῆας καθεῖλκε καὶ μηχανὰς κατεσκεύαζε ταύ- 2
, ὡς πολιορκήσων ἐκ θαλάττης τὴν Ἰτύκην, τοῖς 3
εξοῖς, οὖσιν ὡς δισχιλίοις, κατελάβετο πάλιν
πὲρ τὴν πόλιν κείμενον λόφον, καὶ τοῦτον ὠχυ-
ο καὶ διετάφρευε πολυτελῶς, τοῖς μὲν ὑπεναν- 4
ποιῶν φαντασίαν ὡς τοῦτο πράττων τῆς πολιορ-
ἕνεκα, τῇ δ' ἀληθείᾳ βουλόμενος ἐφεδρεύειν τοῖς
τὸν τῆς πράξεως καιρόν, ἵνα μὴ τῶν στρατο-
ν ἐκ τῆς παρεμβολῆς χωρισθέντων οἱ τὴν Ἰτύ-
παραφυλάττοντες στρατιῶται τολμήσαιεν ἐξελ-
ες ἐκ τῆς πόλεως ἐγχειρεῖν τῷ χάρακι διὰ τὸ
γγυς εἶναι καὶ πολιορκεῖν τοὺς φυλάττοντας.
α δὲ παρασκευαζόμενος ἅμα διεπέμπετο πρὸς 5
Σόφακα, πυθανόμενος, ἐὰν συγχωρῇ τοῖς παρα-
υμένοις, εἰ καὶ Καρχηδονίοις ἔσται ταῦτα κατὰ
καὶ μὴ πάλιν ἐκεῖνοι φήσουσι βουλεύσεσθαι
τῶν συγχωρουμένων. ἅμα δὲ τούτοις προσενε- 6
το τοῖς πρεσβευταῖς μὴ πρότερον ὡς αὐτὸν ἀπιέ-
ρὶν ἢ λαβεῖν ἀπόκρισιν ὑπὲρ τούτων. ὧν ἀφι- 7
νων διακούσας ὁ Νομὰς ἐπείσθη διότι πρὸς τῷ
ελεῖν ἐστι τὰς διαλύσεις ὁ Σκιπίων, ἔκ τε τοῦ
ι τοὺς πρέσβεις μὴ πρότερον ἀπαλλαγήσεσθαι
ἢ λαβεῖν παρ' αὐτοῦ τὰς ἀποκρίσεις, ἔκ τε τοῦ
λαβεῖσθαι τὴν τῶν Καρχηδονίων συγκατάθεσιν.
καὶ πρὸς μὲν τὸν Ἀσδρούβαν ἐξ αὐτῆς ἔπεμπε, 8
αφῶν τὰ γιγνόμενα καὶ παρακαλῶν δέχεσθαι
εἰρήνην, αὐτὸς δὲ ῥαθύμως διῆγε, καὶ τοὺς
υναγομένους Νομάδας ἐκτὸς εἴα τῆς παρεμβολῆς
ῦ κατασκηνοῦν. ὁ δὲ Πόπλιος κατὰ μὲν τὴν ἐπί- 9
ν ἐποίει τὸ παραπλήσιον, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν
ῖς μάλιστα περὶ τὰς παρασκευὰς ἦν. ἐπειδὴ δὲ 10
μὲν τῶν Καρχηδονίων τῷ Σόφακι διεσαφήθη,

συντελεῖν τὰ κατὰ τὰς συνθήκας, ὁ δὲ Νομὰς περι-
χαρὴς ὢν εἶπε τοῖς πρεσβευταῖς ὑπὲρ τούτων, εὐ-
θέως οἱ πρέσβεις ἀπῆσαν εἰς τὴν ἰδίαν παρεμβο-
λήν, μηνύσοντες τῷ Ποπλίῳ τὰ πραχθέντα παρὰ τοῦ
11 βασιλέως. ὧν ἀκούσας ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς
αὖθις ἐκ ποδὸς ἔπεμπε πρέσβεις, δηλώσοντας τῷ
Σύφακι διότι συμβαίνει τὸν μὲν Πόπλιον εὐδοκεῖν
καὶ σπουδάζειν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, τοὺς δ' ἐν τῷ
συνεδρίῳ διαφέρεσθαι καὶ φάναι διαμένειν ἐπὶ τῶν
12 ὑποκειμένων· οἳ καὶ παραγενόμενοι διεσάφησαν
ταῦτα τῷ Νομάδι. τὴν δὲ ἀποστολὴν ταύτην ὁ Σκι-
πίων ἐποιήσατο χάριν τοῦ μὴ δόξαι παρασπονδεῖν,
ἐὰν ἔτι μενούσης τῆς ὑπὲρ τῶν διαλύσεων ἐπικηρυ-
κείας πρὸς ἀλλήλους πράξῃ τι τῶν πολεμικῶν ἔρ-
14 γων. γενομένης δὲ τῆς ἀπορρήσεως ταύτης ἅπαν τὸ
γιγνόμενον ἀνεπίληπτον ἕξειν ὑπέλαβε τὴν προαί-
ρεσιν.

3 Ὁ δὲ Σόφαξ ταῦτα διακούσας ἔφερε μὲν δυσ-
χερῶς διὰ τὸ προκατηλπικέναι περὶ τῶν διαλύσεων,
συνῄει δὲ πρὸς τὸν Ἀσδρούβαν εἰς λόγους, καὶ διε-
σάφει τὰ παρὰ τῶν Ῥωμαίων αὐτῷ προσαγγελλόμενα.
2 περὶ ὧν πολλὰ διαπορήσαντες ἐβουλεύοντο πῶς σφίσι
καθήκει χρῆσθαι τοῖς ἑξῆς πράγμασι, πλεῖστον ἀπέ-
χοντες ταῖς ἐννοίαις καὶ ταῖς ἐπιβολαῖς τοῦ μέλλον-
3 τος· περὶ φυλακῆς μὲν γὰρ ἢ τοῦ πείσεσθαί τι δει-
νὸν οὐδ' ἥντινοῦν εἶχον πρόληψιν, περὶ δὲ τοῦ
δρᾶσαί τι καὶ προκαλέσασθαι τοὺς πολεμίους εἰς
ὁμαλὸν τόπον πολλή τις ἦν αὐτῶν ὁρμὴ καὶ προθυ-
4 μία. Πόπλιος δὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον τοῖς μὲν
πολλοῖς ὑπεδείκνυε διά τε τῆς παρασκευῆς καὶ τῶν
παραγγελμάτων ὡς κατὰ τῆς Ἰτύκης ἔχων πρᾶξιν,
5 τῶν δὲ χιλιάρχων τοὺς ἐπιτηδειοτάτους καὶ πιστοτά-

τους καλέσας περὶ μέσον ἡμέρας ἐξέθηκε τὴν ἐπιβο-
λήν, καὶ παρήγγειλε δειπνοποιησαμένους καθ' ὥραν
ἐξάγειν τὰ στρατόπεδα πρὸ τοῦ χάρακος, ἐπειδὰν
κατὰ τὸν ἐθισμὸν οἱ σαλπικταὶ σημήνωσιν ἅμα πάν-
τες· ἔστι γὰρ ἔθος Ῥωμαίοις κατὰ τὸν τοῦ δείπνου 6
καιρὸν τοὺς βυκανητὰς καὶ σαλπικτὰς πάντας σημαί-
νειν παρὰ τὴν τοῦ στρατηγοῦ σκηνήν, χάριν τοῦ τὰς
νυκτερινὰς φυλακὰς κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἵστασθαι
κατὰ τοὺς ἰδίους τόπους. μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς κατα- 7
σκόπους ἀνακαλεσάμενος, οὓς ἐτύγχανε διαπεμπόμε-
νος εἰς τὰ τῶν πολεμίων στρατόπεδα, συνέκρινε καὶ
διηρεύνα τὰ λεγόμενα περί τε τῶν προσβάσεων καὶ
τῶν εἰσόδων τῶν εἰς τὰς παρεμβολάς, χρώμενος ἐπι-
κριτῇ τῶν λεγομένων καὶ συμβούλῳ τῷ Μασσανάσσῃ
διὰ τὴν τῶν τόπων ἐμπειρίαν.

Ἐπειδὴ δὲ πάντ' ἦν εὐτρεπῆ τὰ πρὸς τὴν χρείαν 4
αὐτῷ τὴν ἐνεστῶσαν, ἀπολιπὼν τοὺς ἱκανοὺς καὶ
τοὺς ἐπιτηδείους ἐπὶ τῆς παρεμβολῆς, ἀναλαβὼν τὰς
δυνάμεις προῆγεν ἄρτι ληγούσης τῆς πρώτης φυλα-
κῆς· περὶ γὰρ ἑξήκοντα σταδίους ἀπεῖχον οἱ πολέ-
μιοι. συνεγγίσας δὲ τοῖς πολεμίοις περὶ τὴν τρίτην 2
φυλακὴν λήγουσαν, Γαΐῳ μὲν Λαιλίῳ καὶ Μασσα-
νάσσῃ τοὺς ἡμίσεις ἀπονείμας τῶν στρατιωτῶν καὶ
πάντας τοὺς Νομάδας ἐπέταξε ποιεῖσθαι τὴν προσ-
βολὴν πρὸς τὸν τοῦ Σόφακος χάρακα, παρακαλέσας 3
ἄνδρας ἀγαθοὺς γενέσθαι καὶ μηδὲν εἰκῇ πράττειν,
σαφῶς εἰδότας ὅτι καθ' ὅσον ἐμποδίζει καὶ κωλύει
τὰ τῆς ὁράσεως τὸ σκότος, κατὰ τοσοῦτον δεῖ συνεκ-
πληροῦν τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ τόλμῃ τὰς νυκτερινὰς
ἐπιβολάς· αὐτὸς δὲ τὴν λοιπὴν στρατιὰν ἀναλαβὼν 4
ἐποιεῖτο τὴν ὁρμὴν ἐπὶ τὸν Ἀσδρούβαν. ἦν δὲ αὐτῷ
συλλελογισμένον μὴ πρότερον ἐγχειρεῖν, ἕως ἂν οἱ

περὶ τὸν Λαίλιον πρῶτοι τὸ πῦρ ἐμβάλωσι τοῖς πο-
5 λεμίοις. οὗτος μὲν τοιαύτας ἔχων ἐπινοίας βάδην
ἐποιεῖτο τὴν πορείαν· οἱ δὲ περὶ τὸν Λαίλιον εἰς
δύο μέρη σφᾶς αὐτοὺς διελόντες ἅμα προσέβαλλον
6 τοῖς πολεμίοις. τῆς δὲ τῶν σκηνῶν διαθέσεως οἷον
ἐπίτηδες πρὸς ἐμπυρισμὸν κατεσκευασμένης, καθά-
περ ἀνώτερον εἶπον, ὡς οἱ προηγούμενοι τὸ πῦρ
ἐνέβαλλον, κατανεμηθὲν εἰς τὰς πρώτας σκηνὰς εὐ-
θέως ἀβοήθητον ἐποίει τὸ κακὸν διά τε τὴν συν-
έχειαν τῶν σκηνῶν καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῆς ὑποκειμέ-
7 νης ὕλης. ὁ μὲν οὖν Λαιλιος ἔχων ἐφεδρείας τάξιν
ἔμενεν· ὁ δὲ Μασσανάσσης εἰδὼς τοὺς τόπους, καθ'
οὓς ἔμελλον οἱ φεύγοντες τὸ πῦρ ποιήσεσθαι τὴν
ἀποχώρησιν, ἐν τούτοις ἐπέστησε τοὺς αὑτοῦ στρα-
8 τιώτας. τῶν δὲ Νομάδων οὐδεὶς ἁπλῶς συνυπώ-
πτευσε τὸ γιγνόμενον, οὐδ' αὐτὸς ὁ Σόφαξ, ἀλλ'
ὡς αὐτομάτως ἐμπεπρημένου τοῦ χάρακος, ταύτην
9 ἔσχον τὴν διάληψιν. ὅθεν ἀνυπονοήτως οἱ μὲν ἐκ
τῶν ὕπνων, οἱ δ' ἀκμὴν ἔτι μεθυσκόμενοι καὶ πί-
10 νοντες ἐξεπήδων ἐκ τῶν σκηνῶν. καὶ πολλοὶ μὲν
ὑφ' αὑτῶν περὶ τὰς τοῦ χάρακος ἐξόδους συνεπατή-
θησαν, πολλοὶ δὲ περικαταληφθέντες ὑπὸ τῆς φλο-
γὸς κατεπρήσθησαν· οἱ δὲ καὶ διαφυγόντες τὴν
φλόγα, πάντες εἰς τοὺς πολεμίους ἐμπίπτοντες, οὔθ'
ὃ πάσχουσιν οὔθ' ὃ ποιοῦσι γιγνώσκοντες διεφθεί-
ροντο.

5 Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον οἱ Καρχηδόνιοι, θεω-
ροῦντες τὸ πλῆθος τοῦ πυρὸς καὶ τὸ μέγεθος τῆς
ἐξαιρομένης φλογός, ὑπολαβόντες αὐτομάτως ἀνῆ-
φθαι τὸν τῶν Νομάδων χάρακα, τινὲς μὲν ἐβοήθουν
ἐξ αὐτῆς, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἐκτρέχοντες ἐκ τῆς
παρεμβολῆς ἄνοπλοι συνίσταντο πρὸ τῆς ἰδίας στρα-

τοπεδείας, ἐκπλαγεῖς ὄντες ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις. ὁ 3
δὲ Σκιπίων, τῶν πραγμάτων ὡς ἂν εἰ κατ' εὐχὴν
αὐτῷ προχωρησάντων, ἐπιπεσὼν τοῖς ἐξεληλυθόσιν,
οὓς μὲν ἐφόνευεν, οὓς δὲ καταδιώκων ἅμα τὸ πῦρ
ἐνέβαλλε ταῖς σκηναῖς. οὗ γενομένου παραπλήσια 4
συνέβαινε πάσχειν τοὺς Φοίνικας ὑπὸ τοῦ πυρὸς καὶ
τῆς ὅλης περιστάσεως τοῖς ἄρτι ῥηθεῖσι περὶ τῶν Νο-
μάδων. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀσδρούβαν τοῦ μὲν τῷ πυρὶ 5
βοηθεῖν αὐτόθεν εὐθέως ἀπέστησαν, γνόντες ἐκ τοῦ
συμβαίνοντος ὅτι καὶ περὶ τοὺς Νομάδας οὐκ αὐτο-
μάτως, καθάπερ ὑπέλαβον, ἀλλ' ἐκ τῆς τῶν πολε-
μίων ἐπιβολῆς καὶ τόλμης ἐγεγόνει τὸ δεινόν· ἐγί- 6
γνοντο δὲ περὶ τὸ σώζειν ἑαυτούς, βραχείας σφίσι
καὶ περὶ τοῦτο τὸ μέρος ἐλπίδος ἔτι καταλειπομένης.
τό τε γὰρ πῦρ ταχέως ἐπενέμετο καὶ περιελάμβανε 7
πάντας τοὺς τόπους, αἵ τε δίοδοι πλήρεις ἦσαν ἵπ-
πων, ὑποζυγίων, ἀνδρῶν, τῶν μὲν ἡμιθνήτων καὶ
διεφθαρμένων ὑπὸ τοῦ πυρός, τῶν δὲ ἐξεπτοημέ-
νων καὶ παρεστώτων ταῖς διανοίαις, ὥστε καὶ τοῖς 8
ἀνδραγαθεῖν προαιρουμένοις ἐμπόδια ταῦτα γίγνε-
σθαι, καὶ διὰ τὴν ταραχὴν καὶ σύγχυσιν ἀνέλπιστον
εἶναι τὴν σωτηρίαν. παραπλήσια δὲ τούτοις ἦν καὶ τὰ 9
περὶ τὸν Σόφακα καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας. πλὴν
οὗτοι μὲν ἀμφότεροι μετ' ὀλίγων ἱππέων ἐξέσωσαν
αὑτούς· αἱ δὲ λοιπαὶ μυριάδες ἀνδρῶν, ἵππων, ὑπο- 10
ζυγίων, ἀτυχῶς μὲν καὶ ἐλεεινῶς ὑπὸ τοῦ πυρὸς
ἀπώλλυντο, αἰσχρῶς δὲ καὶ ἐπονειδίστως ἔνιοι τῶν 11
ἀνδρῶν, τὴν τοῦ πυρὸς βίαν φεύγοντες, ὑπὸ τῶν
πολεμίων διεφθείροντο, χωρὶς οὐ μόνον τῶν ὅπλων,
ἀλλὰ καὶ τῶν ἱματίων, γυμνοὶ φονευόμενοι. καθό-
λου δὲ πᾶς ἦν ὁ τόπος οἰμωγῆς, βοῆς ἀτάκτου, φό- 12
βου, ψόφου παρηλλαγμένου, σὺν δὲ τούτοις πυρὸς

13 ἐνεργοῦ καὶ φλογὸς ὑπερβαλλούσης πλήρης· ὧν ἓν
ἱκανὸν [ὂν] ἐκπλῆξαι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, μηδ'
14 ὅτι καὶ πάνθ' ὁμοῦ συγκυρήσαντα παραδόξως. διὸ
καὶ τὸ γεγονὸς οὐδὲ καθ' ὑπερβολὴν εἰκάσαι δυνα-
τὸν οὐδενὶ τῶν ὄντων ἐστίν· οὕτως ὑπερεπεπαίκει
15 τῇ δεινότητι πάσας τὰς προειρημένας πράξεις. ἣ καὶ
πολλῶν καὶ καλῶν διειργασμένων Σκιπίωνι κάλλι-
στον εἶναί μοι δοκεῖ τοῦτο τοὔργον καὶ παραβολώτα-
τον τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων ......

6 Οὐ μὴν ἀλλὰ τῆς ἡμέρας ἐπιγενομένης, καὶ τῶν
πολεμίων τῶν μὲν ἀπολωλότων, τῶν δὲ προτροπά-
δην πεφευγότων, παρακαλέσας τοὺς χιλιάρχους ἐκ
2 ποδὸς ἐπηκολούθει. τὰς μὲν οὖν ἀρχὰς ὁ Καρχηδό-
νιος ὑπέμενε, καίπερ αὐτῷ προσαγγελίας γενομένης·
τοῦτο δ' ἐποίει πιστεύων τῇ τῆς πόλεως ὀχυρότητι.
3 μετὰ δὲ ταῦτα συνθεωρήσας τοὺς ἐγχωρίους στασιά-
ζοντας, καταπλαγεὶς τὴν ἔφοδον τοῦ Σκιπίωνος,
ἔφυγε μετὰ τῶν διασεσωσμένων· οὗτοι δ' ἦσαν ἱππεῖς
μὲν οὐκ ἐλάττους πεντακοσίων, πεζοὶ δὲ περὶ δισ-
4 χιλίους. οἱ δ' ἐγχώριοι συμφρονήσαντες ἐπέτρεψαν
5 περὶ σφῶν αὐτῶν τοῖς Ῥωμαίοις. ὁ δὲ Πόπλιος τού-
των μὲν ἐφείσατο, δύο δὲ τὰς παρακειμένας πόλεις
ἐφῆκε τοῖς στρατοπέδοις διαρπάζειν, καὶ ταῦτα δια-
πραξάμενος αὖθις ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐπανήκει πα-
6 ρεμβολήν. οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, παλιντρόπου τῆς ἐλ-
πίδος αὐτοῖς ἀποβαινούσης πρὸς τὰς ἐξ ἀρχῆς ἐπι-
7 βολάς, βαρέως ἔφερον τὸ γεγονός· ἐλπίσαντες γὰρ
πολιορκήσειν τοὺς Ῥωμαίους συγκλείσαντες εἰς τὴν
ἄκραν τὴν προσοῦσαν τῆς Ἰτύκης, ἐν ᾗ τὴν πα-
ραχειμασίαν ἐποιοῦντο, κατὰ γῆν μὲν τοῖς πεζοῖς
στρατεύμασι, κατὰ θάλατταν δὲ ταῖς ναυτικαῖς δυ-
νάμεσι, καὶ πρὸς τοῦτο πάσας ἡτοιμακότες τὰς πα-

ρασκευάς, ἅμα τῷ μὴ μόνον τῶν ὑπαίθρων οὕτως 8
ἀλόγως καὶ παραδόξως ἐκχωρῆσαι τοῖς ὑπεναντίοις,
ἀλλὰ καὶ τὸν περὶ σφῶν αὐτῶν καὶ τῆς πατρίδος
ὅσον οὐκ ἤδη προσδοκᾶν κίνδυνον, τελέως ἐκπλαγεῖς
ἦσαν καὶ περίφοβοι ταῖς ψυχαῖς. οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν 9
πραγμάτων ἀναγκαζόντων ποιεῖσθαι πρόνοιαν καὶ
βουλὴν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος, ἦν τὸ συνέδριον ἀπορίας
καὶ ποικίλων καὶ τεταραγμένων ἐπινοημάτων πλῆρες.
οἱ μὲν γὰρ ἔφασαν δεῖν πέμπειν ἐπὶ τὸν Ἀννίβαν 10
καὶ καλεῖν ἐκ τῆς Ἰταλίας, ὡς μιᾶς ἔτι καταλειπομέ-
νης ἐλπίδος τῆς ἐν ἐκείνῳ τῷ στρατηγῷ καὶ ταῖς
μετ᾽ ἐκείνου δυνάμεσιν, οἱ δὲ διαπρεσβεύεσθαι πρὸς 11
τὸν Πόπλιον ὑπὲρ ἀνοχῶν καὶ λαλεῖν ὑπὲρ διαλύ-
σεων καὶ συνθηκῶν, ἕτεροι δὲ θαρρεῖν καὶ συνάγειν
τὰς δυνάμεις καὶ διαπέμπεσθαι πρὸς τὸν Σόφακα· καὶ
γὰρ πλησίον αὐτὸν εἰς τὴν Ἄββαν ἀποκεχωρηκέναι, 12
συναθροίζειν δὲ τοὺς ἀπὸ τοῦ κινδύνου διαφυγόντας.
καὶ δὴ καὶ τέλος αὕτη τῶν γνωμῶν ἐπεκράτησεν.

Οὗτοι μὲν οὖν τάς τε δυνάμεις ἤθροιζον, ἐκ- 13
πέμψαντες τὸν Ἀσδρούβαν, καὶ διεπέμψαντο πρὸς
τὸν Σόφακα, δεόμενοι σφίσι βοηθεῖν καὶ μένειν
ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθε-
σιν, ὡς αὐτίκα μάλα τοῦ στρατηγοῦ μετὰ τῶν δυνά-
μεων πρὸς αὐτὸν συνάψοντος· ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων 7
στρατηγὸς ἐγίγνετο μὲν καὶ περὶ τὴν τῆς Ἰτύκης πο-
λιορκίαν, τὸ δὲ πλεῖον, ἀκούων ἐπιμένειν τὸν Σό-
φακα καὶ τοὺς Καρχηδονίους πάλιν ἀθροίζειν στρα-
τιάν, ἐξῆγε τὰς δυνάμεις καὶ παρενέβαλε πρὸ τῆς
Ἰτύκης. ἅμα δὲ καὶ νείμας τὰ τῶν λαφύρων, τοὺς μὲν 2
ἐμπόρους ἐξαπέστειλε λυσιτελῶς· καλῆς γὰρ τῆς ὑπὲρ 3
τῶν ὅλων ἐλπίδος ὑπογραφομένης ἐκ τοῦ γεγονότος
εὐτυχήματος, ἑτοίμως τὴν παροῦσαν ὠφέλειαν οἱ

στρατιῶται παρ' οὐδὲν ποιούμενοι διετίθεντο τοῖς
4 ἐμπόροις. τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν Νομάδων καὶ τοῖς φί-
λοις τὸ μὲν πρῶτον ἐδόκει κατὰ τὸ συνεχὲς εἰς τὴν
5 οἰκείαν ποιεῖσθαι τὴν ἀναχώρησιν· τῶν δὲ Κελτι-
βήρων αὐτοῖς ἀπαντησάντων περὶ τὴν Ἄββαν, οἵτι-
νες ἐτύγχανον ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων ἐξενολογημένοι,
πλείους ὄντες τῶν τετρακισχιλίων, πιστεύοντες ταῖς
χερσὶ ταύταις οὕτως ἐπέστησαν καὶ βραχύ τι ταῖς
6 ψυχαῖς ἐθάρρησαν. σὺν δὲ τούτοις ἅμα καὶ τῆς παι-
δίσκης, ἥτις ἦν θυγάτηρ μὲν Ἀσδρούβου τοῦ στρα-
τηγοῦ, γυνὴ δὲ τοῦ Σόφακος, καθάπερ ἐπάνω προ-
εῖπον, δεομένης καὶ λιπαρούσης μένειν καὶ μὴ
καταλιπεῖν ἐν τοιούτοις καιροῖς τοὺς Καρχηδονίους,
ἐπείσθη καὶ προσέσχε τοῖς παρακαλουμένοις ὁ Νο-
7 μάς. οὐ μικρὰ δὲ καὶ τοὺς Καρχηδονίους ἐλπίζειν
παρεσκεύασαν οἱ Κελτίβηρες· ἀντὶ μὲν γὰρ τῶν τε-
τρακισχιλίων μυρίους αὐτοὺς ἀπήγγελλον εἶναι, κατὰ
δὲ τοὺς κινδύνους ἀνυποστάτους ὑπάρχειν καὶ ταῖς
8 ψυχαῖς καὶ τοῖς καθοπλισμοῖς. ἐκ δὲ ταύτης τῆς φή-
μης καὶ τῆς χυδαίου καὶ πανδήμου λαλιᾶς μετεωρι-
σθέντες οἱ Καρχηδόνιοι διπλασίως ἐπερρώσθησαν
9 πρὸς τὸ πάλιν ἀντιποιήσασθαι τῶν ὑπαίθρων. καὶ
τέλος ἐν ἡμέραις τριάκοντα περὶ τὰ Μεγάλα πεδία
καλούμενα βαλόμενοι χάρακα συνεστρατοπέδευον
ὁμοῦ τοῖς Νομάσι καὶ τοῖς Κελτίβηρσιν, ὄντες οὐκ
ἐλάττους οἱ πάντες τρισμυρίων.

8 Ὧν διασαφηθέντων εἰς τὸ τῶν Ῥωμαίων στρα-
τόπεδον εὐθέως ὁ Πόπλιος ἐγίγνετο περὶ τὴν ἔξο-
δον, καὶ συντάξας τοῖς πολιορκοῦσι τὴν Ἰτύκην ἃ
δέον ἦν πράττειν καὶ τοῖς κατὰ θάλατταν ἐξώρμησε,
2 τὸ στράτευμα πᾶν ἔχων εὔζωνον. ἀφικόμενος δὲ
πεμπταῖος ἐπὶ τὰ Μεγάλα πεδία, καὶ συνεγγίσας

τοῖς πολεμίοις, τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν ἐπί τινος
λόφου κατεστρατοπέδευσε, περὶ τριάκοντα σταδίους
ἀποσχὼν τῶν πολεμίων, τῇ δ' ἑξῆς καταβὰς εἰς τὰ 3
πεδία καὶ προθέμενος τοὺς ἱππέας ἐν ἑπτὰ σταδίοις
παρενέβαλε. δύο δὲ τὰς κατὰ πόδας ἡμέρας μείναν- 4
τες, καὶ βραχέα διὰ τῶν ἀκροβολισμῶν καταπειράσαν-
τες ἀλλήλων, τῇ τετάρτῃ κατὰ πρόθεσιν ἐξῆγον ἀμ-
φότεροι καὶ παρενέβαλλον τὰς δυνάμεις. ὁ μὲν οὖν 5
Πόπλιος ἁπλῶς κατὰ τὸ παρ' αὐτοῖς ἔθος ἔθηκε πρῶ-
τον μὲν τὰς τῶν ἀστάτων σημαίας, ἐπὶ δὲ ταύταις
τὰς τῶν πριγκίπων, τελευταίας δ' ἐπέστησε κατόπιν
τὰς τῶν τριαρίων· τῶν δ' ἱππέων τοὺς μὲν Ἰταλι- 6
κοὺς ἐπὶ τὸ δεξιὸν ἔθηκε, τοὺς δὲ Νομάδας καὶ Μασ-
σανάσσην ἐπὶ τὸ λαιόν. οἱ δὲ περὶ τὸν Σόφακα καὶ 7
τὸν Ἀσδρούβαν τοὺς μὲν Κελτίβηρας μέσους ἔταξαν
ἀντίους ταῖς τῶν Ῥωμαίων σπείραις, τοὺς δὲ Νομά-
δας ἐξ εὐωνύμου, τοὺς δὲ Καρχηδονίους ἐκ τῶν δε-
ξιῶν. ἅμα δὲ τῷ γενέσθαι τὴν πρώτην ἔφοδον εὐ- 8
θέως οἱ Νομάδες ἐξέκλιναν τοὺς Ἰταλικοὺς ἱππεῖς,
οἵ τε Καρχηδόνιοι τοὺς περὶ τὸν Μασσανάσσην, ἅτε
πλεονάκις ἤδη προηττημένοι ταῖς ψυχαῖς. οἱ δὲ Κελ- 9
τίβηρες ἐμάχοντο γενναίως, συστάντες τοῖς Ῥωμαίοις.
οὔτε γὰρ φεύγοντες ἐλπίδα σωτηρίας εἶχον διὰ τὴν
ἀπειρίαν τῶν τόπων οὔτε ζωγρίᾳ κρατηθέντες διὰ τὴν
ἀθεσίαν τὴν εἰς τὸν Πόπλιον· οὐδὲν γὰρ πολέμιον 10
πεπονθότες ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὰς ἐν Ἰβηρίᾳ πράξεις
ἀδίκως ἐφαίνοντο καὶ παρασπόνδως ἥκειν κατὰ Ῥω-
μαίων συμμαχήσοντες τοῖς Καρχηδονίοις. οὐ μὴν 11
ἀλλ' ἅμα τῷ κλῖναι τοὺς ἀπὸ τῶν κεράτων ταχέως
κυκλωθέντες ὑπὸ τῶν πριγκίπων καὶ τριαρίων αὐ-
τοῦ κατεκόπησαν πάντες πλὴν τελέως ὀλίγων. οἱ 12
μὲν οὖν Κελτίβηρες τοῦτον τὸν τρόπον ἀπώλοντο,

μεγάλην [παρ' ὅλην] παρασχόμενοι χρείαν τοῖς Καρχη-
δονίοις οὐ μόνον κατὰ τὴν μάχην, ἀλλὰ καὶ κατὰ
τὴν φυγήν. εἰ μὴ γὰρ τοῦτ' ἐμπόδιον ἐγένετο τοῖς
Ῥωμαίοις, ἀλλ' εὐθέως ἐκ ποδὸς ἠκολούθησαν τοῖς
φεύγουσι, παντελῶς ἂν ὀλίγοι διέφυγον τῶν ὑπεναν-
14 τίων. νῦν δὲ περὶ τούτους γενομένης ἐπιστάσεως
οἵ τε περὶ τὸν Σόφακα μετὰ τῶν ἱππέων ἀσφαλῶς
ἐποιήσαντο τὴν ἀποχώρησιν εἰς τὴν οἰκείαν, οἵ τε
περὶ τὸν Ἀσδρούβαν μετὰ τῶν διασωζομένων εἰς τὴν
Καρχηδόνα.

9 Ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων, ἐπεὶ τὰ σκῦλα
καὶ τοὺς αἰχμαλώτους εὐτρεπεῖς ἔθετο, συγκαλέσας
τὸ συνέδριον ἐβουλεύετο περὶ τῶν ἑξῆς τί δέον ἦν
2 ποιεῖν. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς τὸν μὲν στρατηγὸν Πό-
πλιον καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως μένειν ἐπιπορευό-
μενον τὰς πόλεις, τὸν δὲ Λαίλιον καὶ τὸν Μασσανάσ-
σην, λαβόντας τούς τε Νομάδας καὶ μέρος τῶν Ῥω-
μαϊκῶν στρατοπέδων, ἕπεσθαι τοῖς περὶ τὸν Σόφακα
καὶ μὴ δοῦναι χρόνον εἰς ἐπίστασιν καὶ παρασκευήν.
3 οὗτοι μὲν ταῦτα βουλευσάμενοι διεχωρίσθησαν, οἱ
μὲν ἐπὶ τὸν Σόφακα μετὰ τῶν προειρημένων στρα-
4 τιωτῶν, ὁ δὲ στρατηγὸς ἐπὶ τὰς πόλεις. ὧν αἱ μὲν
ἐθελοντὶ προσετίθεντο τοῖς Ῥωμαίοις διὰ τὸν φόβον,
5 ἃς δὲ πολιορκῶν ἐξ ἐφόδου κατὰ κράτος ᾕρει. πάντα
δ' ἦν οἰκεῖα μεταβολῆς τὰ κατὰ τὴν χώραν, ἅτε
συνεχῶς τε ἐγκείμενα ταῖς κακοπαθείαις καὶ ταῖς
εἰσφοραῖς διὰ τὸ πολυχρονίους γεγονέναι τοὺς κατὰ
τὴν Ἰβηρίαν πολέμους.

6 Ἐν δὲ τῇ Καρχηδόνι μεγάλης καὶ πρότερον ὑπαρ-
χούσης ἀκαταστασίας, ἔτι μείζω τότε συνέβαινε γί-
γνεσθαι τὴν ταραχήν, ὡς ἂν ἐκ δευτέρου τηλικαύτῃ
πληγῇ περιπεπτωκότων ἤδη καὶ ἀπειπόντων τὰς ἐν

αὐτοῖς ἐλπίδας. οὐ μὴν ἀλλ' οἱ μὲν ἀνδρωδέστατοι 7
δοκοῦντες εἶναι τῶν συμβούλων ταῖς μὲν ναυσὶν ἐκέ-
λευον ἤδη πλεῖν ἐπὶ τοὺς τὴν Ἰτύκην πολιορκοῦν-
τας, καὶ τήν τε πολιορκίαν πειρᾶσθαι λύειν καὶ ναυ-
μαχεῖν τοῖς ὑπεναντίοις, ἀπαρασκεύοις οὖσι πρὸς
τοῦτο τὸ μέρος· ἐπὶ δὲ τὸν Ἀννίβαν πέμπειν ἠξίουν 8
καὶ μηδεμίαν ὑπερβολὴν ποιησαμένους ἐξελέγχειν καὶ
ταύτην τὴν ἐλπίδα· μεγάλας γὰρ ἀμφοτέραις εἶναι
ταῖς ἐπιβολαῖς ἐκ τῶν κατὰ λόγον ἀφορμὰς πρὸς σω-
τηρίαν. τινὲς δὲ ταύτας μὲν ἔφασαν μηκέτι φέρειν 9
τοὺς καιρούς, τὴν δὲ πόλιν ὀχυροῦν καὶ παρασκευά-
ζεσθαι πρὸς πολιορκίαν· πολλὰς γὰρ δώσειν ἀφορ-
μὰς ταὐτόματον, ἂν ὁμονοῶσιν. ἅμα δὲ βουλεύεσθαι 10
περὶ διαλύσεως καὶ συνθηκῶν παρῄνουν, ἐπὶ τίσι
καὶ πῶς ἂν λύσιν ποιήσαιντο τῶν ἐνεστώτων κακῶν.
γενομένων δὲ καὶ πλειόνων λόγων περὶ ταῦτα, πάσας 11
ἐκύρωσαν ἅμα τὰς γνώμας. κριθέντων δὲ τούτων 10
οἱ μὲν εἰς τὴν Ἰταλίαν μέλλοντες πλεῖν εὐθέως ἐκ
τοῦ βουλευτηρίου προῆγον ἐπὶ θάλατταν, ὁ δὲ ναύ-
αρχος ἐπὶ τὰς ναῦς· οἱ δὲ λοιποὶ περί τε τῆς κατὰ
τὴν πόλιν ἀσφαλείας προενοοῦντο καὶ περὶ τῶν κατὰ
μέρος ἐβουλεύοντο συνεχῶς.

Καὶ ὁ Πόπλιος, καταγέμοντος ἤδη τοῦ στρατοπέδου 2
τῆς λείας διὰ τὸ μηδένα ἀντιπράττειν, ἀλλὰ πάντας
εἴκειν ταῖς ἐπιβολαῖς, ἔκρινε τὸ μὲν τῶν λαφύρων
πλεῖον εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς παραπέμψαι παρεμβολήν, αὐ- 3
τὸς δὲ τὴν στρατείαν ἀναλαβὼν εὔζωνον καταλαβέ-
σθαι τὸν ἐπὶ Τύνητι χάρακα καὶ στρατοπεδεῦσαι τοῖς
Καρχηδονίοις ἐν συνόψει· μάλιστα γὰρ οὕτως ἐκφοβή-
σειν ὑπελάμβανε καὶ καταπλήξειν αὐτούς. οἱ μὲν οὖν 4
Καρχηδόνιοι μετ' ὀλίγας ἡμέρας τά τε πληρώματα
καὶ τὰς σιταρκίας ἑτοίμας ἔχοντες ἐν ταῖς ναυσὶν

ἐγίγνοντο πρὸς ἀναγωγῇ καὶ τοῖς προκειμένοις· ὁ
δὲ Πόπλιος ἧκε πρὸς τὸν Τύνητα, καὶ φυγόντων
τὴν ἔφοδον αὐτοῦ τῶν παραφυλαττόντων κατέλαβε
5 τὸν τόπον. ὁ δὲ Τύνης ἀπέχει μὲν τῆς Καρχηδόνος
ὡς ἑκατὸν εἴκοσι σταδίους, ἔστι δὲ σύνοπτος σχε-
δὸν ἐξ ὅλης τῆς πόλεως, διαφέρει δ' ὀχυρότητι καὶ
φυσικῇ καὶ χειροποιήτῳ, καθάπερ καὶ πρότερον
6 ἡμῖν εἴρηται. τῶν δὲ Ῥωμαίων ἄρτι κατεστρατοπε-
δευκότων ἀνήγοντο ταῖς ναυσὶν οἱ Καρχηδόνιοι,
7 ποιούμενοι τὸν πλοῦν εἰς τὴν Ἰτύκην. ὁ δὲ Πό-
πλιος ὁρῶν τὸν ἀνάπλουν τῶν ὑπεναντίων, καὶ
δεδιὼς μή τι περὶ τὸ σφέτερον αὐτῶν ναυτικὸν
συμβῇ, διεταράττετο πάντων ἀνυπονοήτως διακει-
8 μένων καὶ ἀπαρασκεύως πρὸς τὸ μέλλον. αὖθις δ'
ἐκ μεταβολῆς ἀναστρατοπεδεύσας ἠπείγετο βοηθή-
9 σων τοῖς ἰδίοις πράγμασι. καταλαβὼν δὲ τὰς κατα-
φράκτους ναῦς πρὸς μὲν τὰς ἐξαιρέσεις καὶ προσα-
γωγὰς τῶν ὀργάνων καὶ καθόλου πρὸς πολιορκίαν
εὖ καὶ δεόντως ἐξηρτυμένας, πρὸς δὲ ναυμαχίαν
ἥκιστα παρεσκευασμένας, τὸν δὲ τῶν ὑπεναντίων
στόλον ἐξ ὅλου τοῦ χειμῶνος πρὸς αὐτὸ τοῦτο κα-
10 τηρτισμένον, τὸ μὲν ἀντανάγεσθαι καὶ ναυμαχεῖν
ἀπογνούς, συνορμίσας δὲ τὰς καταφράκτους νῆας
περιέστησε ταύταις τὰς φορτηγοὺς ἐπὶ τρεῖς καὶ
11 τέτταρας τὸ βάθος, κἄπειτα καθελόμενος τοὺς ἱστοὺς
12 καὶ τὰς κεραίας ἔζευξε τούτοις βιαίως πρὸς ἀλλήλας,
βραχὺ διάστημα ποιῶν, ὥστε ὑπηρετικοῖς ἐκπλεῖν δύ-
νασθαι καὶ διαπλεῖν. [I[b] — 10, 11. κἄπειτα Exc. ant.
p. 250—254. 11. καθελόμενος — ἀλλήλας et 12. βραχὺ
— διαπλεῖν Suidas vv. κεραία et ὑπειρετικοῖς.]

11 Πολύβιος ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ φησὶν Ἀγα-
θοκλέους τοῦ Οἰνάνθης υἱοῦ, ἑταίρου δὲ τοῦ Φιλο-

πάτορος βασιλέως, κόλακα γενέσθαι Φίλωνα. [Athen.
6, p. 251, E.]

Πολύβιος ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τῶν Ἱστο- 2
*ριῶν Κλεινοῦς φησι τῆς οἰνοχοούσης αὐτῷ [Πτολε-
μαίῳ τῷ Φιλαδέλφῳ] εἰκόνας πολλὰς ἀνακεῖσθαι
κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν μονοχίτωνας καὶ ῥυτὸν ἐχού-
σας ἐν ταῖς χερσίν. αἱ δὲ κάλλισται τῶν οἰκιῶν,* 3
*φησίν, οὐ Μυρτίου καὶ Μνησίδος καὶ Ποθεινῆς
προσαγορεύονται; καίτοι Μνησὶς μὲν ἦν αὐλητρὶς* 4
*καὶ Ποθεινή, Μύρτιον δὲ μία τῶν ἀποδεδειγμένων
καὶ κοινῶν δεικτηριάδων. τοῦ δὲ Φιλοπάτορος βασι-* 5
*λέως Πτολεμαίου οὐκ Ἀγαθόκλεια ἡ ἑταίρα ἐκράτει
ἡ καὶ πᾶσαν ἀνατρέψασα τὴν βασιλείαν;* [Athen. 13,
p. 576, F.]

Ἴσως δέ τινες ἐπαπορήσουσι πῶς ἡμεῖς τὰς ἄλ- 12
*λας πράξεις ἁπάσας κατ' ἐνιαυτὸν γράφοντες τὰς
καταλλήλους περὶ μόνων τῶν κατ' Αἴγυπτον ἐν και-
ρῷ τῷ νῦν ἐκ πλείονος χρόνου πεποιήμεθα τὴν ἐξή-
γησιν. ἡμεῖς δὲ τοῦτο πεποιήκαμεν διά τινας τοι-* 2
αύτας αἰτίας. Πτολεμαῖος ὁ βασιλεύς, περὶ οὗ νῦν 3
*ὁ λόγος, ὁ Φιλοπάτωρ, μετὰ τὸ συντελεσθῆναι τὸν
περὶ Κοίλην Συρίαν πόλεμον ἀποστὰς πάντων τῶν
καλῶν ἐτράπη πρὸς βίον ἄσωτον καὶ τοιοῦτον οἷον
ἀρτίως διεληλύθαμεν. ὀψὲ δέ ποτε βιασθεὶς ὑπὸ* 4
*τῶν πραγμάτων ἐνέπεσεν εἰς τὸν νῦν δεδηλωμένον
πόλεμον, ὃς χωρὶς τῆς εἰς ἀλλήλους ὠμότητος καὶ
παρανομίας οὔτε παράταξιν οὔτε ναυμαχίαν οὔτε
πολιορκίαν οὔθ' ἕτερον οὐδὲν ἔσχε μνήμης ἄξιον.
διόπερ ὑπέδραμεν οὕτω κἀμοὶ τῷ γράφοντι ῥᾳ-* 5
*δίαν ἔσεσθαι καὶ τοῖς ἀναγιγνώσκουσιν εὐμαθε-
στέραν τὴν διήγησιν, εἰ μὴ κατ' ἐνιαυτὸν ἐπιψαύων
μικρῶν καὶ οὐκ ἀξίων ἐπιστάσεως πραγμάτων ἀπο-*

διδοίην τὸν λόγον, ἀλλ' εἰσάπαξ οἷον εἰ σωματοειδῆ ποιήσας τὴν τοῦ βασιλέως προαίρεσιν ἀπαγγείλαιμι περὶ αὐτῆς.

Ζήτει· ἐνέλειπε γὰρ φύλλα μη', ἐν οἷς περὶ τοῦ Πτολεμαίου ἐνεφέρετο καὶ Ἀρσινόης. [Exc. Peir. p. 62.]

FRAGMENTA LIBRI XV.

Ὅτι τῶν Καρχηδονίων λαβόντων αἰχμαλώτους 1
τὰς φορτηγοὺς νῆας τῶν Ῥωμαίων καὶ χορηγίας πλῆ-
θος ἐξαίσιον ὁ Πόπλιος βαρέως μὲν ἔφερεν ἐπὶ τῷ
μὴ μόνον σφίσι παρῃρῆσθαι τὴν χορηγίαν, ἀλλὰ καὶ
τοῖς ἐχθροῖς παρεσκευάσθαι δαψίλειαν τῶν ἀναγκαί-
ων, ἔτι δὲ βαρύτερον ἐπὶ τῷ παραβεβηκέναι τοὺς ὅρ- 2
κους καὶ τὰς συνθήκας τοὺς Καρχηδονίους καὶ πά-
λιν ἐξ ἄλλης ἀρχῆς ἐγείρεσθαι τὸν πόλεμον. διὸ καὶ 3
παραυτίκα προχειρισάμενος πρεσβευτὰς Λεύκιον Σέρ-
γιον καὶ Λεύκιον Βαίβιον καὶ Λεύκιον Φάβιον ἐξ-
απέστειλε διαλεξομένους τοῖς Καρχηδονίοις ὑπὲρ τῶν
γεγονότων, ἅμα δὲ καὶ δηλώσοντας ὅτι κεκύρωκε τὰς
συνθήκας ὁ δῆμος τῶν Ῥωμαίων· ἄρτι γὰρ ἧκε τῷ 4
Ποπλίῳ γράμματα διασαφοῦντα περὶ τῶν προειρημέ-
νων. οἱ δὲ παραγενηθέντες εἰς τὴν Καρχηδόνα τὸ 5
μὲν πρῶτον εἰς τὴν σύγκλητον, μετα δὲ ταῦτα πάλιν
ἐπὶ τοὺς πολλοὺς παραχθέντες, ἔλεγον ὑπὲρ τῶν
ἐνεστώτων μετὰ παρρησίας, πρῶτον μὲν ἀναμιμνή- 6
σκοντες ὡς οἱ παρ' ἐκείνων πρεσβευταί, παραγενη-
θέντες εἰς Τύνητα πρὸς σφᾶς καὶ παρελθόντες εἰς τὸ
συνέδριον, οὐ μόνον τοὺς θεοὺς ἀσπάσαιντο καὶ τὴν
γῆν προσκυνήσαιεν, καθάπερ ἔστιν ἔθος τοῖς ἄλλοις
ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ πεσόντες ἐπὶ τὴν γῆν ἀγεννῶς 7

τοὺς πόδας καταφιλοῖεν τῶν ἐν τῷ συνεδρίῳ, μετὰ
δὲ ταῦτα πάλιν ἀναστάντες κατηγορήσαιεν σφῶν
αὐτῶν, διότι καὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς γενομένας συνθήκας
8 Ῥωμαίοις καὶ Καρχηδονίοις ἀθετήσαιεν αὐτοί. διό-
περ ἔφασαν οὐκ ἀγνοεῖν ὅτι πᾶν εἰκότως ἂν πάθοιεν
ὑπὸ Ῥωμαίων, ἀλλὰ τῆς τύχης ἕνεκα τῶν ἀνθρώπων
ἐδέοντο μηδὲν παθεῖν ἀνήκεστον· ἔσεσθαι γὰρ τὴν
σφετέραν ἀβουλίαν ἀπόδειξιν τῆς Ῥωμαίων καλοκά-
9 γαθίας. ὧν μνημονεύοντα τὸν στρατηγὸν ἔφασαν τὸν
αὐτὸν οἱ πρέσβεις καὶ τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ τότε
γεγονότας ἐκπλήττεσθαι, τίνι ποτὲ πιστεύοντες ἐπε-
λανθάνοντο μὲν τῶν τότε ῥηθέντων, ἀθετεῖν δὲ τολ-
10 μῶσι τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας. σχεδὸν δὲ τοῦτ'
εἶναι δῆλον ὡς Ἀννίβᾳ πεποιθότες καὶ ταῖς μετὰ
τούτου παρούσαις δυνάμεσι ταῦτα τολμῶσι ποιεῖν,
11 κακῶς φρονοῦντες· σαφῶς γὰρ εἰδέναι πάντας ὅτι
ἐκεῖνοι δεύτερον ἔτος ἤδη φεύγοντες ἐκ πάσης Ἰτα-
λίας εἰς τοὺς περὶ Λακίνιον τόπους, κἀκεῖ συγκε-
κλειμένοι καὶ μόνον οὐ πολιορκούμενοι, μόλις ἑαυ-
12 τοὺς ἐκσεσωκότες ἥκουσι νῦν. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ καὶ
νενικηκότες τοὺς ἐκεῖ παρῆσαν, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἔμελ-
λον διακινδυνεύειν τοὺς δυσὶ μάχαις ἑξῆς ὑμᾶς ἤδη
νενικηκότας, ὅμως ἀμφιδόξους ἔχειν ἔδει τὰς ἐλπί-
δας ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος, καὶ μὴ μόνον τοῦ νικᾶν
ἔννοιαν λαμβάνειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ σφαλῆναι πάλιν.
13 οὗ συμβάντος ποίους ἐπικαλέσεσθε, ἔφη, θεούς;
ποίοις δὲ χρώμενοι λόγοις τὸν ἐκ τῶν κρατούντων
14 ἔλεον ἐπισπάσεσθε πρὸς τὰς ἑαυτῶν συμφοράς; πά-
σης εἰκὸς ὑμᾶς ἐλπίδος ἀποκλεισθήσεσθαι καὶ παρὰ
θεῶν καὶ παρ' ἀνθρώπων διὰ τὴν ἀθεσίαν καὶ τὴν
ἀβουλίαν.

2 Οἱ μὲν οὖν πρέσβεις τοιαῦτα διαλεχθέντες ἀνε-

χώρησαν· τῶν δὲ Καρχηδονίων ὀλίγοι μὲν ἦσαν οἱ 2
συναινοῦντες μὴ παραβαίνειν τὰς ὁμολογίας, οἱ δὲ
πλείους καὶ τῶν πολιτευομένων καὶ τῶν βουλευομέ-
νων βαρέως μὲν ἔφερον τὰς ἐν ταῖς συνθήκαις ἐπι-
ταγάς, δυσχερῶς δ' ἠνείχοντο τὴν τῶν πρεσβευτῶν
παρρησίαν, πρὸς δὲ τούτοις οὐχ οἷοί τ' ἦσαν προέ-
σθαι τὰ κατηγμένα πλοῖα καὶ τὰς ἐκ τούτων χορη-
γίας. τὸ δὲ συνέχον οὐ μικράς, ἀλλὰ μεγάλας εἶχον 3
ἐλπίδας νικήσειν διὰ τῶν περὶ τὸν Ἀννίβαν. τοῖς 4
μὲν οὖν πολλοῖς ἔδοξε τοὺς πρέσβεις ἀναποκρίτους
ἐξαποστέλλειν· τῶν δὲ πολιτευομένων οἷς ἦν προκεί-
μενον ἐκ παντὸς τρόπου συγχέαι πάλιν τὸν πόλεμον,
οὗτοι συνεδρεύσαντες μηχανῶνταί τι τοιοῦτον. ἔφα- 5
σαν δεῖν πρόνοιαν ποιήσασθαι τῶν πρεσβευτῶν, ἵνα
μετ' ἀσφαλείας ἀνακομισθῶσιν εἰς τὴν ἰδίαν παρεμ-
βολήν. καὶ παραυτίκα τούτοις μὲν ἡτοίμαζον δύο 6
τριήρεις παραπόμπους, πρὸς δὲ τὸν ναύαρχον Ἀσ-
δρούβαν διεπέμψαντο παρακαλοῦντες ἑτοιμάσαι πλοῖα
μὴ μακρὰν τῆς τῶν Ῥωμαίων παρεμβολῆς, ἵν' ἐπει-
δὰν αἱ παραπέμπουσαι νῆες ἀπολίπωσι τοὺς Ῥωμαί-
ους, ἐπαναχθέντα ταῦτα καταποντίσῃ τοὺς πρεσβευ-
τάς· ἐφώρμει γὰρ αὐτοῖς τὸ ναυτικὸν κατὰ τοὺς πρὸ 7
τῆς Ἰτύκης ἐγκειμένους τόπους. οὗτοι μὲν οὖν ταῦτα 8
διαταξάμενοι πρὸς τὸν Ἀσδρούβαν ἐξέπεμπον τοὺς
Ῥωμαίους, ἐντειλάμενοι τοῖς ἐπὶ τῶν τριήρων, [ὡς] ἐὰν
παραλλάξωσι τὸν Μακάραν ποταμόν, αὖθις ἀπολι-
πόντας ἀποπλεῖν ἐν τῷ ὅρῳ τοὺς πρεσβευτάς· καὶ γὰρ 9
ἦν ἐκ τούτων τῶν τόπων συνορᾶν ἤδη τὴν τῶν ὑπε-
ναντίων παρεμβολήν· οἱ δὲ παραπέμποντες, ἐπεὶ κατὰ 10
τὸ συνταχθὲν παρήλλαξαν τὸν ποταμόν, ἀσπασάμενοι
τοὺς Ῥωμαίους αὖθις ἐπανέπλεον. οἱ δὲ περὶ τὸν 11
Λεύκιον ἄλλο μὲν οὐδὲν ὑφεωρῶντο δεινόν, νομί-

σαντες δὲ τοὺς παραπέμποντας δι᾿ ὀλιγωρίαν αὐτοὺς
12 προαπολιπεῖν ἐπὶ ποσὸν ἐδυσχέραινον. ἅμα δὲ τῷ
μονωθέντας αὐτοὺς πλεῖν ἐπανάγονται τρισὶ τριή-
ρεσιν ἐξ ὑποβολῆς οἱ Καρχηδόνιοι, καὶ παραβαλόν-
τες τῇ Ῥωμαϊκῇ πεντήρει τρῶσαι μὲν οὐχ οἷοί τ᾿
ἦσαν, ὑποχωρούσης τῆς νεώς, οὐδὲ τοῦ καταστρώ-
ματος ἐπιβῆναι διὰ τὸ γενναίως ἀμύνεσθαι τοὺς ἄν-
13 δρας· ἐκ παραβολῆς δὲ καὶ πέριξ προσμαχόμενοι κα-
τετίτρωσκον τοὺς ἐπιβάτας καὶ διέφθειρον πολλοὺς
14 αὐτῶν, ἕως οὗ κατιδόντες οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς προνο-
μεύοντας τὴν παραλίαν ἀπὸ τῆς ἰδίας στρατοπεδείας
παραβοηθοῦντας ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν ἐξέβαλον τὴν ναῦν
15 εἰς τὴν γῆν. τῶν μὲν οὖν ἐπιβατῶν οἱ πλεῖστοι
διεφθάρησαν, οἱ δὲ πρεσβευταὶ παραδόξως ἐξεσώ-
θησαν.

3 Γενομένων δὲ τούτων αὖθις ὁ πόλεμος ἄλλην
ἀρχὴν εἴληφε βαρυτέραν τῆς πρόσθεν καὶ δυσμενι-
2 κωτέραν· οἵ τε γὰρ Ῥωμαῖοι δοκοῦντες παρεσπον-
δῆσθαι, φιλοτίμως διέκειντο πρὸς τὸ περιγενέσθαι
τῶν Καρχηδονίων, οἵ τε Καρχηδόνιοι συνειδότες
σφίσι τὰ πεπραγμένα πρὸς πᾶν ἑτοίμως εἶχον πρὸς
3 τὸ μὴ τοῖς ἐχθροῖς ὑποχείριοι γενηθῆναι. τοιαύτης
δὲ τῆς ἐξ ἀμφοῖν παραστάσεως ὑπαρχούσης προφα-
νὲς ἦν ὅτι δεήσει μάχῃ κρίνεσθαι περὶ τῶν ἐνεστώ-
4 των. ἐξ οὗ συνέβαινε μὴ μόνον τοὺς κατὰ τὴν Ἰτα-
λίαν καὶ Λιβύην πάντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς κατὰ τὴν
Ἰβηρίαν καὶ Σικελίαν καὶ Σαρδόνα μετεώρους εἶναι
καὶ περισπᾶσθαι ταῖς διανοίαις, καραδοκοῦντας τὸ
5 συμβησόμενον. κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον Ἀννίβας,
ἐλλείπων τοῖς ἱππικοῖς, διέπεμπε πρός τινα Νομάδα
Τυχαῖον, ὃς ἦν μὲν οἰκεῖος Σόφακος, ἱππεῖς δὲ μα-
χιμωτάτους ἔχειν ἐδόκει τῶν κατὰ τὴν Λιβύην,

παρακαλῶν αὐτὸν βοηθεῖν καὶ συνεπιλαμβάνεσθαι 6 τοῦ καιροῦ, σαφῶς γιγνώσκοντα διότι Καρχηδονίων κρατησάντων δύναται διαφυλάττειν τὴν ἀρχήν, Ῥωμαίων δ' ἐκνικησάντων καὶ τῷ βίῳ κινδυνεύσει διὰ τὴν Μασσανάσσου φιλαρχίαν. οὗτος οὖν πεισθεὶς 7 τοῖς παρακαλουμένοις ἧκε μετὰ δισχιλίων ἱππέων πρὸς τὸν Ἀννίβαν.

Πόπλιος δέ, τὰ περὶ τὴν ναυτικὴν δύναμιν ἀσφαλισάμενος 4 καὶ καταλιπὼν Βαίβιον ἀντιστράτηγον, αὐτὸς μὲν ἐπεπορεύετο τὰς πόλεις, οὐκέτι παραλαμ- 2 βάνων εἰς τὴν πίστιν τοὺς ἐθελοντὶ σφᾶς ἐγχειρίζοντας, ἀλλὰ μετὰ βίας ἀνδραποδιζόμενος καὶ φανερὰν ποιῶν τὴν ὀργήν, ἣν εἶχε πρὸς τοὺς πολεμίους διὰ τὴν Καρχηδονίων παρασπόνδησιν· πρὸς δὲ Μασσα- 3 νάσσην διεπέμπετο συνεχῶς, ἀποδηλῶν αὐτῷ τίνα τρόπον παραβεβηκότες εἶεν οἱ Φοίνικες τὰς σπονδάς, καὶ παρακαλῶν ἀθροίζειν ὡς πλείστην δύναμιν καὶ συνάπτειν αὐτῷ κατὰ σπουδήν. ὁ γὰρ Μασσανάσ- 4 σης ἅμα τῷ γενέσθαι τὰς συνθήκας, καθάπερ εἴρηται πρότερον, εὐθέως ἀφώρμησε μετὰ τῆς ἰδίας δυνάμεως, προσλαβὼν δέκα σημαίας Ῥωμαϊκὰς ἱππέων καὶ πεζῶν καὶ πρεσβευτὰς παρὰ τοῦ στρατηγοῦ, χάριν τοῦ μὴ μόνον τὴν πατρῴαν ἀρχὴν ἀπολαβεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ Σόφακος προσκατακτήσασθαι διὰ τῆς Ῥωμαίων ἐπικουρίας· ὃ καὶ συνέβη γενέσθαι.

Συνέτυχε δὲ καὶ τοὺς ἐκ Ῥώμης πρεσβευτὰς περὶ 5 τοὺς αὐτοὺς καιροὺς εἰς τὸν ναυτικὸν χάρακα τὸν τῶν Ῥωμαίων καταπλεῦσαι. τοὺς μὲν οὖν παρ' αὐ- 6 τῶν ὁ Βαίβιος παραχρῆμα πρὸς τὸν Πόπλιον ἐξέπεμψε, τοὺς δὲ τῶν Καρχηδονίων παρακατεῖχε, τά τε λοιπὰ δυσθύμως διακειμένους καὶ νομίζοντας ἐν τοῖς μεγίστοις εἶναι κινδύνοις· πυθόμενοι γὰρ τὴν 7

γεγενημένην ἐκ τῶν Καρχηδονίων ἀσέβειαν πρὸς
τοὺς τῶν Ῥωμαίων πρέσβεις, πρόδηλον ἐδόκουν εἶ-
8 ναι σφίσι τὴν ἐκ τούτων τιμωρίαν. ὁ δὲ Πόπλιος,
διακούσας τῶν παραγεγονότων ὅτι προθύμως ἥ τε
σύγκλητος ὅ τε δῆμος ἀποδέξαιντο τὰς γενομένας δι᾽
αὐτοῦ συνθήκας πρὸς τοὺς Καρχηδονίους καὶ διότι
πρὸς πᾶν τὸ παρακαλούμενον ἑτοίμως ἔχοιεν, ἐπὶ μὲν
9 τούτοις ἔχαιρε μεγάλως, τοὺς δὲ τῶν Καρχηδονίων
προσέταξε τῷ Βαιβίῳ μετὰ πάσης φιλανθρωπίας ἀπο-
πέμπειν εἰς τὴν οἰκείαν, πάνυ καλῶς βουλευσάμε-
10 νος, ὥς γ᾽ ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ φρονίμως. θεωρῶν γὰρ
τὴν σφετέραν πατρίδα περὶ πλείστου ποιουμένην
τὴν περὶ τοὺς πρεσβευτὰς πίστιν, ἐσκοπεῖτο παρ᾽
αὑτῷ συλλογιζόμενος οὐχ οὕτω τί δέον παθεῖν Καρ-
11 χηδονίους, ὡς τί δέον ἦν πρᾶξαι Ῥωμαίους. διὸ πα-
ρακατασχὼν τὸν ἴδιον θυμὸν καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς γεγο-
νόσι πικρίαν, ἐπειράθη διαφυλάξαι, κατὰ τὴν παροι-
12 μίαν, πατέρων εὖ κείμενα ἔργα. τοιγαροῦν καὶ τοὺς
ἐν τῇ Καρχηδόνι πάντας ἥττησε ταῖς ψυχαῖς καὶ τὸν
Ἀννίβαν αὐτόν, ὑπερθέμενος τῇ καλοκἀγαθίᾳ τὴν
ἐκείνων ἄνοιαν.

5 Οἱ δὲ Καρχηδόνιοι θεωροῦντες τὰς πόλεις ἐκ-
πορθουμένας, ἔπεμπον πρὸς τὸν Ἀννίβαν, δεόμενοι
μὴ μέλλειν, ἀλλὰ προσπελάζειν τοῖς πολεμίοις καὶ
2 κρίνειν τὰ πράγματα διὰ μάχης. ὁ δὲ διακούσας
τοῖς μὲν παροῦσιν ἀπεκρίθη τἄλλα σκοπεῖν, περὶ δὲ
τούτου ῥᾳθυμεῖν· διαλήψεσθαι γὰρ τὸν καιρὸν αὐτός.
3 μετὰ δέ τινας ἡμέρας ἀναζεύξας ἐκ τῶν παρὰ τὸν
Ἀδρύμητα τόπων προῆλθε καὶ κατεστρατοπέδευσε
περὶ Ζάμαν· αὕτη δ᾽ ἔστι πόλις ἀπέχουσα Καρχη-
4 δόνος ὡς πρὸς τὰς δύσεις ὁδὸν ἡμερῶν πέντε. κἀ-
κεῖθεν ἐξέπεμψε τρεῖς κατασκόπους, βουλόμενος ἐπι-

γνῶναι ποῦ στρατοπεδεύουσι καὶ πῶς χειρίζει τὰ
κατὰ τὰς παρεμβολὰς ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγός. Πό- 5
πλιος δέ, ἐπαναχθέντων ὡς αὐτὸν τῶν κατασκόπων,
τοσοῦτον ἀπέσχε τοῦ κολάζειν τοὺς ἑαλωκότας, καθά-
περ ἔθος ἐστὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς τοὐναντίον συστήσας
αὐτοῖς χιλίαρχον, ἐπέταξε πάντα καθαρῶς ὑποδεῖξαι
τὰ κατὰ τὴν παρεμβολήν. γενομένου δὲ τούτου 6
προσεπύθετο τῶν ἀνθρώπων εἰ πάντα φιλοτίμως
αὐτοῖς ὑποδέδειχεν ὁ συσταθείς· τῶν δὲ φησάντων, 7
δοὺς ἐφόδια καὶ παραπομπὴν ἐξαπέστειλε προστάξας
ἐπιμελῶς Ἀννίβᾳ διασαφεῖν περὶ τῶν ἀπηντημένων
αὐτοῖς. ὧν παραγενηθέντων θαυμάσας ὁ Ἀννίβας 8
τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ τόλμαν τἀνδρὸς οὐκ οἶδ' ὅπως
εἰς ὁρμὴν ἔπεσε τοῦ βούλεσθαι συνελθεῖν εἰς λόγους
τῷ Ποπλίῳ. κρίνας δὲ τοῦτο διεπέμψατο κήρυκα, 9
φάσκων βούλεσθαι κοινολογηθῆναι πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ
τῶν ὅλων. ὁ δὲ Πόπλιος ἀκούσας ταῦτα τοῦ κήρυ- 10
κος συγκατετίθετο τοῖς παρακαλουμένοις, ἔφη δὲ
πέμψειν πρὸς αὐτὸν διασαφῶν, ἐπειδὰν μέλλῃ συμ-
πορεύεσθαι, τὸν τόπον καὶ τὸν καιρόν. ταῦτα μὲν 11
οὖν ἀκούσας ὁ κῆρυξ ἐπανῆλθε πάλιν εἰς τὴν ἰδίαν
παρεμβολήν· τῇ δ' ἐπαύριον ἧκε Μασσανάσσης, ἔχων 12
πεζοὺς μὲν εἰς ἑξακισχιλίους, ἱππεῖς δὲ περὶ τετρα-
κισχιλίους. ὃν ἀποδεξάμενος ὁ Πόπλιος φιλανθρώ- 13
πως, καὶ συγχαρεὶς ἐπὶ τῷ πάντας ὑπηκόους πεποιῆ-
σθαι τοὺς πρότερον Σόφακι πειθομένους, ἀνέζευξε,
καὶ παραγενηθεὶς πρὸς πόλιν Ναράγαρα κατεστρα- 4
τοπέδευσε, πρός τε τἆλλα τόπον εὐφυῆ καταλαβόμενος
καὶ τὴν ὑδρείαν ἐντὸς βέλους ποιησάμενος. κἀντεῦ- 6
θεν ἐξέπεμψε πρὸς τὸν τῶν Καρχηδονίων στρατηγόν,
φάσκων ἕτοιμος εἶναι συμπορεύεσθαι πρὸς αὐτὸν εἰς
λόγους. ὧν ἀκούσας Ἀννίβας ἀνέζευξε, καὶ συνεγ- 2

γίσας, ὥστε μὴ πλεῖον ἀπέχειν τριάκοντα σταδίων,
κατεστρατοπέδευσε πρός τινα λόφον, ὃς τὰ μὲν λοιπὰ
πρὸς τὸν παρόντα καιρὸν ὀρθῶς ἔχειν ἐδόκει, τὴν δ'
ὑδρείαν ἀπωτέρω μικρὸν εἶχε· καὶ πολλὴν ταλαιπω-
ρίαν ὑπέμενον οἱ στρατιῶται περὶ τοῦτο τὸ μέρος.
3 κατὰ δὲ τὴν ἑξῆς ἡμέραν προῆλθον ἀπὸ τῆς ἰδίας
παρεμβολῆς ἀμφότεροι μετ' ὀλίγων ἱππέων, κἄπειτα
χωρισθέντες ἀπὸ τούτων αὐτοὶ συνῆλθον εἰς τὸ μέ-
4 σον, ἔχοντες ἑρμηνέα μεθ' ἑαυτῶν. δεξιωσάμενος
δὲ πρῶτος Ἀννίβας ἤρξατο λέγειν ὡς ἐβούλετο μὲν
ἂν μήτε Ῥωμαίους ἐπιθυμῆσαι μηδέποτε μηδενὸς
τῶν ἐκτὸς Ἰταλίας μήτε Καρχηδονίους τῶν ἐκτὸς Λι-
5 βύης· ἀμφοτέροις γὰρ εἶναι ταύτας καὶ καλλίστας
δυναστείας καὶ συλλήβδην ὡς ἂν εἰ περιωρισμένας
6 ὑπὸ τῆς φύσεως. ἐπεὶ δὲ πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῶν κατὰ
Σικελίαν ἀμφισβητήσαντες ἐξεπολεμώσαμεν ἀλλή-
λους, μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ὑπὲρ τῶν κατ' Ἰβηρίαν,
τὸ δὲ τέλος ὑπὸ τῆς τύχης οὔπω νουθετούμενοι μέχρι
τούτου προβεβήκαμεν ὥστε καὶ περὶ τοῦ τῆς πατρί-
δος ἐδάφους ὑμᾶς κεκινδυνευκέναι, τοὺς δ' ἀκμὴν
7 ἔτι καὶ νῦν κινδυνεύειν, λοιπόν ἐστιν, εἴ πως δυναί-
μεθα δι' αὑτῶν παραιτησάμενοι τοὺς θεοὺς διαλύ-
8 σασθαι τὴν ἐνεστῶσαν φιλοτιμίαν. ἐγὼ μὲν οὖν
ἕτοιμός εἰμι τῷ πεῖραν εἰληφέναι δι' αὐτῶν τῶν
πραγμάτων ὡς εὐμετάθετός ἐστιν ἡ τύχη καὶ παρὰ
μικρὸν εἰς ἑκάτερα ποιεῖ μεγάλας ῥοπάς, καθάπερ εἰ
7 νηπίοις παισὶ χρωμένη· σὲ δ' ἀγωνιῶ, Πόπλιε, [λίαν,]
ἔφη, καὶ διὰ τὸ νέον εἶναι κομιδῇ καὶ διὰ τὸ πάντα
σοι κατὰ λόγον κεχωρηκέναι καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν
καὶ τὰ κατὰ τὴν Λιβύην καὶ μηδέπω μέχρι γε τοῦ
νῦν εἰς τὴν τῆς τύχης ἐμπεπτωκέναι παλιρρύμην,
μήποτε οὐ πεισθῇς διὰ ταῦτα τοῖς ἐμοῖς λόγοις, καί-

περ οὖσι πιστοῖς. σκόπει δ' ἀφ' ἑνὸς τῶν λόγων τὰ 2
πράγματα, μὴ τὰ τῶν προγεγονότων, ἀλλὰ τὰ καθ'
ἡμᾶς αὐτούς. εἰμὶ τοιγαροῦν Ἀννίβας ἐκεῖνος, ὃς 3
μετὰ τὴν ἐν Κάνναις μάχην σχεδὸν ἁπάσης Ἰταλίας
ἐγκρατὴς γενόμενος μετά τινα χρόνον ἧκον πρὸς αὐ-
τὴν τὴν Ῥώμην, καὶ στρατοπεδεύσας ἐν τετταράκοντα
σταδίοις ἐβουλευόμην ὑπὲρ ὑμῶν καὶ τοῦ τῆς ὑμετέ-
ρας πατρίδος ἐδάφους πῶς ἐστί μοι χρηστέον, ὃς νῦν 4
ἐν Λιβύῃ πάρειμι πρὸς σὲ Ῥωμαῖον ὄντα περὶ τῆς
ἐμαυτοῦ καὶ τῶν Καρχηδονίων σωτηρίας κοινολογη-
σόμενος. εἰς ἃ βλέποντα παρακαλῶ σε μὴ μέγα φρο- 5
νεῖν, ἀλλ' ἀνθρωπίνως βουλεύεσθαι περὶ τῶν ἐνε-
στώτων· τοῦτο δ' ἐστὶ τῶν μὲν ἀγαθῶν ἀεὶ τὸ μέγι-
στον, τῶν δὲ κακῶν τοὐλάχιστον αἱρεῖσθαι. τίς οὖν 6
ἂν ἕλοιτο νοῦν ἔχων πρὸς τοιοῦτον ὁρμᾶν κίνδυνον
οἷος σοὶ νῦν ἐνέστηκεν; ἐν ᾧ νικήσας μὲν οὔτε τῇ
σαυτοῦ δόξῃ μέγα τι προσθήσεις οὔτε τῇ τῆς πα-
τρίδος, ἡττηθεὶς δὲ πάντα τὰ πρὸ τοῦ σεμνὰ καὶ
καλὰ δι' αὐτὸν ἄρδην ἀναιρήσεις. τί οὖν ἐστιν ὃ 7
προτίθεμαι τέλος τῶν νῦν λόγων; πάντα περὶ ὧν 8
πρότερον ἠμφισβητήσαμεν, Ῥωμαίων ὑπάρχειν· ταῦτα
δ' ἦν Σικελία, Σαρδώ, τὰ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν· καὶ
μηδέποτε Καρχηδονίους Ῥωμαίοις ὑπὲρ τούτων ἀν-
τᾶραι πόλεμον· ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ἄλλας νήσους, ὅσαι
μεταξὺ κεῖνται τῆς Ἰταλίας καὶ Λιβύης, Ῥωμαίων
ὑπάρχειν. ταύτας γὰρ πέπεισμαι τὰς συνθήκας καὶ 9
πρὸς τὸ μέλλον ἀσφαλεστάτας μὲν εἶναι Καρχηδονί-
οις, ἐνδοξοτάτας δὲ σοὶ καὶ πᾶσι Ῥωμαίοις.

Ἀννίβας μὲν οὖν ταῦτ' εἶπεν. ὁ δὲ Πόπλιος 8
ὑπολαβὼν οὔτε τοῦ περὶ Σικελίας ἔφη πολέμου Ῥω-
μαίους οὔτε τοῦ περὶ τῆς Ἰβηρίας αἰτίους γεγονέναι,
Καρχηδονίους δὲ προφανῶς· ὑπὲρ ὧν κάλλιστα γι-

γνώσκειν αὐτὸν τὸν Ἀννίβαν. μάρτυρας δὲ καὶ τοὺς
θεοὺς γεγονέναι τούτων, περιθέντας τὸ κράτος οὐ
τοῖς ἄρχουσι χειρῶν ἀδίκων, ἀλλὰ τοῖς ἀμυνομένοις.
3 βλέπειν δὲ καὶ τὰ τῆς τύχης οὐδενὸς ἧττον καὶ τῶν
4 ἀνθρωπίνων στοχάζεσθαι κατὰ δύναμιν. ἀλλ' εἰ μὲν
πρὸ τοῦ τοὺς Ῥωμαίους διαβαίνειν εἰς Λιβύην αὐτὸς
ἐξ Ἰταλίας ἐκχωρήσας προύτεινες τὰς διαλύσεις ταύ-
τας, οὐκ ἂν οἴομαί σε διαψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος.
5 ἐπεὶ δὲ σὺ μὲν ἄκων ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀπηλλάγης,
ἡμεῖς δὲ διαβάντες εἰς τὴν Λιβύην τῶν ὑπαίθρων
ἐκρατήσαμεν, δῆλον ὡς μεγάλην εἴληφε τὰ πράγ-
6 ματα παραλλαγήν. τὸ δὲ δὴ μέγιστον ἤλθομεν ἐπὶ
7 τί πέρας; ἡττηθέντων καὶ δεηθέντων τῶν παρὰ σοῦ
πολιτῶν ἐθέμεθα συνθήκας ἐγγράπτους, ἐν αἷς ἦν
πρὸς τοῖς ὑπὸ σοῦ νῦν προτεινομένοις τοὺς αἰχμαλώ-
τους ἀποδοῦναι χωρὶς λύτρων Καρχηδονίους, τῶν
πλοίων παραχωρῆσαι τῶν καταφράκτων, πεντακισχί-
λια τάλαντα προσενεγκεῖν, ὅμηρα δοῦναι περὶ τού-
8 των. ταῦτα ἦν ἃ συνεθέμεθα πρὸς ἀλλήλους· ὑπὲρ
τούτων ἐπρεσβεύσαμεν ἀμφότεροι πρός τε τὴν σύγ-
κλητον τὴν ἡμετέραν καὶ πρὸς τὸν δῆμον, ἡμεῖς μὲν
μὲν ὁμολογοῦντες εὐδοκεῖν τοῖς γεγραμμένοις, Καρ-
9 χηδόνιοι δὲ δεόμενοι τούτων τυχεῖν. ἐπείσθη τὸ
συνέδριον τούτοις, ὁ δὲ δῆμος συγκατήνεσε. τυχόν-
τες ὧν ἠξίουν ἠθέτησαν ταῦτα Καρχηδόνιοι, παρα-
10 σπονδήσαντες ἡμᾶς. τί λείπεται ποιεῖν; σὺ τὴν ἐμὴν
11 χώραν μεταλαβὼν εἶπον. ἀφελεῖν τὰ βαρύτατα τῶν
ὑποκειμένων ἐπιταγμάτων; ἵνα δὴ λαβόντες ἆθλα
τῆς παρανομίας διδαχθῶσι τοὺς εὖ ποιοῦντας εἰς τὸ
λοιπὸν παρασπονδεῖν· ἀλλ' ἵνα τυχόντες ὧν ἀξιοῦσι
12 χάριν ὀφείλωσιν ἡμῖν; ἀλλὰ νυνὶ μεθ' ἱκετηρίας
τυχόντες ὧν παρεκάλουν, ὅτι βραχείας ἐλπίδος ἐπε-

λάβοντο τῆς κατὰ σέ, παρὰ πόδας ὡς ἐχθροῖς ἡμῖν
κέχρηνται καὶ πολεμίοις. ἐν οἷς βαρυτέρου μέν τινος 13
προσεπιταχθέντος δυνατὸν ἀνενεγκεῖν τῷ δήμῳ περὶ
διαλύσεως, ὑφαίρεσιν δὲ ποιουμένοις τῶν ὑποκειμέ-
νων οὐδὲ ἀναφορὰν ἔχει τὸ διαβούλιον. τί πέρας οὖν 14
πάλιν τῶν ἡμετέρων λόγων; ἢ τὴν ἐπιτροπὴν ἡμᾶς δι-
δόναι περὶ σφῶν αὐτῶν καὶ τῆς πατρίδος ἢ μαχομένους
νικᾶν. ταῦτα μὲν οὖν διαλεχθέντες αὑτοῖς Ἀννίβας καὶ 9
Πόπλιος ἐχωρίσθησαν, ἀσύμβατον ποιησάμενοι τὴν
κοινολογίαν. [Exc. ant. p. 255—258. Inde ab 6, 1. etiam
Exc. Vat. p. 55—57 H.]

Εἰς δὲ τὴν ἐπαύριον ἅμα τῷ φωτὶ τὰς δυνά- 2
μεις ἐξῆγον ἀμφότεροι, καὶ συνίσταντο τὸν ἀγῶ-
να Καρχηδόνιοι μὲν ὑπὲρ τῆς σφετέρας σωτηρίας
καὶ τῶν κατὰ τὴν Λιβύην πραγμάτων, Ῥωμαῖοι δὲ
περὶ τῆς τῶν ὅλων ἀρχῆς καὶ δυναστείας. ἐφ' ἃ τίς 3
οὐκ ἂν ἐπιστήσας συμπαθὴς γένοιτο κατὰ τὴν ἐξήγη-
σιν; οὔτε γὰρ δυνάμεις πολεμικωτέρας οὔθ' ἡγεμό- 4
νας ἐπιτυχεστέρους τούτων καὶ μᾶλλον ἀθλητὰς γε-
γονότας τῶν κατὰ πόλεμον ἔργων εὕροι τις ἂν ἑτέ-
ρους, οὐδὲ μὴν ἆθλα μείζω τὴν τύχην ἐκτεθεικυῖαν
τοῖς ἀγωνιζομένοις τῶν τότε προκειμένων· οὐ γὰρ 5
τῆς Λιβύης αὐτῆς οὐδὲ τῆς Εὐρώπης ἔμελλον κυρι-
εύειν οἱ τῇ μάχῃ κρατήσαντες, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων
μερῶν τῆς οἰκουμένης, ὅσα νῦν πέπτωκεν ὑπὸ τὴν
ἱστορίαν. ὃ καὶ συνέβη γενέσθαι μετ' ὀλίγον. πλὴν 6
ὁ μὲν Πόπλιος ἔθηκε τὰς τάξεις τῶν ἰδίων δυνάμεων
τὸν τρόπον τοῦτον. πρῶτον μὲν τοὺς ἁστάτους καὶ 7
τὰς τούτων σημαίας ἐν διαστήμασιν, ἐπὶ δὲ τούτοις
τοὺς πρίγκιπας, τιθεὶς τὰς σπείρας οὐ κατὰ τὸ τῶν
πρώτων σημαιῶν διάστημα, καθάπερ ἔθος ἐστὶ τοῖς
Ῥωμαίοις, ἀλλὰ καταλλήλους ἐν ἀποστάσει διὰ τὸ

πλῆθος τῶν παρὰ τοῖς ἐναντίοις ἐλεφάντων· τελευ-
8 ταίους δ' ἐπέστησε τοὺς τριαρίους. ἐπὶ δὲ τῶν κε-
ράτων ἔταξε κατὰ μὲν τὸ λαιὸν Γάιον Λαίλιον, ἔχοντα
τοὺς Ἰταλικοὺς ἱππέας· κατὰ δὲ τὸ δεξιὸν μέρος
Μασσανάσσην μετὰ πάντων τῶν ὑφ' ἑαυτὸν ταττο-
9 μένων Νομάδων. τὰ δὲ διαστήματα τῶν πρώτων
σημαιῶν ἀνεπλήρωσε ταῖς τῶν γροσφομάχων σπεί-
10 ραις, παραγγείλας τούτοις προκινδυνεύειν, ἐὰν δὲ
ἐκβιάζωνται κατὰ τὴν τῶν θηρίων ἔφοδον, ἀπο-
χωρεῖν, τοὺς μὲν καταταχοῦντας διὰ τῶν ἐπ' εὐ-
θείας διαστημάτων εἰς τοὐπίσω τῆς ὅλης δυνάμεως,
τοὺς δὲ περικαταλαμβανομένους εἰς τὰ πλάγια παρί-
στασθαι διαστήματα κατὰ τὰς σημαίας.

10 Ταῦτα δ' ἑτοιμασάμενος ἐπεπορεύετο παρακα-
λῶν τὰς δυνάμεις βραχέως μέν, οἰκείως δὲ τῆς ὑπο-
2 κειμένης περιστάσεως. ἠξίου γὰρ μνημονεύοντας τῶν
προγεγονότων ἀγώνων ἄνδρας ἀγαθοὺς γίγνεσθαι,
σφῶν καὶ τῆς πατρίδος ἀξίους, καὶ λαμβάνειν πρὸ
ὀφθαλμῶν ὅτι κρατήσαντες μὲν τῶν ἐχθρῶν οὐ
μόνον τῶν ἐν Λιβύῃ πραγμάτων ἔσονται κύριοι βε-
βαίως, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης οἰκουμένης τὴν ἡγεμονίαν
καὶ δυναστείαν ἀδήριτον αὑτοῖς τε καὶ τῇ πατρίδι
3 περιποιήσουσιν· ἐὰν δ' ὡς ἄλλως ἐκβῇ τὰ κατὰ
τὸν κίνδυνον, οἱ μὲν ἀποθανόντες εὐγενῶς ἐν τῇ
μάχῃ κάλλιστον ἐντάφιον ἕξουσι τὸν ὑπὲρ τῆς πατρί-
δος θάνατον, οἱ δὲ διαφυγόντες αἴσχιστον καὶ ἐλε-
4 εινότατον τὸν ἐπίλοιπον βίον. ἀσφάλειαν γὰρ τοῖς
φυγοῦσιν οὐδεὶς ἱκανὸς περιποιῆσαι τόπος τῶν ἐν
τῇ Λιβύῃ· πεσοῦσι δ' ὑπὸ τὰς τῶν Καρχηδονίων
χεῖρας οὐκ ἄδηλα [εἶναι] τὰ συμβησόμενα τοῖς ὀρθῶς
λογιζομένοις· ὧν, ἔφη, μηδενὶ γένοιτο πεῖραν ὑμῶν
5 λαβεῖν. τῆς δ' οὖν τύχης ἡμῖν τὰ μέγιστα τῶν

ἄθλων εἰς ἑκάτερον τὸ μέρος ἐκτεθεικυίας, πῶς οὐκ
ἂν εἴημεν ἀγεννέστατοι καὶ συλλήβδην ἀφρονέστατοι
πάντων, εἰ παρέντες τὰ κάλλιστα τῶν ἀγαθῶν ἑλοί-
μεθα τὰ μέγιστα τῶν κακῶν διὰ φιλοζωίαν; διόπερ 6
ἠξίου δύο προθεμένους, ταῦτα δ' ἐστὶν ἢ νικᾶν ἢ
θνήσκειν, ὁμόσε χωρεῖν εἰς τοὺς πολεμίους. τοὺς 7
γὰρ τοιαύτας ἔχοντας διαλήψεις κατ' ἀνάγκην ἀεὶ
κρατεῖν τῶν ἀντιταττομένων, ἐπειδὰν ἀπελπίσαντες
τοῦ ζῆν ἴωσιν εἰς τὴν μάχην. ὁ μὲν οὖν Πόπλιος
τοιαύτην ἐποιήσατο τὴν παραίνεσιν.

Ὁ δ' Ἀννίβας τὰ μὲν θηρία πρὸ πάσης τῆς δυ- 11
νάμεως, ὄντα πλείω τῶν ὀγδοήκοντα, μετὰ δὲ ταῦτα
τοὺς μισθοφόρους ἐπέστησε, περὶ μυρίους ὄντας καὶ
δισχιλίους τὸν ἀριθμόν. οὗτοι δ' ἦσαν Λιγυστῖνοι,
Κελτοί, Βαλιαρεῖς, Μαυρούσιοι. τούτων δὲ κατόπιν 2
παρενέβαλε τοὺς ἐγχωρίους Λίβυας καὶ Καρχηδονί-
ους, ἐπὶ δὲ πᾶσι τοὺς ἐξ Ἰταλίας ἥκοντας μεθ' ἑαυ-
τοῦ, πλεῖον ἢ στάδιον ἀποστήσας τῶν προτεταγμέ-
νων. τὰ δὲ κέρατα διὰ τῶν ἱππέων ἠσφαλίσατο, 3
θεὶς ἐπὶ μὲν τὸ λαιὸν τοὺς συμμάχους Νομάδας, ἐπὶ
δὲ τὸ δεξιὸν τοὺς τῶν Καρχηδονίων ἱππεῖς. παρήγ- 4
γειλε δὲ τοὺς ἰδίους στρατιώτας ἕκαστον παρακαλεῖν,
ἀναφέροντας τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης ἐφ' ἑαυτὸν καὶ
τὰς μεθ' ἑαυτοῦ παραγεγενημένας δυνάμεις· τοῖς δὲ 5
Καρχηδονίοις ἐκέλευσε τοὺς ἡγουμένους τὰ συμβησό-
μενα περὶ τέκνων καὶ γυναικῶν ἐξαριθμεῖσθαι καὶ
τιθέναι πρὸ ὀφθαλμῶν, ἐὰν ἄλλως πως ἐκβῇ τὰ τῆς
μάχης. οὗτοι μὲν οὖν οὕτως ἐποίουν τὸ παραγγελ-
θέν. Ἀννίβας δὲ τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ παραγεγονότας 6
ἐπιπορευόμενος ἠξίου καὶ παρεκάλει διὰ πλειόνων
μνησθῆναι μὲν τῆς πρὸς ἀλλήλους ἑπτακαιδεκαέτους
συνηθείας, μνησθῆναι δὲ τοῦ πλήθους τῶν προγε-

7 γονότων αὐτοῖς πρὸς Ῥωμαίους ἀγώνων· ἐν οἷς ἀητ-
τήτους γεγονότας οὐδ' ἐλπίδα τοῦ νικᾶν οὐδέποτ'
8 ἔφη Ῥωμαίοις αὐτοὺς ἀπολελοιπέναι. τὸ δὲ μέγιστον
ἠξίου λαμβάνειν πρὸ ὀφθαλμῶν χωρὶς τῶν κατὰ μέ-
ρος κινδύνων καὶ τῶν ἀναριθμήτων προτερημάτων
τήν τε περὶ τὸν Τρεβίαν ποταμὸν μάχην πρὸς τὸν
πατέρα τοῦ νῦν ἡγουμένου Ῥωμαίων, ὁμοίως τὴν ἐν
Τυρρηνίᾳ πρὸς Φλαμίνιον μάχην, ἔτι δὲ τὴν περὶ
9 Κάννας γενομένην πρὸς Αἰμίλιον, ἃς οὔτε κατὰ πλῆ-
θος τῶν ἀνδρῶν οὔτε κατὰ τὰς ἀρετὰς ἀξίας εἶναι
συγκρίσεως πρὸς τὸν νῦν ἐπιφερόμενον κίνδυνον.
10 καὶ ταῦτα λέγων ἀναβλέπειν αὐτοὺς ἐκέλευε καὶ
τὴν τῶν ὑπεναντίων κατοπτεύειν τάξιν· οὐ γὰρ οἷον
ἐλάττους, ἀλλ' οὐδὲ πολλοστὸν μέρος εἶναι τῶν τότε
πρὸς αὐτοὺς ἀγωνισαμένων, ταῖς γε μὴν ἀρεταῖς οὐδὲ
11 σύγκρισιν ἔχειν. ἐκείνους μὲν γὰρ ἀηττήτους ὄντας
ἐξ ἀκεραίου διηγωνίσθαι πρὸς σφᾶς, τούτων δὲ τοὺς
μὲν ἐκγόνους εἶναι, τοὺς δὲ λείψανα τῶν ἡττημένων
12 ἐν Ἰταλίᾳ καὶ πεφευγότων αὐτὸν πλεονάκις. διόπερ
[ᾤετο] δεῖν μὴ καταλῦσαι μήτε τὴν σφῶν αὐτῶν μήτε
τὴν τοῦ προεστῶτος δόξαν καὶ προσηγορίαν, ἀλλ'
ἀγωνισαμένους εὐψύχως βεβαιῶσαι τὴν διαδεδομέ-
13 νην περὶ αὐτῶν φήμην, ὡς ὄντων ἀηττήτων. ταῦτα
μὲν οὖν καὶ τοιαῦτα παρεκάλεσαν ἀμφότεροι.
12 Ἐπειδὴ δ' ἑκατέροις ἦν εὐτρεπῆ τὰ πρὸς τὸν
κίνδυνον, πάλαι τῶν Νομαδικῶν ἱππέων πρὸς ἀλ-
λήλους ἀκροβολιζομένων, τότε παρήγγειλε τοῖς ἐπὶ
τῶν ἐλεφάντων Ἀννίβας ποιεῖσθαι τὴν ἔφοδον ἐπὶ
2 τοὺς ὑπεναντίους. ἅμα δὲ τῷ πανταχόθεν τὰς σάλ-
πιγγας καὶ τὰς βυκάνας ἀναβοῆσαι τινὰ μὲν δια-
ταραχθέντα τῶν θηρίων ἐξ αὐτῆς ὥρμησε παλίσ-
συτα κατὰ τῶν βεβοηθηκότων τοῖς Καρχηδονίοις

Νομάδων· * διὰ τῶν περὶ τὸν Μασσανάσσην ταχέως ἐψιλώθη τὸ λαιὸν κέρας τῶν Καρχηδονίων. τὰ 3
δὲ λοιπὰ συμπεσόντα τοῖς τῶν Ῥωμαίων γροσφομάχοις ἐν τῷ μεταξὺ χωρίῳ τῶν παρατάξεων πολλὰ μὲν ἔπασχε κακά, πολλὰ δ' ἐποίει τοὺς ὑπεναντίους, ἕως ὅτου πεφοβημένα τὰ μὲν διὰ τῶν διαστημάτων 4
ἐξέπεσε, δεξαμένων αὐτὰ τῶν Ῥωμαίων ἀσφαλῶς κατὰ τὴν τοῦ στρατηγοῦ πρόνοιαν, τὰ δ' ἐπὶ τὸ δεξιὸν μέρος παραφυγόντα διὰ τῶν ἱππέων συνακοντιζόμενα τέλος εἰς τὸν ἔξω τόπον τῶν στρατοπέδων ἐξέπεσεν, ὅτε δὴ καὶ Λαίλιος ἅμα τῇ περὶ τοὺς ἐλέ- 5
φαντας ταραχῇ ἐμβαλὼν ἠνάγκασε φυγεῖν τοὺς τῶν Καρχηδονίων ἱππεῖς προτροπάδην. οὗτος μὲν οὖν 6
ἐπέκειτο τοῖς φεύγουσιν ἐκθύμως· τὸ δ' ὅμοιον ἐποίει καὶ Μασσανάσσης. κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον αἱ 7
φάλαγγες ἀμφότεραι βάδην ἀλλήλαις καὶ σοβαρῶς ἐπῇσαν, πλὴν τῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας μετ' Ἀννίβου παραγεγονότων· οὗτοι δ' ἔμενον ἐπέχοντες τὸν ἐξ ἀρχῆς τόπον. ἐπειδὴ δ' ἐγγὺς ἦσαν ἀλλήλων, οἱ μὲν 8
Ῥωμαῖοι κατὰ τὰ πάτρια συναλαλάξαντες καὶ συμψοφήσαντες τοῖς ξίφεσι τοὺς θυρεοὺς προσέβαλον τοῖς ὑπεναντίοις, οἱ δὲ μισθοφόροι τῶν Καρχηδο- 9
νίων ἀδιάκριτον ἐποίουν τὴν φωνὴν καὶ παρηλλαγμένην· οὐ γὰρ πάντων ἦν κατὰ τὸν ποιητὴν ὁ αὐτὸς θροῦς οὐδ' ἴα γῆρυς,
ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα, πολύκλητοι δ' ἔσαν ἄνδρες,
καθάπερ ἀρτίως ἐξηριθμησάμην.

Πάσης δ' οὔσης ἐκ χειρὸς καὶ κατ' ἄνδρα τῆς 13
μάχης διὰ τὸ μὴ δόρασι μηδὲ ξίφεσι χρῆσθαι τοὺς ἀγωνιζομένους, τῇ μὲν εὐχειρίᾳ καὶ τόλμῃ προεῖχον οἱ μισθοφόροι τὰς ἀρχάς, καὶ πολλοὺς κατετραυμάτιζον τῶν Ῥωμαίων, τῷ δὲ τῆς συντάξεως ἀκριβεῖ 2

καὶ τῷ καθοπλισμῷ πιστεύοντες οἱ Ῥωμαῖοι μᾶλλον
3 ἐπέβαινον εἰς τὸ πρόσθεν. ἅμα δὲ τοῖς μὲν Ῥωμαί-
οις ἑπομένων καὶ παρακαλούντων τῶν κατόπιν, τοῖς
δὲ μισθοφόροις τῶν Καρχηδονίων οὐ συνεγγιζόντων
οὐδὲ παραβοηθούντων, ἀλλ' ἀποδειλιώντων ταῖς ψυ-
4 χαῖς, πέρας ἐνέκλιναν οἱ βάρβαροι, καὶ δόξαντες
ἐγκαταλείπεσθαι προφανῶς ὑπὸ τῶν ἰδίων, ἐπιπε-
σόντες κατὰ τὴν ἀποχώρησιν εἰς τοὺς ἐφεστῶτας
5 ἔκτεινον τούτους. ὃ καὶ πολλοὺς ἠνάγκασε τῶν Καρ-
χηδονίων ἀνδρωδῶς ἀποθανεῖν· φονευόμενοι γὰρ
ὑπὸ τῶν μισθοφόρων ἐμάχοντο παρὰ τὴν αὑτῶν
προαίρεσιν ἅμα πρός τε τοὺς ἰδίους καὶ πρὸς τοὺς
6 Ῥωμαίους. ποιούμενοι δὲ τὸν κίνδυνον ἐκστατικῶς
καὶ παρηλλαγμένως οὐκ ὀλίγους διέφθειραν καὶ τῶν
7 ἰδίων καὶ τῶν ὑπεναντίων. καὶ δὴ τῷ τοιούτῳ τρό-
πῳ συνέχεαν ἐπιπεσόντες τὰς τῶν ἁστάτων σημαίας·
οἱ μὲν γὰρ τῶν πριγκίπων ἡγεμόνες συνθεασάμενοι τὸ
8 γεγονὸς ἐπέστησαν τὰς αὑτῶν τάξεις. τῶν δὲ μι-
σθοφόρων καὶ τῶν Καρχηδονίων τὸ πλεῖστον μέρος
τὸ μὲν ὑφ' αὑτῶν, τὸ δ' ὑπὸ τῶν ἁστάτων αὐτοῦ
9 κατεκόπη. τοὺς δὲ διασωζομένους καὶ φεύγοντας
οὐκ εἴασε καταμιγῆναι ταῖς δυνάμεσιν Ἀννίβας,
ἀλλὰ προβαλέσθαι παραγγείλας τοῖς ἐπιστάταις ἐκώ-
10 λυσε μὴ παραδέξασθαι τοὺς ἐγγίζοντας. ὅθεν ἠναγ-
κάσθησαν οὗτοι μὲν ποιεῖσθαι τὴν ἀποχώρησιν ἐπὶ
14 τὰ κέρατα καὶ τὰς ἐκ τούτων εὐρυχωρίας, γενομέ-
νου δὲ τοῦ μεταξὺ τόπου τῶν καταλειπομένων στρα-
τοπέδων πλήρους αἵματος, φόνου, νεκρῶν, πολλὴν
ἀπορίαν παρεῖχε τῷ τῶν Ῥωμαίων στρατηγῷ τὸ τῆς
2 τροπῆς ἐμπόδιον· ὅ τε γὰρ τῶν νεκρῶν ὄλισθος, ὡς
ἂν αἱμοφύρτων καὶ σωρηδὸν πεπτωκότων, ἥ τε τῶν
χύδην ἐρριμμένων ὅπλων ὁμοῦ τοῖς πτώμασιν ἀλογία

δυσχερῆ τὴν δίοδον ἔμελλε ποιήσειν τοῖς ἐν τάξει
διαπορευομένοις. οὐ μὴν ἀλλὰ τοὺς μὲν τραυματίας 3
εἰς τοὐπίσω τῆς παρατάξεως κομισάμενος, τοὺς δ'
ἐπιδιώκοντας τῶν ἁστάτων ἀνακαλεσάμενος διὰ τῆς
σάλπιγγος, τοὺς μὲν αὐτοῦ πρὸ τῆς μάχης κατὰ μέ-
σους τοὺς πολεμίους ἐπέστησε, τοὺς δὲ πρίγκιπας 4
καὶ τριαρίους πυκνώσας ἐφ' ἑκάτερον τὸ κέρας προά-
γειν παρήγγειλε διὰ τῶν νεκρῶν. ἐπειδὴ δ' ὑπερ- 5
βάντες ἐξ ἴσου τοῖς ἁστάτοις ἐγένοντο, συνέβαλλον
αἱ φάλαγγες ἀλλήλαις μετὰ τῆς μεγίστης ὁρμῆς καὶ
προθυμίας. ὄντων δὲ καὶ τῷ πλήθει καὶ τοῖς φρο- 6
νήμασι καὶ ταῖς ἀρεταῖς καὶ τοῖς καθοπλισμοῖς πα-
ραπλησίων ἀμφοτέρων, ἄκριτον ἐπὶ πολὺ συνέβαινε
γίγνεσθαι τὴν μάχην, ἐν αὐταῖς ταῖς χώραις ἐνα-
ποθνησκόντων τῶν ἀνδρῶν διὰ φιλοτιμίαν, ἕως οἱ 7
περὶ τὸν Μασσανάσσην καὶ Λαίλιον ἀπὸ τοῦ διώγμα-
τος τῶν ἱππέων ἀνακάμπτοντες καὶ δαιμονίως εἰς
δέοντα καιρὸν συνῆψαν. ὧν προσπεσόντων τοῖς περὶ 8
τὸν Ἀννίβαν κατόπιν οἱ μὲν πλεῖστοι κατεκόπησαν
ἐν τῇ τάξει, τῶν δὲ πρὸς φυγὴν ὁρμησάντων ὀλίγοι
παντελῶς διέφυγον, ἅτε τῶν ἱππέων ἐν χερσὶν ὄν-
των καὶ τῶν τόπων ἐπιπέδων ὑπαρχόντων. ἔπεσον 9
δὲ τῶν μὲν Ῥωμαίων ὑπὲρ τοὺς χιλίους πεντακοσί-
ους, τῶν δὲ Καρχηδονίων ὑπὲρ δισμυρίους, αἰχμά-
λωτοι δ' ἑάλωσαν οὐ πολὺ τούτων ἐλάττους.

Ἡ μὲν οὖν ἐπὶ πᾶσι γενομένη μάχη καὶ τὰ ὅλα 15
κρίνασα Ῥωμαίοις διὰ τῶν προειρημένων ἡγεμόνων
τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος· μετὰ δὲ τὴν μάχην Πόπλιος 2
μὲν ἐπακολουθήσας καὶ διαρπάσας τὸν χάρακα τῶν
Καρχηδονίων αὖθις ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἰδίαν πα-
ρεμβολήν. Ἀννίβας δὲ μετ' ὀλίγων ἱππέων κατὰ τὸ 3
συνεχὲς ποιούμενος τὴν ἀναχώρησιν εἰς Ἀδρύμητα

διεσώθη, πάντα τὰ δυνατὰ ποιήσας κατὰ τὸν κίνδυ-
νον, ὅσα τὸν ἀγαθὸν ἔδει στρατηγὸν καὶ πολλῶν ἤδη
4 πραγμάτων πεῖραν εἰληφότα. πρῶτον μὲν γὰρ εἰς
λόγους συνελθὼν ἐπειράθη δι᾽ αὑτοῦ λύσιν ποιήσα-
5 σθαι τῶν ἐνεστώτων· τοῦτο δ᾽ ἐστὶ τοῦ προειδότος
τὰ κατορθώματα, ἀλλ᾽ ἀπιστοῦντος τῇ τύχῃ καὶ
προορωμένου τὰ περὶ τὰς μάχας ἐκβαίνοντα παρά-
6 λογα. μετὰ δὲ ταῦτα συγκαταστὰς εἰς τὸν κίνδυνον
οὕτως ἐχρήσατο τοῖς πράγμασιν ὥστε μὴ δυνατὸν
εἶναι βέλτιον πρὸς Ῥωμαίους ἀγῶνα συστήσασθαι,
παραπλησίῳ καθοπλισμῷ χρώμενον, οὗ τότε συνεστή-
7 σατο Ἀννίβας. οὔσης γὰρ δυσδιασπάστου τῆς Ῥω-
μαίων τάξεως καὶ δυνάμεως, τὸν ἄνδρα συνέβη καὶ
καθόλου καὶ κατὰ μέρη μάχεσθαι πρὸς πάσας τὰς
ἐπιφανείας διὰ τῆς μιᾶς ἐκτάξεως, ἀεὶ τῶν ἔγγιστα
τῷ δεινῷ σημαιῶν συνεπιστρεφουσῶν πρὸς τὸ δεό-
8 μενον. ἔτι δὲ τοῦ καθοπλισμοῦ σκέπην καὶ θράσος
παρασκευάζοντος καὶ διὰ τὸ μέγεθος τοῦ θυρεοῦ
καὶ τὴν τῆς μαχαίρας ὑπομονὴν τῶν πληγῶν, δύσμα-
χοι γίγνονται καὶ δυσκαταγώνιστοι διὰ τὰς προειρη-
16 μένας αἰτίας. ἀλλ᾽ ὅμως πρὸς ἕκαστα τούτων οὕτως
ἐνδεχομένως Ἀννίβας ἐκ τῶν κατὰ λόγον ἡρμόσατο
παρ᾽ αὐτὸν τὸν καιρὸν ὥσθ᾽ ὑπερβολὴν μὴ καταλι-
2 πεῖν. τὸ μὲν γὰρ τῶν ἐλεφάντων πλῆθος ἐξ αὐτῆς
παρεσκευάσατο καὶ τότε προεβάλετο χάριν τοῦ συν-
ταράξαι καὶ διασπάσαι τὰς τάξεις τῶν ὑπεναντίων·
3 τοὺς δὲ μισθοφόρους προέταξε καὶ τοὺς Καρχηδο-
νίους ἔθηκε μετὰ τούτους ἕνεκα τοῦ προεκλῦσαι μὲν
τῷ κόπῳ τὰ σώματα τῶν πολεμίων, ἀχρειῶσαι δὲ τὰς
ἀκμὰς τῶν ὅπλων διὰ τὸ πλῆθος τῶν φονευομένων,
ἀναγκάσαι δὲ τοὺς Καρχηδονίους μέσους ὄντας μέ-
νειν καὶ μάχεσθαι κατὰ τὸν ποιητὴν

ὄφρα καὶ οὐκ ἐθέλων τις ἀναγκαίῃ πολεμίζοι.

τοὺς δὲ μαχιμωτάτους καὶ στασιμωτάτους τῶν ἀν- 4
δρῶν ἐν ἀποστάσει παρενέβαλε χάριν τοῦ προορωμέ-
νους ἐκ πολλοῦ τὸ συμβαῖνον καὶ διαμένοντας ἀκε-
ραίους τοῖς τε σώμασι καὶ ταῖς ψυχαῖς σὺν καιρῷ
χρήσασθαι ταῖς σφετέραις ἀρεταῖς. εἰ δὲ πάντα τὰ 5
δυνατὰ ποιήσας πρὸς τὸ νικᾶν ἐσφάλη τὸν πρὸ τοῦ
χρόνον ἀήττητος ὤν, συγγνώμην δοτέον· ἔστι μὲν 6
γὰρ ὅτε καὶ ταὐτόματον ἀντέπραξε ταῖς ἐπιβολαῖς
τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἔστι δ' ὅτε πάλιν κατὰ τὴν
παροιμίαν

ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλου κρείττονος ἀντέτυχεν·

ὃ δὴ καὶ τότε γεγονέναι περὶ ἐκεῖνον φήσειεν ἄν τις.

Τὰ γὰρ ὑπεραίροντα τὴν κοινὴν συνήθειαν τῶν 17
παρ' ἐνίοις ἐθισμῶν, ὅταν μὲν αὐτοπαθῶς δόξῃ γί-
γνεσθαι διὰ τὸ μέγεθος τῶν συμπτωμάτων, ἔλεον ἐκ-
καλεῖται παρὰ τοῖς ὁρῶσι καὶ τοῖς ἀκούουσι, καὶ συγ-
κινεῖ πως ἕκαστον ἡμῶν ὁ ξενισμός· ἐπὰν δὲ φαίνη- 2
ται γοητείας χάριν καὶ καθ' ὑπόκρισιν γίγνεσθαι τὸ
τοιοῦτον, οὐκ ἔλεον, ἀλλ' ὀργὴν ἐξεργάζεται καὶ μῖ-
σος. ὃ καὶ τότε συνέβη γενέσθαι περὶ τοὺς πρεσβευ-
τὰς τῶν Καρχηδονίων. ὁ δὲ Πόπλιος διὰ βραχέων 3
ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτούς, ὡς ἐκείνων μὲν χάριν
οὐδὲν ὀφείλουσι ποιεῖν φιλάνθρωπον, ὁμολογούντων
αὐτῶν διότι καὶ τὸν πόλεμον ἐξ ἀρχῆς ἐπενέγκαιεν
Ῥωμαίοις, παρὰ τὰς συνθήκας ἐξανδραποδισάμενοι
τὴν Ζακανθαίων πόλιν, καὶ πρῴην παρασπονδήσαιεν,
ἀθετήσαντες τοὺς ὅρκους καὶ τὰς ἐγγράπτους ὁμολο-
γίας· αὐτῶν δὲ χάριν ἔφησε καὶ τῆς τύχης καὶ τῶν 4
ἀνθρωπίνων κεκρίσθαι σφίσι πρᾴως χρῆσθαι καὶ
μεγαλοψύχως τοῖς πράγμασι. φανήσεσθαι δὲ τοῦτο 5

*κἀκείνοις ἔφησεν, ἐὰν ὀρθῶς διαλαμβάνωσι περὶ τῶν
ἐνεστώτων· οὐ γὰρ εἴ τι πάσχειν ἢ ποιεῖν ἢ διδό-
ναι σφίσιν ἐπιταχθήσεται, τοῦτο δεῖν νομίζειν δει-
νόν, ἀλλ᾽ εἴ τι συγχωρηθήσεται φιλάνθρωπον, τοῦτο
6 μᾶλλον ἡγεῖσθαι παράδοξον, ἐπείπερ ἡ τύχη παρε-
λομένη τὸν ἔλεον αὐτῶν καὶ τὴν συγγνώμην διὰ τὴν
σφετέραν ἀδικίαν ὑποχειρίους πεποίηκε τοῖς ἐχθροῖς.
7 ταῦτα δ᾽ εἰπὼν ἔλεγε τὰ φιλάνθρωπα τὰ διδόμενα,
καὶ πάλιν ἃ δέον ἦν ὑπομένειν αὐτούς.*

18 *Ἦν δὲ τὰ κεφάλαια τῶν προτεινομένων ταῦτα.
πόλεις ἔχειν κατὰ Λιβύην ἃς καὶ πρότερον εἶχον ἢ
τὸν τελευταῖον πόλεμον ἐξενεγκεῖν Ῥωμαίοις, καὶ
χώραν ἣν καὶ τὸ παλαιὸν εἶχον, κτήνη καὶ σώματα
2 καὶ τὴν ἄλλην ὕπαρξιν, ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης
ἀσινεῖς Καρχηδονίους ὑπάρχειν, ἔθεσι καὶ νόμοις
3 χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις, ἀφρουρήτους ὄντας. ταῦτα μὲν
οὖν ἦν τὰ φιλάνθρωπα, τὰ δ᾽ ἐναντία τούτοις πά-
λιν τὰ κατὰ τὰς ἀνοχὰς ἀδικήματα γενόμενα πάν-
τα Καρχηδονίους ἀποκαταστῆσαι Ῥωμαίοις, τοὺς
αἰχμαλώτους καὶ δραπέτας ἐκ παντὸς ἀποδοῦναι τοῦ
χρόνου, τὰ μακρὰ πλοῖα παραδοῦναι πάντα πλὴν
4 δέκα τριήρων, ὁμοίως καὶ περὶ τοὺς ἐλέφαντας,
πόλεμον μηδενὶ τῶν ἔξω τῆς Λιβύης ἐπιφέρειν κα-
θόλου μηδὲ τῶν ἐν τῇ Λιβύῃ χωρὶς τῆς Ῥωμαίων
5 γνώμης· οἰκίας καὶ χώραν καὶ πόλεις, καὶ εἴ τι ἕτε-
ρόν ἐστι Μασσανάσσου τοῦ βασιλέως ἢ τῶν προγό-
νων ἐντὸς τῶν ἀποδειχθησομένων ὅρων αὐτοῖς πάντα
6 ἀποδοῦναι Μασσανάσσῃ· σιτομετρῆσαί τε τὴν δύ-
ναμιν τριμήνου καὶ μισθοδοτῆσαι μέχρι ἂν ἐκ Ῥώ-
7 μης ἀντιφωνηθῇ τι κατὰ τὰς συνθήκας· ἐξενεγκεῖν
ἀργυρίου τάλαντα μύρια Καρχηδονίους ἐν ἔτεσι πεν-
τήκοντα, φέροντας καθ᾽ ἕκαστον ἐνιαυτὸν Εὐβοϊκὰ*

τάλαντα διακόσια· ὁμήρους δοῦναι πίστεως χάριν 8
ἑκατὸν οὓς ἂν προγράψῃ τῶν νέων ὁ στρατηγὸς τῶν
Ῥωμαίων, μὴ νεωτέρους τεττάρων καὶ δέκα ἐτῶν
μηδὲ πρεσβυτέρους τριάκοντα."

Ταῦτα μὲν οὖν ὁ στρατηγὸς εἶπε τῶν Ῥωμαίων 19
τοῖς πρεσβευταῖς· οἱ δ' ἀκούσαντες ἠπείγοντο καὶ
διεσάφουν τοῖς ἐν τῇ πατρίδι. καθ' ὃν δὴ καιρὸν 2
λέγεται, μέλλοντός τινος τῶν ἐκ τῆς γερουσίας ἀντι-
λέγειν τοῖς προτεινομένοις καὶ καταρχομένου, προελ-
θόντα τὸν Ἀννίβαν κατασπάσαι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ
τοῦ βήματος. τῶν δὲ λοιπῶν ἐξοργισθέντων διὰ τὸ 3
παρὰ τὴν συνήθειαν αὐτὸν τοῦτο πρᾶξαι, πάλιν τὸν
Ἀννίβαν ἀναστάντα φασὶν* ἀγνοεῖν καὶ συγγνώμην
ἔχειν, εἴ τι παρὰ τοὺς ἐθισμοὺς πράττει, γιγνώσκον-
τας ὅτι τὴν μὲν ἔξοδον ἐκ τῆς πατρίδος ἐνναέτης ὢν
ποιήσαιτο, πλείω δὲ τῶν πέντε καὶ τετταράκοντα
ἐτῶν ἔχων εἰς αὐτὴν ἐπανήκει. διόπερ ἠξίου μὴ 4
τοῦτο σκοπεῖν, εἴ τι παραπέπαικε τῆς συνηθείας,
πολὺ δὲ μᾶλλον, εἰ τοῖς τῆς πατρίδος πράγμασιν
ἀληθινῶς συμπάσχει· διὰ γὰρ ταῦτα καὶ νῦν εἰς τὴν
ἀλογίαν ἐμπεπτωκέναι ταύτην. θαυμαστὸν γὰρ αὐτῷ 5
φανῆναι καὶ τελέως ἐξηλλαγμένον, εἴ τις ὑπάρχων
Καρχηδόνιος καὶ συνειδὼς τὰ βεβουλευμένα καὶ κοι-
νῇ τῇ πατρίδι καὶ κατ' ἰδίαν ἑκάστοις ἡμῶν κατὰ
Ῥωμαίων οὐ προσκυνεῖ τὴν τύχην, εἰ γεγονὼς ὑπο-
χείριος τοιούτων τυγχάνει φιλανθρώπων· οὓς εἴ τις 6
ὀλίγαις πρότερον ἡμέραις ἤρετο τί ποτ' ἐλπίζουσι
πείσεσθαι τὴν πατρίδα κρατησάντων Ῥωμαίων, οὐδ'
ἂν εἰπεῖν οἷοί τ' ἦσαν διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ὑπερ-
βολὴν τῶν προφαινομένων αὐτοῖς κακῶν. διόπερ 7
ἠξίου καὶ νῦν μηδ' ἐπὶ λόγον ἄγειν, ἀλλ' ὁμοθυμα-
δὸν δεξαμένους τὰ προτεινόμενα θύειν τοῖς θεοῖς,

καὶ πάντας εὔχεσθαι βεβαιῶσαι ταῦτα τὸν δῆμον τῶν
8 Ῥωμαίων. φανέντος δὲ φρονίμως αὐτοῦ καὶ τοῖς και-
ροῖς οἰκείως συμβουλεύειν, ἔδοξε ποιεῖσθαι τὰς συν-
9 θήκας ἐπὶ τοῖς προειρημένοις. καὶ τὸ μὲν συνέδριον
παραυτίκα πρεσβευτὰς ἐξέπεμπε τοὺς ἀνθομολογη-
σομένους περὶ τούτων. [Exc. ant. p. 258—261.]

20 Τοῦτο δὲ τίς οὐκ ἂν θαυμάσειε, πῶς ὅτε μὲν
αὐτὸς ὁ Πτολεμαῖος ζῶν οὐ προσεδεῖτο τῆς τούτων
2 ἐπικουρίας, ἕτοιμοι βοηθεῖν ἦσαν, ὅτε δ' ἐκεῖνος
μετήλλαξε καταλιπὼν παιδίον νήπιον, ᾧ κατὰ φύ-
σιν ἀμφοῖν ἐπέβαλλε συσσώζειν τὴν βασιλείαν, τότε
παρακαλέσαντες ἀλλήλους ὥρμησαν ἐπὶ τὸ διελόμε-
νοι τὴν τοῦ παιδὸς ἀρχὴν ἐπανελέσθαι τὸν ἀπολε-
3 λειμμένον, οὐδ' οὖν, καθάπερ οἱ τύραννοι, βρα-
χεῖαν δή τινα προβαλλόμενοι τῆς αἰσχύνης πρόφα-
σιν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς ἀνέδην καὶ θηριωδῶς οὕτως
ὥστε προσοφλεῖν τὸν λεγόμενον τῶν ἰχθύων βίον,
ἐν οἷς φασιν ὁμοφύλοις οὖσι τὴν τοῦ μείονος ἀπώ-
4 λειαν τῷ μείζονι τροφὴν γίγνεσθαι καὶ βίον. ἐξ ὧν
τίς οὐκ ἂν ἐμβλέψας οἷον εἰς κάτοπτρον εἰς τὴν συν-
θήκην ταύτην αὐτόπτης δόξειε γίγνεσθαι τῆς πρὸς
τοὺς θεοὺς ἀσεβείας καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους
ὠμότητος, ἔτι δὲ τῆς ὑπερβαλλούσης πλεονεξίας τῶν
5 προειρημένων βασιλέων; οὐ μὴν ἀλλὰ τίς οὐκ ἂν εἰ-
κότως τῇ τύχῃ μεμψάμενος ἐπὶ τῶν ἀνθρωπείων
πραγμάτων ἐν τούτοις ἀντικαταλλαγείη, διότι ἐκεί-
νοις μὲν ἐπέθηκε μετὰ ταῦτα τὴν ἁρμόζουσαν δίκην,
τοῖς δ' ἐπιγενομένοις ἐξέθηκε κάλλιστον ὑπόδειγμα
πρὸς ἐπανόρθωσιν τὸν τῶν προειρημένων βασιλέων
6 παραδειγματισμόν; ἔτι γὰρ αὐτῶν παρασπονδούντων
μὲν ἀλλήλους, διασπωμένων δὲ τὴν τοῦ παιδὸς ἀρ-
χήν, ἐπιστήσασα Ῥωμαίους, ἃ ἐκεῖνοι κατὰ τῶν πέλας

ἐβουλεύσαντο παρανόμως, ταῦτα κατ' ἐκείνων δικαίως
ἐκύρωσε καὶ καθηκόντως. παραυτίκα γὰρ ἑκάτεροι 7
διὰ τῶν ὅπλων ἡττηθέντες οὐ μόνον ἐκωλύθησαν
τῆς τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμίας, ἀλλὰ καὶ συγκλεισθέν-
τες εἰς φόρους ὑπέμειναν Ῥωμαίοις τὸ προσταττόμε-
νον ποιεῖν. τὸ τελευταῖον ἐν πάνυ βραχεῖ χρόνῳ 8
τὴν μὲν Πτολεμαίου βασιλείαν ἡ τύχη διώρθωσε, τὰς
δὲ τούτων δυναστείας καὶ τοὺς διαδόχους τοὺς μὲν
ἄρδην ἀναστάτους ἐποίησε καὶ πανωλέθρους, τοὺς δὲ
μικροῦ δεῖν τοῖς αὐτοῖς περιέβαλε συμπτώμασι. [Exc.
ant. p. 261.]

Ὅτι Μολπαγόρας τις ἦν παρὰ τοῖς Κιανοῖς, ἀνὴρ 21
καὶ λέγειν καὶ πράττειν ἱκανός, κατὰ δὲ τὴν αἵρεσιν
δημαγωγικὸς καὶ πλεονέκτης. ὃς πρὸς χάριν ὁμιλῶν 2
τῷ πλήθει καὶ τοὺς εὐκαιροῦντας τοῖς βίοις ὑποβάλ-
λων τοῖς ὄχλοις, καὶ τινὰς μὲν εἰς τέλος ἀναιρῶν,
τινὰς δὲ φυγαδεύων καὶ τὰς οὐσίας τὰς τούτων δη-
μεύων καὶ διαδιδοὺς τοῖς πολλοῖς, ταχέως τῷ τοιούτῳ
τρόπῳ περιεποιήσατο μοναρχικὴν ἐξουσίαν. [Exc. Peir.
p. 65. ἀνῃρέθη παρά τινων addit Suidas v. δημαγωγικός.]

Κιανοὶ μὲν οὖν περιέπεσον τηλικαύταις συμφο-
ραῖς οὐχ οὕτω διὰ τὴν τύχην οὐδὲ διὰ τὴν τῶν πέλας 3
ἀδικίαν, τὸ δὲ πλεῖον διὰ τὴν αὑτῶν ἀβουλίαν καὶ
κακοπολιτείαν, προάγοντες ἀεὶ τοὺς χειρίστους καὶ 4
κολάζοντες τοὺς ἐναντιουμένους τούτοις, ἵνα διαι-
ρῶνται τὰς ἀλλήλων οὐσίας, εἰς ταύτας οἷον ἐθελον- 5
τὴν ἐνέπεσον τὰς ἀτυχίας, εἰς ἃς οὐκ οἶδ' ὅπως πάν-
τες ἄνθρωποι προφανῶς ἐμπίπτοντες οὐ δύνανται
λῆξαι τῆς ἀνοίας, ἀλλ' οὐδὲ βραχὺ διαπιστῆσαι [ῥᾴ-
διον], καθάπερ ἔνια τῶν ἀλόγων ζῴων. ἐκεῖνα γὰρ 6
οὐ μόνον ἐὰν αὐτά που δυσχρηστήσῃ περὶ τὰ δε-
λέατα καὶ τὰς ἄρκυς, ἀλλὰ κἂν ἕτερον ἴδῃ κινδυ-

νεῦον, οὐκ ἂν ἔτι ῥᾳδίως αὐτὰ προσαγάγοις πρὸς
οὐδὲν τῶν τοιούτων, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον ὑποπτεύει
7 καὶ παντὶ τῷ φαινομένῳ διαπιστεῖ. οἱ δ' ἄνθρωποι
τὰς μὲν ἀκούοντες ἀπολλυμένας πόλεις ἄρδην τῷ
προειρημένῳ τρόπῳ, τὰς δ' ἀκμὴν ὁρῶντες, ὅμως
ὅταν τις χρησάμενος τῷ πρὸς χάριν λόγῳ προτείνῃ
τὴν ἐλπίδα τῆς ἐξ ἀλλήλων ἐπανορθώσεως, προσίασι
8 πρὸς τὸ δέλεαρ ἀνεπιστάτως, σαφῶς εἰδότες ὅτι τῶν
τὰ τοιαῦτα δελέατα καταπιόντων οὐδεὶς οὐδέποτε σέ-
σωσται, πᾶσι δ' ὁμολογουμένως ὄλεθρον ἐπήνεγκαν
αἱ τοιαῦται πολιτεῖαι. [Exc. ant. p. 261. Inde a 5, 2.
etiam Exc. Vat. p. 407 M. 57 H.]

22 Ὁ δὲ Φίλιππος κύριος γενόμενος τῆς πόλεως
περιχαρὴς ἦν, ὡς καλήν τινα καὶ σεμνὴν πρᾶξιν ἐπι-
τετελεσμένος καὶ βεβοηθηκὼς μὲν προθύμως τῷ κη-
δεστῇ, καταπεπληγμένος δὲ πάντας τοὺς ἀλλοτριά-
ζοντας, σωμάτων δὲ καὶ χρημάτων εὐπορίαν ἐκ τοῦ
2 δικαίου περιπεποιημένος. τὰ δ' ἐναντία τούτοις οὐ
καθεώρα, καίπερ ὄντα προφανῆ, πρῶτον μὲν ὡς
οὐκ ἀδικουμένῳ, παρασπονδοῦντι δὲ τῷ κηδεστῇ
3 τοὺς πέλας ἐβοήθει, δεύτερον ὅτι πόλιν Ἑλληνίδα
περιβαλὼν τοῖς μεγίστοις ἀτυχήμασιν ἀδίκως ἔμελλε
κυρώσειν τὴν περὶ αὐτοῦ διαδεδομένην φήμην ὑπὲρ
τῆς εἰς τοὺς φίλους ὠμότητος, ἐξ ἀμφοῖν δὲ δικαίως
καὶ κληρονομήσειν παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι τὴν ἐπ'
4 ἀσεβείᾳ δόξαν, τρίτον ὡς ἐνυβρίκει τοῖς ἀπὸ τῶν
προειρημένων πόλεων πρεσβευταῖς, οἳ παρῆσαν ἐξε-
λούμενοι τοὺς Κιανοὺς ἐκ τῶν περιεστώτων κακῶν,
ὑπὸ δ' ἐκείνου παρακαλούμενοι καὶ διαγελώμενοι
καθ' ἡμέραν αὐτόπται γενέσθαι τούτων, ὧν ἥκιστα ἂν
5 ἐβουλήθησαν, πρὸς δὲ τούτοις ὅτι τοὺς Ῥοδίους οὕτως
ἀπετεθηριώκει τότε πρὸς αὐτὸν ὥστε μηδένα λόγον

ἔτι προσίεσθαι περὶ Φιλίππου. καὶ γὰρ ἡ τύχη πρός 23
γε τοῦτο τὸ μέρος αὐτῷ συνήργησε προφανῶς. ὅτε γὰρ 2
ὁ πρεσβευτὴς ἐν τῷ θεάτρῳ τὸν ἀπολογισμὸν ἐποιεῖτο
πρὸς τοὺς Ῥοδίους, ἐμφανίζων τὴν τοῦ Φιλίππου με-
γαλοψυχίαν, καὶ διότι τρόπον τινὰ κρατῶν ἤδη τῆς
πόλεως δίδωσι τῷ δήμῳ τὴν χάριν ταύτην, ποιεῖ δὲ
τοῦτο βουλόμενος ἐλέγξαι μὲν τὰς τῶν ἀντιπραττόν-
των αὐτῷ διαβολάς, φανερὰν δὲ τῇ πόλει καταστῆσαι
τὴν αὑτοῦ προαίρεσιν· καὶ παρῆν τις ἐκ κατάπλου 3
πρὸς τὸ πρυτανεῖον ἀναγγέλλων τὸν ἐξανδραποδι-
σμὸν τῶν Κιανῶν καὶ τὴν ὠμότητα τοῦ Φιλίππου τὴν
ἐν τούτοις γεγενημένην, ὥστε τοὺς Ῥοδίους, ἔτι μεταξὺ 4
τοῦ πρεσβευτοῦ τὰ προειρημένα λέγοντος, ἐπεὶ προ-
ελθὼν ὁ πρύτανις διεσάφει τὰ προσηγγελμένα, μὴ
δύνασθαι πιστεῦσαι διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀθεσίας.
Φίλιππος μὲν οὖν, παρασπονδήσας οὐχ οὕτω Κια- 5
νοὺς ὡς ἑαυτόν, εἰς τοιαύτην ἄγνοιαν ἢ καὶ παρά-
πτωσιν τοῦ καθήκοντος ἧκεν ὥστ' ἐφ' οἷς ἐχρῆν αἰσ-
χύνεσθαι καθ' ὑπερβολήν, ἐπὶ τούτοις ὡς καλοῖς
σεμνύνεσθαι καὶ μεγαλαυχεῖν· ὁ δὲ τῶν Ῥοδίων δῆ- 6
μος ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας ὡς περὶ πολεμίου διελάμ-
βανε τοῦ Φιλίππου, καὶ πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν
ἐποιεῖτο τὰς παρασκευάς. παραπλήσιον δὲ καὶ τοῖς 7
Αἰτωλοῖς μῖσος ἐκ ταύτης τῆς πράξεως ἐνειργάσατο
πρὸς αὑτόν· ἄρτι γὰρ διαλελυμένος καὶ τὰς χεῖρας 8
ἐκτείνων πρὸς τὸ ἔθνος, οὐδεμιᾶς προφάσεως ἐγγι-
γνομένης, φίλων ὑπαρχόντων καὶ συμμάχων Αἰτω-
λῶν, Λυσιμαχέων, Καλχηδονίων καὶ Κιανῶν, βραχεῖ
χρόνῳ πρότερον, πρῶτον μὲν προσηγάγετο τὴν Λυσι- 9
μαχέων πόλιν, ἀποσπάσας ἀπὸ τῆς τῶν Αἰτωλῶν
συμμαχίας, δευτέραν δὲ τὴν Καλχηδονίων, τρίτην δὲ
τὴν Κιανῶν ἐξηνδραποδίσατο, στρατηγοῦ παρ' Αἰτω-

λῶν ἐν αὐτῇ διατρίβοντος καὶ προεστῶτος τῶν κοι-
10 νῶν. Προυσίας δέ, καθὸ μὲν ἡ πρόθεσις αὐτοῦ συντελείας ἔτυχε, περιχαρὴς ἦν, καθὸ δὲ τὰ μὲν ἆθλα τῆς ἐπιβολῆς ἕτερος ἀπέφερεν, αὐτὸς δὲ πόλεως οἰκόπεδον ἔρημον ἐκληρονόμει, δυσχερῶς διέκειτο, ποιεῖν δ' οὐδὲν οἷός τε ἦν. [Exc. ant. p. 261. Exc. Peir. p. 65.]

24 Φίλιππος κατὰ τὸν ἀνάπλουν ἕτερον ἐφ' ἑτέρῳ παρασπόνδημα μεταχειριζόμενος προσέσχε περὶ μέσον ἡμέρας πρὸς τὴν τῶν Θασίων πόλιν, καὶ ταύτην φιλίαν οὖσαν ἐξηνδραποδίσατο. [Exc. Peir. p. 65.]

2 Θάσιοι εἶπον πρὸς Μητρόδωρον τὸν Φιλίππου στρατηγὸν παραδοῦναι τὴν πόλιν, εἰ διατηρήσοι αὐτοὺς ἀφρουρήτους, ἀφορολογήτους, ἀνεπισταθμεύτους, νόμοις χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις. [Suidas v. ἀφρουρήτους.]

3 Συγχωρεῖν τὸν βασιλέα Θασίους ἀφρουρήτους, ἀφορολογήτους, ἀνεπισταθμεύτους, νόμοις χρῆσθαι
4 τοῖς ἰδίοις. ἐπισημηναμένων δὲ μετὰ κραυγῆς πάντων τὰ ῥηθέντα παρήγαγον τὸν Φίλιππον εἰς τὴν πόλιν. [Suidas vv. ἀνεπισταθμεύτους, ἀσταθμεύτους.]

24a Ἴσως μὲν γὰρ πάντες οἱ βασιλεῖς κατὰ τὰς πρώτας ἀρχὰς [τοῖς] προτείνουσι τὸ τῆς ἐλευθερίας ὄνομα καὶ φίλους προσαγορεύουσι καὶ συμμάχους τοὺς κοινωνήσαντας σφίσι τῶν αὐτῶν ἐλπίδων, καθικόμενοι δὲ τῶν πράξεων παρὰ πόδας οὐ συμμαχικῶς, ἀλλὰ
2 δεσποτικῶς χρῶνται τοῖς πιστεύσασι· διὸ καὶ τοῦ μὲν καλοῦ διαψεύδονται, τοῦ δὲ παραυτίκα συμφέροντος ὡς ἐπίπαν οὐκ ἀποτυγχάνουσι· τὸ δ' ἐπιβαλλόμενον τοῖς μεγίστοις καὶ περιλαμβάνοντα ταῖς ἐλπίσι τὴν οἰκουμένην καὶ πάσας ἀκμὴν ἀκεραίους ἔχοντα τὰς ἐπιβολὰς εὐθέως ἐν τοῖς ἐλαχίστοις καὶ πρώτοις τῶν ὑποπιπτόντων ἐπικηρύττειν ἅπασι τὴν ἀθεσίαν

αὐτοῦ καὶ τὴν ἀβεβαιότητα πῶς οὐκ ἂν δόξειεν ἀλό-
γιστον εἶναι καὶ μανικόν;

Ὅτι ἐπεὶ πάσας καθ' ἕκαστον ἔτος τὰς κατάλληλα 4
πράξεις γενομένας κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐξηγούμεθα,
δῆλον ὡς ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ τέλος ἐπ' ἐνίων πρότε-
ρον ἐκφέρειν τῆς ἀρχῆς, ἐπειδὰν πρότερος ὁ τόπος
ὑποπέσῃ κατὰ τὸν τῆς ὅλης ὑποθέσεως μερισμὸν καὶ
κατὰ τὴν τῆς διηγήσεως ἔφοδον ὁ τὴν συντέλειαν τῆς
πράξεως ἔχων τοῦ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἐπιβολὴν περι-
έχοντος. [Exc. Vat. p. 407—408 M. 57—58 H.]

Ὅτι Σωσίβιος ὁ ψευδεπίτροπος Πτολεμαίου ἐδό- 25
κει γεγονέναι σκεῦος ἀγχίνουν καὶ πολυχρόνιον, ἔτι
δὲ κακοποιὸν ἐν βασιλείᾳ, καὶ πρώτῳ μὲν ἀρτῦσαι 2
φόνον Λυσιμάχῳ, ὃς ἦν υἱὸς Ἀρσινόης τῆς Λυσιμά-
χου καὶ Πτολεμαίου, δευτέρῳ δὲ Μάγᾳ τῷ Πτολε-
μαίου καὶ Βερενίκης τῆς Μάγα, τρίτῃ δὲ Βερενίκῃ
τῇ Πτολεμαίου μητρὶ τοῦ Φιλοπάτορος, τετάρτῳ
Κλεομένει τῷ Σπαρτιάτῃ, πέμπτῃ θυγατρὶ Βερενί-
κης Ἀρσινόῃ. [Exc. Peir. p. 65.]

Μετὰ δὲ τρεῖς ἢ τέτταρας ἡμέρας ἐν τῷ μεγίστῳ 25a
περιστύλῳ τῆς αὐλῆς οἰκοδομήσαντες βῆμα συνεκά-
λεσαν τοὺς ὑπασπιστὰς καὶ τὴν θεραπείαν, ἅμα δὲ
τούτοις τοὺς πεζῶν καὶ τοὺς ἱππέων ἡγεμόνας.
ἀθροισθέντων δὲ τούτων ἀναβὰς Ἀγαθοκλῆς καὶ 2
Σωσίβιος ἐπὶ τὸ βῆμα πρῶτον μὲν τὸν τοῦ βασιλέως
καὶ τὸν τῆς βασιλίσσης θάνατον ἀνθωμολογήσαντο
καὶ τὸ πένθος ἀνέφηναν τοῖς πολλοῖς κατὰ τὸ παρ'
αὐτῶν ἔθος. μετὰ δὲ ταῦτα διάδημα τῷ παιδὶ περι-
θέντες ἀνέδειξαν βασιλέα, καὶ διαθήκην τινὰ παρα-
νέγνωσαν πεπλασμένην, ἐν ᾗ γεγραμμένον ἦν ὅτι κα-
ταλείπει τοῦ παιδὸς ἐπιτρόπους ὁ βασιλεὺς Ἀγαθο-
κλέα καὶ Σωσίβιον· καὶ παρεκάλουν τοὺς ἡγεμόνας 3

εὐνοεῖν καὶ διαφυλάττειν τῷ παιδὶ τὴν ἀρχήν· ἐπὶ
δὲ τούτοις δύο κάλπιδας ἀργυρᾶς εἰσήνεγκαν, ὡς τῆς
μὲν μιᾶς ἐχούσης τὰ τοῦ βασιλέως ὀστᾶ, τῆς δ᾽ ἑτέ-
4 ρας τὰ τῆς Ἀρσινόης· εἶχε δὲ ἡ μὲν μία κατ᾽ ἀλή-
θειαν τὰ τοῦ βασιλέως, ἡ δ᾽ ἑτέρα πλήρης ἦν ἀρω-
μάτων. ταῦτα δὲ ποιήσαντες εὐθέως ἐπετέλουν τὴν
ἐκφοράν. ἐν ᾧ καιρῷ πᾶσι τὰ κατὰ τὴν Ἀρσινόην
5 συνέβη γενέσθαι δῆλα. τοῦ γὰρ θανάτου φωτισθέν-
τος ὁ τρόπος ἐπεζητεῖτο τῆς ἀπωλείας· οὐκ οὔσης δὲ
προφάσεως ἄλλης οὐδεμιᾶς, τῆς ἀληθινῆς φήμης
προσπεπτωκυίας, ἀκμὴν δ᾽ ἀμφισβητουμένης, τὸ κατ᾽
ἀλήθειαν γεγονὸς ἐν ταῖς ἑκάστων γνώμαις ἐπεσφρα-
γίσθη. διὸ καὶ συνέβη μεγάλην γενέσθαι τὴν σύγ-
6 χυσιν τῶν ὄχλων. τοῦ μὲν γὰρ βασιλέως οὐδεὶς οὐ-
δένα λόγον ἐποιεῖτο, περὶ δὲ τῆς Ἀρσινόης, ἀνανε-
ούμενοι τινὲς μὲν τὴν ὀρφανίαν αὐτῆς, ἔνιοι δὲ τὴν
ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ ζῆν ὕβριν, ἣν ὑπέμεινε, καὶ τὴν αἰ-
κίαν, σὺν δὲ τούτοις τὸ περὶ τὴν τελευτὴν ἀτύχημα,
εἰς τοσαύτην παράστασιν ἐνέπιπτον καὶ δυσθυμίαν
ὥστε πλήρη γενέσθαι τὴν πόλιν στεναγμοῦ, δακρύων,
7 οἰμωγῆς ἀκαταπαύστου. ταῦτα δ᾽ ἦν τοῖς ὀρθῶς λο-
γιζομένοις οὐχ οὕτω τῆς πρὸς Ἀρσινόην εὐνοίας τεκμή-
ρια, πολὺ δὲ μᾶλλον τοῦ πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἀγαθο-
8 κλέα μίσους· ὁ δὲ προειρημένος, ἐπειδὴ τὰς ὑδρίας εἰς
τοὺς βασιλικοὺς οἴκους ἔθηκε, παραγγείλας ἀποθέ-
σθαι τὰ φαιά, πρῶτον μὲν διμήνου τὰς δυνάμεις
ὠψωνίασε, πεπεισμένος τὸ παρὰ τοῖς πολλοῖς μῖσος
ἀμβλυνεῖν διὰ τῆς πρὸς τὸ λυσιτελὲς ὁρμῆς αὐτῶν,
εἶτ᾽ ἐξώρκισε τὸν ὅρκον ὃν ἦσαν ὀμνύειν εἰθι-
9 σμένοι κατὰ τὰς ἀναδείξεις τῶν βασιλέων. ἐξαπέ-
στειλε δὲ καὶ Φιλάμμονα τὸν ἐπιστάντα τῷ τῆς Ἀρ-
σινόης φόνῳ, ποιήσας αὐτὸν Λιβυάρχην τῶν κατὰ

Κυρήνην τόπων, τὸ δὲ παιδίον ἐνεχείρισε ταῖς περὶ
τὴν Οἰνάνθην καὶ Ἀγαθόκλειαν. μετὰ δὲ ταῦτα Πέ- 10
λοπα μὲν ἐξέπεμψε τὸν Πέλοπος εἰς τὴν Ἀσίαν πρὸς
Ἀντίοχον τὸν βασιλέα, παρακαλέσοντα συντηρεῖν τὴν
φιλίαν καὶ μὴ παραβαίνειν τὰς πρὸς τὸν τοῦ παιδὸς
πατέρα συνθήκας, Πτολεμαῖον δὲ τὸν Σωσιβίου
πρὸς Φίλιππον τά τε περὶ τῆς ἐπιγαμίας συνθησόμε-
νον καὶ παρακαλέσοντα βοηθεῖν, ἐὰν ὁλοσχερέστερον
αὐτοὺς Ἀντίοχος ἐπιβάληται παρασπονδεῖν. προεχει-
ρίσατο δὲ καὶ Πτολεμαῖον τὸν Ἀγησάρχου πρεσβευ-
τὴν πρὸς Ῥωμαίους, οὐχ ὡς ἐπισπεύσοντα τὴν πρεσ-
βείαν, ἀλλ' ὡς ἂν ἅψηται τῆς Ἑλλάδος καὶ συμμίξῃ
τοῖς ἐκεῖ φίλοις καὶ συγγενέσιν, αὐτοῦ καταμενοῦν-
τα. προσέκειτο γὰρ αὐτῷ πάντας τοὺς ἐπιφανεῖς ἄν- 11
δρας ἐκποδὼν ποιῆσαι. ἐξαπέστειλε δὲ καὶ Σκόπαν
τὸν Αἰτωλὸν ἐπὶ ξενολογίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, πλῆ-
θος χρυσίου συνθεὶς εἰς τὰ προδόματα. δύο γὰρ
ἔσχε προθέσεις ὑπὲρ ταύτης τῆς ἐπιβολῆς, μίαν μὲν
ἀποχρῆσθαι τοῖς ξενολογηθεῖσιν εἰς τὸν πρὸς Ἀντί-
οχον πόλεμον, ἄλλην δὲ τοὺς ἀρχαίους καὶ προϋ-
πάρχοντας ξένους ἐπὶ τὰ κατὰ τὴν χώραν φρούρια
καὶ τὰς κατοικίας ἀποστεῖλαι, τοῖς δὲ παραγενομέ-
νοις ἀναπληρῶσαι καὶ καινοποιῆσαι τὴν θεραπείαν
καὶ τὰ περὶ τὴν αὐλὴν φυλακεῖα, παραπλησίως δὲ
καὶ κατὰ τὴν ἄλλην πόλιν, νομίζων τοὺς δι' αὐτοῦ
ξενολογηθέντας καὶ μισθοδοτουμένους τῶν μὲν προ-
γεγονότων μηδενὶ συμπαθήσοντας διὰ τὸ μηδὲν γι-
γνώσκειν, ἐν αὐτῷ δὲ τὰς ἐλπίδας ἔχοντας καὶ τῆς
σωτηρίας καὶ τῆς ἐπανορθώσεως, ἑτοίμους ἕξειν συν-
αγωνιστὰς καὶ συνεργοὺς πρὸς τὸ παραγγελλόμενον.
ταῦτα δ' ἐγενήθη πρότερα τοῦ παρὰ Φιλίππῳ δια- 12
βουλίου, ὡς ἐδηλώσαμεν· ἀλλ' ἐκείνων κατὰ τὴν τῆς

διηγήσεως τάξιν προτέρων λαμβανομένων ἀναγκαῖον
ἦν οὕτω ταῦτα χειρίζειν ὥστε πρότερον ἐξηγεῖσθαι
τὰς ἐντεύξεις καὶ τοὺς χρηματισμοὺς τῶν πρεσβευ-
13 τῶν καὶ τῆς καταστάσεως καὶ τῆς ἐξαποστολῆς. ὁ δὲ
Ἀγαθοκλῆς [ὁ ψευδεπίτροπος Πτολεμαίου] ἐπεὶ τοὺς
ἐπιφανεστάτους τῶν ἀνδρῶν ἐκποδὼν ἐποίησε, καὶ
τὸ πολὺ τῆς τοῦ πλήθους ὀργῆς παρακατέσχε τῇ τῶν
ὀψωνίων ἀποδόσει, παρὰ πόδας εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς
14 συνήθειαν ἐπανῆλθε. καὶ [τὰς μὲν τῶν φίλων χώρας
ἀνεπλήρωσε, παρεισαγαγὼν ἐκ τῆς διακονίας καὶ τῆς
ἄλλης ὑπηρεσίας τοὺς εἰκαιοτάτους καὶ θρασυτάτους·
15 αὐτὸς δὲ τὸ πολὺ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς ἐν μέθῃ
διέτριβε καὶ ταῖς τῇ μέθῃ παρεπομέναις ἀκρασίαις,
οὐ φειδόμενος οὔτ' ἀκμαζούσης γυναικὸς οὔτε νύμ-
φης οὔτε παρθένου, καὶ πάντα ταῦτα ἔπραττε μετὰ
16 τῆς ἐπαχθεστάτης φαντασίας. ὅθεν πολλῆς μὲν καὶ
παντοδαπῆς γιγνομένης δυσαρεστήσεως, οὐδεμιᾶς δὲ
θεραπείας οὐδὲ βοηθείας προσαγομένης, τὸ δ' ἐναν-
τίον ἀεὶ προσεπαγομένης ὕβρεως, ὑπερηφανίας, ῥᾳ-
17 θυμίας,] ἀνεθυμιᾶτο πάλιν ἐν τοῖς πολλοῖς τὸ προϋ-
πάρχον μῖσος καὶ πάντες ἀνενεοῦντο τὰ προγεγενη-
μένα περὶ τὴν βασιλείαν [ἀτυχήματα] διὰ τοὺς
18 ἀνθρώπους τούτους. [τῷ δὲ μηδὲν ἔχειν πρόσωπον
ἀξιόχρεων τὸ προστησόμενον, καὶ δι' οὗ τὴν ὀργὴν
εἰς τὸν Ἀγαθοκλέα καὶ τὴν Ἀγαθόκλειαν ἀπερείσον-
ται, τὴν ἡσυχίαν ἦγον,] ἔτι μίαν ἐλπίδα (ἔχοντες
καὶ) καραδοκοῦντες τὴν κατὰ τὸν Τληπόλεμον καὶ
19 ταύτῃ προσανέχοντες. ὁ δὲ Τληπόλεμος, ἕως μὲν ὁ
βασιλεὺς ἔζη, τὰ καθ' αὑτὸν ἔπραττεν· ἅμα δὲ τῷ
μεταλλάξαι ἐκεῖνον ταχέως ἐξομαλίσας τὰ πλήθη
στρατηγὸς πάλιν ἐγενήθη τῶν κατὰ Πηλούσιον τό-
πων· καὶ τὰς μὲν ἀρχὰς ἐποιεῖτο τὴν ἀναφορὰν τῶν

πραττομένων ἐπὶ τὸ τοῦ βασιλέως συμφέρον, πεπει-
σμένος ὑπάρξειν τι συνέδριον ὃ τήν τε τοῦ παιδὸς
ἐπιτροπείαν ἕξει καὶ τὴν τῶν ὅλων προστασίαν. ὡς 20
δ' ἑώρα τοὺς μὲν ἀξίους ἐπιτροπῆς ἄνδρας ἐκποδὼν
γεγονότας, τῆς δὲ τῶν ὅλων ἀρχῆς κατατολμῶντα τὸν
Ἀγαθοκλέα, ταχέως ἐφ' ἑτέρας ἐγίγνετο γνώμης,
ὑφορώμενος τὸν προεστῶτα κίνδυνον διὰ τὴν ὑπο-
κειμένην αὐτοῖς ἔχθραν, καὶ τάς τε δυνάμεις περὶ
αὐτὸν ἤθροιζε καὶ περὶ πόρον ἐγίγνετο χρημάτων,
ἵνα μηδενὶ τῶν ἐχθρῶν εὐχείρωτος ᾖ. ἅμα δὲ καὶ 21
τὴν τοῦ παιδὸς ἐπιτροπείαν καὶ τὴν τῶν ὅλων προ-
στασίαν εἰς ἑαυτὸν ἕλξειν οὐκ ἀπήλπιζε, νομίζων καὶ
κατὰ τὴν ἰδίαν μὲν κρίσιν αὐτὸς ἀξιοχρεώτερος ὑπάρ-
χειν Ἀγαθοκλέους πρὸς πᾶν ἔτι μᾶλλον, πυνθανόμε-
νος δὲ καὶ τὰς ὑφ' ἑαυτὸν ταττομένας δυνάμεις καὶ
τὰς κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπ' ἐκείνῳ τὰς ἐλπίδας
ἔχειν τοῦ καταλύειν τὴν Ἀγαθοκλέους ὕβριν. οὔσης 22
δὲ περὶ αὐτὸν οἵας εἴρηκα διαλήψεως, ταχέως τὰ τῆς
διαφορᾶς αὔξησιν ἔλαβε συνεργούντων ἀμφοτέρων
πρὸς τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν. ὁ μὲν γὰρ Τληπόλε- 23
μος, ἐξιδιάζεσθαι σπεύδων τοὺς ἡγεμόνας καὶ ταξιάρ-
χους καὶ τοὺς ἐπὶ τούτων ταττομένους, συνῆγε πότους
ἐπιμελῶς, καὶ παρὰ τὰς συνουσίας τὰ μὲν ὑπὸ τῶν
πρὸς χάριν λεγόντων αἰκαλλόμενος, τὰ δὲ ὑπὸ τῆς
ἰδίας ὁρμῆς, ἅτε νέος ὢν καὶ παρὰ τὸν οἶνον γενομέ-
νης τῆς ὁμιλίας, ἐρρίπτει λόγους κατὰ τῆς συγγενείας
τῆς τῶν περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα, τὰς μὲν ἀρχὰς αἰνιγ-
ματώδεις, εἶτ' ἀμφιβόλους, τὸ δὲ τελευταῖον ἐκφα-
νεῖς καὶ τὴν πικροτάτην ἔχοντας λοιδορίαν. ἐπεχεῖτο 24
γὰρ τοῦ θρανογράφου καὶ τῆς σαμβυκιστρίας καὶ τῆς
κουρίδος, ἔτι δὲ τοῦ παιδαρίου τοῦ πάντα πεποιηκό-
τος καὶ πεπονθότος παρὰ τοὺς πότους, ὅτ' ἐῳνοχόει

25 τῷ βασιλεῖ παῖς ὤν. ἐπὶ δὲ τούτοις ἀεὶ τῶν συμ-
παρόντων γελώντων καὶ συμβαλλομένων τι πρὸς τὸν
χλευασμόν, ταχέως εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα τὸ
26 πρᾶγμα παρεγενήθη. γενομένης δ' ἔχθρας ὁμολο-
γουμένης εὐθέως ὁ Ἀγαθοκλῆς διαβολὴν εἰσῆγε κατὰ
τοῦ Τληπολέμου, φάσκων αὐτὸν ἀλλοτριάζειν τοῦ
βασιλέως καὶ καλεῖν Ἀντίοχον ἐπὶ τὰ πράγματα. καὶ
πολλὰς εἰς τοῦτο τὸ μέρος εὐπόρει πιθανότητας, τὰς
μὲν ἐκ τῶν συμβαινόντων παρεκδεχόμενος καὶ δια-
στρέφων, τὰς δὲ ἐκ καταβολῆς πλάττων καὶ δια-
27 σκευάζων. ταῦτα δ' ἐποίει βουλόμενος τὰ πλήθη
παροξύνειν κατὰ τοῦ Τληπολέμου· συνέβαινε δὲ
τοὐναντίον. πάλαι γὰρ ἐπὶ τῷ προειρημένῳ τὰς ἐλ-
πίδας ἔχοντες οἱ πολλοὶ καὶ λίαν ἡδέως ἑώρων ἐκ-
28 καομένην τὴν διαφοράν. ἐγένετο δ' ἡ καταρχὴ τοῦ
περὶ τὰ πλήθη κινήματος διά τινας τοιαύτας αἰτίας.
Νίκων ὁ συγγενὴς τῶν περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα ζῶντος
ἔτι τοῦ βασιλέως καθεσταμένος ἦν ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ·
τότε δὲ τῶν *** [Exc. Escor. p. 1—8 ed. Feder., p. 27—
30 ed. Müller. 13. ὅτι Ἀγαθοκλῆς—18. etiam Exc. Peir.
p. 65—66. Unde quae inserta sunt, uncis inclusa sunt
rectis, rotundis quae in illis desunt et accesserunt ex Esc.
Initio ἡμέρας ex coniectura insertum.]

25ᵇ Ὅτι Δείνωνα τὸν Δείνωνος ἐπανείλετο Ἀγαθο-
κλῆς, καὶ τοῦτο ἔπραξε τῶν ἀδίκων ἔργων, ὡς ἡ
παροιμία φησί, δικαιότατον· καθ' ὃν μὲν γὰρ καιρόν,
τῶν γραμμάτων αὐτῷ προσπεσόντων ὑπὲρ τῆς ἀναι-
ρέσεως τῆς Ἀρσινόης, ἐξουσίαν ἔσχε μηνῦσαι τὴν
πρᾶξιν καὶ σῶσαι τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν, τότε δὲ
συνεργήσας τοῖς περὶ τὸν Φιλάμμονα, πάντων ἐγέ-
2 νετο τῶν ἐπιγενομένων κακῶν αἴτιος, μετὰ δὲ τὸ
συντελεσθῆναι τὸν φόνον ἀνανεούμενος καὶ πρὸς

πολλοὺς οἰκτιζόμενος καὶ μεταμελόμενος ἐπὶ τῷ τοι-
οῦτον καιρὸν παραλιπεῖν δῆλος ἐγένετο τοῖς περὶ τὸν
Ἀγαθοκλέα· διὸ καὶ παραυτίκα τυχὼν τῆς ἁρμοζού-
σης τιμωρίας μετήλλαξε τὸν βίον. [Exc. Vat. p. 408
M. 58 H.]

Πρώτους δὲ συναθροίσας τοὺς Μακεδόνας, εἰς 26
τούτους εἰσῆλθε μετὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς Ἀγαθο-
κλείας. καὶ τὰς μὲν ἀρχὰς ὑπεκρίνετο τὸν οὐ δυνά- 2
μενον εἰπεῖν ἃ βούλεται διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιφερο-
μένων δακρύων· ἐπεὶ δὲ πλεονάκις ἀποματτόμενος 3
τῇ χλαμύδι κατεκράτησε τῆς ἐπιφορᾶς, βαστάσας τὸ
παιδίον, Λάβετε, ἔφη, τοῦτον, ὃν ὁ πατὴρ ἀποθνή-
σκων εἰς μὲν τὰς ἀγκάλας ἔδωκε ταύτῃ, δείξας τὴν
ἀδελφήν, παρακατέθετο δ' εἰς τὴν ὑμετέραν, ὦ ἄν-
δρες Μακεδόνες, πίστιν. ἡ μὲν οὖν [καὶ] ταύτης εὔ- 4
νοια βραχεῖάν τινα ῥοπὴν ἔχει πρὸς τὴν τούτου σω-
τηρίαν, ἐν ὑμῖν δὲ κεῖται καὶ ταῖς ὑμετέραις χερσὶ
τὰ τούτου νυνὶ πράγματα. Τληπόλεμος γὰρ πάλαι 5
μὲν ἦν δῆλος τοῖς ὀρθῶς σκοπουμένοις μειζόνων ἐφιέ-
μενος ἢ καθ' ἑαυτὸν πραγμάτων, νῦν δὲ καὶ τὴν
ἡμέραν καὶ τὸν καιρὸν ὥρικεν, ἐν ᾗ μέλλει τὸ διά-
δημα ἀναλαμβάνειν. καὶ περὶ τούτων οὐχ αὑτῷ πι- 6
στεύειν ἐκέλευεν, ἀλλὰ τοῖς εἰδόσι τὴν ἀλήθειαν καὶ
παροῦσι νῦν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων. καὶ τοῦτ' 7
εἰπὼν εἰσῆγε τὸν Κριτόλαον, ὃς ἔφη καὶ τοὺς βωμοὺς
αὐτὸς ἑορακέναι κατασκευαζομένους καὶ τὰ θύματα
παρὰ τοῖς πλήθεσιν ἑτοιμαζόμενα πρὸς τὴν τοῦ δια-
δήματος ἀνάδειξιν. ὧν οἱ Μακεδόνες ἀκούοντες οὐχ 8
οἷον ἠλέουν αὐτόν, ἀλλὰ πρὸς οὐδὲν προσεῖχον τῶν
λεγομένων, μυχθίζοντες δὲ καὶ διαψιθυρίζοντες ἐξε-
λήρησαν οὕτως ὥστε μηδ' αὐτὸν εἰδέναι μήτε * πῶς
τὸ παράπαν ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀπελύθη. παραπλήσια 9

δὲ τούτοις ἐγίγνετο καὶ περὶ τὰ λοιπὰ συστήματα
10 καὶ τοὺς λοιποὺς ἐκκλησιασμούς. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ
πολὺς ἦν ὁ καταπλέων ἐκ τῶν ἄνω στρατοπέδων, καὶ
παρεκάλουν οἱ μὲν συγγενεῖς, οἱ δὲ φίλους, βοηθεῖν
τοῖς ὑποκειμένοις, καὶ μὴ περιιδεῖν σφᾶς ἀνέδην ὑφ'
11 οὕτως ἀναξίων ὑβριζομένους. μάλιστα δὲ παρώξυνε
τοὺς πολλοὺς πρὸς τὴν κατὰ τῶν προεστώτων τιμω-
ρίαν τὸ γιγνώσκειν ὅτι τὸ μέλλειν καθ' αὑτῶν ἐστι
διὰ τὸ πάντων τῶν παρακομιζομένων ἐπιτηδείων εἰς
τὴν Ἀλεξάνδρειαν κρατεῖν τοὺς περὶ τὸν Τληπόλεμον.
27 ἐγένετο δέ τι καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν περὶ τὸν Ἀγαθο-
κλέα συνέργημα πρὸς τὸ τὴν ὀργὴν ἐπιτεῖναι τήν
2 τε τῶν πολλῶν καὶ τὴν τοῦ Τληπολέμου· τὴν γὰρ
Δανάην, ἥτις ἦν πενθερὰ τοῦ προειρημένου, λαβόν-
τες ἐκ τοῦ τῆς Δήμητρος ἱεροῦ καὶ διὰ μέσου τῆς
πόλεως ἑλκύσαντες ἀκατακάλυπτον εἰς φυλακὴν ἀπέ-
θεντο, βουλόμενοι φανερὰν ποιεῖν τὴν πρὸς τὸν Τλη-
3 πόλεμον διαφοράν. ἐφ' οἷς τὸ πλῆθος ἀγανακτοῦν
οὐκέτι κατ' ἰδίαν οὐδὲ δι' ἀπορρήτων ἐποιεῖτο τοὺς
λόγους, ἀλλ' οἱ μὲν τὰς νύκτας εἰς πάντα τόπον ἐπέ-
γραφον, οἱ δὲ τὰς ἡμέρας συστρεφόμενοι κατὰ μέρη
φανερῶς ἐξέφερον ἤδη τὸ μῖσος εἰς τοὺς προεστῶτας.
4 Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα βλέποντες τὰ συμβαίνον-
τα, καὶ μοχθηρὰς ἐλπίδας ἔχοντες περὶ αὑτῶν, τοτὲ
μὲν ἐγίγνοντο περὶ δρασμόν, οὐδενὸς δ' αὐτοῖς ἡτοι-
μασμένου πρὸς τοῦτο τὸ μέρος διὰ τὴν σφετέραν
5 ἀβουλίαν ἀφίσταντο τῆς ἐπιβολῆς· τοτὲ δὲ συνω-
μότας κατέγραφον καὶ κοινωνοὺς τῆς τόλμης, ὡς αὐ-
τίκα μάλα τῶν ἐχθρῶν τοὺς μὲν κατασφάξοντες, τοὺς
δὲ συλληψόμενοι, μετὰ δὲ ταῦτα τυραννικὴν ἐξου-
6 σίαν περιποιησόμενοι. ταῦτα δ' αὐτῶν διανοουμέ-
νων προσέπεσε διαβολὴ κατά τινος Μοιραγένους,

ς τῶν σωματοφυλάκων, διότι μηνύοι πάντα τῷ
ηπολέμῳ καὶ συνεργοίη διὰ τὴν πρὸς Ἀδαῖον οἰ-
ότητα τὸν ἐπὶ τῆς Βουβαστοῦ τότε καθεσταμένον.
δ' Ἀγαθοκλῆς εὐθέως συνέταξε Νικοστράτῳ τῷ 7
ὸς τοῖς γράμμασι τεταγμένῳ συλλαβόντι τὸν Μοι-
γένη φιλοτίμως ἐξετάσαι, πᾶσαν προτιθέντα βάσα-
ν. οὗτος μὲν οὖν παραχρῆμα συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ 8
κοστράτου, καὶ παραχθεὶς εἴς τινα μέρη τῆς αὐλῆς
οκεχωρηκότα, τὸ μὲν πρῶτον ἐξ ὀρθῆς ἀνεκρίνετο
ρὶ τῶν προσπεπτωκότων, πρὸς οὐδὲν δὲ τῶν λεγο- 9
νων ἀνθομολογούμενος ἐξεδύθη· καὶ τινὲς μὲν τὰ
ὸς τὰς βασάνους ὄργανα διεσκεύαζον, οἱ δὲ τὰς
στιγας ἔχοντες μετὰ χεῖρας ἀπεδύοντο τὰς χλαμύ-
ς. κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον προστρέχει τις τῶν 10
ηρετῶν πρὸς τὸν Νικόστρατον, καὶ ψιθυρίσας πρὸς
ν ἀκοὴν ἅττα δήποτ' οὖν ἀπηλλάττετο μετὰ σπου-
ς. ὁ δὲ Νικόστρατος ἐκ ποδὸς ἐπηκολούθει τούτῳ, 11
νων μὲν οὐδέν, τύπτων δὲ συνεχῶς τὸν μηρόν.
ρὶ δὲ τὸν Μοιραγένην ἄφατον ἦν καὶ παράλογον 28
συμβαῖνον. οἱ μὲν γὰρ μόνον οὐ διατεταμένοι τὰς 2
στιγας παρέστασαν, οἱ δὲ πρὸ ποδῶν αὐτοῦ τὰ
ὸς ἀνάγκας ὄργανα διεσκεύαζον· τοῦ δὲ Νικοστρά- 3
υ παραχωρήσαντος ἕστασαν ἀχανεῖς πάντες, ἐμβλέ-
ντες ἀλλήλοις, προσδοκῶντες ἀεί ποτε τὸν προει-
μένον ἀνακάμψειν. χρόνου δὲ γιγνομένου κατὰ 4
αχὺ διέρρεον οἱ παρεστῶτες, τέλος δὲ ὁ Μοιραγέ-
ς ἀπελείφθη. καὶ μετὰ ταῦτα διελθὼν τὴν αὐλὴν
ελπίστως παρέπεσε γυμνὸς εἴς τινα σκηνὴν τῶν
ακεδόνων, σύνεγγυς κειμένην τῆς αὐλῆς. καταλα- 5
ὼν δὲ κατὰ τύχην ἀριστῶντας καὶ συνηθροισμένους,
εγε τὰ περὶ αὐτὸν συμβεβηκότα καὶ τὸ παράλογον
ς σωτηρίας. οἱ δὲ τὰ μὲν ἠπίστουν, τὰ δὲ πάλιν 6

7 ὁρῶντες αὐτὸν γυμνὸν ἠναγκάζοντο πιστεύειν. ἐ
δὲ ταύτης τῆς περιπετείας ὅ τε Μοιραγένης μετὰ δα
κρύων ἐδεῖτο τῶν Μακεδόνων μὴ μόνον τῆς αὐτο
συνεπιλαβέσθαι σωτηρίας, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ βασι
8 λέως, καὶ μάλιστα τῆς σφῶν αὐτῶν· πρόδηλον γὰ
εἶναι πᾶσι τὸν ὄλεθρον, ἐὰν μὴ συνάψωνται τοῦ και
ροῦ, καθ' ὃν ἀκμάζει τὸ τῶν πολλῶν μῖσος καὶ πᾶ
ἕτοιμός ἐστι πρὸς τὴν κατ' Ἀγαθοκλέους τιμωρίαι
9 ἀκμάζειν δὲ νῦν μάλιστα ἔφη καὶ προσδεῖσθαι τῶ
29 καταρξομένων. οἱ δὲ Μακεδόνες ἀκούσαντες τούτω
παροξύνονται, καὶ πέρας ἐπείσθησαν τῷ Μοιραγένει
καὶ πρώτας μὲν εὐθέως ἐπῆσαν τὰς τῶν Μακεδό
νων σκηνάς, μετὰ δὲ ταῦτα τὰς τῶν ἄλλων στρατιω
2 τῶν· εἰσὶ δ' αὗται συνεχεῖς, πρὸς ἓν μέρος ἀπονε
3 νευκυῖαι τῆς πόλεως. οὔσης δὲ τῆς μὲν ὁρμῆς πάλα
προχείρου τῆς τῶν πολλῶν, προσδεομένης δὲ το
προκαλεσομένου μόνον καὶ τολμήσοντος, ἅμα τῷ λα
βεῖν ἀρχὴν τὸ πρᾶγμα ταχέως οἷον εἰ πῦρ ἐξέλαμ
4 ψεν. οὐ γὰρ ἐγενήθησαν ὧραι τέτταρες καὶ πάντ
τὰ γένη συνεπεφωνήκει καὶ τὰ στρατιωτικὰ καὶ τ
5 πολιτικὰ πρὸς τὴν ἐπίθεσιν. συνήργησε γὰρ μεγάλ
καὶ ταὐτόματον ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ πρὸς τὴν συντε
6 λειαν. ὁ μὲν γὰρ Ἀγαθοκλῆς, ἀνενεχθείσης πρὸς αὐ
τὸν ἐπιστολῆς καὶ κατασκόπων ἐπαναχθέντων, κα
τῆς μὲν ἐπιστολῆς γεγραμμένης πρὸς τὰς δυνάμει
παρὰ τοῦ Τληπολέμου καὶ δηλούσης ὅτι παρέστα
ταχέως, τῶν δὲ κατασκόπων διασαφούντων ὅτι πά
7 ρεστιν, οὕτως ἐξέστη τῶν φρενῶν ὥστ' ἀφέμενο
τοῦ πράττειν τι καὶ διανοεῖσθαι περὶ τῶν προσπε
πτωκότων ἀπῆλθε κατὰ τὸν εἰθισμένον καιρὸν εἰ
τὸν πότον, κἀκεῖ κατὰ τὴν εἰθισμένην ἀγωγὴν ἐπε
8 τέλει τὴν συνουσίαν. ἡ δὲ Οἰνάνθη περικακοῦσ

παρῆν εἰς τὸ Θεσμοφορεῖον, ἀνεῳγμένου τοῦ νεὼ διά
τινα θυσίαν ἐπέτειον. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐλιπάρει 9
γονυπετοῦσα καὶ μαγγανεύουσα πρὸς τὰς θεάς, μετὰ
δὲ ταῦτα καθίσασα πρὸς τὸν βωμὸν εἶχε τὴν ἡσυχίαν.
αἱ μὲν οὖν πολλαὶ τῶν γυναικῶν, ἡδέως ὁρῶσαι τὴν 10
δυσθυμίαν καὶ περικάκησιν αὐτῆς, ἀπεσιώπων· αἱ δὲ
τοῦ Πολυκράτους συγγενεῖς καί τινες ἕτεραι τῶν ἐν-
δόξων, ἀδήλου τῆς περιστάσεως αὐταῖς ἀκμὴν ὑπαρ-
χούσης, προσελθοῦσαι παρεμυθοῦντο τὴν Οἰνάνθην.
ἡ δ' ἀναβοήσασα μεγάλῃ τῇ φωνῇ, Μή μοι πρόσιτε, 11
φησί, θηρία· καλῶς γὰρ ὑμᾶς γιγνώσκω, διότι καὶ
φρονεῖθ' ἡμῖν ἐναντία καὶ ταῖς θεαῖς εὔχεσθε τὰ
δυσχερέστατα καθ' ἡμῶν. οὐ μὴν ἀλλὰ ἔτι πέποιθα 12
τῶν θεῶν βουλομένων γεύσειν ὑμᾶς τῶν ἰδίων τέ-
κνων. καὶ ταῦτ' εἰποῦσα ταῖς ῥαβδούχοις ἀνείργειν 13
προσέταξε καὶ παίειν τὰς μὴ πειθαρχούσας. αἱ δ' 14
ἐπιλαβόμεναι τῆς προφάσεως ταύτης ἀπηλλάττοντο
πᾶσαι, τοῖς θεοῖς ἀνίσχουσαι τὰς χεῖρας καὶ καταρώ-
μεναι λαβεῖν αὐτὴν ἐκείνην πεῖραν τούτων, ἃ κατὰ
τῶν πέλας ἐπανετείνετο πράξειν.

Ἤδη δὲ κεκριμένου τοῦ καινοτομεῖν τοῖς ἀνδρά- 30
σιν, ἐπιγενομένης καθ' ἑκάστην οἰκίαν καὶ τῆς ἐκ
τῶν γυναικῶν ὀργῆς διπλάσιον ἐξεκαύθη τὸ μῖσος.
ἅμα δὲ τῷ καταλαβεῖν τὸ τῆς νυκτὸς πᾶσα πλήρης 2
ἦν ἡ πόλις θορύβου καὶ φώτων καὶ διαδρομῆς· οἱ 3
μὲν γὰρ εἰς τὸ στάδιον ἠθροίζοντο μετὰ κραυγῆς, οἱ
δὲ παρεκάλουν ἀλλήλους, οἱ δὲ κατεδύοντο διαδιδρά-
σκοντες εἰς ἀνυπονοήτους οἰκίας καὶ τόπους. ἤδη δὲ 4
τῶν περὶ τὴν αὐλὴν εὐρυχωριῶν καὶ τοῦ σταδίου καὶ
τῆς πλατείας πλήρους ὑπαρχούσης ὄχλου παντοδα-
ποῦ καὶ τῆς περὶ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον προστα-
σίας, πυθόμενος τὸ συμβαῖνον Ἀγαθοκλῆς ἐξηγέρθη 5

μεθύων, ἄρτι καταλελυκὼς τὸν πότον, καὶ παραλα-
βὼν τοὺς συγγενεῖς πάντας πλὴν Φιλάμμονος ἧκε πρὸς
6 τὸν βασιλέα. καὶ βραχέα πρὸς τοῦτον οἰκτισάμενος,
καὶ λαβόμενος αὐτοῦ τῆς χειρός, ἀνέβαινεν εἰς τὴν
σύριγγα τὴν μεταξὺ τοῦ Μαιάνδρου καὶ τῆς παλαί-
στρας κειμένην καὶ φέρουσαν ἐπὶ τὴν τοῦ θεάτρου
7 πάροδον. μετὰ δὲ ταῦτα, δύο θύρας ἀσφαλισάμενος
τὰς πρώτας, εἰς τὴν τρίτην ἀνεχώρησε μετὰ δυοῖν ἢ
τριῶν σωματοφυλάκων καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς αὐ-
8 τοῦ συγγενείας. συνέβαινε δὲ τὰς θύρας εἶναι δι-
9 κτυωτάς, ἀποκλειομένας δὲ διττοῖς μοχλοῖς. κατὰ
δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ἠθροισμένου τοῦ πλήθους ἐξ
ἁπάσης τῆς πόλεως, ὥστε μὴ μόνον τοὺς ἐπιπέδους
τόπους, ἀλλὰ καὶ τὰ βάθρα καὶ τὰ τέγη καταγέμειν
ἀνθρώπων, ἐγίγνετο βοὴ καὶ κραυγὴ σύμμικτος, ὡς
ἂν γυναικῶν ὁμοῦ καὶ παίδων ἀνδράσιν ἀναμεμιγμέ-
10 νων· οὐ γὰρ ἐλάττω ποιεῖ τὰ παιδάρια τῶν ἀνδρῶν
περὶ τὰς τοιαύτας ταραχὰς ἔν τε τῇ Καρχηδονίων
πόλει καὶ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

31 Ἤδη δὲ τῆς ἡμέρας ὑποφαινούσης ἦν μὲν ἄκρι-
τος ἡ κραυγή, μάλιστα δ' ἐξ αὐτῆς ἐξέλαμψε τὸ
2 καλεῖν τὸν βασιλέα. τὸ μὲν οὖν πρῶτον οἱ Μακεδό-
νες ἐξαναστάντες κατελάβοντο τὸν χρηματιστικὸν πυ-
3 λῶνα τῶν βασιλείων· μετὰ δέ τινα χρόνον ἐπιγνόν-
τες ποῦ τῆς αὐλῆς ἦν ὁ βασιλεύς, περιελθόντες
τὰς μὲν πρώτας τῆς σύριγγος ἐξέβαλον θύρας, ἐγ-
γίσαντες δὲ τῆς δευτέρας ᾐτοῦντο τὸν παῖδα μετὰ
4 κραυγῆς. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα, βλέποντες ἤδη
τὰ καθ' αὐτούς, ἐδέοντο τῶν σωματοφυλάκων πρεσ-
βεῦσαι περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς Μακεδόνας, δηλοῦντας
ὅτι τῆς ἐπιτροπείας ἐκχωροῦσι καὶ τῆς ἄλλης ἐξου-
σίας καὶ τῶν τιμῶν, ἔτι δὲ τῶν χορηγίων ὧν ἔχουσι

πάντων, αὐτὸ δὲ τὸ πνευμάτιον δέονται συγχωρηθῆ- 5
ναι σφίσι μετὰ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς, ἵνα χωρήσαν-
τες εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς διάθεσιν μηδὲ βουληθέντες ἔτι
δύνωνται λυπεῖν μηδένα. τῶν μὲν οὖν ἄλλων σω- 6
ματοφυλάκων οὐδεὶς ὑπήκουσεν, Ἀριστομένης δὲ μό-
νος ὑπέστη τὴν χρείαν ταύτην ὁ μετά τινα χρόνον
ἐπὶ τῶν πραγμάτων γενόμενος. ὁ δ' ἀνὴρ οὗτος τὸ 7
μὲν γένος ἦν Ἀκαρνάν, καθ' ὅσον δὲ προβαίνων κατὰ
τὴν ἡλικίαν, γενόμενος κύριος τῶν ὅλων πραγμάτων,
κάλλιστα καὶ σεμνότατα δοκεῖ προστῆναι τοῦ τε βα-
σιλέως καὶ τῆς βασιλείας, κατὰ τοσοῦτον κεκολακευ-
κέναι τὴν Ἀγαθοκλέους εὐκαιρίαν. πρῶτος μὲν γὰρ 8
ὡς ἑαυτὸν ἐπὶ δεῖπνον καλέσας τὸν Ἀγαθοκλέα χρυ-
σοῦν στέφανον ἀνέδωκε μόνῳ τῶν παρόντων, ὃ τοῖς
βασιλεῦσιν αὐτοῖς ἔθος ἐστὶ μόνοις συγχωρεῖσθαι,
πρῶτος δὲ τὴν εἰκόνα τοῦ προειρημένου φέρειν ἐτόλ- 9
μησεν ἐν τῷ δακτυλίῳ· γενομένης δὲ θυγατρὸς αὐ-
τῷ ταύτην Ἀγαθόκλειαν προσηγόρευσεν. ἀλλ' ἴσως 10
ὑπὲρ μὲν τούτων ἐξαρκεῖ καὶ τὰ νῦν εἰρημένα· λα-
βὼν δὲ τὰς προειρημένας ἐντολὰς καὶ διά τινος ῥι-
νοπύλης ἐξελθών, ἧκε πρὸς τοὺς Μακεδόνας. βρα- 11
χέα δ' αὐτοῦ διαλεχθέντος καὶ δηλώσαντος τὴν
προαίρεσιν, ἐπεβάλοντο μὲν οἱ Μακεδόνες παραχρῆ-
μα συγκεντῆσαι, ταχὺ δέ τινων ὑπερεχόντων αὐτοῦ
τὰς χεῖρας καὶ παραιτησαμένων τοὺς πολλούς, ἐπα-
νῆλθε λαβὼν ἐντολὴν ἢ τὸν βασιλέα πρὸς αὐτοὺς
ἄγοντα ἥκειν ἢ μηδ' αὐτὸν ἐξιέναι. τὸν μὲν οὖν 12
Ἀριστομένην ταῦτ' εἰπόντες οἱ Μακεδόνες ἀπέπεμ-
ψαν, αὐτοὶ δὲ ταῖς δευτέραις θύραις ἐγγίσαντες
ἐξέωσαν καὶ ταύτας. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα θεω- 13
ροῦντες τὴν τῶν Μακεδόνων βίαν διά τε τῶν ἐνερ-
γουμένων καὶ διὰ τῆς ἀποκρίσεως, τὸ μὲν πρῶτον

ἐπεβάλοντο διὰ τῆς θύρας προτείναντες τὰς χεῖρας,
ἡ δ' Ἀγαθόκλεια καὶ τοὺς μαστούς, οἷς ἔφη θρέψαι
τὸν βασιλέα, δεῖσθαι τῶν Μακεδόνων, πᾶσαν προϊέ-
μενοι φωνὴν πρὸς τὸ περιποιήσασθαι τὸ ζῆν αὐτὸ
32 μόνον· ἐπεὶ δὲ πολλὰ κατολοφυρόμενοι τὴν αὑτῶν
τύχην οὐδὲν ἤνυον, τέλος ἐξέπεμψαν τὸν παῖδα μετὰ
2 τῶν σωματοφυλάκων. οἱ δὲ Μακεδόνες, παραλαβόν-
τες τὸν βασιλέα καὶ ταχέως ἐφ' ἵππον ἀναβιβάσαν-
3 τες, ἦγον εἰς τὸ στάδιον. ἅμα δὲ τῷ φανῆναι μεγά-
λης κραυγῆς καὶ κρότου γενηθέντος, ἐπιστήσαντες
τὸν ἵππον καθεῖλον τὸν παῖδα, καὶ προαγαγόντες
4 ἐκάθισαν εἰς τὴν βασιλικὴν θέαν. περὶ δὲ τοὺς
ὄχλους ἐγένετό τις ἅμα χαρὰ καὶ λύπη· τὰ μὲν γὰρ
ἦσαν περιχαρεῖς ἐπὶ τῷ κεκομίσθαι τὸν παῖδα, τὰ δὲ
πάλιν δυσηρέστουν τῷ μὴ συνειλῆφθαι τοὺς αἰτίους
5 μηδὲ τυγχάνειν τῆς ἁρμοζούσης τιμωρίας. διὸ καὶ
συνεχῶς ἐβόων, ἄγειν κελεύοντες καὶ παραδειγματί-
6 ζειν τοὺς πάντων τῶν κακῶν αἰτίους. ἤδη δὲ τῆς
ἡμέρας προβαινούσης, καὶ τοῦ πλήθους ἐπ' οὐδὲν
δυναμένου πέρας ἀπερείσασθαι τὴν ὀργήν, Σωσίβιος,
ὃς ἦν μὲν υἱὸς Σωσιβίου, τότε δὲ σωματοφύλαξ ὑπάρ-
χων μάλιστα τὸν νοῦν προσεῖχε τῷ τε βασιλεῖ καὶ
7 τοῖς πράγμασι, θεωρῶν τήν τε τοῦ πλήθους ὁρμὴν
ἀμετάθετον οὖσαν καὶ τὸ παιδίον δυσχρηστούμενον
διά τε τὴν τῶν παρεστώτων ἀσυνήθειαν καὶ διὰ τὴν
περὶ τὸν ὄχλον ταραχήν, ἐπύθετο τοῦ βασιλέως εἰ
παραδώσει τοῖς πολλοῖς τοὺς εἰς αὐτὸν ἢ τὴν μητέρα
8 τι πεπλημμεληκότας. τοῦ δὲ κατανεύσαντος, τῶν
μὲν σωματοφυλάκων τισὶν εἶπε δηλῶσαι τὴν τοῦ
βασιλέως γνώμην, τὸ δὲ παιδίον ἀναστήσας ἀπῆγε
πρὸς τὴν θεραπείαν εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν, σύνεγγυς
9 οὖσαν. τῶν δὲ διασαφούντων τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως,

κατερρήγνυτο πᾶς ὁ τόπος ὑπὸ τοῦ κρότου καὶ τῆς
κραυγῆς. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα καὶ τὴν Ἀγαθό- 10
κλειαν ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ διεχωρίσθησαν ἀλλήλων
εἰς τὰς ἰδίας καταλύσεις. ταχὺ δὲ τῶν στρατιωτῶν 11
τινες, οἱ μὲν ἐθελοντήν, οἱ δ' ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐξω-
θούμενοι, ὥρμησαν ἐπὶ τὸ ζητεῖν τοὺς προειρημένους.

Τοῦ δὲ ποιεῖν αἷμα καὶ φόνους ἐγένετό τις ἐκ 33
ταὐτομάτου καταρχὴ τοιαύτη. τῶν γὰρ Ἀγαθοκλέους 2
ὑπηρετῶν καὶ κολάκων τις ὄνομα Φίλων ἐξῆλθε
κραιπαλῶν εἰς τὸ στάδιον. οὗτος θεωρῶν τὴν ὁρμὴν 3
τῶν ὄχλων εἶπε πρὸς τοὺς παρεστῶτας ὅτι πάλιν αὐ-
τοῖς, καθάπερ καὶ πρῴην, ἐὰν Ἀγαθοκλῆς ἐξέλθῃ,
μεταμελήσει. τῶν δ' ἀκουσάντων οἱ μὲν ἐπελοιδό- 4
ρουν αὐτόν, οἱ δὲ προεώθουν. ἐπιβαλομένου δ' ἀμύ-
νεσθαι ταχέως οἱ μὲν τὴν χλαμύδα περιέρρηξαν, οἱ
δὲ τὰς λόγχας προσερείσαντες ἐξεκέντησαν. ἅμα δὲ 5
τῷ τοῦτον εἰς τὸ μέσον ἑλκυσθῆναι μεθ' ὕβρεως ἔτι
σπαίροντα, καὶ γεύσασθαι τὰ πλήθη φόνου, πάντες
ἐκαραδόκουν τὴν τῶν ἄλλων παρουσίαν. μετ' οὐ 6
πολὺ δὲ παρῆν ἀγόμενος πρῶτος Ἀγαθοκλῆς δέσμιος·
ὃν εὐθέως εἰσιόντα προσδραμόντες τινὲς ἄφνω συνε-
κέντησαν, ἔργον ποιοῦντες οὐκ ἐχθρῶν, ἀλλ' εὐνο-
ούντων· αἴτιοι γὰρ ἐγένοντο τοῦ μὴ τυχεῖν αὐτὸν
τῆς ἁρμοζούσης καταστροφῆς. μετὰ δὲ τοῦτον ἤχθη 7
Νίκων, εἶτα Ἀγαθόκλεια γυμνὴ σὺν ταῖς ἀδελφαῖς,
ἑξῆς δὲ τούτοις πάντες οἱ συγγενεῖς. ἐπὶ πᾶσιν ἐκ
τοῦ Θεσμοφορείου τὴν Οἰνάνθην ἀποσπάσαντες 8
ἧκον εἰς τὸ στάδιον, ἄγοντες γυμνὴν ἐφ' ἵππου.
παραδοθέντων δὲ πάντων ὁμοῦ τοῖς ὄχλοις, οἱ μὲν 9
ἔδακνον, οἱ δὲ ἐκέντουν, οἱ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξέ-
κοπτον· ἀεὶ δὲ τοῦ πεσόντος τὰ μέλη διέσπων, ἕως
ὅτου κατελώβησαν πάντας αὐτούς· δεινὴ γάρ τις ἡ 10

παρὰ τοὺς θυμοὺς ὠμότης γίγνεται τῶν κατὰ τὴν
11 Αἴγυπτον ἀνθρώπων. κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦ-
τον σύντροφοι τῆς Ἀρσινόης γεγενημέναι τινὲς παι-
δίσκαι, πυθόμεναι παραγεγονέναι τὸν Φιλάμμονα
τριταῖον ἀπὸ Κυρήνης τὸν ἐπιστάντα τῷ φόνῳ τῆς
12 βασιλίσσης, ὥρμησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ
βιασάμεναι τὸν μὲν Φιλάμμονα τύπτουσαι τοῖς λίθοις
καὶ τοῖς ξύλοις ἀπέκτειναν, τὸν δὲ υἱὸν ἀπέπνιξαν,
ἀντίπαιδα τὴν ἡλικίαν ὄντα, σὺν δὲ τούτοις τὴν γυ-
ναῖκα τοῦ Φιλάμμονος γυμνὴν εἰς τὴν πλατεῖαν
13 ἐξέλκουσαι διέφθειραν. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸν Ἀγα-
θοκλέα καὶ τὴν Ἀγαθόκλειαν καὶ τοὺς τούτων συγ-
γενεῖς τοιοῦτον ἔσχε τὸ τέλος.

34 Ἐγὼ δ' οὐκ ἀγνοῶ μὲν τὰς τερατείας καὶ δια-
σκευάς, αἷς κέχρηνται πρὸς ἔκπληξιν τῶν ἀκου-
όντων ἔνιοι τῶν γεγραφότων τὰς πράξεις ταύτας,
πλείω τὸν ἐπιμετροῦντα λόγον διατιθέμενοι τοῦ συν-
2 έχοντος τὰ πράγματα καὶ κυρίου, τινὲς μὲν ἐπὶ τὴν
τύχην ἀναφέροντες τὰ γεγονότα, καὶ τιθέντες ὑπὸ
τὴν ὄψιν τὸ ταύτης ἀβέβαιον καὶ δυσφύλακτον, οἱ δὲ
τὸ παράδοξον τῶν συμβεβηκότων ὑπὸ λόγον ἄγοντες,
πειρώμενοι τοῖς γεγονόσιν αἰτίας καὶ πιθανότητας
3 ὑποτάττειν. οὐ μὴν ἔγωγε προεθέμην τούτῳ χρή-
σασθαι τῷ χειρισμῷ περὶ τῶν προειρημένων διὰ τὸ
μήτε πολεμικὴν τόλμαν καὶ δύναμιν ἐπίσημον γεγο-
νέναι περὶ τὸν Ἀγαθοκλέα μήτε χειρισμὸν πραγμά-
4 των ἐπιτυχῆ καὶ ζηλωτὸν μήτε τὸ τελευταῖον τὴν
αὐλικὴν ἀγχίνοιαν καὶ κακοπραγμοσύνην διαφέρου-
σαν, ἐν ᾗ Σωσίβιος καὶ πλείους ἕτεροι κατεβίωσαν,
βασιλεῖς ἐκ βασιλέων μεταχειριζόμενοι, τὰ δ' ἐναντία
τούτοις συμβεβηκέναι περὶ τὸν προειρημένον ἄνδρα.
5 προαγωγῆς μὲν γὰρ ἔτυχε παραδόξου διὰ τὴν τοῦ

Φιλοπάτορος ἀδυναμίαν τοῦ βασιλεύειν· τυχὼν δὲ 6
ταύτης, καὶ παραλαβὼν εὐφυέστατον καιρὸν μετὰ τὸν
ἐκείνου θάνατον πρὸς τὸ συντηρῆσαι τὴν ἐξουσίαν,
ἅμα τὰ πράγματα καὶ τὸ ζῆν ἀπέβαλε διὰ τὴν ἰδίαν
ἀνανδρίαν καὶ ῥᾳθυμίαν, ἐν πάνυ βραχεῖ χρόνῳ κα-
ταγνωσθείς.

Διόπερ οὐ χρὴ τοῖς τοιούτοις προσάπτειν τὸν 35
ἐπιμετροῦντα λόγον, καθάπερ, εἴποι τις ἄν, Ἀγαθοκλεῖ
καὶ Διονυσίῳ τοῖς Σικελιώταις καί τισιν ἑτέροις τῶν
ἐν πράγμασιν ἐπ᾽ ὀνόματος γεγονότων. ἐκείνων γὰρ 2
ὁ μὲν ἕτερος ἐκ δημοτικῆς καὶ ταπεινῆς ὑποθέσεως
ὁρμηθείς, ὁ δ᾽ Ἀγαθοκλῆς, ὥς ὁ Τίμαιος ἐπισκώ-
πτων φησί, κεραμεὺς ὑπάρχων, καὶ καταλιπὼν τὸν
τροχόν, τὸν πηλὸν καὶ τὸν καπνόν, ἧκε νέος ὢν εἰς
τὰς Συρακούσας. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐγενήθησαν 3
ἀμφότεροι κατὰ τοὺς ἰδίους καιροὺς τύραννοι Συρα-
κουσῶν, πόλεως τῆς μέγιστον ἀξίωμα τότε καὶ μέγι-
στον πλοῦτον περιποιησαμένης, μετὰ δὲ ταῦτα βασι- 4
λεῖς ἁπάσης Σικελίας νομισθέντες καί τινων καὶ τῆς
Ἰταλίας μερῶν κυριεύσαντες. Ἀγαθοκλῆς δ᾽ οὐ μό- 5
νον καὶ τῶν τῆς Λιβύης ἐπείρασεν, ἀλλὰ καὶ τέλος
ἐναπέθανε ταῖς ὑπεροχαῖς ταύταις. διὸ καὶ Πόπλιον 6
Σκιπίωνά φασι τὸν πρῶτον καταπολεμήσαντα Καρ-
χηδονίους ἐρωτηθέντα τίνας ὑπολαμβάνει πραγματι-
κωτάτους ἄνδρας γεγονέναι καὶ σὺν νῷ τολμηροτά-
τους, εἰπεῖν τοὺς περὶ Ἀγαθοκλέα καὶ Διονύσιον
τοὺς Σικελιώτας. καὶ περὶ μὲν τῶν τοιούτων ἀνδρῶν 7
εἰς ἐπίστασιν ἄγειν τοὺς ἀναγιγνώσκοντας, καί που
καὶ τῆς τύχης ποιήσασθαι μνήμην, ἔτι δὲ τῶν ἀν-
θρωπείων πραγμάτων, καὶ καθόλου προστιθέναι τὸν
ἐπεκδιδάσκοντα λόγον, ἐπὶ δὲ τῶν προειρημένων ἀν-
δρῶν οὐδαμῶς ἁρμόζει.

36 Διὰ δὴ ταύτας τὰς αἰτίας τὸν μετ᾽ αὐξήσεως
2 λόγον ἀπεδοκιμάσαμεν ὑπὲρ Ἀγαθοκλέους, οὐχ ἥκι-
στα δὲ καὶ διὰ τὸ πάσας τὰς ἐκπληκτικὰς περιπε-
τείας μίαν ἔχειν φαντασίαν τὴν πρώτην ἀξίαν ἐπι-
στάσεως, τὸ δὲ λοιπὸν οὐ μόνον ἀνωφελῆ γίγνεσθαι
τὴν ἀκρόασιν καὶ θέαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μετά τινος
ὀχλήσεως ἐπιτελεῖσθαι τὴν ἐνάργειαν τῶν τοιούτων.
3 δυεῖν γὰρ ὑπαρχόντων τελῶν, ὠφελείας καὶ τέρψεως,
πρὸς ἃ δεῖ τὴν ἀναφορὰν ποιεῖσθαι τοὺς διὰ τῆς
ἀκοῆς ἢ διὰ τῆς ὁράσεως βουλομένους τι πολυπραγ-
μονεῖν, καὶ μάλιστα τῷ τῆς ἱστορίας γένει τούτου
καθήκοντος, ἀμφοτέρων τούτων ὁ πλεονασμὸς ὑπὲρ
4 τῶν ἐκπληκτικῶν συμπτωμάτων ἐκτὸς πίπτει. ζη-
λοῦν μὲν γὰρ τίς ἂν βουληθείη τὰς παραλόγους πε-
ριπετείας; οὐδὲ μὴν θεώμενος οὐδ᾽ ἀκούων ἥδεται
συνεχῶς οὐδεὶς τῶν παρὰ φύσιν γενομένων πραγ-
μάτων καὶ παρὰ τὴν κοινὴν ἔννοιαν τῶν ἀνθρώπων.
5 ἀλλ᾽ εἰσάπαξ μὲν καὶ πρῶτον σπουδάζομεν ἃ μὲν
ἰδεῖν, ἃ δὲ ἀκοῦσαι, χάριν τοῦ γνῶναι τὸ μὴ δοκοῦν
6 δυνατὸν εἶναι διότι δυνατόν ἐστιν· ὅταν δὲ πιστεύ-
ωμεν, οὐδεὶς τοῖς παρὰ φύσιν ἐγχρονίζων εὐδοκεῖ·
τῷ δ᾽ αὐτῷ πλεονάκις ἐγκυρεῖν οὐδ᾽ ὅλως ἂν βουλη-
7 θείη. διόπερ ἢ ζηλωτὸν εἶναι δεῖ τὸ λεγόμενον ἢ
τερπνόν· ὁ δὲ τῆς ἐκτὸς τούτων συμφορᾶς πλεονα-
8 σμὸς οἰκειότερόν ἐστι τραγῳδίας ἤπερ ἱστορίας. ἀλλ᾽
ἴσως ἀναγκαῖόν ἐστι συγγνώμην ἔχειν τοῖς μὴ συνε-
φιστάνουσι μήτ᾽ ἐπὶ τὰ τῆς φύσεως μήτ᾽ ἐπὶ τὰ κα-
9 θόλου]κατὰ] τῆς οἰκουμένης πράγματα· δοκεῖ γὰρ
αὐτοῖς ταῦτ᾽ εἶναι μέγιστα καὶ θαυμαστότατα τῶν
προγεγονότων οἷς ἂν αὐτοὶ παρατυχόντες ἐγκυρή-
σωσιν ἢ πυθόμενοι παρά τινων πρὸς αὐτὰ ταῦτα
10 προσέχωσι τὸν νοῦν. διὸ καὶ λανθάνουσι πλείω τοῦ

καθήκοντος διατιθέμενοι λόγον ὑπὲρ τῶν μήτε και-
νῶν ὄντων διὰ τὸ καὶ ἑτέροις πρότερον εἰρῆσθαι
μήτ' ὠφελεῖν μηδὲ τέρπειν δυναμένων. περὶ μὲν 11
οὖν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν εἰρήσθω. [Exc. ant.
p. 262—265. Inde ab 34, 1. etiam et inde ab 36, 11.
sola Exc. Vat. p. 409 M. 59—60 H.]

Ὅτι Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς ἐδόκει κατὰ μὲν τὰς ἀρ- 37
χὰς γεγονέναι μεγαλεπίβολος καὶ τολμηρὸς καὶ τοῦ
προτεθέντος ἐξεργαστικός, προβαίνων δὲ κατὰ τὴν 2
ἡλικίαν ἐφάνη πολὺ καταδεέστερος αὑτοῦ καὶ τῆς
τῶν ἐκτὸς προσδοκίας. [Exc. Peir. p. 66.]

FRAGMENTA LIBRI XVI.

1 Ὅτι Φίλιππος ὁ βασιλεὺς παραγενόμενος εἰς τὸ
Πέργαμον καὶ νομίζων οἷον αὐτόχειρ Ἀττάλου γενέ-
2 σθαι, πᾶσαν αἰκίαν ἐναπεδείκνυτο. χαριζόμενος γὰρ
οἷον εἰ λυττῶντι τῷ θυμῷ, τὸ πλεῖον τῆς ὀργῆς οὐκ
εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' εἰς τοὺς θεοὺς διετίθετο.
3 κατὰ μὲν γὰρ τοὺς ἀκροβολισμοὺς εὐχερῶς αὐτὸν
ἀπήρυκον διὰ τὰς τῶν τόπων ὀχυρότητας οἱ τὸ Πέρ-
γαμον παραφυλάττοντες· ἀπὸ δὲ τῆς χώρας οὐδὲν
ὠφελεῖτο, τῷ προνενοῆσθαι τὸν Ἄτταλον ὑπὲρ τού-
4 των ἐπιμελῶς. λοιπὸν εἰς τὰ τῶν θεῶν ἕδη καὶ τε-
μένη διετίθετο τὴν ὀργήν, ὑβρίζων οὐκ Ἄτταλον, ὥς
5 γ' ἐμοὶ δοκεῖ, πολὺ δὲ μᾶλλον ἑαυτόν. οὐ γὰρ μό-
νον ἐνεπίμπρα καὶ κατασπῶν ἐρρίπτει τοὺς νεὼς καὶ
τοὺς βωμούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς λίθους ἔθραυε πρὸς τὸ
μηδὲ πάλιν ἀνασταθῆναι μηδὲν τῶν κατεφθαρμένων.
6 ἐπεὶ δὲ τὸ Νικηφόριον ἐλυμήνατο, τὸ μὲν ἄλσος ἐκτε-
μών, τὸν δὲ περίβολον διαρρίψας, τούς τε ναοὺς ἐκ
θεμελίων ἀνέσκαψε, πολλοὺς καὶ πολυτελεῖς ὑπάρ-
7 χοντας, ὥρμησε τὰς μὲν ἀρχὰς ἐπὶ Θυατείρων· ἐκεῖ-
θεν δὲ ποιησάμενος τὴν ἀναζυγὴν εἰς τὸ Θήβης πε-
δίον εἰσέβαλε, νομίζων εὐπορήσειν λείας μάλιστα
8 περὶ τούτους τοὺς τόπους. ἀποπεσὼν δὲ καὶ ταύτης
τῆς ἐλπίδος, καὶ παραγενόμενος εἰς Ἱερὰν κώμην,

διεπέμπετο πρὸς Ζεῦξιν, παρακαλῶν αὐτὸν σῖτον
χορηγῆσαι καὶ τὰ λοιπὰ συμπράττειν κατὰ τὰς συν-
θήκας. ὁ δὲ Ζεῦξις ὑπεκρίνετο μὲν ποιεῖν τὰ κατὰ 9
τὰς συνθήκας, οὐκ ἐβούλετο δὲ ἀληθινῶς σωματο-
ποιεῖν τὸν Φίλιππον. [Exc. Peir. p. 66. 9. Suidas v. σωμ.]

Ὅτι μετὰ τὸ συντελεσθῆναι τὴν περὶ τὴν Λάδην 1a
ναυμαχίαν καὶ τοὺς μὲν Ῥοδίους ἐκποδὼν γενέσθαι,
τὸν δὲ Ἄτταλον μηδέπω συμμεμιχέναι, δῆλον ὡς ἐξῆν
γε τελεῖν τῷ Φιλίππῳ τὸν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν
πλοῦν. ἐξ οὗ δὴ καὶ μάλιστ' ἄν τις καταμάθοι τὸ
μανιώδη γενόμενον Φίλιππον τοῦτο πρᾶξαι. [Exc. Vat.
p. 409 M. 60 H.]

Τί οὖν ἦν τὸ τῆς ὁρμῆς ἐπιλαβόμενον; οὐδὲν 1b
ἕτερον ἀλλ' ἡ φύσις τῶν πραγμάτων. ἐκ πολλοῦ μὲν (10) 2
γὰρ ἐνίοτε πολλοὶ τῶν ἀδυνάτων ἐφίενται διὰ τὸ μέ-
γεθος τῶν προφαινομένων ἐλπίδων, κρατούσης τῆς
ἐπιθυμίας τῶν ἑκάστου λογισμῶν· ὅταν δ' ἐγγίσωσι 3
τοῖς ἔργοις, οὐδενὶ λόγῳ πάλιν ἀφίστανται τῶν προ-
θέσεων, ἐπισκοτούμενοι καὶ παραλογιζόμενοι τοῖς λο-
γισμοῖς διὰ τὴν ἀμηχανίαν καὶ τὴν δυσχρηστίαν τῶν
ἀπαντωμένων. [Exc. ant. p. 268. Exc. Vat. p. 409 M.
60 H., duabus vel quattuor v. 17 post τῶν paginis defecta.]

Ὁ δὲ Φίλιππος, τῶν μὲν κατὰ τὴν πολιορκίαν 2
ἀντιπιπτόντων αὐτῷ, τῶν δὲ πολεμίων ἐφορμούντων
πλείοσι καταφράκτοις ναυσίν, ἠπορεῖτο καὶ δυσχρή-
στως διέκειτο περὶ τοῦ μέλλοντος. οὐκ ἐπιδεχομέ- 2
νων δὲ τῶν παρόντων αἵρεσιν, ἀνήχθη παρὰ τὴν τῶν
πολεμίων προσδοκίαν· ἔτι γὰρ αὐτὸν ἤλπιζον οἱ περὶ 3
τὸν Ἄτταλον προσκαρτερήσειν τῇ τῶν μετάλλων κα-
τασκευῇ. μάλιστα δ' ἐσπούδαζε ποιήσασθαι τὸν ἀνά- 4
πλουν αἰφνίδιον, πεπεισμένος καταταχήσειν καὶ τὸ
λοιπὸν ἀσφαλῶς ἤδη κομισθήσεσθαι παρὰ τὴν γῆν

5 εἰς τὴν Σάμον. διεψεύσθη δὲ παρὰ πολὺ τοῖς λο-
γισμοῖς· οἱ γὰρ περὶ τὸν Ἄτταλον καὶ Θεοφιλίσκον,
ἅμα τῷ συνιδεῖν αὐτὸν ἀναγόμενον, εἴχοντο τῶν προ-
6 κειμένων εὐθέως. συνέβη δὲ τὸν ἀνάπλουν αὐτῶν
γενέσθαι διαλελυμένον, ἅτε πεπεισμένων τὸν Φί-
λιππον, καθάπερ εἶπον, ἔτι μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκει-
7 μένων. οὐ μὴν ἀλλὰ χρησάμενοι ταῖς εἰρεσίαις
ἐνεργῶς προσέβαλλον, Ἄτταλος μὲν τῷ δεξιῷ καὶ
καθηγουμένῳ τῶν πολεμίων, Θεοφιλίσκος δὲ τοῖς
8 εὐωνύμοις. Φίλιππος δὲ περικαταλαμβανόμενος τοῖς
καιροῖς, δοὺς τὸ σύνθημα τοῖς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ καὶ
παραγγείλας ἀντιπρῴρους ποιεῖν τὰς ναῦς καὶ συμ-
πλέκεσθαι τοῖς πολεμίοις ἐρρωμένως, αὐτὸς ὑπὸ τὰς
νησῖδας ἀναχωρήσας μετά τινων λέμβων, τὰς μεταξὺ
τοῦ πόρου κειμένας, ἀπεκαραδόκει τὸν κίνδυνον.
9 ἦν δὲ τῶν μὲν τοῦ Φιλίππου νεῶν τὸ πλῆθος τὸ
συγκαταστὰν εἰς τὸν ἀγῶνα κατάφρακτοι τρεῖς καὶ
πεντήκοντα, σὺν δὲ τούτοις ἄφρακτα, λέμβοι δὲ σὺν
ταῖς πρίστεσιν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα· τὰς γὰρ ἐν
10 τῇ Σάμῳ ναῦς οὐκ ἠδυνήθη καταρτίσαι πάσας. τὰ
δὲ τῶν πολεμίων σκάφη κατάφρακτα μὲν ἦν ἑξήκοντα
καὶ πέντε σὺν τοῖς τῶν Βυζαντίων, μετὰ δὲ τούτων
ἐννέα τριημιολίαι καὶ τριήρεις τρεῖς ὑπῆρχον.
3 Λαβούσης δὲ τὴν καταρχὴν τῆς ναυμαχίας ἐκ
τῆς Ἀττάλου νεώς, εὐθέως πάντες οἱ σύνεγγυς ἀπα-
2 ραγγέλτως συνέβαλον ἀλλήλοις. Ἄτταλος μὲν οὖν
συμπεσὼν ὀκτήρει, καὶ προεμβαλὼν ταύτῃ καιρίαν
καὶ ὕφαλον πληγήν, ἐπὶ πολὺ τῶν ἐπὶ τοῦ καταστρώ-
3 ματος ἀγωνισαμένων τέλος ἐβύθισε τὴν ναῦν. ἡ δὲ
τοῦ Φιλίππου δεκήρης, ναυαρχὶς οὖσα, παραλόγως
4 ἐγένετο τοῖς ἐχθροῖς ὑποχείριος. ὑποπεσούσης γὰρ
αὐτῇ τριημιολίας, ταύτῃ δοῦσα πληγὴν βιαίαν κατὰ

μέσον τὸ κύτος ὑπὸ τὸν θρανίτην σκαλμὸν ἐδέθη,
τοῦ κυβερνήτου τὴν ὁρμὴν τῆς νεὼς οὐκέτι δυνηθέν-
τος ἀναλαβεῖν· διὸ καὶ προσκρεμαμένου τοῦ πλοίου 5
τοῖς ὅλοις ἐδυσχρηστεῖτο καὶ δυσκίνητος ἦν πρὸς πᾶν.
ἐν ᾧ καιρῷ δύο πεντήρεις προσπεσοῦσαι, καὶ τρώ- 6
σασαι τὴν ναῦν ἐξ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν, καὶ τὸ σκά-
φος καὶ τοὺς ἐπιβάτας τοὺς ἐν αὐτῷ διέφθειραν, ἐν
οἷς ἦν καὶ Δημοκράτης ὁ τοῦ Φιλίππου ναύαρχος.
κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν Διονυσόδωρος καὶ Δεινο- 7
κράτης, ὄντες ἀδελφοὶ καὶ ναυαρχοῦντες παρ' Ἀτ-
τάλῳ, συμπεσόντες ὁ μὲν ἑπτήρει τῶν πολεμίων,
ὁ δ' ὀκτήρει, παραβόλως ἐχρήσαντο τῇ ναυμαχίᾳ.
Δεινοκράτης μὲν πρὸς ὀκτήρη συμπεσὼν αὐτὸς μὲν 8
ἔξαλον ἔλαβε τὴν πληγήν, ἀναστείρου τῆς νεὼς οὔ-
σης, τὴν δὲ τῶν πολεμίων τρώσας ναῦν ὑπὸ τὰ *
βίαχα τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐδύνατο χωρισθῆναι, καί-
περ πολλάκις ἐπιβαλόμενος πρύμναν κρούειν· διὸ 9
καὶ τῶν Μακεδόνων εὐψύχως ἀγωνιζομένων εἰς τὸν
ἔσχατον παρεγένετο κίνδυνον. Ἀττάλου δὲ ἐπιβοη- 10
θήσαντος αὐτῷ, καὶ διὰ τῆς εἰς τὴν πολεμίαν ναῦν
ἐμβολῆς λύσαντος τὴν συμπλοκὴν τῶν σκαφῶν, ὁ μὲν
Δεινοκράτης ἀπελύθη παραδόξως, οἱ δὲ τῆς πολε- 11
μίας νεὼς ἐπιβάται πάντες εὐψύχως διαγωνισάμενοι
διεφθάρησαν, τὸ δὲ σκάφος ἔρημον ἀπολειφθὲν ὑπο-
χείριον ἐγένετο τοῖς περὶ τὸν Ἄτταλον. ὁ δὲ Διο- 12
νυσόδωρος μετὰ βίας ἐπιφερόμενος εἰς ἐμβολὴν αὐ-
τὸς μὲν ἥμαρτε τοῦ τρῶσαι, παραπεσὼν δὲ τοῖς
πολεμίοις ἀπέβαλε τὸν δεξιὸν ταρσὸν τῆς νεώς, ὁμοῦ
συρραγέντων καὶ τῶν πυργούχων· οὗ γενομένου 13
περιέστησαν αὐτὸν πανταχόθεν οἱ πολέμιοι. κραυ- 14
γῆς δὲ καὶ θορύβου γενομένου τὸ μὲν λοιπὸν πλῆ-
θος τῶν ἐπιβατῶν ἅμα τῷ σκάφει διεφθάρη, τρίτος

δ' αὐτὸς ὁ Διονυσόδωρος ἀπενήξατο πρὸς τὴν ἐπι-
βοηθοῦσαν αὐτῷ τριημιολίαν.
4 Τῶν δὲ λοιπῶν νεῶν τοῦ πλήθους ὁ κίνδυνος
2 ἐφάμιλλος ἦν· καθ' ὅσον γὰρ ἐπλεόναζον οἱ παρὰ
τοῦ Φιλίππου λέμβοι, κατὰ τοσοῦτον διέφερον οἱ
περὶ τὸν Ἄτταλον τῷ τῶν καταφράκτων νεῶν πλή-
3 θει. καὶ τὰ μὲν περὶ τὸ δεξιὸν κέρας τοῦ Φιλίππου
τοιαύτην εἶχε τὴν διάθεσιν ὥστ' ἀκμὴν ἄκριτα μέ-
νειν τὰ ὅλα, πολὺ δὲ τοὺς περὶ τὸν Ἄτταλον ἐπικυ-
4 δεστέρας ἔχειν τὰς ἐλπίδας. οἱ δὲ Ῥόδιοι κατὰ μὲν
τὰς ἀρχὰς εὐθέως ἐκ τῆς ἀναγωγῆς ἀπεσπάσθησαν
τῶν πολεμίων, καθάπερ ἀρτίως εἶπα, τῷ δὲ ταχυ-
ναυτεῖν παρὰ πολὺ διαφέροντες τῶν ἐναντίων συν-
5 ῆψαν τοῖς ἐπὶ τῆς οὐραγίας Μακεδόσι. καὶ τὸ μὲν
πρῶτον ὑποχωροῦσι τοῖς σκάφεσι κατὰ πρύμναν ἐπι-
6 φερόμενοι τοὺς ταρσοὺς παρέλυον· ὡς δ' οἱ μὲν πα-
ρὰ τοῦ Φιλίππου συνεπιστρέφειν ἤρξαντο παραβοη-
θοῦντες τοῖς κινδυνεύουσι, τῶν δὲ Ῥοδίων οἱ καθυ-
στεροῦντες ἐκ τῆς ἀναγωγῆς συνῆψαν τοῖς περὶ τὸν
7 Θεοφιλίσκον, τότε κατὰ πρόσωπον ἀντιπρῴρους τά-
ξαντες τὰς ναῦς ἀμφότεροι συνέβαλον εὐψύχως,
ὁμοῦ ταῖς σάλπιγξι καὶ τῇ κραυγῇ παρακαλοῦντες
8 ἀλλήλους. εἰ μὲν οὖν μὴ μεταξὺ τῶν καταφράκτων
νεῶν ἔταξαν οἱ Μακεδόνες τοὺς λέμβους, ῥᾳδίαν ἂν
καὶ σύντομον ἔλαβε κρίσιν ἡ ναυμαχία· νῦν δὲ ταῦτ'
ἐμπόδια πρὸς τὴν χρείαν τοῖς Ῥοδίοις ἐγίγνετο κατὰ
9 πολλοὺς τρόπους. μετὰ γὰρ τὸ κινηθῆναι τὴν ἐξ ἀρ-
χῆς τάξιν ἐκ τῆς πρώτης συμβολῆς πάντες ἦσαν ἀνα-
10 μὶξ ἀλλήλοις, ὅθεν οὔτε διεκπλεῖν εὐχερῶς οὔτε
στρέφειν ἐδύναντο τὰς ναῦς οὔτε καθόλου χρῆσθαι
τοῖς ἰδίοις προτερήμασιν, ἐμπιπτόντων αὐτοῖς τῶν
λέμβων ποτὲ μὲν εἰς τοὺς ταρσούς, ὥστε δυσχρηστεῖν

ταῖς εἰρεσίαις, ποτὲ δὲ πάλιν εἰς τὰς πρῴρας, ἔστι
δ' ὅτε κατὰ πρύμναν, ὥστε παραποδίζεσθαι καὶ τὴν
τῶν κυβερνητῶν καὶ τὴν τῶν ἐρετῶν χρείαν. κατὰ 11
δὲ τὰς ἀντιπρῴρους συμπτώσεις ἐποίουν τι τεχνικόν·
αὐτοὶ μὲν γὰρ ἔμπρωρα τὰ σκάφη ποιοῦντες ἐξάλους 12
ἐλάμβανον τὰς πληγάς, τοῖς δὲ πολεμίοις ὕφαλα τὰ
τραύματα διδόντες ἀβοηθήτους ἐσκεύαζον τὰς πλη-
γάς. σπανίως δ' εἰς τοῦτο συγκατέβαινον· καθόλου 13
γὰρ ἐξέκλινον τὰς συμπλοκὰς διὰ τὸ γενναίως ἀμύ-
νεσθαι τοὺς Μακεδόνας ἀπὸ τῶν καταστρωμάτων ἐν
ταῖς συστάδην γιγνομέναις μάχαις. τὸ δὲ πολὺ κατὰ 14
μὲν τοὺς διέκπλους παρασύροντες τῶν πολεμίων νεῶν
τοὺς ταρσοὺς ἠχρείουν· μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν ἐκπερι-
πλέοντες, καὶ τοῖς μὲν κατὰ πρύμναν ἐμβάλλοντες,
τοῖς δὲ πλαγίοις καὶ στρεφομένοις ἀκμὴν προσπίπτον-
τες οὓς μὲν ἐτίτρωσκον, οἷς δὲ παρέλυον ἀεί τι τῶν
πρὸς τὴν χρείαν ἀναγκαίων. καὶ δὴ τῷ τοιούτῳ τρό- 15
πῳ μαχόμενοι παμπληθεῖς τῶν πολεμίων ναῦς διέ-
φθειραν.

Ἐπιφανέστατα δ' ἐκινδύνευσαν τρεῖς πεντήρεις 5
τῶν Ῥοδίων, ἥ τε ναυαρχίς, ἐφ' ἧς ἔπλει Θεοφιλί-
σκος, μετὰ δὲ ταύτην ἧς ἐτριηράρχει Φιλόστρατος,
τρίτη δὲ ἣν ἐκυβέρνα μὲν Αὐτόλυκος, ἐπέπλει δὲ
Νικόστρατος. ταύτης γὰρ ἐμβαλούσης εἰς πολεμίαν 2
ναῦν καὶ καταλιπούσης ἐν τῷ σκάφει τὸν ἔμβολον,
συνέβη δὴ τὴν μὲν πληγεῖσαν αὔτανδρον καταδῦναι,
τοὺς δὲ περὶ τὸν Αὐτόλυκον, εἰσρεούσης εἰς τὴν
ναῦν τῆς θαλάττης διὰ τῆς πρῴρας, κυκλωθέντας
ὑπὸ τῶν πολεμίων τὰς μὲν ἀρχὰς ἀγωνίζεσθαι γεν-
ναίως, τέλος δὲ τὸν μὲν Αὐτόλυκον ἐκπεσεῖν τρω- 3
θέντα μετὰ τῶν ὅπλων εἰς τὴν θάλατταν, τοὺς δὲ
λοιποὺς ἐπιβάτας ἀποθανεῖν μαχομένους γενναίως.

4 ἐν ᾧ καιρῷ Θεοφιλίσκος, βοηθήσας μετὰ τριῶν πεν-
τήρων, τὴν μὲν ναῦν οὐκ ἠδυνήθη σῶσαι διὰ τὸ
πλήρη θαλάττης εἶναι, δύο δὲ ναῦς πολεμίας τρώ-
5 σας τοὺς ἐπιβάτας ἐξέβαλε. ταχὺ δὲ περιχυθέντων
αὐτῷ λέμβων πλειόνων καὶ καταφράκτων νεῶν, τοὺς
μὲν πλείστους ἀπέβαλε τῶν ἐπιβατῶν ἐπιφανῶς
6 ἀγωνισαμένους, αὐτὸς δὲ τρία τραύματα λαβὼν καὶ
παραβόλως τῇ τόλμῃ κινδυνεύσας μόλις ἐξέσωσε
τὴν ἰδίαν ναῦν, ἐπιβοηθήσαντος αὐτῷ Φιλοστράτου
καὶ συναναδεξαμένου τὸν ἐνεστῶτα κίνδυνον εὐψύ-
7 χως. συνάψας δὲ τοῖς αὑτοῦ σκάφεσι πάλιν ἐξ ἄλ-
λης ὁρμῆς συνεπλέκετο τοῖς πολεμίοις, τῇ μὲν σωμα-
τικῇ δυνάμει παραλυόμενος ὑπὸ τῶν τραυμάτων, τῇ
δὲ τῆς ψυχῆς γενναιότητι λαμπρότερος ὢν καὶ παρα-
8 στατικώτερος ἢ πρόσθεν. συνέβη δὲ δύο γενέσθαι
ναυμαχίας πολὺ διεστώσας ἀλλήλων· τὸ μὲν γὰρ
δεξιὸν κέρας τοῦ Φιλίππου κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρό-
θεσιν ἀεὶ τῆς γῆς ὀρεγόμενον οὐ μακρὰν ἀπεῖχε τῆς
9 Ἀσίας, τὸ δ' εὐώνυμον διὰ τὸ παραβοηθῆσαι τοῖς
ἐπὶ τῆς οὐραγίας ἐξ ὑποστροφῆς οὐ πολὺ τῆς Χίας
ἀπέχον ἐναυμάχει τοῖς Ῥοδίοις.
6 Οὐ μὴν ἀλλὰ παρὰ πολὺ τοῦ δεξιοῦ κέρατος κα-
τακρατούντων τῶν περὶ τὸν Ἄτταλον, καὶ συνεγγι-
ζόντων ἤδη πρὸς τὰς νησῖδας ὑφ' αἷς ὁ Φίλιππος
2 ὥρμει καραδοκῶν τὸ συμβησόμενον, συνιδὼν Ἄττα-
λος μίαν πεντήρη τῶν ἰδίων ἐκτὸς τοῦ κινδύνου τε-
τρωμένην καὶ βαπτιζομένην ὑπὸ νεὼς πολεμίας, ὥρ-
3 μησε παραβοηθήσων ταύτῃ μετὰ δύο τετρήρων. τοῦ
δὲ πολεμίου σκάφους ἐγκλίναντος καὶ ποιουμένου
τὴν ἀποχώρησιν ὡς πρὸς τὴν γῆν, ἐπέκειτο φιλοτι-
μότερον, ἐγκρατὴς γενέσθαι σπουδάζων τῆς νεώς.
4 ὁ δὲ Φίλιππος, συνθεασάμενος ἀπεσπασμένον πολὺ

τὸν Ἄτταλον ἀπὸ τῶν ἰδίων, παραλαβὼν τέτταρας
πεντήρεις καὶ τρεῖς ἡμιολίας, ἔτι δὲ τῶν λέμβων τοὺς
ἐγγὺς ὄντας, ὥρμησε, καὶ διακλείσας τὸν Ἄτταλον
ἀπὸ τῶν οἰκείων νεῶν ἠνάγκασε μετὰ μεγάλης ἀγω-
νίας εἰς τὴν γῆν ἐκβαλεῖν τὰ σκάφη. τούτου δὲ συμ- 5
βάντος αὐτὸς μὲν ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν πληρωμά-
των εἰς τὰς Ἐρυθρὰς ἀπεχώρησε, τῶν δὲ πλοίων
καὶ τῆς βασιλικῆς κατασκευῆς ἐγκρατὴς ὁ Φίλιππος
ἐγένετο. καὶ γὰρ ἐποίησάν τι τεχνικὸν ἐν τούτοις 6
τοῖς καιροῖς οἱ περὶ τὸν Ἄτταλον· τὰ γὰρ ἐπιφανέ-
στατα τῆς βασιλικῆς κατασκευῆς ἐπὶ τὸ κατάστρωμα
τῆς νεὼς ἐξέβαλον. ὅθεν οἱ πρῶτοι τῶν Μακεδόνων, 7
συνάψαντες ἐν τοῖς λέμβοις, συνθεασάμενοι ποτη-
ρίων πλῆθος καὶ πορφυρῶν ἱματίων καὶ τῶν τούτοις
παρεπομένων σκευῶν, ἀφέμενοι τοῦ διώκειν ἀπένευ-
σαν ἐπὶ τὴν τούτων ἁρπαγήν. διὸ συνέβη τὸν Ἄττα- 8
λον ἀσφαλῆ ποιήσασθαι τὴν ἀποχώρησιν εἰς τὰς Ἐρυ-
θράς. Φίλιππος δὲ τοῖς μὲν ὅλοις ἠλαττωμένος παρὰ
πολὺ τὴν ναυμαχίαν, τῇ δὲ περιπετείᾳ τῇ κατὰ τὸν
Ἄτταλον ἐπαρθείς, ἐπανέπλει, καὶ πολὺς ἦν συνα-
θροίζων τὰς σφετέρας ναῦς καὶ παρακαλῶν τοὺς ἄν-
δρας εὐθαρσεῖς εἶναι, διότι νικῶσι τῇ ναυμαχίᾳ· καὶ 10
γὰρ ὑπέδραμέ τις ἔννοια καὶ πιθανότης τοῖς ἀνθρώ-
ποις ὡς ἀπολωλότος τοῦ Ἀττάλου διὰ τὸ κατάγειν
τοὺς περὶ τὸν Φίλιππον ἀναδεδεμένους τὴν βασιλι-
κὴν ναῦν. ὁ δὲ Διονυσόδωρος ὑπονοήσας τὸ περὶ 11
τὸν αὑτοῦ βασιλέα γεγονός, ἤθροιζε τὰς οἰκείας ναῦς
ἐξαίρων σύνθημα· ταχὺ δὲ συλλεχθεισῶν πρὸς αὐ-
τὸν ἀπέπλει μετ' ἀσφαλείας εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν
ὅρμους. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν οἱ πρὸς τοὺς Ῥο-
δίους ἀγωνιζόμενοι τῶν Μακεδόνων, πάλαι κακῶς
πάσχοντες, ἐξέλυον αὐτοὺς ἐκ τοῦ κινδύνου μετὰ

προφάσεως κατὰ μέρη ποιούμενοι τὴν ἀποχώρησιν,
13 ὡς ταῖς οἰκείαις σπεύδοντες ἐπικουρῆσαι ναυσίν. οἱ
δὲ Ῥόδιοι, τὰς μὲν ἀναδησάμενοι τῶν νεῶν, τὰς δὲ
προδιαφθείραντες ταῖς ἐμβολαῖς, ἀπέπλευσαν εἰς
τὴν Χίον.

7 Ἐφθάρησαν δὲ τοῦ μὲν Φιλίππου ναῦς ἐν μὲν
τῇ πρὸς Ἄτταλον ναυμαχίᾳ δεκήρης, ἐννήρης, ἑπτή-
ρης, ἑξήρης, τῶν δὲ λοιπῶν κατάφρακτοι μὲν δέκα,
καὶ τριημιολίαι τρεῖς, λέμβοι δὲ πέντε καὶ εἴκοσι καὶ
2 τὰ τούτων πληρώματα· ἐν δὲ τῇ πρὸς Ῥοδίους διε-
φθάρησαν κατάφρακτοι μὲν δέκα, λέμβοι δὲ περὶ
τετταράκοντα τὸν ἀριθμόν· ἥλωσαν δὲ δύο τετρή-
3 ρεις καὶ λέμβοι σὺν τοῖς πληρώμασιν ἑπτά. τῶν δὲ
παρ᾽ Ἀττάλου κατέδυσαν μὲν τριημιολία μία καὶ δύο
4 πεντήρεις καὶ τὸ τοῦ βασιλέως σκάφος. τῶν δὲ Ῥο-
δίων διεφθάρησαν μὲν δύο πεντήρεις καὶ τριήρης,
5 ἥλω δ᾽ οὐδέν. ἄνδρες δὲ τῶν μὲν Ῥοδίων ἀπέθα-
νον εἰς ἑξήκοντα, τῶν δὲ παρ᾽ Ἀττάλου πρὸς ἑβδομή-
κοντα, τῶν δὲ τοῦ Φιλίππου Μακεδόνες μὲν εἰς
τρισχιλίους, τῶν δὲ πληρωμάτων εἰς ἑξακισχιλίους.
6 ἑάλωσαν δὲ ζωγρίᾳ τῶν μὲν συμμάχων καὶ Μακεδό-
νων εἰς δισχιλίους, τῶν δ᾽ ὑπεναντίων εἰς ἑπτακοσίους.

8 Καὶ τὸ μὲν τέλος τῆς περὶ Χίον ναυμαχίας τοι-
2 οῦτο συνέβη γενέσθαι, τῆς δὲ νίκης ὁ Φίλιππος ἀν-
τεποιεῖτο κατὰ δύο προφάσεις, κατὰ μίαν μέν, ἣ τὸν
Ἄτταλον εἰς τὴν γῆν ἐκβαλὼν ἐγκρατὴς τῆς νεὼς
ἐγεγόνει, καθ᾽ ἑτέραν δέ, ἣ καθορμισθεὶς ἐπὶ τὸ κα-
λούμενον Ἀργεννὸν ἐδόκει πεποιῆσθαι τὸν ὅρμον
3 ἐπὶ τῶν ναυαγίων. ἀκόλουθα δὲ τούτοις ἔπραττε
καὶ κατὰ τὴν ἑξῆς ἡμέραν συνάγων τὰ ναυάγια καὶ
τῶν νεκρῶν ποιούμενος ἀναίρεσιν τῶν ἐπιγιγνωσκο-
μένων, χάριν τοῦ συναύξειν τὴν προειρημένην φαν-

τασίαν. ὅτι γὰρ οὐδ᾽ αὐτὸς ἐπέπειστο νικᾶν ἐξήλεγξαν 4
αὐτὸν οἵ τε Ῥόδιοι καὶ Διονυσόδωρος μετ᾽ ὀλίγον·
κατὰ γὰρ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἔτι περὶ ταῦτα γενο- 5
μένου τοῦ βασιλέως διαπεμψάμενοι πρὸς ἀλλήλους
ἐπέπλευσαν αὐτῷ, καὶ στήσαντες ἐν μετώπῳ τὰς
ναῦς, οὐδενὸς ἐπ᾽ αὐτοὺς ἀνταναγομένου πάλιν
ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Χίον. ὁ δὲ Φίλιππος, οὐδέποτε 6
τοσούτους ἄνδρας ἀπολωλεκὼς οὔτε κατὰ γῆν οὔτε
κατὰ θάλατταν ἑνὶ καιρῷ, βαρέως μὲν ἔφερε τὸ γε-
γονὸς καὶ τὸ πολὺ τῆς ὁρμῆς αὐτοῦ παρῄρητο, πρὸς 7
μέντοι γε τοὺς ἐκτὸς ἐπειρᾶτο κατὰ πάντα τρόπον
ἐπικρύπτεσθαι τὴν αὑτοῦ διάληψιν, καίπερ οὐκ ἐών-
των αὐτῶν τῶν πραγμάτων. χωρὶς γὰρ τῶν ἄλλων 8
καὶ τὰ μετὰ τὴν μάχην συμβαίνοντα πάντας ἐξέπληττε 9
τοὺς θεωμένους· γενομένης γὰρ τοσαύτης φθορᾶς
ἀνθρώπων, παρ᾽ αὐτὸν μὲν τὸν καιρὸν πᾶς ὁ πόρος
ἐπληρώθη νεκρῶν, αἵματος, ὅπλων, ναυαγίων, ταῖς
δ᾽ ἑξῆς ἡμέραις τοὺς αἰγιαλοὺς ἦν ἰδεῖν φύρδην σε-
σωρευμένους ἀναμὶξ πάντων τῶν προειρημένων. ἐξ 10
ὧν οὐ μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ Μακεδόνες
εἰς διατροπὴν ἐνέπιπτον οὐ τὴν τυχοῦσαν.

Θεοφιλίσκος δὲ μίαν ἡμέραν ἐπιβιώσας, καὶ τῇ 9
πατρίδι γράψας ὑπὲρ τῶν κατὰ τὴν ναυμαχίαν, καὶ
Κλεωναῖον ἡγεμόνα συστήσας ἀνθ᾽ ἑαυτοῦ ταῖς δυ-
νάμεσι, μετήλλαξε τὸν βίον ἐκ τῶν τραυμάτων, ἀνὴρ 2
καὶ κατὰ τὸν κίνδυνον ἀγαθὸς γενόμενος καὶ κατὰ
τὴν προαίρεσιν μνήμης ἄξιος. μὴ γὰρ ἐκείνου τολ- 3
μήσαντος προεπιβαλεῖν τῷ Φιλίππῳ τὰς χεῖρας πάν-
τες ἂν καταπροεῖντο τοὺς καιρούς, δεδιότες τὴν τοῦ
Φιλίππου τόλμαν. νῦν δ᾽ ἐκεῖνος ἀρχὴν πολέμου 4
ποιήσας ἠνάγκασε μὲν τὴν αὑτοῦ πατρίδα συνεξανα-
στῆναι τοῖς καιροῖς, ἠνάγκασε δὲ τὸν Ἄτταλον μὴ

μέλλειν καὶ παρασκευάζεσθαι τὰ πρὸς τὸν πόλεμον,
5 ἀλλὰ πολεμεῖν ἐρρωμένως καὶ κινδυνεύειν. τοιγαρ-
οῦν εἰκότως αὐτὸν οἱ Ῥόδιοι καὶ μεταλλάξαντα τοι-
αύταις ἐτίμησαν τιμαῖς δι' ὧν οὐ μόνον τοὺς ζῶν-
τας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπιγενομένους ἐξεκαλέσαντο πρὸς
τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος καιρούς.

11 Μετὰ ταῦτα δὲ ποιησάμενος ὁ Φίλιππός τινας
ἀπράκτους προσβολὰς διὰ τὴν ὀχυρότητα τοῦ πολί-
σματος αὖθις ἀπεχώρει, πορθῶν τὰ φρούρια καὶ
2 τὰς κατὰ τὴν χώραν συνοικίας. ὅθεν ἀπαλλαττόμε-
νος προσεστρατοπέδευσε τῇ Πρινασσῷ. ταχὺ δὲ
γέρρα καὶ τὴν τοιαύτην ἑτοιμάσας παρασκευὴν ἤρ-
3 ξατο πολιορκεῖν διὰ τῶν μετάλλων. οὔσης δ' ἀπρά-
κτου τῆς ἐπιβολῆς αὐτῷ διὰ τὸ πετρώδη τὸν τόπον
4 ὑπάρχειν ἐπινοεῖ τι τοιοῦτον. τὰς μὲν ἡμέρας ψό-
φον ἐποίει κατὰ γῆς, ὡς ἐνεργουμένων τῶν μετάλ-
λων, τὰς δὲ νύκτας ἔξωθεν ἔφερε χοῦν καὶ παρέβαλλε
παρὰ τὰ στόμια τῶν ὀρυγμάτων, ὥστε διὰ τοῦ πλή-
θους τῆς σωρευομένης γῆς στοχαζομένους καταπλα-
5 γεῖς γενέσθαι τοὺς ἐν τῇ πόλει. τὰς μὲν οὖν ἀρχὰς
ὑπέμενον οἱ Πρινασσεῖς εὐγενῶς· ἐπεὶ δὲ προσπέμ-
ψας ὁ Φίλιππος ἐνεφάνιζε διότι πρὸς δύο πλέθρα
τοῦ τείχους αὐτοῖς ἐξερήρεισται, καὶ προσεπυνθά-
νετο πότερα βούλονται λαβόντες τὴν ἀσφάλειαν ἐκ-
χωρεῖν ἢ μετὰ τῆς πόλεως συναπολέσθαι πανδημεί,
6 τῶν ἐρεισμάτων ἐμπρησθέντων, τηνικάδε πιστεύ-
σαντες τοῖς λεγομένοις παρέδοσαν τὴν πόλιν.

12 Ἡ δὲ τῶν Ἰασέων πόλις κεῖται μὲν ἐπὶ τῆς
Ἀσίας ἐν τῷ κόλπῳ τῷ μεταξὺ κειμένῳ τοῦ τῆς Μι-
λησίας Ποσειδίου καὶ τῆς Μυνδίων πόλεως, προσα-
γορευομένῳ *, παρὰ δὲ τοῖς πλείστοις Βαργυλιητικῷ
συνωνύμως ταῖς περὶ τὸν μυχὸν αὐτοῦ πόλεσιν ἐκτι-

σμέναις. εὔχονται δὲ τὸ μὲν ἀνέκαθεν Ἀργείων 2
ἄποικοι γεγονέναι, μετὰ δὲ ταῦτα Μιλησίων, ἐπαγα-
γομένων τῶν προγόνων τὸν Νηλέως υἱὸν τοῦ κτίσαν-
τος Μίλητον διὰ τὴν ἐν τῷ Καρικῷ πολέμῳ γενομέ-
νην φθορὰν αὐτῶν. τὸ δὲ μέγεθος τῆς πόλεώς ἐστι
δέκα στάδια. καταπεφήμισται δὲ καὶ πεπίστευται 3[1]
παρὰ μὲν τοῖς Βαργυλιήταις διότι τὸ τῆς Κινδυάδος
Ἀρτέμιδος ἄγαλμα, καίπερ ὂν ὑπαίθριον, οὔτε νίφε-
ται τὸ παράπαν οὔτε βρέχεται, παρὰ δὲ τοῖς Ἰασεῦσι 4
τὸ τῆς Ἀστιάδος· καὶ ταῦτά τινες εἰρήκασι καὶ τῶν
συγγραφέων. ἐγὼ δὲ πρὸς τὰς τοιαύτας ἀποφάσεις 5
τῶν ἱστοριογράφων οὐκ οἶδ' ὅπως παρ' ὅλην τὴν
πραγματείαν ἐναντιούμενος καὶ δυσανασχετῶν δια-
τελῶ. δοκεῖ γάρ μοι τὰ τοιαῦτα παντάπασι παιδικῆς 6
εἶναι τῆς * ὅσα μὴ μόνον τῆς τῶν εὐλόγων ἐκτὸς πί-
πτει θεωρίας, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ δυνατοῦ. τὸ γὰρ 7
φάσκειν ἔνια τῶν σωμάτων ἐν φωτὶ τιθέμενα μὴ
ποιεῖν σκιὰν ἀπηλγηκυίας ἐστὶ ψυχῆς· ὃ πεποίηκε
Θεόπομπος, φήσας τοὺς εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἄβατον ἐμ-
βάντας κατ' Ἀρκαδίαν ἀσκίους γίγνεσθαι. τούτῳ δὲ 8
παραπλήσιόν ἐστι καὶ τὸ νῦν λεγόμενον. ὅσα μὲν 9
οὖν συντείνει πρὸς τὸ διασώζειν τὴν τοῦ πλήθους
εὐσέβειαν πρὸς τὸ θεῖον, δοτέον ἐστὶ συγγνώμην
ἐνίοις τῶν συγγραφέων τερατευομένοις καὶ λογοποι-
οῦσι περὶ τὰ τοιαῦτα· τὸ δ' ὑπεραῖρον οὐ συγχωρη-
τέον. τάχα μὲν οὖν ἐν παντὶ δυσπαράγραφός ἐστιν
ἡ ποσότης, οὐ μὴν ἀπαράγραφός γε. διὸ καὶ παρὰ 11
βραχὺ μὲν [εἰ καὶ] ἀγνοεῖν καὶ ψευδοδοξεῖν δεδόσθω
συγγνώμη, τὸ δ' ὑπεραῖρον ἀθετείσθω κατά γε τὴν
ἐμὴν δόξαν. [Exc. ant. p. 266–268.]

Ὅτι κατὰ τὴν Πελοπόννησον τίνα μὲν ἐξ ἀρχῆς 13
προαίρεσιν ἐνεστήσατο Νάβις ὁ τῶν Λακεδαιμονίων

τύραννος, καὶ πῶς ἐκβαλὼν τοὺς πολίτας ἠλευθέρωσε
τοὺς δούλους καὶ συνῴκισε ταῖς τῶν δεσποτῶν γυ-
2 ναιξὶ καὶ θυγατράσιν, ὁμοίως δὲ καὶ τίνα τρόπον
ἀναδείξας τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν οἷον ἄσυλον ἱερὸν
τοῖς ἢ δι' ἀσέβειαν ἢ πονηρίαν φεύγουσι τὰς ἑαυ-
τῶν πατρίδας ἤθροισε πλῆθος ἀνθρώπων ἀνοσίων
εἰς τὴν Σπάρτην, ἐν τοῖς πρὸ τούτων δεδηλώκαμεν.
3 πῶς δὲ καὶ τίνα τρόπον κατὰ τοὺς προειρημένους
καιροὺς σύμμαχος ὑπάρχων Αἰτωλοῖς, Ἠλείοις, Μεσ-
σηνίοις, καὶ πᾶσι τούτοις ὀφείλων καὶ κατὰ τοὺς
ὅρκους καὶ κατὰ τὰς συνθήκας βοηθεῖν, εἴ τις ἐπ'
αὐτοὺς ἴοι, παρ' οὐδὲν ποιησάμενος τὰς προειρημέ-
νας πίστεις ἐπεβάλετο παρασπονδῆσαι τὴν τῶν Μεσ-
σηνίων πόλιν, νῦν ἐροῦμεν.

14 [Ὅτι φησὶ Πολύβιος] ἐπεὶ δέ τινες τῶν τὰς κατὰ
μέρος γραφόντων πράξεις γεγράφασι καὶ περὶ τούτων
τῶν καιρῶν, ἐν οἷς τά τε κατὰ Μεσσηνίους καὶ τὰ κατὰ
τὰς προειρημένας ναυμαχίας συνετελέσθη, βούλομαι
2 βραχέα περὶ αὐτῶν διαλεχθῆναι. ποιήσομαι δὲ * οὐ
πρὸς ἅπαντας, ἀλλ' ὅσους ὑπολαμβάνω μνήμης ἀξίους
εἶναι καὶ διαστολῆς· εἰσὶ δ' οὗτοι Ζήνων καὶ Ἀντι-
3 σθένης οἱ Ῥόδιοι. τούτους δὲ ἀξίους εἶναι κρίνω διὰ
πλείους αἰτίας. καὶ γὰρ κατὰ τοὺς καιροὺς γεγόνασι
καὶ περὶ περι* πεπολίτευνται καὶ καθόλου πεποίηνται
τὴν πραγματείαν οὐκ ὠφελείας χάριν, ἀλλὰ δόξης
4 καὶ τοῦ καθήκοντος ἀνδράσι πολιτικοῖς. τῷ δὲ τὰς
αὐτὰς γράφειν ἡμῖν πράξεις ἀναγκαῖόν ἐστι μὴ πα-
ρασιωπᾶν, ἵνα μὴ τῷ τῆς πατρίδος ὀνόματι καὶ τῷ
δοκεῖν οἰκειοτάτας εἶναι Ῥοδίοις τὰς κατὰ θάλατταν
πράξεις, ἡμῶν ἀντιδοξούντων πρὸς αὐτούς, ἔνιοι
μᾶλλον ἐπακολουθήσωσιν ἐκείνοις ἤπερ ἡμῖν οἱ φι-
5 λομαθοῦντες. οὗτοι τοιγαροῦν ἀμφότεροι πρῶτον

μὲν τὴν περὶ Λάδην ναυμαχίαν οὐχ ἧττω τῆς περὶ
Χίον, ἀλλ' ἐνεργεστέραν καὶ παραβολωτέραν ἀποφαί-
νουσι καὶ τῇ κατὰ μέρος τοῦ κινδύνου χρείᾳ καὶ συν-
τελείᾳ καὶ καθόλου φασὶ τὸ νίκημα γεγονέναι κατὰ
τοὺς Ῥοδιους. ἐγὼ δὲ διότι μὲν δεῖ ῥοπὰς διδόναι 6
ταῖς αὑτῶν πατρίσι τοὺς συγγραφέας συγχωρήσαιμ'
ἄν, οὐ μὴν τὰς ἐναντίας τοῖς συμβεβηκόσιν ἀποφά-
σεις ποιεῖσθαι περὶ αὐτῶν. ἱκανὰ γὰρ τὰ κατ' ἄγνοι- 7
αν γιγνόμενα τοῖς γράφουσιν, ἃ διαφυγεῖν ἄνθρωπον
δυσχερές· ἐὰν δὲ κατὰ προαίρεσιν ψευδογραφῶμεν 8
ἢ πατρίδος ἕνεκεν ἢ φίλων ἢ χάριτος, τί διοίσομεν
τῶν ἀπὸ τούτου τὸν βίον πορίζομένων; ὥσπερ γὰρ 9
ἐκεῖνοι τῷ λυσιτελεῖ * μετροῦντες ἀδοκίμους ποιοῦσι
τὰς αὑτῶν συντάξεις, οὕτως οἱ πολιτικοὶ τῷ μισεῖν
ἢ τῷ φιλεῖν ἑλκόμενοι πολλάκις εἰς τὸ αὐτὸ τέλος
ἐμπίπτουσι τοῖς προειρημένοις. διὸ δεῖ καὶ τοῦτο 10
τὸ μέρος ἐπιμελῶς τοὺς μὲν ἀναγιγνώσκοντας παρα-
τηρεῖν, τοὺς δὲ γράφοντας αὐτοὺς παραφυλάττεσθαι.

Δῆλον δ' ἔστι τὸ λεγόμενον ἐκ τῶν ἐνεστώτων. 15
ὁμολογοῦντες γὰρ οἱ προειρημένοι διὰ τῶν κατὰ μέ-
ρος ἐν τῇ περὶ Λάδην ναυμαχίᾳ δύο μὲν αὐτάνδρους
πεντήρεις τῶν Ῥοδίων ὑποχειρίους γενέσθαι τοῖς πο-
λεμίοις, ἐκ δὲ τοῦ κινδύνου μιᾶς νηὸς ἐπαραμένης
τὸν δόλωνα διὰ τὸ τετρωμένην αὐτὴν θαλαττοῦσθαι
πολλοὺς καὶ τῶν ἐγγὺς τὸ παραπλήσιον ποιοῦντας
ἀποχωρεῖν πρὸς τὸ πέλαγος, τέλος δὲ μετ' ὀλίγων 3
καταλειφθέντα τὸν ναύαρχον ἀναγκασθῆναι ταὐτὸ
τοῖς προειρημένοις πράττειν, καὶ τότε μὲν εἰς τὴν 4
Μυνδίαν ἀπουρώσαντας καθορμισθῆναι, τῇ δ' ἐπαύ-
ριον ἀναχθέντας εἰς Κῶν διᾶραι, τοὺς δὲ πολεμίους
τὰς πεντήρεις ἐνάψασθαι καὶ καθορμισθέντας ἐπὶ
τὴν Λάδην ἐπὶ τῇ κείνων στρατοπεδείᾳ ποιήσασθαι

τύραννος, καὶ πῶς ἐκβαλὼν τοὺς πολίτας ἠλευθέρωσε
τοὺς δούλους καὶ συνῴκισε ταῖς τῶν δεσποτῶν γυ-
2 ναιξὶ καὶ θυγατράσιν, ὁμοίως δὲ καὶ τίνα τρόπον
ἀναδείξας τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν οἷον ἄσυλον ἱερὸν
τοῖς ἢ δι' ἀσέβειαν ἢ πονηρίαν φεύγουσι τὰς ἑαυ-
τῶν πατρίδας ἤθροισε πλῆθος ἀνθρώπων ἀνοσίων
εἰς τὴν Σπάρτην, ἐν τοῖς πρὸ τούτων δεδηλώκαμεν.
3 πῶς δὲ καὶ τίνα τρόπον κατὰ τοὺς προειρημένους
καιροὺς σύμμαχος ὑπάρχων Αἰτωλοῖς, Ἠλείοις, Μεσ-
σηνίοις, καὶ πᾶσι τούτοις ὀφείλων καὶ κατὰ τοὺς
ὅρκους καὶ κατὰ τὰς συνθήκας βοηθεῖν, εἴ τις ἐπ'
αὐτοὺς ἴοι, παρ' οὐδὲν ποιησάμενος τὰς προειρημέ-
νας πίστεις ἐπεβάλετο παρασπονδῆσαι τὴν τῶν Μεσ-
σηνίων πόλιν, νῦν ἐροῦμεν.

14 [Ὅτι φησὶ Πολύβιος] ἐπεὶ δέ τινες τῶν τὰς κατὰ
μέρος γραφόντων πράξεις γεγράφασι καὶ περὶ τούτων
τῶν καιρῶν, ἐν οἷς τά τε κατὰ Μεσσηνίους καὶ τὰ κατὰ
τὰς προειρημένας ναυμαχίας συνετελέσθη, βούλομαι
2 βραχέα περὶ αὐτῶν διαλεχθῆναι. ποιήσομαι δὲ * οὐ
πρὸς ἅπαντας, ἀλλ' ὅσους ὑπολαμβάνω μνήμης ἀξίους
εἶναι καὶ διαστολῆς· εἰσὶ δ' οὗτοι Ζήνων καὶ Ἀντι-
3 σθένης οἱ Ῥόδιοι. τούτους δὲ ἀξίους εἶναι κρίνω διὰ
πλείους αἰτίας. καὶ γὰρ κατὰ τοὺς καιροὺς γεγόνασι
καὶ περὶ περι* πεπολίτευνται καὶ καθόλου πεποίηνται
τὴν πραγματείαν οὐκ ὠφελείας χάριν, ἀλλὰ δόξης
4 καὶ τοῦ καθήκοντος ἀνδράσι πολιτικοῖς. τῷ δὲ τὰς
αὐτὰς γράφειν ἡμῖν πράξεις ἀναγκαῖόν ἐστι μὴ πα-
ρασιωπᾶν, ἵνα μὴ τῷ τῆς πατρίδος ὀνόματι καὶ τῷ
δοκεῖν οἰκειοτάτας εἶναι Ῥοδίοις τὰς κατὰ θάλατταν
πράξεις, ἡμῶν ἀντιδοξούντων πρὸς αὐτούς, ἔνιοι
μᾶλλον ἐπακολουθήσωσιν ἐκείνοις ἤπερ ἡμῖν οἱ φι-
5 λομαθοῦντες. οὗτοι τοιγαροῦν ἀμφότεροι πρῶτον

μὲν τὴν περὶ Λάδην ναυμαχίαν οὐχ ἧττω τῆς περὶ
Χίον, ἀλλ' ἐνεργεστέραν καὶ παραβολωτέραν ἀποφαί-
νουσι καὶ τῇ κατὰ μέρος τοῦ κινδύνου χρείᾳ καὶ συν-
τελείᾳ καὶ καθόλου φασὶ τὸ νίκημα γεγονέναι κατὰ
τοὺς Ῥοδιους. ἐγὼ δὲ διότι μὲν δεῖ ῥοπὰς διδόναι 6
ταῖς αὑτῶν πατρίσι τοὺς συγγραφέας συγχωρήσαιμ'
ἄν, οὐ μὴν τὰς ἐναντίας τοῖς συμβεβηκόσιν ἀποφά-
σεις ποιεῖσθαι περὶ αὐτῶν. ἱκανὰ γὰρ τὰ κατ' ἄγνοι- 7
αν γιγνόμενα τοῖς γράφουσιν, ἃ διαφυγεῖν ἄνθρωπον
δυσχερές· ἐὰν δὲ κατὰ προαίρεσιν ψευδογραφῶμεν 8
ἢ πατρίδος ἕνεκεν ἢ φίλων ἢ χάριτος, τί διοίσομεν
τῶν ἀπὸ τούτου τὸν βίον ποριζομένων; ὥσπερ γὰρ 9
ἐκεῖνοι τῷ λυσιτελεῖ * μετροῦντες ἀδοκίμους ποιοῦσι
τὰς αὑτῶν συντάξεις, οὕτως οἱ πολιτικοὶ τῷ μισεῖν
ἢ τῷ φιλεῖν ἑλκόμενοι πολλάκις εἰς τὸ αὐτὸ τέλος
ἐμπίπτουσι τοῖς προειρημένοις. διὸ δεῖ καὶ τοῦτο 10
τὸ μέρος ἐπιμελῶς τοὺς μὲν ἀναγιγνώσκοντας παρα-
τηρεῖν, τοὺς δὲ γράφοντας αὐτοὺς παραφυλάττεσθαι.

Δῆλον δ' ἔστι τὸ λεγόμενον ἐκ τῶν ἐνεστώτων. 15
ὁμολογοῦντες γὰρ οἱ προειρημένοι διὰ τῶν κατὰ μέ-
ρος ἐν τῇ περὶ Λάδην ναυμαχίᾳ δύο μὲν αὐτάνδρους
πεντήρεις τῶν Ῥοδίων ὑποχειρίους γενέσθαι τοῖς πο-
λεμίοις, ἐκ δὲ τοῦ κινδύνου μιᾶς νηὸς ἐπαραμένης
τὸν δόλωνα διὰ τὸ τετρωμένην αὐτὴν θαλαττοῦσθαι
πολλοὺς καὶ τῶν ἐγγὺς τὸ παραπλήσιον ποιοῦντας
ἀποχωρεῖν πρὸς τὸ πέλαγος, τέλος δὲ μετ' ὀλίγων 3
καταλειφθέντα τὸν ναύαρχον ἀναγκασθῆναι ταὐτὸ
τοῖς προειρημένοις πράττειν, καὶ τότε μὲν εἰς τὴν 4
Μυνδίαν ἀπουρώσαντας καθορμισθῆναι, τῇ δ' ἐπαύ-
ριον ἀναχθέντας εἰς Κῶν διᾶραι, τοὺς δὲ πολεμίους
τὰς πεντήρεις ἐνάψασθαι καὶ καθορμισθέντας ἐπὶ
τὴν Λάδην ἐπὶ τῇ κείνων στρατοπεδείᾳ ποιήσασθαι

6 τὴν ἔπαυλιν, ἔτι δὲ τοὺς Μιλησίους, καταπλαγέν-
τας τὸ γεγονός, οὐ μόνον τὸν Φίλιππον, ἀλλὰ καὶ
7 τὸν Ἡρακλείδην στεφανῶσαι διὰ τὴν ἔφοδον, ταῦτα
δ' εἰρηκότες ἃ προφανῶς ἐστιν ἴδια τῶν ἡττημένων,
ὅμως καὶ διὰ τῶν κατὰ μέρος καὶ διὰ τῆς καθολικῆς
8 ἀποφάσεως νικῶντας ἀποφαίνουσι τοὺς Ῥοδίους, καὶ
ταῦτα τῆς ἐπιστολῆς ἔτι μενούσης ἐν τῷ πρυτανείῳ
τῆς ὑπ' αὐτοὺς τοὺς καιροὺς ὑπὸ τοῦ ναυάρχου πεμ-
φθείσης περὶ τούτων τῇ τε βουλῇ καὶ τοῖς πρυτάνε-
σιν, οὐ ταῖς Ἀντισθένους καὶ Ζήνωνος ἀποφάσεσιν*,
ἀλλὰ ταῖς ἡμετέραις.

16 Ἑξῆς δὲ τοῖς προειρημένοις γράφουσι περὶ τοῦ
2 κατὰ Μεσσηνίους παρασπονδήματος. ἐν ᾧ φησιν ὁ
Ζήνων ὁρμήσαντα τὸν Νάβιν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος
καὶ διαβάντα τὸν Εὐρώταν ποταμὸν παρὰ τὸν Ὁπλί-
την προσαγορευόμενον πορεύεσθαι διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς
στενῆς παρὰ τὸ Πολιάσιον, ἕως ἐπὶ τοὺς κατὰ Σελ-
3 λασίαν ἀφίκετο τόπους· ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ Θαλάμας
ἐπιβαλόντα κατὰ Φαρὰς παραγενέσθαι πρὸς τὸν Πά-
4 μισον ποταμόν. ὑπὲρ ὧν οὐκ οἶδα πῶς χρὴ λέγειν·
τοιαύτην γὰρ φύσιν ἔχει τὰ προειρημένα πάντα συλ-
λήβδην ὥστε μηδὲν διαφέρειν τοῦ λέγειν ὅτι ποιη-
σάμενός τις ἐκ Κορίνθου τὴν ὁρμὴν καὶ διαπορευ-
θεὶς τὸν Ἰσθμὸν καὶ συνάψας ταῖς Σκειρωνίσιν εὐ-
θέως ἐπὶ τὴν Κοντοπορίαν ἐπέβαλε καὶ παρὰ τὰς
5 Μυκήνας ἐποιεῖτο τὴν πορείαν εἰς Ἄργος. ταῦτα
γὰρ οὐχ οἷον παρὰ μικρόν ἐστιν, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν
διάθεσιν ἔχει πρὸς ἄλληλα, καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν
Ἰσθμόν ἐστι καὶ τὰς Σκιράδας πρὸς ἀνατολὰς τοῦ
Κορίνθου, τὰ δὲ κατὰ τὴν Κοντοπορίαν καὶ Μυκή-
6 νας ἔγγιστα πρὸς δύσεις χειμερινάς, ὥστ' εἶναι τε-
λέως ἀδύνατον ἀπὸ τῶν προηγουμένων ἐπιβαλεῖν

τοῖς προειρημένοις τόποις. τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ τοὺς 7
κατὰ τὴν Λακεδαίμονα συμβέβηκεν· ὁ μὲν γὰρ Εὐ- 8
ρώτας καὶ τὰ περὶ τὴν Σελλασίαν κεῖται τῆς Σπάρ-
της ὡς πρὸς τὰς θερινὰς ἀνατολάς, τὰ δὲ κατὰ Θα-
λάμας καὶ Φαρὰς καὶ Πάμισον ὡς πρὸς τὰς χειμερι-
νὰς δύσεις, ὅθεν οὐχ οἷον ἐπὶ τὴν Σελλασίαν, ἀλλ' 9
οὐδὲ τὸν Εὐρώταν δέον ἐστὶ διαβαίνειν τὸν προτι-
θέμενον παρὰ Θαλάμας ποιεῖσθαι τὴν πορείαν εἰς
τὴν Μεσσηνίαν.

Πρὸς δὲ τούτοις φησὶ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς Μεσ- 17
σήνης πεποιῆσθαι τὸν Νάβιν κατὰ τὴν πύλην τὴν
φέρουσαν ἐπὶ Τεγέαν. τοῦτο δ' ἔστιν ἄλογον· πρό- 2
κειται γὰρ τῆς Τεγέας ἡ Μεγάλη πόλις ὡς πρὸς τὴν
Μεσσήνην, ὥστ' ἀδύνατον εἶναι καλεῖσθαί τινα πύ-
λην παρὰ τοῖς Μεσσηνίοις ἐπὶ Τεγέαν. ἀλλ' ἔστι 3
παρ' αὐτοῖς πύλη Τεγεᾶτις προσαγορευομένη, καθ'
ἣν ἐποίησε τὴν ἐπάνοδον Νάβις· ᾧ πλανηθεὶς ἔγ-
γιον ὑπέλαβε τὴν Τεγέαν εἶναι Μεσσηνίων. τὸ δ' 4
ἔστιν οὐ τοιοῦτον, ἀλλ' ἡ Λακωνικὴ καὶ ἡ Μεγαλο-
πολῖτις χώρα μεταξὺ κεῖται τῆς Μεσσηνίας καὶ Τε-
γεάτιδος. τὸ δὲ τελευταῖον· φησὶ γὰρ τὸν Ἀλφειὸν 5
ἐκ τῆς πηγῆς εὐθέως κρυφθέντα καὶ πολὺν ἐνεχθέντα
τόπον ὑπὸ γῆς ἐκβάλλειν περὶ Λυκόαν τῆς Ἀρκαδίας.
ὁ δὲ ποταμὸς οὐ πολὺν τόπον ἀποσχὼν τῆς πηγῆς, 6
καὶ κρυφθεὶς ἐπὶ δέκα στάδια, πάλιν ἐκπίπτει, καὶ 7
τὸ λοιπὸν φερόμενος διὰ τῆς Μεγαλοπολίτιδος τὰς
μὲν ἀρχὰς ἐλαφρός, εἶτα λαμβάνων αὔξησιν καὶ δια-
νύσας ἐπιφανῶς πᾶσαν τὴν προειρημένην χώραν ἐπὶ
διακοσίους σταδίους γίγνεται πρὸς Λυκόαν, ἤδη
προσειληφὼς καὶ τὸ τοῦ Λουσίου ῥεῦμα καὶ παντε-
λῶς ἄβατος ὢν καὶ βαθύς. [Ζήτει· ὀλίγα διέλειπε,
addit eclogarius.]

8 Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πάντα μοι δοκεῖ τὰ προειρη-
μένα διαπτώματα μὲν εἶναι, πρόφασιν δὲ ἐπιδέχε-
σθαι καὶ παραίτησιν· τὰ μὲν γὰρ δι' ἄγνοιαν γέγονε,
τὸ δὲ περὶ τὴν ναυμαχίαν διὰ τὴν πρὸς τὴν πατρί-
9 δα φιλοστοργίαν. τίς οὖν εἰκότως ἂν Ζήνωνι μέμ-
ψαιτο, διότι τὸ πλεῖον οὐ περὶ τὴν τῶν πραγμάτων
ζήτησιν οὐδὲ περὶ τὸν χειρισμὸν τῆς ὑποθέσεως,
ἀλλὰ περὶ τὴν τῆς λέξεως κατασκευὴν ἐσπούδακε,
καὶ δῆλός ἐστι πολλάκις ἐπὶ τούτῳ σεμνυνόμενος,
καθάπερ καὶ πλείους ἕτεροι τῶν ἐπιφανῶν συγγρα-
10 φέων; ἐγὼ δὲ φημὶ μὲν δεῖν πρόνοιαν ποιεῖσθαι
καὶ σπουδάζειν ὑπὲρ τοῦ δεόντως ἐξαγγέλλειν τὰς
πράξεις· δῆλον γὰρ ὡς οὐ μικρά, μεγάλα δὲ συμβάλ-
λεται τοῦτο πρὸς τὴν ἱστορίαν· οὐ μὴν ἡγεμονικώ-
τατόν γε καὶ πρῶτον αὐτὸ παρὰ τοῖς μετρίοις ἀν-
11 δράσι τίθεσθαι· πολλοῦ γε δεῖ· ἄλλα γὰρ ἂν εἴη
καλλίω μέρη τῆς ἱστορίας, ἐφ' οἷς ἂν μᾶλλον σεμ-
νυνθείη πολιτικὸς ἀνήρ.

18 Ὃ δὲ λέγειν βούλομαι, γένοιτ' ἂν οὕτω μάλιστα
2 καταφανές. ἐξηγούμενος γὰρ ὁ προειρημένος συγ-
γραφεὺς τήν τε Γάζης πολιορκίαν καὶ τὴν γενομέ-
νην παράταξιν Ἀντιόχου πρὸς Σκόπαν ἐν Κοίλῃ Συ-
ρίᾳ περὶ τὸ Πάνιον, περὶ μὲν τὴν τῆς λέξεως κατα-
σκευὴν δῆλός ἐστιν ἐπὶ τοσοῦτον ἐσπουδακὼς ὡς
ὑπερβολὴν τερατείας μὴ καταλιπεῖν τοῖς τὰς ἐπιδει-
κτικὰς καὶ πρὸς ἔκπληξιν τῶν πολλῶν συντάξεις
3 ποιουμένοις, τῶν γε μὴν πραγμάτων ἐπὶ τοσοῦτον
ὠλιγώρηκεν ὥστε πάλιν ἀνυπέρβλητον εἶναι τὴν
4 εὐχέρειαν καὶ τὴν ἀπειρίαν τοῦ συγγραφέως. προ-
θέμενος γὰρ πρώτην διασαφεῖν τὴν τῶν περὶ τὸν
Σκόπαν ἔκταξιν, τῷ μὲν δεξιῷ κέρατί φησι τῆς ὑπω-
ρείας ἔχεσθαι τὴν φάλαγγα μετ' ὀλίγων ἱππέων, τὸ

δ' εὐώνυμον αὐτῆς καὶ τοὺς ἱππεῖς πάντας τοὺς ἐπὶ
τούτου τεταγμένους ἐν τοῖς ἐπιπέδοις κεῖσθαι. τὸν 5
δ' Ἀντίοχον ἔτι μὲν τῆς ἑωθινῆς ἐκπέμψαι φησὶ τὸν
πρεσβύτερον υἱὸν Ἀντίοχον ἔχοντα μέρος τι τῆς δυ-
νάμεως, ἵνα προκαταλάβηται τῆς ὀρεινῆς τοὺς ὑπερ-
κειμένους τῶν πολεμίων τόπους, τὴν δὲ λοιπὴν δύ- 6
ναμιν ἅμα τῷ φωτὶ διαβιβάσαντα τὸν ποταμὸν μεταξὺ
τῶν στρατοπέδων ἐν τοῖς ἐπιπέδοις ἐκτάττειν, τιθέντα
τοὺς μὲν φαλαγγίτας ἐπὶ μίαν εὐθεῖαν κατὰ μέσην
τὴν τῶν πολεμίων τάξιν, τῶν δ' ἱππέων τοὺς μὲν
ἐπὶ τὸ λαιὸν κέρας τῆς φάλαγγος, τοὺς δ' ἐπὶ τὸ δε-
ξιόν, ἐν οἷς εἶναι καὶ τὴν κατάφρακτον ἵππον, ἧς
ἡγεῖτο πάσης ὁ νεώτερος Ἀντίοχος τῶν υἱῶν. μετὰ 7
δὲ ταῦτά φησι τὰ θηρία προτάξαι τῆς φάλαγγος ἐν
διαστήματι καὶ τοὺς μετ' Ἀντιπάτρου Ταραντίνους,
τὰ δὲ μεταξὺ τῶν θηρίων πληρῶσαι τοῖς τοξόταις καὶ
σφενδονήταις, αὐτὸν δὲ μετὰ τῆς ἑταιρικῆς ἵππου
καὶ τῶν ὑπασπιστῶν κατόπιν ἐπιστῆναι τοῖς θηρίοις.
ταῦτα δὲ ὑποθέμενος, τὸν μὲν νεώτερον Ἀντίοχόν 8
φησιν, ὃν ἐν τοῖς ἐπιπέδοις ἔθηκε κατὰ τὸ λαιὸν τῶν
πολεμίων ἔχοντα τὴν κατάφρακτον ἵππον, τοῦτον ἐκ
τῆς ὀρεινῆς ἐπενεχθέντα τρέψασθαι τοὺς ἱππέας τοὺς
περὶ τὸν Πτολεμαῖον τὸν Ἀερόπου καὶ καταδιώκειν,
ὃς ἐτύγχανε τοῖς Αἰτωλοῖς ἐπιτεταγμένος ἐν τοῖς ἐπι-
πέδοις ἐπὶ τῶν εὐωνύμων, τὰς δὲ φάλαγγας, ἐπεὶ 9
συνέβαλον ἀλλήλαις, μάχην ποιεῖν ἰσχυράν. ὅτι δὲ 10
συμβαλεῖν ἀδύνατον ἦν τῶν θηρίων καὶ τῶν ἱπ-
πέων καὶ τῶν εὐζώνων προτεταγμένων, τοῦτο οὐκέτι
συνορᾷ.

Μετὰ δὲ ταῦτά φησι καταπροτερουμένην τὴν 19
φάλαγγα ταῖς εὐχειρίαις καὶ πιεζομένην ὑπὸ τῶν
Αἰτωλῶν ἀναχωρεῖν ἐπὶ πόδα, τὰ δὲ θηρία τοὺς ἐγ-

κλίνοντας ἐκδεχόμενα καὶ συμπίπτοντα τοῖς πολε-
2 μίοις μεγάλην παρέχεσθαι χρείαν. πῶς δὲ ταῦτα
γέγονεν ὀπίσω τῆς φάλαγγος οὐ ῥᾴδιον καταμαθεῖν,
3 ἢ πῶς γενόμενα παρείχετο χρείαν μεγάλην· ὅτε γὰρ
ἅπαξ αἱ φάλαγγες συνέπεσον ἀλλήλαις, οὐκέτι δυ-
νατὸν ἦν κρῖναι τὰ θηρία τίς τῶν ὑποπιπτόντων φί-
4 λιος ἢ πολέμιός ἐστι. πρὸς δὲ τούτοις φησὶ τοὺς Αἰ-
τωλῶν ἱππέας δυσχρηστεῖσθαι κατὰ τὸν κίνδυνον διὰ
5 τὴν ἀσυνήθειαν τῆς τῶν θηρίων φαντασίας. ἀλλ'
οἱ μὲν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ταχθέντες ἐξ ἀρχῆς ἀκέραιοι
διέμενον, ὥς αὐτός φησι· τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος τῶν
ἱππέων τὸ μερισθὲν ἐπὶ τὸ λαιὸν ἐπεφεύγει πᾶν ὑπὸ
6 τῶν περὶ τὸν Ἀντίοχον ἡττημένον. ποῖον οὖν μέρος
τῶν ἱππέων ἦν κατὰ μέσην τὴν φάλαγγά τὸ τοὺς
7 ἐλέφαντας ἐκπληττόμενον; ποῦ δὲ ὁ βασιλεὺς γέ-
γονε, καὶ τίνα παρέσχηται χρείαν ἐν τῇ μάχῃ, τὸ
κάλλιστον σύστημα περὶ αὑτὸν ἐσχηκὼς καὶ τῶν πε-
ζῶν καὶ τῶν ἱππέων; ἁπλῶς γὰρ οὐδὲν εἴρηται περὶ
8 τούτων. ποῦ δὲ ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν Ἀντίοχος
ὁ μετὰ μέρους τινὸς τῆς δυνάμεως προκαταλαβόμε-
9 νος τοὺς ὑπερδεξίους τόπους; οὗτος μὲν γὰρ οὐδὲ
εἰς τὴν στρατοπεδείαν ἀνακεχώρηκεν αὐτῷ μετὰ τὴν
μάχην. εἰκότως· δύο γὰρ Ἀντιόχους ὑπέθετο τοῦ
βασιλέως υἱούς, ὄντος ἑνὸς τοῦ τότε συνεστρατευμέ-
10 νου. πῶς δὲ ὁ Σκόπας ἅμα μὲν αὐτῷ πρῶτος, ἅμα
δ' ἔσχατος ἀναλέλυκεν ἐκ τοῦ κινδύνου; φησὶ γὰρ
αὐτὸν ἰδόντα τοὺς περὶ τὸν νεώτερον Ἀντίοχον ἐκ
τοῦ διώγματος ἐπιφαινομένους κατὰ νώτου τοῖς φα-
λαγγίταις, καὶ διὰ τοῦτο τὰς τοῦ νικᾶν ἐλπίδας ἀπο-
11 γνόντα, ποιεῖσθαι τὴν ἀποχώρησιν, μετὰ δὲ ταῦτα
συστῆναι τὸν μέγιστον κίνδυνον, κυκλωθείσης τῆς
φάλαγγος ὑπό τε τῶν θηρίων καὶ τῶν ἱππέων, καὶ

τελευταῖον ἀποχωρῆσαι τὸν Σκόπαν ἀπὸ τοῦ κιν-
δύνου.
Ταῦτα δέ μοι δοκεῖ, καὶ καθόλου τὰ τοιαῦτα 20
τῶν ἀλογημάτων, πολλὴν ἐπιφέρειν αἰσχύνην τοῖς
συγγραφεῦσι. διὸ δεῖ μάλιστα μὲν πειρᾶσθαι πάν- 2
των κρατεῖν τῶν τῆς ἱστορίας μερῶν· καλὸν γάρ· εἰ
δὲ μὴ τοῦτο δυνατόν, τῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ τῶν
μεγίστων ἐν αὐτῇ πλείστην ποιεῖσθαι πρόνοιαν.
Ταῦτα μὲν οὖν προήχθην εἰπεῖν, θεωρῶν νῦν, 3
καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν καὶ ἐπιτηδευμά-
των, τὸ μὲν ἀληθινὸν καὶ πρὸς τὴν χρείαν ἀνῆκον
ἐν ἑκάστοις, ἐπισεσυρμένον, τὸ δὲ πρὸς ἀλαζονείαν 4
καὶ φαντασίαν, ἐπαινούμενον καὶ ζηλούμενον, ὡς
μέγα τι καὶ θαυμάσιον, ὃ καὶ τὴν κατασκευὴν ἔχει
ῥᾳδιεστέραν καὶ τὴν εὐδόκησιν ὀλιγοδεεστέραν, κα-
θάπερ αἱ λοιπαὶ τῶν γραφῶν. περὶ δὲ τῆς τῶν τό- 5
πων ἀγνοίας τῶν κατὰ τὴν Λακωνικὴν διὰ τὸ μεγά-
λην εἶναι τὴν παράπτωσιν οὐκ ὤκνησα γράψαι καὶ
πρὸς αὐτὸν Ζήνωνα, κρίνων καλὸν εἶναι τὸ μὴ τὰς 6
τῶν πέλας ἁμαρτίας ἴδια προτερήματα νομίζειν, κα-
θάπερ ἔνιοι ποιεῖν εἰώθασιν, ἀλλὰ μὴ μόνον τῶν
ἰδίων ὑπομνημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλλοτρίων, καθ'
ὅσον οἷοί τ' ἐσμέν, ποιεῖσθαι πρόνοιαν καὶ διόρθωσιν
χάριν τῆς κοινῆς ὠφελείας. ὁ δὲ λαβὼν τὴν ἐπιστο- 7
λήν, καὶ γνοὺς ἀδύνατον οὖσαν τὴν μετάθεσιν διὰ
τὸ προεκδεδωκέναι τὰς συντάξεις, ἐλυπήθη μὲν ὡς
ἔνι μάλιστα, ποιεῖν δ' οὐδὲν εἶχε, τήν γε μὴν ἡμε-
τέραν αἵρεσιν ἀπεδέξατο φιλοφρόνως. ὃ δὴ κἂν ἐγὼ 8
παρακαλέσαιμι περὶ αὐτοῦ τοὺς καθ' ἡμᾶς καὶ τοὺς
ἐπιγιγνομένους, ἐὰν μὲν κατὰ πρόθεσιν εὑρισκώμεθά
που κατὰ τὴν πραγματείαν διαψευδόμενοι καὶ παρο-
ρῶντες τὴν ἀλήθειαν, ἀπαραιτήτως ἐπιτιμᾶν, ἐὰν δὲ 9

κατ᾽ ἄγνοιαν, συγγνώμην ἔχειν, καὶ μάλιστα πάντων ἡμῖν διὰ τὸ μέγεθος τῆς συντάξεως καὶ διὰ τὴν καθόλου περιβολὴν τῶν πραγμάτων.

21 Ὅτι ὁ Τληπόλεμος ὁ τὰ τῆς βασιλείας τῶν Αἰγυ-
πτίων πράγματα μεταχειριζόμενος ἦν μὲν κατὰ τὴν
ἡλικίαν νέος καὶ κατὰ τὸ συνεχὲς ἐν στρατιωτικῷ βίῳ
2 διεγεγόνει μετὰ φαντασίας, ἦν δὲ καὶ τῇ φύσει με-
τέωρος καὶ φιλόδοξος, καὶ καθόλου πολλὰ μὲν εἰς
πραγμάτων λόγον ἀγαθὰ προσεφέρετο, πολλὰ δὲ καὶ
3 κακά. στρατηγεῖν μὲν γὰρ ἐν τοῖς ὑπαίθροις καὶ χει-
ρίζειν πολεμικὰς πράξεις δυνατὸς ἦν, καὶ ἀνδρώδης
ὑπῆρχε τῇ φύσει, καὶ πρὸς τὰς στρατιωτικὰς ὁμιλίας
4 εὐφυῶς διέκειτο· πρὸς δὲ ποικίλων πραγμάτων χει-
ρισμόν, δεόμενον ἐπιστάσεως καὶ νήψεως, καὶ πρὸς
φυλακὴν χρημάτων καὶ καθόλου τὴν περὶ τὸ λυσι-
τελὲς οἰκονομίαν, ἀφυέστατος ὑπῆρχε πάντων. ᾗ καὶ
ταχέως οὐ μόνον * ἔσφηλεν, ἀλλὰ καὶ τὴν βασιλείαν
6 ἠλάττωσε. παραλαβὼν γὰρ τὴν τῶν χρημάτων ἐξου-
σίαν, τὸ μὲν πλεῖστον μέρος τῆς ἡμέρας κατέτριβε
σφαιρομαχῶν καὶ πρὸς τὰ μειράκια διαμιλλώμενος
7 ἐν τοῖς ὅπλοις, ἀπὸ δὲ τούτων γιγνόμενος εὐθέως
πότους συνῆγε καὶ τὸ πλεῖον μέρος τοῦ βίου περὶ
8 ταῦτα καὶ σὺν τούτοις εἶχε τὴν διατριβήν. ὃν δέ
ποτε χρόνον τῆς ἡμέρας ἀπεμέριζε πρὸς ἐντεύξεις, ἐν
τούτῳ διεδίδου, μᾶλλον δέ, εἰ δεῖ τὸ φαινόμενον εἰ-
πεῖν, διερρίπτει τὰ βασιλικὰ χρήματα τοῖς ἀπὸ τῆς
Ἑλλάδος παραγεγονόσι πρεσβευταῖς καὶ τοῖς περὶ
τὸν Διόνυσον τεχνίταις, μάλιστα δὲ τοῖς περὶ τὴν
9 αὐλὴν ἡγεμόσι καὶ στρατιώταις. καθόλου γὰρ ἀνα-
νεύειν οὐκ ᾔδει, τῷ δὲ πρὸς χάριν ὁμιλήσαντι πᾶν
10 ἐξ ἑτοίμου τὸ φανὲν ἐδίδου. τὸ λοιπὸν ηὔξανε τὸ
11 κακόν, ἐξ αὑτοῦ λαμβάνον τὴν ἐπίδοσιν. πᾶς γὰρ ὁ

παθὼν εὖ παρὰ τὴν προσδοκίαν καὶ τοῦ γεγονότος
χάριν καὶ τοῦ μέλλοντος ὑπερεβάλλετο ταῖς τῶν λό-
γων εὐχαριστίαις· ὁ δὲ πυνθανόμενος τὸν γιγνόμε- 12
νον ἐκ πάντων ἔπαινον ὑπὲρ αὑτοῦ καὶ τὰς ἐν τοῖς
πότοις ἐπιχύσεις, ἔτι δὲ τὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὰ διὰ
τῶν ἀκροαμάτων εἰς αὐτὸν ᾀδόμενα παίγνια κατὰ
τὴν πόλιν, εἰς τέλος ἐχαυνοῦτο καὶ μᾶλλον ἀεὶ καὶ
μᾶλλον ἐξετυφοῦτο, καὶ προχειρότερος ἐγίγνετο πρὸς
τὰς ξενικὰς καὶ στρατιωτικὰς χάριτας. ἐφ' οἷς οἱ 22
περὶ τὴν αὐλὴν ἀσχάλλοντες πάντα παρεσημαί-
νοντο καὶ βαρέως αὐτοῦ τὴν αὐθάδειαν ὑπέφε-
ρον, τὸν δὲ Σωσίβιον ἐκ παραθέσεως ἐθαύμαζον.
ἐδόκει γὰρ οὗτος τοῦ τε βασιλέως προεστάναι φρο- 2
νιμώτερον ἢ κατὰ τὴν ἡλικίαν, τήν τε πρὸς τοὺς
ἐκτὸς ἀπάντησιν ἀξίαν ποιεῖσθαι τῆς ἐγκεχειρισμένης
αὑτῷ πίστεως· αὕτη δ' ἦν ἡ σφραγὶς καὶ τὸ τοῦ βα-
σιλέως σῶμα. κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀνακομιξό- 3
μενος ἥκει παρὰ τοῦ Φιλίππου Πτολεμαῖος ὁ Σωσι-
βίου. καὶ πρὶν μὲν οὖν ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκπλεῦ- 4
σαι πλήρης ἦν τύφου διά τε τὴν ἰδίαν φύσιν καὶ
διὰ τὴν προσγεγενημένην ἐκ τοῦ πατρὸς εὐκαιρίαν·
ὡς δὲ καταπλεύσας εἰς τὴν Μακεδονίαν συνέμιξε τοῖς
περὶ τὴν αὐλὴν νεανίσκοις, ὑπολαβὼν εἶναι τὴν Μα-
κεδόνων ἀνδρείαν ἐν τῇ τῆς ὑποδέσεως καὶ τῇ τῆς
ἐσθῆτος διαφορᾷ, παρῆν ταῦτα πάντα ἐζηλωκὼς καὶ
πεπεισμένος αὐτὸν μὲν ἄνδρα γεγονέναι διὰ τὴν
ἐκδημίαν καὶ διὰ τὸ Μακεδόσιν ὡμιληκέναι, τοὺς δὲ
κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀνδράποδα καὶ βλᾶκας δια-
μένειν. διόπερ εὐθέως ἐζηλοτύπει καὶ παρετρίβετο 6
πρὸς τὸν Τληπόλεμον. πάντων δ' αὐτῷ συγκατατι-
θεμένων τῶν περὶ τὴν αὐλὴν διὰ τὸ τὸν Τληπόλε-
μον καὶ τὰ πράγματα καὶ τὰ χρήματα μὴ ὡς ἐπίτρο-

πον, ἀλλ' ὡς κληρονόμον χειρίζειν, ταχέως ηὐξήθη
8 τὰ τῆς διαφορᾶς. καθ' ὃν καιρὸν ὁ Τληπόλεμος,
προσπιπτόντων αὐτῷ λόγων δυσμενικῶν ἐκ τῆς τῶν
αὐλικῶν παρατηρήσεως καὶ κακοπραγμοσύνης, τὰς
μὲν ἀρχὰς παρήκουε καὶ κατεφρόνει τῶν λεγομένων·
9 ὡς δέ ποτε καὶ κοινῇ συνεδρεύσαντες ἐτόλμησαν ἐν
τῷ μέσῳ καταμέμφεσθαι τὸν Τληπόλεμον, ὡς κακῶς
χειρίζοντα τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν οὐ παρόντος αὐτοῦ,
10 τότε δὴ παροξυνθεὶς συνῆγε τὸ συνέδριον καὶ πα-
ρελθὼν ἐκείνους μὲν ἔφη λάθρᾳ καὶ κατ' ἰδίαν ποι-
εῖσθαι κατ' αὐτοῦ τὰς διαβολάς, αὐτὸς δ' ἔκρινε κοινῇ
καὶ κατὰ πρόσωπον αὐτῶν ποιήσασθαι τὴν κατηγο-
ρίαν. [Ζήτει ἐν τῷ περὶ δημηγοριῶν, addit eclogarius.]
11 Ὅτι μετὰ τὴν δημηγορίαν ἔλαβε καὶ τὴν σφρα-
γῖδα παρὰ Σωσιβίου, καὶ ταύτην παρειληφὼς ὁ Τλη-
πόλεμος λοιπὸν ἤδη πάντα τὰ πράγματα κατὰ τὴν
αὑτοῦ προαίρεσιν ἔπραττεν. [Exc. Peir. p. 69—86.]
23 Πόπλιος δὲ Σκιπίων ἧκεν ἐκ Λιβύης οὐ πολὺ
2 κατόπιν τῶν προειρημένων καιρῶν. οὔσης δὲ τῆς
προσδοκίας τῶν πολλῶν ἀκολούθου τῷ μεγέθει τῶν
πράξεων, μεγάλην εἶναι συνέβαινε καὶ τὴν φαντα-
σίαν περὶ τὸν ἄνδρα καὶ τὴν τοῦ πλήθους εὔνοιαν
3 πρὸς αὐτόν. καὶ τοῦτο εἰκότως ἐκ τῶν κατὰ λόγον
4 ἐγίγνετο καὶ καθηκόντως· οὐδέποτε γὰρ ἂν ἐλπίσαν-
τες Ἀννίβαν ἐκβαλεῖν ἐξ Ἰταλίας οὐδ' ἀποτρίψεσθαι
τὸν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων κίνδυνον, τότε
δοκοῦντες ἤδη βεβαίως οὐ μόνον ἐκτὸς γεγονέναι
παντὸς φόβου καὶ πάσης περιστάσεως, ἀλλὰ καὶ κρα-
τεῖν τῶν ἐχθρῶν, ὑπερβολὴν οὐ κατέλιπον χαρᾶς.
5 ὡς δὲ καὶ τὸν θρίαμβον εἰσῆγε, τότε καὶ μᾶλλον ἔτι
διὰ τῆς τῶν εἰσαγομένων ἐναργείας μιμνησκόμενοι
τῶν προγεγονότων κινδύνων ἐκπαθεῖς ἐγίγνοντο

κατά τε τὴν πρὸς θεοὺς εὐχαριστίαν καὶ κατὰ τὴν
πρὸς τὸν αἴτιον τῆς τηλικαύτης μεταβολῆς εὔνοιαν.
καὶ γὰρ ὁ Σύφαξ ὁ τῶν Μασαισυλίων βασιλεὺς ἤχθη 6
τότε διὰ τῆς πόλεως ἐν τῷ θριάμβῳ μετὰ τῶν αἰχμα-
λώτων· ὃς καὶ μετά τινα χρόνον ἐν τῇ φυλακῇ τὸν
βίον μετήλλαξε. τούτων δὲ συντελεσθέντων, οἱ μὲν 7
ἐν τῇ Ῥώμῃ κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀγῶ-
νας ἦγον καὶ πανηγύρεις ἐπιφανῶς, χορηγὸν ἔχοντες
εἰς ταῦτα τὴν Σκιπίωνος μεγαλοψυχίαν. [Exc. ant.
p. 269.]

Ὅτι Φίλιππος ὁ βασιλεὺς τοῦ χειμῶνος ἤδη κα- 24
ταρχομένου, καθ' ὃν Πόπλιος Σολπίκιος ὕπατος κα-
τεστάθη ἐν Ῥώμῃ, ποιούμενος τὴν διατριβὴν ἐν τοῖς
Βαργυλίοις, θεωρῶν καὶ τοὺς Ῥοδίους καὶ τὸν Ἄττα-
λον οὐχ οἷον διαλύοντας τὸ ναυτικόν, ἀλλὰ καὶ προσ-
πληροῦντας ναῦς καὶ φιλοτιμότερον προσκειμένους
ταῖς φυλακαῖς, δυσχρήστως διέκειτο καὶ πολλὰς καὶ
ποικίλας εἶχε περὶ τοῦ μέλλοντος ἐπινοίας. ἅμα μὲν 2
γὰρ ἠγωνία τὸν ἐκ τῶν Βαργυλίων ἔκπλουν καὶ
προεωρᾶτο τὸν κατὰ θάλατταν κίνδυνον, ἅμα δὲ τοῖς
κατὰ τὴν Μακεδονίαν πράγμασι διαπιστῶν οὐδαμῶς
ἐβούλετο παραχειμάζειν κατὰ τὴν Ἀσίαν, φοβούμενος 3*
μὲν οὖν καὶ τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ τοὺς Ῥωμαίους· καὶ
γὰρ οὐδ' ἠγνόει τὰς ἐξαποστελλομένας κατ' αὐτοῦ
πρεσβείας εἰς Ῥώμην, * διόπερ πέρας ἔχει τὰ κατὰ τὴν
Λιβύην. ἐξ ὧν ἐδυσχρηστεῖτο μὲν ὑπερβαλλόντως, 4
ἠναγκάζετο δὲ κατὰ τὸ παρὸν ἐπιμένων αὐτοῦ τὸ δὴ
λεγόμενον λύκου βίον ζῆν. παρ' ὧν μὲν γὰρ ἁρπά- 5
ζων καὶ κλέπτων, τοὺς δὲ ἀποβιαζόμενος, ἐνίους δὲ
παρὰ φύσιν αἰκάλλων διὰ τὸ λιμώττειν αὐτῷ τὸ στρά-
τευμα, ποτὲ μὲν ἐσιτεῖτο κρέα, ποτὲ δὲ σῦκα, ποτὲ δὲ
σιτάρια βραχέα παντελῶς· ὧν τινὰ μὲν αὐτῷ Ζεῦξις

ἐχορήγει, τὰ δὲ Μυλασεῖς καὶ Ἀλαβανδεῖς καὶ Μά-
γνητες, οὓς ὁπότε μέν τι δοῖεν, ἔσαινεν, ὅτε δὲ μὴ
7 δοῖεν, ὑλάκτει καὶ ἐπεβούλευεν αὐτοῖς. τέλος ἐπὶ
τὴν Μυλασέων πόλιν πράξεις συνεστήσατο διὰ Φι-
λοκλέους, ἐσφάλη δὲ διὰ τὴν ἀλογίαν τῆς ἐπιβολῆς.
8 τὴν δ' Ἀλαβανδέων χώραν ὡς πολεμίαν κατέφθειρε,
φήσας ἀναγκαῖον εἶναι πορίζειν τῷ στρατεύματι τὰ
9 πρὸς τὴν τροφήν. [Exc. Peir. p. 86.]

Πολύβιος δ' ὁ Μεγαλοπολίτης ἐν τῇ ἑκκαιδεκάτῃ τῶν
Ἱστοριῶν, Φίλιππος, φησίν, ὁ Περσέως πατήρ, ὅτε τὴν
Ἀσίαν κατέτρεχεν, ἀπορῶν τροφῶν τοῖς στρατιώταις
παρὰ Μαγνήτων, ἐπεὶ σῖτον οὐκ εἶχον, σῦκα ἔλαβε.
διὸ καὶ Μυοῦντος κυριεύσας τοῖς Μάγνησιν ἐχαρί-
σατο τὸ χωρίον ἀντὶ τῶν σύκων. [Athen. 3, p. 78, E.]

25 Ὅτι ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος ἐξέπεμπε πρεσβευ-
τὰς πρὸς Ἄτταλον τὸν βασιλέα τοὺς ἅμα μὲν εὐχα-
ριστήσοντας ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν, ἅμα δὲ παρακαλέσον-
τας αὐτὸν ἐλθεῖν Ἀθήναζε χάριν τοῦ συνδιαλαβεῖν
2 περὶ τῶν ἐνεστώτων. ὁ δὲ βασιλεὺς μετά τινας ἡμέ-
ρας πυθόμενος καταπεπλευκέναι Ῥωμαίων πρεσβευ-
τὰς εἰς τὸν Πειραιᾶ, καὶ νομίζων ἀναγκαῖον εἶναι
3 τὸ συμμίξαι τούτοις, ἀνήχθη κατὰ σπουδήν. ὁ δὲ
τῶν Ἀθηναίων δῆμος γνοὺς τὴν παρουσίαν αὐτοῦ
μεγαλομερῶς ἐψηφίσατο περὶ τῆς ἀπαντήσεως καὶ
4 τῆς ὅλης ἀποδοχῆς τοῦ βασιλέως. Ἄτταλος δὲ κατα-
πλεύσας εἰς τὸν Πειραιᾶ τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν
ἐχρημάτισε τοῖς ἐκ τῆς Ῥώμης πρεσβευταῖς, θεωρῶν
δ' αὐτοὺς καὶ τῆς προγεγενημένης κοινοπραγίας μνη-
μονεύοντας καὶ πρὸς τὸν κατὰ τοῦ Φιλίππου πόλε-
5 μον ἑτοίμους ὄντας περιχαρὴς ἦν. τῇ δ' ἐπαύριον
ἅμα τοῖς Ῥωμαίοις καὶ τοῖς τῶν Ἀθηναίων ἄρχουσιν
ἀνέβαινεν εἰς ἄστυ μετὰ μεγάλης προστασίας· οὐ

γὰρ μόνον οἱ τὰς ἀρχὰς ἔχοντες μετὰ τῶν ἱππέων,
ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ πολῖται μετὰ τέκνων καὶ γυναι-
κῶν ἀπήντων αὐτοῖς. ὡς δὲ συνέμιξαν, τοιαύτη παρὰ 6
τῶν πολλῶν ἐγένετο κατὰ τὴν ἀπάντησιν φιλανθρω-
πία πρός τε Ῥωμαίους καὶ ἔτι μᾶλλον πρὸς τὸν Ἄτ-
ταλον ὥσθ' ὑπερβολὴν μὴ καταλιπεῖν. ἐπεὶ δ' εἰσῄει 7
κατὰ τὸ Δίπυλον, ἐξ ἑκατέρου τοῦ μέρους παρέστη-
σαν τὰς ἱερείας καὶ τοὺς ἱερεῖς. μετὰ δὲ ταῦτα πάν-
τας μὲν τοὺς ναοὺς ἀνέῳξαν, ἐπὶ δὲ πᾶσι θύματα
τοῖς βωμοῖς παραστήσαντες ἠξίωσαν αὐτὸν θῦσαι.
τὸ δὲ τελευταῖον ἐψηφίσαντο τιμὰς τηλικαύτας ἡλί- 8
κας οὐδενὶ ταχέως τῶν πρότερον εἰς αὐτοὺς εὐεργε-
τῶν γεγονότων· πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ φυλὴν 9
ἐπώνυμον ἐποίησαν Ἀττάλῳ, καὶ κατένειμαν αὐτὸν
εἰς τοὺς ἐπωνύμους τῶν ἀρχηγετῶν.

Μετὰ δὲ ταῦτα συναγαγόντες ἐκκλησίαν ἐκάλουν 26
τὸν προειρημένον. παραιτουμένου δὲ καὶ φάσκοντος 2
εἶναι φορτικὸν τὸ κατὰ πρόσωπον εἰσελθόντα διαπο-
ρεύεσθαι τὰς εὐεργεσίας τὰς αὐτοῦ τοῖς εὖ πεπονθόσι,
τῆς μὲν εἰσόδου παρῆκαν, γράψαντα δ' αὐτὸν ἠξίουν 3
ἐκδοῦναι περὶ ὧν ὑπολαμβάνει συμφέρειν πρὸς τοὺς
ἐνεστῶτας καιρούς. τοῦ δὲ πεισθέντος καὶ γράψαν- 4
τος εἰσήνεγκαν τὴν ἐπιστολὴν οἱ προεστῶτες. ἦν δὲ 5
τὰ κεφάλαια τῶν γεγραμμένων ἀνάμνησις τῶν πρό-
τερον ἐξ αὐτοῦ γεγονότων εὐεργετημάτων εἰς τὸν δῆ-
μον, ἐξαρίθμησις τῶν πεπραγμένων αὐτῷ πρὸς Φί-
λιππον κατὰ τοὺς ἐνεστῶτας καρούς, τελευταία δὲ 6
παράκλησις εἰς τὸν κατὰ Φιλίππου πόλεμον, καὶ
διορκισμός, ὡς ἐὰν μὴ νῦν ἕλωνται συνεμβαίνειν εὐ-
γενῶς εἰς τὴν ἀπέχθειαν ἅμα Ῥοδίοις καὶ Ῥωμαίοις
καὶ αὐτῷ, μετὰ δὲ ταῦτα παρέντες τοὺς καιροὺς κοι-
νωνεῖν βούλωνται τῆς εἰρήνης, ἄλλων αὐτὴν κατερ-

γασαμένων, ἀστοχήσειν αὐτοὺς τοῦ τῇ πατρίδι συμ-
7 φέροντος. τῆς δὲ ἐπιστολῆς ταύτης ἀναγνωσθείσης
ἕτοιμον ἦν τὸ πλῆθος ψηφίζεσθαι τὸν πόλεμον καὶ
διὰ τὰ λεγόμενα καὶ διὰ τὴν εὔνοιαν τὴν πρὸς τὸν
8 Ἄτταλον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν Ῥοδίων ἐπεισελθόν-
των καὶ πολλοὺς πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν διαθεμέ-
νων λόγους, ἔδοξε τοῖς Ἀθηναίοις ἐκφέρειν τῷ Φι-
9 λίππῳ τὸν πόλεμον. ἀπεδέξαντο δὲ καὶ τοὺς Ῥοδίους
μεγαλομερῶς καὶ τόν τε δῆμον ἐστεφάνωσαν ἀρι-
στείων στεφάνῳ καὶ πᾶσι Ῥοδίοις ἰσοπολιτείαν ἐψη-
φίσαντο διὰ τὸ κἀκείνους αὐτοῖς χωρὶς τῶν ἄλλων
τάς τε ναῦς ἀποκαταστῆσαι τὰς αἰχμαλώτους γενο-
10 μένας καὶ τοὺς ἄνδρας. οἱ μὲν οὖν πρέσβεις οἱ παρὰ
τῶν Ῥοδίων ταῦτα διαπράξαντες ἀνήχθησαν εἰς τὴν
Κέων ἐπὶ τὰς νήσους μετὰ τοῦ στόλου.

27 Ὅτι καθ᾽ ὃν χρόνον οἱ τῶν Ῥωμαίων πρέσβεις
ἐν ταῖς Ἀθήναις ἐποιοῦντο τὴν διατριβήν, Νικάνο-
ρος τοῦ παρὰ Φιλίππου κατατρέχοντος τὴν Ἀττικὴν
ἕως τῆς Ἀκαδημείας, προδιαπεμψάμενοι πρὸς αὐτὸν
2 οἱ Ῥωμαῖοι κήρυκα συνέμιξαν αὐτῷ καὶ παρεκά-
λεσαν ἀναγγεῖλαι τῷ Φιλίππῳ διότι Ῥωμαῖοι παρα-
καλοῦσι τὸν βασιλέα τῶν μὲν Ἑλλήνων μηδενὶ πο-
λεμεῖν, τῶν δὲ γεγονότων εἰς Ἄτταλον ἀδικημάτων
δίκας ὑπέχειν ἐν ἴσῳ κριτηρίῳ, καὶ διότι πράξαντι
μὲν ταῦτα τὴν εἰρήνην ἄγειν ἔξεστι πρὸς Ῥωμαίους,
μὴ βουλομένῳ δὲ πείθεσθαι τἀναντία συνεξακολου-
θήσειν ἔφασαν. ὁ μὲν οὖν Νικάνωρ ταῦτα ἀκούσας
4 ἀπηλλάγη· τὸν αὐτὸν δὲ λόγον τοῦτον οἱ Ῥωμαῖοι
καὶ πρὸς Ἠπειρώτας εἶπαν περὶ Φιλίππου παραπλέ-
οντες ἐν Φοινίκῃ καὶ πρὸς Ἀμύνανδρον ἀναβάντες
εἰς Ἀθαμανίαν· παραπλησίως καὶ πρὸς Αἰτωλοὺς
5 ἐν Ναυπάκτῳ καὶ πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς ἐν Αἰγίῳ. τότε

δὲ διὰ τοῦ Νικάνορος τῷ Φιλίππῳ ταῦτα δηλώσαν-
τες αὐτοὶ μὲν ἀπέπλευσαν ὡς Ἀντίοχον καὶ Πτολε-
μαῖον ἐπὶ τὰς διαλύσεις. [Exc. de legat. p. 6—9.]
Ἀλλ' ἐμοὶ δοκεῖ τὸ μὲν ἄρξασθαι καλῶς καὶ 28
συνακμάσαι ταῖς ὁρμαῖς πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων
αὔξησιν ἐπὶ πολλῶν ἤδη γεγονέναι, τὸ δ' ἐπὶ τέλος 2
ἀγαγεῖν τὸ προτεθὲν καί που καὶ τῆς τύχης ἀντιπι-
πτούσης συνεκπληρῶσαι τῷ λογισμῷ τὸ τῆς προθυ-
μίας ἐλλιπὲς ἐπ' ὀλίγων γίγνεσθαι. διὸ καὶ τότε δι- 3
καίως ἄν τις τὴν μὲν Ἀττάλου καὶ Ῥοδίων ὀλιγοπο-
νίαν καταμέμψαιτο, τὸ δὲ Φιλίππου βασιλικὸν καὶ
μεγαλόψυχον καὶ τὸ τῆς προθέσεως ἐπίμονον ἀποδέ-
ξαιτο, οὐχ ὡς καθόλου τὸν τρόπον ἐπαινῶν, ἀλλ' ὡς
τὴν πρὸς τὸ παρὸν ὁρμὴν ἐπισημαινόμενος. ποιοῦ- 4
μαι δὲ τὴν τοιαύτην διαστολήν, ἵνα μή τις ἡμᾶς ὑπο-
λάβῃ μαχόμενα λέγειν ἑαυτοῖς, ἄρτι μὲν ἐπαινοῦντας
Ἄτταλον καὶ Ῥοδίους, Φίλιππον δὲ καταμεμφομένους,
νῦν δὲ τοὐναντίον. τούτου γὰρ χάριν ἐν ἀρχαῖς τῆς 5
πραγματείας διεστειλάμην, φήσας ἀναγκαῖον εἶναι
ποτὲ μὲν εὐλογεῖν, ποτὲ δὲ ψέγειν τοὺς αὐτούς, ἐπει- 6
δὴ πολλάκις μὲν αἱ πρὸς τὸ χεῖρον τῶν πραγμάτων
ῥοπαὶ καὶ περιστάσεις ἀλλοιοῦσι τὰς προαιρέσεις τῶν
ἀνθρώπων, πολλάκις δὲ αἱ πρὸς τὸ βέλτιον, ἔστι δ' 7
ὅτε κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἄνθρωποι ποτὲ μὲν ἐπὶ τὸ
δέον ὁρμῶσι, ποτὲ δ' ἐπὶ τοὐναντίον. ὧν ἕν τί μοι
δοκεῖ καὶ τότε γεγονέναι περὶ τὸν Φίλιππον· ἀσχάλ- 8
λων γὰρ ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν ἐλαττώμασι, καὶ τὸ πλεῖον
ὀργῇ καὶ θυμῷ χρώμενος, παραστατικῶς καὶ δαιμο-
νίως ἐνήρμοσεν εἰς τοὺς ἐνεστῶτας καιρούς, καὶ τού-
τῳ τῷ τρόπῳ κατανέστη τῶν Ῥοδίων καὶ τοῦ βασι-
λέως Ἀττάλου, καὶ καθίκετο τῶν ἑξῆς πράξεων.
ταῦτα μὲν οὖν προήχθην εἰπεῖν διὰ τὸ τινὰς μὲν 9

πρὸς τῷ τέρματι, καθάπερ οἱ κακοὶ τῶν σταδιέων,
ἐγκαταλιπεῖν τὰς ἑαυτῶν προθέσεις, τινὰς δ' ἐν τού-
τῳ μάλιστα νικᾶν τοὺς ἀντιπάλους. [Exc. ant. p. 269.]
29 Ὁ δὲ Φίλιππος ἐβούλετο παρελέσθαι Ῥωμαίων
τὰς ἐν τούτοις τοῖς τόποις ἀφορμὰς καὶ τὰς ἐπιβά-
2 θρας. — ἵνα ἐὰν πρόθηται διαβαίνειν αὖθις εἰς τὴν
Ἀσίαν, ἐπιβάθραν ἔχοι τὴν Ἄβυδον. [Suidas vv. ἐπι-
βάθρας et ἐπιβάθρα.]
3 Τὴν δὲ τῆς Ἀβύδου καὶ Σηστοῦ θέσιν καὶ τὴν
εὐκαιρίαν τῶν πόλεων τὸ μὲν διὰ πλειόνων ἐξαριθ-
μεῖσθαι μάταιον εἶναί μοι δοκεῖ διὰ τὸ πάντας, ὧν
καὶ μικρὸν ὄφελος, ἱστορηκέναι διὰ τὴν ἰδιότητα
4 τῶν τόπων· κεφαλαιωδῶς γε μὴν ὑπομνῆσαι τοὺς
ἀναγιγνώσκοντας ἐπιστάσεως χάριν οὐκ ἄχρηστον εἶ-
5 ναι νομίζω πρὸς τὸ παρόν. γνοίη δ' ἄν τις τὰ περὶ
τὰς προειρημένας πόλεις οὐχ οὕτως ἐξ αὐτῶν τῶν
ὑποκειμένων τόπων ὡς ἐκ τῆς παραθέσεως καὶ συγ-
6 κρίσεως τῶν λέγεσθαι μελλόντων. καθάπερ γὰρ οὐδ'
ἐκ τοῦ παρὰ μέν τισιν Ὠκεανοῦ προσαγορευομένου,
παρὰ δέ τισιν Ἀτλαντικοῦ πελάγους, δυνατὸν εἰς
τὴν καθ' ἡμᾶς θάλατταν εἰσπλεῦσαι μὴ οὐχὶ διὰ
τοῦ καθ' Ἡρακλείους στήλας περαιωθέντα στόμα-
7 τος, οὕτως οὐδ' ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς εἰς τὴν Προπον-
τίδα καὶ τὸν Πόντον ἀφικέσθαι μὴ οὐχὶ διὰ τοῦ με-
ταξὺ Σηστοῦ καὶ Ἀβύδου διαστήματος ποιησάμενον
8 τὸν εἴσπλουν. ὥσπερ δὲ πρός τινα λόγον τῆς τύχης
ποιουμένης τὴν κατασκευὴν ἀμφοτέρων τῶν πορθμῶν,
πολλαπλάσιον εἶναι συμβαίνει τὸν καθ' Ἡρακλείους
9 στήλας πόρον τοῦ κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον· ὁ μὲν γὰρ
ἐστιν ἑξήκοντα σταδίων, ὁ δὲ κατὰ τὴν Ἄβυδον δυοῖν,
ὡς ἂν εἴ τινος τεκμαιρομένου διὰ τὸ πολλαπλασίαν εἶ-
10 ναι τὴν ἔξω θάλατταν τῆς καθ' ἡμᾶς. εὐκαιρότερον

μέντοι γε τοῦ καθ' Ἡρακλείους στήλας στόματός
ἐστι τὸ κατὰ τὴν Ἄβυδον. τὸ μὲν γὰρ ἐξ ἀμφοῖν ὑπ' 11
ἀνθρώπων οἰκούμενον πύλης ἔχει διάθεσιν διὰ τὴν
πρὸς ἀλλήλους ἐπιμιξίαν, ποτὲ μὲν γεφυρούμενον
ὑπὸ τῶν πεζεύειν ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς ἠπείρους προ-
αιρουμένων, ποτὲ δὲ πλωτευόμενον συνεχῶς· τὸ δὲ 12
καθ' Ἡρακλείους στήλας σπάνιον ἔχει τὴν χρῆσιν καὶ
σπανίοις διὰ τὴν ἀνεπιμιξίαν τῶν ἐθνῶν τῶν πρὸς
τοῖς πέρασι κατοικούντων τῆς Λιβύης καὶ τῆς Εὐρώ-
πης καὶ διὰ τὴν ἀγνωσίαν τῆς ἐκτὸς θαλάττης. αὐτὴ 13
δ' ἡ τῶν Ἀβυδηνῶν πόλις περιέχεται μὲν ἐξ ἀμφοῖν
τοῖν μεροῖν ὑπὸ τῶν τῆς Εὐρώπης ἀκρωτηρίων, ἔχει
δὲ λιμένα δυνάμενον σκέπειν ἀπὸ παντὸς ἀνέμου
τοὺς ἐνορμοῦντας. ἐκτὸς δὲ τῆς εἰς τὸν λιμένα κατα- 14
γωγῆς οὐδαμῶς οὐδαμῇ δυνατόν ἐστιν ὁρμῆσαι πρὸς
τὴν πόλιν διὰ τὴν ὀξύτητα καὶ βίαν τοῦ ῥοῦ τοῦ
κατὰ τὸν πόρον.

Οὐ μὴν ἀλλ' ὅ γε Φίλιππος τὰ μὲν ἀποσταυρώ- 30
σας, τὰ δὲ περιχαρακώσας τοὺς Ἀβυδηνούς, ἐπολιόρ-
κει κατὰ γῆν ἅμα καὶ κατὰ θάλατταν. ἡ δὲ πρᾶ- 2
ξις αὕτη κατὰ μὲν τὸ μέγεθος τῆς παρασκευῆς καὶ
τὴν ποικιλίαν τῶν ἐν τοῖς ἔργοις ἐπινοημάτων, δι'
ὧν οἱ πολιορκοῦντες καὶ οἱ πολιορκούμενοι πρὸς ἀλ-
λήλους εἰώθασιν ἀντιμηχανᾶσθαι καὶ φιλοτεχνεῖν, οὐ
γέγονε θαυμάσιος, κατὰ δὲ τὴν γενναιότητα τῶν πο- 3
λιορκουμένων καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς εὐψυχίας, εἰ
καί τις ἄλλη, μνήμης ἀξία καὶ παραδόσεως. τὰς μὲν 4
γὰρ ἀρχὰς πιστεύοντες αὑτοῖς οἱ τὴν Ἄβυδον κατοι-
κοῦντες ὑπέμενον ἐρρωμένως τὰς τοῦ Φιλίππου πα-
ρασκευάς, καὶ τῶν τε κατὰ θάλατταν προσαχθέντων
μηχανημάτων τὰ μὲν τοῖς πετροβόλοις τύπτοντες διε-
σάλευσαν, τὰ δὲ τῷ πυρὶ διέφθειραν, οὕτως ὥστε καὶ

τὰς ναῦς μόλις ἀνασπάσαι τοὺς πολεμίους ἐκ τοῦ
5 κινδύνου. τοῖς δὲ κατὰ γῆν ἔργοις ἕως μέν τινος
προσαντεῖχον εὐψύχως, οὐκ ἀπελπίζοντες κατακρα-
6 τήσειν τῶν πολεμίων. ἐπειδὴ δὲ τὸ μὲν ἐκτὸς τοῦ
τείχους ἔπεσε διὰ τῶν ὀρυγμάτων, μετὰ δὲ ταῦτα διὰ
τῶν μετάλλων ἤγγιζον οἱ Μακεδόνες τῷ κατὰ τὸ πε-
7 πτωκὸς ὑπὸ τῶν ἔνδοθεν ἀντῳκοδομημένῳ τείχει, τὸ
τηνικάδε πέμψαντες πρεσβευτὰς Ἰφιάδην καὶ Παν-
τάγνωτον ἐκέλευον παραλαμβάνειν τὸν Φίλιππον τὴν
πόλιν, τοὺς μὲν στρατιώτας ὑποσπόνδους ἀφέντα
τοὺς παρὰ Ῥοδίων καὶ παρ' Ἀττάλου, τὰ δ' ἐλεύ-
θερα τῶν σωμάτων ἐάσαντα σῴζεσθαι κατὰ δύναμιν
οὗ ποτ' ἂν ἕκαστος προαιρῆται μετὰ τῆς ἐσθῆτος τῆς
8 περὶ τὸ σῶμα. τοῦ δὲ Φιλίππου προστάττοντος περὶ
πάντων ἐπιτρέπειν ἢ μάχεσθαι γενναίως, οὗτοι μὲν
ἐπανῆλθον.

31 Οἱ δ' Ἀβυδηνοὶ πυθόμενοι τὰ λεγόμενα, συνελ-
θόντες εἰς ἐκκλησίαν ἐβουλεύοντο περὶ τῶν ἐνεστώ-
2 των ἀπονοηθέντες ταῖς γνώμαις. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς
πρῶτον μὲν τοὺς δούλους ἐλευθεροῦν, ἵνα συναγω-
νιστὰς ἔχοιεν ἀπροφασίστους, ἔπειτα συναθροῖσαι
τὰς μὲν γυναῖκας εἰς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν ἁπά-
σας, τὰ δὲ τέκνα σὺν ταῖς τροφοῖς εἰς τὸ γυμνάσιον,
3 ἑξῆς δὲ τούτοις τὸν ἄργυρον καὶ τὸν χρυσὸν εἰς τὴν
ἀγορὰν συναγαγεῖν, ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ἱματισμὸν τὸν
ἀξιόλογον εἰς τὴν τετρήρη τὴν τῶν Ῥοδίων καὶ τὴν
4 τριήρη τὴν τῶν Κυζικηνῶν. ταῦτα δὲ προθέμενοι καὶ
πράξαντες ὁμοθυμαδὸν κατὰ τὸ δόγμα πάλιν συνη-
θροίσθησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πεντήκοντα προε-
χειρίσαντο τῶν πρεσβυτέρων ἀνδρῶν καὶ μάλιστα
πιστευομένων, ἔτι δὲ τὴν σωματικὴν δύναμιν ἐχόν-
5 των πρὸς τὸ δύνασθαι τὸ κριθὲν ἐπιτελεῖν, καὶ τού-

τους ἐξώρκισαν ἐναντίον ἁπάντων τῶν πολιτῶν ἦ
μήν, ἐὰν ἴδωσι τὸ διατείχισμα καταλαμβανόμενον
ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, κατασφάξειν μὲν τὰ τέκνα καὶ τὰς
γυναῖκας, ἐμπρήσειν δὲ τὰς προειρημένας ναῦς, ῥί-
ψειν δὲ κατὰ τὰς ἀρὰς τὸν ἄργυρον καὶ τὸν χρυσὸν
εἰς τὴν θάλατταν. μετὰ δὲ ταῦτα παραστησάμενοι 6
τοὺς ἱερέας ὤμνυον πάντες ἦ κρατήσειν τῶν ἐχθρῶν
ἢ τελευτήσειν μαχόμενοι περὶ τῆς πατρίδος. ἐπὶ δὲ 7
πᾶσι σφαγιασάμενοι κατάρας ἠνάγκασαν ἐπὶ τῶν ἐμ-
πύρων ποιεῖσθαι τοὺς ἱερέας καὶ τὰς ἱερείας περὶ
τῶν προειρημένων. ταῦτα δ' ἐπικυρώσαντες τοῦ μὲν 8
ἀντιμεταλλεύειν τοῖς πολεμίοις ἀπέστησαν, ἐπὶ δὲ
τοιαύτην γνώμην κατέστησαν ὥστ' ἐπειδὰν πέσῃ τὸ
διατείχισμα, τότ' ἐπὶ τοῦ πτώματος διαμάχεσθαι καὶ
διαποθνήσκειν πρὸς τοὺς βιαζομένους.

Ἐξ ὧν εἴποι τις ἂν καὶ τὴν λεγομένην Φωκικὴν 32
ἀπόνοιαν καὶ τὴν Ἀκαρνάνων εὐψυχίαν ὑπερηρκέναι
τὴν τῶν Ἀβυδηνῶν τόλμαν. Φωκεῖς τε γὰρ δοκοῦσι 2
τὰ παραπλήσια βουλεύσασθαι περὶ τῶν ἀναγκαίων,
οὐκ εἰς τέλος ἀπηλπισμένας ἔχοντες τὰς τοῦ νικᾶν
ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλειν ποιεῖσθαι τὸν κίνδυνον πρὸς
τοὺς Θετταλοὺς ἐν τοῖς ὑπαίθροις ἐκ παρατάξεως·
ὁμοίως δὲ καὶ τὸ τῶν Ἀκαρνάνων ἔθνος, ὅτε προεῖ- 3
δον μόνον τὴν Αἰτωλῶν ἔφοδον, ἐβουλεύσαντο παρα-
πλήσια περὶ τῶν ἐνεστώτων· ὑπὲρ ὧν τὰ κατὰ μέρος
ἡμεῖς ἐν τοῖς πρὸ τούτων ἱστορήκαμεν. Ἀβυδηνοὶ δέ, 4
συγκεκλειμένοι καὶ σχεδὸν ἀπηλπικότες τὴν σωτηρίαν,
πανδημεὶ προείλοντο τῆς εἱμαρμένης τυχεῖν μετὰ τῶν
τέκνων καὶ τῶν γυναικῶν μᾶλλον ἢ ζῶντες ἔτι πρό-
ληψιν ἔχειν τοῦ πεσεῖσθαι τὰ σφέτερα τέκνα καὶ τὰς
γυναῖκας ὑπὸ τὴν τῶν ἐχθρῶν ἐξουσίαν. διὸ καὶ 5
μάλιστ' ἄν τις ἐπὶ τῆς Ἀβυδηνῶν περιπετείας μέμ-

*ψαιτο τῇ τύχῃ, διότι τὰς μὲν τῶν προειρημένων συμ-
φορὰς οἷον ἐλεήσασα παραυτίκα διωρθώσατο, περι-
θεῖσα τὴν νίκην ἅμα καὶ τὴν σωτηρίαν τοῖς ἀπηλ-
πισμένοις, περὶ δὲ Ἀβυδηνῶν τὴν ἐναντίαν εἶχε
6 διάληψιν. οἱ μὲν γὰρ ἄνδρες ἀπέθανον, ἡ δὲ πόλις
ἑάλω, τὰ δὲ τέκνα σὺν αὐταῖς μητράσιν ἐγένετο τοῖς
ἐχθροῖς ὑποχείρια.*

33 *Πεσόντος γὰρ τοῦ διατειχίσματος, ἐπιβάντες ἐπὶ
τὸ πτῶμα κατὰ τοὺς ὅρκους διεμάχοντο τοῖς πολε-
μίοις οὕτω τετολμηκότως ὥστε τὸν Φίλιππον καί-
περ ἐκ διαδοχῆς προβαλόντα τοὺς Μακεδόνας ἕως
νυκτὸς τέλος ἀποστῆναι τῆς μάχης, δυσελπιστήσαντα
2 καὶ περὶ τῆς ὅλης ἐπιβολῆς. οὐ γὰρ μόνον ἐπὶ τοὺς
θνήσκοντας τῶν πολεμίων ἐπιβαίνοντες ἠγωνίζοντο
μετὰ παραστάσεως οἱ προκινδυνεύοντες τῶν Ἀβυδη-
νῶν, οὐδὲ τοῖς ξίφεσι καὶ τοῖς δόρασιν αὐτοῖς ἐμά-
3 χοντο παραβόλως, ἀλλ᾽ ὅτε τι τούτων ἀχρειωθὲν
ἀδυνατήσειεν ἢ μετὰ βίας προοῖντο ἐκ τῶν χειρῶν,
συμπλεκόμενοι τοῖς Μακεδόσιν οὓς μὲν ἀνέτρεπον
ὁμοῦ τοῖς ὅπλοις, ὧν δὲ συντρίβοντες τὰς σαρίσας
αὐτοῖς τοῖς ἐκείνων κλάσμασιν ἐκ διαλήψεως τύπτον-
τες αὐτῶν ταῖς ἐπιδορατίσι τὰ πρόσωπα καὶ τοὺς
4 γυμνοὺς τόπους εἰς ὁλοσχερῆ διατροπὴν ἦγον. ἐπι-
γενομένης δὲ τῆς νυκτὸς καὶ διαλυθείσης τῆς μάχης,
τῶν μὲν πλείστων τεθνεώτων ἐπὶ τοῦ πτώματος, τῶν
δὲ λοιπῶν ὑπὸ τοῦ κόπου καὶ τῶν τραυμάτων ἀδυ-
νατούντων, συναγαγόντες ὀλίγους τινὰς τῶν πρεσ-
βυτέρων Γλαυκίδης καὶ Θεόγνητος κατέβαλον τὸ σε-
μνὸν καὶ θαυμάσιον τῆς τῶν πολιτῶν προαιρέσεως
5 διὰ τὰς ἰδίας ἐλπίδας· ἐβουλεύσαντο γὰρ τὰ μὲν
τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ζωγρεῖν, ἅμα δὲ τῷ φωτὶ
τοὺς ἱερεῖς καὶ τὰς ἱερείας ἐκπέμπειν μετὰ στεμμά-*

των πρὸς τὸν Φίλιππον, δεησομένους καὶ παραδιδόν-
τας αὐτῷ τὴν πόλιν.
Κατὰ δὲ τοὺς καιροὺς τούτους Ἄτταλος ὁ βασι- 34
λεὺς ἀκούσας πολιορκεῖσθαι τοὺς Ἀβυδηνούς, δι'
Αἰγαίου ποιησάμενος τὸν πλοῦν εἰς Τένεδον, ὁμοίως
δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων Μάρκος Αἰμίλιος ὁ νεώτατος
ἧκε καταπλέων εἰς αὐτὴν τὴν Ἄβυδον. οἱ γὰρ Ῥω- 2
μαῖοι τὸ σαφὲς ἀκούσαντες ἐν τῇ Ῥόδῳ περὶ τῆς τῶν
Ἀβυδηνῶν πολιορκίας, καὶ βουλόμενοι πρὸς αὐτὸν τὸν
Φίλιππον ποιήσασθαι τοὺς λόγους κατὰ τὰς ἐντολάς,
ἐπιστήσαντες τὴν πρὸς τοὺς βασιλέας ὁρμὴν ἐξέπεμ-
ψαν τὸν προειρημένον, ὃς καὶ συμμίξας περὶ τὴν 3
Ἄβυδον διεσάφει τῷ βασιλεῖ διότι δέδοκται τῇ συγ-
κλήτῳ παρακαλεῖν αὐτὸν μήτε τῶν Ἑλλήνων μηδενὶ
πολεμεῖν μήτε τοῖς Πτολεμαίου πράγμασιν ἐπιβάλ-
λειν τὰς χεῖρας, περὶ δὲ τῶν εἰς Ἄτταλον καὶ Ῥοδί-
ους ἀδικημάτων δίκας ὑποσχεῖν, καὶ διότι ταῦτα μὲν 4
οὕτω πράττοντι τὴν εἰρήνην ἄγειν ἐξέσται, μὴ βου-
λομένῳ δὲ πειθαρχεῖν ἑτοίμως ὑπάρξειν τὸν πρὸς
Ῥωμαίους πόλεμον. τοῦ δὲ Φιλίππου βουλομένου 5
διδάσκειν ὅτι Ῥόδιοι τὰς χεῖρας ἐπιβάλοιεν αὐτῷ,
μεσολαβήσας ὁ Μάρκος ἤρετο, Τί δ' Ἀθηναῖοι; τί δὲ
Κιανοί; τί δὲ νῦν Ἀβυδηνοί; καὶ τούτων τις, ἔφη,
σοὶ πρότερος ἐπέβαλε τὰς χεῖρας; ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξα- 6
πορήσας κατὰ τρεῖς τρόπους ἔφησεν αὐτῷ συγγνώ-
μην ἔχειν ὑπερηφάνως ὁμιλοῦντι, πρῶτον μὲν ὅτι
νέος ἐστὶ καὶ πραγμάτων ἄπειρος, δεύτερον ὅτι κάλ-
λιστος ὑπάρχει τῶν καθ' αὐτόν· καὶ γὰρ ἦν τοῦτο
κατ' ἀλήθειαν· μάλιστα δὲ ὅτι Ῥωμαῖος. ἐγὼ δὲ μάλι- 7
στα μὲν ἀξιῶ Ῥωμαίους, ἔφη, μὴ παραβαίνειν τὰς συν-
θήκας μηδὲ πολεμεῖν ἡμῖν· ἐὰν δὲ καὶ τοῦτο ποιῶσιν,
ἀμυνούμεθα γενναίως, παρακαλέσαντες τοὺς θεούς.

Οὗτοι μὲν οὖν ταῦτα εἰπόντες διεχωρίσθησαν
8 ἀπ' ἀλλήλων· ὁ δὲ Φίλιππος κυριεύσας τῆς πό-
λεως, τὴν ὕπαρξιν ἅπασαν καταλαβὼν συνηθροι-
σμένην ὑπὸ τῶν Ἀβυδηνῶν ἐξ ἑτοίμου παρέλαβε.
9 θεωρῶν δὲ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ὁρμὴν τῶν σφᾶς αὐ-
τοὺς καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ἀποσφαττόντων,
κατακαόντων, ἀπαγχόντων, εἰς τὰ φρέατα ῥιπτούν-
των, κατακρημνιζόντων ἀπὸ τῶν τεγῶν, ἐκπλαγὴς
10 ἦν, καὶ διαλγῶν ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις παρήγγειλε
διότι τρεῖς ἡμέρας ἀναστροφὴν δίδωσι τοῖς βουλο-
11 μένοις ἀπάγχεσθαι καὶ σφάττειν αὑτούς. οἱ δ' Ἀβυ-
δηνοί, προδιειληφότες ὑπὲρ αὑτῶν κατὰ τὴν ἐξ ἀρ-
χῆς στάσιν, καὶ νομίζοντες οἷον εἰ προδόται γίγνεσθαι
τῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἠγωνισμένων καὶ τεθνεώτων,
οὐδαμῶς ὑπέμενον τὸ ζῆν, ὅσοι μὴ δεσμοῖς ἢ τοιαύ-
12 ταις ἀνάγκαις προκατελήφθησαν· οἱ δὲ λοιποὶ πάν-
τες ὥρμων ἀμελλήτως κατὰ συγγενείας ἐπὶ τὸν θά-
νατον. [Exc. ant. p. 269—271.]

35 Ὅτι παρῆσαν μετὰ τὴν ἅλωσιν Ἀβύδου παρὰ τοῦ
τῶν Ἀχαιῶν ἔθνους εἰς τὴν Ῥόδον πρεσβευταί, πα-
ρακαλοῦντες τὸν δῆμον εἰς τὰς πρὸς τὸν Φίλιππον
2 διαλύσεις. οἷς ἐπελθόντων τῶν ἐκ τῆς Ῥώμης πρε-
σβευτῶν καὶ διαλεγομένων ὑπὲρ τοῦ μὴ ποιεῖσθαι
διαλύσεις πρὸς Φίλιππον ἄνευ Ῥωμαίων, ἔδοξε προσ-
έχειν τῷ δήμῳ τοῖς Ῥωμαίοις καὶ στοχάζεσθαι τῆς
τούτων φιλίας. [Exc. de legat. p. 9.]

36 Ὁ δὲ Φιλοποίμην ἐξελογίσατο τὰ διαστήματα
τῶν Ἀχαϊκῶν πόλεων ἁπασῶν καὶ ποῖαι δύνανται
κατὰ τὰς αὐτὰς ὁδοὺς εἰς τὴν Τεγέαν παραγίγνεσθαι.
2 λοιπὸν ἐπιστολὰς ἔγραψε πρὸς πάσας τὰς πόλεις, καὶ
ταύτας διέδωκε ταῖς πορρωτάτω πόλεσι, μερίσας οὕ-
τως ὥστε καθ' ἑκάστην ἔχειν μὴ μόνον τὰς ἑαυτῆς,

ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν ἄλλων πόλεων, ὅσαι κατὰ τὴν αὐ-
τὴν ὁδὸν ἔπιπτον. ἐγέγραπτο δ' ἐν ταῖς πρώταις τοῖς 3
ἀποτελείοις τοιαῦτα. ὅταν κομίσησθε τὴν ἐπιστολήν,
παραχρῆμα ποιήσασθε τοὺς ἐν ταῖς ἡλικίαις ἔχοντας
τὰ ὅπλα καὶ πένθ' ἡμερῶν ἐφόδια καὶ πέντ' ἀργύ-
ριον, ἀθροίζεσθαι παραυτίκα πάντας εἰς τὴν ἀγοράν.
ἐπειδὰν δὲ συλλεχθῶσιν οἱ παρόντες, ἀναλαβόντες 4
αὐτοὺς ἄγετε εἰς τὴν ἑξῆς πόλιν· ὅταν δ' ἐκεῖ παρα-
γένησθε, τὴν ἐπιστολὴν ἀπόδοτε τὴν ἐπιγεγραμμένην
τῷ παρ' ἐκείνων Ἀποτελείῳ καὶ πειθαρχεῖτε τοῖς
ἐγγεγραμμένοις. ἐγέγραπτο δ' ἐν ταύτῃ ταὐτὰ τοῖς 5
πρόσθεν, πλὴν διότι τὸ τῆς ἑξῆς κειμένης ὄνομα πό-
λεως οὐ ταὐτὸν εἶχεν, εἰς ἣν ἔδει προάγειν. τοιού- 6
του δὲ τοῦ χειρισμοῦ γενομένου κατὰ τὸ συνεχές,
πρῶτον μὲν οὐδεὶς ἐγίγνωσκε πρὸς τίνα πρᾶξιν ἢ
πρὸς ποίαν ἐπιβολήν ἐστιν ἡ παρασκευή, εἶτα ποῦ
πορεύεται, πλὴν τῆς ἑξῆς πόλεως οὐδεὶς ἁπλῶς ᾔδει,
πάντες δὲ διαποροῦντες καὶ παραλαμβάνοντες ἀλλή- 7
λους προῆγον εἰς τοὔμπροσθεν. τῷ δὲ μὴ τὸ ἴσον 8
ἀπέχειν τῆς Τεγέας τὰς πορρωτάτω κειμένας πόλεις
οὐχ ἅμα πάσαις ἀπεδόθη τὰ γράμματα ταύταις, ἀλλὰ
κατὰ λόγον ἑκάσταις. ἐξ ὧν συνέβη, μήτε τῶν Τε- 9
γεατῶν εἰδότων τὸ μέλλον μήτε τῶν παραγιγνομένων,
ἅμα πάντας τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ κατὰ πάσας τὰς πύλας
εἰς τὴν Τεγέαν εἰσπορεύεσθαι σὺν τοῖς ὅπλοις. ταῦτα δὲ 37
διεστρατήγει καὶ περιεβάλλετο τῇ διανοίᾳ διὰ τὸ πλῆ-
θος τῶν ὠτακουστῶν καὶ κατασκόπων τοῦ τυράννου.

Κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ συναθροίζεσθαι 2
τὸ πλῆθος ἔμελλε τῶν Ἀχαιῶν εἰς Τεγέαν, ἐξαπέ-
στειλε τοὺς ἐπιλέκτους, ὥστε νυκτερεύσαντας περὶ
Σελλασίαν ἅμα τῷ φωτὶ κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν
ἐπιτρέχειν τὴν Λακωνικήν. ἐὰν δ' οἱ μισθοφόροι 3

βοηθήσαντες παρενοχλῶσιν αὐτούς, συνέταξε ποιεῖσθαι τὴν ἀποχώρησιν ἐπὶ τὸν Σκοτίταν καὶ τὰ λοιπὰ πειθαρχεῖν Διδασκαλώνδᾳ τῷ Κρητί· τούτῳ γὰρ ἐπεπιστεύκει καὶ διετέτακτο περὶ τῆς ὅλης ἐπιβολῆς.
4 οὗτοι μὲν οὖν προῆγον εὐθαρσῶς ἐπὶ τὸ συντεταγμένον· ὁ δὲ Φιλοποίμην ἐν ὥρᾳ παραγγείλας δειπνοποιεῖσθαι τοῖς Ἀχαιοῖς ἐξῆγε τὴν δύναμιν ἐκ τῆς Τεγέας, καὶ νυκτοπορήσας ἐνεργῶς περὶ τὴν ἑωθινὴν ἐνεκάθισε τὴν στρατιὰν ἐν τοῖς περὶ τὸν Σκοτίταν προσαγορευομένοις τόποις, ὅς ἐστι μεταξὺ τῆς Τεγέας καὶ τῆς Λακεδαίμονος. οἱ δ' ἐν τῇ Πελλήνῃ μισθοφόροι κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἅμα τῷ σημῆναι τοὺς σκοποὺς τὴν καταδρομὴν τῶν πολεμίων ἐκ χειρὸς ἐβοήθουν, καθάπερ ἔθος ἦν αὐτοῖς, καὶ
6 προσέκειντο τοῖς ὑπεναντίοις. τῶν δ' Ἀχαιῶν κατὰ τὸ συνταχθὲν ὑποχωρούντων εἵποντο κατόπιν ἐπικεί-
7 μενοι θρασέως καὶ τετολμηκότως. ἅμα δὲ τῷ παραβάλλειν εἰς τοὺς κατὰ τὴν ἐνέδραν τόπους διαναστάντων τῶν Ἀχαιῶν, οἱ μὲν κατεκόπησαν, οἱ δ' ἑάλωσαν αὐτῶν. [Exc. ant. p. 271.]

38 Ὁ δὲ Φίλιππος ὁρῶν τοὺς Ἀχαιοὺς εὐλαβῶς διακειμένους πρὸς τὸν κατὰ Ῥωμαίων πόλεμον, ἐσπούδαζε κατὰ πάντα τρόπον ἐμβιβάσαι αὐτοὺς εἰς ἀπέχθειαν. [Suidas v. εὐλαβῶς sine nomine.]

39 Ὁ δὲ τοῦ Πτολεμαίου στρατηγὸς Σκόπας ὁρμήσας εἰς τοὺς ἄνω τόπους κατεστρέψατο ἐν τῷ χειμῶνι τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος. [Ioseph. Antiq. Iud. XII. 3, 3.]

2 Τῆς δὲ πολιορκίας ῥεμβώδους γενομένης ὁ μὲν Σκόπας ἠδόξει καὶ διεβέβλητο νεανικῶς. [Suidas vv. ῥεμβώδης et Σκόπας sine nomine.]

3 Τοῦ Σκόπα νικηθέντος ὑπὸ Ἀντιόχου τὴν μὲν

Βαταναίαν καὶ Σαμάρειαν καὶ Ἄβιλα καὶ Γάδαρα
παρέλαβεν Ἀντίοχος· μετ' ὀλίγον δὲ προσεχώρησαν 4
αὐτῷ καὶ τῶν Ἰουδαίων οἱ περὶ τὸ ἱερὸν τὸ προσαγο-
ρευόμενον Ἱεροσόλυμα κατοικοῦντες. ὑπὲρ οὗ καὶ
πλείω λέγειν ἔχοντες, καὶ μάλιστα περὶ τῆς γενομένης
περὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφανείας, εἰς ὕστερον καιρὸν ὑπερ-
θησόμεθα τὴν διήγησιν. [Ioseph. Antiq. Iud. XII. 3, 3.]

[Ὅτι Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως τὴν τῶν Γαζαίων πόλιν 40
πορθήσαντος φησὶν ὁ Πολύβιος·] ἐμοὶ δὲ καὶ δίκαιον 2
ἅμα καὶ πρέπον εἶναι δοκεῖ τὸ τοῖς Γαζαίοις ἀποδοῦναι
τὴν καθήκουσαν μαρτυρίαν. οὐδὲν γὰρ διαφέροντες 3 *
ἀνδρείᾳ τῶν κατὰ Κοίλην Συρίαν πρὸς τὰς πολεμικὰς
πράξεις ἐν κοινωνίᾳ πραγμάτων καὶ τῷ τηρεῖν τὴν πί-
στιν πολὺ διαφέρουσι καὶ συλλήβδην ἀνυπόστατον
ἔχουσι τὴν τόλμαν. κατὰ γὰρ τὴν Περσῶν ἔφοδον 4
ἐκπλαγέντων τῶν ἄλλων διὰ τὸ μέγεθος τῆς δυνα-
στείας, καὶ πάντων ἐγχειρισάντων σφᾶς αὐτοὺς καὶ
τὰς πατρίδας Μήδοις, μόνοι τὸ δεινὸν ὑπέμειναν
πάντες, τὴν πολιορκίαν ἀναδεξάμενοι. κατὰ δὲ τὴν 5
Ἀλεξάνδρου παρουσίαν, οὐ μόνον τῶν ἄλλων παρα-
δεδωκότων αὐτούς, ἀλλὰ καὶ Τυρίων ἐξηνδραπο-
δισμένων μετὰ βίας, καὶ σχεδὸν ἀνελπίστου τῆς σω-
τηρίας ὑπαρχούσης τοῖς ἐναντιουμένοις πρὸς τὴν
ὁρμὴν καὶ βίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, μόνοι τῶν κατὰ Συ-
ρίαν ὑπέστησαν καὶ πάσας ἐξήλεγξαν τὰς ἐλπίδας.
τὸ δὲ παραπλήσιον ἐποίησαν καὶ κατὰ τοὺς ἐνεστῶ- 6
τας καιρούς· οὐδὲν γὰρ ἀπέλειπον τῶν ἐνδεχομένων,
σπουδάζοντες διαφυλάξαι τὴν πρὸς τὸν Πτολεμαῖον
πίστιν. διὸ καθάπερ καὶ κατ' ἰδίαν ἐπισημαινόμεθα 7
τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐν τοῖς ὑπομνήμασι, τὸν αὐτὸν
τρόπον χρὴ καὶ κοινῇ τῶν πόλεων τὴν ἐπ' ἀγαθῷ
ποιήσασθαι μνήμην, ὅσαι τι τῶν καλῶν ἐκ παραδό-

σεώς τε καὶ προθέσεως πράττειν εἰώθασιν. [Exc. Peir. p. 86, ante fr. 23, quo haec sunt transferenda..]

41 Βαβράντιον, τόπος περὶ Χίον. Πολύβιος ἑκκαιδεκάτῳ.

2 Γίττα, πόλις Παλαιστίνης. Πολύβιος ἑκκαιδεκάτῳ.

3 Ἕλλα, χωρίον Ἀσίας, Ἀττάλου βασιλέως ἐμπόριον. Πολύβιος ἑκκαιδεκάτῳ.

4 Ἴνσοβροι, ἔθνος Ἰταλικόν. Πολύβιος ἑκκαιδεκάτῳ.

5 Κάνδασα, φρούριον Καρίας. Πολύβιος ἑκκαιδεκάτῳ.

6 Καρθαία, μία τῆς ἐν Κέῳ τετραπόλεως. οἱ οἰκοῦντες Καρθαεῖς. Πολύβιος ἑκκαιδεκάτῳ.

7 Μάντυα, πόλις Ῥωμαίων. τὸ ἐθνικὸν Μαντυανός. Πολύβιος ἑκκαιδεκάτῳ. [Steph. Byz.]

FRAGMENTA LIBRI XVIII.

Ἐπελθόντος δὲ τοῦ τεταγμένου καιροῦ παρῆν ὁ 1
μὲν Φίλιππος ἐκ Δημητριάδος ἀναχθεὶς εἰς τὸν Μη- (17,1)
λιέα κόλπον, πέντε λέμβους ἔχων καὶ μίαν πρίστιν,
ἐφ' ἧς αὐτὸς ἐπέπλει. συνῆσαν δ' αὐτῷ Μακεδόνες 2
μὲν Ἀπολλόδωρος καὶ Δημοσθένης οἱ γραμματεῖς, ἐκ
Βοιωτίας Βραχύλλης, Ἀχαιὸς δὲ Κυκλιάδας, ἐκπε-
πτωκὼς ἐκ Πελοποννήσου διὰ τὰς πρότερον ὑφ' ἡμῶν
εἰρημένας αἰτίας. μετὰ δὲ τοῦ Τίτου παρῆν ὅ τε βα- 3
σιλεὺς Ἀμύνανδρος καὶ παρ' Ἀττάλου Διονυσόδω-
ρος, ἀπὸ δὲ τῶν ἐθνῶν καὶ πόλεων τῶν μὲν Ἀχαιῶν 4
Ἀρίσταινος καὶ Ξενοφῶν, παρὰ δὲ Ῥοδίων Ἀκεσίμ-
βροτος ὁ ναύαρχος, παρὰ δὲ τῶν Αἰτωλῶν Φαινέας
ὁ στρατηγός, καὶ πλείους δ' ἕτεροι τῶν πολιτευομέ-
νων. συνεγγίσαντες δὲ κατὰ Νίκαιαν πρὸς τὴν θά- 5
λατταν, οἱ μὲν περὶ τὸν Τίτον ἐπέστησαν παρ' αὐτὸν
τὸν αἰγιαλόν, ὁ δὲ Φίλιππος ἐγγίσας τῇ γῇ μετέω-
ρος ἔμενε. τοῦ δὲ Τίτου κελεύοντος αὐτὸν ἀποβαί- 6
νειν, διαναστὰς ἐκ τῆς νεὼς οὐκ ἔφησεν ἀποβήσε-
σθαι. τοῦ δὲ πάλιν ἐρομένου τίνα φοβεῖται, φοβεῖ- 7
σθαι μὲν ἔφησεν ὁ Φίλιππος οὐδένα πλὴν τοὺς θεούς,
ἀπιστεῖν δὲ τοῖς πλείστοις τῶν παρόντων, μάλιστα δ'
Αἰτωλοῖς. τοῦ δὲ τῶν Ῥωμαίων στρατηγοῦ θαυμά- 8
σαντος, καὶ φήσαντος ἴσον εἶναι πᾶσι τὸν κίνδυνον

καὶ κοινὸν τὸν καιρόν, μεταλαβὼν ὁ Φίλιππος οὐκ
9 ἔφησεν αὐτὸν ὀρθῶς λέγειν· Φαινέου μὲν γὰρ πα-
θόντος τι πολλοὺς εἶναι τοὺς στρατηγήσοντας Αἰτω-
λῶν, Φιλίππου δ' ἀπολομένου κατὰ τὸ παρὸν οὐκ
εἶναι τὸν βασιλεύσοντα Μακεδόνων. ἐδόκει μὲν οὖν
10 πᾶσι φορτικῶς κατάρχεσθαι τῆς ὁμιλίας· ὅμως δὲ
λέγειν αὐτὸν ἐκέλευεν ὁ Τίτος ὑπὲρ ὧν πάρεστιν.
11 ὁ δὲ Φίλιππος οὐκ ἔφη τὸν λόγον αὐτῷ καθήκειν,
ἀλλ' ἐκείνῳ· διόπερ ἠξίου διασαφεῖν τὸν Τίτον τί
12 δεῖ ποιήσαντα τὴν εἰρήνην ἄγειν. ὁ δὲ τῶν Ῥω-
μαίων στρατηγὸς αὐτῷ μὲν ἁπλοῦν τινα λόγον ἔφη
13 καθήκειν καὶ φαινόμενον. κελεύειν γὰρ αὐτὸν ἐκ
μὲν τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης ἐκχωρεῖν, ἀποδόντα τοὺς
αἰχμαλώτους καὶ τοὺς αὐτομόλους ἑκάστοις οὓς ἔχει,
14 τοὺς δὲ κατὰ τὴν Ἰλλυρίδα τόπους παραδοῦναι Ῥω-
μαίοις, ὧν γέγονε κύριος μετὰ τὰς ἐν Ἠπείρῳ δια-
λύσεις· ὁμοίως δὲ καὶ Πτολεμαίῳ τὰς πόλεις ἀπο-
καταστῆσαι πάσας, ἃς παρῄρηται μετὰ τὸν Πτολε-
μαίου τοῦ Φιλοπάτορος θάνατον.

2 Ταῦτα δ' εἰπὼν ὁ Τίτος αὐτὸς μὲν ἐπέσχε, πρὸς
(17,2) δὲ τοὺς ἄλλους ἐπιστραφεὶς ἐκέλευε λέγειν ἅπερ
ἑκάστοις αὐτῶν οἱ πέμψαντες εἴησαν ἐντεταλμένοι.
2 πρῶτος δὲ Διονυσόδωρος ὁ παρ' Ἀττάλου μεταλα-
βὼν τὸν λόγον τάς τε ναῦς ἔφη δεῖν αὐτὸν ἀποδοῦ-
ναι τὰς τοῦ βασιλέως τὰς γενομένας αἰχμαλώτους ἐν
τῇ περὶ Χίον ναυμαχίᾳ καὶ τοὺς ἅμα ταύταις ἄνδρας,
ἀποκαταστῆσαι δὲ καὶ τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἱερὸν ἀκέ-
3 ραιον καὶ τὸ Νικηφόριον, ἃ κατέφθειρε. μετὰ δὲ
τοῦτον ὁ τῶν Ῥοδίων ναύαρχος Ἀκεσίμβροτος τῆς
μὲν Περαίας ἐκέλευεν ἐκχωρεῖν τὸν Φίλιππον, ἧς
αὐτῶν παρῄρηται, τὰς δὲ φρουρὰς ἐξάγειν ἐξ Ἰασοῦ
4 καὶ Βαργυλίων καὶ τῆς Εὐρωμέων πόλεως, ἀποκατα-

στῆσαι δὲ καὶ Περινθίους εἰς τὴν Βυζαντίων συμπο-
λιτείαν, παραχωρεῖν δὲ καὶ Σηστοῦ καὶ Ἀβύδου καὶ
τῶν ἐμπορίων καὶ λιμένων τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν
ἁπάντων. ἐπὶ δὲ τοῖς Ῥοδίοις Ἀχαιοὶ Κόρινθον ἀπῄ- 5
τουν καὶ τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν ἀβλαβῆ. μετὰ δὲ 6
τούτους Αἰτωλοὶ πρῶτον μὲν τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης
ἐκέλευον ἐξίστασθαι, καθάπερ καὶ Ῥωμαῖοι, δεύτερον
αὐτοῖς ἀποκαθιστάναι τὰς πόλεις ἀβλαβεῖς τὰς πρό-
τερον μετασχούσας τῆς τῶν Αἰτωλῶν συμπολιτείας.

Ταῦτα δ' εἰπόντος τοῦ Φαινέου τοῦ τῶν Αἰτω- 3
λῶν στρατηγοῦ, μεταλαβὼν Ἀλέξανδρος ὁ προσαγο- (17, 3)
ρευόμενος Ἴσιος, ἀνὴρ δοκῶν πραγματικὸς εἶναι καὶ
λέγειν ἱκανός, οὔτε διαλύεσθαι νῦν ἔφησε τὸν Φί- 2
λιππον ἀληθινῶς οὔτε πολεμεῖν γενναίως, ὅταν δέῃ
τοῦτο πράττειν, ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς συλλόγοις καὶ ταῖς
ὁμιλίαις ἐνεδρεύειν καὶ παρατηρεῖν καὶ ποιεῖν τὰ τοῦ
πολεμοῦντος ἔργα, κατ' αὐτὸν δὲ τὸν πόλεμον ἀδί-
κως ἵστασθαι καὶ λίαν ἀγεννῶς· ἀφέντα γὰρ τοῦ κατὰ 3
πρόσωπον ἀπαντᾶν τοῖς πολεμίοις, φεύγοντα τὰς πό-
λεις ἐμπιμπράναι καὶ διαρπάζειν καὶ διὰ ταύτης τῆς
προαιρέσεως ἡττώμενον τὰ τῶν νικώντων ἆθλα λυ-
μαίνεσθαι. καίτοι γε τοὺς πρότερον Μακεδόνων βε- 4
βασιλευκότας οὐ ταύτην ἐσχηκέναι τὴν πρόθεσιν,
ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν· μάχεσθαι μὲν γὰρ πρὸς ἀλλή-
λους συνεχῶς ἐν τοῖς ὑπαίθροις, τὰς δὲ πόλεις σπα-
νίως ἀναιρεῖν καὶ καταφθείρειν. τοῦτο δ' εἶναι πᾶσι 5
φανερὸν ἔκ τε τοῦ πολέμου τοῦ περὶ τὴν Ἀσίαν, ὃν
Ἀλέξανδρος ἐπολέμησε πρὸς Δαρεῖον, ἔκ τε τῆς τῶν
διαδεξαμένων ἀμφισβητήσεως, καθ' ἣν ἐπολέμησαν
πάντες πρὸς Ἀντίγονον ὑπὲρ τῆς Ἀσίας. παραπλη- 6
σίως δὲ καὶ τοὺς τούτους διαδεξαμένους μέχρι Πύρ-
ρου κεχρῆσθαι τῇ προαιρέσει ταύτῃ· διακινδυνεύειν 7

μὲν γὰρ πρὸς αὑτοὺς ἐν τοῖς ὑπαίθροις προχείρως
καὶ πάντα ποιεῖν εἰς τὸ καταγωνίσασθαι διὰ τῶν
ὅπλων ἀλλήλους, τῶν δὲ πόλεων φείδεσθαι χάριν
τοῦ τοὺς νικήσαντας ἡγεῖσθαι τούτων καὶ τιμᾶσθαι
8 παρὰ τοῖς ὑποταττομένοις. τὸ δ' ἀναιροῦντα περὶ
ὧν ὁ πόλεμός ἐστι τὸν πόλεμον αὐτὸν καταλιπεῖν
μανίας ἔργον εἶναι, καὶ ταύτης ἐρρωμένης, ὃ νῦν ποι-
9 εῖν τὸν Φίλιππον· τοσαύτας γὰρ διεφθαρκέναι πό-
λεις ἐν Θετταλίᾳ, φίλον ὄντα καὶ σύμμαχον, καθ' ὃν
καιρὸν ἐκ τῶν ἐν Ἠπείρῳ στενῶν ἐποιεῖτο τὴν σπου-
δήν, ὅσας οὐδείς ποτε τῶν Θετταλοῖς πεπολεμηκότων
10 διέφθειρε. πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα πρὸς ταύτην τὴν ὑπό-
11 θεσιν διαλεχθεὶς τελευταίοις ἐχρήσατο τούτοις. ἤρετο
γὰρ τὸν Φίλιππον διὰ τί Λυσιμάχειαν μετ' Αἰτωλῶν
ταττομένην καὶ στρατηγὸν ἔχουσαν παρ' αὐτῶν ἐκ-
12 βαλὼν τοῦτον κατάσχοι φρουρᾷ τὴν πόλιν· διὰ τί
δὲ Κιανούς, παραπλησίως μετ' Αἰτωλῶν συμπολι-
τευομένους, ἐξανδραποδίσαιτο, φίλος ὑπάρχων Αἰ-
τωλοῖς· τί δὲ λέγων κατέχει νῦν Ἐχῖνον καὶ Θήβας
13 τὰς Φθίας καὶ Φάρσαλον καὶ Λάρισαν. ὁ μὲν οὖν
Ἀλέξανδρος ταῦτ' εἰπὼν ἀπεσιώπησεν.

4 Ὁ δὲ Φίλιππος ἐγγίσας τῇ γῇ μᾶλλον ἢ πρόσθεν
(17,4) καὶ διαναστὰς ἐπὶ τῆς νεὼς Αἰτωλικὸν ἔφη καὶ θεα-
2 τρικὸν διατεθεῖσθαι τὸν Ἀλέξανδρον λόγον. σαφῶς
γὰρ πάντας γιγνώσκειν ὅτι τοὺς ἰδίους συμμάχους
ἑκὼν μὲν οὐδεὶς διαφθείρει, κατὰ δὲ τὰς τῶν και-
ρῶν περιστάσεις πολλὰ ποιεῖν ἀναγκάζεσθαι τοὺς
3 ἡγουμένους παρὰ τὰς ἑαυτῶν προαιρέσεις. ἔτι δὲ
ταῦτα λέγοντος τοῦ βασιλέως ὁ Φαινέας, ἠλαττωμέ-
νος τοῖς ὄμμασιν ἐπὶ πλεῖον, ὑπέκρουε τὸν Φίλιπ-
πον, φάσκων αὐτὸν ληρεῖν· δεῖν γὰρ ἢ μαχόμενον
4 νικᾶν ἢ ποιεῖν τοῖς κρείττοσι τὸ προστεττόμενον. ὁ

δὲ Φίλιππος, καίπερ ἐν κακοῖς ὤν, ὅμως οὐκ ἀπέσ-
χετο τοῦ καθ' αὑτὸν ἰδιώματος, ἀλλ' ἐπιστραφείς,
Τοῦτο μέν, ἔφησεν, ὦ Φαινέα, καὶ τυφλῷ δῆλον. ἦν
γὰρ εὔθικτος καὶ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος εὖ πεφυκώς.
αὖθις δὲ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐπιστρέψας, Ἐρωτᾷς 5
με, φησίν, Ἀλέξανδρε, διὰ τί Λυσιμάχειαν προσέλα-
βον; ἵνα μὴ διὰ τὴν ὑμετέραν ὀλιγωρίαν ἀνάστατος 6
ὑπὸ Θρακῶν γένηται, καθάπερ νῦν γέγονεν, ἡμῶν
ἀπαγαγόντων τοὺς στρατιώτας διὰ τοῦτον τὸν πόλε-
μον, οὐ τοὺς φρουροῦντας αὐτήν, ὡς σὺ φής, ἀλλὰ
τοὺς παραφυλάττοντας. Κιανοῖς δ' ἐγὼ μὲν οὐκ ἐπο- 7
λέμησα, Προυσίου δὲ πολεμοῦντος βοηθῶν ἐκείνῳ
συνεξεῖλον αὐτούς, ὑμῶν αἰτίων γενομένων· πολλά- 8
κις γὰρ κἀμοῦ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων διαπρεσβευο-
μένων πρὸς ὑμᾶς, ἵνα τὸν νόμον ἄρητε τὸν διδόντα
τὴν ἐξουσίαν ὑμῖν ἄγειν λάφυρον ἀπὸ λαφύρου, πρό-
τερον ἔφατε τὴν Αἰτωλίαν ἐκ τῆς Αἰτωλίας ἀρεῖν ἢ
τοῦτον τὸν νόμον.

Τοῦ δὲ Τίτου θαυμάσαντος τί τοῦτό ἐστιν, ὁ βα- 5
σιλεὺς ἐπειρᾶτο διασαφεῖν αὐτῷ, λέγων ὅτι τοῖς Αἰ- (17,5)
τωλοῖς ἔθος ὑπάρχει μὴ μόνον πρὸς οὓς ἂν αὐτοὶ πο-
λεμῶσι, τούτους αὐτοὺς ἄγειν καὶ τὴν τούτων χώραν,
ἀλλὰ κἂν ἕτεροί τινες πολεμῶσι πρὸς ἀλλήλους, ὄν- 2
τες Αἰτωλῶν φίλοι καὶ σύμμαχοι, μηδὲν ἧττον ἐξεῖ-
ναι τοῖς Αἰτωλοῖς ἄνευ κοινοῦ δόγματος καὶ παρ'
ἀμφοτέροις τοῖς πολεμοῦσι καὶ τὴν χώραν ἄγειν
τὴν ἀμφοτέρων, ὥστε παρὰ μὲν τοῖς Αἰτωλοῖς μήτε 3
φιλίας ὅρους ὑπάρχειν μήτ' ἔχθρας, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς
ἀμφισβητοῦσι περί τινος ἑτοίμους ἐχθροὺς εἶναι τού-
τους καὶ πολεμίους. πόθεν οὖν ἔξεστι τούτοις ἐγκα- 4
λεῖν νῦν, εἰ φίλος ὑπάρχων Αἰτωλοῖς ἐγώ, Προυσίου
δὲ σύμμαχος, ἔπραξά τι κατὰ Κιανῶν, βοηθῶν τοῖς

5 *αὐτοῦ συμμάχοις; τὸ δὲ δὴ πάντων δεινότατον, οἱ
ποιοῦντες ἑαυτοὺς ἐφαμίλλους Ῥωμαίοις καὶ κελεύ-
οντες ἐκχωρεῖν Μακεδόνας ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος·
6 τοῦτο γὰρ ἀναφθέγξασθαι καὶ καθόλου μέν ἐστιν
ὑπερήφανον, οὐ μὴν ἀλλὰ Ῥωμαίων μὲν λεγόντων
7 ἀνεκτόν, Αἰτωλῶν δ' οὐκ ἀνεκτόν· ποίας δὲ κελεύετέ
με, φησίν, ἐκχωρεῖν Ἑλλάδος καὶ πῶς ἀφορίζετε ταύ-
8 την; αὐτῶν γὰρ Αἰτωλῶν οὐκ εἰσὶν Ἕλληνες οἱ πλεί-
ους· τὸ γὰρ τῶν Ἀγραῶν ἔθνος καὶ τὸ τῶν Ἀποδω-
9 τῶν, ἔτι δὲ τῶν Ἀμφιλόχων, οὐκ ἔστιν Ἑλλάς. ἢ
τούτων μὲν παραχωρεῖτέ μοι;*

6 *Τοῦ δὲ Τίτου γελάσαντος, Ἀλλὰ δὴ πρὸς μὲν*
(17, 6) *Αἰτωλοὺς ἀρκείτω μοι ταῦτ', ἔφη· πρὸς δὲ Ῥοδίους
καὶ πρὸς Ἄτταλον ἐν μὲν ἴσῳ κριτῇ δικαιότερον ἂν
νομισθείη τούτους ἡμῖν ἀποδιδόναι τὰς αἰχμαλώτους
2 ναῦς καὶ τοὺς ἄνδρας ἤπερ ἡμᾶς τούτοις· οὐ γὰρ
ἡμεῖς Ἀττάλῳ πρότεροι καὶ Ῥοδίοις τὰς χεῖρας ἐπε-
3 βάλομεν, οὗτοι δ' ἡμῖν ὁμολογουμένως. οὐ μὴν ἀλλὰ
σοῦ κελεύοντος Ῥοδίοις μὲν ἀποδίδωμι τὴν Πε-
ραίαν, Ἀττάλῳ δὲ τὰς ναῦς καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς
4 διασωζομένους. τὴν δὲ τοῦ Νικηφορίου καταφθορὰν
καὶ τοῦ τῆς Ἀφροδίτης τεμένους ἄλλως μὲν οὐκ εἰμὶ
δυνατὸς ἀποκαταστῆσαι, φυτὰ δὲ καὶ κηπουροὺς
πέμψω τοὺς φροντιοῦντας θεραπείας τοῦ τόπου καὶ
5 τῆς αὐξήσεως τῶν ἐκκοπέντων δένδρων. πάλιν δὲ
τοῦ Τίτου γελάσαντος ἐπὶ τῷ χλευασμῷ, μεταβὰς ὁ
Φίλιππος ἐπὶ τοὺς Ἀχαιοὺς πρῶτον μὲν τὰς εὐεργε-
σίας ἐξηριθμήσατο τὰς ἐξ Ἀντιγόνου γεγενημένας εἰς
6 αὐτούς, εἶτα τὰς ἰδίας· ἑξῆς δὲ τούτοις προηνέγκατο
τὸ μέγεθος τῶν τιμῶν τῶν ἀπηντημένων αὐτοῖς παρὰ
7 τῶν Ἀχαιῶν. τελευταῖον δ' ἀνέγνω τὸ περὶ τῆς ἀπο-
στάσεως ψήφισμα καὶ τῆς πρὸς Ῥωμαίους μεταθέσεως,*

ᾗ χρησάμενος ἀφορμῇ πολλὰ κατὰ τῶν Ἀχαιῶν εἰς
ἀθεσίαν εἶπε καὶ ἀχαριστίαν. ὅμως δ' ἔφη τὸ μὲν 8
Ἄργος ἀποδώσειν, περὶ δὲ τοῦ Κορίνθου βουλεύσε-
σθαι μετὰ τοῦ Τίτου.

Ταῦτα δὲ διαλεχθεὶς πρὸς τοὺς ἄλλους ἤρετο 7
τὸν Τίτον, φήσας πρὸς ἐκεῖνον αὐτῷ τὸν λόγον εἶ- (17,7)
ναι καὶ πρὸς Ῥωμαίους, πότερον οἴεται δεῖν ἐκχω-
ρεῖν ὧν ἐπέκτηται πόλεων καὶ τόπων ἐν τοῖς Ἕλλη-
σιν, ἢ καὶ τούτων ὅσα παρὰ τῶν γονέων παρείληφε.
τοῦ δ' ἀποσιωπήσαντος ἐκ χειρὸς ἀπαντᾶν οἷοί τ' 2
ἦσαν ὁ μὲν Ἀρίσταινος ὑπὲρ τῶν Ἀχαιῶν, ὁ δὲ Φαι-
νέας ὑπὲρ τῶν Αἰτωλῶν. ἤδη δὲ τῆς ὥρας συγκλει- 3
ούσης ὁ μὲν τούτων λόγος ἐκωλύθη διὰ τὸν καιρόν,
ὁ δὲ Φίλιππος ἠξίου γράψαντας αὐτῷ δοῦναι πάν-
τας ἐφ' οἷς δεήσει γίγνεσθαι τὴν εἰρήνην· μόνος 4
γὰρ ὢν οὐκ ἔχειν μεθ' ὧν βουλεύηται· διὸ θέλειν
αὐτῷ λόγον δοῦναι περὶ τῶν ἐπιταττομένων. ὁ δὲ 5
Τίτος οὐκ ἀηδῶς μὲν ἤκουε τοῦ Φιλίππου χλευάζον-
τος· μὴ βουλόμενος δὲ τοῖς ἄλλοις δοκεῖν, ἀντεπέ-
σκωψε τὸν Φίλιππον εἰπὼν οὕτως· Εἰκότως, ἔφη, 6
Φίλιππε, μόνος εἶ νῦν· τοὺς γὰρ φίλους τοὺς τὰ
κράτιστά σοι συμβουλεύσοντας ἀπώλεσας ἅπαντας.
ὁ δὲ Μακεδὼν ὑπομειδιάσας σαρδάνιον ἀπεσιώπησε.

Καὶ τότε μὲν ἅπαντες, ἐγγράπτους δόντες τῷ Φι- 7
λίππῳ τὰς ἑαυτῶν προαιρέσεις ἀκολούθως τοῖς προει-
ρημένοις, ἐχωρίσθησαν, ταξάμενοι κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν
εἰς Νίκαιαν πάλιν ἀπαντήσειν· τῇ δ' αὔριον οἱ μὲν 8
περὶ τὸν Τίτον ἧκον ἐπὶ τὸν ταχθέντα τόπον, ἐν ᾧ
πάντες ἦσαν, ὁ δὲ Φίλιππος οὐ παρεγίγνετο.

Τῆς δ' ἡμέρας ἤδη προαγούσης ἐπὶ πολὺ καὶ 8
σχεδὸν ἀπεγνωκότων τῶν περὶ τὸν Τίτον, παρῆν ὁ (17,8)
Φίλιππος δείλης ὀψίας ἐπιφαινόμενος μεθ' ὧν καὶ

2 πρότερον, κατατετριφὼς τὴν ἡμέραν, ὡς μὲν αὐτὸς
ἔφη, διὰ τὴν ἀπορίαν καὶ δυσχρηστίαν τῶν ἐπιτατ-
τομένων, ὡς δὲ τοῖς ἄλλοις ἐδόκει, βουλόμενος ἐκ-
κλεῖσαι τῷ καιρῷ τήν τε τῶν Ἀχαιῶν καὶ τὴν τῶν
3 Αἰτωλῶν κατηγορίαν· ἑώρα γὰρ τῇ πρόσθεν ἀπαλ-
λαττόμενος ἀμφοτέρους τούτους ἑτοίμους ὄντας πρὸς
4 τὸ συμπλέκεσθαι καὶ μεμψιμοιρεῖν αὐτῷ. διὸ καὶ
τότε συνεγγίσας ἠξίου τὸν τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸν
ἰδίᾳ πρὸς αὐτὸν διαλεχθῆναι περὶ τῶν ἐνεστώτων,
ἵνα μὴ λόγοι γένωνται μόνον ἐξ ἀμφοτέρων ἀψιμα-
χούντων, ἀλλὰ καὶ τέλος τι τοῖς ἀμφισβητουμένοις
5 ἐπιτεθῇ. πλεονάκις δ' αὐτοῦ παρακαλοῦντος καὶ
προσαξιοῦντος, ἤρετο τοὺς συμπαρόντας ὁ Τίτος τί
6 δέον εἴη ποιεῖν. τῶν δὲ κελευόντων συνελθεῖν καὶ
διακοῦσαι τῶν λεγομένων, παραλαβὼν ὁ Τίτος Ἄπ-
πιον Κλαύδιον χιλίαρχον ὄντα τότε, τοῖς μὲν ἄλλοις
μικρὸν ἀπὸ τῆς θαλάττης ἀναχωρήσασιν εἶπεν αὐ-
τόθι μένειν, αὐτὸς δὲ τὸν Φίλιππον ἐκέλευσεν ἐκ-
7 βαίνειν. ὁ δὲ βασιλεὺς παραλαβὼν Ἀπολλόδωρον
καὶ Δημοσθένην ἀπέβη, συμμίξας δὲ τῷ Τίτῳ διε-
8 λέγετο καὶ πλείω χρόνον. τίνα μὲν οὖν ἦν τὰ τότε
ῥηθέντα παρ' ἑκατέρου δυσχερὲς εἰπεῖν· ἔφη δ' οὖν
ὁ Τίτος μετὰ τὸ χωρισθῆναι τὸν Φίλιππον, διασα-
9 φῶν τοῖς ἄλλοις τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως, Αἰτωλοῖς
μὲν ἀποδοῦναι Φάρσαλον καὶ Λάρισαν, Θήβας δ' οὐκ
ἀποδιδόναι, Ῥοδίοις δὲ τῆς μὲν Περαίας παραχω-
ρεῖν, Ἰασοῦ δὲ καὶ Βαργυλίων οὐκ ἐκχωρεῖν· Ἀχαι-
οῖς δὲ παραδιδόναι τὸν Κόρινθον καὶ τὴν τῶν Ἀρ-
10 γείων πόλιν. Ῥωμαίοις δὲ τὰ κατὰ τὴν Ἰλλυρίδα
φάναι παραδώσειν καὶ τοὺς αἰχμαλώτους πάντας,
Ἀττάλῳ δὲ τάς τε ναῦς ἀποκαταστήσειν καὶ τῶν ἀν-
δρῶν τῶν ἐν ταῖς ναυμαχίαις ἁλόντων ὅσοι περίεισι.

Πάντων δὲ τῶν παρόντων δυσαρεστουμένων τῇ 9
διαλύσει καὶ φασκόντων δεῖν τὸ κοινὸν ἐπίταγμα (17, 2)
πρῶτον ποιεῖν, τοῦτο δ' ἦν ἁπάσης ἐκχωρεῖν τῆς
Ἑλλάδος· εἰ δὲ μή, διότι τὰ κατὰ μέρος μάταια γί-
γνεται καὶ πρὸς οὐδέν, θεωρῶν ὁ Φίλιππος τὴν ἐν 2
αὐτοῖς ἀμφισβήτησιν καὶ δεδιὼς ἅμα τὰς κατηγορίας,
ἠξίου τὸν Τίτον ὑπερθέσθαι τὴν σύνοδον εἰς τὴν
αὔριον διὰ τὸ καὶ τὴν ὥραν εἰς ὀψὲ συγκλείειν· ἢ
γὰρ πείσειν ἢ πεισθήσεσθαι τοῖς παρακαλουμένοις.
τοῦ δὲ συγχωρήσαντος, ταξάμενοι συμπορεύεσθαι 3
πρὸς τὸν κατὰ Θρόνιον αἰγιαλόν, τότε μὲν ἐχωρίσθη-
σαν, τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάντες ἧκον ἐπὶ τὸν ταχθέντα
τόπον ἐν ὥρᾳ. καὶ βραχέα διαλεχθεὶς ὁ Φίλιππος 4
ἠξίου πάντας, μάλιστα δὲ τὸν Τίτον, μὴ διακόψαι
τὴν διάλυσιν, τῶν γε δὴ πλείστων εἰς συμβατικὴν
διάθεσιν ἠγμένων, ἀλλ' εἰ μὲν ἐνδέχεται δι' αὑτῶν 5
συμφώνους γενέσθαι περὶ τῶν ἀντιλεγομένων· εἰ δὲ
μή, πρεσβεύσειν ἔφη πρὸς τὴν σύγκλητον, κἀκείνην
πείσειν περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων, ἢ ποιήσειν ὅ,τι
ποτ' ἂν ἐπιτάττῃ. ταῦτα δ' αὐτοῦ προτείνοντος, οἱ 6
μὲν ἄλλοι πάντες ἔφασαν δεῖν πράττειν τὰ τοῦ πο-
λέμου καὶ μὴ προσέχειν τοῖς ἀξιουμένοις. ὁ δὲ τῶν 7
Ῥωμαίων στρατηγὸς οὐκ ἀγνοεῖν μὲν οὐδ' αὐτὸς ἔφη
διότι τὸν Φίλιππον οὐκ εἰκός ἐστι ποιῆσαι τῶν πα-
ρακαλουμένων οὐδέν· τῷ δ' ἁπλῶς μηδὲν ἐμποδί- 8
ζειν τὰς σφετέρας πράξεις τὴν αἰτουμένην χάριν ὑπὸ
τοῦ βασιλέως ἐκποιεῖν ἔφη χαρίζεσθαι. κυρωθῆναι 9
μὲν γὰρ οὐδ' ὣς εἶναι δυνατὸν οὐδὲν τῶν νῦν λεγο-
μένων ἄνευ τῆς συγκλήτου, πρὸς δὲ τὸ λαβεῖν πεῖ-
ραν τῆς ἐκείνων γνώμης εὐφυῶς ἔχειν τὸν ἐπιφερό-
μενον καιρόν· τῶν γὰρ στρατοπέδων οὐδ' ὣς δυνα- 10
μένων οὐδὲν πράττειν διὰ τὸν χειμῶνα, τοῦτον

ἀποθέσθαι τὸν χρόνον εἰς τὸ προσανενεγκεῖν τῇ συγ-
κλήτῳ περὶ τῶν προσπιπτόντων, οὐκ ἄθετον, ἀλλ'
οἰκεῖον εἶναι πᾶσι.
10 Ταχὺ δὲ συγκαταθεμένων ἁπάντων διὰ τὸ θεω-
(17,10) ρεῖν τὸν Τίτον οὐκ ἀλλότριον ὄντα τῆς ἐπὶ τὴν σύγ-
2 κλητον ἀναφορᾶς, ἔδοξε συγχωρεῖν τῷ Φιλίππῳ πρεσ-
βεύειν εἰς τὴν Ῥώμην, ὁμοίως δὲ καὶ παρ' αὐτῶν
πέμπειν ἑκάστους πρεσβευτὰς τοὺς διαλεχθησομένους
τῇ συγκλήτῳ καὶ κατηγορήσοντας τοῦ Φιλίππου.
3 τοῦ δὲ πράγματος τῷ Τίτῳ τοῦ κατὰ τὸν σύλλογον
κατὰ νοῦν καὶ κατὰ τοὺς ἐξ ἀρχῆς διαλογισμοὺς προ-
κεχωρηκότος, παραυτίκα τὸ συνεχὲς τῆς ἐπιβολῆς
ἐξύφαινε, τά τε καθ' αὑτὸν ἀσφαλιζόμενος ἐπιμελῶς
4 καὶ πρόλημμα τῷ Φιλίππῳ ποιῶν οὐδέν. δοὺς γὰρ
ἀνοχὰς διμήνους αὐτῷ τὴν μὲν πρεσβείαν τὴν εἰς
τὴν Ῥώμην ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ συντελεῖν ἐπέταξε,
τὰς δὲ φρουρὰς ἐξάγειν παραχρῆμα τὰς ἐκ τῆς Φω-
5 κίδος καὶ Λοκρίδος ἐκέλευσε. διετάξατο δὲ καὶ περὶ
τῶν ἰδίων συμμάχων φιλοτίμως, ἵνα κατὰ μηδένα
τρόπον μηδὲν εἰς αὐτοὺς ἀδίκημα γίγνηται κατὰ τοῦ-
6 τον τὸν χρόνον ὑπὸ Μακεδόνων. ταῦτα δὲ ποιήσας
πρὸς τὸν Φίλιππον ἔγγραπτα, λοιπὸν αὐτὸς ἤδη δι'
7 αὑτοῦ τὸ προκείμενον ἐπετέλει. καὶ τὸν μὲν Ἀμύ-
νανδρον εἰς τὴν Ῥώμην ἐξέπεμπε παραχρῆμα, γιγνώ-
σκων αὐτὸν εὐάγωγον μὲν ὄντα καὶ ῥᾳδίως ἐξακο-
λουθήσοντα τοῖς ἐκεῖ φίλοις, ἐφ' ὁπότερα ἂν ἄγω-
σιν αὐτόν, φαντασίαν δὲ ποιήσοντα καὶ προσδοκίαν
8 διὰ τὸ τῆς βασιλείας ὄνομα. μετὰ δὲ τοῦτον ἐξέ-
πεμπε τοὺς παρ' αὑτοῦ πρέσβεις, Κόιντόν τε τὸν
Φάβιον, ὃς ἦν αὐτῷ τῆς γυναικὸς ἀδελφιδοῦς, καὶ
Κόιντον Φολούιον, σὺν δὲ τούτοις Ἄππιον Κλαύδιον
9 ἐπικαλούμενον Νέρωνα. παρὰ δὲ τῶν Αἰτωλῶν ἐπρέ-

σβευον Ἀλέξανδρος Ἴσιος, Δαμόκριτος Καλυδώνιος,
Δικαίαρχος Τριχωνιεύς, Πολέμαρχος Ἀρσινοεύς, Λά-
μιος Ἀμβρακιώτης, Νικόμαχος Ἀκαρνὰν τῶν ἐκ Θυ- 10
ρίου πεφευγότων, κατοικούντων δ' ἐν Ἀμβρακίᾳ, Θεό-
δοτος Φεραῖος, φυγὰς ἐκ Θετταλίας, κατοικῶν δ' ἐν
Στράτῳ, παρὰ δὲ τῶν Ἀχαιῶν Ξενοφῶν Αἰγιεύς,
παρὰ δὲ τοῦ βασιλέως Ἀττάλου μόνος Ἀλέξανδρος,
παρὰ δὲ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων οἱ περὶ Κηφισό-
δωρον.

Οὗτοι δὲ παρεγενήθησαν εἰς τὴν Ῥώμην πρὸ 11
τοῦ τὴν σύγκλητον διαλαβεῖν ὑπὲρ τῶν εἰς τοῦτον (17,11)
τὸν ἐνιαυτὸν καθεσταμένων ὑπάτων, πότερον ἀμ-
φοτέρους εἰς τὴν Γαλατίαν ἢ τὸν ἕτερον αὐτῶν
δεήσει πέμπειν ἐπὶ Φίλιππον. πεπεισμένων δὲ τῶν 2
Τίτου φίλων μένειν τοὺς ὑπάτους ἀμφοτέρους κατὰ
τὴν Ἰταλίαν διὰ τὸν ἀπὸ τῶν Κελτῶν φόβον, εἰσελ-
θόντες εἰς τὴν σύγκλητον πάντες κατηγόρουν ἀποτό-
μως τοῦ Φιλίππου. τὰ μὲν οὖν ἄλλα παραπλήσια 3
τοῖς καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν βασιλέα πρότερον εἰρημένοις
ἦν· τοῦτο δ' ἐπιμελῶς ἐντίκτειν ἐπειρῶντο τῇ συγ- 4
κλήτῳ πάντες, διότι τῆς Χαλκίδος καὶ τοῦ Κορίνθου
καὶ τῆς Δημητριάδος ὑπὸ τῷ Μακεδόνι ταττομένων
οὐχ οἷόν τε τοὺς Ἕλληνας ἔννοιαν λαβεῖν ἐλευθερίας.
ὃ γὰρ αὐτὸς Φίλιππος εἶπε, τοῦτο καὶ λίαν ἀληθὲς 5
ἔφασαν ὑπάρχειν· ὃς ἔφη τοὺς προειρημένους τόπους
εἶναι πέδας Ἑλληνικάς, ὀρθῶς ἀποφαινόμενος. οὔτε 6
γὰρ Πελοποννησίους ἀναπνεῦσαι δυνατὸν ἐν Κορίν-
θῳ βασιλικῆς φρουρᾶς ἐγκαθημένης, οὔτε Λοκροὺς
καὶ Βοιωτοὺς καὶ Φωκέας θαρρῆσαι Φιλίππου Χαλ-
κίδα κατέχοντος καὶ τὴν ἄλλην Εὔβοιαν, οὐδὲ μὴν 7
Θετταλοὺς οὐδὲ Μάγνητας δυνατὸν ἐναύσασθαι τῆς
ἐλευθερίας οὐδέποτε, Δημητριάδα Φιλίππου κατέχου-

8 τος καὶ Μακεδόνων. διὸ καὶ τὸ παραχωρεῖν τῶν
ἄλλων τόπων τὸν Φίλιππον φαντασίαν εἶναι χάριν
τοῦ τὸν παρόντα καιρὸν ἐκφυγεῖν· ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ
βουληθῇ, ῥᾳδίως πάλιν ὑφ' αὑτὸν ποιήσεσθαι τοὺς
9 Ἕλληνας, ἐὰν κρατῇ τῶν προειρημένων τόπων. διό-
περ ἠξίουν τὴν σύγκλητον ἢ τούτων τῶν πόλεων
ἀναγκάσαι τὸν Φίλιππον ἐκχωρεῖν ἢ μένειν ἐπὶ τῶν
ὑποκειμένων καὶ πολεμεῖν ἐρρωμένως πρὸς αὐτόν.
10 καὶ γὰρ ἠνύσθαι τὰ μέγιστα τοῦ πολέμου, τῶν τε
Μακεδόνων προηττημένων δὶς ἤδη καὶ κατὰ γῆν
11 πλείστων αὐτοῖς χορηγιῶν ἐκδεδαπανημένων. ταῦτα
δ' εἰπόντες παρεκάλουν μήτε τοὺς Ἕλληνας ψεῦσαι
τῶν περὶ τῆς ἐλευθερίας ἐλπίδων μήθ' ἑαυτοὺς ἀπο-
12 στερῆσαι τῆς καλλίστης ἐπιγραφῆς. οἱ μὲν οὖν παρὰ
τῶν Ἑλλήνων πρέσβεις ταῦτα καὶ τούτοις παραπλή-
σια διελέχθησαν, οἱ δὲ παρὰ τοῦ Φιλίππου παρε-
σκευάσαντο μὲν ὡς ἐπὶ πλεῖον ποιησόμενοι τοὺς λό-
13 γους, ἐν ἀρχαῖς δ' εὐθέως ἐκωλύθησαν· ἐρωτηθέν-
τες γὰρ εἰ παραχωροῦσι Χαλκίδος καὶ Κορίνθου καὶ
Δημητριάδος, ἀπεῖπαν μηδεμίαν ἔχειν περὶ τούτων
14 ἐντολήν. οὗτοι μὲν οὖν ἐπιτιμηθέντες οὕτω κατέ-
παυσαν τὸν λόγον.

12 Ἡ δὲ σύγκλητος τοὺς μὲν ὑπάτους ἀμφοτέρους
(17, 11) εἰς Γαλατίαν ἐξαπέστειλε, καθάπερ ἐπάνω προεῖπα,
τὸν δὲ πρὸς τὸν Φίλιππον πόλεμον ἐψηφίσατο κατά-
μονον εἶναι, δοῦσα τῷ Τίτῳ τὴν ἐπιτροπὴν ὑπὲρ τῶν
2 Ἑλληνικῶν. ταχὺ δὲ τούτων εἰς τὴν Ἑλλάδα διασα-
φηθέντων ἐγεγόνει τῷ Τίτῳ πάντα κατὰ νοῦν, ἐπὶ
βραχὺ μὲν καὶ ταὐτομάτου συνεργήσαντος, τὸ δὲ
πολὺ διὰ τῆς αὑτοῦ προνοίας ἁπάντων κεχειρισμέ-
3 νων. πάνυ γὰρ ἀγχίνους, εἰ καί τις ἕτερος Ῥωμαίων,
4 καὶ ὁ προειρημένος ἀνὴρ γέγονεν· οὕτω γὰρ εὐστό-

χως ἐχείριζε καὶ νουνεχῶς οὐ μόνον τὰς κοινὰς ἐπι-
βολάς, ἀλλὰ καὶ τὰς κατ' ἰδίαν ἐντεύξεις, ὥσθ' ὑπερ-
βολὴν μὴ καταλιπεῖν. καίτοι γε νέος ἦν κομιδῇ· πλείω 5
γὰρ τῶν τριάκοντα ἐτῶν οὐκ εἶχε· καὶ πρῶτος εἰς
τὴν Ἑλλάδα διεβεβήκει μετὰ στρατοπέδων. [Exc. ant.
p. 272—275.]

Ἔμοιγε πολλάκις μὲν καὶ ἐπὶ πολλοῖς θαυμάζειν 13
ἐπέρχεται τῶν ἀνθρωπείων ἁμαρτημάτων, μάλιστα δ' (17,13)
ἐπὶ τῷ κατὰ τοὺς προδότας. διὸ καὶ βούλομαι τὰ 2
πρέποντα τοῖς καιροῖς διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. καί- 3
τοι γε οὐκ ἀγνοῶ διότι δυσθεώρητον ὁ τόπος ἔχει τι
καὶ δυσπαράγραφον· τίνα γὰρ ὡς ἀληθῶς προδότην
δεῖ νομίζειν οὐ ῥᾴδιον ἀποφήνασθαι. δῆλον γὰρ ὡς 4
οὔτε τοὺς ἐξ ἀκεραίου συντιθεμένους τῶν ἀνδρῶν
πρός τινας βασιλεῖς ἢ δυνάστας κοινωνίαν πραγμά-
των εὐθέως προδότας νομιστέον, οὔτε τοὺς κατὰ τὰς 5
περιστάσεις μετατιθέντας τὰς αὑτῶν πατρίδας ἀπὸ
τῶν ὑποκειμένων πρὸς ἑτέρας φιλίας καὶ συμμαχίας,
οὐδὲ τούτους. πολλοῦ γε δεῖ· ἐπείτοι γε πολλάκις οἱ 6
τοιοῦτοι τῶν μεγίστων ἀγαθῶν γεγόνασιν αἴτιοι ταῖς
ἰδίαις πατρίσιν. ἵνα δὲ μὴ πόρρωθεν τὰ παραδείγ- 7
ματα φέρωμεν, ἐξ αὐτῶν τῶν ἐνεστώτων ῥᾳδίως
ἔσται τὸ λεγόμενον κατανοεῖν. εἰ γὰρ μὴ σὺν καιρῷ 8
τότε μετέρριψε τοὺς Ἀχαιοὺς Ἀρίσταινος ἀπὸ τῆς Φι-
λίππου συμμαχίας πρὸς τὴν Ῥωμαίων, φανερῶς ἄρ-
δην ἀπωλώλει τὸ ἔθνος. νῦν δὲ χωρὶς τῆς παρ' αὐ- 9
τὸν τὸν καιρὸν ἀσφαλείας ἑκάστοις περιγενομένης
αὐξήσεως τῶν Ἀχαιῶν ὁμολογουμένως ὁ προειρημέ-
νος ἀνὴρ κἀκεῖνο τὸ διαβούλιον αἴτιος ἐδόκει γεγο-
νέναι· διὸ καὶ πάντες αὐτὸν οὐχ ὡς προδότην, ἀλλ' 10
ὡς εὐεργέτην καὶ σωτῆρα τῆς χώρας ἐτίμων. ὁ δ' 11
αὐτὸς ἂν εἴη λόγος καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι κατὰ

τὰς τῶν καιρῶν περιστάσεις τὰ παραπλήσια τ
πολιτεύονται καὶ πράττουσιν.
14 Ἧι καὶ Δημοσθένην κατὰ πολλά τις ἂν ἐπ
(17,14) σας ἐν τούτῳ μέμψαιτο, διότι πικρότατον ὄ
τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν Ἑλλήνων εἰκῇ καὶ ἀκ
2 προσέτριψε, φήσας ἐν μὲν Ἀρκαδίᾳ τοὺς περὶ
κιδᾶν καὶ Ἱερώνυμον καὶ Εὐκαμπίδαν προδότ
3 νέσθαι τῆς Ἑλλάδος, ἐν δὲ Μεσσήνῃ τοὺς Φιλ
παῖδας Νέωνα καὶ Θρασύλοχον, ἐν Ἄργει δὲ
4 περὶ Μύρτιν καὶ Τελέδαμον καὶ Μνασέαν, παρ
σίως ἐν Θετταλίᾳ μὲν τοὺς περὶ Δάοχον καὶ Κι
παρὰ δὲ Βοιωτοῖς τοὺς περὶ Θεογείτονα καὶ Τιμ
5 σὺν δὲ τούτοις καὶ πλείους ἑτέρους ἐξηρίθμ
κατὰ πόλιν ὀνομάζων, καίτοι γε πάντων μὲν
προειρημένων ἀνδρῶν πολὺν ἐχόντων λόγον κα
νόμενον ὑπὲρ τῶν καθ' αὑτοὺς δικαίων, πλεῖσ
6 τῶν ἐξ Ἀρκαδίας καὶ Μεσσήνης. οὗτοι γὰρ ἐπ
σάμενοι Φίλιππον εἰς Πελοπόννησον καὶ ταπ
σαντες Λακεδαιμονίους πρῶτον μὲν ἐποίησαν
πνεῦσαι καὶ λαβεῖν ἐλευθερίας ἔννοιαν πάντας
7 τὴν Πελοπόννησον κατοικοῦντας, ἔπειτα δὲ τὴ
ραν ἀνακομισάμενοι καὶ τὰς πόλεις, ἃς παρῄ
Λακεδαιμόνιοι κατὰ τὴν εὐκαιρίαν Μεσσηνίων,
γαλοπολιτῶν, Τεγεατῶν, Ἀργείων, ηὔξησαν τὰς
8 τῶν πατρίδας ὁμολογουμένως· ἀνθ' ὧν οὐ πολ
ὤφειλον Φιλίππῳ καὶ Μακεδόσιν, ἀλλὰ πάντα
δύναμιν ἐνεργεῖν ὅσα πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν ἀ
9 εἰ μὲν οὖν ταῦτ' ἔπραττον ἢ φρουρὰν παρὰ Φ
που δεχόμενοι ταῖς πατρίσιν ἢ καταλύοντες το
μους ἀφῃροῦντο τὴν ἐλευθερίαν καὶ παρρησία
πολιτῶν χάριν τῆς ἰδίας πλεονεξίας ἢ δυνασ
10 ἄξιοι τῆς προσηγορίας ἦσαν ταύτης· εἰ δὲ τηρο

τὰ πρὸς τὰς πατρίδας δίκαια κρίσει πραγμάτων διε-
φέροντο, νομίζοντες οὐ ταὐτὸ συμφέρον Ἀθηναίοις
εἶναι καὶ ταῖς ἑαυτῶν πόλεσιν, οὐ δήπου διὰ τοῦτο
καλεῖσθαι προδότας ἐχρῆν αὐτοὺς ὑπὸ Δημοσθένους.
ὁ δὲ πάντα μετρῶν πρὸς τὸ τῆς ἰδίας πατρίδος συμ- 11
φέρον, καὶ πάντας ἡγούμενος δεῖν τοὺς Ἕλληνας ἀπο-
βλέπειν πρὸς Ἀθηναίους, εἰ δὲ μή, προδότας ἀποκα-
λῶν, ἀγνοεῖν μοι δοκεῖ καὶ πολὺ παραπαίειν τῆς
ἀληθείας, ἄλλως τε δὴ καὶ τῶν συμβάντων τότε 12
τοῖς Ἕλλησιν οὐ Δημοσθένει μεμαρτυρηκότων ὅτι
καλῶς προυνοήθη τοῦ μέλλοντος, ἀλλ' Εὐκαμπίδᾳ
καὶ Ἱερωνύμῳ καὶ Κερκιδᾷ καὶ τοῖς Φιλιάδου παισίν.
Ἀθηναίοις μὲν γὰρ τῆς πρὸς Φίλιππον ἀντιπαραγω- 13
γῆς τὸ τέλος ἀπέβη τὸ πεῖραν λαβεῖν τῶν μεγίστων
συμπτωμάτων πταίσασι τῇ μάχῃ τῇ περὶ Χαιρώνειαν·
εἰ δὲ μὴ διὰ τὴν τοῦ βασιλέως μεγαλοψυχίαν καὶ φι- 14
λοδοξίαν, καὶ πορρωτέρω τὰ τῆς ἀτυχίας ἂν αὐτοῖς
προύβη διὰ τὴν Δημοσθένους πολιτείαν. διὰ δὲ τοὺς 15
προειρημένους ἄνδρας κοινῇ μὲν Ἀρκάσι καὶ Μεσ-
σηνίοις ἀπὸ Λακεδαιμονίων ἀσφάλεια καὶ ῥᾳστώνη
παρεσκευάσθη, κατ' ἰδίαν δὲ ταῖς αὐτῶν πατρίσι
πολλὰ καὶ λυσιτελῆ συνεξηκολούθησε.

Τίσιν οὖν εἰκότως ἂν ἐπιφέροι τις τὴν ὀνομα- 15
σίαν ταύτην ἔστι μὲν δυσπαράγραφον· μάλιστα δ' (17,15) 2
ἂν προστρέχοι πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τοιούτους
φέρων, ὅσοι τῶν ἀνδρῶν κατὰ τὰς ὁλοσχερεῖς περι-
στάσεις ἢ τῆς ἰδίας ἀσφαλείας καὶ λυσιτελείας χάριν
ἢ τῆς πρὸς τοὺς ἀντιπολιτευομένους διαφορᾶς ἐγχει-
ρίζουσι τοῖς ἐχθροῖς τὰς πόλεις, ἢ καὶ νὴ Δία πάλιν 3
ὅσοι φρουρὰν εἰσδεχόμενοι καὶ συγχρώμενοι ταῖς
ἔξωθεν ἐπικουρίαις πρὸς τὰς ἰδίας ὁρμὰς καὶ προθέ-
σεις ὑποβάλλουσι τὰς πατρίδας ὑπὸ τὴν τῶν πλεῖον

4 δυναμένων ἐξουσίαν. τοὺς τοιούτους ὑπὸ τὸ
προδοσίας ὄνομα μετρίως ἄν τις ὑποτάττοι πάν
5 οἷς λυσιτελὲς μὲν ἀληθῶς ἢ καλὸν οὐδὲν οὐδέπ
συνεξηκολούθησε, τὰ δ' ἐναντία πᾶσιν ὁμολογου
6 νως. ἢ καὶ θαυμάζειν ἔστι πρὸς τὸν ἐξ ἀρχῆς λο
πρὸς τί ποτε βλέποντες ἢ τίσι χρώμενοι διαλογισ
7 ὁρμῶσι πρὸς τὴν τοιαύτην ἀτυχίαν. οὔτε γὰρ ἔλ
πώποτε προδοὺς οὐδεὶς πόλιν ἢ στρατόπεδον ἢ φρ
ριον, ἀλλὰ κἂν παρ' αὐτὸν τὸν τῆς πράξεως κα
ἀγνοηθῇ τις, ὅ γε ἐπιγιγνόμενος χρόνος ἐποίησε
8 νεροὺς ἅπαντας· οὐδὲ μὴν γνωσθεὶς οὐδεὶς οὐδέ
μακάριον ἔσχε βίον, ἀλλ' ὡς μὲν ἐπίπαν ὑπ' αὐ
τούτων οἷς χαρίζονται τυγχάνουσι τῆς ἁρμοζο
9 τιμωρίας. χρῶνται μὲν γὰρ τοῖς προδόταις οἱ σ
τηγοὶ καὶ δυνάσται πολλάκις διὰ τὸ συμφέρον·
γε μὴν ἀποχρήσωνται, χρῶνται λοιπὸν ὡς προδό
10 κατὰ τὸν Δημοσθένην, μάλ' εἰκότως ἡγούμενοι
ἐγχειρίσαντα τοῖς ἐχθροῖς τὴν πατρίδα καὶ τοὺ
ἀρχῆς φίλους μηδέποτ' ἂν εὔνουν σφίσι γενέ
11 μηδὲ διαφυλάξαι τὴν πρὸς αὐτοὺς πίστιν. οὐ
ἀλλ' ἐὰν καὶ τὰς τούτων διαφύγωσι χεῖρας, τά
δὴ τῶν παρασπονδηθέντων οὐ ῥαδίως ἐκφυγγά
12 σιν. ἐὰν δέ ποτε καὶ τὰς ἀμφοτέρων τούτων ἐπι
λὰς διολίσθωσιν, ἥ γε παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώ
φήμη τιμωρὸς αὐτοῖς ἕπεται παρ' ὅλον τὸν β
πολλοὺς μὲν φόβους ψευδεῖς, πολλοὺς δὲ ἀλη
παριστάνουσα καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, πᾶσ
συνεργοῦσα καὶ συνυποδεικνύουσα τοῖς κακόν τι
13 ἐκείνων βουλευομένοις, τὸ δὲ τελευταῖον οὐδὲ
τοὺς ὕπνους ἐῶσα λήθην αὐτοὺς ἔχειν τῶν ἡμα
μένων, ἀλλ' ὀνειρώττειν ἀναγκάζουσα πᾶν γένος
βουλῆς καὶ περιπετείας, ἅτε συνειδότας ἑαυτοῖς

ὑπάρχουσαν ἐκ πάντων ἀλλοτριότητα πρὸς σφᾶς καὶ
τὸ κοινὸν μῖσος. ἀλλ' ὅμως τούτων οὕτως ἐχόντων 14
οὐδεὶς οὐδέποτε δεηθεὶς ἠπόρησε προδότου πλὴν τε-
λέως ὀλίγων τινῶν. ἐξ ὧν εἰκότως εἴποι τις ἂν ὅτι 15
τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, δοκοῦν πανουργότατον εἶ-
ναι τῶν ζῴων, πολὺν ἔχει λόγον τοῦ φαυλότατον
ὑπάρχειν. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ζῷα, ταῖς τοῦ σώματος 16
ἐπιθυμίαις αὐταῖς δουλεύοντα, διὰ μόνας ταύτας
σφάλλεται· τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος, καὶ πρὸς δε-
δοξοποιημένον, οὐχ ἧττον διὰ τὴν ἀλογιστίαν ἢ διὰ
τὴν φύσιν ἁμαρτάνει. καὶ ταῦτα μὲν ἡμῖν ἐπὶ το- 17
σοῦτον εἰρήσθω.

Ὅτι ὁ βασιλεὺς Ἄτταλος ἐτιμᾶτο μὲν καὶ πρότερον 16
ὑπὸ τῆς τῶν Σικυωνίων πόλεως διαφερόντως, ἐξ οὗ (17,16)
τὴν ἱερὰν χώραν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐλυτρώσατο χρημά-
των αὐτοῖς οὐκ ὀλίγων, ἀνθ' ὧν καὶ τὸν κολοττὸν 2
αὐτοῦ τὸν δεκάπηχυν ἔστησαν παρὰ τὸν Ἀπόλλωνα
τὸν περὶ τὴν ἀγοράν. τότε δὲ πάλιν αὐτοῦ δέκα τά- 3
λαντα δόντος καὶ μυρίους μεδίμνους πυρῶν, πολλα-
πλασίως ἐπιταθέντες ταῖς εὐνοίαις εἰκόνα τε χρυ-
σῆν ἐψηφίσαντο καὶ θυσίαν αὐτῷ συντελεῖν κατ' ἔτος
ἐνομοθέτησαν. Ἄτταλος μὲν οὖν τυχὼν τῶν τιμῶν 4
τούτων ἀπῆρεν εἰς Κεγχρεάς.

Ὅτι Νάβις ὁ τύραννος ἀπολιπὼν ἐπὶ τῆς τῶν Ἀρ- 17
γείων πόλεως Τιμοκράτην τὸν Πελληνέα διὰ τὸ μά- (17,17)
λιστα τούτῳ πιστεύειν καὶ χρῆσθαι πρὸς τὰς ἐπιφα-
νεστάτας πράξεις, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Σπάρτην, καὶ 2
μετά τινας ἡμέρας ἐξέπεμψε τὴν γυναῖκα, δοὺς ἐν-
τολὰς παραγενομένην εἰς Ἄργος περὶ πόρον γίγνε-
σθαι χρημάτων. ἡ δὲ ἀφικομένη πολὺ κατὰ τὴν 3
ὠμότητα Νάβιν ὑπερέθετο· ἀνακαλεσαμένη γὰρ 4
τῶν γυναικῶν τινὰς μὲν κατ' ἰδίαν, τινὰς δὲ κατὰ

συγγένειαν, πᾶν γένος αἰκίας καὶ βίας προσέφερε, 5 μέχρι σχεδὸν ἁπασῶν οὐ μόνον τὸν χρυσοῦν ἀφείλετο κόσμον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἱματισμὸν τὸν πολυτελέστατον. [Exc. Peir. p. 89—97. Inde a 15, 15—17 etiam Exc. ant. p. 275.]

18 (1) Ὁ δὲ Τίτος οὐ δυνάμενος ἐπιγνῶναι τοὺς πολεμίους ᾗ στρατοπεδεύουσι, τοῦτο δὲ σαφῶς εἰδὼς ὅτι πάρεισιν εἰς Θετταλίαν, προσέταξε κόπτειν χάρακα πᾶσιν ἕνεκα τοῦ παρακομίζειν μεθ' ἑαυτῶν πρὸς τὰς 2 ἐκ τοῦ καιροῦ χρείας. τοῦτο δὲ κατὰ μὲν τὴν Ἑλληνικὴν ἀγωγὴν ἀδύνατον εἶναι δοκεῖ, κατὰ δὲ τὴν 3 τῶν Ῥωμαίων εὔκοπον. οἱ μὲν γὰρ Ἕλληνες μόλις αὐτῶν κρατοῦσι τῶν σαρισῶν ἐν ταῖς πορείαις καὶ 4 μόλις ὑπομένουσι τὸν ἀπὸ τούτων κόπον, Ῥωμαῖοι δὲ τοὺς μὲν θυρεοὺς τοῖς ὀχεῦσι τοῖς σκυτίνοις ἐκ τῶν ὤμων ἐξηρτηκότες, ταῖς δὲ χερσὶν αὐτοὺς τοὺς γαίσους φέροντες ἐπιδέχονται τὴν παρακομιδὴν τοῦ 5 χάρακος. ἅμα δὲ καὶ μεγάλην εἶναι συμβαίνει τὴν 6 διαφορὰν τούτων· οἱ μὲν γὰρ Ἕλληνες τοῦτον ἡγοῦνται χάρακα βέλτιστον, ὃς ἂν ἔχῃ πλείστας ἐκφύσεις 7 καὶ μεγίστας πέριξ τοῦ πρέμνου, παρὰ δὲ Ῥωμαίοις δύο κεραίας ἢ τρεῖς ἔχουσιν οἱ χάρακες, ὁ δὲ πλείστας τέτταρας, καὶ ταύτας ἔχοντες λαμβάνονται οὐκ 8 ἐναλλάξ. ἐκ δὲ τούτου συμβαίνει τήν τε κομιδὴν εὐχερῆ γίγνεσθαι τελέως, ὁ γὰρ εἷς ἀνὴρ φέρει τρεῖς καὶ τέτταρας, συνθεὶς ἐπ' ἀλλήλους, τήν τε χρείαν 9 ἀσφαλῆ διαφερόντως. ὁ μὲν γὰρ τῶν Ἑλλήνων ὅταν τεθῇ πρὸ τῆς παρεμβολῆς, πρῶτον μέν ἐστιν εὐδιάσπαστος· 10 ὅταν γὰρ τὸ μὲν κρατοῦν καὶ πιεζόμενον ὑπὸ τῆς γῆς ἓν ὑπάρχῃ μόνον, αἱ δ' ἀποφύσεις ἐκ τούτου πολλαὶ καὶ μεγάλαι, κἄπειτα δύο παραστάντες ἢ τρεῖς ἐκ τῶν ἀποφύσεων ἐπισπάσωνται τὸν

αὐτὸν χάρακα, ῥᾳδίως ἐκσπᾶται. τούτου δὲ συμβαί- 11
νοντος εὐθέως πύλη γίγνεται διὰ τὸ μέγεθος καὶ
τὰ παρακείμενα λέλυται, τῷ βραχείας τὰς εἰς ἀλλή-
λους ἐμπλοκὰς καὶ τὰς ἐπαλλάξεις γίγνεσθαι τοῦ τοι-
ούτου χάρακος. παρὰ δὲ Ῥωμαίοις συμβαίνει τοὐναν- 12
τίον. τιθέασι γὰρ εὐθέως ἐμπλέκοντες εἰς ἀλλήλους
οὕτως ὥστε μήτε τὰς κεραίας εὐχερῶς ἐπιγνῶναι,
ποίας εἰσὶν ἐκφύσεως τῶν ἐν τῇ γῇ κατωρυγμένων,
μήτε τὰς ἐκφύσεις, ποίων κεραιῶν. λοιπὸν οὔτ᾽ ἐπι- 13
λαβέσθαι παρείραντα τὴν χεῖρα δυνατόν, ἅτε πυκνῶν
οὐσῶν καὶ προσπιπτουσῶν αὑταῖς, ἔτι δὲ φιλοπόνως
ἀπωξυμμένων τῶν κεραιῶν, οὔτ᾽ ἐπιλαβόμενον ἐκ- 14
σπάσαι ῥᾴδιον διὰ τὸ πρῶτον μὲν πάσας τὰς προσ-
βολὰς σχεδὸν αὐτοκράτορα τὴν ἐκ τῆς γῆς δύναμιν
ἔχειν, δεύτερον δὲ τῷ τὸν μίαν ἐπισπώμενον κε- 15
ραίαν πολλοὺς ἀναγκάζεσθαι πειθομένους ἅμα βαστά-
ζειν διὰ τὴν εἰς ἀλλήλους ἐμπλοκήν· δύο δὲ καὶ
τρεῖς ἐπιλαβέσθαι ταὐτοῦ χάρακος οὐδ᾽ ὅλως εἰκός.
ἐὰν δέ ποτε καὶ κατακρατήσας ἐκσπάσῃ τις ἕνα καὶ 16
δεύτερον, ἀνεπιγνώστως γίγνεται τὸ διάστημα. διὸ 17
καὶ μεγάλης οὔσης διαφορᾶς τῷ καὶ τὴν εὕρεσιν
ἑτοίμην εἶναι τοῦ τοιούτου χάρακος καὶ τὴν κομιδὴν
εὐχερῆ καὶ τὴν χρείαν ἀσφαλῆ καὶ μόνιμον, φανε- 18
ρὸν ὡς εἰ καί τι τῶν ἄλλων πολεμικῶν ἔργων ἄξιον
ζήλου καὶ μιμήσεως ὑπάρχει παρὰ Ῥωμαίοις, καὶ
τοῦτο, κατά γε τὴν ἐμὴν γνώμην.

Πλὴν ὅ γε Τίτος ἑτοιμασάμενος ταῦτα πρὸς τὰς 19
ἐκ τοῦ καιροῦ χρείας, προῆγε παντὶ τῷ στρατεύματι (2)
βάδην, ἀποσχὼν δὲ περὶ πεντήκοντα στάδια τῆς τῶν
Φεραίων πόλεως αὐτοῦ παρενέβαλε. κατὰ δὲ τὴν 2
ἐπιοῦσαν ὑπὸ τὴν ἑωθινὴν ἐξέπεμπε τοὺς κατοπτεύ-
σοντας καὶ διερευνησομένους, εἴ τινα δυνηθεῖεν λα-

βεῖν ἀφορμὴν εἰς τὸ γνῶναι ποῦ ποτέ εἰσι καὶ τί
3 πράττουσιν οἱ πολέμιοι. Φίλιππος δὲ κατὰ τὸν
αὐτὸν καιρὸν πυνθανόμενος τοὺς Ῥωμαίους στρατο-
πεδεύειν περὶ τὰς Θήβας, ἐξάρας ἀπὸ τῆς Λαρίσης
παντὶ τῷ στρατεύματι προῆγε, ποιούμενος τὴν πο-
4 ρείαν ὡς ἐπὶ τὰς Φεράς. ἀποσχὼν δὲ περὶ τριάκοντα
στάδια, τότε μὲν αὐτοῦ καταστρατοπεδεύσας ἐν ὥρᾳ
παρήγγειλε πᾶσι γίγνεσθαι περὶ τὴν τοῦ σώματος
5 θεραπείαν, ὑπὸ δὲ τὴν ἑωθινὴν ἐξεγείρας τὴν δύ-
ναμιν τοὺς μὲν εἰθισμένους προπορεύεσθαι τῆς δυ-
νάμεως προεξαπέστειλε, συντάξας ἐπιβάλλειν ταῖς
ὑπὲρ τὰς Φερὰς ἀκρολοφίαις, αὐτὸς δὲ τῆς ἡμέρας
διαφαινούσης ἐκίνει τὴν δύναμιν ἐκ τοῦ χάρακος.
6 παρ᾽ ὀλίγον μὲν οὖν ἦλθον ἀμφοτέρων οἱ προεξαπε-
σταλμένοι τοῦ συμπεσεῖν ἀλλήλοις περὶ τὰς ὑπερβο-
7 λάς· προϊδόμενοι γὰρ σφᾶς αὐτοὺς ὑπὸ τὴν ὄρφνην
ἐκ πάνυ βραχέος διαστήματος ἐπέστησαν, καὶ τα-
χέως ἔπεμπον, ἀποδηλοῦντες ἀμφότεροι τοῖς ἡγεμόσι
τὸ γεγονὸς καὶ πυνθανόμενοι τί δέον εἴη ποιεῖν.
8 *** ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων στρατοπεδειῶν κἀκείνους
9 ἀνακαλεῖσθαι. τῇ δ᾽ ἐπαύριον ἐξέπεμψαν ἀμφότεροι
κατασκοπῆς ἕνεκα τῶν ἱππέων καὶ τῶν εὐζώνων περὶ
τριακοσίους ἑκατέρων, ἐν οἷς ὁ Τίτος καὶ τῶν Αἰτω-
λῶν δύο οὐλαμοὺς ἐξαπέστειλε διὰ τὴν ἐμπειρίαν
10 τῶν τόπων· οἳ καὶ συμμίξαντες ἀλλήλοις ἐπὶ τάδε
τῶν Φερῶν ὡς πρὸς Λάρισαν συνέβαλον ἐκθύ-
11 μως. τῶν δὲ περὶ τὸν Εὐπόλεμον τὸν Αἰτωλὸν εὐ-
ρώστως κινδυνευόντων καὶ συνεκκαλουμένων τοὺς
Ἰταλικοὺς πρὸς τὴν χρείαν, θλίβεσθαι συνέβαινε τοὺς
Μακεδόνας. καὶ τότε μὲν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀκρο-
βολισάμενοι διεχωρίσθησαν εἰς τὰς αὑτῶν παρεμ-
βολάς.

Κατὰ δὲ τὴν ἐπιοῦσαν ἀμφότεροι δυσαρεστούμε- 20
νοι τοῖς περὶ τὰς Φερὰς τόποις διὰ τὸ καταφύτους (3)
εἶναι καὶ πλήρεις αἱμασιῶν καὶ κηπειῶν ἀνέζευξαν.
ὁ μὲν οὖν Φίλιππος ἐποιεῖτο τὴν πορείαν ὡς ἐπὶ τὴν 2
Σκοτοῦσσαν, σπεύδων ἐκ ταύτης τῆς πόλεως ἐφοδιά-
σασθαι, μετὰ δὲ ταῦτα γενόμενος εὐτρεπὴς λαβεῖν
τόπους ἁρμόζοντας ταῖς αὐτοῦ δυνάμεσιν· ὁ δὲ Τί- 3
τος ὑποπτεύσας τὸ μέλλον ἐκίνει τὴν δύναμιν ἅμα
τῷ Φιλίππῳ, σπεύδων προκαταφθεῖραι τὸν ἐν τῇ
Σκοτουσσαίᾳ σῖτον. τῆς δ' ἑκατέρων πορείας μεταξὺ 4
κειμένων ὄχθων ὑψηλῶν, οὔθ' οἱ Ῥωμαῖοι συνεώρων
τοὺς Μακεδόνας, ποῖ ποιοῦνται τὴν πορείαν, οὔθ' οἱ
Μακεδόνες τοὺς Ῥωμαίους. ταύτην μὲν οὖν τὴν 5
ἡμέραν ἑκάτεροι διανύσαντες, ὁ μὲν Τίτος ἐπὶ τὴν
προσαγορευομένην Ἐρέτριαν τῆς Φθιώτιδος, ὁ δὲ
Φίλιππος ἐπὶ τὸν Ὀγχηστὸν ποταμόν, αὐτοῦ κατέζευ-
ξαν, ἀγνοοῦντες ἀμφότεροι τὰς ἀλλήλων παρεμβολάς·
τῇ δ' ὑστεραίᾳ προελθόντες ἐστρατοπέδευσαν, Φί- 6
λιππος μὲν ἐπὶ τὸ Μελάμβιον προσαγορευόμενον τῆς
Σκοτουσσαίας, Τίτος δὲ περὶ τὸ Θετίδειον τῆς Φαρ-
σαλίας, ἀκμὴν ἀγνοοῦντες ἀλλήλους. ἐπιγενομένου 7
δὲ ὄμβρου καὶ βροντῶν ἐξαισίων, πάντα συνέβη τὸν
ἀέρα τὸν ἐκ τῶν νεφῶν κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν ὑπὸ
τὴν ἑωθινὴν πεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν, ὥστε διὰ τὸν ἐφε-
στῶτα ζόφον μηδὲ τοὺς ἐν ποσὶ δύνασθαι βλέπειν.
οὐ μὴν ἀλλ' ὅ γε Φίλιππος κατανύσαι σπεύδων ἐπὶ 8
τὸ προκείμενον, ἀναζεύξας προῄει μετὰ πάσης τῆς
στρατιᾶς. δυσχρηστούμενος δὲ κατὰ τὴν πορείαν διὰ 9
τὴν ὁμίχλην, βραχὺν τόπον διανύσας τὴν μὲν δύνα-
μιν εἰς χάρακα παρενέβαλε, τὴν δ' ἐφεδρείαν ἀπέ-
στειλε, συντάξας ἐπὶ τοὺς ἄκρους ἐπιβαλεῖν τῶν με-
ταξὺ κειμένων βουνῶν.

21 Ὁ δὲ Τίτος στρατοπεδεύων περὶ τὸ Θετίδειον,
(4) καὶ διαπορούμενος ὑπὲρ τῶν πολεμίων ποῦ ποτ'
εἰσί, δέκα προθέμενος οὐλαμοὺς καὶ τῶν εὐζώνων
εἰς χιλίους ἐξαπέστειλε, παρακαλέσας εὐλαβῶς ἐξε-
2 ρευνωμένους ἐπιπορεύεσθαι τὴν χώραν· οἳ καὶ προά-
γοντες ὡς ἐπὶ τὰς ὑπερβολὰς ἔλαθον ἐμπεσόντες εἰς
τὴν τῶν Μακεδόνων ἐφεδρείαν διὰ τὸ δύσοπτον τῆς
3 ἡμέρας. οὗτοι μὲν οὖν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἐπὶ βραχὺ
διαταραχθέντες ἀμφότεροι μετ' ὀλίγον ἤρξαντο κα-
ταπειράζειν ἀλλήλων, διεπέμψαντο δὲ καὶ πρὸς τοὺς
ἑαυτῶν ἡγεμόνας ἑκάτεροι τοὺς διασαφήσοντας τὸ
4 γεγονός· ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν συμπλοκὴν οἱ Ῥωμαῖοι
κατεβαροῦντο καὶ κακῶς ἔπασχον ὑπὸ τῆς τῶν Μα-
κεδόνων ἐφεδρείας, πέμποντες εἰς τὴν ἑαυτῶν πα-
5 ρεμβολὴν ἐδέοντο σφίσι βοηθεῖν. ὁ δὲ Τίτος, παρα-
καλέσας τοὺς περὶ τὸν Ἀρχέδαμον καὶ τὸν Εὐπόλε-
μον Αἰτωλοὺς καὶ δύο τῶν παρ' αὐτοῦ χιλιάρχων,
ἐξέπεμψε μετὰ πεντακοσίων ἱππέων καὶ δισχιλίων
6 πεζῶν. ὧν προσγενομένων τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἀκροβολι-
ζομένοις, παραυτίκα τὴν ἐναντίαν ἔσχε διάθεσιν ὁ
7 κίνδυνος· οἱ μὲν γὰρ Ῥωμαῖοι, προσλαβόντες τὴν ἐκ
τῆς βοηθείας ἐλπίδα διπλασίως ἐπερρώσθησαν πρὸς
8 τὴν χρείαν, οἱ δὲ Μακεδόνες ἠμύνοντο μὲν γεν-
ναίως, πιεζόμενοι δὲ πάλιν οὗτοι καὶ καταβαρούμε-
νοι τοῖς ὅλοις προσέφυγον πρὸς τοὺς ἄκρους καὶ
διεπέμποντο πρὸς τὸν βασιλέα περὶ βοηθείας.
22 Ὁ δὲ Φίλιππος οὐδέποτ' ἂν ἐλπίσας κατ' ἐκεί-
(5) νην τὴν ἡμέραν ὁλοσχερῆ γενέσθαι κίνδυνον διὰ τὰς
προειρημένας αἰτίας, ἀφεικὼς ἔτυχε καὶ πλείους ἐκ
2 τῆς παρεμβολῆς ἐπὶ χορτολογίαν. τότε δὲ πυνθανό-
μενος τὰ συμβαίνοντα παρὰ τῶν διαποστελλομένων,
καὶ τῆς ὁμίχλης ἤδη διαφαινούσης, παρακαλέσας

Ἡρακλείδην τε τὸν Γυρτώνιον, ὃς ἡγεῖτο τῆς Θετταλικῆς ἵππου, καὶ Λέοντα τὸν τῶν Μακεδόνων ἱππάρχην ἐξέπεμψε, σὺν δὲ τούτοις Ἀθηναγόραν ἔχοντα
πάντας τοὺς μισθοφόρους πλὴν τῶν Θρᾳκῶν. συνα- 3
ψάντων δὲ τούτων τοῖς ἐν ταῖς ἐφεδρείαις, καὶ προσγενομένης τοῖς Μακεδόσι βαρείας χειρός, ἐνέκειντο τοῖς πολεμίοις· καὶ πάλιν οὗτοι τοὺς Ῥωμαίους ἤλαυ-
νον ἐκ μεταβολῆς ἀπὸ τῶν ἄκρων. μέγιστον δ' αὐ- 4
τοῖς ἐμπόδιον ἦν τὸ μὴ τρέψασθαι τοὺς πολεμίους ὁλοσχερῶς ἡ τῶν Αἰτωλικῶν ἱππέων φιλοτιμία· πάνυ
γὰρ ἐκθύμως οὗτοι καὶ παραβόλως ἐκινδύνευον. Αἰ- 5
τωλοὶ γάρ, καθ' ὅσον ἐν τοῖς πεζικοῖς ἐλλιπεῖς εἰσι καὶ τῷ καθοπλισμῷ καὶ τῇ συντάξει πρὸς τοὺς ὁλοσχερεῖς ἀγῶνας, κατὰ τοσοῦτον τοῖς ἱππικοῖς διαφέρουσι πρὸς τὸ βέλτιον τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐν τοῖς
κατὰ μέρος καὶ κατ' ἰδίαν κινδύνοις. διὸ καὶ τότε 6
τούτων παρακατασχόντων τὴν ἐπιφορὰν τῶν πολεμίων, οὐκέτι συνηλάθησαν ἕως εἰς τοὺς ἐπιπέδους τόπους, βραχὺ δ' ἀποσχόντες ἐκ μεταβολῆς ἔστησαν.
ὁ δὲ Τίτος, θεωρῶν οὐ μόνον τοὺς εὐζώνους καὶ 7
τοὺς ἱππέας ἐγκεκλικότας, ἀλλὰ διὰ τούτους καὶ τὴν ὅλην δύναμιν ἐπτοημένην, ἐξῆγε τὸ στράτευμα πᾶν
καὶ παρενέβαλε πρὸς τοῖς βουνοῖς. κατὰ δὲ τὸν αὐ- 8
τὸν καιρὸν ἕτερος ἐφ' ἑτέρῳ τῶν ἐκ τῆς ἐφεδρείας Μακεδόνων ἔθει πρὸς τὸν Φίλιππον, ἀναβοῶν, Βασιλεῦ, φεύγουσιν οἱ πολέμιοι· μὴ παρῇς τὸν καιρόν· οὐ μενοῦσιν ἡμᾶς οἱ βάρβαροι· σὴ νῦν ἐστιν ἡμέρα,
σὸς ὁ καιρός. ὥστε τὸν Φίλιππον, καίπερ οὐκ εὐδο- 9
κούμενον τοῖς τόποις, ὅμως ἐκκληθῆναι πρὸς τὸν κίνδυνον. οἱ γὰρ προειρημένοι λόφοι καλοῦνται μὲν Κυνὸς Κεφαλαί, τραχεῖς δ' εἰσὶ καὶ περικεκλασμέ-
νοι καὶ πρὸς ὕψος ἱκανὸν ἀνατείνοντες. διὸ καὶ 10

προορώμενος ὁ Φίλιππος τὴν δυσχρηστίαν τῶν τόπων, ἐξ ἀρχῆς μὲν οὐδαμῶς ἡρμόζετο πρὸς ἀγῶνα· τότε δὲ παρορμηθεὶς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς εὐελπιστίας τῶν ἀγγελλόντων ἕλκειν παρήγγειλε τὴν δύναμιν ἐκ τοῦ χάρακος.

23 Ὁ δὲ Τίτος παρεμβαλὼν τὴν αὑτοῦ στρατιὰν
(6) ἑξῆς ἅπασαν, ἅμα μὲν ἐφήδρευε τοῖς προκινδυνεύ-
ουσιν, ἅμα δὲ παρεκάλει τὰς τάξεις ἐπιπορευόμενος.
2 ἡ δὲ παράκλησις ἦν αὐτοῦ βραχεῖα μέν, ἐμφαντικὴ
δὲ καὶ γνώριμος τοῖς ἀκούουσιν. ἐναργῶς γὰρ ὑπὸ
τὴν ὄψιν ἐνδεικνύμενος ἔλεγε τοῖς αὑτοῦ στρατιώ-
3 ταις, Οὐχ οὗτοι Μακεδόνες εἰσίν, ὦ ἄνδρες, οὓς ὑμεῖς
προκατέχοντας ἐν Μακεδονίᾳ τὰς εἰς τὴν Ἐορδαίαν
ὑπερβολὰς ἐκ τοῦ προφανοῦς μετὰ Σολπικίου βια-
σάμενοι πρὸς τόπους ὑπερδεξίους ἐξεβάλετε, πολλοὺς
4 αὐτῶν ἀποκτείναντες; οὐχ οὗτοι Μακεδόνες εἰσίν,
οὓς ὑμεῖς προκατέχοντας τὰς ἀπηλπισμένας ἐν Ἠπεί-
ρῳ δυσχωρίας ἐκβιασάμενοι ταῖς ἑαυτῶν ἀρεταῖς
φεύγειν ἠναγκάσατε ῥίψαντας τὰ ὅπλα, ἕως εἰς Μα-
5 κεδονίαν ἀνεκομίσθησαν; πῶς οὖν ὑμᾶς εὐλαβεῖσθαι
καθήκει, μέλλοντας ἐξ ἴσου ποιεῖσθαι τὸν κίνδυνον
πρὸς τοὺς αὐτούς; τί δὲ προορᾶσθαι τῶν προγεγονό-
των, ἀλλ' οὐ τἀναντία δι' ἐκεῖνα καὶ νῦν θαρρεῖν;
6 διόπερ, ὦ ἄνδρες, παρακαλέσαντες σφᾶς αὐτοὺς ὁρ-
μᾶσθε πρὸς τὸν κίνδυνον ἐρρωμένως· θεῶν γὰρ
βουλομένων ταχέως πέπεισμαι ταὐτὸ τέλος ἀποβή-
σεσθαι τῆς παρούσης μάχης τοῖς προγεγονόσι κινδύ-
7 νοις. οὗτος μὲν οὖν ταῦτα εἰπὼν τὸ μὲν δεξιὸν μέ-
ρος ἐκέλευε μένειν κατὰ χώραν καὶ τὰ θηρία πρὸ
τούτων, τῷ δ' εὐωνύμῳ μετὰ τῶν εὐζώνων ἐπῄει
8 σοβαρῶς τοῖς πολεμίοις· οἱ δὲ προκινδυνεύοντες
τῶν Ῥωμαίων, προσλαβόντες τὴν τῶν πεζῶν στρα-

τοπέδων ἐφεδρείαν, ἐκ μεταβολῆς ἐνέκειντο τοῖς
ὑπεναντίοις.

Φίλιππος δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρόν, ἐπειδὴ τὸ 24
πλέον μέρος ἤδη τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως ἑώρα παρεμ- (7)
βεβληκὸς πρὸ τοῦ χάρακος, αὐτὸς μὲν ἀναλαβὼν τοὺς
πελταστὰς καὶ τὸ δεξιὸν τῆς φάλαγγος προῆγε, σύν-
τομον ποιούμενος τὴν πρὸς τοὺς λόφους ἀνάβασιν,
τοῖς δὲ περὶ τὸν Νικάνορα τὸν ἐπικαλούμενον ἐλέ- 2
φαντα συνέταξε φροντίζειν ἵνα τὸ λοιπὸν μέρος τῆς
δυνάμεως ἐκ ποδὸς ἕπηται. ἅμα δὲ τῷ τοὺς πρώ- 3
τους ἅψασθαι τῆς ὑπερβολῆς εὐθέως ἐξ ἀσπίδος
παρενέβαλε καὶ προκατελάμβανε τοὺς ὑπερδεξίους·
τῶν γὰρ προκινδυνευόντων Μακεδόνων ἐπὶ πολὺ
τεθλιφότων τοὺς Ῥωμαίους ἐπὶ θάτερα μέρη τῶν λό-
φων, ἐρήμους κατέλαβε τοὺς ἄκρους. ἔτι δὲ παρεμ- 4
βάλλοντος αὐτοῦ τὰ δεξιὰ μέρη τῆς στρατιᾶς, παρῆ-
σαν οἱ μισθοφόροι, πιεζόμενοι κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν
πολεμίων· προσγενομένων γὰρ τοῖς τῶν Ῥωμαίων 5
εὐζώνοις τῶν ἐν τοῖς βαρέσιν ὅπλοις ἀνδρῶν, καθά-
περ ἀρτίως εἶπα, καὶ συνεργούντων κατὰ τὴν μάχην,
προσλαβόντες οἷον εἰ σήκωμα τὴν τούτων χρείαν
βαρέως ἐπέκειντο τοῖς πολεμίοις καὶ πολλοὺς αὐτῶν
ἔκτεινον. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν μὲν ταῖς ἀρχαῖς, ὅτε 6
παρεγίγνετο, θεωρῶν οὐ μακρὰν τῆς τῶν πολεμίων
παρεμβολῆς συνεστῶτα τὸν τῶν εὐζώνων κίνδυνον
περιχαρὴς ἦν· ὡς δὲ πάλιν ἐκ μεταβολῆς ἑώρα κλί- 7
νοντας τοὺς ἰδίους καὶ προσδεομένους ἐπικουρίας,
ἠναγκάζετο βοηθεῖν καὶ κρίνειν ἐκ τοῦ καιροῦ τὰ
ὅλα, καίπερ ἔτι τῶν πλείστων μερῶν τῆς φάλαγγος
κατὰ πορείαν ὄντων καὶ προσβαινόντων πρὸς τοὺς
βουνούς. προσδεξάμενος δὲ τοὺς ἀγωνιζομένους, 8
τούτους μὲν ἤθροιζε πάντας ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας, καὶ

τοὺς πεζοὺς καὶ τοὺς ἱππέας, τοῖς δὲ πελτασταῖς καὶ
τοῖς φαλαγγίταις παρήγγειλε διπλασιάζειν τὸ βάθος
9 καὶ πυκνοῦν ἐπὶ τὸ δεξιόν. γενομένου δὲ τούτου,
καὶ τῶν πολεμίων ἐν χερσὶν ὄντων, τοῖς μὲν φαλαγ-
γίταις ἐδόθη παράγγελμα καταβαλοῦσι τὰς σαρίσας
10 ἐπάγειν, τοῖς δ' εὐζώνοις κερᾶν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν
καιρὸν καὶ Τίτος, δεξάμενος εἰς τὰ διαστήματα τῶν
σημαιῶν τοὺς προκινδυνεύοντας, προσέβαλε τοῖς πο-
λεμίοις.

25 Γενομένης δὲ τῆς ἐξ ἀμφοῖν συμπτώσεως μετὰ
(8) βίας καὶ κραυγῆς ὑπερβαλλούσης, ὡς ἂν ἀμφοτέρων
ὁμοῦ συναλαλαζόντων, ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐκτὸς τῆς
μάχης ἐπιβοώντων τοῖς ἀγωνιζομένοις, ἦν τὸ γιγνό-
2 μενον ἐκπληκτικὸν καὶ παραστατικὸν ἀγωνίας. τὸ
μὲν οὖν δεξιὸν τοῦ Φιλίππου λαμπρῶς ἀπήλλαττε
κατὰ τὸν κίνδυνον, ἅτε καὶ τὴν ἔφοδον ἐξ ὑπερδε-
ξίου ποιούμενον καὶ τῷ βάρει τῆς συντάξεως ὑπερ-
έχον καὶ τῇ διαφορᾷ τοῦ καθοπλισμοῦ πρὸς τὴν
3 ἐνεστῶσαν χρείαν πολὺ παραλλάττον· τὰ δὲ λοιπὰ
μέρη τῆς δυνάμεως αὐτῷ τὰ μὲν ἐχόμενα τῶν κινδυ-
νευόντων ἐν ἀποστάσει τῶν πολεμίων ἦν, τὰ δ' ἐπὶ
τῶν εὐωνύμων ἄρτι διηνυκότα τὰς ὑπερβολὰς ἐπε-
4 φαίνετο τοῖς ἄκροις. ὁ δὲ Τίτος, θεωρῶν οὐ δυνα-
μένους τοὺς παρ' αὐτοῦ στέγειν τὴν τῆς φάλαγγος
ἔφοδον, ἀλλ' ἐκπιεζομένους τοὺς ἐπὶ τῶν εὐωνύμων,
καὶ τοὺς μὲν ἀπολωλότας ἤδη, τοὺς δ' ἐπὶ πόδα ποι-
ουμένους τὴν ἀναχώρησιν, ἐν δὲ τοῖς δεξιοῖς μέρεσι
5 καταλειπομένας τῆς σωτηρίας τὰς ἐλπίδας, ταχέως
ἀφορμήσας πρὸς τούτους, καὶ συνθεασάμενος τῆς
τῶν πολεμίων* τὰ μὲν συνεχῆ τοῖς διαγωνιζομένοις*,
τὰ δ' ἐκ τῶν ἄκρων ἀκμὴν ἐπικαταβαίνοντα, τὰ δ'
ἔτι τοῖς ἄκροις ἐφεστῶτα, προθέμενος τὰ θηρία

ροσῆγε τὰς σημαίας τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ Μακεδό- 6
ες, οὔτε τὸν παραγγελοῦντα ἔχοντες οὔτε συστῆναι
υνάμενοι καὶ λαβεῖν τὸ τῆς φάλαγγος ἴδιον σχῆμα
ιά τε τὰς τῶν τόπων δυσχερείας καὶ διὰ τὸ τοῖς
γωνιζομένοις ἑπόμενοι πορείας ἔχειν διάθεσιν καὶ
ὴ παρατάξεως, οὐδὲ προσεδέξαντο τοὺς Ῥωμαίους 7
ἰς τὰς χεῖρας ἔτι, δι' αὐτῶν δὲ τῶν θηρίων πτοηθέν-
ες καὶ διασπασθέντες ἐνέκλιναν.

Οἱ μὲν οὖν πλείους τῶν Ῥωμαίων ἑπόμενοι τού- 26
ους ἔκτεινον· εἷς δὲ τῶν χιλιάρχων τῶν ἅμα τού- (9) 2
οις, σημαίας ἔχων οὐ πλείους εἴκοσι, καὶ παρ' αὐτὸν
ὸν τῆς χρείας καιρὸν συμφρονήσας ὃ δέον εἴη ποι-
ῖν, μεγάλα συνεβάλετο πρὸς τὴν τῶν ὅλων κατόρ-
ωσιν. θεωρῶν γὰρ τοὺς περὶ τὸν Φίλιππον ἐπὶ 3
ολὺ προπεπτωκότας τῶν ἄλλων καὶ πιέζοντας τῷ
άρει τὸ σφέτερον εὐώνυμον, ἀπολιπὼν τοὺς ἐπὶ τοῦ
εξιοῦ νικῶντας ἤδη καταφανῶς, ἐπιστρέψας ἐπὶ τοὺς
γωνιζομένους καὶ κατόπιν ἐπιγενόμενος προσέβαλλε
ατὰ νώτου τοῖς Μακεδόσι. τῆς δὲ τῶν φαλαγγιτῶν 4
ρείας ἀδυνάτου καθεστώσης ἐκ μεταβολῆς καὶ κατ'
νδρα κινδυνεύειν, οὗτος μὲν ἐπέκειτο κτείνων τοὺς
ν ποσίν, οὐ δυναμένους αὑτοῖς βοηθεῖν, ἕως οὗ ῥί- 5
αντες τὰ ὅπλα φεύγειν ἠναγκάσθησαν οἱ Μακεδό-
ες, συνεπιθεμένων αὐτοῖς ἐκ μεταβολῆς καὶ τῶν
ατὰ πρόσωπον ἐγκεκλικότων. ὁ δὲ Φίλιππος ἐν μὲν 6
αῖς ἀρχαῖς, καθάπερ εἶπα, τεκμαιρόμενος ἐκ τοῦ
αθ' αὑτὸν μέρους ἐπέπειστο τελέως νικᾶν· τότε δὲ 7
υνθεασάμενος ἄφνω ῥιπτοῦντας τὰ ὅπλα τοὺς Μα-
εδόνας καὶ τοὺς πολεμίους κατὰ νώτου προσβεβλη-
ότας, βραχὺ γενόμενος ἐκ τοῦ κινδύνου μετ' ὀλίγων
πέων καὶ πεζῶν συνεθεώρει τὰ ὅλα. κατανοήσας 8
ὲ τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τὸ δίωγμα τοῦ λαιοῦ κέρως

τοῖς ἄκροις ἤδη προσπελάζοντας, ἐγίγνετο * πλεί-
στους ἐκ τοῦ καιροῦ συναθροίσας τῶν Θρᾳκῶν
9 καὶ Μακεδόνων. Τίτος δὲ τοῖς φεύγουσιν ἑπό-
μενος, καὶ καταλαβὼν ἐν ταῖς ὑπερβολαῖς ἄρτι
τοῖς ἄκροις ἐπιβαλλούσας τὰς εὐωνύμους τάξεις
τῶν Μακεδόνων, τὰς μὲν ἀρχὰς ἐπέστη, τῶν πο-
λεμίων ὀρθὰς ἀνασχόντων τὰς σαρίσας, ὅπερ ἔθος
10 ἐστὶ ποιεῖν τοῖς Μακεδόσιν, ὅταν ἢ παραδιδῶσιν
αὑτοὺς ἢ μεταβάλλωνται πρὸς τοὺς ὑπεναντίους·
11 μετὰ δὲ ταῦτα πυθόμενος τὴν αἰτίαν τοῦ συμ-
βαίνοντος παρακατεῖχε τοὺς μεθ᾽ ἑαυτοῦ, φείσα-
12 σθαι κρίνων τῶν ἀποδεδειλιακότων. ἀκμὴν δὲ τοῦ
Τίτου ταῦτα διανοουμένου τῶν προηγουμένων τινὲς
ἐπιπεσόντες αὐτοῖς ἐξ ὑπερδεξίου προσέφερον τὰς
χεῖρας, καὶ τοὺς μὲν πλείους διέφθειρον, ὀλίγοι δέ
τινες διέφυγον ῥίψαντες τὰ ὅπλα.

27 Πανταχόθεν δὲ τοῦ κινδύνου συντέλειαν εἰλη-
(10) φότος καὶ κρατούντων τῶν Ῥωμαίων, ὁ μὲν Φίλιπ-
2 πος ἐποιεῖτο τὴν ἀποχώρησιν ὡς ἐπὶ τὰ Τέμπη. καὶ
τῇ μὲν πρώτῃ περὶ τὸν Ἀλεξάνδρου καλούμενον
πύργον ηὐλίσθη, τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ προελθὼν εἰς
Γόννους ἐπὶ τὴν εἰσβολὴν τῶν Τεμπῶν ἐπέμεινε,
βουλόμενος ἀναδέξασθαι τοὺς ἐκ τῆς φυγῆς ἀνασω-
3 ζομένους. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, μέχρι μέν τινος ἐπακο-
λουθήσαντες τοῖς φεύγουσιν, οἱ μὲν ἐσκύλευον τοὺς
τεθνεῶτας, οἱ δὲ τοὺς αἰχμαλώτους ἤθροιζον, οἱ δὲ
πλείους ὥρμησαν ἐπὶ τὴν διαρπαγὴν τοῦ τῶν πολε-
4 μίων χάρακος· ἔνθα δὴ καταλαβόντες τοὺς Αἰτω-
λοὺς προεμπεπτωκότας, καὶ δόξαντες στέρεσθαι τῆς
σφίσι καθηκούσης ὠφελείας, ἤρξαντο καταμέμφεσθαι
τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ λέγειν πρὸς τὸν στρατηγὸν ὅτι
τοὺς μὲν κινδύνους αὐτοῖς ἐπιτάττει, τῆς δ᾽ ὠφε-

εἰας ἄλλοις παρακεχώρηκε. καὶ τότε μὲν ἐπανελθόν- 5
ες εἰς τὴν ἑαυτῶν στρατοπεδείαν ηὐλίσθησαν, εἰς
ὲ τὴν ἐπαύριον ἅμα μὲν ἤθροιζον τοὺς αἰχμαλώτους
αὶ τὰ λειπόμενα τῶν σκύλων, ἅμα δὲ προῆγον ποι-
ύμενοι τὴν πορείαν ὡς ἐπὶ Λαρίσης. ἔπεσον δὲ τῶν 6
Ρωμαίων πρὸς τοὺς ἑπτακοσίους· τῶν δὲ Μακεδόνων
πέθανον μὲν οἱ πάντες εἰς ὀκτακισχιλίους, ζωγρίᾳ
' ἑάλωσαν οὐκ ἐλάττους πεντακισχιλίων. καὶ τῆς 7
ὲν ἐν Θετταλίᾳ γενομένης περὶ Κυνὸς Κεφαλὰς
Ρωμαίων καὶ Φιλίππου μάχης τοιοῦτον ἀπέβη τὸ
έλος.

Ἐγὼ δὲ κατὰ μὲν τὴν ἕκτην βίβλον ἐν ἐπαγγελίᾳ 28 (11)
αταλιπὼν ὅτι λαβὼν τὸν ἁρμόζοντα καιρὸν σύγκρι-
ιν ποιήσομαι τοῦ καθοπλισμοῦ Ῥωμαίων καὶ Μακε-
όνων, ὁμοίως δὲ καὶ τῆς συντάξεως τῆς ἑκατέρων,
ί διαφέρουσιν ἀλλήλων πρὸς τὸ χεῖρον καὶ τί πρὸς
ὸ βέλτιον, νῦν ἐπ' αὐτῶν τῶν πράξεων πειράσομαι
ὴν ἐπαγγελίαν ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν. ἐπεὶ γὰρ ἡ μὲν 2
Ιακεδόνων σύνταξις ἐν τοῖς πρὸ τοῦ χρόνοις, δι' αὐ-
ῶν τῶν ἔργων διδοῦσα τὴν πεῖραν, ἐκράτει τῶν τε
ατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ τῶν Ἑλληνικῶν συντάξεων, ἡ δὲ
ωμαίων τῶν τε κατὰ τὴν Λιβύην καὶ τῶν κατὰ
ὴν Εὐρώπην προσεσπερίων ἐθνῶν ἁπάντων, ἐν δὲ 3
οῖς καθ' ἡμᾶς καιροῖς οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πλεονά-
ις γέγονε τούτων τῶν τάξεων καὶ τῶν ἀνδρῶν πρὸς
λλήλους διάκρισις, χρήσιμον καὶ καλὸν ἂν εἴη τὸ 4
ὴν διαφορὰν ἐρευνῆσαι, καὶ παρὰ τί συμβαίνει Ῥω-
αίους ἐπικρατεῖν καὶ τὸ πρωτεῖον ἐκφέρεσθαι τῶν
ατὰ πόλεμον ἀγώνων, ἵνα μὴ τύχην λέγοντες μό-
ον μακαρίζωμεν τοὺς κρατοῦντας ἀλόγως, καθά-
ερ οἱ μάταιοι τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' εἰδότες τὰς ἀλη-
εῖς αἰτίας ἐπαινῶμεν καὶ θαυμάζωμεν κατὰ λόγον

6 τοὺς ἡγουμένους. περὶ μὲν οὖν τῶν πρὸς Ἀννίβαν
ἀγώνων γεγονότων Ῥωμαίοις καὶ τῶν ἐν τούτοις
ἐλαττωμάτων οὐδὲν ἂν δέοι πλείω λέγειν· οὐ γὰρ
παρὰ τὸν καθοπλισμὸν οὐδὲ παρὰ τὴν σύνταξιν,
ἀλλὰ παρὰ τὴν ἐπιδεξιότητα τὴν Ἀννίβου καὶ τὴν
7 ἀγχίνοιαν περιέπιπτον τοῖς ἐλαττώμασι. δῆλον δὲ
τοῦτο πεποιήκαμεν ἡμεῖς ἐπ' αὐτῶν ὑποδεικνύντες
8 τῶν ἀγώνων. μαρτυρεῖ δὲ τοῖς ἡμετέροις λόγοις
πρῶτον μὲν τὸ τέλος τοῦ πολέμου· προσγενομένου
γὰρ στρατηγοῦ τοῖς Ῥωμαίοις παραπλησίαν δύναμιν
ἔχοντος Ἀννίβᾳ, ταχέως καὶ τὸ νικᾶν συνεξηκο-
9 λούθησε τοῖς προειρημένοις· εἶτα καὐτὸς Ἀννίβας
ἀποδοκιμάσας τὸν ἐξ ἀρχῆς αὐτοῖς ὑπάρχοντα καθο-
πλισμόν, ἅμα τῷ νικῆσαι τῇ πρώτῃ μάχῃ παραχρῆμα
τοῖς Ῥωμαίων ὅπλοις καθοπλίσας τὰς οἰκείας δυνά-
μεις, τούτοις διετέλεσε χρώμενος τὸν ἑξῆς χρόνον.
10 Πύρρος γε μὴν οὐ μόνον ὅπλοις, ἀλλὰ καὶ δυνάμεσιν
Ἰταλικαῖς συγκέχρηται, τιθεὶς ἐναλλὰξ σημαίαν καὶ
σπεῖραν φαλαγγιτικὴν ἐν τοῖς πρὸς Ῥωμαίους ἀγῶ-
11 σιν. ἀλλ' ὅμως οὐδ' οὕτως ἐδύνατο νικᾶν, ἀλλ' ἀεί
πως ἀμφίδοξα τὰ τέλη τῶν κινδύνων αὐτοῖς ἀπέβαινε.
12 Περὶ μὲν οὖν τούτων ἀναγκαῖον ἦν προειπεῖν
χάριν τοῦ μηδὲν ἀντεμφαίνειν ταῖς ἡμετέραις ἀπο-
φάσεσιν· ἐπάνειμι δ' ἐπὶ τὴν προκειμένην σύγ-
κρισιν.

29 Ὅτι μὲν ἐχούσης τῆς φάλαγγος τὴν αὑτῆς ἰδιό-
(12) τητα καὶ δύναμιν οὐδὲν ἂν ὑποσταίη κατὰ πρόσω-
πον οὐδὲ μείναι τὴν ἔφοδον αὐτῆς, εὐχερὲς καταμα-
2 θεῖν ἐκ πολλῶν. ἐπεὶ γὰρ ὁ μὲν ἀνὴρ ἵσταται σὺν
τοῖς ὅπλοις ἐν τρισὶ ποσὶ κατὰ τὰς ἐναγωνίους πυ-
κνώσεις, τὸ δὲ τῶν σαρισῶν μέγεθός ἐστι κατὰ μὲν
τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν ἑκκαίδεκα πηχῶν, κατὰ δὲ

τὴν ἁρμογὴν τὴν πρὸς τὴν ἀλήθειαν τεττάρων καὶ 3
δέκα, τούτων δὲ τοὺς τέτταρας ἀφαιρεῖ τὸ μεταξὺ
τοῖν χεροῖν διάστημα καὶ τὸ κατόπιν σήκωμα τῆς προ-
βολῆς, φανερὸν ὅτι τοὺς δέκα πήχεις προπίπτειν 4
ἀνάγκη τὴν σάρισαν πρὸ τῶν σωμάτων ἑκάστου τῶν
ὁπλιτῶν, ὅταν ἴῃ δι' ἀμφοῖν τοῖν χεροῖν προβαλλόμε-
νος ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ἐκ δὲ τούτου συμβαίνει τὰς 5
μὲν τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου καὶ τετάρτου πλεῖον, τὰς
δὲ τοῦ πέμπτου ζυγοῦ σαρίσας δύο προπίπτειν πή-
χεις πρὸ τῶν πρωτοστατῶν, ἐχούσης τῆς φάλαγγος
τὴν αὑτῆς ἰδιότητα καὶ πύκνωσιν κατ' ἐπιστάτην
καὶ κατὰ παραστάτην, ὡς Ὅμηρος ὑποδείκνυσιν ἐν 6
τούτοις·

ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ·
ψαῦον δ' ἱππόκομοι κόρυθες λαμπροῖσι φάλοισι
νευόντων· ὣς πυκνοὶ ἐφέστασαν ἀλλήλοισι.

τούτων δ' ἀληθινῶς καὶ καλῶς λεγομένων, δῆλον 7
ὡς ἀνάγκη καθ' ἕκαστον τῶν πρωτοστατῶν σαρίσας
προπίπτειν πέντε, δυσὶ πήχεσι διαφερούσας ἀλλήλων
κατὰ μῆκος.

Ἐκ δὲ τούτου ῥᾴδιον ὑπὸ τὴν ὄψιν λαβεῖν τὴν 30
τῆς ὅλης φάλαγγος ἔφοδον καὶ προβολήν, ποίαν τινὰ (13)
εἰκὸς εἶναι καὶ τίνα δύναμιν ἔχειν, ἐφ' ἑκκαίδεκα τὸ
βάθος οὖσαν. ὧν ὅσοι τὸ πέμπτον ζυγὸν ὑπεραίρου- 2
σι, ταῖς μὲν σαρίσαις οὐδὲν οἷοί τ' εἰσὶ συμβαλέσθαι
πρὸς τὸν κίνδυνον· διόπερ οὐδὲ ποιοῦνται κατ' ἄν-
δρα τὴν προβολήν, παρὰ δὲ τοὺς ὤμους τῶν προη- 3
γουμένων ἀνανενευκυίας φέρουσι χάριν τοῦ τὸν κατὰ
κορυφὴν τόπον ἀσφαλίζειν τῆς ἐκτάξεως, εἴργουσῶν
τῇ πυκνώσει τῶν σαρισῶν ὅσα τῶν βελῶν ὑπερπετῆ
τῶν πρωτοστατῶν φερόμενα δύναται προσπίπτειν

4 πρὸς τοὺς ἐφεστῶτας. αὐτῷ γε μὴν τῷ τοῦ σώματος
βάρει κατὰ τὴν ἐπαγωγὴν πιέζοντες οὗτοι τοὺς προη-
γουμένους βιαίαν μὲν ποιοῦσι τὴν ἔφοδον, ἀδύνατον
δὲ τοῖς πρωτοστάταις τὴν εἰς τοὔπισθεν μεταβολήν.
5 Τοιαύτης περὶ τὴν φάλαγγα διαθέσεως καὶ
καθόλου καὶ κατὰ μέρος οὔσης, ῥητέον ἂν εἴη καὶ
τοῦ Ῥωμαίων καθοπλισμοῦ καὶ τῆς ὅλης συντάξεως
6 τὰς ἰδιότητας καὶ διαφορὰς ἐκ παραθέσεως. ἵσταν-
ται μὲν οὖν ἐν τρισὶ ποσὶ μετὰ τῶν ὅπλων καὶ Ῥω-
7 μαῖοι· τῆς μάχης δ' αὐτοῖς κατ' ἄνδρα τὴν κίνησιν
λαμβανούσης διὰ τὸ τῷ μὲν θυρεῷ σκέπειν τὸ σῶ-
μα, συμμετατιθεμένους ἀεὶ πρὸς τὸν τῆς πληγῆς και-
ρόν, τῇ μαχαίρᾳ δ' ἐκ καταφορᾶς καὶ διαιρέσεως
8 ποιεῖσθαι τὴν μάχην, προφανὲς ὅτι χάλασμα καὶ διά-
στασιν ἀλλήλων ἔχειν δεήσει τοὺς ἄνδρας ἐλάχιστον
τρεῖς πόδας κατ' ἐπιστάτην καὶ κατὰ παραστάτην, εἰ
9 μέλλουσιν εὐχρηστεῖν πρὸς τὸ δέον. ἐκ δὲ τούτου
συμβήσεται τὸν ἕνα Ῥωμαῖον ἵστασθαι κατὰ δύο
πρωτοστάτας τῶν φαλαγγιτῶν, ὥστε πρὸς δέκα σα-
ρίσας αὐτῷ γίγνεσθαι τὴν ἀπάντησιν καὶ τὴν μάχην,
10 ἃς οὔτε κόπτοντα τὸν ἕνα καταταχῆσαι δυνατόν, ὅταν
ἅπαξ συνάψωσιν εἰς τὰς χεῖρας, οὔτε βιάσασθαι ῥᾴ-
διον, μηδέν γε τῶν ἐφεστώτων δυναμένων συμβάλ-
λεσθαι τοῖς πρωτοστάταις μήτε πρὸς τὴν βίαν μήτε
11 πρὸς τὴν τῶν μαχαιρῶν ἐνέργειαν. ἐξ ὧν εὐκατα-
νόητον ὡς οὐχ οἷόν τε μεῖναι κατὰ πρόσωπον τὴν
τῆς φάλαγγος ἔφοδον οὐδένα, τηρούσης τὴν αὑτῆς
ἰδιότητα καὶ δύναμιν, ὡς ἐν ἀρχαῖς εἶπα.
31 Τίς οὖν αἰτία τοῦ νικᾶν Ῥωμαίους καὶ τί τὸ
(14) 2 σφάλλον ἐστὶ τοὺς ταῖς φάλαγξι χρωμένους; ὅτι συμ-
βαίνει τὸν μὲν πόλεμον ἀορίστους ἔχειν καὶ τοὺς και-
ροὺς καὶ τοὺς τόπους τοὺς πρὸς τὴν χρείαν, τῆς δὲ

φάλαγγος ἕνα καιρὸν εἶναι καὶ τόπων ἓν γένος, ἐν
οἷς δύναται τὴν αὑτῆς χρείαν ἐπιτελεῖν. εἰ μὲν οὖν 3
τις ἦν ἀνάγκη τοῖς ἀντιπάλοις εἰς τοὺς τῆς φάλαγγος
καιροὺς καὶ τόπους συγκαταβαίνειν, ὅτε μέλλοιεν κρί-
νεσθαι περὶ τῶν ὅλων, εἰκὸς ἦν κατὰ τὸν ἄρτι λόγον
ἀεὶ φέρεσθαι τὸ πρωτεῖον τοὺς ταῖς φάλαγξι χρωμέ-
νους· εἰ δὲ δυνατὸν ἐκκλίνειν καὶ τοῦτο ποιεῖν ῥᾳ- 4
δίως, πῶς ἂν ἔτι φοβερὸν εἴη τὸ προειρημένον σύν-
ταγμα; καὶ μὴν ὅτι χρείαν ἔχει τόπων ἐπιπέδων καὶ 5
ψιλῶν ἡ φάλαγξ, πρὸς δὲ τούτοις μηδὲν ἐμπόδιον
ἐχόντων, λέγω δ' οἷον τάφρους, ἐκρήγματα, συναγ-
κείας, ὀφρῦς, ῥεῖθρα ποταμῶν, ὁμολογούμενόν ἐστι.
πάντα γὰρ τὰ προειρημένα παραποδίζειν καὶ λύειν 6
τὴν τοιαύτην τάξιν ἱκανὰ γίγνεται. διότι δ' εὑρεῖν 7
τόπους ποτὲ μὲν ἐπὶ σταδίους εἴκοσι, ποτὲ δὲ καὶ
πλείους, ἐν οἷς μηδέν τι τοιοῦτον ὑπάρχει, σχεδόν,
ὡς εἰπεῖν, ἀδύνατόν ἐστιν, εἰ δὲ μή γε, τελέως σπά-
νιον, καὶ τοῦτο πᾶς ἄν τις ὁμολογήσειεν. οὐ μὴν 8
ἀλλ' ἔστω τόπους εὑρῆσθαι τοιούτους. ἐὰν οὖν οἱ
πολεμοῦντες εἰς μὲν τούτους μὴ συγκαταβαίνωσι,
περιπορευόμενοι δὲ πορθῶσι τὰς πόλεις καὶ τὴν χώ-
ραν τὴν τῶν συμμάχων, τί τῆς τοιαύτης ὄφελος ἔσται
συντάξεως; μένουσα μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἐπιτηδείοις 9
αὑτῇ τόποις οὐχ οἷον ὠφελεῖν δύναιτ' ἂν τοὺς φί-
λους, ἀλλ' οὐδ' αὑτὴν σῴζειν· αἱ γὰρ τῶν ἐπιτη- 10
δείων παρακομιδαὶ κωλυθήσονται ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν
πολεμίων, ὅταν ἀκονιτὶ κρατῶσι τῶν ὑπαίθρων·
ἐὰν δ' ἀπολιποῦσα τοὺς οἰκείους τόπους βούληταί τι 11
πράττειν, εὐχείρωτος ἔσται τοῖς πολεμίοις. οὐ μὴν 12
ἀλλὰ κἂν εἰς τοὺς ἐπιπέδους συγκαταβάς τις τόπους
μὴ πᾶν ἅμα τὸ σφέτερον στρατόπεδον ὑπὸ τὴν ἐπα-
γωγὴν τῆς φάλαγγος καὶ τὸν ἕνα καιρὸν ὑποβάλῃ,

βραχέα δὲ φυγομαχήσῃ κατ᾽ αὐτὸν τὸν τοῦ κιν-
δύνου καιρόν, εὐθεώρητον γίγνεται τὸ συμβησό-
32 μενον ἐξ ὧν ποιοῦσι Ῥωμαῖοι νῦν. οὐκέτι γὰρ
(15) ἐκ τοῦ λόγου δεῖ τεκμαίρεσθαι τὸ νυνὶ λεγόμενον
2 ὑφ᾽ ἡμῶν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἤδη γεγονότων. οὐ γὰρ
ἐξισώσαντες τὴν παράταξιν πᾶσιν ἅμα συμβάλ-
λουσι τοῖς στρατοπέδοις μετωπηδὸν πρὸς τὰς φά-
λαγγας, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐφεδρεύει τῶν μερῶν αὐ-
3 τοῖς, τὰ δὲ συμμίσγει τοῖς πολεμίοις. λοιπόν, ἄν
τ᾽ ἐκπιέσωσιν οἱ φαλαγγῖται τοὺς καθ᾽ αὑτοὺς προσ-
βάλλοντας ἄν τ᾽ ἐκπιεσθῶσιν ὑπὸ τούτων, λέλυται
4 τὸ τῆς φάλαγγος ἴδιον· ἢ γὰρ ἑπόμενοι τοῖς ὑποχω-
ροῦσιν ἢ φεύγοντες τοὺς προσκειμένους ἀπολείπουσι
5 τὰ λοιπὰ μέρη τῆς οἰκείας δυνάμεως, οὗ γενομένου
δέδοται τοῖς ἐφεδρεύουσι τῶν πολεμίων διάστημα
καὶ τόπος, ὃν οὗτοι κατεῖχον, πρὸς τὸ μηκέτι κατὰ
πρόσωπον ὁρμᾶν, ἀλλὰ παρεισπεσόντας πλαγίους
6 παρίστασθαι καὶ κατὰ νώτου τοῖς φαλαγγίταις. ὅταν
δὲ τοὺς μὲν τῆς φάλαγγος καιροὺς καὶ τὰ προτερή-
ματα ῥᾴδιον ᾖ φυλάξασθαι, τοὺς δὲ κατὰ τῆς φάλαγ-
γος ἀδύνατον, πῶς οὐ μεγάλην εἰκὸς εἶναι τὴν δια-
7 φορὰν ἐπὶ τῆς ἀληθείας τῶν προειρημένων; καὶ μὴν
πορευθῆναι διὰ τόπων παντοδαπῶν ἀναγκαῖον τοὺς
χρωμένους φάλαγγι καὶ καταστρατοπεδεῦσαι, ἔτι δὲ
τόπους εὐκαίρους προκαταλαβέσθαι καὶ πολιορκῆσαί
τινας καὶ πολιορκηθῆναι καὶ παραδόξοις ἐπιφανείαις
8 περιπεσεῖν· ἅπαντα γὰρ ταῦτά ἐστι πολέμου μέρη,
καὶ ῥοπὰς ποιεῖ πρὸς τὸ νικᾶν, ποτὲ μὲν ὁλοσχερεῖς,
9 ποτὲ δὲ μεγάλας. ἐν οἷς πᾶσιν ἡ μὲν Μακεδόνων
ἐστὶ σύνταξις δύσχρηστος, ποτὲ δ᾽ ἄχρηστος, διὰ τὸ
μὴ δύνασθαι τὸν φαλαγγίτην μήτε κατὰ τάγμα μήτε
κατ᾽ ἄνδρα παρέχεσθαι χρείαν, ἡ δὲ Ῥωμαίων εὔ-

χρηστος· πᾶς γὰρ Ῥωμαῖος, ὅταν ἅπαξ καθοπλισθεὶς 10
ὁρμήσῃ πρὸς τὴν χρείαν, ὁμοίως ἥρμοσται πρὸς πάν-
τα τόπον καὶ καιρὸν καὶ πρὸς πᾶσαν ἐπιφάνειαν. καὶ 11
μὴν ἕτοιμός ἐστι καὶ τὴν αὐτὴν ἔχει διάθεσιν, ἄν τε
μετὰ πάντων δέῃ κινδυνεύειν ἄν τε μετὰ μέρους ἄν
τε κατὰ σημαίαν ἄν τε καὶ κατὰ ἄνδρα. διὸ καὶ παρὰ 12
πολὺ τῆς κατὰ μέρος εὐχρηστίας διαφερούσης παρὰ
πολὺ καὶ τὰ τέλη συνεξακολουθεῖ ταῖς Ῥωμαίων προθέ-
σεσι μᾶλλον ἢ ταῖς τῶν ἄλλων. περὶ μὲν οὖν τούτων 13
ἀναγκαῖον ἡγησάμην εἶναι τὸ διὰ πλειόνων ποιήσα-
σθαι μνήμην διὰ τὸ καὶ παρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν πολ-
λοὺς τῶν Ἑλλήνων διαλαμβάνειν, ὅτε Μακεδόνες ἡτ-
τήθησαν, ἀπίστῳ τὸ γεγονὸς ἐοικέναι, καὶ μετὰ ταῦτα
πολλοὺς διαπορήσειν διὰ τί καὶ πῶς λείπεται τὸ σύν-
ταγμα τῆς φάλαγγος ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίων καθοπλισμοῦ.

Φίλιππος δέ, τὰ δυνατὰ πεποιηκὼς πρὸς τὸν 33 (16)
ἀγῶνα, τοῖς δ' ὅλοις πράγμασιν ἐσφαλμένος, ἀναδε-
ξάμενος ὅσους ἐδύνατο πλείστους τῶν ἐκ τῆς μάχης
ἀνασωζομένων, αὐτὸς μὲν ὥρμησε διὰ τῶν Τεμπῶν
εἰς Μακεδονίαν. εἰς δὲ τὴν Λάρισαν ἔτι τῇ προτέ- 2
ρᾳ νυκτὶ διεπέμψατό τινα τῶν ὑπασπιστῶν, ἐντει-
λάμενος ἀφανίσαι καὶ κατακαῦσαι τὰ βασιλικὰ γράμ-
ματα, ποιῶν πρᾶγμα βασιλικὸν τὸ μηδ' ἐν τοῖς δει-
νοῖς λήθην ποιεῖσθαι τοῦ καθήκοντος· σαφῶς γὰρ 3
ᾔδει διότι πολλὰς ἀφορμὰς δώσει τοῖς ἐχθροῖς καὶ
καθ' ἑαυτοῦ καὶ κατὰ τῶν φίλων, ἐὰν κρατήσωσι
Ῥωμαῖοι τῶν ὑπομνημάτων. ἴσως μὲν οὖν καὶ ἑτέ- 4
ροις ἤδη τοῦτο συμβέβηκε, τὸ τὰς μὲν ἐν ταῖς ἐπιτυ-
χίαις ἐξουσίας μὴ δύνασθαι φέρειν ἀνθρωπίνως, ἐν
δὲ ταῖς περιπετείαις εὐλαβῶς ἵστασθαι καὶ νουνεχῶς·
ἐν δὲ τοῖς μάλιστα καὶ περὶ Φίλιππον τοῦτο γέγονε. 5
δῆλον δ' ἔσται τοῦτο διὰ τῶν μετὰ ταῦτα ῥηθησομέ-

6 νων· καθάπερ γὰρ καὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς ὁρμὰς ἐπὶ τὸ
δέον αὐτοῦ σαφῶς ἐδηλώσαμεν, καὶ πάλιν τὴν ἐπὶ τ
χεῖρον μεταβολήν, καὶ πότε καὶ διὰ τί καὶ πῶς ἐγε
νετο, καὶ τὰς ἐν ταύτῃ πράξεις μετ' ἀποδείξεω
7 ἐξηγησάμεθα, τὸν αὐτὸν τρόπον χρὴ καὶ τὴν μετά
νοιαν αὐτοῦ δηλῶσαι καὶ τὴν εὐστοχίαν, καθ' ἣ
μεταθέμενος τοῖς ἐκ τῆς τύχης ἐλαττώμασιν εὐλογι
8 στότατα δοκεῖ κεχρῆσθαι τοῖς καθ' αὑτὸν καιροῖς. Τ
τος δὲ μετὰ τὴν μάχην ποιησάμενος τὴν καθήκουσα
πρόνοιαν περί τε τῶν αἰχμαλώτων καὶ τῶν ἄλλω
λαφύρων, ᾔει πρὸς Λάρισαν. [Exc. ant. p. 275—280.

34 Καθόλου τῇ περὶ τὰ λάφυρα πλεονεξίᾳ τῶν Αἰ-
(17) τωλῶν *· εἶτ' οὐκ ἐβούλετο Φίλιππον ἐκβαλὼν ἐ
τῆς ἀρχῆς Αἰτωλοὺς καταλιπεῖν δεσπότας τῶν Ἑλλή-
2 νων. δυσχερῶς δ' ἔφερε καὶ τὴν ἀλαζονείαν αὐτῶν,
θεωρῶν ἀντεπιγραφομένους ἐπὶ τὸ νίκημα καὶ πλη-
3 ροῦντας τὴν Ἑλλάδα τῆς αὑτῶν ἀνδραγαθίας. δι
καὶ κατά τε τὰς ἐντεύξεις ἀγερωχότερον αὐτοῖς ἀπήν-
τα καὶ περὶ τῶν κοινῶν ἀπεσιώπα, τὰ δὲ προκείμενα
4 συνετέλει δι' αὑτοῦ καὶ διὰ τῶν ἰδίων φίλων. τοι-
αύτης δὲ οὔσης δυσχρηστίας ἐν ἀμφοτέροις, ἧκον
πρεσβευταὶ μετά τινας ἡμέρας παρὰ τοῦ Φιλίππου
5 Δημοσθένης καὶ Κυκλιάδας καὶ Λιμναῖος. πρὸς οὓς
κοινολογηθεὶς ὁ Τίτος ἐπὶ πλεῖον μετὰ τῶν χιλιάρ-
χων πεντεκαιδεχημέρους ἀνοχὰς ἐποιήσατο παρα-
χρῆμα, συνετάξατο δὲ καὶ συμπορεύεσθαι τῷ Φι-
λίππῳ κοινολογησόμενος ὑπὲρ τῶν καθεστώτων ἐν
6 ταύταις. γενομένης δὲ ταύτης τῆς ἐντεύξεως φιλαν-
θρώπου, διπλασίως ἐξεκάετο τὰ τῆς ὑποψίας κατὰ τοῦ
7 Τίτου· ἤδη γὰρ κατὰ τὴν Ἑλλάδα τῆς δωροδοκίας
ἐπιπολαζούσης καὶ τοῦ μηδένα μηδὲν δωρεὰν πράτ-
τειν, καὶ τοῦ χαρακτῆρος τούτου νομιστευομένου

παρὰ τοῖς Αἰτωλοῖς, οὐκ ἐδύναντο πιστεύειν διότι
χωρὶς δώρων ἡ τηλικαύτη μεταβολὴ γέγονε τοῦ Τί-
του πρὸς τὸν Φίλιππον, οὐκ εἰδότες τὰ Ῥωμαίων ἔθη
καὶ νόμιμα περὶ τοῦτο τὸ μέρος, ἀλλ' ἐξ αὑτῶν τε- 8
κμαιρόμενοι καὶ συλλογιζόμενοι διότι τὸν μὲν Φίλιπ-
πον εἰκὸς ἦν προτείνειν πλῆθος χρημάτων διὰ τὸν
καιρόν, τὸν δὲ Τίτον μὴ δύνασθαι τούτοις ἀντοφθαλ-
μεῖν.

Ἐγὼ δὲ κατὰ μὲν τοὺς ἀνωτέρω χρόνους καὶ κοι- 35
νὴν ἂν ποιούμενος ἀπόφασιν ἐθάρρησα περὶ πάν- (18)
των Ῥωμαίων εἰπεῖν ὡς οὐδὲν ἂν πράξαιεν τοιοῦτον,
λέγω δὲ πρότερον ἢ τοῖς διαποντίοις αὐτοὺς ἐγχειρῆ-
σαι πολέμοις, ἕως ἐπὶ τῶν ἰδίων ἐθῶν καὶ νομίμων
ἔμενον. ἐν δὲ τοῖς νῦν καιροῖς περὶ πάντων μὲν οὐκ 2
ἂν τολμήσαιμι τοῦτ' εἰπεῖν· κατ' ἰδίαν μέντοι γε περὶ
πλειόνων ἀνδρῶν ἐν Ῥώμῃ θαρρήσαιμ' ἂν ἀποφήνα-
σθαι διότι δύνανται τὴν πίστιν ἐν τούτῳ τῷ μέρει
διαφυλάττειν. μαρτυρίας δὲ χάριν ὁμολογούμενα δύο 3
ὀνόματα * τοῦ μὴ δοκεῖν ἀδύνατα λέγειν. Λεύκιος 4
μὲν γὰρ Αἰμίλιος ὁ Περσέα νικήσας, κύριος γενόμε-
νος τῆς Μακεδόνων βασιλείας, ἐν ᾗ τῆς ἄλλης χωρὶς
κατασκευῆς καὶ χορηγίας ἐν αὐτοῖς εὑρέθη τοῖς θη-
σαυροῖς ἀργυρίου καὶ χρυσίου πλείω τῶν ἑξακισχι-
λίων ταλάντων, οὐχ οἷον ἐπεθύμησε τούτων τινός, 5
ἀλλ' οὐδ' αὐτόπτης ἐβουλήθη γενέσθαι, δι' ἑτέρων
δὲ τὸν χειρισμὸν ἐποιήσατο τῶν προειρημένων, καί-
τοι κατὰ τὸν ἴδιον βίον οὐ περιττεύων τῇ χορηγίᾳ,
τὸ δ' ἐναντίον ἐλλείπων μᾶλλον. μεταλλάξαντος 6
γοῦν αὐτοῦ τὸν βίον οὐ πολὺ κατόπιν τοῦ πολέμου,
βουληθέντες οἱ κατὰ φύσιν υἱοὶ Πόπλιος Σκιπίων
καὶ Κόιντος Μάξιμος ἀποδοῦναι τῇ γυναικὶ τὴν
φερνήν, εἴκοσι τάλαντα καὶ πέντε, ἐπὶ τοσοῦτον

ἐδυσχρηστήθησαν ὡς οὐδ' εἰς τέλος ἐδυνήθησ
εἰ μὴ τὴν ἐνδουχίαν ἀπέδοντο καὶ τὰ σώματα
7 σὺν τούτοις ἔτι τινὰς τῶν κτήσεων. εἰ δέ τι
ἀπίστῳ τὸ λεγόμενον ἐοικέναι δόξει, ῥᾴδιον ὑ
8 τούτου λαβεῖν πίστιν· πολλῶν γὰρ ἀμφισβητου
νων παρὰ Ῥωμαίοις καὶ μάλιστα περὶ τοῦτο τὸ μέ
διὰ τὰς πρὸς ἀλλήλους ἀντιπαραγωγάς, ὅμως τὸ
εἰρημένον ὑφ' ἡμῶν ὁμολογούμενον εὑρήσει π
9 πᾶσιν ὁ ζητῶν. καὶ μὴν Πόπλιος Σκιπίων, ὁ τ
του μὲν κατὰ φύσιν υἱός, Ποπλίου δὲ τοῦ μεγά
κληθέντος κατὰ θέσιν υἱωνός, κύριος γενόμενος
Καρχηδόνος, ἥτις ἐδόκει πολυχρημονεστάτη τῶν κ
τὴν οἰκουμένην εἶναι πόλεων, ἁπλῶς τῶν ἐξ ἐ
νης οὐδὲν εἰς τὸν ἴδιον βίον μετήγαγεν, οὔτ' ὠ
10 σάμενος οὔτ' ἄλλῳ τρόπῳ κτησάμενος οὐδέν, καί
οὐχ ὅλως εὐπορούμενος κατὰ τὸν βίον, ἀλλὰ μέτρ
11 ὢν κατὰ τὴν ὕπαρξιν, ὡς Ῥωμαῖος. οὐχ οἷον δὲ
ἐξ αὐτῆς τῆς Καρχηδόνος ἀπέσχετο μόνον, ἀλλὰ
καθόλου τῶν ἐκ τῆς Λιβύης οὐδὲν ἐπιμιχθῆναι π
12 τὸν ἴδιον εἴασε βίον. περὶ δὲ τούτου πάλιν τἀνδ
ὁ ζητῶν ἀληθινῶς ἀναμφισβήτητον εὑρήσει π
13 Ῥωμαίοις τὴν περὶ τοῦτο τὸ μέρος δόξαν. ἀλλὰ
ὑπὲρ μὲν τούτων οἰκειότερον λαβόντες καιρὸν πο
σόμεθα τὴν ἐπὶ πλεῖον διαστολήν.

36 Ὁ δὲ Τίτος ταξάμενος ἡμέραν πρὸς τὸν Φίλ
(19) πον τοῖς μὲν συμμάχοις ἔγραψε παραχρῆμα, δια
φῶν πότε δεήσει παρεῖναι πρὸς τὸν σύλλογον,
τὸς δὲ μετά τινας ἡμέρας ἧκε πρὸς τὴν εἰσβολὴν
2 Τεμπῶν εἰς τὸν ταχθέντα χρόνον. ἀθροισθέντων
τῶν συμμάχων καὶ τοῦ συνεδρίου συναχθέντος
αὐτῶν τούτων, ἀναστὰς ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατη
ἐκέλευε λέγειν ἕκαστον ἐφ' οἷς δεῖ ποιεῖσθαι

πρὸς τὸν Φίλιππον διαλύσεις. Ἀμύνανδρος μὲν οὖν 3
ὁ βασιλεὺς βραχέα διαλεχθεὶς καὶ μέτρια κατέπαυσε
τὸν λόγον· ἠξίου γὰρ πρόνοιαν αὑτοῦ ποιήσασθαι 4
πάντας, ἵνα μὴ χωρισθέντων Ῥωμαίων ἐκ τῆς Ἑλλά-
δος εἰς ἐκεῖνον ἀπερείδηται τὴν ὀργὴν ὁ Φίλιππος·
εἶναι γὰρ εὐχειρώτους Ἀθαμᾶνας ἀεὶ Μακεδόσι διά
τε τὴν ἀσθένειαν καὶ γειτνίασιν τῆς χώρας. μετὰ δὲ 5
τοῦτον Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλὸς ἀναστάς, καθότι μὲν
ἤθροικε τοὺς συμμάχους ἐπὶ τὸ περὶ τῶν διαλύσεων
διαβούλιον καὶ καθόλου νῦν ἑκάστους ἀξιοῖ λέγειν
τὸ φαινόμενον, ἐπῄνεσε τὸν Τίτον, τοῖς δ' ὅλοις 6
πράγμασιν ἀγνοεῖν ἔφη καὶ παραπίπτειν αὐτόν, εἰ
πέπεισται διαλύσεις ποιησάμενος πρὸς Φίλιππον ἢ
Ῥωμαίοις τὴν εἰρήνην ἢ τοῖς Ἕλλησι τὴν ἐλευθερίαν
βέβαιον ἀπολείψειν· οὐδέτερον γὰρ εἶναι τούτων
δυνατόν, ἀλλ' εἰ βούλεται καὶ τὴν τῆς πατρίδος 7
πρόθεσιν ἐπιτελῆ ποιεῖν καὶ τὰς ἰδίας ὑποσχέσεις,
ἃς ὑπέσχηται πᾶσι τοῖς Ἕλλησι, μίαν ὑπάρχειν ἔφη
διάλυσιν πρὸς Μακεδόνας τὸ Φίλιππον ἐκβάλλειν
ἐκ τῆς ἀρχῆς. τοῦτο δ' εἶναι καὶ λίαν εὐχερές, ἐὰν 8
μὴ παρῇ τὸν ἐνεστῶτα καιρόν. πλείω δὲ πρὸς ταύ- 9
την τὴν ὑπόθεσιν διαλεχθεὶς κατέπαυσε τὸν λόγον.

Ὁ δὲ Τίτος ἀναδεξάμενος ἀστοχεῖν αὐτὸν ἔφησεν 37
οὐ μόνον τῆς Ῥωμαίων προαιρέσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς (20)
αὑτοῦ προθέσεως καὶ μάλιστα τοῦ τῶν Ἑλλήνων
συμφέροντος. οὔτε γὰρ Ῥωμαίους οὐδένι τὸ πρῶτον 2
πολεμήσαντας εὐθέως ἀναστάτους ποιεῖν τούτους·
πίστιν δ' ἔχειν τὸ λεγόμενον ἐκ τῶν κατ' Ἀννί- 3
βαν καὶ Καρχηδονίους, ὑφ' ὧν τὰ δεινότατα παθόν-
τας Ῥωμαίους, καὶ μετὰ ταῦτα γενομένους κυρίους ὃ
βουληθεῖεν πρᾶξαι κατ' αὐτῶν ἁπλῶς, οὐδὲν ἀνήκε-
στον βουλεύσασθαι περὶ Καρχηδονίων· καὶ μὴν οὐδ' 4

αὐτὸς οὐδέποτε ταύτην ἐσχηκέναι τὴν αἵρεσιν, ὅτι
δεῖ πολεμεῖν πρὸς τὸν Φίλιππον ἀδιαλύτως· ἀλλ'
εἴπερ ἐβουλήθη ποιεῖν τὰ παρακαλούμενα πρὸ τῆς
5 μάχης, ἑτοίμως ἂν διαλελύσθαι πρὸς αὐτόν. διὸ καὶ
θαυμάζειν ἔφη πῶς μετέχοντες τότε τοῦ περὶ τῆς
διαλύσεως συλλόγου ἅπαντες νῦν ἀκαταλλάκτως ἔχου-
6 σιν. ἦ δῆλον ὅτι νενικήκαμεν; ἀλλὰ τοῦτό γε ἐστὶ
7 πάντων ἀγνωμονέστατον· πολεμοῦντας γὰρ δεῖ τοὺς
ἀγαθοὺς ἄνδρας βαρεῖς εἶναι καὶ θυμικούς, ἡττω-
μένους δὲ γενναίους καὶ μεγαλόφρονας, νικῶντάς γε
μὴν μετρίους καὶ πραεῖς καὶ φιλανθρώπους. ὑμεῖς
8 δὲ τἀναντία παρακαλεῖτε νῦν. ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς
Ἕλλησι ταπεινωθῆναι μὲν ἐπὶ πολὺ συμφέρει τὴν
9 Μακεδόνων ἀρχήν, ἀρθῆναί γε μὴν οὐδαμῶς. τάχα
γὰρ αὐτοὺς πεῖραν λήψεσθαι τῆς Θρᾳκῶν καὶ Γαλα-
τῶν παρανομίας· τοῦτο γὰρ ἤδη καὶ πλεονάκις γε-
10 γονέναι. καθόλου δ' αὐτὸς μὲν ἔφη καὶ τοὺς παρόν-
τας Ῥωμαίων κρίνειν, ἐὰν Φίλιππος ὑπομένῃ πάντα
ποιεῖν τὰ πρότερον ὑπὸ τῶν συμμάχων ἐπιταττόμενα,
διδόναι τὴν εἰρήνην αὐτῷ, προσλαβόντας καὶ τὴν
τῆς συγκλήτου γνώμην· Αἰτωλοὺς δὲ κυρίους εἶναι
11 βουλευομένους ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν. τοῦ δὲ Φαινέου
μετὰ ταῦτα βουλομένου λέγειν ὅτι μάταια πάντα τὰ
πρὸ τοῦ γέγονε· τὸν γὰρ Φίλιππον, ἐὰν διολίσθῃ
τὸν παρόντα καιρόν, ἤδη πάλιν ἀρχὴν ἄλλην ποιή-
12 σεσθαι πραγμάτων· ὁ Τίτος αὐτόθεν ἐξ ἕδρας καὶ
θυμικῶς, Παῦσαι, φησί, Φαινέα, ληρῶν· ἐγὼ γὰρ
οὕτω χειριῶ τὰς διαλύσεις ὥστε μηδὲ βουληθέντα
13 τὸν Φίλιππον ἀδικεῖν δύνασθαι τοὺς Ἕλληνας. καὶ
τότε μὲν ἐπὶ τούτοις ἐχωρίσθησαν.

38 Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ παραγενομένου τοῦ βασιλέως,
(21) καὶ τῇ τρίτῃ πάντων εἰς τὸν σύλλογον ἀθροισθέντων,

εἰσελθὼν ὁ Φίλιππος εὐστόχως καὶ συνετῶς ὑπετέ-
μετο τὰς πάντων ὁρμάς· ἔφη γὰρ τὰ μὲν πρότερον 2
ὑπὸ Ῥωμαίων καὶ τῶν συμμάχων ἐπιταττόμενα πάν-
τα συγχωρεῖν καὶ ποιήσειν, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν δι-
δόναι τῇ συγκλήτῳ τὴν ἐπιτροπήν. τούτων δὲ ῥη- 3
θέντων οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀπεσιώπησαν, ὁ δὲ τῶν
Αἰτωλῶν Φαινέας, Τί οὖν ἡμῖν οὐκ ἀποδίδως, Φί-
λιππε, ἔφη, Λάρισαν τὴν Κρεμαστήν, Φάρσαλον,
Θήβας τὰς Φθίας, Ἐχῖνον; ὁ μὲν οὖν Φίλιππος ἐκέ- 4
λευε παραλαμβάνειν αὐτούς, ὁ δὲ Τίτος τῶν μὲν
ἄλλων οὐκ ἔφη δεῖν οὐδεμίαν, Θήβας δὲ μόνον τὰς
Φθίας· Θηβαίους γὰρ ἐγγίσαντος αὐτοῦ μετὰ τῆς 5
δυνάμεως καὶ παρακαλοῦντος σφᾶς εἰς τὴν Ῥωμαίων
πίστιν οὐ βουληθῆναι· διὸ νῦν, κατὰ πόλεμον ὑπο-
χειρίων ὄντων, ἔχειν ἐξουσίαν ἔφη βουλεύεσθαι περὶ
αὐτῶν ὡς ἂν προαιρῆται. τῶν δὲ περὶ τὸν Φαινέαν 6
ἀγανακτούντων, καὶ λεγόντων ὅτι δέον αὐτοὺς εἴη
πρῶτον μέν, καθότι συνεπολέμησαν νῦν, κομίζεσθαι
τὰς πόλεις τὰς πρότερον μεθ᾽ αὑτῶν συμπολιτευομέ-
νας, ἔπειτα κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς συμμαχίαν, καθ᾽ ἣν 7
ἔδει τῶν κατὰ πόλεμον ἁλόντων τὰ μὲν ἔπιπλα Ῥω-
μαίων εἶναι, τὰς δὲ πόλεις Αἰτωλῶν, ὁ Τίτος ἀγνο-
εῖν αὐτοὺς ἔφη κατ᾽ ἀμφότερα. τήν τε γὰρ συμμα- 8
χίαν λελύσθαι, καθ᾽ ὃν καιρὸν τὰς διαλύσεις ἐποιή-
σαντο πρὸς Φίλιππον ἐγκαταλείποντες Ῥωμαίους, εἴ 9
τε καὶ μένειν ἔτι τὴν συμμαχίαν, δεῖν αὐτοὺς κομί-
ζεσθαι καὶ παραλαμβάνειν, οὐκ εἴ τινες ἐθελοντὴν
σφᾶς εἰς τὴν Ῥωμαίων πίστιν ἐνεχείρισαν, ὅπερ αἱ
κατὰ Θετταλίαν πόλεις ἅπασαι πεποιήκασι νῦν, ἀλλ᾽
εἴ τινες κατὰ κράτος ἑάλωσαν.

Τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις ὁ Τίτος ἤρεσκε ταῦτα λέ- 39
γων, οἱ δ᾽ Αἰτωλοὶ βαρέως ἤκουον καί τις οἷον ἀρχὴ (22)

2 κακῶν ἐγεννᾶτο μεγάλων· ἐκ γὰρ ταύτης τῆς διαφ
ρᾶς καὶ τούτου τοῦ σπινθῆρος μετ' ὀλίγον ὅ τε πρ
3 Αἰτωλοὺς ὅ τε πρὸς Ἀντίοχον ἐξεκαύθη πόλεμ
τὸ δὲ συνέχον ἦν τῆς ὁρμῆς τῆς τοῦ Τίτου πρὸς τ
διαλύσεις, ἐπυνθάνετο τὸν Ἀντίοχον ἀπὸ Συρ
ἦχθαι μετὰ δυνάμεως, ποιούμενον τὴν ὁρμὴν ἐπὶ τ
4 Εὐρώπην. διόπερ ἠγωνία μὴ ταύτης ὁ Φίλιππος
ἐλπίδος ἀντιλαμβανόμενος ἐπὶ τὸ πολιοφυλακεῖν
μήσῃ καὶ τρίβειν τὸν πόλεμον, εἶτα ἑτέρου παρα
νηθέντος ὑπάτου τὸ κεφάλαιον τῶν πράξεων
5 ἐκεῖνον ἀνακλασθῇ. διὸ συνεχωρήθη τῷ βασιλ
καθάπερ ἠξίου, λαβόντα τετραμήνους ἀνοχὰς πα
χρῆμα μὲν δοῦναι τῷ Τίτῳ τὰ διακόσια τάλαντα
Δημήτριον τὸν υἱὸν εἰς ὁμηρείαν καί τινας ἑτέρ
τῶν φίλων, περὶ δὲ τῶν ὅλων πέμπειν εἰς τὴν Ῥ
6 μην καὶ διδόναι τῇ συγκλήτῳ τὴν ἐπιτροπήν.
τότε μὲν ἐχωρίσθησαν πιστωσάμενοι περὶ τῶν ὅλ
πρὸς ἀλλήλους, ἐφ' ᾧ Τίτον, ἐὰν μὴ συντελῆται
κατὰ τὰς διαλύσεις, ἀποδοῦναι Φιλίππῳ τὰ δια
7 σια τάλαντα καὶ τοὺς ὁμήρους· μετὰ δὲ ταῦτα π
τες ἔπεμπον εἰς τὴν Ῥώμην, οἱ μὲν συνεργοῦντες,
δ' ἀντιπράττοντες τῇ διαλύσει. [34, 1—8. Exc.
legat. p. 9—10. 34, 7. etiam et 35, 1—13. sola Exc. P
p. 98—101. 36, 1. — 39, 7. Exc. de legat. p. 10—1

40 Τί δήποτ' ἐστὶν ὅτι τοῖς αὐτοῖς καὶ διὰ τῶν αὐτ
(23) ἀπατώμενοι πάντες οὐ δυνάμεθα λῆξαι τῆς ἀνοι
2 τοῦτο γὰρ τὸ γένος τῆς ῥᾳδιουργίας πολλάκις ὑ
πολλῶν ἤδη γέγονε· καὶ τὸ μὲν παρὰ τοῖς ἄλλ
3 διαχωρεῖν ἴσως οὐ θαυμαστόν, τὸ δέ, παρ' οἷς
4 πηγὴ τῆς τοιαύτης ὑπάρχει κακοπραγμοσύνης, ἀ
ἔστιν αἴτιον τὸ μὴ πρόχειρον ὑπάρχειν τὸ παρ' Ἐ
χάρμῳ καλῶς εἰρημένον,

νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τᾶν φρενῶν.

[Exc. ant. p. 280 et 1—3. Suidas v. ῥᾳδιουργός.]

Μεδιών, πόλις πρὸς τῇ Αἰτωλίᾳ. Πολύβιος ὀκτω- 5
καιδεκάτῳ. [Steph. Byz.]

[Ὅτι φησὶν ὁ Πολύβιος ἐν τῷ ιβ' (ιη') λόγῳ] Ὅτι 41
Ἄτταλος ἐτελεύτησε τὸν βίον· ὑπὲρ οὗ δίκαιόν ἐστι, (24)
καθάπερ περὶ τῶν ἄλλων εἰθίσμεθα ποιεῖν, καὶ περὶ
τούτου νῦν ἐπιφθέγξασθαι τὸν ἁρμόζοντα λόγον.
ἐκείνῳ μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐφόδιον 2
ὑπῆρξε πρὸς βασιλείαν τῶν ἐκτός, πλοῦτος δὲ μόνον,
ὃς μετὰ νοῦ μὲν καὶ τόλμης χειριζόμενος ὡς ἀληθῶς 3
μεγάλην παρέχεται χρείαν πρὸς πᾶσαν ἐπιβολήν,
ἄνευ δὲ τῶν προειρημένων τοῖς πλείστοις κακῶν πα-
ραίτιος πέφυκε γίγνεσθαι καὶ συλλήβδην ἀπωλείας.
καὶ γὰρ φθόνους γεννᾷ καὶ ἐπιβουλὰς καὶ πρὸς δια- 4
φθορὰν σώματος καὶ ψυχῆς μεγίστας ἔχει ῥοπάς.
ὀλίγαι δέ τινές εἰσι ψυχαὶ παντάπασιν αἳ ταῦτα δυ-
νάμεναι διωθεῖσθαι τῇ τοῦ πλούτου δυνάμει. διὸ 5
καὶ τοῦ προειρημένου ἄξιον ἀγασθῆναι τὴν μεγαλο-
ψυχίαν, ὅτι πρὸς οὐδὲν τῶν ἄλλων ἐπεβάλετο χρῆ-
σθαι τοῖς χορηγίοις ἀλλὰ πρὸς βασιλείας κατάκτη-
σιν, οὗ μεῖζον ἢ κάλλιον οὐδὲν οἷόν τ' ἐστὶν οὐδ'
εἰπεῖν· ὃς τὴν ἀρχὴν ἐνεστήσατο τῆς προειρημένης 6
ἐπιβολῆς οὐ μόνον διὰ τῆς εἰς τοὺς φίλους εὐεργε-
σίας καὶ χάριτος, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν κατὰ πόλεμον
ἔργων. νικήσας γὰρ μάχῃ Γαλάτας, ὃ βαρύτατον καὶ 7
μαχιμώτατον ἔθνος ἦν τότε κατὰ τὴν Ἀσίαν, ταύτην
ἀρχὴν ἐποιήσατο καὶ τότε πρῶτον αὑτὸν ἔδειξε βασι-
λέα. τυχὼν δὲ τῆς τιμῆς ταύτης καὶ βιώσας ἔτη δύο 8
πρὸς τοῖς ἑβδομήκοντα, τούτων δὲ βασιλεύσας τετ-
ταράκοντα καὶ τέτταρα, σωφρονέστατα μὲν ἐβίωσε

9 καὶ σεμνότατα πρὸς γυναῖκα καὶ τέκνα, διεφύλαξε δὲ
τὴν πρὸς πάντας τοὺς συμμάχους καὶ φίλους πίστιν,
ἐναπέθανε δὲ ἐν αὐτοῖς τοῖς καλλίστοις ἔργοις, ἀγω-
10 νιζόμενος ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας. τὸ δὲ
μέγιστον, τέτταρας υἱοὺς ἐν ἡλικίᾳ καταλιπὼν οὕτως
ἡρμόσατο τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν ὥστε παισὶ παίδων ἀστα-
σίαστον παραδοθῆναι τὴν βασιλείαν. [Exc. P. p. 101.]

Ὁ δὲ Ἄτταλος περιβαλλόμενος πλείω λόγον, ὑπεμίμνησκεν αὐτοὺς τῆς ἀνέκαθεν τῶν προγόνων ἀρετῆς. [Suidas v. περιβαλλόμενος.]

11 ** κωλύειν δὲ τὸν Ἀντίοχον παραπλεῖν, οὐκ ἀπε-
χθείας χάριν, ἀλλ' ὑφορώμενοι μὴ Φιλίππῳ συνε-
πισχύσας ἐμπόδιον γένηται τῇ τῶν Ἑλλήνων ἐλευ-
θερίᾳ. [Suidas v. συνεπισχύσας.]

42 Ὅτι ἐπὶ Μαρκέλλου Κλαυδίου παρειληφότος
(25) τὴν ὕπατον ἀρχὴν ἧκον εἰς τὴν Ῥώμην οἵ τε παρὰ
τοῦ Φιλίππου πρέσβεις οἵ τε παρὰ τοῦ Τίτου καὶ
τῶν συμμάχων ὑπὲρ τῶν πρὸς Φίλιππον συνθηκῶν.
2 λόγων δὲ πλειόνων γενομένων ἐν τῇ συγκλήτῳ, ταύ-
3 τῃ μὲν ἐδόκει βεβαιοῦν τὰς ὁμολογίας· εἰς δὲ τὸν
δῆμον εἰσενεχθέντος τοῦ διαβουλίου Μάρκος, αὐτὸς
ἐπιθυμῶν τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα διαβάσεως, ἀντέλεγε
καὶ πολλὴν ἐποιεῖτο σπουδὴν εἰς τὸ διακόψαι τὰς
4 συνθήκας. οὐ μὴν ἀλλ' ὅ γε δῆμος κατὰ τὴν τοῦ
5 Τίτου προαίρεσιν ἐπεκύρωσε τὰς διαλύσεις. ὧν
ἐπιτελεσθεισῶν εὐθέως ἡ σύγκλητος ἄνδρας δέκα
καταστήσασα τῶν ἐπιφανῶν ἐξέπεμπε τοὺς χειριοῦν-
τας τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα μετὰ τοῦ Τίτου καὶ βεβαιώ-
6 σοντας τοῖς Ἕλλησι τὴν ἐλευθερίαν. ἐποιήσαντο δὲ
λόγους ἐν τῇ συγκλήτῳ καὶ περὶ τῆς συμμαχίας οἱ
παρὰ τῶν Ἀχαιῶν πρέσβεις, οἱ περὶ Δαμόξενον τὸν
7 Αἰγιέα· γενομένης δ' ἀντιρρήσεως κατὰ τὸ παρὸν

διὰ τὸ κατὰ πρόσωπον Ἠλείους μὲν ἀμφισβητεῖν τοῖς
Ἀχαιοῖς ὑπὲρ τῆς Τριφυλίας, Μεσσηνίους δ' ὑπὲρ
Ἀσίνης καὶ Πύλου, συμμάχους τότε Ῥωμαίων ὑπάρ-
χοντας, Αἰτωλοὺς δὲ περὶ τῆς Ἡραιέων πόλεως, ὑπέρ-
θεσιν ἔλαβε τὸ διαβούλιον ἐπὶ τοὺς δέκα. καὶ τὰ μὲν
κατὰ τὴν σύγκλητον ἐπὶ τούτοις ἦν.

Ὅτι κατὰ τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν μάχην Τίτου πα- 43
ραχειμάζοντος ἐν Ἐλατείᾳ Βοιωτοί, σπουδάζοντες ἀνα- (26)
κομίσασθαι τοὺς ἄνδρας τοὺς παρ' αὐτῶν στρατευ-
σαμένους παρὰ τῷ Φιλίππῳ, διεπρεσβεύοντο περὶ
τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν πρὸς Τίτον. ὁ δὲ βουλόμενος 2
ἐκκαλεῖσθαι τοὺς Βοιωτοὺς πρὸς τὴν σφετέραν εὔ-
νοιαν διὰ τὸ προορᾶσθαι τὸν Ἀντίοχον, ἑτοίμως
συνεχώρησεν. ταχὺ δὲ πάντων ἀνακομισθέντων ἐκ 3
τῆς Μακεδονίας, ἐν οἷς ἦν καὶ Βραχύλλης, τοῦτον
μὲν εὐθέως βοιωτάρχην κατέστησαν, παραπλησίως
δὲ καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς δοκοῦντας εἶναι φίλους τῆς
Μακεδόνων οἰκίας ἐτίμων καὶ προῆγον οὐχ ἧττον ἢ
πρότερον. ἔπεμψαν δὲ καὶ πρεσβείαν πρὸς τὸν Φί- 4
λιππον τὴν εὐχαριστήσουσαν ἐπὶ τῇ τῶν νεανίσκων
ἐπανόδῳ, λυμαινόμενοι τὴν τοῦ Τίτου χάριν. ἃ 5
συνορῶντες οἱ περὶ τὸν Ζεύξιππον καὶ Πεισίστρα-
τον, καὶ πάντες οἱ δοκοῦντες εἶναι Ῥωμαίων φίλοι
δυσχερῶς ἔφερον, προορώμενοι τὸ μέλλον καὶ δεδιό-
τες περὶ σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων· σαφῶς 6
γὰρ ᾔδεσαν [ὡς], ἐὰν μὲν οἱ Ῥωμαῖοι χωρισθῶσιν ἐκ
τῆς Ἑλλάδος, ὁ δὲ Φίλιππος μένῃ παρὰ πλευράν,
συνεπισχύων ἀεὶ τοῖς πρὸς σφᾶς ἀντιπολιτευομένοις,
οὐδαμῶς ἀσφαλῆ σφίσιν ἐσομένην τὴν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ
πολιτείαν. διὸ καὶ συμφρονήσαντες ἐπρέσβευον πρὸς 7
Τίτον εἰς τὴν Ἐλάτειαν. συμμίξαντες δὲ τῷ προει- 8
ρημένῳ πολλοὺς καὶ ποικίλους εἰς τοῦτο τὸ μέρος διε-

τίθεντο λόγους, ὑποδεικνύντες τὴν ὁρμὴν τοῦ πλή-
θους τὴν οὖσαν ἤδη νῦν καθ' αὐτῶν καὶ τὴν ἀχα-
9 ριστίαν τῶν ὄχλων. καὶ τέλος ἐθάρρησαν εἰπεῖν ὡς
ἐὰν μὴ τὸν Βραχύλλην ἐπανελόμενοι καταπλήξωνται
τοὺς πολλούς, οὐκ ἔστιν ἀσφάλεια τοῖς Ῥωμαίων φί-
10 λοις χωρισθέντων τῶν στρατοπέδων. ὁ δὲ Τίτος
ταῦτα διακούσας αὐτὸς μὲν οὐκ ἔφη κοινωνεῖν τῆς
πράξεως ταύτης, τοὺς δὲ βουλομένους πράττειν οὐ
11 κωλύειν· καθόλου δὲ λαλεῖν αὐτοὺς ἐκέλευε περὶ
12 τούτων Ἀλεξαμενῷ τῷ τῶν Αἰτωλῶν στρατηγῷ. τῶν
δὲ περὶ τὸν Ζεύξιππον πειθαρχησάντων καὶ διαλε-
γομένων, ταχέως ὁ προειρημένος πεισθεὶς καὶ συγ-
καταθέμενος τοῖς λεγομένοις τρεῖς μὲν τῶν Αἰτω-
λικῶν συνέστησε, τρεῖς δὲ τῶν Ἰταλικῶν νεανίσκων,
τοὺς προσοίσοντας τὰς χεῖρας τῷ Βραχύλλῃ. [Exc. de
legat. p. 14—17.]

13 Οὐδεὶς γὰρ οὕτως οὔτε μάρτυς ἐστὶ φοβερὸς
οὔτε κατήγορος δεινὸς ὡς ἡ σύνεσις ἡ ἐγκατοικοῦσα
ταῖς ἑκάστων ψυχαῖς. [Margo codicis Urbinatis,]

44 Ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἧκον ἐκ τῆς Ῥώμης οἱ
(27) δέκα, δι' ὧν ἔμελλε χειρίζεσθαι τὰ κατὰ τοὺς Ἕλλη-
νας, κομίζοντες τὸ τῆς συγκλήτου δόγμα τὸ περὶ τῆς
2 πρὸς Φίλιππον εἰρήνης. ἦν δὲ τὰ συνέχοντα τοῦ
δόγματος ταῦτα, τοὺς μὲν ἄλλους Ἕλληνας πάντας
τούς τε κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ κατὰ τὴν Εὐρώπην ἐλευ-
θέρους ὑπάρχειν καὶ νόμοις χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις·
3 τοὺς δὲ ταττομένους ὑπὸ Φίλιππον καὶ τὰς πόλεις
τὰς ἐμφρούρους παραδοῦναι Φίλιππον Ῥωμαίοις πρὸ
4 τῆς τῶν Ἰσθμίων πανηγύρεως, Εὔρωμον δὲ καὶ Πή-
δασα καὶ Βαργύλια καὶ τὴν Ἰασέων πόλιν, ὁμοίως
Ἄβυδον, Θάσον, Μύριναν, Πέρινθον, ἐλευθέρας ἀφεῖ-
5 ναι, τὰς φρουρὰς ἐξ αὐτῶν μεταστησάμενον· περὶ δὲ

τῆς τῶν Κιανῶν ἐλευθερώσεως Τίτον γράψαι πρὸς
Προυσίαν κατὰ τὸ δόγμα τῆς συγκλήτου· τὰ δ' αἰχ- 6
μάλωτα καὶ τοὺς αὐτομόλους ἅπαντας ἀποκαταστῆσαι
Φίλιππον Ῥωμαίοις ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις, ὁμοίως
δὲ καὶ τὰς καταφράκτους ναῦς πλὴν πέντε σκαφῶν
καὶ τῆς ἑκκαιδεκήρους· δοῦναι δὲ καὶ χίλια τάλαντα,
τούτων τὰ μὲν ἡμίση παραυτίκα, τὰ δ' ἡμίση κατὰ
φόρους, ἐν ἔτεσι δέκα.

Τούτου δὲ τοῦ δόγματος διαδοθέντος εἰς τοὺς 45
Ἕλληνας οἱ μὲν ἄλλοι πάντες εὐθαρσεῖς ἦσαν καὶ (28)
περιχαρεῖς, μόνοι δὲ Αἰτωλοί, δυσχεραίνοντες ἐπὶ
τῷ μὴ τυγχάνειν ὧν ἤλπιζον, κατελάλουν τὸ δόγμα,
φάσκοντες οὐ πραγμάτων, ἀλλὰ γραμμάτων μόνον
ἔχειν αὐτὸ διάθεσιν. καί τινας ἐλάμβανον πιθανό- 2
τητας ἐξ αὐτῶν τῶν ἐγγράπτων πρὸς τὸ διασείειν
τοὺς ἀκούοντας τοιαύτας. ἔφασκον γὰρ εἶναι δύο 3
γνώμας ἐν τῷ δόγματι περὶ τῶν ὑπὸ Φιλίππου φρου-
ρουμένων πόλεων, τὴν μὲν μίαν ἐπιτάττουσαν ἐξά-
γειν τὰς φρουρὰς τὸν Φίλιππον, τὰς δὲ πόλεις παρα-
διδόναι Ῥωμαίοις, τὴν δ' ἑτέραν ἐξάγοντα τὰς φρουρὰς
ἐλευθεροῦν τὰς πόλεις. τὰς μὲν οὖν ἐλευθερουμένας 4
ἐπ' ὀνόματος δηλοῦσθαι, ταύτας δ' εἶναι τὰς κατὰ τὴν
Ἀσίαν, τὰς δὲ παραδιδομένας Ῥωμαίοις φανερὸν ὅτι
τὰς κατὰ τὴν Εὐρώπην· εἶναι δὲ ταύτας Ὠρεόν, Ἐρέτρι- 5
αν, Χαλκίδα, Δημητριάδα, Κόρινθον. ἐκ δὲ τούτων εὐ- 6
θεώρητον ὑπάρχειν πᾶσιν ὅτι μεταλαμβάνουσι τὰς Ἑλ-
ληνικὰς πέδας παρὰ Φιλίππου Ῥωμαῖοι, καὶ γίγνεται
μεθάρμοσις δεσποτῶν, οὐκ ἐλευθέρωσις τῶν Ἑλλή-
νων. ταῦτα μὲν οὖν ὑπ' Αἰτωλῶν ἐλέγετο κατακόρως.

Ὁ δὲ Τίτος ὁρμήσας ἐκ τῆς Ἐλατείας μετὰ 7
τῶν δέκα, καὶ κατάρας εἰς τὴν Ἀντικύραν, πα-
ραυτίκα διέπλευσεν εἰς τὸν Κόρινθον, κἀκεῖ πα-

ραγενόμενος συνήδρευε μετὰ τούτων καὶ διελάμ-
8 βανε περὶ τῶν ὅλων. πλεοναζούσης δὲ τῆς τῶν Αἰ-
τωλῶν διαβολῆς καὶ πιστευομένης παρ' ἐνίοις, πολ-
λοὺς καὶ ποικίλους ἠναγκάζετο ποιεῖσθαι λόγους ὁ
9 Τίτος ἐν τῷ συνεδρίῳ, διδάσκων ὡς εἴπερ βού-
λονται καὶ τὴν τῶν Ἑλλήνων εὔκλειαν ὁλόκληρον
περιποιήσασθαι, καὶ καθόλου πιστευθῆναι παρὰ
πᾶσι διότι καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐποιήσαντο διάβασιν οὐ
τοῦ συμφέροντος ἕνεκεν, ἀλλὰ τῆς τῶν Ἑλλήνων
ἐλευθερίας, ἐκχωρητέον εἴη πάντων τῶν τόπων καὶ
πάσας ἐλευθερωτέον τὰς πόλεις τὰς νῦν ὑπὸ Φιλίπ-
10 που φρουρουμένας. ταύτην δὲ συνέβαινε γίγνεσθαι
τὴν ἀπορίαν ἐν τῷ συνεδρίῳ διὰ τὸ περὶ μὲν τῶν
ἄλλων ἐν τῇ Ῥώμῃ προδιειλῆφθαι καὶ ῥητὰς ἔχειν
τοὺς δέκα παρὰ τῆς συγκλήτου τὰς ἐντολάς, περὶ δὲ
Χαλκίδος καὶ Κορίνθου καὶ Δημητριάδος ἐπιτροπὴν
αὐτοῖς δεδόσθαι διὰ τὸν Ἀντίοχον, ἵνα βλέποντες
πρὸς τοὺς καιροὺς βουλεύωνται περὶ τῶν προειρη-
11 μένων πόλεων κατὰ τὰς αὑτῶν προαιρέσεις· ὁ γὰρ
προειρημένος βασιλεὺς δῆλος ἦν ἐπέχων πάλαι τοῖς
12 κατὰ τὴν Εὐρώπην πράγμασιν. οὐ μὴν ἀλλὰ τὸν
μὲν Κόρινθον ὁ Τίτος ἔπεισε τὸ συνέδριον ἐλευθε-
ροῦν παραχρῆμα καὶ τοῖς Ἀχαιοῖς ἐγχειρίζειν διὰ
τὰς ἐξ ἀρχῆς ὁμολογίας, τὸν δ' Ἀκροκόρινθον καὶ
Δημητριάδα καὶ Χαλκίδα παρακατέσχεν.

46 Δοξάντων δὲ τούτων, καὶ τῆς Ἰσθμίων πανηγύ-
(29) ρεως ἐπελθούσης, καὶ σχεδὸν ἀπὸ πάσης τῆς οἰκου-
μένης τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν συνεληλυθότων
διὰ τὴν προσδοκίαν τῶν ἀποβησομένων, πολλοὶ καὶ
2 ποικίλοι καθ' ὅλην τὴν πανήγυριν ἐνέπιπτον λόγοι,
τῶν μὲν ἀδύνατον εἶναι φασκόντων Ῥωμαίους ἐνίων
ἀποστῆναι τόπων καὶ πόλεων, τῶν δὲ διοριζομένων

τῶν μὲν ἐπιφανῶν εἶναι δοκούντων τόπων ἀπο-
ήσονται, τοὺς δὲ φαντασίαν μὲν ἔχοντας ἐλάττω,
είαν δὲ τὴν αὐτὴν παρέχεσθαι δυναμένους καθέ-
σι. καὶ τούτους εὐθέως ἐπεδείκνυσαν αὐτοὶ καθ' 3
τῶν διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους εὑρησιλογίας. τοιαύ- 4
δ' οὔσης ἐν τοῖς ἀνθρώποις τῆς ἀπορίας, ἀθροι-
έντος τοῦ πλήθους εἰς τὸ στάδιον ἐπὶ τὸν ἀγῶνα,
ρελθὼν ὁ κῆρυξ καὶ κατασιωπησάμενος τὰ πλήθη
τοῦ σαλπικτοῦ τόδε τὸ κήρυγμα ἀνηγόρευσεν· Ἡ 5
γκλητος ἡ Ῥωμαίων καὶ Τίτος Κοΐντιος στρατηγὸς
ατος, καταπολεμήσαντες βασιλέα Φίλιππον καὶ
ακεδόνας, ἀφιᾶσιν ἐλευθέρους, ἀφρουρήτους, ἀφο-
λογήτους, νόμοις χρωμένους τοῖς πατρίοις, Κοριν-
ους, Φωκέας, Λοκρούς, Εὐβοεῖς, Ἀχαιοὺς τοὺς
ιώτας, Μάγνητας, Θετταλούς, Περραιβούς. κρό- 6
δ' ἐν ἀρχαῖς εὐθέως ἐξαισίου γενομένου τινὲς
οὐδ' ἤκουσαν τοῦ κηρύγματος, τινὲς δὲ πάλιν
ούειν ἐβούλοντο. τὸ δὲ πολὺ μέρος τῶν ἀνθρώ- 7
ν διαπιστούμενον καὶ δοκοῦν ὡς ἂν εἰ καθ'
νον ἀκούειν τῶν λεγομένων διὰ τὸ παράδοξον τοῦ
μβαίνοντος, πᾶς τις ἐξ ἄλλης ὁρμῆς ἐβόα προά- 8
ν τὸν κήρυκα καὶ τὸν σαλπικτὴν εἰς μέσον τὸ
άδιον καὶ λέγειν πάλιν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν, ὡς μὲν
ὶ δοκεῖ, βουλομένων τῶν ἀνθρώπων μὴ μόνον
ούειν, ἀλλὰ καὶ βλέπειν τὸν λέγοντα διὰ τὴν ἀπι-
αν τῶν ἀναγορευομένων. ὡς δὲ πάλιν ὁ κῆρυξ 9
ρελθὼν εἰς τὸ μέσον καὶ κατασιωπησάμενος διὰ
σαλπικτοῦ τὸν θόρυβον ἀνηγόρευσε ταὐτὰ καὶ
αύτως τοῖς πρόσθεν, τηλικοῦτον συνέβη καταρρα-
ναι τὸν κρότον ὥστε καὶ μὴ ῥᾳδίως ἂν ὑπὸ τὴν
οιαν ἀγαγεῖν τοῖς νῦν ἀκούουσι τὸ γεγονός. ὡς 10
ποτε καὶ κατέληξεν ὁ κρότος, τῶν μὲν ἀθλητῶν

ἁπλῶς οὐδεὶς οὐδένα λόγον εἶχεν ἔτι, πάντες δὲ δια-
λαλοῦντες, οἱ μὲν ἀλλήλοις, οἱ δὲ πρὸς σφᾶς αὐτούς,
11 οἷον εἰ παραστατικοὶ τὰς διανοίας ἦσαν. οἳ καὶ μετὰ
τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς χαρᾶς μικροῦ
12 διέφθειραν τὸν Τίτον εὐχαριστοῦντες· οἱ μὲν γὰρ
ἀντοφθαλμῆσαι κατὰ πρόσωπον καὶ σωτῆρα προσφω-
νῆσαι βουλόμενοι, τινὲς δὲ τῆς δεξιᾶς ἅψασθαι σπου-
δάζοντες, οἱ δὲ πολλοὶ στεφάνους ἐπιρριπτοῦντες καὶ
λημνίσκους, παρ' ὀλίγον διέλυσαν τὸν ἄνθρωπον.
13 δοκούσης δὲ τῆς εὐχαριστίας ὑπερβολικῆς γενέσθαι,
θαρρῶν ἄν τις εἶπε διότι πολὺ καταδεεστέραν εἶναι
14 συνέβαινε τοῦ τῆς πράξεως μεγέθους. θαυμαστὸν
γὰρ ἦν καὶ τὸ Ῥωμαίους ἐπὶ ταύτης γενέσθαι τῆς
προαιρέσεως καὶ τὸν ἡγούμενον αὐτῶν Τίτον, ὥστε
πᾶσαν ὑπομεῖναι δαπάνην καὶ πάντα κίνδυνον χάριν
τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας· μέγα δὲ καὶ τὸ δύνα-
15 μιν ἀκόλουθον τῇ προαιρέσει προσενέγκασθαι· τού-
των δὲ μεῖζον ἔτι τὸ μηδὲν ἐκ τῆς τύχης ἀντιπαῖ-
σαι πρὸς τὴν ἐπιβολήν, ἀλλ' ἁπλῶς ἅπαντα πρὸς
ἕνα καιρὸν ἐκδραμεῖν, ὥστε διὰ κηρύγματος ἑνὸς
ἅπαντας καὶ τοὺς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντας Ἕλληνας
καὶ τοὺς τὴν Εὐρώπην ἐλευθέρους, ἀφρουρήτους,
ἀφορολογήτους γενέσθαι, νόμοις χρωμένους τοῖς
ἰδίοις.

47 Διελθούσης δὲ τῆς πανηγύρεως πρώτοις μὲν
(30) ἐχρημάτισαν τοῖς παρ' Ἀντιόχου πρεσβευταῖς, δια-
κελευόμενοι τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας πόλεων τῶν μὲν αὐ-
τονόμων ἀπέχεσθαι καὶ μηδένα πολεμεῖν, ὅσας δὲ
νῦν παρείληφε τῶν ὑπὸ Πτολεμαῖον καὶ Φίλιππον
2 ταττομένων, ἐκχωρεῖν. σὺν δὲ τούτοις προηγόρευον
μὴ διαβαίνειν εἰς τὴν Εὐρώπην μετὰ δυνάμεως· οὐ-
δένα γὰρ ἔτι τῶν Ἑλλήνων οὔτε πολεμεῖσθαι νῦν

ὑπ' οὐδενὸς οὔτε δουλεύειν οὐδενί. καθόλου δὲ καὶ 3
ἐξ αὐτῶν τινας ἔφασαν ἥξειν πρὸς τὸν Ἀντίοχον.
ταύτας μὲν οὖν οἱ περὶ τὸν Ἡγησιάνακτα καὶ Λυ- 4
σίαν λαβόντες τὰς ἀποκρίσεις ἐπανῆλθον· μετὰ δὲ 5
τούτους εἰσεκαλοῦντο πάντας τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν
καὶ πόλεων παραγεγονότας, καὶ τὰ δόξαντα τῷ συνε-
δρίῳ διεσάφουν. Μακεδόνων μὲν οὖν τοὺς Ὀρέστας 6
καλουμένους διὰ τὸ προσχωρῆσαι σφίσι κατὰ τὸν
πόλεμον αὐτονόμους ἀφεῖσαν, ἠλευθέρωσαν δὲ Περ-
ραιβοὺς καὶ Δόλοπας καὶ Μάγνητας. Θετταλοῖς δὲ 7
μετὰ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς τοὺς Φθιώτας
προσένειμαν, ἀφελόμενοι Θήβας τὰς Φθίας καὶ Φάρ-
σαλον· οἱ γὰρ Αἰτωλοὶ περί τε τῆς Φαρσάλου μεγά- 8
λην ἐποιοῦντο φιλοτιμίαν, φάσκοντες αὐτῶν δεῖν
ὑπάρχειν κατὰ τὰς ἐξ ἀρχῆς συνθήκας, ὁμοίως δὲ
καὶ περὶ Λευκάδος. οἱ δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ περὶ μὲν 9
τούτων τῶν πόλεων ὑπερέθεντο τοῖς Αἰτωλοῖς τὸ δια-
βούλιον πάλιν ἐπὶ τὴν σύγκλητον, τοὺς δὲ Φωκέας
καὶ τοὺς Λοκροὺς συνεχώρησαν αὐτοῖς ἔχειν, καθά-
περ εἶχον καὶ πρότερον, ἐν τῇ συμπολιτείᾳ. Κόριν- 10
θον δὲ καὶ τὴν Τριφυλίαν καὶ τὴν Ἡραιέων πόλιν
Ἀχαιοῖς ἀπέδωκαν. Ὠρεὸν δέ, ἔτι δὲ τὴν Ἐρετριέων
πόλιν, ἐδόκει μὲν τοῖς πλείοσιν Εὐμένει δοῦναι· Τί- 11
του δὲ πρὸς τὸ συνέδριον διαστείλαντος οὐκ ἐκυρώ-
θη τὸ διαβούλιον· διὸ καὶ μετά τινα χρόνον ἠλευθε-
ρώθησαν αἱ πόλεις αὗται διὰ τῆς συγκλήτου καὶ σὺν
ταύταις Κάρυστος. ἔδωκαν δὲ καὶ Πλευράτῳ Λυ- 12
χνίδα καὶ Πάρθον, οὔσας μὲν Ἰλλυρίδας, ὑπὸ Φίλιπ-
πον δὲ ταττομένας. Ἀμυνάνδρῳ δὲ συνεχώρησαν, 13
ὅσα παρεσπάσατο κατὰ τὸν πόλεμον ἐρύματα τοῦ Φι-
λίππου, κρατεῖν τούτων.

Ταῦτα δὲ διοικήσαντες ἐμέρισαν σφᾶς αὐτούς, 48 (31)

2 καὶ Πόπλιος μὲν Λέντλος εἰς Βαργύλια πλεύσας
ἠλευθέρωσε τούτους, Λεύκιος δὲ Στερτίνιος εἰς
Ἡφαιστίαν καὶ Θάσον ἀφικόμενος καὶ τὰς ἐπὶ Θρᾴ-
3 κης πόλεις ἐποίησε τὸ παραπλήσιον. πρὸς δὲ τὸν
Ἀντίοχον ὥρμησαν Πόπλιος Οὐίλλιος καὶ Λεύκιος
Τερέντιος, οἱ δὲ περὶ Γνάιον τὸν Κορνήλιον πρὸς
4 τὸν βασιλέα Φίλιππον. ᾧ καὶ συμμίξαντες πρὸς τοῖς
Τέμπεσι περί τε τῶν ἄλλων διελέχθησαν ὑπὲρ ὧν
εἶχον τὰς ἐντολάς, καὶ συνεβούλευον αὐτῷ πρεσβευ-
τὰς πέμπειν εἰς τὴν Ῥώμην ὑπὲρ συμμαχίας, ἵνα μὴ
δοκῇ τοῖς καιροῖς ἐφεδρεύων ἀποκαραδοκεῖν τὴν Ἀν-
5 τιόχου παρουσίαν. τοῦ δὲ βασιλέως συγκαταθεμένου
τοῖς ὑποδεικνυμένοις, εὐθέως ἀπ' ἐκείνου χωρισθέν-
6 τες ἧκον ἐπὶ τὴν τῶν Θερμικῶν σύνοδον, καὶ πα-
ρελθόντες εἰς τὰ πλήθη παρεκάλουν τοὺς Αἰτωλοὺς
διὰ πλειόνων μεῖναι ἐπὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς αἱρέσεως καὶ
7 διαφυλάττειν τὴν πρὸς Ῥωμαίους εὔνοιαν. πολλῶν
δὲ παρισταμένων, καὶ τῶν μὲν πρᾴως καὶ πολιτικῶς
μεμψιμοιρούντων αὐτοῖς ἐπὶ τῷ μὴ κοινωνικῶς χρῆ-
σθαι τοῖς εὐτυχήμασι μηδὲ τηρεῖν τὰς ἐξ ἀρχῆς συν-
8 θήκας, τῶν δὲ λοιδορούντων καὶ φασκόντων οὔτ' ἂν
ἐπιβῆναι τῆς Ἑλλάδος οὐδέποτε Ῥωμαίους οὔτ' ἂν
9 νικῆσαι Φίλιππον, εἰ μὴ δι' ἑαυτούς, τὸ μὲν ἀπολο-
γεῖσθαι πρὸς ἕκαστα τούτων οἱ περὶ τὸν Γνάιον
ἀπεδοκίμασαν, παρεκάλουν δ' αὐτοὺς πρεσβεύειν
εἰς τὴν Ῥώμην, διότι πάντων παρὰ τῆς συγκλήτου
τεύξονται τῶν δικαίων· ὃ καὶ πεισθέντες ἐποίησαν.
10 καὶ τὸ μὲν τέλος τοῦ πρὸς Φίλιππον πολέμου τοιαύ-
την ἔσχε διάθεσιν. [Exc. de legat. p. 17—23.]

49 Ὅτι Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς πάνυ ὠρέγετο τῆς Ἐφέσου
(32) 2 διὰ τὴν εὐκαιρίαν τῷ δοκεῖν μὲν κατὰ τῆς Ἰωνίας καὶ
τῶν ἐφ' Ἑλλησπόντου πόλεων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ

θάλατταν ἀκροπόλεως ἔχειν θέσιν, κατὰ δὲ τῆς Εὐ-
ρώπης ἀμυντήριον ὑπάρχειν ἀεὶ τοῖς Ἀσίας βασιλεῦ-
σιν εὐκαιρότατον. [Suidas v. εὐκαιρία.]

Ὅτι προχωρούσης κατὰ νοῦν τῆς ἐπιβολῆς πα- 3
ρόντι ἐν Θρᾴκῃ τῷ Ἀντιόχῳ κατέπλευσαν εἰς Ση-
λυβρίαν οἱ περὶ Λεύκιον Κορνήλιον. οὗτοι δ' ἦσαν 4
παρὰ τῆς συγκλήτου πρέσβεις ἐπὶ τὰς διαλύσεις ἐξα-
πεσταλμένοι τὰς Ἀντιόχου καὶ Πτολεμαίου. [Exc. de
legat. p. 23.]

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἧκον καὶ τῶν δέκα 50
Πόπλιος μὲν Λέντλος ἐκ Βαργυλίων, Λεύκιος δὲ Τε- (33)
ρέντιος καὶ Πόπλιος Οὐίλλιος ἐκ Θάσου. ταχὺ δὲ τῷ 2
βασιλεῖ διασαφηθείσης τῆς τούτων παρουσίας, πάν-
τες ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἠθροίσθησαν εἰς τὴν Λυσιμά-
χειαν. συνεκύρησαν δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἡγησιάνα- 3
κτα καὶ Λυσίαν οἱ πρὸς τὸν Τίτον ἀποσταλέντες εἰς
τὸν καιρὸν τοῦτον. αἱ μὲν οὖν κατ' ἰδίαν ἐντεύξεις 4
τοῦ τε βασιλέως καὶ τῶν Ῥωμαίων τελέως ἦσαν ἀφε-
λεῖς καὶ φιλάνθρωποι· μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης
συνεδρείας κοινῆς ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀλλοιοτέραν ἔλαβε
τὰ πράγματα διάθεσιν. ὁ γὰρ Λεύκιος ὁ Κορνήλιος 5
ἠξίου μὲν καὶ τῶν ὑπὸ Πτολεμαῖον ταττομένων πό-
λεων, ὅσας νῦν εἴληφε κατὰ τὴν Ἀσίαν, παραχωρεῖν
τὸν Ἀντίοχον, τῶν δ' ὑπὸ Φίλιππον διεμαρτύρετο
φιλοτίμως ἐξίστασθαι· γελοῖον γὰρ εἶναι τὰ Ῥωμαί- 6
ων ἆθλα τοῦ γεγονότος αὐτοῖς πολέμου πρὸς Φίλιπ-
πον Ἀντίοχον ἐπελθόντα παραλαμβάνειν. παρῄνει 7
δὲ καὶ τῶν αὐτονόμων ἀπέχεσθαι πόλεων. καθόλου 8
δ' ἔφη θαυμάζειν τίνι λόγῳ τοσαύταις μὲν πεζαῖς,
τοσαύταις δὲ ναυτικαῖς δυνάμεσι πεποίηται τὴν εἰς
τὴν Εὐρώπην διάβασιν· πλὴν γὰρ τοῦ προτίθεσθαι 9
Ῥωμαίοις ἐγχειρεῖν αὐτὸν οὐδ' ἔννοιαν ἑτέραν κατα-

λείπεσθαι παρὰ τοῖς ὀρθῶς λογιζομένοις. οἱ μὲν οὖν
Ῥωμαῖοι ταῦτ' εἰπόντες ἀπεσιώπησαν.

51 Ὁ δὲ βασιλεὺς πρῶτον μὲν διαπορεῖν ἔφη κατὰ
(34) τίνα λόγον ἀμφισβητοῦσι πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ τῶν ἐπὶ
τῆς Ἀσίας πόλεων· πᾶσι γὰρ μᾶλλον ἐπιβάλλειν τοῦτο
2 ποιεῖν ἢ Ῥωμαίοις. δεύτερον δ' ἠξίου μηδὲν αὐτοὺς
πολυπραγμονεῖν καθόλου τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν· οὐδὲ
γὰρ αὐτὸς περιεργάζεσθαι τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν
3 ἁπλῶς οὐδέν. εἰς δὲ τὴν Εὐρώπην ἔφη διαβεβηκέ-
ναι μετὰ τῶν δυνάμεων ἀνακτησόμενος τὰ κατὰ τὴν
Χερρόνησον καὶ τὰς ἐπὶ Θρᾴκης πόλεις· τὴν γὰρ
τῶν τόπων τούτων ἀρχὴν μάλιστα πάντων αὑτῷ κα-
4 θήκειν. εἶναι μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς τὴν δυναστείαν ταύ-
την Λυσιμάχου, Σελεύκου δὲ πολεμήσαντος πρὸς
αὐτὸν καὶ κρατήσαντος τῷ πολέμῳ πᾶσαν τὴν Λυ-
σιμάχου βασιλείαν δορίκτητον γενέσθαι Σελεύκου.
5 κατὰ δὲ τοὺς τῶν αὑτοῦ προγόνων περισπασμοὺς ἐν
τοῖς ἑξῆς χρόνοις πρῶτον μὲν Πτολεμαῖον παρασπα-
σάμενον σφετερίσασθαι τοὺς τόπους τούτους, δεύτε-
6 ρον δὲ Φίλιππον. αὐτὸς δὲ νῦν οὐ κτᾶσθαι τοῖς
Φιλίππου καιροῖς συνεπιτιθέμενος, ἀλλ' ἀνακτᾶσθαι
7 τοῖς ἰδίοις δικαίοις συγχρώμενος. Λυσιμαχεῖς δέ,
παραλόγως ἀναστάτους γεγονότας ὑπὸ Θρᾳκῶν, οὐκ
8 ἀδικεῖν Ῥωμαίους κατάγων καὶ συνοικίζων· ποιεῖν
γὰρ τοῦτ' ἔφη βουλόμενος οὐ Ῥωμαίοις τὰς χεῖρας
9 ἐπιβαλεῖν, Σελεύκῳ δ' οἰκητήριον ἑτοιμάζειν. τὰς δ'
αὐτονόμους τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν πόλεων οὐ διὰ τῆς
Ῥωμαίων ἐπιταγῆς δέον εἶναι τυγχάνειν τῆς ἐλευθε-
10 ρίας, ἀλλὰ διὰ τῆς αὑτοῦ χάριτος. τὰ δὲ πρὸς Πτο-
λεμαῖον αὐτὸς ἔφη διεξάξειν εὐδοκουμένως ἐκείνῳ·
κρίνειν γὰρ οὐ φιλίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς φι-
λίας ἀναγκαιότητα συντίθεσθαι πρὸς αὐτόν.

Τῶν δὲ περὶ τὸν Λεύκιον οἰομένων δεῖν καλεῖ- 52
σθαι τοὺς Λαμψακηνοὺς καὶ τοὺς Σμυρναίους καὶ (35)
δοῦναι λόγον αὐτοῖς, ἐγένετο τοῦτο. παρῆσαν δὲ 2
παρὰ μὲν Λαμψακηνῶν οἱ περὶ Παρμενίωνα καὶ Πυ-
θόδωρον, παρὰ δὲ Σμυρναίων οἱ περὶ Κοίρανον. ὧν 3
μετὰ παρρησίας διαλεγομένων, δυσχεράνας ὁ βασι-
λεὺς ἐπὶ τῷ δοκεῖν λόγον ὑπέχειν ἐπὶ Ῥωμαίων τοῖς
πρὸς αὐτὸν ἀμφισβητοῦσι, μεσολαβήσας τὸν Παρμε-
νίωνα, Παῦσαι, φησί, τῶν πολλῶν· οὐ γὰρ ἐπὶ Ῥω- 4
μαίων, ἀλλ' ἐπὶ Ῥοδίων ὑμῖν εὐδοκῶ διακριθῆναι
περὶ τῶν ἀντιλεγομένων. καὶ τότε μὲν ἐπὶ τούτοις 5
διέλυσαν τὸν σύλλογον, οὐδαμῶς εὐδοκήσαντες ἀλλή-
λοις. [Exc. ant. p. 280—281.]

Ἐὰν τὸ δὴ λεγόμενον τρέχωσι τὴν ἐσχάτην, ἐπὶ 6
τοὺς Ῥωμαίους καταφεύξονται καὶ τούτοις ἐγχειρι-
οῦσι σφᾶς αὐτοὺς καὶ τὴν πόλιν. [Margo cod. Urbina-
tis et Suidas v. τρέχειν.]

Τῶν γὰρ παραβόλων καὶ καλῶν ἔργων ἐφίενται 53
μὲν πολλοί, τολμῶσι δ' ὀλίγοι ψαύειν. καίτοι πολὺ (36) 2
καλλίους ἀφορμὰς εἶχε Σκόπας Κλεομένους πρὸς τὸ
παραβάλλεσθαι καὶ τολμᾶν. ἐκεῖνος μὲν γὰρ προκα- 3
ταληφθεὶς εἰς αὐτὰς συνεκλείσθη τὰς ἐν τοῖς ἰδίοις
οἰκέταις καὶ φίλοις ἐλπίδας· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ ταύτας
ἐγκατέλιπεν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἦν δυνατὸς ἐξήλεγξε, τὸ
καλῶς ἀποθανεῖν τοῦ ζῆν αἰσχρῶς περὶ πλείονος
ποιησάμενος. Σκόπας δέ, καὶ χεῖρα βαρεῖαν ἔχων 4
συνεργὸν καὶ καιρόν, ἅτε τοῦ βασιλέως ἔτι παιδὸς
ὄντος, μέλλων καὶ βουλευόμενος προκατελήφθη. γνόν- 5
τες γὰρ αὐτὸν οἱ περὶ τὸν Ἀριστομένην συναθροίζον-
τα τοὺς φίλους εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν καὶ συνεδρεύ-
οντα μετὰ τούτων, πέμψαντές τινας τῶν ὑπασπιστῶν
ἐκάλουν εἰς τὸ συνέδριον. ὁ δ' οὕτω παρειστήκει τῶν 6

φρενῶν ὡς οὔτε πράττειν ἐτόλμα τῶν ἑξῆς οὐδὲν
οὔτε καλούμενος ὑπὸ τοῦ βασιλέως οἷός τ' ἦν πει-
7 θαρχεῖν, ὃ πάντων ἐστὶν ἔσχατον, ἕως οἱ περὶ τὸν
Ἀριστομένην γνόντες αὐτοῦ τὴν ἀλογίαν τοὺς μὲν
στρατιώτας καὶ τὰ θηρία περιέστησαν περὶ τὴν οἰ-
8 κίαν, Πτολεμαῖον δὲ τὸν Εὐμένους πέμψαντες μετὰ
νεανίσκων ἄγειν αὐτὸν ἐκέλευον, ἐὰν μὲν ἑκὼν βού-
9 ληται πειθαρχεῖν· εἰ δὲ μή, μετὰ βίας. τοῦ δὲ Πτο-
λεμαίου παρεισελθόντος εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ δηλοῦν-
τος ὅτι καλεῖ Σκόπαν ὁ βασιλεύς, τὰς μὲν ἀρχὰς οὐ
προσεῖχε τοῖς λεγομένοις, ἀλλὰ καὶ βλέπων εἰς τὸν
Πτολεμαῖον ἀτενὲς ἔμενε καὶ πλείω χρόνον ὡς ἂν εἰ
προσανατεινόμενος αὐτῷ καὶ θαυμάζων τὴν τόλμαν.
10 ὡς δ' ἐπελθὼν ὁ Πτολεμαῖος θρασέως ἐπελάβετο
τῆς χλαμύδος αὐτοῦ, τότε βοηθεῖν ἠξίου τοὺς πα-
11 ρόντας. ὄντων δὲ καὶ τῶν εἰσελθόντων νεανίσκων
πλειόνων καὶ τὴν ἔξω περίστασιν διασαφήσαντός τι-
νος, συνείξας τοῖς παροῦσιν ἠκολούθει μετὰ τῶν
φίλων.

54 Ἅμα δὲ τῷ παρελθεῖν εἰς τὸ συνέδριον βραχέα
(37) μὲν ὁ βασιλεὺς κατηγόρησε, μετὰ δὲ τοῦτον Πολυ-
κράτης, ἄρτι παραγεγονὼς ἀπὸ Κύπρου, τελευταῖος
2 δ' Ἀριστομένης. ἦν δὲ τὰ μὲν ἄλλα παραπλήσιος ἡ
κατηγορία πάντων τοῖς ἄρτι ῥηθεῖσι, προσετέθη δὲ
τοῖς προειρημένοις ἡ μετὰ τῶν φίλων συνεδρεία καὶ
τὸ μὴ πειθαρχῆσαι καλούμενον ὑπὸ τοῦ βασιλέως.
3 ἐφ' οἷς οὐ μόνον οἱ τοῦ συνεδρίου κατεγίγνωσκον
αὐτοῦ πάντες, ἀλλὰ καὶ τῶν ἔξωθεν τῶν πρεσβευ-
4 τῶν οἱ συμπαρόντες. ὁ δ' Ἀριστομένης, ὅτε κατη-
γορεῖν ἔμελλε, πολλοὺς μὲν καὶ ἑτέρους παρέλαβε
τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοὺς
παρὰ τῶν Αἰτωλῶν δὲ πρεσβεύοντας ἐπὶ τὰς διαλύ-

σεις, ἐν οἷς ἦν καὶ Δωρίμαχος ὁ Νικοστράτου. ῥη- 5
θέντων δὲ τούτων μεταλαβὼν ὁ Σκόπας ἐπειρᾶτο
μὲν φέρειν τινὰς ἀπολογισμούς, οὐδενὸς δὲ προσ-
έχοντος αὐτῷ διὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀλογίαν, εὐ-
θέως οὗτος μὲν εἰς φυλακὴν ἀπήγετο μετὰ τῶν φί-
λων· ὁ δ' Ἀριστομένης ἐπιγενομένης τῆς νυκτὸς 6
τὸν μὲν Σκόπαν καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ φί-
λους πάντας διέφθειρε φαρμάκῳ, Δικαιάρχῳ δὲ καὶ 7
στρέβλας καὶ μάστιγας προσαγαγὼν οὕτως αὐτὸν
ἐπανείλετο, λαβὼν παρ' αὐτοῦ δίκην καθήκουσαν
καὶ κοινὴν ὑπὲρ πάντων τῶν Ἑλλήνων. ὁ γὰρ Δι- 8
καίαρχος οὗτος ἦν, ὃν Φίλιππος, ὅτε προέθετο πα-
ρασπονδεῖν τὰς Κυκλάδας νήσους καὶ τὰς ἐφ' Ἑλλησ-
πόντου πόλεις, ἀπέδειξε τοῦ στόλου παντὸς ἡγεμόνα
καὶ τῆς ὅλης πράξεως προστάτην. ὃς ἐπὶ πρόδηλον 9
ἀσέβειαν ἐκπεμπόμενος οὐχ οἷον ἄτοπόν τι πράττειν
ἐνόμιζεν, ἀλλὰ τῇ τῆς ἀπονοίας ὑπερβολῇ καὶ τοὺς
θεοὺς ὑπέλαβε καταπλήξεσθαι καὶ τοὺς ἀνθρώπους·
οὗ γὰρ ὁρμίσειε τὰς ναῦς, δύο κατεσκεύαζε βωμούς, 11
τὸν μὲν Ἀσεβείας, τὸν δὲ Παρανομίας, καὶ ἐπὶ τού-
τοις ἔθυε καὶ τούτους προσεκύνει καθάπερ ἂν εἰ
δαίμονας. διὸ καὶ δοκεῖ μοι τυχεῖν τῆς ἁρμοζούσης 11
δίκης καὶ παρὰ θεῶν καὶ ἀνθρώπων· παρὰ φύσιν
γὰρ ἐνστησάμενος τὸν αὐτοῦ βίον εἰκότως παρὰ φύ-
σιν καὶ τῆς εἱμαρμένης ἔτυχε. τῶν δὲ λοιπῶν Αἰτω- 12
λῶν τοὺς βουλομένους εἰς τὴν οἰκείαν ἀπαλλάττεσθαι
πάντας ἀπέλυσεν ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν ὑπαρχόντων.
Σκόπα δὲ καὶ ζῶντος μὲν ἐπίσημος ἦν ἡ φιλαργυ- 55
ρία, πολὺ γὰρ δή τι τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὑπερ- (38)
έθετο κατὰ τὴν πλεονεξίαν, ἀποθανόντος δὲ καὶ
μᾶλλον ἐγενήθη διὰ τοῦ πλήθους τοῦ χρυσίου καὶ
τῆς κατασκευῆς τῆς εὑρημένης παρ' αὐτῷ. λαβὼν 2

γὰρ συνεργὸν τὴν ἀγριότητα τὴν Χαριμόρτου καὶ
τὴν μέθην, ἄρδην ἐξετοιχωρύχησε τὴν βασιλείαν.
3 Ἐπειδὴ δὲ τὰ κατὰ τοὺς Αἰτωλοὺς ἔθεντο καλῶς οἱ
περὶ τὴν αὐλήν, εὐθέως ἐγίγνοντο περὶ τὸ ποιεῖν
Ἀνακλητήρια τοῦ βασιλέως, οὐδέπω μὲν τῆς ἡλικίας
κατεπειγούσης, νομίζοντες δὲ λήψεσθαί τινα τὰ πράγ-
ματα κατάστασιν καὶ πάλιν ἀρχὴν τῆς ἐπὶ τὸ βέλτιον
προκοπῆς, δόξαντος αὐτοκράτορος ἤδη γεγονέναι τοῦ
4 βασιλέως. χρησάμενοι δὲ ταῖς παρασκευαῖς μεγαλο-
μερῶς, ἐπετέλουν τὴν πρᾶξιν ἀξίως τοῦ τῆς βασι-
λείας προσχήματος, πλεῖστα Πολυκράτους δοκοῦντος
5 εἰς τὴν ἐπιβολὴν ταύτην αὐτοῖς συνηργηκέναι. ὁ
γὰρ προειρημένος ἀνὴρ καὶ κατὰ τὸν πατέρα μὲν ἔτι
νέος ὢν οὐδενὸς ἐδόκει τῶν περὶ τὴν αὐλὴν δευτε-
ρεύειν οὔτε κατὰ τὴν πίστιν οὔτε κατὰ τὰς πράξεις,
6 ὁμοίως δὲ κατὰ τὸν ἐνεστῶτα βασιλέα. πιστευθεὶς
γὰρ τῆς Κύπρου καὶ τῶν ἐν ταύτῃ προσόδων ἐν και-
ροῖς ἐπισφαλέσι καὶ ποικίλοις, οὐ μόνον διεφύλαξε
τῷ παιδὶ τὴν νῆσον, ἀλλὰ καὶ πλῆθος ἱκανὸν ἤθροι-
σε χρημάτων, ἃ τότε παρεγεγόνει κομίζων τῷ βασι-
λεῖ, παραδεδωκὼς τὴν ἀρχὴν τῆς Κύπρου Πτολε-
7 μαίῳ τῷ Μεγαλοπολίτῃ. τυχὼν δὲ διὰ ταῦτα μεγά-
λης ἀποδοχῆς καὶ περιουσίας ἐν τοῖς ἑξῆς χρόνοις,
μετὰ ταῦτα προβαινούσης τῆς ἡλικίας ὁλοσχερῶς εἰς
8 ἀσέλγειαν ἐξώκειλε καὶ βίον ἀσυρῆ. παραπλησίαν
δέ τινα τούτῳ φήμην ἐκληρονόμησεν ἐπὶ γήρως καὶ
9 Πτολεμαῖος ὁ Ἀγησάρχου. περὶ ὧν, ὅταν ἐπὶ τοὺς
καιροὺς ἔλθωμεν, οὐκ ὀκνήσομεν διασαφεῖν τὰ πα-
ρακολουθήσαντα ταῖς ἐξουσίαις αὐτῶν ἀπρεπῆ. [Exc.
ant. p. 281—282.]

FRAGMENTA LIBRI XIX.

Πολύβιός φησι τῶν ἐντὸς Βαίτιος ποταμοῦ πόλεων ἡμέρᾳ μιᾷ τὰ τείχη κελεύσαντος τοῦ Κάτωνος περιαιρεθῆναι. πάμπολλαι δ' ἦσαν αὗται, γέμουσαι μαχίμων ἀνδρῶν. [Plut. Cat. mai. c. 10.]

Ingens numerus erat bello Punico captorum, quos Hannibal, quum a suis non redimerentur, venumdederat. Multitudinis eorum argumentum sit quod Polybius scribit centum talentis eam rem Achaeis stetisse, quum quingenos denarios pretium in capita, quod redderetur dominis, statuissent. [Livius 34, 50.]

FRAGMENTA LIBRI XX.

Τριάκοντα τῶν ἀποκλήτων προεχειρίσαντο τοὺς 1
συνεδρεύσοντας μετὰ τοῦ βασιλέως. — ὁ δὲ συνῆγε
τοὺς ἀποκλήτους καὶ διαβούλιον ἀνεδίδου περὶ τῶν
ἐνεστώτων. [Suidas v. ἀπόκλητοι.]

Ὅτι Ἀντιόχου πρεσβεύσαντος πρὸς Βοιωτοὺς οἱ 2
Βοιωτοὶ ἀπεκρίθησαν τοῖς πρεσβευταῖς διότι παρα-

γενομένου τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτούς, τότε βουλεύ-
σονται περὶ τῶν παρακαλουμένων.
3 Ὅτι Ἀντιόχου διατρίβοντος ἐν τῇ Χαλκίδι καὶ
τοῦ χειμῶνος καταρχομένου παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν
πρεσβευταὶ παρὰ μὲν τοῦ τῶν Ἠπειρωτῶν ἔθνους
οἱ περὶ Χάροπα, παρὰ δὲ τῆς τῶν Ἠλείων πόλεως
2 οἱ περὶ Καλλίστρατον. οἱ μὲν οὖν Ἠπειρῶται παρε-
κάλουν αὐτὸν μὴ προεμβιβάζειν σφᾶς εἰς τὸν πρὸς
Ῥωμαίους πόλεμον, θεωροῦντα διότι πρόκεινται πά-
3 σης τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Ἰταλίαν· ἀλλ' εἰ μὲν αὐ-
τὸς δύναται προκαθίσας τῆς Ἠπείρου παρασκευάζειν
σφίσι τὴν ἀσφάλειαν, ἔφασαν αὐτὸν δέξεσθαι καὶ
4 ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς λιμέσιν· εἰ δὲ μὴ κρίνει τοῦτο
πράττειν κατὰ τὸ παρόν, συγγνώμην ἔχειν ἠξίουν
5 αὐτοῖς δεδιόσι τὸν ἀπὸ Ῥωμαίων πόλεμον. οἱ δὲ
Ἠλεῖοι παρεκάλουν πέμπειν τῇ πόλει βοήθειαν·
ἐψηφισμένων γὰρ τῶν Ἀχαιῶν τὸν πόλεμον εὐλα-
6 βεῖσθαι τὴν τούτων ἔφοδον. ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖς μὲν
Ἠπειρώταις ἀπεκρίθη διότι πέμψει πρεσβευτὰς τοὺς
διαλεχθησομένους αὐτοῖς ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόν-
7 των, τοῖς δ' Ἠλειοις ἐξαπέστειλε χιλίους πεζούς,
ἡγεμόνα συστήσας Εὐφάνη τὸν Κρῆτα. [Exc. de
legat. p. 24.]
4 Ὅτι Βοιωτοὶ ἐκ πολλῶν ἤδη χρόνων καχεκτοῦντες
ἦσαν καὶ μεγάλην εἶχον διαφορὰν πρὸς τὴν γεγενη-
2 μένην εὐεξίαν καὶ δόξαν αὐτῶν τῆς πολιτείας. οὗ-
τοι γὰρ μεγάλην περιποιησάμενοι καὶ δόξαν καὶ δύ-
ναμιν ἐν τοῖς Λευκτρικοῖς καιροῖς, οὐκ οἶδ' ὅπως κατὰ
τὸ συνεχὲς ἐν τοῖς ἑξῆς [καιροῖς] ἀφήρουν ἀμφοτέ-
ρων ἀεὶ τῶν προειρημένων, ἔχοντες στρατηγὸν Ἀμαιό-
3 κριτον. ἀπὸ δὲ τούτων τῶν καιρῶν οὐ μόνον ἀφή-
ρουν, ἀλλ' ἁπλῶς εἰς τἀναντία τραπέντες καὶ τὴν

πρὸ τοῦ δόξαν ἐφ' ὅσον οἷοί τ' ἦσαν ἠμαύρωσαν.
Ἀχαιῶν γὰρ αὐτοὺς πρὸς Αἰτωλοὺς ἐκπολεμωσάντων, 4
μετασχόντες τούτοις τῆς αὐτῆς αἱρέσεως καὶ ποιησά-
μενοι συμμαχίαν, μετὰ ταῦτα κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπο-
λέμουν πρὸς Αἰτωλούς. ἐμβαλόντων δὲ μετὰ δυνά- 5
μεως εἰς τὴν Βοιωτίαν τῶν Αἰτωλῶν ἐκστρατεύσαντες
πανδημεί, καὶ τῶν Ἀχαιῶν ἠθροισμένων καὶ μελλόν-
των παραβοηθεῖν οὐκ ἐκδεξάμενοι τὴν τούτων πα-
ρουσίαν συνέβαλον τοῖς Αἰτωλοῖς, ἡττηθέντες δὲ 6
κατὰ τὸν κίνδυνον οὕτως ἀνέπεσον ταῖς ψυχαῖς
ὥστ' ἀπ' ἐκείνης τῆς χρείας ἁπλῶς οὐδενὸς ἔτι τῶν
καλῶν ἀμφισβητεῖν ἐτόλμησαν, οὐδ' ἐκοινώνησαν
οὔτε πράξεως οὔτ' ἀγῶνος οὐδενὸς ἔτι τοῖς Ἕλλησι
μετὰ κοινοῦ δόγματος, ἀλλ' ὁρμήσαντες πρὸς εὐ- 7
ωχίαν καὶ μέθας οὐ μόνον τοῖς σώμασιν ἐξελύθη-
σαν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ψυχαῖς.

Τὰ δὲ κεφάλαια τῆς κατὰ μέρος ἀνοίας ἐχειρίσθη 5
παρ' αὐτοῖς τὸν τρόπον τοῦτον. μετὰ γὰρ τὴν προ- 2
ειρημένην ἧτταν εὐθέως ἐγκαταλιπόντες τοὺς Ἀχαι-
οὺς προσένειμαν Αἰτωλοῖς τὸ ἔθνος. ἀνελομένων δὲ 3
καὶ τούτων πόλεμον μετά τινα χρόνον πρὸς Δημή-
τριον τὸν Φιλίππου πατέρα, πάλιν ἐγκαταλιπόντες
τούτους, καὶ παραγενομένου Δημητρίου μετὰ δυνά-
μεως εἰς τὴν Βοιωτίαν οὐδενὸς πεῖραν λαβόντες τῶν
δεινῶν, ὑπέταξαν σφᾶς αὐτοὺς ὁλοσχερῶς Μακεδόσι.
βραχέος δὲ αἰθύγματος ἐγκαταλειπομένου τῆς προ- 4
γονικῆς δόξης, ἦσάν τινες οἱ δυσαρεστοῦντες τῇ πα-
ρούσῃ καταστάσει καὶ τῷ πάντα πείθεσθαι Μακε-
δόσι. διὸ καὶ μεγάλην ἀντιπολιτείαν εἶναι συνέβαινε 5
τούτοις πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἀσκώνδαν καὶ Νέωνα,
τοὺς Βραχύλλου προγόνους· οὗτοι γὰρ ἦσαν οἱ μά-
λιστα τότε μακεδονίζοντες. οὐ μὴν ἀλλὰ τέλος κα- 6

τίσχυσαν οἱ περὶ τὸν Ἀσκώνδαν γενομένης τινὸ
7 περιπετείας τοιαύτης. Ἀντίγονος μετὰ τὸν Δημη
τρίου θάνατον ἐπιτροπεύσας Φιλίππου, πλέων ἐπ
τινας πράξεις πρὸς τὰ ἔσχατα τῆς Βοιωτίας, πρὸ
Λάρυμναν παραδόξου γενομένης ἀμπώτεως ἐκάθι
8 σαν πρὸς τὸ ξηρὸν αἱ νῆες αὐτοῦ. κατὰ δὲ τὸν και
ρὸν τοῦτον προσπεπτωκυίας τῆς φήμης ὅτι μέλλ
κατατρέχειν τὴν χώραν Ἀντίγονος, Νέων, ἱππαρχῶ
τότε καὶ πάντας τοὺς Βοιωτῶν ἱππεῖς μεθ᾽ αὑτο
περιαγόμενος χάριν τοῦ παραφυλάττειν τὴν χώρα
ἐπεγένετο τοῖς περὶ τὸν Ἀντίγονον ἀπορουμένοι
9 καὶ δυσχρηστουμένοις διὰ τὸ συμβεβηκός, καὶ δυ
νάμενος μεγάλα βλάψαι τοὺς Μακεδόνας ἔδοξε φει
10 σασθαι παρὰ τὴν προσδοκίαν αὐτῶν. τοῖς μὲν οὖ
ἄλλοις Βοιωτοῖς ἤρεσκε τοῦτο πράξας, τοῖς δὲ Θη
11 βαίοις οὐχ ὅλως εὐδόκει τὸ γεγονός. ὁ δ᾽ Ἀντίγο
νος, ἐπελθούσης μετ᾽ ὀλίγον τῆς πλήμης καὶ κου
φισθεισῶν τῶν νεῶν, τῷ μὲν Νέωνι μεγάλην εἶχ
χάριν ἐπὶ τῷ μὴ συνεπιτεθεῖσθαι σφίσι κατὰ τὴ
περιπέτειαν, αὐτὸς δὲ τὸν προκείμενον ἐτέλει πλοῦ
12 εἰς τὴν Ἀσίαν. διὸ καὶ μετὰ ταῦτα, νικήσας Κλεο
μένη τὸν Σπαρτιάτην καὶ κύριος γενόμενος τῆς Λα
κεδαίμονος, ἐπιστάτην ἀπέλιπε τῆς πόλεως Βραχύλ
λην, ταύτην αὐτῷ χάριν ἀποδιδοὺς τῆς τοῦ πατρὸ
Νέωνος εὐεργεσίας· ἐξ ὧν οὐδὲ κατὰ μικρὸν συνέβ
τὴν οἰκίαν ἐπανορθωθῆναι τὴν περὶ τὸν Βραχύλλη
13 οὐ μόνον δὲ ταύτην αὐτῶν ἔσχε τὴν πρόνοιαν, ἀλλ
καὶ κατὰ τὸ συνεχές, ὁτὲ μὲν αὐτός, ὁτὲ δὲ Φίλιπ
πος, χορηγοῦντες καὶ συνεπισχύοντες ἀεί, ταχέω
κατηγωνίσαντο τοὺς ἐν ταῖς Θήβαις αὐτοῖς ἀντιπο
λιτευομένους, καὶ πάντας ἠνάγκασαν μακεδονίζει
14 πλὴν τελέως ὀλίγων τινῶν. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴ

οἰκίαν τὴν Νέωνος τοιαύτην ἔλαβε τὴν ἀρχὴν καὶ
τῆς πρὸς Μακεδόνας συστάσεως καὶ τῆς κατὰ τὴν
οὐσίαν ἐπιδόσεως.

Τὰ δὲ κοινὰ τῶν Βοιωτῶν εἰς τοσαύτην παρεγε- 6
γόνει καχεξίαν ὥστε σχεδὸν εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν τὸ
δίκαιον μὴ διεξῆχθαι παρ' αὐτοῖς μήτε περὶ τῶν
ἰδιωτικῶν συμβολαίων μήτε περὶ τῶν κοινῶν ἐγκλη-
μάτων, ἀλλ' οἱ μὲν φρουρὰς παραγγέλλοντες τῶν 2
ἀρχόντων, οἱ δὲ στρατείας κοινάς, ἐξέκοπτον ἀεὶ τὴν
δικαιοδοσίαν· ἔνιοι δὲ τῶν στρατηγῶν καὶ μισθοδο-
σίας ἐποίουν ἐκ τῶν κοινῶν τοῖς ἀπόροις τῶν ἀνθρώ-
πων. ἐξ ὧν ἐδιδάχθη τὰ πλήθη τούτοις προσέχειν 3
καὶ τούτοις περιποιεῖν τὰς ἀρχάς, δι' ὧν ἔμελλε τῶν
μὲν ἀδικημάτων καὶ τῶν ὀφειλημάτων οὐχ ὑφέξειν
δίκας, προσλήψεσθαι δὲ τῶν κοινῶν ἀεί τι διὰ τὴν
τῶν ἀρχόντων χάριν. πλεῖστα δὲ συνεβάλετο πρὸς 4
τὴν τοιαύτην * Ὀφέλτας, ἀεί τι προσεπινοῶν ὃ κατὰ
τὸ παρὸν ἐδόκει τοὺς πολλοὺς ὠφελεῖν, μετὰ δὲ ταῦτα
πάντας ἀπολεῖν ἔμελλεν ὁμολογουμένως. τούτοις δ' 5
ἠκολούθησε καὶ ἕτερος ζῆλος οὐκ εὐτυχής. οἱ μὲν
γὰρ ἄτεκνοι τὰς οὐσίας οὐ τοῖς κατὰ γένος ἐπιγενο-
μένοις τελευτῶντες ἀπέλειπον, ὅπερ ἦν ἔθος παρ'
αὐτοῖς πρότερον, ἀλλ' εἰς εὐωχίας καὶ μέθας διετί-
θεντο καὶ κοινὰς τοῖς φίλοις ἐποίουν· πολλοὶ δὲ καὶ τῶν 6
ἐχόντων γενεὰς ἀπεμέριζον τοῖς συσσιτίοις τὸ πλεῖον
μέρος τῆς οὐσίας, ὥστε πολλοὺς εἶναι Βοιωτῶν οἷς
ὑπῆρχε δεῖπνα τοῦ μηνὸς πλείω τῶν εἰς τὸν μῆνα
διατεταγμένων ἡμερῶν. διὸ καὶ Μεγαρεῖς, μισήσαν- 7
τες μὲν τὴν τοιαύτην κατάστασιν, μνησθέντες δὲ τῆς
προγεγενημένης αὐτοῖς μετὰ τῶν Ἀχαιῶν συμπολι-
τείας, αὖθις ἀπένευσαν πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ τὴν
ἐκείνων αἵρεσιν. Μεγαρεῖς γὰρ ἐξ ἀρχῆς μὲν ἐπολι- 8

τεύοντο μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἀπὸ τῶν κατ' Ἀντίγονον
τὸν Γονατᾶν χρόνων· ὅτε δὲ Κλεομένης εἰς τὸν
Ἰσθμὸν προεκάθισε, διακλεισθέντες προσέθεντο τοῖς
9 Βοιωτοῖς μετὰ τῆς τῶν Ἀχαιῶν γνώμης. βραχὺ δὲ
πρὸ τῶν νῦν λεγομένων καιρῶν δυσαρεστήσαντες τῇ
πολιτείᾳ τῶν Βοιωτῶν αὖθις ἀπένευσαν πρὸς Ἀχαι-
10 ούς. οἱ δὲ Βοιωτοὶ διοργισθέντες ἐπὶ τῷ καταφρο-
νεῖσθαι δοκεῖν ἐξῆλθον ἐπὶ τοὺς Μεγαρεῖς πανδη-
11 μεὶ σὺν τοῖς ὅπλοις. οὐδένα δὲ ποιουμένων λόγον
τῶν Μεγαρέων τῆς παρουσίας αὐτῶν, οὕτω θυμω-
θέντες πολιορκεῖν ἐπεβάλοντο καὶ προσβολὰς ποιεῖ-
12 σθαι τῇ πόλει. πανικοῦ δ' ἐμπεσόντος αὐτοῖς καὶ
φήμης ὅτι πάρεστι Φιλοποίμην τοὺς Ἀχαιοὺς ἔχων,
ἀπολιπόντες πρὸς τῷ τείχει τὰς κλίμακας ἔφυγον
προτροπάδην εἰς τὴν οἰκείαν.

7 Τοιαύτην δ' ἔχοντες οἱ Βοιωτοὶ τὴν διάθεσιν
τῆς πολιτείας, εὐτυχῶς πως διώλισθον καὶ τοὺς κατὰ
2 Φίλιππον καὶ τοὺς κατ' Ἀντίοχον καιρούς. ἔν γε
μὴν τοῖς ἑξῆς οὐ διέφυγον, ἀλλ' ὥσπερ ἐπίτηδες
ἀνταπόδοσιν ἡ τύχη ποιουμένη βαρέως ἔδοξεν αὐτοῖς
ἐπεμβαίνειν· ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς ἐν τοῖς ἑξῆς ποιησό-
μεθα μνήμην.

3 Ὅτι οἱ πολλοὶ πρόφασιν μὲν εἶχον τῆς πρὸς Ῥω-
μαίους ἀλλοτριότητος τὴν ἐπαναίρεσιν τὴν Βραχύλλου
καὶ τὴν στρατείαν, ἣν ἐποιήσατο Τίτος ἐπὶ Κορώ-
νειαν διὰ τοὺς ἐπιγιγνομένους φόνους ἐν ταῖς ὁδοῖς
4 τῶν Ῥωμαίων, τῇ δ' ἀληθείᾳ καχεκτοῦντες ταῖς
5 ψυχαῖς διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας. καὶ γὰρ τοῦ
βασιλέως συνεγγίζοντος ἐξῆσαν ἐπὶ τὴν ἀπάντησιν
οἱ τῶν Βοιωτῶν ἄρξαντες· συμμίξαντες δὲ καὶ φι-
λανθρώπως ὁμιλήσαντες ἦγον αὐτὸν εἰς τὰς Θήβας.
[Exc. Peir. p. 102—110.]

Ἀντίοχος ὁ μέγας ἐπικαλούμενος, ὥς ἱστορεῖ 8
Πολύβιος ἐν τῇ εἰκοστῇ, παρελθὼν εἰς Χαλκίδα τῆς
Εὐβοίας συνετέλει γάμους, πεντήκοντα μὲν ἔτη γε-
γονὼς καὶ δύο τὰ μέγιστα τῶν ἔργων ἀνειληφώς, τήν
τε τῶν Ἑλλήνων ἐλευθέρωσιν, ὡς αὐτὸς ἐπηγγέλλετο,
καὶ τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον. ἐρασθεὶς γοῦν 2
παρθένου Χαλκιδικῆς κατὰ τὸν τοῦ πολέμου καιρὸν
ἐφιλοτιμήσατο γῆμαι αὐτήν, οἰνοπότης ὢν καὶ μέθαις
χαίρων. ἦν δ' αὕτη Κλεοπτολέμου μὲν θυγάτηρ, ἑνὸς 3
τῶν ἐπιφανῶν, κάλλει δὲ πάσας ὑπερβάλλουσα. καὶ 4
τοὺς γάμους συντελῶν ἐν τῇ Χαλκίδι αὐτόθι διέ-
τριψε τὸν χειμῶνα, τῶν ἐνεστώτων οὐδ' ἡντινοῦν ποι-
ούμενος πρόνοιαν. ἔθετο δὲ καὶ τῇ παιδὶ ὄνομα Εὔ-
βοιαν. ἡττηθεὶς οὖν τῷ πολέμῳ ἔφυγεν εἰς Ἔφεσον 5
μετὰ τῆς νεογάμου. [Athen. 10, p. 439, E.]

Nec praeter quingentos, qui circa regem fuerunt, ex toto exercitu quisquam effugit, etiam ex decem millibus militum, quos Polybio auctore traiecisse secum regem in Graeciam scripsimus, exiguus numerus. [Livius 36, 19.]

Ὅτι οἱ περὶ τὸν Φαινέαν τὸν τῶν Αἰτωλῶν στρατη- 9
γὸν μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν Ἡράκλειαν ὑποχείριον τοῖς
Ῥωμαίοις, ὁρῶντες τὸν περιεστῶτα καιρὸν τὴν Αἰτω-
λίαν καὶ λαμβάνοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ συμβησό-
μενα ταῖς ἄλλαις πόλεσιν, ἔκριναν διαπέμπεσθαι
πρὸς τὸν Μάνιον ὑπὲρ ἀνοχῶν καὶ διαλύσεως. ταῦτα 2
δὲ διαλαβόντες ἐξαπέστειλαν Ἀρχέδαμον καὶ Παν-
ταλέοντα καὶ Χάλησον· οἳ συμμίξαντες τῷ στρατη- 3
γῷ τῶν Ῥωμαίων προέθεντο μὲν καὶ πλείους ποιεῖ-
σθαι λόγους, μεσολαβηθέντες δὲ κατὰ τὴν ἔντευξιν
ἐκωλύθησαν. ὁ γὰρ Μάνιος κατὰ μὲν τὸ παρὸν οὐκ 4
ἔφασκεν εὐκαιρεῖν, περισπώμενος ὑπὸ τῆς τῶν ἐκ
τῆς Ἡρακλείας λαφύρων οἰκονομίας· δεχημέρους δὲ 5

ποιησάμενος ἀνοχὰς ἐκπέμψειν ἔφη μετ' αὐτῶν Λεύ-
κιον, πρὸς ὃν ἐκέλευε λέγειν ὑπὲρ ὧν δέοιντο.
6 γενομένων δὲ τῶν ἀνοχῶν, καὶ τοῦ Λευκίου συνελ-
θόντος εἰς τὴν Ὑπάταν, ἐγένοντο λόγοι καὶ πλείους
7 ὑπὲρ τῶν ἐνεστώτων. οἱ μὲν οὖν Αἰτωλοὶ συνίσταν-
το τὴν δικαιολογίαν ἀνέκαθεν προφερόμενοι τὰ προ-
γεγονότα σφίσι φιλάνθρωπα πρὸς τοὺς Ῥωμαίους·
8 ὁ δὲ Λεύκιος ἐπιτεμὼν αὐτῶν τὴν ὁρμὴν οὐκ ἔφη
τοῖς παροῦσι καιροῖς ἁρμόζειν τοῦτο τὸ γένος τῆς
δικαιολογίας· λελυμένων γὰρ τῶν ἐξ ἀρχῆς φιλαν-
θρώπων δι' ἐκείνους, καὶ τῆς ἐνεστώσης ἔχθρας δι'
Αἰτωλοὺς γεγενημένης, οὐδὲν ἔτι συμβάλλεσθαι τὰ
9 τότε φιλάνθρωπα πρὸς τοὺς νῦν καιρούς. διόπερ
ἀφεμένους τοῦ δικαιολογεῖσθαι συνεβούλευε τρέ-
πεσθαι πρὸς τὸν ἀξιωματικὸν λόγον, καὶ δεῖσθαι τοῦ
στρατηγοῦ συγγνώμης τυχεῖν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις.
10 οἱ δ' Αἰτωλοὶ καὶ πλείω λόγον ποιησάμενοι περὶ
τῶν ὑποπιπτόντων ἔκριναν ἐπιτρέπειν τὰ ὅλα Μα-
11 νίῳ, δόντες αὑτοὺς εἰς τὴν Ῥωμαίων πίστιν, οὐκ εἰ-
δότες τίνα δύναμιν ἔχει τοῦτο, τῷ δὲ τῆς πίστεως
ὀνόματι πλανηθέντες, ὡς ἂν διὰ τοῦτο λειοτέρου σφί-
12 σιν ἐλέου ὑπάρξοντος. παρὰ δὲ Ῥωμαίοις ἰσοδυνα-
μεῖ τό τε εἰς τὴν πίστιν αὑτὸν ἐγχειρίσαι καὶ τὸ τὴν
ἐπιτροπὴν δοῦναι περὶ αὑτοῦ τῷ κρατοῦντι.

10 Πλὴν ταῦτα κρίναντες ἐξέπεμψαν ἅμα τῷ Λευ-
κίῳ τοὺς περὶ Φαινέαν διασαφήσοντας τὰ δεδογμένα
2 τῷ Μανίῳ κατὰ σπουδήν· οἳ καὶ συμμίξαντες τῷ
στρατηγῷ, καὶ πάλιν ὁμοίως δικαιολογηθέντες ὑπὲρ
αὑτῶν, ἐπὶ καταστροφῆς εἶπαν διότι κέκριται τοῖς
Αἰτωλοῖς σφᾶς αὑτοὺς ἐγχειρίζειν εἰς τὴν Ῥωμαίων
3 πίστιν. ὁ δὲ Μάνιος μεταλαβών, Οὐκοῦν οὕτως
4 ἔχει ταῦτα, φησίν, ὦ ἄνδρες Αἰτωλοί; τῶν δὲ κατα-

νευσάντων, Τοιγαροῦν πρῶτον μὲν δεήσει μηδένα
διαβαίνειν ὑμῶν εἰς τὴν Ἀσίαν, μήτε κατ᾽ ἰδίαν
μήτε μετὰ κοινοῦ δόγματος, δεύτερον Δικαίαρχον 5
ἔκδοτον δοῦναι καὶ Μενέστρατον τὸν Ἠπειρώτην, ὃς
ἐτύγχανε τότε παραβεβοηθηκὼς εἰς Ναύπακτον, σὺν
δὲ τούτοις Ἀμύνανδρον τὸν βασιλέα καὶ τῶν Ἀθα-
μάνων τοὺς ἅμα τούτῳ συναποχωρήσαντας πρὸς αὐ-
τούς. ὁ δὲ Φαινέας μεσολαβήσας, Ἀλλ᾽ οὔτε δίκαιον, 6
ἔφησεν, οὔθ᾽ Ἑλληνικόν ἐστιν, ὦ στρατηγέ, τὸ παρα-
καλούμενον. ὁ δὲ Μάνιος οὐχ οὕτως ὀργισθεὶς ὡς 7
βουλόμενος εἰς ἔννοιαν αὐτὸν ἀγαγεῖν τῆς περιστά-
σεως καὶ καταπλήξασθαι τοῖς ὅλοις, Ἔτι γὰρ ὑμεῖς
ἑλληνοκοπεῖτε, φησί, καὶ περὶ τοῦ πρέποντος καὶ κα-
θήκοντος ποιεῖσθε λόγον, δεδωκότες ἑαυτοὺς εἰς τὴν
πίστιν; οὓς ἐγὼ δήσας εἰς τὴν ἅλυσιν ἀπάξω πάν-
τας, ἂν τοῦτο ἐμοὶ δόξῃ. ταῦτα λέγων φέρειν ἅλυ- 8
σιν ἐκέλευε καὶ σκύλακα σιδηροῦν ἑκάστῳ περιθεῖ-
ναι περὶ τὸν τράχηλον. οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Φαι- 9
νέαν ἔκθαμβοι γεγονότες ἕστασαν ἄφωνοι πάντες,
οἷον εἰ παραλελυμένοι καὶ τοῖς σώμασι καὶ ταῖς ψυ-
χαῖς διὰ τὸ παράδοξον τῶν ἀπαντωμένων· ὁ δὲ 10
Λεύκιος καί τινες ἕτεροι τῶν συμπαρόντων χιλιάρ-
χων ἐδέοντο τοῦ Μανίου μηδὲν βουλεύσασθαι δυσ-
χερὲς ὑπὲρ τῶν παρόντων ἀνδρῶν, ἐπεὶ τυγχάνουσιν
ὄντες πρεσβευταί. τοῦ δὲ συγχωρήσαντος ἤρξατο 11
λέγειν ὁ Φαινέας· ἔφη γὰρ αὐτὸν καὶ τοὺς ἀποκλή-
τους ποιήσειν τὰ προσταττόμενα, προσδεῖσθαι δὲ καὶ
τῶν πολλῶν, εἰ μέλλει κυρωθῆναι τὰ παραγγελλό-
μενα. τοῦ δὲ Μανίου φήσαντος αὐτὸν ὀρθῶς λέ- 12
γειν, ἠξίου πάλιν ἀνοχὰς αὐτοῖς δοθῆναι δεχημέ-
ρους. συγχωρηθέντος δὲ καὶ τούτου, τότε μὲν ἐπὶ
τούτοις ἐχωρίσθησαν, παραγενόμενοι δ᾽ εἰς τὴν 13

Ὑπάταν διεσάφουν τοῖς ἀποκλήτοις τὰ γεγονότα καὶ
τοὺς ῥηθέντας λόγους. ὧν ἀκούσαντες τότε πρῶτον
ἔννοιαν ἔλαβον Αἰτωλοὶ τῆς αὑτῶν ἀγνοίας καὶ τῆς
14 ἐπιφερομένης αὐτοῖς ἀνάγκης. διὸ γράφειν ἔδοξεν
εἰς τὰς πόλεις καὶ συγκαλεῖν τοὺς Αἰτωλοὺς χάριν
15 τοῦ βουλεύσασθαι περὶ τῶν προσταττομένων. δια-
δοθείσης δὲ τῆς φήμης ὑπὲρ τῶν ἀπηντημένων τοῖς
περὶ τὸν Φαινέαν, οὕτως ἀπεθηριώθη τὸ πλῆθος
ὥστ' οὐδ' ἀπαντᾶν οὐδεὶς ἐπεβάλετο πρὸς τὸ δια-
16 βούλιον. τοῦ δ' ἀδυνάτου κωλύσαντος βουλεύσα-
σθαι περὶ τῶν ἐπιταττομένων, ἅμα δὲ καὶ τοῦ Νι-
κάνδρου κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον καταπλεύσαντος ἐκ
τῆς Ἀσίας εἰς τὰ Φάλαρα τοῦ κόλπου τοῦ Μηλιέως,
ὅθεν καὶ τὴν ὁρμὴν ἐποιήσατο, καὶ διασαφοῦντος
τὴν τοῦ βασιλέως εἰς αὐτὸν προθυμίαν καὶ τὰς εἰς
τὸ μέλλον ἐπαγγελίας, ἔτι μᾶλλον ὠλιγώρησαν, τοῦ
17 μηδὲν γενέσθαι πέρας ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. ὅθεν ἅμα
τῷ διελθεῖν τὰς ἐν ταῖς ἀνοχαῖς ἡμέρας κατάμονος
αὖθις ὁ πόλεμος ἐγεγόνει τοῖς Αἰτωλοῖς.
11 Περὶ δὲ τῆς συμβάσης τῷ Νικάνδρῳ περιπε-
2 τείας οὐκ ἄξιον παρασιωπῆσαι. παρεγενήθη μὲν γὰρ
ἐκ τῆς Ἐφέσου δωδεκαταῖος εἰς τὰ Φάλαρα πάλιν,
3 ἀφ' ἧς ὡρμήθη ἡμέρας· καταλαβὼν δὲ τοὺς Ῥωμαί-
ους ἔτι περὶ τὴν Ἡράκλειαν, τοὺς δὲ Μακεδόνας
ἀφεστῶτας μὲν ἀπὸ τῆς Λαμίας, οὐ μακρὰν δὲ στρα-
4 τοπεδεύοντας τῆς πόλεως, τὰ μὲν χρήματα εἰς τὴν
Λάμιαν διεκόμισε παραδόξως, αὐτὸς δὲ τῆς νυκτὸς
ἐπεβάλετο κατὰ τὸν μεταξὺ τόπον τῶν στρατοπέδων
5 διαπεσεῖν εἰς τὴν Ὑπάταν. ἐμπεσὼν δ' εἰς τοὺς
προκοίτους τῶν Μακεδόνων ἀνήγετο πρὸς τὸν Φί-
λιππον ἔτι τῆς συνουσίας ἀκμαζούσης, προσδοκῶν ἢ
πείσεσθαί τι δεινὸν πεσὼν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τὸν

θυμὸν ἢ παραδοθήσεσθαι τοῖς Ῥωμαίοις. τοῦ δὲ 6
πράγματος ἀγγελθέντος τῷ βασιλεῖ, ταχέως ἐκέλευσε
τοὺς ἐπὶ τούτων ὄντας θεραπεῦσαι τὸν Νίκανδρον
καὶ τὴν λοιπὴν ἐπιμέλειαν αὐτοῦ ποιήσασθαι φιλάν-
θρωπον. μετὰ δέ τινα χρόνον αὐτὸς ἐξαναστὰς συνέ- 7
μιξε τῷ Νικάνδρῳ, καὶ πολλὰ καταμεμψάμενος τὴν
κοινὴν τῶν Αἰτωλῶν ἄγνοιαν, ἐξ ἀρχῆς μέν, ὅτι Ῥω-
μαίους ἐπαγάγοιεν τοῖς Ἕλλησι, μετὰ δὲ ταῦτα πά-
λιν Ἀντίοχον, ὅμως ἔτι καὶ νῦν παρεκάλει λήθην
ποιησαμένους τῶν προγεγονότων ἀντέχεσθαι τῆς
πρὸς αὐτὸν εὐνοίας καὶ μὴ θελῆσαι συνεπεμβαίνειν
τοῖς κατ᾽ ἀλλήλων καιροῖς. ταῦτα μὲν οὖν παρῄνει 8
τοῖς προεστῶσι τῶν Αἰτωλῶν ἀναγγέλλειν· αὐτὸν δὲ
τὸν Νίκανδρον παρακαλέσας μνημονεύειν τῆς εἰς αὐ-
τὸν γεγενημένης εὐεργεσίας ἐξέπεμπε μετὰ προπομ-
πῆς ἱκανῆς, παραγγείλας τοῖς ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοις
ἀσφαλῶς εἰς τὴν Ὑπάταν αὐτὸν ἀποκαταστῆσαι. ὁ 9
δὲ Νίκανδρος, τελέως ἀνελπίστου καὶ παραδόξου φα-
νείσης αὐτῷ τῆς ἀπαντήσεως, τότε μὲν ἀνεκομίσθη
πρὸς τοὺς οἰκείους, κατὰ δὲ τὸν ἑξῆς χρόνον ἀπὸ
ταύτης τῆς συστάσεως εὔνους ὢν διετέλει τῇ Μακε-
δόνων οἰκίᾳ. διὸ καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ τοὺς Περσι- 10
κοὺς καιροὺς ἐνδεδεμένος τῇ προειρημένῃ χάριτι,
καὶ δυσχερῶς ἀντιπράττων ταῖς τοῦ Περσέως ἐπιβο-
λαῖς, εἰς ὑποψίαν καὶ διαβολὰς ἐμπεσὼν καὶ τέλος
ἀνακληθεὶς εἰς Ῥώμην ἐκεῖ μετήλλαξε τὸν βίον.
[Exc. de legat. p. 24—26.]

Κόραξ, ὄρος μεταξὺ Καλλιπόλεως καὶ Ναυ- 11
πάκτου. Πολύβιος εἰκοστῷ.

Ἀπεράντεια, πόλις Θεσσαλίας. Πολύβιος εἰκο- 12
στῷ. [Steph. Byz.]

Ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον συνέβη καὶ τὴν ἐκ τῆς 12

Ῥώμης πρεσβείαν, ἣν ἀπέστειλαν οἱ Λακεδαιμόνιοι,
2 παραγενέσθαι διεψευσμένην τῶν ἐλπίδων. ἐπρέ-
σβευον μὲν γὰρ περὶ τῶν ὁμήρων καὶ τῶν κωμῶν·
3 ἡ δὲ σύγκλητος περὶ μὲν τῶν κωμῶν ἔφησεν ἐντο-
λὰς δώσειν τοῖς παρ' αὐτῶν ἀποστελλομένοις πρέ-
σβεσι, περὶ δὲ τῶν ὁμήρων ἔτι βουλεύσασθαι θέ-
4 λειν. περὶ δὲ τῶν φυγάδων τῶν ἀρχαίων θαυμάζειν
ἔφησαν, πῶς οὐ κατάγουσιν αὐτοὺς εἰς τὴν οἰκείαν
ἠλευθερωμένης τῆς Σπάρτης.

13 Ὅτι κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς ἡ σύγκλητος ἐχρη-
2 μάτισε τοῖς παρὰ Φιλίππου πρεσβευταῖς· ἧκον γὰρ
παρ' αὐτοῦ πρέσβεις ἀπολογιζόμενοι τὴν εὔνοιαν
καὶ προθυμίαν, ἣν παρέσχε τοῖς Ῥωμαίοις ὁ βασι-
3 λεὺς ἐν τῷ πρὸς Ἀντίοχον πολέμῳ. ὧν διακούσασα
τὸν μὲν υἱὸν Δημήτριον ἀπέλυσε τῆς ὁμηρείας πα-
ραχρῆμα, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν φόρων ἐπηγγείλατο πα-
ραλύσειν, διαφυλάξαντος αὐτοῦ τὴν πίστιν ἐν τοῖς
4 ἐνεστῶσι καιροῖς. παραπλησίως δὲ καὶ τοὺς τῶν
Λακεδαιμονίων ὁμήρους ἀφῆκε πλὴν Ἀρμένα τοῦ
Νάβιδος υἱοῦ· τοῦτον δὲ μετὰ ταῦτα συνέβη νόσῳ
μεταλλάξαι τὸν βίον. [Exc. de legat. p. 29—30.]

FRAGMENTA LIBRI XXI.

Ὅτι Ῥωμαίοις τῆς κατὰ τὴν ναυμαχίαν νίκης 1
ἄρτι προσηγγελμένης, πρῶτον μὲν τῷ δήμῳ παρήγ-
γειλαν ἐλινύας ἄγειν ἡμέρας ἐννέα· τοῦτο δ' ἔστι 2
σχολάζειν πανδημεὶ καὶ θύειν τοῖς θεοῖς χαριστήρια
τῶν εὐτυχημάτων· μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς παρὰ τῶν 3
Αἰτωλῶν πρέσβεις καὶ τοὺς παρὰ τοῦ Μανίου προσ-
ῆγον τῇ συγκλήτῳ. γενομένων δὲ πλειόνων παρ' ἀμ- 4
φοῖν λόγων, ἔδοξε τῷ συνεδρίῳ δύο προτείνειν γνώ-
μας τοῖς Αἰτωλοῖς, ἢ διδόναι τὴν ἐπιτροπὴν περὶ
πάντων τῶν καθ' αὑτοὺς ἢ χίλια τάλαντα παραχρῆ-
μα καὶ τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζειν Ῥω-
μαίοις. τῶν δ' Αἰτωλῶν ἀξιούντων διασαφῆσαι 5
ῥητῶς ἐπὶ τίσι δεῖ διδόναι τὴν ἐπιτροπήν, οὐ προσ-
δέχεται τὴν διαστολὴν ἡ σύγκλητος. διὸ καὶ τούτοις 6
γέγονε κατάμονος ὁ πόλεμος.

Ὅτι πολιορκουμένων τῶν Ἀμφισσέων ὑπὸ Μανίου 2
τοῦ Ῥωμαίων στρατηγοῦ, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ὁ
τῶν Ἀθηναίων δῆμος, πυνθανόμενος τήν τε τῶν
Ἀμφισσέων ταλαιπωρίαν καὶ τὴν τοῦ Ποπλίου παρ-
ουσίαν, ἐξαπέστειλε πρεσβευτὰς τοὺς περὶ τὸν Ἐχέ-
δημον, ἐντειλάμενος ἅμα μὲν ἀσπάσασθαι τοὺς περὶ 2
τὸν Λεύκιον καὶ Πόπλιον, ἅμα δὲ καταπειράζειν τῆς
πρὸς Αἰτωλοὺς διαλύσεως. ὧν παραγενομένων ἀσμέ- 3

νως ἀποδεξάμενος ὁ Πόπλιος ἐφιλανθρώπει τοὺς ἄν-
δρας, θεωρῶν ὅτι παρέξονται χρείαν αὐτῷ πρὸς τὰς
4 προκειμένας ἐπιβολάς. ὁ γὰρ προειρημένος ἀνὴρ
ἐβούλετο θέσθαι μὲν καλῶς τὰ κατὰ τοὺς Αἰτωλούς·
εἰ δὲ μὴ συνυπακούοιεν, πάντως διειλήφει παραλι-
5 πὼν ταῦτα διαβαίνειν εἰς τὴν Ἀσίαν, σαφῶς γιγνώ-
σκων διότι τὸ τέλος ἐστὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς ὅλης
ἐπιβολῆς οὐκ ἐν τῷ χειρώσασθαι τὸ τῶν Αἰτωλῶν
ἔθνος, ἀλλ' ἐν τῷ νικήσαντας τὸν Ἀντίοχον κρατῆ-
6 σαι τῆς Ἀσίας. διόπερ ἅμα τῷ μνησθῆναι τοὺς Ἀθη-
ναίους ὑπὲρ τῆς διαλύσεως, ἑτοίμως προσδεξάμενος
τοὺς λόγους ἐκέλευσε παραπλησίως πειράζειν αὐτοὺς
7 καὶ τῶν Αἰτωλῶν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐχέδημον, προ-
διαπεμψάμενοι καὶ μετὰ ταῦτα πορευθέντες εἰς τὴν
Ὑπάταν αὐτοί, διελέγοντο περὶ τῆς διαλύσεως τοῖς
8 ἄρχουσι τῶν Αἰτωλῶν. ἑτοίμως δὲ κἀκείνων συνυ-
πακουόντων κατεστάθησαν οἱ συμμίξοντες τοῖς Ῥω-
9 μαίοις· οἳ καὶ παραγενόμενοι πρὸς τοὺς περὶ τὸν
Πόπλιον, καταλαβόντες αὐτοὺς στρατοπεδεύοντας ἐν
ἑξήκοντα σταδίοις ἀπὸ τῆς Ἀμφίσσης, πολλοὺς διετί-
θεντο λόγους, ἀναμιμνήσκοντες τῶν γεγονότων σφί-
10 σι φιλανθρώπων πρὸς Ῥωμαίους ἔτι δὲ πρᾳότερον
καὶ φιλανθρωπότερον ὁμιλήσαντος τοῦ Ποπλίου, καὶ
προφερομένου τάς τε κατὰ τὴν Ἰβηρίαν καὶ τὴν Λι-
βύην πράξεις, καὶ διασαφοῦντος τίνα τρόπον κέχρη-
ται τοῖς κατ' ἐκείνους τοὺς τόπους αὐτῷ πιστεύσασι,
καὶ τέλος οἰομένου δεῖν ἐγχειρίζειν σφᾶς αὐτῷ καὶ
11 πιστεύειν, τὰς μὲν ἀρχὰς ἅπαντες οἱ παρόντες εὐ-
έλπιδες ἐγενήθησαν, ὡς αὐτίκα μάλα τελεσιουργη-
12 θησομένης τῆς διαλύσεως· ἐπεὶ δέ, πυθομένων τῶν
Αἰτωλῶν ἐπὶ τίσι δεῖ ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην, ὁ Λεύ-
κιος διεσάφησε διότι δυοῖν προκειμένων αὐτοῖς

αἵρεσις ὑπάρχει· δεῖν γὰρ ἢ τὴν ἐπιτροπὴν διδόναι 13
περὶ πάντων τῶν καθ' αὑτοὺς ἢ χίλια τάλαντα πα-
ραχρῆμα καὶ τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν αἱρεῖσθαι καὶ φίλον
Ῥωμαίοις· ἐδυσχρήστησαν μὲν οἱ παρόντες τῶν 14
Αἰτωλῶν ὡς ἔνι μάλιστα διὰ τὸ μὴ γίγνεσθαι τὴν
ἀπόφασιν ἀκόλουθον τῇ προγενομένῃ λαλιᾷ, πλὴν
ἐπανοίσειν ἔφασαν ὑπὲρ τῶν ἐπιταττομένων τοῖς Αἰ-
τωλοῖς.

Οὗτοι μὲν οὖν ἐπανῆσαν βουλευσόμενοι περὶ 3
τῶν προειρημένων· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐχέδημον συμ- 2
μίξαντες τοῖς ἀποκλήτοις ἐβουλεύοντο περὶ τῶν
προειρημένων. ἦν δὲ τῶν ἐπιταττομένων τὸ μὲν 3
ἀδύνατον διὰ τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων, τὸ δὲ φο-
βερὸν διὰ τὸ πρότερον αὐτοὺς ἀπατηθῆναι, καθ' ὃν
καιρὸν ἐπινεύσαντες ὑπὲρ τῆς ἐπιτροπῆς παρὰ μι-
κρὸν εἰς τὴν ἅλυσιν ἐνέπεσον. διόπερ ἀπορούμενοι 4
καὶ δυσχρηστούμενοι περὶ ταῦτα πάλιν ἐξέπεμπον τοὺς
αὐτοὺς δεησομένους ἢ τῶν χρημάτων ἀφελεῖν, ἵνα
δύνωνται τελεῖν, ἢ τῆς ἐπιτροπῆς ἐκτὸς ποιῆσαι τοὺς
πολιτικοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας. οἳ καὶ συμμί- 5
ξαντες τοῖς περὶ τὸν Πόπλιον διεσάφουν τὰ δεδογμέ-
να. τοῦ δὲ Λευκίου φήσαντος ἐπὶ τούτοις ἔχειν παρὰ 6
τῆς συγκλήτου τὴν ἐξουσίαν ἐφ' οἷς ἀρτίως εἶπεν,
οὗτοι μὲν αὖθις ἐπανῆλθον, οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐχέδη- 7
μον ἐπακολουθήσαντες εἰς τὴν Ὑπάταν συνεβούλευ-
σαν τοῖς Αἰτωλοῖς, ἐπεὶ τὰ τῆς διαλύσεως ἐμποδί-
ζοιτο κατὰ τὸ παρόν, ἀνοχὰς αἰτησαμένους καὶ τῶν
ἐνεστώτων κακῶν ὑπέρθεσιν ποιησαμένους πρεσβεύ-
ειν πρὸς τὴν σύγκλητον, κἂν μὲν ἐπιτυγχάνωσι περὶ 8
τῶν ἀξιουμένων· εἰ δὲ μή, τοῖς καιροῖς ἐφεδρεύειν.
χείρω μὲν γὰρ ἀδύνατον γενέσθαι τῶν ὑποκειμένων 9
τὰ περὶ σφᾶς, βελτίω γε μὴν οὐκ ἀδύνατον διὰ πολ-

10 λὰς αἰτίας. φανέντων δὲ καλῶς λέγειν τῶν περὶ τὸν
Ἐχέδημον, ἔδοξε πρεσβεύειν τοῖς Αἰτωλοῖς ὑπὲρ τῶν
11 ἀνοχῶν. ἀφικόμενοι δὲ πρὸς τὸν Λεύκιον ἐδέοντο
συγχωρηθῆναι σφίσι κατὰ τὸ παρὸν ἑξαμήνους ἀνο-
12 χάς, ἵνα πρεσβεύσωσι πρὸς τὴν σύγκλητον. ὁ δὲ
Πόπλιος, πάλαι πρὸς τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν πράξεις
παρωρμημένος, ταχέως ἔπεισε τὸν ἀδελφὸν ὑπακοῦ-
13 σαι τοῖς ἀξιουμένοις. γραφεισῶν δὲ τῶν ὁμολογιῶν,
ὁ μὲν Μάνιος, λύσας τὴν πολιορκίαν καὶ παραδοὺς
ἅπαν τὸ στράτευμα καὶ τὰς χορηγίας τοῖς περὶ τὸν
Λεύκιον, εὐθέως ἀπηλλάττετο μετὰ τῶν χιλιάρχων
εἰς τὴν Ῥώμην. [Exc. de legat. p. 30—33.]

4 Οἱ δὲ Φωκαιεῖς, τὰ μὲν ὑπὸ τῶν ἀπολειφθέντων
Ῥωμαίων ἐν ταῖς ναυσὶν ἐπισταθμευόμενοι, τὰ δὲ
τὰς ἐπιταγὰς δυσχερῶς φέροντες, ἐστασίαζον. [Sui-
das v. ἐπισταθμευόμενοι.]

2 Ὅτι κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους οἱ τῶν Φωκαιέων
ἄρχοντες, δεδιότες τάς τε τῶν πολλῶν ὁρμὰς διὰ τὴν
σιτοδείαν καὶ τὴν τῶν ἀντιοχιστῶν φιλοτιμίαν, ἐξέ-
πεμψαν πρεσβευτὰς πρὸς Σέλευκον, ὄντα πρὸς τοῖς
3 ὅροις τῆς χώρας αὐτῶν, ἀξιοῦντες μὴ πελάζειν τῆς
πόλεως, ὅτι πρόκειται σφίσι τὴν ἡσυχίαν ἄγειν καὶ
καραδοκεῖν τὴν τῶν ὅλων κρίσιν, μετὰ δὲ ταῦτα πει-
4 θαρχεῖν τοῖς εἰρημένοις. ἦσαν δὲ τῶν πρεσβευτῶν
ἴδιοι μὲν τοῦ Σελεύκου καὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως
Ἀρίσταρχος καὶ Κάσσανδρος καὶ Ῥόδων, ἐναντίοι
δὲ καὶ πρὸς Ῥωμαίους ἀπονενευκότες Ἡγίας καὶ Γε-
5 λίας. ὧν συμμιξάντων ὁ Σέλευκος εὐθέως τοὺς μὲν
περὶ τὸν Ἀρίσταρχον ἀνὰ χεῖρας εἶχε, τοὺς δὲ περὶ
6 τὸν Ἡγίαν παρεώρα. πυθόμενος δὲ τὴν ὁρμὴν τῶν
πολλῶν καὶ τὴν σπάνιν τοῦ σίτου, παρεὶς τὸν χρη-

ματισμὸν καὶ τὴν ἔντευξιν τῶν παραγεγονότων προ-
ῆγε πρὸς τὴν πόλιν. [Exc. de legat. p. 33—34.]

Ἐξελθόντες μὲν Γάλλοι δύο μετὰ τύπων καὶ προ-
στηθιδίων ἐδέοντο μηδὲν ἀνήκεστον βουλεύεσθαι
περὶ τῆς πόλεως. [Suidas v. προστηθίδιον.]

Πυρφόρος, ᾧ ἐχρήσατο Παυσίστρατος ὁ τῶν Ῥοδί- 5
ων ναύαρχος. ἦν δὲ κημός· ἐξ ἑκατέρου δὲ τοῦ μέρους 2
τῆς πρῴρας ἄγκυραι δύο παρέκειντο παρὰ τὴν ἐντὸς
ἐπιφάνειαν τῶν τοίχων, εἰς ἃς ἐνηρμόζοντο κοντοὶ
προτείνοντες τοῖς κέρασιν εἰς θάλατταν. ἐπὶ δὲ τὸ 3
τούτων ἄκρον ὁ κημὸς ἁλύσει σιδηρᾷ προσήρτητο
πλήρης πυρός, ὥστε κατὰ τὰς ἐμβολὰς καὶ παρεμ- 4
βολὰς εἰς μὲν τὴν πολεμίαν ναῦν ἐπαράττεσθαι πῦρ,
ἀπὸ δὲ τῆς οἰκείας πολὺν ἀφεστάναι τόπον διὰ τὴν
ἔγκλισιν. [Suidas v. πυρφόρος.]

Ὅτι Παμφιλίδας ὁ τῶν Ῥοδίων ναύαρχος ἐδόκει 5
πρὸς πάντας τοὺς καιροὺς εὐαρμοστότερος εἶναι τοῦ
Παυσιστράτου διὰ τὸ βαθύτερος τῇ φύσει καὶ στα-
σιμώτερος μᾶλλον ἢ τολμηρότερος ὑπάρχειν. ἀγαθοὶ 6
γὰρ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἐκ τῶν κατὰ λό-
γον, ἀλλ' ἐκ τῶν συμβαινόντων ποιεῖσθαι τὰς δια-
λήψεις. ἄρτι γὰρ δι' αὐτὸ τοῦτο προκεχειρισμένοι 7
τὸν Παυσίστρατον, διὰ τὸ πρᾶξιν ἔχειν τινὰ καὶ τόλ-
μαν, παραχρῆμα μετέπιπτον εἰς τἀναντία ταῖς γνώ-
μαις διὰ τὴν περιπέτειαν. [Exc. Peir. p. 110.]

Ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον εἰς τὴν Σάμον προσ- 6
έπεσε γράμματα τοῖς περὶ τὸν Λεύκιον καὶ τὸν Εὐ-
μένη παρά τε Λευκίου τοῦ τὴν ὕπατον ἀρχὴν ἔχοντος
καὶ παρὰ Ποπλίου Σκιπίωνος, δηλοῦντα τὰς πρὸς 2
τοὺς Αἰτωλοὺς γεγενημένας συνθήκας ὑπὲρ τῶν
ἀνοχῶν καὶ τὴν ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον πορείαν τῶν
πεζῶν στρατοπέδων. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς περὶ τὸν 3

Ἀντίοχον καὶ Σέλευκον ταῦτα διεσαφεῖτο παρὰ τῶν
Αἰτωλῶν.

7 Ὅτι καὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, πρεσβείας παραγενομένης εἰς Ἀχαΐαν παρ' Εὐμένους τοῦ βασιλέως ὑπὲρ
2 συμμαχίας, ἀθροισθέντες εἰς ἐκκλησίαν οἱ πολλοὶ τῶν
Ἀχαιῶν τήν τε συμμαχίαν ἐπεκύρωσαν καὶ νεανίσκους
ἐξαπέστειλαν, πεζοὺς μὲν χιλίους, ἱππεῖς δὲ ἑκατόν,
ὧν ἡγεῖτο Διοφάνης ὁ Μεγαλοπολίτης. [Exc. de l. p. 34.]

3 Ὅτι Διοφάνης ὁ Μεγαλοπολίτης μεγάλην ἕξιν
εἶχεν ἐν τοῖς πολεμικοῖς διὰ τὸ πολυχρονίου γεγονότος τοῦ πρὸς Νάβιν πολέμου τοῖς Μεγαλοπολίταις
ἀστυγείτονος πάντα συνεχῶς τὸν χρόνον ὑπὸ τὸν
Φιλοποίμενα τεταγμένος τριβὴν ἐσχηκέναι τῶν κατὰ
4 πόλεμον ἔργων ἀληθινήν. χωρίς τε τούτων κατὰ
τὴν ἐπιφάνειαν καὶ κατὰ τὴν σωματικὴν χρείαν ἦν
ὁ προειρημένος ἀνὴρ δυνατὸς καὶ καταπληκτικός. τὸ
δὲ κυριώτατον πρὸς πόλεμον ὑπῆρχεν ἀνὴρ ἀγαθὸς
καὶ τοῖς ὅπλοις ἐχρῆτο διαφερόντως. [Exc. P. p. 110.]

8 Ὅτι Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν Πέργαμον ἐμβαλών, πυθόμενος δὲ τὴν παρουσίαν Εὐμένους τοῦ
βασιλέως, καὶ θεωρῶν οὐ μόνον τὰς ναυτικάς, ἀλλὰ
καὶ τὰς πεζὰς δυνάμεις ἐπ' αὐτὸν παραγιγνομένας,
ἐβουλεύετο λόγους ποιήσασθαι περὶ διαλύσεως ὁμοῦ
πρός τε Ῥωμαίους καὶ τὸν Εὐμένη καὶ τοὺς Ῥοδίους.
2 ἐξάρας οὖν ἅπαντι τῷ στρατεύματι παρῆν πρὸς τὴν
Ἐλαίαν, καὶ λαβὼν λόφον τινὰ κατ' ἀντικρὺ τῆς πόλεως τὸ μὲν πεζὸν ἐπὶ τούτου κατέστησε, τοὺς δ'
ἱππεῖς παρ' αὐτὴν τὴν πόλιν παρενέβαλε, πλείους
3 ὄντας ἑξακισχιλίων. αὐτὸς δὲ μεταξὺ τούτων γενόμενος διεπέμπετο πρὸς τοὺς περὶ τὸν Λεύκιον εἰς τὴν
4 πόλιν ὑπὲρ διαλύσεων. ὁ δὲ στρατηγὸς ὁ τῶν Ῥωμαίων συναγαγὼν τούς τε Ῥοδίους καὶ τὸν Εὐμένη

ἠξίου λέγειν περὶ τῶν ἐνεστώτων τὸ φαινόμενον. οἱ 5
μὲν οὖν περὶ τὸν Εὔδημον καὶ Παμφιλίδαν οὐκ ἀλ-
λότριοι τῆς διαλύσεως ἦσαν· ὁ δὲ βασιλεὺς οὔτ' εὐ-
σχήμονα τὴν διάλυσιν οὔτε δυνατὴν ἔφησε κατὰ τὸ
παρὸν εἶναι. εὐσχήμονα γάρ, ἔφη, πῶς οἷόν τε γίγνε- 6
σθαι τὴν ἔκβασιν, ἐὰν τειχήρεις ὄντες ποιώμεθα
τὰς διαλύσεις; καὶ μὴν οὐδὲ δυνατὴν ἔφησε κατὰ τὸ 7
παρόν· πῶς γὰρ ἐνδέχεται μὴ προσδεξαμένους ὕπα-
τον ἄνευ τῆς ἐκείνου γνώμης βεβαιῶσαι τὰς ὁμολο-
γηθείσας συνθήκας; χωρίς τε τούτων, ἐὰν ὅλως γέ- 8
νηταί τι σημεῖον ὁμολογίας πρὸς τὸν Ἀντίοχον, οὔτε
τὰς ναυτικὰς δυνάμεις δυνατὸν ἐπανελθεῖν δήπου-
θεν εἰς τὴν ἰδίαν οὔτε τὰς πεζάς, ἐὰν μὴ πρότερον
ὅ τε δῆμος ἥ τε σύγκλητος ἐπικυρώσῃ τὰ δοχθέντα.
λείπεται δὴ καραδοκοῦντας τὴν ἐκείνων ἀπόφασιν 9
παραχειμάζειν ἐνθάδε καὶ πράττειν μὲν μηδέν, ἐκδα-
πανᾶν δὲ τὰς τῶν ἰδίων συμμάχων χορηγίας καὶ πα-
ρασκευάς· ἔπειτ' ἂν μὴ σφίσι παρῇ τῇ συγκλήτῳ 10
διαλύεσθαι, καινοποιεῖν πάλιν ἀπ' ἀρχῆς τὸν πόλε-
μον, παρέντας τοὺς ἐνεστῶτας καιρούς, ἐν οἷς δυνά-
μεθα θεῶν βουλομένων πέρας ἐπιθεῖναι τοῖς ὅλοις.
ὁ μὲν οὖν Εὐμένης ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Λεύκιος ἀπο- 11
δεξάμενος τὴν συμβουλίαν, ἀπεκρίθη τοῖς περὶ τὸν
Ἀντίοχον ὅτι πρὸ τοῦ τὸν ἀνθύπατον ἐλθεῖν οὐκ ἐν-
δέχεται γενέσθαι τὰς διαλύσεις. ὧν ἀκούσαντες οἱ 12
περὶ τὸν Ἀντίοχον παραυτίκα μὲν ἐδῄουν τὴν τῶν
Ἐλαϊτῶν χώραν· ἑξῆς δὲ τούτοις Σέλευκος μὲν ἐπὶ 13
τούτων ἔμεινε τῶν τόπων, Ἀντίοχος δὲ κατὰ τὸ
συνεχὲς ἐπιπορευόμενος ἐνέβαλεν εἰς τὸ Θήβης κα-
λούμενον πεδίον, καὶ παραβεβληκὼς εἰς χώραν εὐ-
δαίμονα καὶ γέμουσαν ἀγαθῶν ἐπλήρου τὴν στρατιὰν
παντοδαπῆς λείας.

9 Ὅτι Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς παραγενόμενος εἰς τὰς
Σάρδεις ἀπὸ τῆς προρρηθείσης στρατείας διεπέμ-
πετο συνεχῶς πρὸς Προυσίαν, παρακαλῶν αὐτὸν εἰς
2 τὴν σφετέραν συμμαχίαν. ὁ δὲ Προυσίας κατὰ μὲν
τοὺς ἀνώτερον χρόνους οὐκ ἀλλότριος ἦν τοῦ κοινω-
νεῖν τοῖς περὶ τὸν Ἀντίοχον· πάνυ γὰρ ἐδεδίει τοὺς
Ῥωμαίους, μὴ ποιῶνται εἰς τὴν Ἀσίαν διάβασιν ἐπὶ
3 καταλύσει πάντων τῶν δυναστῶν. παραγενομένης δ'
ἐπιστολῆς αὐτῷ παρά τε Λευκίου καὶ Ποπλίου τῶν
ἀδελφῶν, κομισάμενος ταύτην καὶ διαναγνοὺς ἐπὶ
ποσὸν ἔστη τῇ διανοίᾳ καὶ προείδετο τὸ μέλλον ἐνδε-
4 χομένως, ἅτε τῶν περὶ τὸν Πόπλιον ἐναργέσι κεχρη-
μένων καὶ πολλοῖς μαρτυρίοις πρὸς πίστιν διὰ τῶν
5 ἐγγράπτων. οὐ γὰρ μόνον ὑπὲρ τῆς ἰδίας προαιρέ-
σεως ἔφερον ἀπολογισμούς, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς κοι-
6 νῆς ἁπάντων Ῥωμαίων, δι' ὧν παρεδείκνυον οὐχ
οἷον ἀφῃρημένοι τινὸς τῶν ἐξ ἀρχῆς βασιλέων τὰς
δυναστείας, ἀλλὰ τινὰς μὲν καὶ προσκατεσκευακότες
αὐτοὶ δυνάστας, ἐνίους δ' ηὐξηκότες καὶ πολλαπλα-
7 σίους αὐτῶν τὰς ἀρχὰς πεποιηκότες. ὧν κατὰ μὲν
τὴν Ἰβηρίαν Ἀνδοβάλην καὶ Κολίχαντα προεφέροντο,
κατὰ δὲ τὴν Λιβύην Μασσανάσσην, ἐν δὲ τοῖς κατὰ
8 τὴν Ἰλλυρίδα τόποις Πλεύρατον· οὓς ἅπαντας ἔφα-
σαν ἐξ ἐλαφρῶν καὶ τῶν τυχόντων δυναστῶν πεποιη-
9 κέναι βασιλεῖς ὁμολογουμένως. ὁμοίως κατὰ τὴν
Ἑλλάδα Φίλιππον καὶ Νάβιν, ὧν Φίλιππον μὲν
καταπολεμήσαντες καὶ συγκλείσαντες εἰς ὅμηρα καὶ
φόρους, βραχεῖαν αὐτοῦ νῦν λαβόντες ἀπόδειξιν εὐ-
νοίας ἀποκαθεστακέναι μὲν αὐτῷ τὸν υἱὸν καὶ τοὺς
ἅμα τούτῳ συνομηρεύοντας νεανίσκους, ἀπολελυκέ-
ναι δὲ τῶν φόρων, πολλὰς δὲ τῶν πόλεων ἀποδεδω-
10 κέναι τῶν ἁλουσῶν κατὰ πόλεμον· Νάβιν δὲ δυνη-

θέντες ἄρδην ἐπανελέσθαι, τοῦτο μὲν οὐ ποιῆσαι,
φείσασθαι δ' αὐτοῦ, καίπερ ὄντος τυράννου, λαβόν-
τες πίστεις τὰς εἰθισμένας. εἰς ἃ βλέποντα παρεκά- 11
λουν τὸν Προυσίαν διὰ τῆς ἐπιστολῆς μὴ δεδιέναι
περὶ τῆς ἀρχῆς, θαρροῦντα δὲ αἱρεῖσθαι τὰ Ῥω-
μαίων· ἔσεσθαι γὰρ ἀμεταμέλητον αὐτῷ τὴν τοιαύ-
την προαίρεσιν. ὧν ὁ Προυσίας διακούσας ἐπ' ἄλ- 12
λης ἐγένετο γνώμης. ὡς δὲ καὶ παρεγενήθησαν πρὸς
αὐτὸν πρέσβεις οἱ περὶ τὸν Γάιον Λίβιον, τελέως
ἀπέστη τῶν κατὰ τὸν Ἀντίοχον ἐλπίδων, συμμίξας
τοῖς προειρημένοις ἀνδράσιν. Ἀντίοχος δὲ ταύτης 13
ἀποπεσὼν τῆς ἐλπίδος παρῆν εἰς Ἔφεσον, καὶ συλλο-
γιζόμενος ὅτι μόνως ἂν οὕτω δύναιτο κωλύειν τὴν
τῶν πεζῶν στρατοπέδων διάβασιν καὶ καθόλου τὸν
πόλεμον ἀπὸ τῆς Ἀσίας ἀποτρίβεσθαι, εἰ βεβαίως
κρατοίη τῆς θαλάττης, προέθετο ναυμαχεῖν καὶ κρί-
νειν τὰ πράγματα διὰ τῶν κατὰ θάλατταν κινδύνων.

Ὅτι ὁ Ἀντίοχος μετὰ τὴν κατὰ τὴν ναυμαχίαν 10
γενομένην ἧτταν ἐν ταῖς Σάρδεσι παριεὶς τοὺς και-
ροὺς καὶ καταμέλλων [ἐν] τοῖς ὅλοις, ἅμα τῷ πυθέ- 2
σθαι τῶν πολεμίων τὴν διάβασιν συντριβεὶς τῇ δια-
νοίᾳ καὶ δυσελπιστήσας ἔκρινε διαπέμπεσθαι πρὸς
τοὺς περὶ τὸν Λεύκιον καὶ Πόπλιον ὑπὲρ διαλύσεων.
προχειρισάμενος οὖν Ἡρακλείδην τὸν Βυζάντιον 3
ἐξέπεμψε, δοὺς ἐντολὰς ὅτι παραχωρεῖ τῆς τε τῶν
Λαμψακηνῶν καὶ Σμυρναίων, ἔτι δὲ τῆς Ἀλεξαν-
δρέων πόλεως, ἐξ ὧν ὁ πόλεμος ἔλαβε τὰς ἀρχάς·
ὁμοίως δὲ κἄν τινας ἑτέρας ὑφαιρεῖσθαι βούλωνται
τῶν κατὰ τὴν Αἰολίδα καὶ τὴν Ἰωνίαν, ὅσαι τἀκεί-
νων ᾕρηνται κατὰ τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον. πρὸς δὲ 5
τούτοις ὅτι τὴν ἡμίσειαν δώσει τῆς γεγενημένης σφίσι
δαπάνης εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν διαφοράν. ταύτας μὲν 6

οὖν ὁ πεμπόμενος εἶχε τὰς ἐντολὰς πρὸς τὴν κατὰ
κοινὸν ἔντευξιν, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὸν Πόπλιον ἑτέρας,
ὑπὲρ ὧν τὰ κατὰ μέρος ἐν τοῖς ἑξῆς δηλώσομεν.
7 ἀφικόμενος δὲ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ὁ προειρημένος
πρεσβευτής, καὶ καταλαβὼν τοὺς Ῥωμαίους μένοντας
ἐπὶ τῆς στρατοπεδείας, οὗ πρῶτον κατεσκήνωσαν
8 ἀπὸ τῆς διαβάσεως, τὰς μὲν ἀρχὰς ἥσθη, νομίζων
αὑτῷ συνεργὸν εἶναι πρὸς τὴν ἔντευξιν τὸ μένειν
ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων καὶ πρὸς μηδὲν ὡρμηκέναι τῶν
9 ἑξῆς τοὺς ὑπεναντίους, πυθόμενος δὲ τὸν Πόπλιον
ἔτι μένειν ἐν τῷ πέραν ἐδυσχρήστησε διὰ τὸ τὴν
πλείστην ῥοπὴν κεῖσθαι τῶν πραγμάτων ἐν τῇ ἐκεί-
10 νου προαιρέσει. αἴτιον δ' ἦν καὶ τοῦ μένειν τὸ
στρατόπεδον ἐπὶ τῆς πρώτης παρεμβολῆς καὶ τοῦ
κεχωρίσθαι τὸν Πόπλιον ἀπὸ τῶν δυνάμεων τὸ σά-
11 λιον εἶναι τὸν προειρημένον ἄνδρα. τοῦτο δ' ἔστι,
καθάπερ ἡμῖν ἐν τοῖς περὶ τῆς πολιτείας εἴρηται,
τῶν τριῶν ἓν σύστημα, δι' ὧν συμβαίνει τὰς ἐπιφα-
νεστάτας θυσίας ἐν τῇ Ῥώμῃ συντελεῖσθαι τοῖς θε-
12 οῖς· * τριακονθήμερον μὴ μεταβαίνειν κατὰ τὸν και-
ρὸν τῆς θυσίας, ἐν ᾗ ἂν χώρᾳ καταληφθῶσιν οἱ
13 σάλιοι οὗτοι. ὃ καὶ τότε συνέβη γενέσθαι Ποπλίῳ·
τῆς γὰρ δυνάμεως μελλούσης περαιοῦσθαι κατέλα-
βεν αὐτὸν οὗτος ὁ χρόνος, ὥστε μὴ δύνασθαι μετα-
14 βαλεῖν τὴν χώραν. διὸ συνέβη τόν τε Σκιπίωνα
χωρισθῆναι τῶν στρατοπέδων καὶ μεῖναι κατὰ τὴν
Εὐρώπην, τὰς δὲ δυνάμεις περαιωθείσας μένειν ἐπὶ
τῶν ὑποκειμένων καὶ μὴ δύνασθαι πράττειν τῶν
ἑξῆς μηδέν, προσαναδεχομένας τὸν προειρημένον
ἄνδρα.

11 Ὁ δὲ Ἡρακλείδης, μετά τινας ἡμέρας παραγε-
νομένου τοῦ Ποπλίου, κληθεὶς πρὸς τὸ συνέδριον

εἰς ἔντευξιν διελέγετο περὶ ὧν εἶχε τὰς ἐντολάς, 2
φάσκων τῆς τε τῶν Λαμψακηνῶν καὶ Σμυρναίων,
ἔτι δὲ τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως ἐκχωρεῖν τὸν
Ἀντίοχον, ὁμοίως δὲ καὶ τῶν κατὰ τὴν Αἰολίδα καὶ
τὴν Ἰωνίαν, ὅσαι τυγχάνουσιν ᾑρημέναι τὰ Ῥωμαίων·
πρὸς δὲ τούτοις τὴν ἡμίσειαν ἀναδέχεσθαι τῆς γεγε- 3
νημένης αὐτοῖς δαπάνης εἰς τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον.
πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν διε- 4
λέχθη, παρακαλῶν τοὺς Ῥωμαίους μήτε τὴν τύχην
λίαν ἐξελέγχειν ἀνθρώπους ὑπάρχοντας μήτε τὸ μέγε-
θος τῆς αὑτῶν ἐξουσίας ἀόριστον ποιεῖν, ἀλλὰ περι-
γράφειν μάλιστα μὲν τοῖς τῆς Εὐρώπης ὅροις· καὶ 5
γὰρ ταύτην μεγάλην ὑπάρχειν καὶ παράδοξον διὰ τὸ
μηδένα καθῖχθαι τῶν προγεγονότων αὐτῆς· εἰ δὲ 6
πάντως καὶ τῆς Ἀσίας βούλονταί τινα προσεπιδράτ-
τεσθαι, διορίσαι ταῦτα· πρὸς πᾶν γὰρ τὸ δυνατὸν
προσελεύσεσθαι τὸν βασιλέα. ῥηθέντων δὲ τούτων, 7
ἔδοξε τῷ συνεδρίῳ τὸν στρατηγὸν ἀποκριθῆναι διότι
τῆς μὲν δαπάνης οὐ τὴν ἡμίσειαν, ἀλλὰ πᾶσαν δί-
καιόν ἐστιν Ἀντίοχον ἀποδοῦναι· φῦναι γὰρ τὸν πό-
λεμον ἐξ ἀρχῆς οὐ δι' αὐτούς, ἀλλὰ δι' ἐκεῖνον· τῶν 8
δὲ πόλεων μὴ τὰς κατὰ τὴν Αἰολίδα καὶ τὴν Ἰωνίαν
μόνον ἐλευθεροῦν, ἀλλὰ πάσης τῆς ἐπὶ τάδε τοῦ
Ταύρου δυναστείας ἐκχωρεῖν. ὁ μὲν οὖν πρεσβευ- 9
τὴς ταῦτα ἀκούσας παρὰ τοῦ συνεδρίου, διὰ τὸ πολὺ
τῶν ἀξιουμένων τὰς ἐπιταγὰς ὑπεραίρειν οὐδένα λό-
γον ποιησάμενος, τῆς μὲν κοινῆς ἐντεύξεως ἀπέστη,
τὸν δὲ Πόπλιον ἐθεράπευσε φιλοτίμως.

Λαβὼν δὲ καιρὸν ἁρμόζοντα διελέγετο περὶ ὧν 12
εἶχε τὰς ἐντολάς. αὗται δ' ἦσαν διότι πρῶτον μὲν 2
χωρὶς λύτρων ὁ βασιλεὺς αὐτῷ τὸν υἱὸν ἀποδώσει·
συνέβαινε γὰρ ἐν ἀρχαῖς τοῦ πολέμου τὸν υἱὸν τὸν 3

τοῦ Σκιπίωνος γεγονέναι τοῖς περὶ Ἀντίοχον ὑπο-
4 χείριον· δεύτερον δὲ διότι καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἕτοι-
μός ἐστιν ὁ βασιλεὺς ὅσον ἂν ἀποδείξῃ διδόναι
πλῆθος χρημάτων καὶ μετὰ ταῦτα κοινὴν ποιεῖν τὴν
ἐκ τῆς βασιλείας χορηγίαν, ἐὰν συνεργήσῃ ταῖς ὑπὸ
5 τοῦ βασιλέως προτεινομέναις διαλύσεσιν. ὁ δὲ Πό-
πλιος τὴν μὲν κατὰ τὸν υἱὸν ἐπαγγελίαν ἔφη δέχε-
σθαι, καὶ μεγάλην χάριν ἕξειν ἐπὶ τούτοις, ἐὰν βε-
6 βαιώσῃ τὴν ὑπόσχεσιν· περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀγνοεῖν
αὐτὸν ἔφη καὶ παραπαίειν ὁλοσχερῶς τοῦ σφετέρου
συμφέροντος οὐ μόνον κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἔντευ-
7 ξιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν πρὸς τὸ συνέδριον. εἰ μὲν
γὰρ ἔτι Λυσιμαχείας καὶ τῆς εἰς τὴν Χερρόνησον εἰσ-
όδου κύριος ὑπάρχων ταῦτα προύτεινε, ταχέως ἂν
8 αὐτὸν ἐπιτυχεῖν. ὁμοίως, εἰ καὶ τούτων ἐκχωρήσας
παρεγεγόνει πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον μετὰ τῆς δυνά-
μεως καὶ δῆλος ὢν ὅτι κωλύσει τὴν διάβασιν ἡμῶν
ἐπρέσβευε περὶ τῶν αὐτῶν τούτων, ἦν ἂν οὕτως αὐ-
9 τὸν ἐφικέσθαι τῶν ἀξιουμένων. ὅτε δ' ἐάσας ἐπι-
βῆναι τῆς Ἀσίας τὰς ἡμετέρας δυνάμεις, καὶ προσ-
δεξάμενος οὐ μόνον τὸν χαλινόν, ἀλλὰ καὶ τὸν
ἀναβάτην, παραγίγνεται πρεσβεύων περὶ διαλύ-
σεων ἴσων, εἰκότως ἂν ἀποτυγχάνειν καὶ διαψεύδε-
10 σθαι τῶν ἐλπίδων. διόπερ αὐτῷ παρῄνει βέλτιον
βουλεύεσθαι περὶ τῶν ἐνεστώτων καὶ βλέπειν τοὺς
11 καιροὺς ἀληθινῶς. ἀντὶ δὲ τῆς κατὰ τὸν υἱὸν ἐπαγ-
γελίας ὑπισχνεῖτο δώσειν αὐτῷ συμβουλίαν ἀξίαν
τῆς προτεινομένης χάριτος· παρεκάλει γὰρ αὐτὸν
εἰς πᾶν συγκαταβαίνειν, μάχεσθαι δὲ κατὰ μηδένα
12 τρόπον Ῥωμαίοις. ὁ μὲν οὖν Ἡρακλείδης ταῦτα
ἀκούσας ἐπανῆλθε καὶ συμμίξας διεσάφει τῷ βασι-
13 λεῖ τὰ κατὰ μέρος· Ἀντίοχος δὲ νομίσας οὐδὲν ἂν·

βαρύτερον αὐτῷ γενέσθαι πρόσταγμα τῶν νῦν ἐπι-
ταττομένων, εἰ λειφθείη μαχόμενος, τῆς μὲν περὶ τὰς
διαλύσεις ἀσχολίας ἀπέστη, τὰ δὲ πρὸς ἀγῶνα πάντα
καὶ πανταχόθεν ἡτοίμαζεν. [Exc. de legat. p. 36—41.]

Οἱ δὲ πειραταὶ θεασάμενοι τὸν ἐπίπλουν τῶν 12a
Ῥωμαϊκῶν πλοίων ἐκ μεταβολῆς ἐποιοῦντο τὴν ἀνα-
χώρησιν. [Suidas v. καταβολή. Vertit Livius 37, 27, 5.]

Ὅτι μετὰ τὴν νίκην οἱ Ῥωμαῖοι τὴν αὐτῶν πρὸς 13
Ἀντίοχον παρειληφότες καὶ τὰς Σάρδεις καὶ τὰς
ἀκροπόλεις ἄρτι, ἧκε Μουσαῖος ἐπικηρυκευόμενος
παρ' Ἀντιόχου. τῶν δὲ περὶ τὸν Πόπλιον φιλανθρώ- 2
πως προσδεξαμένων αὐτόν, ἔφη βούλεσθαι τὸν Ἀν-
τίοχον ἐξαποσταλῆναι πρεσβευτὰς τοὺς διαλεχθησο-
μένους ὑπὲρ τῶν ὅλων. διόπερ ἀσφάλειαν ἠξίου 3
δοθῆναι τοῖς παραγιγνομένοις. τῶν δὲ συγχωρησάν-
των οὗτος μὲν ἐπανῆλθε, μετὰ δέ τινας ἡμέρας ἧκον 4
πρέσβεις παρὰ τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου Ζεῦξις ὁ πρό-
τερον ὑπάρχων Λυδίας σατράπης καὶ Ἀντίπατρος
ἀδελφιδοῦς. οὗτοι δὲ πρῶτον μὲν ἔσπευδον ἐντυ- 5
χεῖν Εὐμένει τῷ βασιλεῖ, διευλαβούμενοι μὴ διὰ τὴν
προγεγενημένην παρατριβὴν φιλοτιμότερος ᾖ πρὸς
τὸ βλάπτειν αὐτούς. εὑρόντες δὲ παρὰ τὴν προσδο- 6
κίαν μέτριον αὐτὸν καὶ πρᾷον, εὐθέως ἐγίγνοντο
περὶ τὴν κοινὴν ἔντευξιν. κληθέντες δ' εἰς τὸ συνέ- 7
δριον πολλὰ μὲν καὶ ἕτερα διελέχθησαν, παρακα-
λοῦντες πρᾴως χρήσασθαι καὶ μεγαλοψύχως τοῖς
εὐτυχήμασι, φάσκοντες οὐχ οὕτως Ἀντιόχῳ τοῦτο 8
συμφέρειν ὡς αὐτοῖς Ῥωμαίοις, ἐπείπερ ἡ τύχη
παρέδωκεν αὐτοῖς τὴν τῆς οἰκουμένης ἀρχὴν καὶ δυ-
ναστείαν· τὸ δὲ συνέχον ἠρώτων τί δεῖ ποιήσαντας 9
τυχεῖν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς φιλίας τῆς πρὸς Ῥωμαί-
ους. οἱ δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ πρότερον ἤδη συνηδρευ- 10

κότες καὶ βεβουλευμένοι περὶ τούτων, τότε ἐκέλευον
διασαφεῖν τὰ δεδογμένα τὸν Πόπλιον.
14 Ὁ δὲ προειρημένος ἀνὴρ οὔτε νικήσαντας ἔφη
2 Ῥωμαίους οὐδέποτε γενέσθαι βαρυτέρους, ... διὸ
καὶ νῦν αὐτοῖς τὴν αὐτὴν ἀπόκρισιν δοθήσεσθαι
παρὰ Ῥωμαίων, ἣν καὶ πρότερον ἔλαβον, ὅτε πρὸ τῆς
3 μάχης παρεγενήθησαν ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. δεῖν
γὰρ αὐτοὺς ἔκ τε τῆς Εὐρώπης ἐκχωρεῖν καὶ τῆς
4 Ἀσίας τῆς ἐπὶ τάδε τοῦ Ταύρου πάσης. πρὸς δὲ
τούτοις Εὐβοϊκὰ τάλαντα ἐπιδοῦναι μύρια καὶ πεν-
τακισχίλια Ῥωμαίοις ἀντὶ τῆς εἰς τὸν πόλεμον δα-
5 πάνης. τούτων δὲ πεντακόσια μὲν παραχρῆμα, δισ-
χίλια δὲ καὶ πεντακόσια πάλιν, ἐπειδὰν ὁ δῆμος
κυρώσῃ τὰς διαλύσεις, τὰ δὲ λοιπὰ τελεῖν ἐν ἔτεσι
δώδεκα, διδόντα καθ᾽ ἕκαστον ἔτος χίλια τάλαντα.
6 ἀποδοῦναι δὲ καὶ Εὐμένει τετρακόσια τάλαντα τὰ
προσοφειλόμενα καὶ τὸν ἐλλείποντα σῖτον κατὰ τὰς
7 πρὸς τὸν πατέρα συνθήκας. σὺν δὲ τούτοις Ἀννίβαν
ἐκδοῦναι τὸν Καρχηδόνιον καὶ Θόαντα τὸν Αἰτωλὸν
καὶ Μνασίλοχον Ἀκαρνᾶνα καὶ Φίλωνα καὶ Εὐβου-
8 λίδην τοὺς Χαλκιδέας. πίστιν δὲ τούτων ὁμήρους
εἴκοσι δοῦναι παραχρῆμα τὸν Ἀντίοχον τοὺς παρα-
9 γραφέντας. ταῦτα μὲν οὖν ὁ Πόπλιος ἀπεφήνατο
ὑπὲρ παντὸς τοῦ συνεδρίου. συγκαταθεμένων δὲ
τῶν περὶ τὸν Ἀντίπατρον καὶ Ζεῦξιν, ἔδοξε πᾶσιν
ἐξαποστεῖλαι πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην τοὺς παρα-
καλέσοντας τὴν σύγκλητον καὶ τὸν δῆμον ἐπικυρῶ-
10 σαι τὰς συνθήκας. καὶ τότε μὲν ἐπὶ τούτοις ἐχωρί-
σθησαν, ταῖς δ᾽ ἑξῆς ἡμέραις οἱ Ῥωμαῖοι διεῖλον τὰς
11 δυνάμεις. μετὰ δέ τινας ἡμέρας παραγενομένων τῶν
ὁμήρων εἰς τὴν Ἔφεσον, εὐθέως ἐγίγνοντο περὶ τὸ
πλεῖν εἰς τὴν Ῥώμην ὅ τ᾽ Εὐμένης οἵ τε παρ᾽ Ἀν-

τιόχου πρεσβευταί, παραπλησίως δὲ καὶ παρὰ Ῥο- 1[illegible]
δίων καὶ παρὰ Σμυρναίων καὶ σχεδὸν τῶν ἐπὶ τάδε τοῦ Ταύρου πάντων τῶν κατοικούντων ἐθνῶν καὶ πολιτευμάτων ἐπρέσβευον εἰς τὴν Ῥώμην. [Exc. de legat. p. 41—43.]

.... ἐξ αὐτῶν τὸν ἐροῦντα περὶ τούτων πρὸς 15
αὐτόν· ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν πλείστων ἐργολαβοῦσι πολλοὶ προσφέρουσι τὰς τοιαύτας χάριτας καὶ ταύτην ἀρχὴν ποιοῦνται φιλίας καὶ συστάσεως, οὕτως ἐπὶ Φιλοποίμενος ὁ προσοίσων ταύτην τὴν χάριν ἐλθὼν οὐχ εὑρίσκετο τὸ παράπαν, ἕως ἐξαπορήσαντες ψήφῳ 2
προεχειρίσαντο Τιμόλαον, ὃς ὑπάρχων καὶ ξένος πατρικὸς καὶ συνήθης ἐπὶ πολὺ τῷ Φιλοποίμενι, δὶς εἰς τὴν Μεγάλην πόλιν ἐκδημήσας αὐτοῦ τούτου χάριν οὐκ ἐτόλμησε φθέγξασθαι περὶ τούτων οὐδέν, μέχρι ὅτε μυωπίσας ἑαυτὸν καὶ τρίτον ἐλθὼν ἐθάρ- 3
ρησε μνησθῆναι τῆς δωρεᾶς. τοῦ δὲ Φιλοποίμενος παραδόξως αὐτὸν ἐπὶ τούτοις ἀποδεξαμένου καὶ φιλανθρώπως, ὁ μὲν Τιμόλαος περιχαρὴς ἦν, ὑπολαβὼν καθῖχθαι τῆς ἐπιβολῆς, ὁ δὲ Φιλοποίμην ἥξειν 4
ἔφη μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν Λακεδαίμονα· θέλειν γὰρ εὐχαριστῆσαι πᾶσι τοῖς ἄρχουσι περὶ τούτων. ἐλθὼν δὲ μετὰ ταῦτα καὶ κληθεὶς εἰς τὸ συνέδριον 5
πάλαι μὲν ἔφη γιγνώσκειν τὴν τῶν Λακεδαιμονίων πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, μάλιστα δ' ἐκ τοῦ νῦν προτεινομένου στεφάνου καὶ τῆς τοιαύτης τιμῆς. τὴν μὲν 6
οὖν προαίρεσιν αὐτῶν ἔφησεν ἀποδέχεσθαι, τῷ δὲ χειρισμῷ δυσωπεῖσθαι· δεῖν γὰρ οὐ τοῖς φίλοις δίδοσθαι τὰς τοιαύτας τιμὰς καὶ τοὺς στεφάνους, ἐξ ὧν ὁ περιθέμενος οὐδέποτε μὴ τὸν ἰὸν ἐκνίψηται, πολὺ δὲ μᾶλλον τοῖς ἐχθροῖς, ἵνα οἱ μὲν φίλοι τη- 7
ροῦντες τὴν παρρησίαν πιστεύωνται παρὰ τοῖς Ἀχαι-

οἷς, ἐπὰν πρόθωνται τῇ πόλει βοηθεῖν, οἱ δὲ ἐχθροὶ καταπιόντες τὸ δέλεαρ ἢ συνηγορεῖν αὐτοῖς ἀναγκάζωνται ἢ σιωπῶντες μηδὲν δύνωνται βλάπτειν.

8 Ὅτι οὐχ ὅμοιόν ἐστιν ἐξ ἀκοῆς περὶ πραγμάτων διαλαμβάνειν καὶ γενόμενον αὐτόπτην, ἀλλὰ καὶ μέγα διαφέρει, πολὺ δέ τι συμβάλλεσθαι πέφυκεν ἑκάστοις ἡ κατὰ τὴν ἐνάργειαν πίστις. [Exc. Vat. p. 409—411 M. 61 H.]

16 Ἐγκαλέσας τι τοῖς Λακεδαιμονίοις στρατηγῶν ὁ (22, 23) Φιλοποίμην, τὰς μὲν φυγὰς κατήγαγεν εἰς τὴν πόλιν, ὀγδοήκοντα δὲ Σπαρτιάτας ἀπέκτεινεν, ὥς Πολύβιός φησίν. [Plut. Philop. c. 16.]

17 Ὅτι τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον σπανίως εἴωθε συντρέχειν καὶ σπάνιοι τῶν ἀνδρῶν εἰσιν οἱ δυνάμενοι ταῦτα συνάγειν καὶ συναρμόζειν πρὸς ἄλληλα· κατὰ μὲν γὰρ τὸ πολὺ πάντες ἴσμεν διότι τό τε καλὸν φεύγει τὴν τοῦ παραυτίκα λυσιτελοῦς φύσιν καὶ 2 τὸ λυσιτελὲς τὴν τοῦ καλοῦ· πλὴν ὁ Φιλοποίμην προέθετο ταῦτα, καὶ καθίκετο τῆς ἐπιβολῆς. καλὸν μὲν γὰρ τὸ κατάγειν τοὺς αἰχμαλώτους φυγάδας εἰς τὴν Σπάρτην, συμφέρον δὲ τὸ ταπεινῶσαι τὴν τῶν Λακεδαιμονίων πόλιν . . . . . . τοὺς δεδορυφορηκότας τῇ τῶν . . . . θεωρῶν δή τι πάσης βασιλείας ἐν μακροτέρῳ τὰ χρήματα ἢ καὶ τῇ φύσει νουνεχὴς ὢν καὶ στρατηγικός, περιεβ. . . . . . . καί ποτε γένοιτο κομιδὴ τῶν ἔξω πο[ρευο]μένων χρημάτων, ἐμ[πεσούσης] ἔτι τῆς πράξεως τῆς περὶ τὸν Ἀριαράθην εἰς τὴν παροιμίαν. ἔχοντες γὰρ ἐπι . . . δια . . . . . . οι τοῖς πολεμίοις ἐγένοντο. Ὅτι τῶν Ῥωμαίων κατὰ τὴν ἐπάνοδον παρὰ τῶν Θρᾳκῶν πολλοῦ δεῖν . . . . ἀναγκαίους Ῥωμαίων . . . .

. . . . . οὐκ ἂν φήσειε κακῶς . . . . εὐμαρὲς φυλακὴν ... ἅμα ...... δυσχερὲς ... γὰρ μόνον ἐφ' ἃς ἂν περὶ τοὺς ἰδιωτικοὺς ἀνθρώπους τοῦτο συμβαῖνον . . αἷς πολλαπλασίους ἔστιν εὑρεῖν . . . . . ησαμένους . . . . ἐὰν τῶν φ . . . . καὶ τὰς πράξεις . . . . εὐλογίαις . . . .

βασιλέα καὶ θεῶν αἷμα τοῦτον λέγοντες καταχ[ρώ]μενοι τεύξεσθαί τινος ἐλέου καὶ συγγνώμης ἐπὶ τη . . . . σασθαι τὸν βασιλέα. πότερος .... εὐλογεῖται· καλλίων γε μὴν καὶ βασιλικώτερος........... ἀθετηθῆναι γὰρ ὑφ' ἑτέρων κρεῖττον ἦν ἢ πρότερον αὐτὸν ἀθετεῖν τὰς πίστεις, καὶ μὴν ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ πρότερος ἀδικεῖν τοὺς πέλας· ἐπεί γε τὸν . . . . καὶ θείους φασὶ σύμπασαν . . . . [φιλοτι]μού[μενον] μὲν ἔγγιστα τῆς θείας φύσεως γενέσθαι, ... ἐκείνους τυγχάνειν τιμῶν, ἢ . . . . μίαν· θεὸς γὰρ οὐδεὶς πρότερος κακῶς ποιεῖ τοὺς . . . . . κακῶς . . . . . διὰ τὸ δέος τοῦ μάλιστα μετα . . . .

θαυμάζουσι μὲν πάντες Φί[λιππον . . . . . . μεγα[λοψυχίᾳ], ὅτι κακῶς οὐ μόνον ἀκούων, ἀλλὰ καὶ 18
πάσχων ὑπ' Ἀθηναίων, νικήσας αὐτοὺς τὴν περὶ Χαιρώνειαν μάχην τοσοῦτον ἀπέσχε τοῦ χρήσασθαι τῷ καιρῷ πρὸς τὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν βλάβην ὥστε

τοὺς μὲν τεθνεῶτας τῶν Ἀθηναίων ἐκέλευσε θάψαι,
τοὺς δ' αἰχμαλώτους χωρὶς λύτρων προσαμφιέσας
2 ἐξαπέστειλε τοῖς ἀναγκαίοις· μιμοῦνται δ' ἥκιστα
τὴν τοιαύτην προαίρεσιν, ἁμιλλῶνται δὲ τοῖς θυμοῖς
καὶ ταῖς τιμωρίαις πρὸς τούτους, οὓς πολεμοῦσι τού-
των αὐτῶν ἕνεκα. [Exc. Vat. p. 411—412 M. 61—63 H.]

19 Ὅτι Πτολεμαῖος ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου ὅτε τὴν
(23, 16) Λύκων πόλιν ἐπολιόρκησε, καταπλαγέντες τὸ γεγονὸς
οἱ δυνάσται τῶν Αἰγυπτίων ἔδωκαν σφᾶς αὐτοὺς εἰς
2 τὴν τοῦ βασιλέως πίστιν. οἷς κακῶς ἐχρήσατο καὶ
3 εἰς κινδύνους πολλοὺς ἐνέπεσεν. παραπλήσιον δέ τι
συνέβη καὶ κατὰ τοὺς καιρούς, ἡνίκα Πολυκράτης
4 τοὺς ἀποστάτας ἐχειρώσατο. οἱ γὰρ περὶ τὸν Ἀθίνιν
καὶ Παυσίραν καὶ Χέσουφον καὶ τὸν Ἰρόβαστον, οἵ-
περ ἦσαν ἔτι διασωζόμενοι τῶν δυναστῶν, εἴξαντες
τοῖς πράγμασι παρῆσαν εἰς τὴν Σάιν, σφᾶς αὐτοὺς
5 εἰς τὴν τοῦ βασιλέως ἐγχειρίζοντες πίστιν· ὁ δὲ
Πτολεμαῖος ἀθετήσας τὰς πίστεις καὶ δήσας τοὺς
ἀνθρώπους γυμνοὺς ταῖς ἁμάξαις εἷλκε, καὶ μετὰ
6 ταῦτα τιμωρησάμενος ἀπέκτεινε. καὶ παραγενόμενος
εἰς τὴν Ναύκρατιν μετὰ τῆς στρατιᾶς, καὶ παραστή-
σαντος αὐτῷ τοὺς ἐξενολογημένους ἄνδρας ἐκ τῆς
Ἑλλάδος Ἀριστονίκου, προσδεξάμενος τούτους ἀπέ-
7 πλευσεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τῶν μὲν τοῦ πολέ-
μου πράξεων οὐδεμιᾶς κεκοινωνηκὼς διὰ τὴν Πολυ-
κράτους ἀδικοδοξίαν, καίπερ ἔχων ἔτη πέντε καὶ εἴ-
κοσιν.

20 Ὅτι Ἀπολλωνὶς ἡ Ἀττάλου τοῦ πατρὸς Εὐμένους
(23, 8) τοῦ βασιλέως γαμετὴ Κυζικηνὴ ἦν, γυνὴ διὰ πλείους
2 αἰτίας ἀξία μνήμης καὶ παρασημασίας. καὶ γὰρ ὅτι
δημότις ὑπάρχουσα βασίλισσα ἐγεγόνει, καὶ ταύτην
διεφύλαξε τὴν ὑπεροχὴν μέχρι τῆς τελευταίας, οὐχ

ἑταιρικὴν προσφερομένη πιθανότητα, σωφρονικὴν δὲ
καὶ πολιτικὴν σεμνότητα καὶ καλοκἀγαθίαν, δικαία
τυγχάνειν τῆς ἐπ' ἀγαθῷ μνήμης ἐστίν· καὶ καθό- 3
λου, ὅτι τέτταρας υἱοὺς γεννήσασα πρὸς πάντας τού-
τους ἀνυπέρβλητον διεφύλαξε τὴν εὔνοιαν καὶ φιλο-
στοργίαν μέχρι τῆς τοῦ βίου καταστροφῆς, καίτοι
χρόνον οὐκ ὀλίγον ὑπερβιώσασα τἀνδρός. πλὴν οἵ 4
γε περὶ τὸν Ἄτταλον ἐν τῇ παρεπιδημίᾳ καλὴν πε-
ριεποιήσαντο φήμην, ἀποδιδόντες τῇ μητρὶ τὴν κα-
θήκουσαν χάριτα καὶ τιμήν· ἄγοντες γὰρ ἐξ ἀμφοῖν 5
τοῖν χεροῖν μέσην αὐτῶν τὴν μητέρα περιῇσαν τά θ'
ἱερὰ καὶ τὴν πόλιν μετὰ τῆς θεραπείας. ἐφ' οἷς οἱ 6
θεώμενοι μεγάλως τοὺς νεανίσκους ἀπεδέχοντο καὶ
κατηξίουν, καὶ μνημονεύοντες τῶν περὶ τὸν Κλέοβιν 7
καὶ Βίτωνα συνέκρινον τὰς αἱρέσεις αὐτῶν, καὶ τὸ
τῆς προθυμίας τῆς ἐκείνων λαμπρὸν τῷ τῆς ὑπερ-
οχῆς τῶν βασιλέων ἀξιώματι συναναπληροῦντες. ταῦ- 8
τα δ' ἐτελέσθη ἐν Κυζίκῳ μετὰ τὴν διάλυσιν τὴν
πρὸς Προυσίαν τὸν βασιλέα.

Ὅτι Ὀρτιάγων ὁ βασιλεὺς τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ Γαλα- 21
τῶν ἐπεβάλετο τὴν ἁπάντων τῶν Γαλατῶν δυναστείαν
εἰς αὑτὸν μεταστῆσαι, καὶ πολλὰ πρὸς τοῦτο τὸ μέ- 2
ρος ἐφόδια προσεφέρετο καὶ φύσει καὶ τριβῇ. καὶ 3
γὰρ εὐεργετικὸς ἦν καὶ μεγαλόψυχος καὶ κατὰ τὰς
ἐντεύξεις εὔχαρις καὶ συνετός· τὸ δὲ συνέχον παρὰ 4
Γαλάταις ἀνδρώδης ἦν καὶ δυναμικὸς πρὸς τὰς πολε-
μικὰς χρείας.

Ὅτι Ἀριστόνικος ὁ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως 22
Αἰγύπτου εὐνοῦχος μὲν ἦν, ἐκ παιδίου δ' ἐγεγόνει (23, 17)
σύντροφος τῷ βασιλεῖ. τῆς δ' ἡλικίας προβαινούσης 2
ἀνδρωδεστέραν εἶχεν ἢ κατ' εὐνοῦχον τόλμαν καὶ προ-
αίρεσιν· καὶ γὰρ φύσει στρατιωτικὸς ἦν καὶ τὴν πλεί- 3

στην ἐποιεῖτο διατριβὴν ἐν τούτοις καὶ περὶ ταῦτα.
4 παραπλησίως δὲ καὶ κατὰ τὰς ἐντεύξεις ἱκανὸς ὑπῆρ-
5 χε καὶ τὸν κοινὸν νοῦν εἶχεν, ὃ σπάνιόν ἐστι. πρὸς
δὲ τούτοις πρὸς εὐεργεσίαν ἀνθρώπων ἐπεφύκει κα-
λῶς. [Exc. Peir. p. 113—114.]

23 *Αἰτωλοὶ ὑπὸ τοῦ τῶν Ῥωμαίων ὑπάτου Μάρκου*
πολιορκούμενοι τῇ προσβολῇ τῶν μηχανημάτων καὶ
2 *τῶν κριῶν γενναίως ἀντιπαρετάξαντο.* οὗτος γὰρ
ἀσφαλισάμενος τὰ κατὰ τὰς στρατοπεδείας συνίστατο
μεγαλομερῶς τὴν πολιορκίαν καὶ τρία μὲν ἔργα κατὰ
τὸ Πύρρειον προσῆγε διὰ τῶν ἐπιπέδων τόπων,
διεστῶτα μὲν ἀπ᾽ ἀλλήλων, παράλληλα δέ· τέταρτον
δὲ κατὰ τὸ Ἀσκληπιεῖον, πέμπτον δὲ κατὰ τὴν ἀκρό-
3 πολιν. γιγνομένης δὲ τῆς προσαγωγῆς ἐνεργοῦ κατὰ
πάντας ἅμα τοὺς τόπους ἐκπληκτικὴν συνέβαινε γί-
γνεσθαι τοῖς ἔνδον τὴν τοῦ μέλλοντος προσδοκίαν.
4 τῶν δὲ κριῶν τυπτόντων ἐνεργῶς τὰ τείχη, καὶ τῶν
δορυδρεπάνων ἀποσυρόντων τὰς ἐπάλξεις, ἐπειρῶντο
μὲν οἱ κατὰ τὴν πόλιν ἀντιμηχανᾶσθαι πρὸς ταῦτα,
τοῖς μὲν κριοῖς διὰ κεραιῶν ἐνιέντες σηκώματα μο-
5 λύβδινα καὶ λίθους καὶ στύπη δρύινα· τοῖς δὲ δρε-
πάνοις σιδηρᾶς περιτιθέντες ἀγκύρας, καὶ κατασπῶν-
τες ταῦτα εἴσω τοῦ τείχους, ὥστε ἐπὶ τὴν ἔπαλξιν
συντριβέντος τοῦ δόρατος ἐγκρατεῖς γίγνεσθαι τῶν
6 δρεπάνων. τὸ δὲ πλεῖον ἐπεξιόντες ἐμάχοντο γεν-
ναίως, ποτὲ μὲν ἐπιτιθέμενοι νύκτωρ τοῖς ἐπικοι-
τοῦσιν ἐπὶ τῶν ἔργων, ποτὲ δὲ τοῖς ἐφημερεύουσι
μεθ᾽ ἡμέραν προφανῶς ἐγχειροῦντες, καὶ τριβὴν
ἐνεποίουν τῇ πολιορκίᾳ. [Hero Poliorc. p. 324, et
1—6. ἐγχειροῦντες — Πολιορκίαι διαφόρων πόλεων
post Iosephum ed. Didot. vol. 2, p. 16—17.]

7 *Τοῦ γὰρ Νικάνδρου ἐκτὸς ἀναστρεφομένου, καὶ*

πέμψαντος πεντακοσίους ἱππεῖς εἰς τὴν πόλιν, οἳ καὶ
παραβιασάμενοι τὸν μεταξὺ χάρακα τῶν πολεμίων
εἰσέφρησαν εἰς τὴν πόλιν, * παραγγείλας, καθ' ἣν 8
ἐτάξαντο ἡμέραν, αὐτοὺς μὲν ἐξελθόντας * ποιήσα-
σθαι, συνεπιλαβέσθαι δὲ αὐτὸν τούτοις τοῦ κινδύ-
νου. καὶ αὐτῶν μὲν εὐψύχως τῆς πόλεως ἐξορμησάν- 9
των, καὶ γενναίως ἀγωνισαμένων, τοῦ δὲ Νικάνδρου
καθυστερήσαντος, εἴτε καταπλαγέντος τὸν κίνδυνον
εἴτε καὶ ἀναγκαῖα νομίσαντος ἐν οἷς διέτριβε πράγμα-
σιν, ἡττήθησαν τῆς ἐπιβολῆς. [Hero ib. p. 321—322.]

Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι συνεχῶς ἐνεργοῦντες τοῖς κριοῖς 24
ἀεί τι παρέλυον τῶν τειχῶν· οὐ μὴν εἴς γε τὴν πό- 2 3
λιν ἐδύναντο βιάσασθαι διὰ τῶν πτωμάτων, τῷ καὶ
τὴν ἀντοικοδομίαν ὑπὸ τῶν ἔνδον ἐνεργὸν εἶναι καὶ
μάχεσθαι γενναίως ἐπὶ τοῦ πίπτοντος μέρους τοὺς
Αἰτωλούς. διόπερ ἀπορούμενοι κατήντησαν ἐπὶ τὸ 4
μεταλλεύειν καὶ χρῆσθαι τοῖς ὀρύγμασιν ὑπὸ γῆς. ἀλλὰ 5
καὶ ταύτης τῆς μηχανῆς ἀπεκρούσθησαν, στρατηγι-
κώτερον τῶν ἔνδον ἀντιπαραταξαμένων, ὡς προϊὼν
ὁ λόγος δηλώσει, καὶ αἰσθομένων τὸ τούτων εὕρημα.
ἀσφαλισάμενοι δὲ τὸ μέσον ἔργον τῶν τριῶν τῶν 6
προϋπαρχόντων, καὶ σκεπάσαντες ἐπιμελῶς τὴν σύ-
ριγγα τοῖς γέρροις, προεβάλοντο στοὰν παράλληλον τῷ
τείχει σχεδὸν ἐπὶ δύο πλέθρα. καὶ λαβόντες ἀρχὴν 7
ἐκ ταύτης ὤρυττον ἀδιαπαύστως καὶ τὴν νύκτα καὶ
τὴν ἡμέραν ἐκ διαδοχῆς. ἐφ' ἱκανὰς μὲν οὖν ἡμέρας 8
ἐλάνθανον τοὺς ἔνδον φέροντες ἔξω τὸν χοῦν διὰ τῆς

12. Ante τῶν Hero: πολλαὶ γὰρ πόλεις καὶ μετὰ τὴν τῶν τειχῶν καταστροφὴν περιεγένοντο τῶν ἐναντίων, ὥσπερ καὶ Ἀμβρακία. τῶν γὰρ Ῥωμαίων σ. βιαζομένων τ. κ. τὸ τεῖχος ἀεί τι. — 16. διόπερ — 17. ὑπὸ γῆς] ὅθεν καὶ ἀπελπίσαντες τοῦ διὰ τῆς βίας ἑλεῖν τὴν πόλιν πρὸς τὸ ὑπορύττειν ὥρμησαν Hero. — 17. ἀλλὰ — 20. εὕρημα om. Πολιορκίαι.

9 σύριγγος. ὡς δὲ μέγας ὁ σωρὸς ἐγένετο τῆς ἐκφερο-
μένης γῆς καὶ σύνοπτος τοῖς ἐκ τῆς πόλεως, οἱ προε-
στῶτες τῶν πολιορκουμένων ὤρυττον τάφρον ἔσωθεν
ἐνεργῶς παράλληλον τῷ τείχει καὶ τῇ στοᾷ τῇ πρὸ
10 τῶν πύργων. ἐπειδὴ δὲ βάθος ἔσχεν ἱκανόν, ἑξῆς
ἔθηκαν παρὰ τὸν ἕνα τοῖχον τῆς τάφρου τὸν ἐγγὺς
τῷ τείχει χαλκώματα συνεχῆ, λεπτότατα ταῖς κατα-
11 σκευαῖς, οἷον λεκάνας καὶ ἕτερα ὅμοια τούτοις· καὶ
παρὰ ταῦτα διὰ τῆς τάφρου παριόντες ἠκροῶντο τοῦ
12 ψόφου τῶν ὀρυττόντων ἔξωθεν. ἐπεὶ δὲ ἐσημειώ-
σαντο τὸν τόπον, καθ' ὃν ἐδήλου τινὰ τῶν χαλκω-
μάτων διὰ τῆς συμπαθείας, ἀντήχουν γὰρ πρὸς τὸν
ἐκτὸς ψόφον, ὤρυττον ἔσωθεν ἐπικαρσίαν πρὸς τῇ
ὑπαρχούσῃ ἄλλην κατὰ γῆς τάφρον ὑπὸ τὸ τεῖχος,
στοχαζόμενοι τοῦ συμπεσεῖν ἐναντίοι τοῖς πολεμίοις.
13 ταχὺ δὲ τούτου γενομένου, διὰ τὸ τοὺς Ῥωμαίους μὴ
μόνον ἀφῖχθαι πρὸς τὸ τεῖχος ὑπὸ γῆς, ἀλλὰ καὶ
διεστυλωκέναι τόπον ἱκανὸν τοῦ τείχους ἐφ' ἑκάτε-
14 ρον τὸ μέρος τοῦ μετάλλου, συνέπεσον ἀλλήλοις. καὶ
τὸ μὲν πρῶτον ἐμάχοντο ταῖς σαρίσαις ὑπὸ γῆν· ἐπεὶ
δ' οὐδὲν ἠδύναντο μέγα ποιεῖν διὰ τὸ προβάλλεσθαι
15 θυρεοὺς καὶ γέρρα πρὸ αὑτῶν ἀμφοτέρους, τὸ τηνι-
κάδε ὑπέθετό τις τοῖς πολιορκουμένοις πίθον προ-
θεμένους ἁρμοστὸν κατὰ τὸ πλάτος τῷ μετάλλῳ τρυ-
πῆσαι τὸν πυθμένα καὶ διώσαντας αὐλίσκον σιδη-
ροῦν ἴσον τῷ τεύχει πλῆσαι τὸν πίθον [τῷ] πτίλῳ
λεπτῷ καὶ πυρὸς παντελῶς μικρὸν ἐμβαλεῖν ὑπ'
16 αὐτὸ τὸ τοῦ πίθου περιστόμιον· κἄπειτα σιδηροῦν
πῶμα τρημάτων πλῆρες τῷ στόματι περιθέντας ἀσφα-
λῶς εἰσάγειν διὰ τοῦ μετάλλου, νεύοντι τῷ στόματι
17 πρὸς τοὺς ὑπεναντίους· ὁπότε δὲ ἐγγίσαιεν τοῖς πο-
λεμίοις, περισάξαντας τὰ χείλη τοῦ πίθου πανταχό-

θεν τρήματα δύο καταλιπεῖν ἐξ ἑκατέρου τοῦ μέρους,
δι' ὧν διωθοῦντες τὰς σαρίσας οὐκ ἐάσουσι προσιέ-
ναι τῷ πίθῳ τοὺς ὑπεναντίους· μετὰ δὲ ταῦτα λα- 18
βόντας ἀσκόν, οἷς οἱ χαλκεῖς χρῶνται, καὶ προσαρμό-
σαντας πρὸς τὸν αὐλὸν τὸν σιδηροῦν φυσᾶν ἐνερ-
γῶς τὸ πρὸς τῷ στόματι πῦρ ἐν τοῖς πτίλοις ἐγκείμε-
νον, κατὰ τοσοῦτον ἐπαγομένους ἀεὶ τὸν αὐλὸν ἐκτός, 19
καθ' ὅσον ἂν ἐκκάηται τὰ πτίλα. γενομένων δὲ πάντων 20
καθάπερ προείρηται, τό τε πλῆθος τοῦ καπνοῦ συνέ-
βαινε πολὺ γίγνεσθαι καὶ τῇ δριμύτητι διαφέρον διὰ
τὴν φύσιν τῶν πτίλων, φέρεσθαί τε πᾶν εἰς τὸ τῶν
πολεμίων μέταλλον. ὥστε καὶ λίαν κακοπαθεῖν καὶ 21
δυσχρηστεῖσθαι τοὺς Ῥωμαίους, οὔτε κωλύειν οὔτε
ὑπομένειν δυναμένους ἐν τοῖς ὀρύγμασι τὸν καπνόν.
τοιαύτην δὲ λαμβανούσης τριβὴν τῆς πολιορκίας ὁ 22
στρατηγὸς τῶν Αἰτωλῶν πρεσβεύειν ἔγνω πρὸς τὸν
στρατηγὸν τῶν Ῥωμαίων. [Hero ib. p. 325 et inde a
24, 1. Πολιορκίαι p. 17—18.]

FRAGMENTA LIBRI XXII.

1 Ὅτι ἤδη τῆς θερείας ἐνισταμένης μετὰ τὴν νίκην
τῶν Ῥωμαίων τὴν πρὸς Ἀντίοχον παρῆν ὅ τε βασι-
λεὺς Εὐμένης οἵ τε παρ' Ἀντιόχου πρέσβεις, οἵ τε
παρὰ τῶν Ῥοδίων, ὁμοίως δὲ καὶ παρὰ τῶν ἄλλων·
2 σχεδὸν γὰρ ἅπαντες οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν εὐθέως μετὰ
τὸ γενέσθαι τὴν μάχην ἔπεμπον πρεσβευτὰς εἰς τὴν
Ῥώμην, διὰ τὸ πᾶσι τότε καὶ πάσας τὰς ὑπὲρ τοῦ
3 μέλλοντος ἐλπίδας ἐν τῇ συγκλήτῳ κεῖσθαι. ἅπαν-
τας μὲν οὖν τοὺς παραγενομένους ἀπεδέχετο φιλαν-
θρώπως ἡ σύγκλητος, μεγαλομερέστατα δὲ καὶ κατὰ
τὴν ἀπάντησιν καὶ τὰς τῶν ξενίων παροχὰς Εὐμένη
4 τὸν βασιλέα, μετὰ δὲ τοῦτον τοὺς Ῥοδίους. ἐπειδὴ
δ' ὁ τῆς ἐντεύξεως καιρὸς ἦλθεν, εἰσεκαλέσαντο πρῶ-
τον τὸν βασιλέα, καὶ λέγειν ἠξίουν μετὰ παρρησίας
5 ὧν βούλεται τυχεῖν παρὰ τῆς συγκλήτου. τοῦ δ'
Εὐμένους φήσαντος διότι εἰ καὶ παρ' ἑτέρων τυχεῖν
τινος ἐβούλετο φιλανθρώπου, Ῥωμαίοις ἂν ἐχρήσατο
συμβούλοις πρὸς τὸ μήτ' ἐπιθυμεῖν μηδενὸς παρὰ
τὸ δέον μήτ' ἀξιοῦν μηδὲν πέρα τοῦ καθήκοντος·
6 ὁπότε δ' αὐτῶν πάρεστι δεόμενος Ῥωμαίων, ἄριστον
εἶναι νομίζει τὸ διδόναι τὴν ἐπιτροπὴν ἐκείνοις καὶ
7 περὶ αὑτοῦ καὶ περὶ τῶν ἀδελφῶν· τῶν δὲ πρεσβυ-
τέρων τινὸς ἀναστάντος, καὶ κελεύοντος μὴ κατορ-
ρωδεῖν, ἀλλὰ λέγειν τὸ φαινόμενον, διότι πρόκειται

τῇ συγκλήτῳ πᾶν αὐτῷ χαρίζεσθαι τὸ δυνατόν, ἔμει-
νεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς γνώμης. χρόνου δ' ἐγγιγνομένου 8
ὁ μὲν βασιλεὺς ἐξεχώρησεν, ἡ δὲ ἐντὸς ἐβουλεύετο
τί δεῖ ποιεῖν. ἔδοξεν οὖν τὸν Εὐμένη παρακαλεῖν 9
αὐτὸν ὑποδεικνύναι θαρροῦντα περὶ ὧν πάρεστιν·
καὶ γὰρ εἰδέναι τὰ διαφέροντα τοῖς ἰδίοις πράγμασιν
ἐκεῖνον ἀκριβέστερον καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν. δοξάν- 10
των δὲ τούτων εἰσεκλήθη, καὶ τῶν πρεσβυτέρων τι-
νὸς ἀποδείξαντος τὰ δεδογμένα, λέγειν ἠναγκάσθη
περὶ τῶν προκειμένων. ἔφασκεν οὖν ἄλλο μὲν οὐδὲν 2
ἂν εἰπεῖν περὶ τῶν καθ' αὑτόν, ἀλλὰ μεῖναι ἐπὶ τῆς
αὐτῆς γνώμης, τελέως διδοὺς ἐκείνοις τὴν ἐξουσίαν·
ἕνα δὲ τόπον ἀγωνιᾶν τὸν κατὰ τοὺς Ῥοδίους· διὸ 2
καὶ προῆχθαι νῦν εἰς τὸ λέγειν ὑπὲρ τῶν ἐνεστώτων.
ἐκείνους γὰρ παρεῖναι μὲν οὐδὲν ἧττον ὑπὲρ τοῦ τῆς 3
σφετέρας πατρίδος συμφέροντος σπουδάζοντας ἤπερ
αὐτὸς ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀρχῆς φιλοτιμεῖσθαι κατὰ τὸ
παρόν· τοὺς δὲ λόγους αὐτῶν τὴν ἐναντίαν ἔμφασιν 4
ἔχειν τῇ προθέσει τῇ κατὰ τὴν ἀλήθειαν. τοῦτο δ'
εἶναι ῥᾴδιον καταμαθεῖν. ἐρεῖν μὲν γὰρ αὐτούς, 5
ἐπειδὰν εἰσπορευθῶσι, διότι πάρεισιν οὔτε παρ'
ὑμῶν αἰτούμενοι τὸ παράπαν οὐδὲν οὔθ' ἡμᾶς βλά-
πτειν θέλοντες κατ' οὐδένα τρόπον, πρεσβεύονται δὲ
περὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν τὴν Ἀσίαν κατοικούντων
Ἑλλήνων. τοῦτο δ' οὐχ οὕτως αὐτοῖς εἶναι κεχαρι- 6
σμένον φήσουσιν ὡς ὑμῖν καθῆκον καὶ τοῖς γεγονό-
σιν ἔργοις ἀκόλουθον. ἡ μὲν οὖν διὰ τῶν λόγων 7
φαντασία τοιαύτη τις αὐτῶν ἔσται· τὰ δὲ κατὰ τὴν
ἀλήθειαν τὴν ἐναντίαν ἔχοντα τούτοις εὑρεθήσεται
διάθεσιν. τῶν γὰρ πόλεων ἐλευθερωθεισῶν ὡς αὐ- 8
τοὶ παρακαλοῦσι, τὴν μὲν τούτων συμβήσεται δύνα-
μιν αὐξηθῆναι πολλαπλασίως, τὴν δὲ ἡμετέραν τρό-

9 που τινὰ καταλυθῆναι. τὸ γὰρ τῆς ἐλευθερίας ὄνο-
μα καὶ τῆς αὐτονομίας ἡμῖν μὲν ἄρδην ἀποσπάσει
πάντας οὐ μόνον τοὺς νῦν ἐλευθερωθησομένους,
ἀλλὰ καὶ τοὺς πρότερον ἡμῖν ὑποταττομένους, ἐπει-
δὰν ὑμεῖς ἐπὶ ταύτης ὄντες φανεροὶ γένησθε τῆς
10 προαιρέσεως, τούτοις δὲ προσθήσει πάντας. τὰ γὰρ
πράγματα φύσιν ἔχει τοιαύτην· δόξαντες γὰρ ἠλευ-
θερῶσθαι διὰ τούτους ὀνόματι μὲν ἔσονται σύμμαχοι
τούτων, τῇ δ' ἀληθείᾳ πᾶν ποιήσουσι τὸ κελευόμε-
νον ἑτοίμως, τῇ μεγίστῃ χάριτι γεγονότες ὑπόχρεοι.
11 διόπερ, ὦ ἄνδρες, ἀξιοῦμεν ὑμᾶς τοῦτον τὸν τόπον
ὑπιδέσθαι, μὴ λάθητε τοὺς μὲν παρὰ τὸ δέον αὔξον-
12 τες, τοὺς δὲ ἐλαττοῦντες τῶν φίλων ἀλόγως, ἅμα δὲ
τούτοις τοὺς μὲν πολεμίους γεγονότας εὐεργετοῦντες,
τοὺς δ' ἀληθινοὺς φίλους παρορῶντες καὶ κατολιγω-
3 ροῦντες τούτων. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τῶν ἄλλων, ὅτου
δέοι, παντὸς ἂν παραχωρήσαιμι τοῖς πέλας ἀφιλονί-
κως, περὶ δὲ τῆς ἡμετέρας φιλίας καὶ τῆς εἰς ὑμᾶς
εὐνοίας ἁπλῶς οὐδέποτ' ἂν οὐδενὶ τῶν ὄντων ἐκχω-
2 ρήσαιμι κατὰ δύναμιν. δοκῶ δὲ καὶ τὸν πατέρα τὸν
ἡμέτερον, εἴπερ ἔζη, τὴν αὐτὴν ἂν προέσθαι φωνὴν
3 ἐμοί. καὶ γὰρ ἐκεῖνος, πρῶτος μετασχὼν τῆς ὑμετέ-
ρας φιλίας καὶ συμμαχίας σχεδὸν πάντων τῶν κατὰ
τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα βασιλευόντων, εὐγενέστα-
τα διεφύλαξε ταύτην ἕως τῆς τελευταίας ἡμέρας, οὐ
μόνον κατὰ τὴν προαίρεσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς πρά-
4 ξεις. πάντων γὰρ ὑμῖν ἐκοινώνησε τῶν κατὰ τὴν
Ἑλλάδα πολέμων, καὶ πλείστας μὲν εἰς τούτους καὶ
πεζὰς καὶ ναυτικὰς δυνάμεις παρέσχετο τῶν ἄλλων
συμμάχων, πλείστην δὲ συνεβάλετο χορηγίαν καὶ
5 μεγίστους ὑπέμεινε κινδύνους· τέλος δ' εἰπεῖν κα-
τέστρεψε τὸν βίον ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις κατὰ τὸν

Φιλιππικὸν πόλεμον, παρακαλῶν Βοιωτοὺς εἰς τὴν
ὑμετέραν φιλίαν καὶ συμμαχίαν. ἐγὼ δὲ διαδεξάμε- 6
νος τὴν ἀρχὴν τὴν μὲν προαίρεσιν τὴν τοῦ πατρὸς
διεφύλαξα, ταύτην γὰρ οὐχ οἷόν τ' ἦν ὑπερθέσθαι,
τοῖς δὲ πράγμασιν ὑπερεθέμην. οἱ γὰρ καιροὶ τὴν 7
ἐκ πυρὸς βάσανον ἐμοὶ μᾶλλον ἢ ἐκείνῳ προσῆγον.
Ἀντιόχου γὰρ σπουδάζοντος ἡμῖν θυγατέρα δοῦναι 8
καὶ συνοικειωθῆναι τοῖς ὅλοις, διδόντος δὲ παραχρῆ-
μα μὲν τὰς πρότερον ἀπηλλοτριωμένας ἀφ' ἡμῶν πό-
λεις, μετὰ δὲ ταῦτα πᾶν ὑπισχνουμένου ποιήσειν, εἰ
μετάσχοιμεν τοῦ πρὸς ὑμᾶς πολέμου, τοσοῦτον ἀπέ- 9
σχομεν τοῦ προσδέξασθαί τι τούτων, ὡς πλείσταις
μὲν καὶ πεζαῖς καὶ ναυτικαῖς δυνάμεσι τῶν ἄλλων
συμμάχων ἠγωνίσμεθα μεθ' ὑμῶν πρὸς Ἀντίοχον,
πλείστας δὲ χορηγίας συμβεβλήμεθα πρὸς τὰς ὑμετέ-
ρας χρείας ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις καιροῖς, εἰς πάν-
τας δὲ τοὺς κινδύνους δεδώκαμεν αὑτοὺς ἀπροφασί-
στως μετά γε τῶν ὑμετέρων ἡγεμόνων. τὸ δὲ τε- 10
λευταῖον ὑπεμείναμεν συγκλεισθέντες εἰς αὐτὸν τὸν
Πέργαμον πολιορκεῖσθαι καὶ κινδυνεύειν ἅμα περὶ
τοῦ βίου καὶ τῆς ἀρχῆς διὰ τὴν πρὸς τὸν ὑμέτερον
δῆμον εὔνοιαν. ὥσθ' ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Ῥωμαῖοι, πολ- 4
λοὺς μὲν γεγονότας αὐτόπτας, πάντας δὲ γιγνώσκον-
τας διότι λέγομεν ἀληθῆ, δίκαιόν ἐστι τὴν ἁρμόζου-
σαν πρόνοιαν ποιήσασθαι περὶ ἡμῶν. καὶ γὰρ ἂν 2
πάντων γένοιτο δεινότατον, εἰ Μασσανάσσην μὲν τὸν
οὐ μόνον ὑπάρξαντα πολέμιον ὑμῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ
τελευταῖον καταφυγόντα πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἱππέων,
τοῦτον, ὅτι καθ' ἕνα πόλεμον τὸν πρὸς Καρχηδονί-
ους ἐτήρησε τὴν πίστιν, βασιλέα τῶν πλείστων με-
ρῶν τῆς Λιβύης πεποιήκατε, Πλεύρατον δέ, πράξαντα 3
μὲν ἁπλῶς οὐδέν, διαφυλάξαντα δὲ μόνον τὴν πίστιν,

μέγιστον τῶν κατὰ τὴν Ἰλλυρίδα δυναστῶν ἀναδε-
4 δείχατε, ἡμᾶς δὲ τοὺς διὰ προγόνων τὰ μέγιστα καὶ
κάλλιστα τῶν ἔργων ὑμῖν συγκατειργασμένους παρ᾽
5 οὐδὲν ποιήσεσθε. τί οὖν ἐστιν ὃ παρακαλῶ, καὶ τί-
6 νος φημὶ δεῖν ἡμᾶς τυγχάνειν παρ᾽ ὑμῶν; ἐρῶ μετὰ
παρρησίας, ἐπείπερ ἡμᾶς ἐξεκαλέσασθε πρὸς τὸ λέ-
7 γειν ὑμῖν τὸ φαινόμενον. εἰ μὲν αὐτοὶ κρίνετέ τινας
τόπους διακατέχειν τῆς Ἀσίας τῶν ὄντων μὲν ἐπὶ
τάδε τοῦ Ταύρου, ταττομένων δὲ πρότερον ὑπ᾽ Ἀν-
τίοχον, τοῦτο καὶ μάλιστα βουλοίμεθ᾽ ἂν ἰδεῖν γενό-
8 μενον· καὶ γὰρ ἀσφαλέστατα βασιλεύσειν ὑμῖν γει-
τνιῶντες ὑπολαμβάνομεν καὶ μάλιστα μετέχοντες τῆς
9 ὑμετέρας ἐξουσίας. εἰ δὲ τοῦτο μὴ κρίνετε ποιεῖν,
ἀλλ᾽ ἐκχωρεῖν τῆς Ἀσίας ὁλοσχερῶς, οὐδενί φαμεν
δικαιότερον εἶναι παραχωρεῖν ὑμᾶς τῶν ἐκ τοῦ πο-
10 λέμου γεγονότων ἄθλων ἤπερ ἡμῖν. νὴ Δία κα-
λόν ἐστι τοὺς δουλεύοντας ἐλευθεροῦν, εἴγε μὴ
11 μετ᾽ Ἀντιόχου πολεμεῖν ὑμῖν ἐτόλμησαν. ἐπεὶ δὲ
τοῦθ᾽ ὑπέμειναν, πολλῷ κάλλιον τὸ τοῖς ἀληθινοῖς
φίλοις τὰς ἁρμοζούσας χάριτας ἀποδιδόναι μᾶλλον ἢ
τοὺς πολεμίους γεγονότας εὐεργετεῖν.

5 Ὁ μὲν οὖν Εὐμένης ἱκανῶς εἰπὼν ἀπηλλάγη, τὸ
δὲ συνέδριον αὐτόν τε τὸν βασιλέα καὶ τὰ ῥηθέντα
φιλοφρόνως ἀπεδέχετο, καὶ πᾶν τὸ δυνατὸν προθύ-
2 μως εἶχεν αὐτῷ χαρίζεσθαι. μετὰ δὲ τοῦτον ἐβού-
λοντο μὲν εἰσάγειν Ῥοδίους. ἀφυστεροῦντος δέ τινος
τῶν πρεσβευτῶν εἰσεκαλέσαντο τοὺς Σμυρναίους.
3 οὗτοι δὲ πολλοὺς μὲν ἀπολογισμοὺς εἰσήνεγκαν περὶ
τῆς αὐτῶν εὐνοίας καὶ προθυμίας, ἣν παρέσχηνται
4 Ῥωμαίοις κατὰ τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον· οὔσης δὲ τῆς
περὶ αὐτῶν δόξης ὁμολογουμένης, διότι γεγόνασι
πάντων ἐκτενέστατοι τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας αὐτονομου-

μένων, οὐκ ἀναγκαῖον ἡγούμεθα εἶναι τοὺς κατὰ μέ-
ρος ἐκτίθεσθαι λόγους. ἐπὶ δὲ τούτοις εἰσῆλθον οἱ 5
Ῥόδιοι, καὶ βραχέα προενεγκάμενοι περὶ τῶν κατ'
ἰδίαν σφίσι πεπραγμένων εἰς Ῥωμαίους, ταχέως εἰς
τὸν περὶ τῆς πατρίδος ἐπανῆλθον λόγον. ἐν ᾧ μέγι- 6
στον αὐτοῖς ἔφασαν γεγονέναι σύμπτωμα κατὰ τὴν
πρεσβείαν, πρὸς ὃν οἰκειότατα διάκεινται βασιλέα
καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν, πρὸς τοῦτον αὐτοῖς ἀντι-
πεπτωκέναι τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. τῇ μὲν γὰρ 7
αὐτῶν πατρίδι δοκεῖν τοῦτο κάλλιστον εἶναι καὶ μά-
λιστα πρέπον Ῥωμαίοις, τὸ τοὺς ἐπὶ τῆς Ἀσίας Ἕλλη-
νας ἐλευθερωθῆναι καὶ τυχεῖν τῆς αὐτονομίας τῆς
ἅπασιν ἀνθρώποις προσφιλεστάτης, Εὐμένει δὲ καὶ
τοῖς ἀδελφοῖς ἥκιστα τοῦτο συμφέρειν· φύσει γὰρ 8
πᾶσαν μοναρχίαν τὸ μὲν ἴσον ἐχθαίρειν, ζητεῖν δὲ
πάντας, εἰ δὲ μή γ', ὡς πλείστους, ὑπηκόους εἶναι
σφίσι καὶ πειθαρχεῖν. ἀλλὰ καίπερ τοιούτων ὄντων 9
τῶν πραγμάτων, ὅμως ἔφασαν πεπεῖσθαι διότι καθί-
ξονται τῆς προθέσεως, οὐ τῷ πλεῖον Εὐμένους δύνα-
σθαι παρὰ Ῥωμαίοις, ἀλλὰ τῷ δικαιότερα φαίνεσθαι
λέγοντες καὶ συμφορώτερα πᾶσιν ὁμολογουμένως.
εἰ μὲν γὰρ μὴ δυνατὸν ἦν ἄλλως Εὐμένει χάριν ἀπο- 10
δοῦναι Ῥωμαίους, εἰ μὴ παραδοῖεν αὐτῷ τὰς αὐτονο-
μουμένας πόλεις, ἀπορεῖν εἰκὸς ἦν περὶ τῶν ἐνεστώ-
των· ἢ γὰρ φίλον ἀληθινὸν ἔδει παριδεῖν ἢ τοῦ κα- 11
λοῦ καὶ καθήκοντος αὐτοῖς ὀλιγωρῆσαι καὶ τὸ τέλος
τῶν ἰδίων πράξεων ἀμαυρῶσαι καὶ καταβαλεῖν. εἰ 12
δ' ἀμφοτέρων τούτων ἱκανῶς ἔξεστι προνοηθῆναι,
τίς ἂν ἔτι περὶ τούτου διαπορήσειε; καὶ μὴν ὥσπερ 13
ἐν δείπνῳ πολυτελεῖ, πάντα ἔνεστιν ἱκανὰ πᾶσι καὶ
πλείω τῶν ἱκανῶν. καὶ γὰρ Λυκαονίαν καὶ Φρυγίαν 14
τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντου καὶ τὴν Πισιδικήν, πρὸς δὲ

ταύταις Χεῤῥόνησον καὶ τὰ προσοροῦντα ταύτῃ τῆς
Εὐρώπης ἔξεστιν ὑμῖν, οἷς ἂν βούλησθε προστιθέ-
15 ναι· ὧν ἕν τι προστεθὲν πρὸς τὴν Εὐμένους βασι-
λείαν δεκαπλασίαν αὐτὴν δύναται ποιεῖν τῆς νῦν
ὑπαρχούσης· πάντων δὲ τούτων ἢ τῶν πλείστων
αὐτῇ προσμερισθέντων, οὐδεμιᾶς ἂν γένοιτο τῶν
6 ἄλλων δυναστειῶν καταδεεστέρα. ἔξεστιν οὖν, ὦ
ἄνδρες Ῥωμαῖοι, καὶ τοὺς φίλους μεγαλομερῶς σω-
ματοποιῆσαι καὶ τὸ τῆς ἰδίας ὑποθέσεως λαμπρὸν
2 μὴ καταβαλεῖν. οὐ γάρ ἐστιν ὑμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις
ἀνθρώποις ταὐτὸ τέλος τῶν ἔργων, ἀλλ' ἕτερον.
3 οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες ὁρμῶσι πρὸς τὰς πράξεις
ὀρεγόμενοι τοῦ καταστρέψασθαι καὶ προσλαβεῖν πό-
4 λεις, χορηγίας, ναῦς· ὑμᾶς δὲ πάντων τούτων ἀπροσ-
δεήτους οἱ θεοὶ πεποιήκασι, πάντα τὰ κατὰ τὴν οἰ-
5 κουμένην τεθεικότες ὑπὸ τὴν ὑμετέραν ἐξουσίαν. τί-
νος οὖν ἔτι προσδεῖσθε, καὶ τίνος ἂν ἔτι δέοι πρό-
6 νοιαν ὑμᾶς ποιεῖσθαι τὴν ὀχυρωτάτην; δῆλον ὡς
ἐπαίνου καὶ δόξης παρ' ἀνθρώποις, ἃ καὶ κτήσα-
σθαι μέν ἐστι δυσχερές, δυσχερέστερον δὲ κτησαμέ-
7 νους διαφυλάξαι. γνοίητε δ' ἂν τὸ λεγόμενον οὕτως.
ἐπολεμήσατε πρὸς Φίλιππον καὶ πᾶν ὑπεμείνατε χά-
ριν τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας· τοῦτο γὰρ προέ-
θεσθε, καὶ τοῦθ' ὑμῖν ἆθλον ἐξ ἐκείνου τοῦ πολέ-
8 μου περιγέγονεν, ἕτερον δ' ἁπλῶς οὐδέν. ἀλλ' ὅμως
ηὐδοκεῖτε τούτῳ μᾶλλον ἢ τοῖς παρὰ Καρχηδονίων
9 φόροις· καὶ μάλα δικαίως· τὸ μὲν γὰρ ἀργύριόν ἐστι
κοινόν τι πάντων ἀνθρώπων κτῆμα, τὸ δὲ καλὸν καὶ
πρὸς ἔπαινον καὶ τιμὴν ἀνῆκον θεῶν καὶ τῶν ἔγγι-
10 στα τούτοις πεφυκότων ἀνδρῶν ἐστι. τοιγαροῦν
σεμνότατον τῶν ὑμετέρων ἔργων ἡ τῶν Ἑλλήνων
ἐλευθέρωσις. τούτῳ νῦν ἐὰν μὲν προσθῆτε τἀκόλου-

θον, τελειωθήσεται τὰ τῆς ὑμετέρας δόξης· ἐὰν δὲ
παρίδητε, καὶ ἡ πρὶν ἐλαττωθήσεται φανερῶς. ἡμεῖς 11
μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες, καὶ τῆς προαιρέσεως γεγονότες
αἱρετισταὶ καὶ τῶν μεγίστων ἀγώνων καὶ κινδύνων
ἀληθινῶν ὑμῖν μετεσχηκότες, καὶ νῦν οὐκ ἐγκαταλεί-
πομεν τὴν τῶν φίλων τάξιν, ἀλλ' ἅ γε νομίζομεν 12
ὑμῖν καὶ πρέπειν καὶ συμφέρειν, οὐκ ὠκνήσαμεν
ὑπομνῆσαι μετὰ παρρησίας, οὐδενὸς στοχασάμενοι
τῶν ἄλλων οὐδὲ περὶ πλείονος οὐδὲν ποιησάμενοι τοῦ
καθήκοντος αὑτοῖς. οἱ μὲν οὖν Ῥόδιοι ταῦτα εἰπόν- 13
τες πᾶσιν ἐδόκουν μετρίως καὶ καλῶς διειλέχθαι περὶ
τῶν προκειμένων.

Ἐπὶ δὲ τούτοις εἰσήγαγον τοὺς παρ' Ἀντιόχου 7
πρεσβευτὰς Ἀντίπατρον καὶ Ζεῦξιν. ὧν μετ' ἀξιώ- 2
σεως καὶ παρακλήσεως ποιησαμένων τοὺς λόγους,
εὐδόκησαν ταῖς γεγενημέναις ὁμολογίαις πρὸς τοὺς
περὶ τὸν Σκιπίωνα κατὰ τὴν Ἀσίαν, καὶ μετά τινας 3
ἡμέρας τοῦ δήμου συνεπικυρώσαντος ἔτεμον ὅρκια
περὶ τούτων πρὸς τοὺς περὶ τὸν Ἀντίπατρον. μετὰ 4
δὲ ταῦτα καὶ τοὺς ἄλλους εἰσῆγον, ὅσοι παρῆσαν ἀπὸ
τῆς Ἀσίας πρεσβεύοντες· ὧν ἐπὶ βραχὺ μὲν διήκου-
σαν, ἅπασι δὲ τὴν αὐτὴν ἔδωκαν ἀπόκρισιν. αὕτη δ' 5
ἦν ὅτι δέκα πρεσβεύοντας ἐξαποστελοῦσι τοὺς ὑπὲρ
ἁπάντων τῶν ἀμφισβητουμένων ταῖς πόλεσι διαγνω-
σομένους. δόντες δὲ ταύτας τὰς ἀποκρίσεις μετὰ 6
ταῦτα κατέστησαν δέκα πρεσβευτάς, οἷς περὶ μὲν τῶν
κατὰ μέρος ἔδωκαν τὴν ἐπιτροπήν, περὶ δὲ τῶν ὅλων 7
αὐτοὶ διέλαβον ὅτι δεῖ τῶν ἐπὶ τάδε τοῦ Ταύρου
κατοικούντων, ὅσοι μὲν ὑπ' Ἀντίοχον ἐτάττοντο, τού-
τους Εὐμένει δοθῆναι πλὴν Λυκίας καὶ Καρίας τὰ
μέχρι τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ, ταῦτα δὲ Ῥοδίων
ὑπάρχειν, τῶν δὲ πόλεων τῶν Ἑλληνίδων ὅσαι μὲν 8

Ἀττάλῳ φόρον ὑπετέλουν, ταύτας τὸν αὐτὸν Εὐμένει
τελεῖν, ὅσαι δὲ Ἀντιόχῳ, μόνον ταύταις ἀφεῖσθαι
9 τὸν φόρον. δόντες δὲ τοὺς τύπους τούτους ὑπὲρ τῆς
ὅλης διοικήσεως, ἐξέπεμπον τοὺς δέκα πρὸς Γνάιον
10 τὸν ὕπατον εἰς τὴν Ἀσίαν. ἤδη δὲ τούτων διῳκημέ-
νων, προσῆλθον αὖθις οἱ Ῥόδιοι πρὸς τὴν σύγκλη-
τον, ἀξιοῦντες περὶ Σόλων τῶν Κιλικίων· διὰ γὰρ
τὴν συγγένειαν ἔφασαν καθήκειν αὑτοῖς προνοεῖσθαι
11 τῆς πόλεως ταύτης. εἶναι γὰρ Ἀργείων ἀποίκους
Σολεῖς, καθάπερ καὶ Ῥοδίους· ἐξ ὧν ἀδελφικὴν οὖ-
12 σαν ἀπεδείκνυον τὴν συγγένειαν πρὸς ἀλλήλους. ὧν
ἕνεκα δίκαιον ἔφασαν εἶναι τυχεῖν αὐτοὺς τῆς ἐλευ-
13 θερίας ὑπὸ Ῥωμαίων διὰ τῆς Ῥοδίων χάριτος. ἡ δὲ
σύγκλητος διακούσασα περὶ τούτων εἰσεκαλέσατο
τοὺς παρ' Ἀντιόχου πρεσβευτάς, καὶ τὸ μὲν πρῶτον
ἐπέταττε πάσης Κιλικίας ἐκχωρεῖν τὸν Ἀντίοχον· οὐ
προσδεχομένων δὲ τῶν περὶ τὸν Ἀντίπατρον διὰ τὸ
παρὰ τὰς συνθήκας εἶναι, πάλιν ὑπὲρ αὐτῶν τῶν
14 Σόλων ἐποιοῦντο τὸν λόγον. φιλοτίμως δὲ πρὸς
τοῦτο διερειδομένων τῶν πρεσβευτῶν, τούτους μὲν
ἀπέλυσαν, τοὺς δὲ Ῥοδίους εἰσκαλεσάμενοι διεσά-
φουν τὰ συναντώμενα παρὰ τῶν περὶ τὸν Ἀντίπα-
τρον, καὶ προσεπέλεγον ὅτι πᾶν ὑπομενοῦσιν, εἰ
15 πάντως τοῦτο κέκριται Ῥοδίοις. τῶν δὲ πρεσβευτῶν
εὐδοκουμένων τῇ φιλοτιμίᾳ τῆς συγκλήτου καὶ φα-
σκόντων οὐδὲν ἔτι πέρα ζητεῖν, ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν
ὑποκειμένων ἔμεινεν.

16 Ἤδη δὲ πρὸς ἀναζυγὴν τῶν δέκα καὶ τῶν ἄλ-
λων πρεσβευτῶν ὄντων κατέπλευσαν τῆς Ἰταλίας εἰς
Βρεντέσιον οἵ τε περὶ τὸν Σκιπίωνα καὶ Λεύκιον οἱ τῇ
17 ναυμαχίᾳ νικήσαντες τὸν Ἀντίοχον· οἳ καὶ μετά τινας
ἡμέρας εἰσελθόντες εἰς τὴν Ῥώμην ἦγον θριάμβους.

Ὅτι Ἀμύνανδρος ὁ τῶν Ἀθαμάνων βασιλεύς, δο- 8
κῶν ἤδη τὴν ἀρχὴν ἀνειληφέναι βεβαίως, εἰς Ῥώμην
ἐξέπεμπε πρεσβευτὰς καὶ πρὸς τοὺς Σκιπίωνας εἰς
τὴν Ἀσίαν, ἔτι γὰρ ἦσαν περὶ τοὺς κατὰ τὴν Ἔφε-
σον τόπους, τὰ μὲν ἀπολογούμενος τῷ δοκεῖν δι᾽ 2
Αἰτωλῶν πεποιῆσθαι τὴν κάθοδον, τὰ δὲ κατηγορῶν
τοῦ Φιλίππου, τὸ δὲ πολὺ παρακαλῶν προσδέξασθαι
πάλιν αὐτὸν εἰς τὴν συμμαχίαν. οἱ δ᾽ Αἰτωλοὶ νο- 3
μίσαντες ἔχειν εὐφυῆ καιρὸν πρὸς τὸ τὴν Ἀμφιλο-
χίαν καὶ τὴν Ἀπεραντίαν ἀνακτήσασθαι, προέθεντο
στρατεύειν εἰς τοὺς προειρημένους τόπους. ἀθροί- 4
σαντος δὲ Νικάνδρου τοῦ στρατηγοῦ πάνδημον στρα-
τιάν, ἐνέβαλον εἰς τὴν Ἀμφιλοχίαν. τῶν δὲ πλείστων 5
αὐτοῖς ἐθελοντὴν προσχωρησάντων μετῆλθον εἰς τὴν
Ἀπεραντίαν. καὶ τούτων δὲ προσθεμένων ἑκουσίως
ἐστράτευσαν εἰς τὴν Δολοπίαν. οὗτοι δὲ βραχὺν μέν 6
τινα χρόνον ὑπέδειξαν ὡς ἀντιποιησόμενοι, τηρήσαν-
τες τὴν πρὸς Φίλιππον πίστιν· λαβόντες δὲ πρὸ
ὀφθαλμῶν τὰ περὶ τοὺς Ἀθαμᾶνας καὶ τὴν τοῦ Φι-
λίππου φυγήν, ταχέως μετενόησαν καὶ προσέθεντο
πρὸς τοὺς Αἰτωλούς. γενομένης δὲ τῆς τῶν πραγμά- 7
των εὐροίας τοιαύτης ἀπήγαγε τὴν στρατιὰν ὁ Νί-
κανδρος εἰς τὴν οἰκείαν, δοκῶν ἠσφαλίσθαι τὰ κατὰ
τὴν Αἰτωλίαν τοῖς προειρημένοις ἔθνεσι καὶ τόποις
τοῦ μηδένα δύνασθαι κακοποιεῖν τὴν χώραν αὐτῶν.
ἄρτι δὲ τούτων συμβεβηκότων καὶ τῶν Αἰτωλῶν 8
ἐπὶ τοῖς γεγονόσι φρονηματιζομένων, προσέπεσε φή-
μη περὶ τῆς κατὰ τὴν Ἀσίαν μάχης, ἐν ᾗ γνόντες ἡτ-
τημένον ὁλοσχερῶς τὸν Ἀντίοχον αὖθις ἀνετράπησαν
ταῖς ψυχαῖς. ὡς δὲ παραγενηθεὶς ἐκ τῆς Ῥώμης ὁ 9
Δαμοτέλης τόν τε πόλεμον ἀνήγγειλε διότι μένει
κατάμονος καὶ τὴν τοῦ Μάρκου καὶ τῶν δυνάμεων

διάβασιν ἐπ' αὐτούς, τότε δὴ παντελῶς εἰς ἀμηχα-
νίαν ἐνέπιπτον, καὶ διηπόρουν πῶς δεῖ χρήσασθαι
10 τοῖς ἐπιφερομένοις πράγμασιν. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς
πρός τε Ῥοδίους πέμπειν καὶ πρὸς Ἀθηναίους,
ἀξιοῦντας καὶ παρακαλοῦντας πρεσβεῦσαι περὶ αὐ-
τῶν εἰς τὴν Ῥώμην καὶ παραιτησαμένους τὴν ὀργὴν
τῶν Ῥωμαίων ποιήσασθαί τινα λύσιν τῶν περιεστώ-
11 των κακῶν τὴν Αἰτωλίαν. ὁμοίως δὲ καὶ παρ' αὐτῶν
ἐξέπεμψαν πάλιν πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην, Ἀλέ-
ξανδρον τὸν Ἴσιον ἐπικαλούμενον καὶ Φαινέαν, σὺν
δὲ τούτοις * τὸν Ἀμβρακιώτην καὶ Λύκωπον.

9 Ὅτι παραγενομένων πρὸς τὸν στρατηγὸν τῶν
Ῥωμαίων ἐξ Ἠπείρου πρεσβευτῶν, ἐκοινολογεῖτο
2 τούτοις περὶ τῆς ἐπὶ τοὺς Αἰτωλοὺς στρατείας. τῶν
δὲ πρεσβευτῶν στρατεύειν ἐπὶ τὴν Ἀμβρακίαν συμ-
βουλευόντων, συνέβαινε γὰρ τότε πολιτεύεσθαι τοὺς
3 Ἀμβρακιώτας μετὰ τῶν Αἰτωλῶν, καὶ φερόντων ἀπο-
λογισμοὺς διότι καὶ πρὸς τὸ μάχεσθαι τοῖς στρατο-
πέδοις, ἐὰν εἰς τοῦτο βούλωνται συγκαταβαίνειν Αἰ-
τωλοί, καλλίστους εἶναι τόπους συμβαίνει περὶ τὴν
4 προειρημένην πόλιν, κἂν ἀποδειλιῶσιν, εὐφυῶς αὐ-
τὴν κεῖσθαι πρὸς πολιορκίαν· καὶ γὰρ ἄφθονον ἔχειν
τὴν χώραν εὐκαιρίαν πρὸς τὰς τῶν ἔργων παρα-
σκευάς, καὶ τὸν Ἄρατθον ποταμὸν ῥέοντα παρὰ τὴν
πόλιν συνεργήσειν πρός τε τὰς τοῦ στρατοπέδου
χρείας, ἅτε θέρους ὄντος καὶ πρὸς τὴν τῶν ἔργων
5 ἀσφάλειαν· δοξάντων δὲ τῶν πρεσβευτῶν καλῶς
συμβουλεύειν, ἀναζεύξας ὁ στρατηγὸς ἦγε διὰ τῆς
6 Ἠπείρου τὸν στρατὸν ἐπὶ τὴν Ἀμβρακίαν. ἀφικόμε-
νος δέ, καὶ τῶν Αἰτωλῶν οὐ τολμώντων ἀπαντᾶν,
περιῄει κατοπτεύων τὴν πόλιν καὶ ἐνήργει τὰ τῆς
7 πολιορκίας φιλοτίμως. καὶ οἱ εἰς τὴν Ῥώμην ἀπο-

ταλέντες πρέσβεις, παρατηρηθέντες ὑπὸ Σιβύρτου
οῦ Πετραίου περὶ τὴν Κεφαλληνίαν, κατήχθησαν 8
ἰς Χάραδρον. τοῖς δὲ Ἠπειρώταις ἔδοξε τὰς μὲν
ρχὰς εἰς Βούχετον ἀποθέσθαι καὶ φυλάττειν ἐπιμε-
λῶς τοὺς ἄνδρας· μετὰ δέ τινας ἡμέρας ἀπῄτουν αὐ-
τοὺς λύτρα διὰ τὸ πόλεμον ὑπάρχειν σφίσι πρὸς τοὺς
Αἰτωλούς. συνέβαινε δὲ τὸν μὲν Ἀλέξανδρον πλου- 9
σιώτατον εἶναι πάντων τῶν Ἑλλήνων, τοὺς δὲ λοι-
τοὺς καθυστερεῖν τοῖς βίοις, πολὺ δὲ λείπεσθαι τοῦ
τροειρημένου ταῖς οὐσίαις. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐκέ- 10
λευον ἕκαστον ἀποδοῦναι πέντε τάλαντα. τοῦτο δὲ
τοῖς μὲν ἄλλοις οὐδ' ὅλως ἀπήρεσκεν, ἀλλ' ἐβού-
λοντο, περὶ πλείστου ποιούμενοι τὴν σφῶν αὐτῶν
σωτηρίαν· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος οὐκ ἂν ἔφη συγχωρῆ- 11
σαι, πολὺ γὰρ εἶναι τἀργύριον, καὶ τὰς νύκτας δια-
γρυπνῶν διωλοφύρετο πρὸς αὑτόν, εἰ δεήσει πέντε
τάλαντα καταβάλλειν. οἱ δ' Ἠπειρῶται προορώμε- 12
νοι τὸ μέλλον, καὶ διαγωνιῶντες μὴ γνόντες οἱ Ῥω-
μαῖοι διότι πρεσβεύοντας πρὸς αὐτοὺς κατεσχήκασι,
ἔπειτα γράψαντες παρακαλῶσι καὶ κελεύωσιν ἀπο-
λύειν τοὺς ἄνδρας, συγκαταβάντες τρία τάλαντα πά-
λιν ἀπῄτουν ἕκαστον. ἀσμένως δὲ τῶν ἄλλων προσ- 13
δεξαμένων, οὗτοι μὲν διεγγυηθέντες ἐπανῆλθον, ὁ δ'
Ἀλέξανδρος οὐκ ἂν ἔφη δοῦναι πλεῖον ταλάντου· καὶ
γὰρ τοῦτ' εἶναι πολύ. καὶ τέλος ἀπογνοὺς αὐτὸν 14
ἔμεινεν ἐν τῇ φυλακῇ, πρεσβύτερος ἄνθρωπος, πλειό-
νων ἢ διακοσίων ταλάντων ἔχων οὐσίαν· καί μοι δο-
κεῖ κἂν ἐκλιπεῖν τὸν βίον ἐφ' ᾧ μὴ δοῦναι τὰ τρία
τάλαντα. τοσαύτη τις ἐνίοις πρὸς τὸ πλεῖον ὁρμὴ 15
παρίσταται καὶ προθυμία. τότε δ' ἐκείνῳ καὶ ταὐ- 16
τόματον συνήργησε πρὸς τὴν φιλαργυρίαν, ὥστε
παρὰ πᾶσιν ἐπαίνου καὶ συγκαταθέσεως τυχεῖν τὴν

17 ἀλογιστίαν αὐτοῦ διὰ τὴν περιπέτειαν· μετὰ γὰρ
ὀλίγας ἡμέρας γραμμάτων παραγενηθέντων ἐκ τῆς
Ῥώμης περὶ τῆς ἀφέσεως, αὐτὸς μόνος ἀπελύθη χω-
18 ρὶς λύτρων. οἱ δ' Αἰτωλοί, γνόντες τὴν αὐτοῦ πε-
ριπέτειαν, Δαμοτέλη προεχειρίσαντο πάλιν εἰς τὴν
19 Ῥώμην πρεσβευτήν. ὃς ἐκπλεύσας μέχρι Λευκάδος
καὶ γνοὺς προάγοντα διὰ τῆς Ἠπείρου μετὰ τῶν δυ-
νάμεων Μάρκον ἐπὶ τὴν Ἀμβρακίαν, ἀπογνοὺς τὴν
πρεσβείαν αὖθις ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Αἰτωλίαν.
[Exc. de legat. p. 43—56.]

10 Ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον οἱ παρὰ τῶν Ἀθη-
(12) ναίων καὶ τῶν Ῥοδίων πρέσβεις ἧκον ἐπὶ τὸ στρα-
τόπεδον τῶν Ῥωμαίων, συνεπιληψόμενοι τῶν διαλύ-
2 σεων. ὅ τε βασιλεὺς τῶν Ἀθαμάνων Ἀμύνανδρος
παρεγένετο σπουδάζων ἐξελέσθαι τοὺς Ἀμβρακιώ-
τας ἐκ τῶν περιεστώτων κακῶν, δοθείσης αὐτῷ τῆς
3 ἀσφαλείας ὑπὸ τοῦ Μάρκου διὰ τὸν καιρόν· πάνυ
γὰρ οἰκείως εἶχε πρὸς τοὺς Ἀμβρακιώτας διὰ τὸ καὶ
πλείω χρόνον ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διατετριφέναι κατὰ
4 φυγήν. ἧκον δὲ καὶ παρὰ τῶν Ἀκαρνάνων μετ'
ὀλίγας ἡμέρας ἄγοντές τινες τοὺς περὶ Δαμοτέλη·
ὁ γὰρ Μάρκος πυθόμενος τὴν περιπέτειαν αὐτῶν
ἔγραψε τοῖς Θουριεῦσιν ἀνακομίζειν τοὺς ἄνδρας ὡς
5 αὑτόν. πάντων δὲ τούτων ἠθροισμένων ἐνηργεῖτο
6 φιλοτίμως τὰ πρὸς τὰς διαλύσεις. ὁ μὲν οὖν Ἀμύ-
νανδρος κατὰ τὴν αὑτοῦ πρόθεσιν εἴχετο τῶν Ἀμ-
βρακιωτῶν, παρακαλῶν σῴζειν σφᾶς αὐτούς· εἶναι
δὲ τοῦτο οὐ μακράν, ἐὰν βουλεύσωνται βέλτιον περὶ
7 αὑτῶν. πλεονάκις δὲ προσπελάζοντος αὐτοῦ τῷ τεί-
χει καὶ διαλεγομένου περὶ τούτων, ἔδοξε τοῖς Ἀμ-
βρακιώταις εἰσκαλέσασθαι τὸν Ἀμύνανδρον εἰς τὴν
8 πόλιν. τοῦ δὲ στρατηγοῦ συγχωρήσαντος τῷ βασιλεῖ

εἴσοδον, οὗτος μὲν εἰσελθὼν διελέγετο τοῖς
ϑρακιώταις περὶ τῶν ἐνεστώτων, οἱ δὲ παρὰ τῶν 9
ηναίων καὶ τῶν Ῥοδίων πρέσβεις, λαμβάνοντες
τὰς χεῖρας τὸν στρατηγὸν τῶν Ῥωμαίων καὶ ποι-
ος ὁμιλοῦντες πραΰνειν ἐπειρῶντο τὴν ὀργὴν
ου. τοῖς δὲ περὶ τὸν Δαμοτέλη καὶ Φαινέαν ὑπέ- 10
ό τις ἔχεσθαι καὶ θεραπεύειν τὸν Γάιον Οὐαλέ-
ν· οὗτος δ' ἦν Μάρκου μὲν υἱὸς τοῦ πρώτου 11
θεμένου πρὸς Αἰτωλοὺς τὴν συμμαχίαν, Μάρκου
τοῦ τότε στρατηγοῦντος ἀδελφὸς ἐκ μητρός, ἄλ-
δὲ πρᾶξιν ἔχων νεανικὴν ἦν μάλιστα παρὰ τῷ
ατηγῷ πιστευόμενος. ὃς παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν 12
ὶ τὸν Δαμοτέλη, καὶ νομίσας ἴδιον εἶναι τὸ
γμα καὶ καθήκειν αὐτῷ τὸ προστατῆσαι τῶν
ωλῶν, πᾶσαν εἰσεφέρετο σπουδὴν καὶ φιλοτιμίαν,
έσθαι σπουδάζων τὸ ἔθνος ἐκ τῶν περιεστώτων
ῶν. ἐνεργῶς δὲ πανταχόθεν προσαγομένης τῆς 13
οτιμίας ἔλαβε τὸ πρᾶγμα συντέλειαν. οἱ μὲν γὰρ 14
ϑρακιῶται πεισθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐπέτρε-
τὰ καθ' αὑτοὺς τῷ στρατηγῷ τῶν Ῥωμαίων, καὶ
έδωκαν τὴν πόλιν ἐφ' ᾧ τοὺς Αἰτωλοὺς ὑποσπόν-
ς ἀπελθεῖν· τοῦτο γὰρ ὑφείλοντο πρῶτον, τη- 15
ντες τὴν πρὸς τοὺς συμμάχους πίστιν. ὁ δὲ Μάρ- 11
συγκατέθετο τοῖς Αἰτωλοῖς ἐπὶ τούτῳ ποιήσασθαι (13)
διαλύσεις, ὥστε διακόσια μὲν Εὐβοϊκὰ τάλαντα 2
αχρῆμα λαβεῖν, τριακόσια δ' ἐν ἔτεσιν ἕξ, πεντή-
τα καθ' ἕκαστον ἔτος· ἀποκατασταθῆναι δὲ καὶ 3
ς αἰχμαλώτους καὶ τοὺς αὐτομόλους Ῥωμαίοις
ντας τοὺς παρ' αὐτοῖς ὄντας ἐν ἓξ μησὶ χωρὶς
ρων· πόλιν δὲ μηδεμίαν ἔχειν ἐν τῇ συμπολιτείᾳ, 4
ὲ μετὰ ταῦτα προσλαβέσθαι, τούτων ὅσαι μετὰ τὴν
κίου Κορνηλίου διάβασιν ἑάλωσαν ὑπὸ Ῥωμαίων

5 ἢ φιλίαν ἐποιήσαντο πρὸς Ῥωμαίους· Κεφαλληνίους
δὲ πάντας ἐκσπόνδους εἶναι τούτων τῶν συνθηκῶν.
6 Ταῦτα μὲν οὖν ὑπετυπώθη τότε κεφαλαιωδῶς
περὶ τῶν διαλύσεων· ἔδει δὲ τούτοις πρῶτον μὲν
εὐδοκῆσαι τοὺς Αἰτωλούς, μετὰ δὲ ταῦτα γίγνεσθαι
7 τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ Ῥωμαίους. οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι
καὶ Ῥόδιοι παρέμενον αὐτοῦ, καραδοκοῦντες τὴν τῶν
Αἰτωλῶν ἀπόφασιν· οἱ δὲ περὶ τὸν Δαμοτέλη ἐπα-
νελθόντες διεσάφουν τοῖς Αἰτωλοῖς περὶ τῶν συγκε-
8 χωρημένων. τοῖς μὲν οὖν ὅλοις εὐδόκουν· καὶ γὰρ
ἦν αὐτοῖς ἅπαντα παρὰ τὴν προσδοκίαν· περὶ δὲ
τῶν πόλεων τῶν πρότερον συμπολιτευομένων αὐτοῖς
διαπορήσαντες ἐπὶ ποσὸν τέλος συγκατέθεντο τοῖς
9 προτεινομένοις. ὁ δὲ Μάρκος παραλαβὼν τὴν Ἀμ-
βρακίαν τοὺς μὲν Αἰτωλοὺς ἀφῆκεν ὑποσπόνδους,
τὰ δ' ἀγάλματα καὶ τοὺς ἀνδριάντας καὶ τὰς γραφὰς
ἀπήγαγεν ἐκ τῆς πόλεως, ὄντα καὶ πλείω διὰ τὸ γε-
10 γονέναι βασίλειον Πύρρου τὴν Ἀμβρακίαν. ἐδόθη
δ' αὐτῷ καὶ στέφανος ἀπὸ ταλάντων πεντήκοντα καὶ
11 ἑκατόν. ταῦτα δὲ διοικησάμενος ἐποιεῖτο τὴν πο-
ρείαν εἰς τὴν μεσόγειον τῆς Αἰτωλίας, θαυμάζων
ἐπὶ τῷ μηδὲν αὐτῷ παρὰ τῶν Αἰτωλῶν ἀπαντᾶ-
12 σθαι. παραγενόμενος δὲ πρὸς Ἄργος τὸ καλούμενον
Ἀμφιλοχικὸν κατεστρατοπέδευσεν, ὅπερ ἀπέχει τῆς
13 Ἀμβρακίας ἑκατὸν ὀγδοήκοντα στάδια. ἐκεῖ δὲ συμ-
μιξάντων αὐτῷ τῶν περὶ τὸν Δαμοτέλη, καὶ δια-
σαφούντων ὅτι δέδοκται τοῖς Αἰτωλοῖς βεβαιοῦν τὰς
δι' ἑαυτῶν γεγενημένας ὁμολογίας, διεχωρίσθησαν,
Αἰτωλοὶ μὲν εἰς τὴν οἰκείαν, Μάρκος δὲ εἰς τὴν
14 Ἀμβρακίαν. κἀκεῖσε παραγενόμενος οὗτος μὲν ἐγί-
γνετο περὶ τὸ περαιοῦν τὴν δύναμιν εἰς τὴν Κεφαλ-
ληνίαν, οἱ δ' Αἰτωλοὶ προχειρισάμενοι Φαινέαν καὶ

Νίκανδρον πρεσβευτὰς ἐξέπεμψαν εἰς τὴν Ῥώμην.
περὶ τῆς εἰρήνης· ἁπλῶς γὰρ οὐδὲν ἦν κύριον τῶν 16
προειρημένων, εἰ μὴ καὶ τῷ δήμῳ δόξαι τῷ τῶν Ῥω-
μαίων.

Οὗτοι μὲν οὖν παραλαβόντες τούς τε Ῥοδίους 12
καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἔπλεον ἐπὶ τὸ προκείμενον· (14)
παραπλησίως δὲ καὶ Μάρκος ἐξαπέστειλε Γάιον τὸν 2
Οὐαλέριον καί τινας ἑτέρους τῶν φίλων πράξοντας
τὰ περὶ τῆς εἰρήνης. ἀφικομένων δ' εἰς τὴν Ῥώμην, 3
πάλιν ἐκαινοποιήθη τὰ τῆς ὀργῆς πρὸς Αἰτωλοὺς διὰ
Φιλίππου τοῦ βασιλέως· ἐκεῖνος γὰρ δοκῶν ἀδίκως 4
ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν ἀφῃρῆσθαι τὴν Ἀθαμανίαν καὶ
τὴν Δολοπίαν διεπέμψατο πρὸς τοὺς φίλους, ἀξιῶν
αὐτοὺς συνοργισθῆναι καὶ μὴ προσδέξασθαι τὰς δια-
λύσεις. διὸ καὶ τῶν μὲν Αἰτωλῶν εἰσπορευθέντων 5
παρήκουεν ἡ σύγκλητος, τῶν δὲ Ῥοδίων καὶ τῶν
Ἀθηναίων ἀξιούντων ἐνετράπη καὶ προσέσχε τὸν
νοῦν. καὶ γὰρ ἐδόκει Δᾶμις ὁ κιχησίων ἄλλα τε κα- 6
λῶς εἰπεῖν καὶ παραδείγματι πρὸς τὸ παρὸν οἰκείῳ
χρήσασθαι κατὰ τὸν λόγον. ἔφη γὰρ ὀργίζεσθαι μὲν 7
εἰκότως τοῖς Αἰτωλοῖς· πολλὰ γὰρ εὖ πεπονθότας
τοὺς Αἰτωλοὺς ὑπὸ Ῥωμαίων οὐ χάριν ἀποδεδωκέναι
τούτων, ἀλλ' εἰς μέγαν ἀγηοχέναι κίνδυνον τὴν Ῥω-
μαίων ἡγεμονίαν ἐκκαύσαντας τὸν πρὸς Ἀντίοχον
πόλεμον· ἐν τούτῳ δὲ διαμαρτάνειν τὴν σύγκλητον, 8
ἐν ᾧ τὴν ὀργὴν φέρειν ἐπὶ τοὺς πολλούς. εἶναι γὰρ 9
τὸ συμβαῖνον ἐν ταῖς πολιτείαις περὶ τὰ πλήθη πα-
ραπλήσιον τῷ γιγνομένῳ περὶ τὴν θάλατταν. καὶ 10
γὰρ ἐκείνην κατὰ μὲν τὴν αὑτῆς φύσιν ἀεί ποτ' εἶ-
ναι γαληνὴν καὶ καθεστηκυῖαν καὶ συλλήβδην τοι-
αύτην ὥστε μηδέποτ' ἂν ἐνοχλῆσαι μηδένα τῶν
προσπελαζόντων αὐτῇ καὶ χρωμένων· ἐπειδὰν δ' 11

ἐμπεσόντες εἰς αὐτὴν ἄνεμοι βίαιοι ταράξωσι καὶ
παρὰ φύσιν ἀναγκάσωσι κινεῖσθαι, τότε μηδὲν ἔτι
δεινότερον εἶναι μηδὲ φοβερώτερον θαλάττης· ὃ καὶ
12 νῦν τοῖς κατὰ τὴν Αἰτωλίαν συμπεσεῖν. ἕως μὲν
γὰρ ἦσαν ἀκέραιοι, πάντων τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρχον
ὑμῖν εὐνούστατοι καὶ βεβαιότατοι συνεργοὶ πρὸς τὰς
13 πράξεις· ἐπεὶ δ' ἀπὸ μὲν τῆς Ἀσίας πνεύσαντες
Θόας καὶ Δικαίαρχος, ἀπὸ δὲ τῆς Εὐρώπης Μενέ-
στας καὶ Δαμόκριτος συνετάραξαν τοὺς ὄχλους καὶ
παρὰ φύσιν ἠνάγκασαν πᾶν καὶ λέγειν καὶ πράτ-
14 τειν, τότε δὴ κακῶς φρονοῦντες ἐβουλήθησαν μὲν
15 ὑμῖν, ἐγένοντο δ' αὑτοῖς αἴτιοι κακῶν. * καὶ πρὸς
ἐκείνους ἔχειν ἀπαραιτήτως, ἐλεεῖν δὲ τοὺς πολ-
λοὺς καὶ διαλύεσθαι πρὸς αὐτούς, εἰδότας ὅτι γενό-
μενοι πάλιν ἀκέραιοι καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔτι νῦν
ὑφ' ὑμῶν σωθέντες εὐνούστατοι πάλιν ἔσονται πάν-
16 των Ἑλλήνων. ὁ μὲν οὖν Ἀθηναῖος ταῦτα εἰπὼν
ἔπεισε τὴν σύγκλητον διαλύεσθαι πρὸς τοὺς Αἰ-
τωλούς.

13 Δόξαντος δὲ τῷ συνεδρίῳ καὶ τοῦ δήμου συν-
(15) επιψηφίσαντος, ἐκυρώθη τὰ κατὰ τὰς διαλύσεις. τὰ
2 δὲ κατὰ μέρος ἦν τῶν συνθηκῶν ταῦτα. ὁ δῆμος ὁ
τῶν Αἰτωλῶν τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν δυναστείαν τοῦ
3 δήμου τῶν Ῥωμαίων ἀδόλως τηρείτω. πολεμίους μὴ
διιέτω διὰ τῆς χώρας καὶ τῶν πόλεων ἐπὶ Ῥωμαί-
ους ἢ τοὺς συμμάχους καὶ φίλους αὐτῶν, μηδὲ χορη-
4 γείτω μηδὲν δημοσίᾳ βουλῇ. [ἐχθροὺς τοὺς αὐτοὺς
ἐχέτω Ῥωμαίοις,] καὶ ἐὰν πολεμῶσι πρός τινας Ῥω-
μαῖοι, πολεμείτω πρὸς αὐτοὺς ὁ δῆμος ὁ τῶν Αἰτω-
5 λῶν. τοὺς δὲ [αὐτομόλους, τοὺς] δραπέτας, τοὺς αἰχμα-
λώτους πάντας τοὺς Ῥωμαίων καὶ τῶν συμμάχων ἀπο-
6 δότωσαν Αἰτωλοὶ χωρὶς τῶν ὅσοι κατὰ πόλεμον

ἁλόντες εἰς τὴν ἰδίαν ἀπῆλθον καὶ πάλιν ἑάλωσαν
καὶ χωρὶς τῶν ὅσοι πολέμιοι Ῥωμαίων ἐγένοντο, καθ'
ὃν καιρὸν Αἰτωλοὶ μετὰ Ῥωμαίων συνεπολέμουν, ἐν
ἡμέραις ἑκατὸν ἀφ' ἧς ἂν τὰ ὅρκια τελεσθῇ τῷ ἄρ-
χοντι τῷ ἐν Κερκύρᾳ· ἐὰν δὲ μὴ εὑρεθῶσί τινες ἐν 7
τῷ χρόνῳ τούτῳ, ὅταν ἐμφανεῖς γένωνται, τότε ἀπο-
δότωσαν χωρὶς δόλου· καὶ τούτοις μετὰ τὰ ὅρκια μὴ
ἔστω ἐπάνοδος εἰς τὴν Αἰτωλίαν. δότωσαν δὲ Αἰ- 8
τωλοὶ ἀργυρίου μὴ χείρονος Ἀττικοῦ παραχρῆμα μὲν
τάλαντα Εὐβοϊκὰ διακόσια τῷ στρατηγῷ τῷ ἐν τῇ
Ἑλλάδι, ἀντὶ τρίτου μέρους τοῦ ἀργυρίου χρυσίον,
ἐὰν βούλωνται, διδόντες, τῶν δέκα μνῶν ἀργυρίου
χρυσίου μνᾶν διδόντες, ἀφ' ἧς δ' ἂν ἡμέρας τὰ ὅρ- 9
κια τμηθῇ ἐν ἔτεσι τοῖς πρώτοις ἓξ κατὰ ἔτος ἕκα-
στον τάλαντα πεντήκοντα, καὶ τὰ χρήματα καθιστά-
τωσαν εἰς Ῥώμην. δότωσαν Αἰτωλοὶ ὁμήρους τῷ 10
στρατηγῷ τετταράκοντα, μὴ νεωτέρους ἐτῶν δώδεκα
μηδὲ πρεσβυτέρους τετταράκοντα, εἰς ἔτη ἕξ, οὓς ἂν
Ῥωμαῖοι προκρίνωσι, χωρὶς στρατηγοῦ καὶ ἱππάρχου
καὶ δημοσίου γραμματέως καὶ τῶν ὁμηρευόντων ἐν
Ῥώμῃ. καὶ τὰ ὅμηρα καθιστάτωσαν εἰς Ῥώμην· ἐὰν 11
δέ τις ἀποθάνῃ τῶν ὁμήρων, ἄλλον ἀντικαθιστάτω-
σαν. περὶ δὲ Κεφαλληνίας μὴ ἔστω ἐν ταῖς συνθή- 12
καις. ὅσαι χῶραι καὶ πόλεις καὶ ἄνδρες, οἷς οὗτοι 13
ἐχρῶντο, ἐπὶ Λευκίου Κοϊντίου καὶ Γναΐου Δομετίου
στρατηγῶν ἢ ὕστερον ἑάλωσαν ἢ εἰς φιλίαν ἦλθον
Ῥωμαίοις, τούτων τῶν πόλεων καὶ τῶν ἐν ταύταις
μηδένα προσλαβέτωσαν Αἰτωλοί. ἡ δὲ πόλις καὶ ἡ 14
χώρα ἡ τῶν Οἰνιαδῶν Ἀκαρνάνων ἔστω. τμηθέντων 15
δὲ τῶν ὁρκίων ἐπὶ τούτοις συνετετέλεστο τὰ τῆς εἰ-
ρήνης. καὶ τὰ μὲν κατὰ τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ καθόλου
τοὺς Ἕλληνας τοιαύτην ἔσχε τὴν ἐπιστροφήν.

14 Ὅτι καθ' ὃν καιρὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ τὰ περὶ τὰς συν-
(16) θήκας τὰς πρὸς Ἀντίοχον καὶ καθόλου περὶ τῆς
Ἀσίας αἱ πρεσβεῖαι διεπράττοντο, κατὰ δὲ τὴν Ἑλ-
λάδα τὸ τῶν Αἰτωλῶν ἔθνος ἐπολεμεῖτο, κατὰ τοῦ-
τον συνέβη τὸν περὶ τὴν Ἀσίαν πρὸς τοὺς Γαλάτας
πόλεμον ἐπιτελεσθῆναι, ὑπὲρ οὗ νῦν ἐνιστάμεθα τὴν
διήγησιν. [Exc. de legat. p. 57—63.]
15 Ὅτι Μοαγέτης ὁ τῆς Κιβύρας τύραννος ὠμὸς ἦν
(17) 2 καὶ δόλιος, καὶ οὐκ ἄξιός ἐστιν ἐκ παραδρομῆς, ἀλλὰ
μετ' ἐπιστάσεως τυχεῖν τῆς ἁρμοζούσης μνήμης. [Exc.
Peir. p. 113. 1. Μοαγέτης—δόλιος Exc. de legat. p. 63.]
3 Πλὴν συνεγγίζοντος Γναΐου [ὑπάτου Ῥωμαίων τῇ
Κιβύρᾳ] καὶ τοῦ Ἑλουίου πεμφθέντος εἰς ἀπόπειραν
ἐπὶ τίνος ἐστὶ γνώμης, πρεσβευτὰς ἐξέπεμψε, παρα-
καλῶν μὴ φθεῖραι τὴν χώραν, ὅτι φίλος ὑπάρχει
4 Ῥωμαίων καὶ πᾶν ποιήσει τὸ παραγγελλόμενον. καὶ
ταῦτα λέγων ἅμα προύτεινε στέφανον ἀπὸ πεντεκαί-
5 δεκα ταλάντων. ὧν ἀκούσας αὐτὸς μὲν ἀφέξεσθαι
τῆς χώρας ἔφη, πρὸς δὲ τὸν στρατηγὸν ἐκέλευσε
πρεσβεύειν ὑπὲρ τῶν ὅλων· ἕπεσθαι γὰρ αὐτὸν μετὰ
6 τῆς στρατείας κατὰ πόδας. γενομένου δὲ τούτου,
καὶ πέμψαντος τοῦ Μοαγέτου μετὰ τῶν πρεσβευτῶν
καὶ τὸν ἀδελφόν, ἀπαντήσας κατὰ πορείαν ὁ Γνάιος,
ἀνατατικῶς καὶ πικρῶς ὡμίλησε τοῖς πρεσβευταῖς,
7 φάσκων οὐ μόνον ἀλλοτριώτατον γεγονέναι Ῥωμαίων
τὸν Μοαγέτην πάντων τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν δυνα-
στῶν, ἀλλὰ καὶ κατατεῖναι τὴν ῥώμην ὅλην εἰς κα-
θαίρεσιν τῆς ἀρχῆς, καὶ ἐπιστροφῆς εἶναι καὶ κολά-
8 σεως [ἄξιον μᾶλλον ἢ φιλίας]. οἱ δὲ πρεσβευταὶ
καταπλαγέντες τὴν ἐπίφασιν τῆς ὀργῆς τῶν μὲν
ἄλλων ἐντολῶν ἀπέστησαν, ἠξίουν δ' αὐτὸν εἰς λό-
9 γους ἐλθεῖν. συγχωρήσαντος δὲ τότε μὲν ἐπανῆλ-

θον εἰς τὴν Κιβύραν, εἰς δὲ τὴν ἐπαύριον ἐξ- 10
ῆλθε μετὰ τῶν φίλων ὁ τύραννος κατά τε τὴν
ἐσθῆτα καὶ τὴν ἄλλην προστασίαν λιτὸς καὶ τα-
πεινός, ἔν τε τοῖς ἀπολογισμοῖς κατολοφυρόμενος
τὴν ἀδυναμίαν τὴν αὑτοῦ καὶ τὴν ἀσθένειαν ὧν
ἐπῆρχε πόλεων, καὶ ἠξίου προσδέξασθαι τὰ πέντε
τάλαντα τὸν Γνάιον· ἐκράτει δὲ τῆς Κιβύρας καὶ 11
Συλείου καὶ τῆς Ἐντέμνη πόλεως. ὁ δὲ Γνάιος κα- 12
ταπλαγεὶς τὴν ἀπόνοιαν ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶπε πρὸς
αὐτόν, ἐὰν δὲ μὴ διδῷ πεντακόσια τάλαντα μετὰ
μεγάλης χάριτος, οὐ τὴν χώραν ἔφη φθερεῖν, ἀλλὰ
τὴν πόλιν αὐτὴν πολιορκήσειν καὶ διαρπάσειν. ὅθεν 13
ὁ Μοαγέτης κατορρωδήσας τὸ μέλλον ἐδεῖτο μηδὲν
ποιῆσαι τοιοῦτον, καὶ προσετίθει κατὰ βραχὺ τῶν
χρημάτων, καὶ τέλος ἔπεισε τὸν Γνάιον ἑκατὸν τά-
λαντα καὶ μυρίους μεδίμνους λαβόντα πυρῶν προσ-
δέξασθαι πρὸς τὴν φιλίαν αὐτόν.

Ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν ἡνίκα Γνάιος διῄει τὸν 16
Κολοβάτον προσαγορευόμενον ποταμόν, ἦλθον πρὸς (18)
αὐτὸν πρέσβεις ἐκ τῆς Ἰσιόνδα προσαγορευομένης
πόλεως, δεόμενοι σφίσι βοηθῆσαι· τοὺς γὰρ Τερ- 2
μησσεῖς, ἐπισπασαμένους Φιλόμηλον, τήν τε χώραν
ἔφασαν αὐτῶν ἀνάστατον πεποιηκέναι καὶ τὴν πόλιν
διηρπακέναι, νῦν τε πολιορκεῖν τὴν ἄκραν, συμπε-
φευγότων εἰς αὐτὴν πάντων τῶν πολιτῶν ὁμοῦ γυ-
ναιξὶ καὶ τέκνοις. ὧν διακούσας ὁ Γνάιος ἐκείνοις 3
μὲν ὑπέσχετο βοηθήσειν μετὰ μεγάλης χάριτος, αὐ-
τὸς δὲ νομίσας ἕρμαιον εἶναι τὸ προσπεπτωκὸς ἐποι-
εῖτο τὴν πορείαν ὡς ἐπὶ τῆς Παμφυλίας.

Ὁ δὲ Γνάιος συνεγγίσας τῇ Τερμησσῷ, πρὸς 4
μὲν τούτους συνέθετο φιλίαν, λαβὼν πεντήκοντα
τάλαντα, παραπλησίως δὲ καὶ πρὸς Ἀσπενδίους.

5 ἀποδεξάμενος δὲ καὶ τοὺς παρὰ τῶν ἄλλων πόλεων
πρεσβευτὰς κατὰ τὴν Παμφυλίαν, καὶ τὴν προειρη-
μένην δόξαν ἐνεργασάμενος ἑκάστοις κατὰ τὰς ἐν-
τεύξεις, ἅμα δὲ καὶ τοὺς Ἰσιονδεῖς ἐξελόμενος ἐκ
τῆς πολιορκίας, αὖθις ἐποιεῖτο τὴν πορείαν ὡς ἐπὶ
τοὺς Γαλάτας.

17 (19) Ὅτι Κύρμασα πόλιν λαβὼν ὁ Γνάιος καὶ λείαν
2 ἄφθονον ἀνέζευξε. προαγόντων δὲ αὐτῶν παρὰ τὴν
λίμνην, παρεγένοντο πρέσβεις ἐκ Λυσινόης διδόν-
3 τες αὐτοὺς εἰς τὴν πίστιν. οὓς προσδεξάμενος ἐνέ-
βαλεν εἰς τὴν τῶν Σαγαλασσέων γῆν, καὶ πολὺ πλῆ-
θος ἐξελασάμενος λείας ἀπεκαραδόκει τοὺς ἐκ τῆς
4 πόλεως ἐπὶ τίνος ἔσονται γνώμης. παραγενομένων
δὲ πρεσβευτῶν ὡς αὐτόν, ἀποδεξάμενος τοὺς ἄνδρας
καὶ λαβὼν πεντήκοντα ταλάντων στέφανον καὶ δισ-
μυρίους κριθῶν μεδίμνους καὶ δισμυρίους πυρῶν,
προσεδέξατο τούτους εἰς τὴν φιλίαν.

18 (20) Ὅτι Γνάιος ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων πρέσβεις
ἐξαπέστειλε πρὸς τὸν Ἐποσόγνατον τὸν Γαλάτην,
ὅπως πρεσβεύσῃ πρὸς τοὺς τῶν Γαλατῶν βασιλεῖς.
2 καὶ Ἐποσόγνατος ἔπεμψε πρὸς Γνάιον πρέσβεις,
καὶ παρεκάλει τὸν Γνάιον τὸν τῶν Ῥωμαίων στρα-
τηγὸν μὴ προεξαναστῆναι μηδ' ἐπιβαλεῖν χεῖρας τοῖς
3 Τολιστοβογίοις Γαλάταις, καὶ διότι πρεσβεύσει πρὸς
τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν Ἐποσόγνατος καὶ ποιήσεται λό-
γους ὑπὲρ τῆς φιλίας, καὶ πεπεῖσθαι πρὸς πᾶν αὐ-
τοὺς παραστήσεσθαι τὸ καλῶς ἔχον. [Exc. de legat.
p. 63—66.]

4 Γνάιος ὁ ὕπατος Ῥωμαίων διερχόμενος ἐγεφύ-
ρωσε τὸν Σαγγάριον ποταμόν, τελέως κοῖλον ὄντα
5 καὶ δύσβατον. καὶ παρ' αὐτὸν τὸν ποταμὸν στρατο-
πεδευσαμένου παραγίγνονται Γάλλοι παρὰ Ἄττιδος

καὶ Βαττάκου τῶν ἐκ Πεσσινοῦντος ἱερέων τῆς Μητρὸς τῶν θεῶν, ἔχοντες προστηθίδια καὶ τύπους, 6
φάσκοντες προαγγέλλειν τὴν θεὸν νίκην καὶ κράτος. οὓς ὁ Γνάιος φιλανθρώπως ὑπεδέξατο. [Suidas v. Γάλλοι.]

Ὄντος δὲ τοῦ Γναΐου πρὸς τὸ πολισμάτιον τὸ κα- 8
λούμενον Γορδίειον, ἧκον παρ' Ἐποσογνάτου πρέσβεις ἀποδηλοῦντες ὅτι πορευθεὶς διαλεχθείη τοῖς
τῶν Γαλατῶν βασιλεῦσιν, οἱ δ' ἁπλῶς εἰς οὐδὲν 9
συγκαταβαίνοιεν φιλάνθρωπον, ἀλλ' ἠθροικότες ὁμοῦ τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τὴν ἄλλην κτῆσιν ἅπασαν εἰς τὸ καλούμενον ὄρος Ὄλυμπον ἕτοιμοι πρὸς μάχην εἰσίν. [Exc. de legat. p. 66.]

Χιομάραν δὲ συνέβη τὴν Ὀρτιάγοντος αἰχμά- 9
λωτον γενέσθαι μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν, ὅτε Ῥω- (21, 5)
μαῖοι καὶ Γνάιος ἐνίκησαν μάχῃ τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Γα-
λάτας. ὁ δὲ λαβὼν αὐτὴν ταξίαρχος ἐχρήσατο τῇ 10
τύχῃ στρατιωτικῶς καὶ κατῄσχυνεν. ἦν δὲ ἄρα καὶ 11
πρὸς ἡδονὴν καὶ ἀργύριον ἀμαθὴς καὶ ἀκρατὴς ἄν-
θρωπος, ἡττήθη δὲ ὅμως ὑπὸ τῆς φιλαργυρίας, καὶ 12
χρυσίου συχνοῦ διομολογηθέντος ὑπὲρ τῆς γυναικὸς ἦγεν αὐτὴν ἀπολυτρώσων, ποταμοῦ τινος ἐν μέσῳ
διείργοντος. ὡς δὲ διαβάντες οἱ Γαλάται τὸ χρυσίον 13
ἔδωκαν αὐτῷ καὶ παρελάμβανον τὴν Χιομάραν, ἡ μὲν ἀπὸ νεύματος προσέταξεν ἑνὶ παῖσαι τὸν Ῥω-
μαῖον ἀσπαζόμενον αὐτὴν καὶ φιλοφρονούμενον, ἐκεί- 14
νου δὲ πεισθέντος καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποκόψαντος, ἀραμένη καὶ περιστείλασα τοῖς κόλποις ἀπήλαυνεν.
ὡς δὲ ἦλθε πρὸς τὸν ἄνδρα καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῷ 15
προὔβαλεν, ἐκείνου θαυμάσαντος καὶ εἰπόντος, Ὦ γύναι, καλὸν ἡ πίστις, Ναί, εἶπεν, ἀλλὰ κάλλιον ἕνα
μόνον ζῆν ἐμοὶ συγγεγενημένον. ταύτῃ μὲν ὁ Πολύ- 16

βιός φησι διὰ λόγων ἐν Σάρδεσι γενόμενος θαυμάσαι τό τε φρόνημα καὶ τὴν σύνεσιν. [Plut. Mor. p. 259, A.]

19 Ὅτι τῶν Ῥωμαίων μετὰ τὴν τῶν Γαλατῶν νί-
(22) κην στρατοπεδευόντων περὶ τὴν Ἄγκυραν πόλιν, καὶ
τοῦ Γναΐου τοῦ στρατηγοῦ προάγειν εἰς τοὔμπροσθεν
2 μέλλοντος, παραγίγνονται πρέσβεις παρὰ τῶν Τεκτοσάγων, ἀξιοῦντες τὸν Γνάιον τὰς μὲν δυνάμεις ἐᾶσαι κατὰ χώραν, αὐτὸν δὲ κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν προελθεῖν εἰς τὸν μεταξὺ τόπον τῶν στρατοπέδων· ἥξειν δὲ καὶ τοὺς παρ' αὐτῶν βασιλεῖς κοινολογη-
3 σομένους ὑπὲρ τῶν διαλύσεων. τοῦ δὲ Γναΐου συγκαταθεμένου καὶ παραγενηθέντος κατὰ τὸ συνταχθὲν μετὰ πεντακοσίων ἱππέων, τότε μὲν οὐκ ἦλθον οἱ
4 βασιλεῖς· ἀνακεχωρηκότος δὲ αὐτοῦ πρὸς τὴν ἰδίαν παρεμβολήν, αὖθις ἧκον οἱ πρέσβεις ὑπὲρ μὲν τῶν βασιλέων σκήψεις τινὰς λέγοντες, ἀξιοῦντες δὲ πάλιν ἐλθεῖν αὐτόν, ὅτι τοὺς πρώτους ἄνδρας ἐκπέμ-
5 ψουσι κοινολογησομένους ὑπὲρ τῶν ὅλων. ὁ δὲ Γνάιος κατανεύσας ἥξειν αὐτὸς μὲν ἔμεινεν ἐπὶ τῆς ἰδίας στρατοπεδείας, Ἄτταλον δὲ καὶ τῶν χιλιάρχων τινὰς ἐξαπέστειλε μετὰ τριακοσίων ἱππέων. οἱ δὲ
6 τῶν Γαλατῶν πρέσβεις ἦλθον μὲν κατὰ τὸ συνταχθὲν καὶ λόγους ἐποιήσαντο περὶ τῶν πραγμάτων, τέλος δ' ἐπιθεῖναι τοῖς προειρημένοις ἢ κυρῶσαί τι τῶν
7 δοξάντων οὐκ ἔφασαν εἶναι δυνατόν· τοὺς δὲ βασιλεῖς τῇ κατὰ πόδας ἥξειν διωρίζοντο, συνθησομένους καὶ πέρας ἐπιθήσοντας, εἰ καὶ Γνάιος ὁ στρατηγὸς
8 ἔλθοι πρὸς αὐτούς. τῶν δὲ περὶ τὸν Ἄτταλον ἐπαγγειλαμένων ἥξειν τὸν Γνάιον, τότε μὲν ἐπὶ τούτοις
9 διελύθησαν. ἐποιοῦντο δὲ τὰς ὑπερθέσεις ταύτας οἱ Γαλάται καὶ διεστρατήγουν τοὺς Ῥωμαίους βουλόμενοι

τῶν τε σωμάτων τινὰ τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν χρη-
μάτων ὑπερθέσθαι πέραν Ἅλυος ποταμοῦ, μάλι-
στα δὲ τὸν στρατηγὸν τῶν Ῥωμαίων, εἰ δυνηθεῖεν,
λαβεῖν ὑποχείριον· εἰ δὲ μή γε, πάντως ἀποκτεῖναι.
ταῦτα δὲ προθέμενοι κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἐκαραδό- 10
κουν τὴν παρουσίαν τῶν Ῥωμαίων, ἑτοίμους ἔχοντες
ἱππεῖς εἰς χιλίους. ὁ δὲ Γνάιος διακούσας τῶν περὶ 11
τὸν Ἄτταλον, καὶ πεισθεὶς ἥξειν τοὺς βασιλεῖς, ἐξῆλ-
θε, καθάπερ εἰώθει, μετὰ πεντακοσίων ἱππέων. συνέ- 12
βη δὲ ταῖς πρότερον ἡμέραις τοὺς ἐπὶ τὰς ξυλείας
καὶ χορτολογίας ἐκπορευομένους ἐκ τοῦ τῶν Ῥωμαίων
χάρακος ἐπὶ ταῦτα τὰ μέρη πεποιῆσθαι τὴν ἔξοδον,
ἐφεδρείᾳ χρωμένους τοῖς ἐπὶ τὸν σύλλογον πορευο-
μένοις ἱππεῦσιν. οὗ καὶ τότε γενομένου καὶ πολλῶν 13
ἐξεληλυθότων, συνέταξαν οἱ χιλίαρχοι καὶ τοὺς εἰθι-
σμένους ἐφεδρεύειν τοῖς προνομεύουσιν ἱππεῖς ἐπὶ
ταῦτα τὰ μέρη ποιήσασθαι τὴν ἔξοδον. ὧν ἐκπορευ- 14
θέντων αὐτομάτως τὸ δέον ἐγενήθη πρὸς τὴν ἐπι-
φερομένην χρείαν. [Exc. de legat. p. 66—67.]

[Ὅτι φησὶν ὁ Πολύβιος ἐν τῷ εἰκοστῷ δευτέρῳ·] 19a
περὶ δὲ τὴν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ βασιλέων οἰκίαν ἤδη (22a)
τις ἀπὸ τούτων τῶν καιρῶν ἐφύετο κακῶν ἀνηκέστων
ἀρχή. καίτοι γε οὐκ ἀγνοῶ διότι τινὲς τῶν συγγρα-
φόντων περὶ τοῦ ... Ῥωμαίοις πολέμου πρὸς Περσέα,
βουλόμενοι τὰς αἰτίας ἡμῖν ἐπιδεικνύναι τῆς διαφο-
ρᾶς, πρῶτον μὲν ἀποφαίνουσι τὴν Ἀβρουπόλιος ἔκ-
πτωσιν ἐκ τῆς ἰδίας δυναστείας, ὡς καταδραμόντος
αὐτοῦ τὰ παρὰ τὸ Πάγγαιον μέταλλα μετὰ τὸν τοῦ
Φιλίππου θάνατον· Περσεὺς δὲ παραβοηθήσας καὶ 3
τρεψάμενος ὁλοσχερῶς ἐξέβαλε τὸν προειρημένον ἐκ
τῆς ἰδίας ἀρχῆς· ἑξῆς δὲ ταύτῃ τὴν εἰς Δολοπίαν 4
εἰσβολὴν καὶ τὴν εἰς Δελφοὺς παρουσίαν Περσέως,

5 ἔτι δὲ τὴν περὶ Εὐμένους τοῦ βασιλέως ἐπιβουλὴν
γενομένην ἐν Δελφοῖς καὶ τὴν τῶν ἐκ Βοιωτίας
πρεσβευτῶν ἐπαναίρεσιν, ἐξ ὧν ἔνιοί φασι φῦναι
Περσεῖ τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον. ἐγὼ δέ φημι
κυριώτατον μὲν εἶναι καὶ τοῖς συγγράφουσι καὶ τοῖς
φιλομαθοῦσι τὸ γιγνώσκειν τὰς αἰτίας, ἐξ ὧν ἕκαστα
γεννᾶται καὶ φύεται τῶν πραγμάτων· συγκέχυται δὲ
ταῦτα παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν συγγραφέων διὰ τὸ
μὴ κρατεῖν τίνι διαφέρει πρόφασις αἰτίας καὶ πάλιν
6 προφάσεως ἀρχὴ πολέμου. καὶ νῦν δὲ τῶν πραγμά-
των αὐτῶν προσυπομιμνησκόντων ἠνάγκασμαι πάλιν
7 ἀνανεώσασθαι τὸν αὐτὸν λόγον. τῶν γὰρ ἄρτι ῥηθέν-
των πραγμάτων τὰ μὲν πρῶτα προφάσεις εἰσί, τὰ δὲ
τελευταῖα τὰ περὶ τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως Εὐμένους
ἐπιβουλὴν καὶ τὰ περὶ τὴν τῶν πρεσβευτῶν ἀναίρε-
σιν καὶ τούτοις ἕτερα παραπλήσια τῶν κατὰ τοὺς
αὐτοὺς καιροὺς γεγονότων ἀρχαὶ πρόδηλοι τοῦ συ-
στάντος Ῥωμαίοις καὶ Περσεῖ πολέμου καὶ τοῦ κατα-
λυθῆναι τὴν Μακεδόνων ἀρχήν· αἰτία δὲ τούτων
ἁπλῶς ἐστιν οὐδεμία. δῆλον δὲ τοῦτ᾽ ἔσται διὰ τῶν
8 ἑξῆς ῥηθησομένων. καθάπερ γὰρ εἴπομεν Φίλιππον
τὸν Ἀμύντου διανοηθῆναι καὶ προθέσθαι συντελεῖν
τὸν πρὸς τοὺς Πέρσας πόλεμον, Ἀλέξανδρον δὲ τοῖς
ὑπ᾽ ἐκείνου κεκριμένοις χρῆσθαι τῶν πράξεων, οὕτω
καὶ νῦν Φίλιππον μὲν τὸν Δημητρίου φαμὲν διανοη-
θῆναι πρότερον πολεμεῖν Ῥωμαίοις τὸν τελευταῖον
πόλεμον καὶ τὰς παρασκευὰς ἑτοίμους πάσας πρὸς
ταύτην ἔχειν τὴν ἐπιβολήν, ἐκείνου δ᾽ ἐκχωρήσαν-
9 τος Περσέα γενέσθαι χειριστὴν τῶν πράξεων· εἰ δὲ
τοῦτ᾽ ἀληθές, καὶ ἐκεῖνο σαφές· οὐ γὰρ οἷόν τε τὰς
αἰτίας ὕστερον γενέσθαι τῆς τελευτῆς τοῦ κρίναντος
καὶ προθεμένου πολεμεῖν· ὃ συμβαίνει τοῖς ὑπὸ τῶν

ἄλλων συγγραφέων εἰρημένοις· πάντα γάρ ἐστι τὰ
λεγόμενα παρ' αὐτοῖς ὕστερα τῆς Φιλίππου τελευτῆς.
[Exc. Vat. p. 412 M. 63—64 H.]

Ὁ δὲ Φούλβιος πραξικοπήσας νυκτὸς κατέλαβε 20
τὸ μέρος τῆς ἀκροπόλεως καὶ τοὺς Ῥωμαίους εἰσή- (23)
γαγε. [Suidas v. πραξικοπήσας.]

Ὅτι κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους κατὰ τὴν Ἀσίαν 21
Γναΐου τοῦ τῶν Ῥωμαίων στρατηγοῦ παραχειμάζον- (24)
τος ἐν Ἐφέσῳ, κατὰ τὸν τελευταῖον ἐνιαυτὸν τῆς
ὑποκειμένης ὀλυμπιάδος, παρεγένοντο πρεσβεῖαι πα-
ρά τε τῶν Ἑλληνίδων πόλεων τῶν ἐπὶ τῆς Ἀσίας καὶ
παρ' ἑτέρων πλειόνων, συμφοροῦσαι στεφάνους τῷ
Γναΐῳ διὰ τὸ νενικηκέναι τοὺς Γαλάτας. ἅπαντες 2
γὰρ οἱ τὴν ἐπὶ τάδε τοῦ Ταύρου κατοικοῦντες οὐχ
οὕτως ἐχάρησαν Ἀντιόχου λειφθέντος ἐπὶ τῷ δοκεῖν
ἀπολελύσθαι τινὲς μὲν φόρων, οἱ δὲ φρουρᾶς, καθό-
λου δὲ πάντες βασιλικῶν προσταγμάτων, ὡς ἐπὶ τῷ
τὸν ἀπὸ τῶν βαρβάρων αὐτοῖς φόβον ἀφῃρῆσθαι καὶ
δοκεῖν ἀπηλλάχθαι τῆς τούτων ὕβρεως καὶ παρανο-
μίας. ἦλθε δὲ καὶ παρ' Ἀντιόχου Μουσαῖος καὶ 3
παρὰ τῶν Γαλατῶν πρεσβευταί, βουλόμενοι μαθεῖν
ἐπὶ τίσιν αὐτοὺς δεῖ ποιεῖσθαι τὴν φιλίαν. ὁμοίως 4
δὲ καὶ παρὰ Ἀριαράθου τοῦ τῶν Καππαδοκῶν βασι-
λέως· καὶ γὰρ οὗτος, μετασχὼν Ἀντιόχῳ τῶν αὐτῶν
ἐλπίδων καὶ κοινωνήσας τῆς πρὸς Ῥωμαίους μάχης,
ἐδεδίει καὶ διηπορεῖτο περὶ τῶν καθ' αὑτόν. διὸ καὶ 5
πλεονάκις πέμπων πρεσβευτὰς ἐβούλετο μαθεῖν τί
δοὺς ἢ τί πράξας δύναιτ' ἂν παραιτήσασθαι τὴν
σφετέραν ἄγνοιαν. ὁ δὲ στρατηγὸς τὰς μὲν παρὰ 6
τῶν πόλεων πρεσβείας πάσας ἐπαινέσας καὶ φιλαν-
θρώπως ἀποδεξάμενος ἐξαπέστειλε, τοῖς δὲ Γαλά- 7
ταις ἀπεκρίθη διότι προσδεξάμενος Εὐμένη τὸν βα-

σιλέα τότε ποιήσεται τὰς πρὸς αὐτοὺς συνθήκας.
τοῖς δὲ παρὰ Ἀριαράθου εἶπεν ἑξακόσια τάλαντα
8 δόντας τὴν εἰρήνην ἔχειν. πρὸς δὲ τὸν Ἀντιόχου
πρεσβευτὴν συνετάξατο μετὰ τῆς δυνάμεως ἥξειν
ἐπὶ τοὺς τῆς Παμφυλίας ὅρους, τά τε δισχίλια τά-
λαντα καὶ πεντακόσια κομιούμενος καὶ τὸν σῖτον ὃν
ἔδει δοῦναι τοῖς στρατιώταις αὐτοῦ πρὸ τῶν συνθη-
9 κῶν κατὰ τὰς πρὸς Λεύκιον ὁμολογίας. μετὰ δὲ
ταῦτα καθαρμὸν ποιησάμενος τῆς δυνάμεως, καὶ τῆς
ὥρας παραδιδούσης, παραλαβὼν Ἄτταλον ἀνέζευξε,
καὶ παραγενόμενος εἰς Ἀπάμειαν ὀγδοαῖος ἐπέμεινε
τρεῖς ἡμέρας, κατὰ δὲ τὴν τετάρτην ἀναζεύξας προ-
10 ῆγε, χρώμενος ἐνεργοῖς ταῖς πορείαις. ἀφικόμενος δὲ
τριταῖος εἰς τὸν συνταχθέντα τόπον τοῖς περὶ Ἀν-
11 τίοχον, αὐτοῦ κατεστρατοπέδευσε. συμμιξάντων δὲ
τῶν περὶ τὸν Μουσαῖον καὶ παρακαλούντων αὐτὸν
ἐπιμεῖναι, διότι καθυστεροῦσιν αἵ θ' ἅμαξαι καὶ τὰ
κτήνη τὰ παρακομίζοντα τὸν σῖτον καὶ τὰ χρήματα,
12 πεισθεὶς τούτοις ἐπέμεινε τρεῖς ἡμέρας. τῆς δὲ χο-
ρηγίας ἐλθούσης τὸν μὲν σῖτον ἐμέτρησε ταῖς δυνά-
μεσι, τὰ δὲ χρήματα παραδούς τινι τῶν χιλιάρχων
συνέταξε παρακομίζειν εἰς Ἀπάμειαν.

22 (25) Αὐτὸς δὲ πυνθανόμενος τὸν ἐπὶ τῆς Πέργης καθε-
σταμένον ὑπ' Ἀντιόχου φρούραρχον οὔτε τὴν φρου-
ρὰν ἐξάγειν οὔτ' αὐτὸν ἐκχωρεῖν ἐκ τῆς πόλεως, ὥρ-
2 μησε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὴν Πέργην. ἐγγίζον-
τος δ' αὐτοῦ τῇ πόλει, παρῆν ἀπ' αὐτῆς ὁ τεταγμένος
ἐπὶ τῆς φρουρᾶς, ἀξιῶν καὶ δεόμενος μὴ προκατα-
γιγνώσκειν αὐτοῦ· ποιεῖν γὰρ ἕν τι τῶν καθηκόντων·
3 παραλαβὼν γὰρ ἐν πίστει παρ' Ἀντιόχου τὴν πόλιν
τηρεῖν ἔφη ταύτην, ἕως ἂν διασαφηθῇ πάλιν παρὰ
τοῦ πιστεύσαντος τί δεῖ ποιεῖν· μέχρι δὲ τοῦ νῦν

ἁπλῶς οὐδὲν αὐτῷ παρ' οὐδενὸς ἀποδεδηλῶσθαι.
διόπερ ἠξίου τριάκονθ' ἡμέρας χάριν τοῦ διαπεμψά- 4
μενος ἐρέσθαι τὸν βασιλέα τί δεῖ πράττειν. ὁ δὲ 5
Γνάιος, θεωρῶν τὸν Ἀντίοχον ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις
εὐσυνθετοῦντα, συνεχώρησε πέμπειν καὶ πυνθάνε-
σθαι τοῦ βασιλέως· καὶ μετά τινας ἡμέρας πυθόμε-
νος παρέδωκε τὴν πόλιν.

Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον οἱ δέκα πρεσβευταὶ 6
καὶ ὁ βασιλεὺς Εὐμένης εἰς Ἔφεσον κατέπλευσαν,
ἤδη τῆς θερείας ἐναρχομένης· καὶ δύο ἡμέρας ἐκ τοῦ
πλοῦ προσαναλαβόντες αὑτοὺς ἀνέβαινον εἰς τὴν
Ἀπάμειαν. ὁ δὲ Γνάιος, προσπεσούσης αὐτῷ τῆς 7
τούτων παρουσίας, Λεύκιον μὲν τὸν ἀδελφὸν μετὰ
τετρακισχιλίων ἐξαπέστειλε πρὸς τοὺς Ὀροανδεῖς,
πειθανάγκης ἔχοντας διάθεσιν χάριν τοῦ κομίσασθαι
τὰ προσοφειλόμενα τῶν ὁμολογηθέντων χρημάτων,
αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως ἀναζεύξας ἠπείγετο, 8
σπεύδων συνάψαι τοῖς περὶ τὸν Εὐμένη. παραγενό- 9
μενος δὲ εἰς τὴν Ἀπάμειαν, καὶ καταλαβὼν τόν τε
βασιλέα καὶ τοὺς δέκα, συνήδρευε περὶ τῶν πραγμά-
των. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς κυρῶσαι πρῶτον τὰ πρὸς 10
Ἀντίοχον ὅρκια καὶ τὰς συνθήκας, ὑπὲρ ὧν οὐδὲν
ἂν δέοι πλείω διατίθεσθαι λόγον, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν
ἐγγράπτων ποιεῖσθαι τὰς διαλήψεις.

Ἦν δὲ τοιαύτη τις ἡ τῶν κατὰ μέρος διάταξις· 23
φιλίαν ὑπάρχειν Ἀντιόχῳ καὶ Ῥωμαίοις εἰς ἅπαντα (26)
τὸν χρόνον ποιοῦντι τὰ κατὰ τὰς συνθήκας. μὴ διιέ- 2
ναι βασιλέα Ἀντίοχον καὶ τοὺς ὑποταττομένους διὰ
τῆς αὑτῶν χώρας ἐπὶ Ῥωμαίους καὶ τοὺς συμμάχους
πολεμίους μηδὲ χορηγεῖν αὐτοῖς μηδέν· ὁμοίως δὲ 3
καὶ Ῥωμαίους καὶ τοὺς συμμάχους ἐπ' Ἀντίοχον καὶ
τοὺς ὑπ' ἐκεῖνον ταττομένους. μὴ πολεμῆσαι δὲ Ἀν- 4

τίοχον τοῖς ἐπὶ ταῖς νήσοις μηδὲ τοῖς κατὰ τὴν Εὐ-
5 6 ρώπην. ἐκχωρείτω δὲ πόλεων καὶ χώρας ***. μὴ
ἐξαγαγέτω μηδὲν πλὴν τῶν ὅπλων ὧν φέρουσιν οἱ
στρατιῶται· εἰ δέ τι τυγχάνουσιν ἀπενηνεγμένοι,
7 καθιστάτωσαν πάλιν εἰς τὰς αὐτὰς πόλεις. μηδ'
ὑποδεχέσθωσαν τῶν ἐκ τῆς Εὐμένους τοῦ βασιλέως
8 μήτε στρατιώτας μήτ' ἄλλον μηδένα. εἰ δέ τινες
ἐξ ὧν ἀπολαμβάνουσιν οἱ Ῥωμαῖοι πόλεων, μετὰ
δυνάμεώς εἰσιν Ἀντιόχου, τούτους εἰς Ἀπάμειαν
9 ἀποκαταστησάτωσαν. τοῖς δὲ Ῥωμαίοις καὶ τοῖς
συμμάχοις εἴ τινες εἶεν **, εἶναι τὴν ἐξουσίαν
καὶ μένειν, εἰ βούλονται, καὶ ἀποτρέχειν. τοὺς
10 δὲ δούλους Ῥωμαίων καὶ τῶν συμμάχων ἀποδότω
Ἀντίοχος καὶ οἱ ὑπ' αὐτὸν ταττόμενοι καὶ τοὺς
ἁλόντας καὶ τοὺς αὐτομολήσαντας, καὶ εἴ τινα αἰχ-
11 μάλωτόν ποθεν εἰλήφασιν. ἀποδότω δὲ Ἀντίοχος,
ἐὰν ᾖ δυνατὸν αὐτῷ, καὶ Ἀννίβαν Ἀμίλκου Καρχη-
δόνιον καὶ Μνασίλοχον Ἀκαρνᾶνα καὶ Θόαντα Αἰ-
τωλόν, Εὐβουλίδαν καὶ Φίλωνα Χαλκιδεῖς, καὶ τῶν
12 Αἰτωλῶν ὅσοι κοινὰς εἰλήφασιν ἀρχάς, καὶ τοὺς
13 ἐλέφαντας τοὺς ἐν Ἀπαμείᾳ πάντας, καὶ μηκέτι ἄλ-
λους ἐχέτω. ἀποδότω δὲ καὶ τὰς ναῦς τὰς μακρὰς
καὶ τὰ ἐκ τούτων ἅρμενα καὶ τὰ σκεύη, καὶ μηκέτι
ἐχέτω πλὴν δέκα καταφράκτων· μηδὲ τριακοντάκω-
πον ἐχέτω ἐλαυνόμενον, μηδὲ πολέμου ἕνεκεν, οὗ αὐ-
14 τὸς κατάρχει. μηδὲ πλείτωσαν ἐπὶ τάδε τοῦ Κα-
λυκάδνου ἀκρωτηρίου, εἰ μὴ φόρους ἢ πρέσβεις ἢ
15 ὁμήρους ἄγοιεν. μὴ ἐξέστω δὲ Ἀντιόχῳ μηδὲ ξενο-
λογεῖν ἐκ τῆς ὑπὸ Ῥωμαίους ταττομένης, μηδ' ὑπο-
16 δεχέσθω τοὺς φεύγοντας. ὅσαι δὲ οἰκίαι Ῥοδίων ἢ
τῶν συμμάχων ἦσαν ἐν τῇ ὑπὸ βασιλέα Ἀντίοχον
ταττομένῃ, ταύτας εἶναι Ῥοδίων, ὡς καὶ πρὸ τ ☉, τὸν

πόλεμον ἐξενεγκεῖν. καὶ εἴ τι χρῆμα ὠφείλετ' αὐ- 17
τοῖς, ὁμοίως ἔσται πράξιμον· καὶ εἴ τι ἀπελείφθη ὑπ'
αὐτῶν, ἀναζητηθὲν ἀποδοθήτω. ἀτελῆ δὲ ὁμοίως ὡς
καὶ πρὸ τοῦ πολέμου τὰ πρὸς τοὺς Ῥοδίους ὑπαρ-
χέτω. εἰ δέ τινας τῶν πόλεων, ἃς ἀποδοῦναι δεῖ 18
Ἀντίοχον, ἑτέροις δέδωκεν Ἀντίοχος, ἐξαγέτω καὶ ἐκ
τούτων τὰς φρουρὰς καὶ τοὺς ἄνδρας. ἐὰν δέ τινες
ὕστερον ἀποτρέχειν βούλωνται, μὴ προσδεχέσθω. ἀρ-
γυρίου δὲ δότω Ἀντίοχος Ἀττικοῦ Ῥωμαίοις ἀρίστου
τάλαντα μύρια δισχίλια ἐν ἔτεσι δώδεκα, διδοὺς καθ'
ἕκαστον ἔτος χίλια· μὴ ἔλαττον δ' ἑλκέτω τὸ τάλαντον
λιτρῶν Ῥωμαϊκῶν ὀγδοήκοντα· καὶ τοῦ σίτου ͵φ
καὶ ͵μ [μεδίμνους. δότω δὲ Εὐμένει τάλαντα] δια- 20
κόσια πεντήκοντα, ἐν ἔτεσι τοῖς πρώτοις πέντε, ἑβδο-
μήκοντα κατὰ τὸ ἔτος, τῷ ἐπιβαλλομένῳ καιρῷ, ᾧ
καὶ τοῖς Ῥωμαίοις ἀποδίδωσι, καὶ τοῦ σίτου, καθὼς 21
ἐτίμησεν ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, τάλαντα ἑκατὸν εἴ-
κοσιν ἑπτὰ καὶ δραχμὰς χιλίας διακοσίας ὀκτώ·
ἃ συνεχώρησεν Εὐμένης λαβεῖν, γάζαν εὐαρεστου-
μένην ἑαυτῷ. ὁμήρους δὲ εἴκοσι διδότω Ἀντίοχος, δι' 22
ἐτῶν τριῶν ἄλλους ἀνταποστέλλων, μὴ νεωτέρους
ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα μηδὲ πρεσβυτέρους τετταράκοντα
πέντε. ἐὰν δέ τι διαφωνήσῃ τῶν ἀποδιδομένων χρη- 23
μάτων, τῷ ἐχομένῳ ἔτει ἀποδότωσαν. ἂν δέ τινες 24
τῶν πόλεων ἢ τῶν ἐθνῶν, πρὸς ἃ γέγραπται μὴ πο-
λεμεῖν Ἀντίοχον, πρότεροι ἐκφέρωσι πόλεμον, ἐξέστω
πολεμεῖν Ἀντιόχῳ. τῶν δὲ ἐθνῶν καὶ πόλεων τού- 35
των μὴ ἐχέτω τὴν κυρίαν αὐτὸς μηδ' εἰς φιλίαν προσ-
αγέσθω. περὶ δὲ τῶν ἀδικημάτων τῶν πρὸς ἀλλή- 26
λους γιγνομένων εἰς κρίσιν προκαλείσθωσαν. ἐὰν δέ 27
τι θέλωσι πρὸς τὰς συνθήκας ἀμφότεροι κοινῷ δόγ-
ματι προστεθῆναι ἢ ἀφαιρεθῆναι ἀπ' αὐτῶν, ἐξέστω.

28 Τμηθέντων δὲ τῶν ὁρκίων ἐπὶ τούτοις, εὐ-
θέως ὁ στρατηγὸς Κόϊντον Μινούκιον Θέρμον καὶ
Λεύκιον τὸν ἀδελφόν, ἄρτι κεκομικότας τὰ χρήματα
29 παρὰ τῶν Ὀροανδέων, εἰς Συρίαν ἐξαπέστειλε, συν-
τάξας κομίζεσθαι τοὺς ὅρκους παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ
διαβεβαιώσασθαι τὰ κατὰ μέρος ὑπὲρ τῶν συνθη-
30 κῶν. πρὸς δὲ Κόιντον Φάβιον τὸν ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ
στρατηγὸν ἐξέπεμψε γραμματοφόρους, κελεύων [πά-
λιν] πλεῖν αὐτὸν εἰς Πάταρα καὶ παραλαβόντα τὰς
ὑπαρχούσας αὐτόθι ναῦς διαπρῆσαι.

24 Ὅτι κατὰ τὴν Ἀπάμειαν οἵ τε δέκα καὶ Γνάιος
(27) ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων, διακούσαντες πάντων
τῶν ἀπηντηκότων, τοῖς μὲν περὶ χώρας ἢ χρημάτων
ἤ τινος ἑτέρου διαφερομένοις πόλεις ἀπέδωκαν ὁμο-
λογουμένας ἀμφοτέροις, ἐν αἷς διακριθήσονται περὶ
τῶν ἀμφισβητουμένων· τὴν δὲ περὶ τῶν ὅλων ἐποιή-
2 σαντο διάληψιν τοιαύτην. ὅσαι μὲν τῶν αὐτονόμων
πόλεων πρότερον ὑπετέλουν Ἀντιόχῳ φόρον, τότε δὲ
διεφύλαξαν τὴν πρὸς Ῥωμαίους πίστιν, ταύτας μὲν
ἀπέλυσαν τῶν φόρων· ὅσαι δ' Ἀττάλῳ σύνταξιν ἐτέ-
λουν, ταύταις ἐπέταξαν τὸν αὐτὸν Εὐμένει διδόναι
3 φόρον. εἰ δέ τινες ἀποστᾶσαι τῆς Ῥωμαίων φιλίας
Ἀντιόχῳ συνεπολέμουν, ταύτας ἐκέλευσαν Εὐμένει
4 διδόναι τοὺς Ἀντιόχῳ διατεταγμένους φόρους. Κολο-
φωνίους δὲ τοὺς τὸ Νότιον οἰκοῦντας καὶ Κυμαίους
5 καὶ Μυλασεῖς ἀφορολογήτους ἀφῆκαν, Κλαζομενίοις
δὲ καὶ δωρεὰν προσέθηκαν τὴν Δρυμοῦσσαν καλου-
μένην νῆσον, Μιλησίοις δὲ τὴν ἱερὰν χώραν ἀποκα-
τέστησαν, ἧς διὰ τοὺς πολέμους πρότερον ἐξεχώρη-
6 σαν. *Χίους δὲ καὶ Σμυρναίους, ἔτι δ' Ἐρυθραίους,
ἔν τε τοῖς ἄλλοις προῆγον καὶ χώραν προσένειμαν,
ἧς ἕκαστοι κατὰ τὸ παρὸν ἐπεθύμουν καὶ σφίσι κα-

θήκειν ὑπελάμβανον, ἐντρεπόμενοι τὴν εὔνοιαν καὶ
σπουδήν, ἣν παρέσχηντο κατὰ τὸν πόλεμον αὐτοῖς.
ἀπέδωκαν δὲ καὶ Φωκαιεῦσι τὸ πάτριον πολίτευμα 7
καὶ τὴν χώραν, ἣν καὶ πρότερον εἶχον. μετὰ δὲ ταῦ- 8
τα Ῥοδίοις ἐχρημάτισαν, διδόντες Λυκίαν καὶ Καρίας
τὰ μέχρι Μαιάνδρου ποταμοῦ πλὴν Τελμισσοῦ. περὶ 9
δὲ τοῦ βασιλέως Εὐμένους καὶ τῶν ἀδελφῶν ἔν τε
ταῖς πρὸς Ἀντίοχον συνθήκαις τὴν ἐνδεχομένην πρό-
νοιαν ἐποιήσαντο καὶ τότε τῆς μὲν Εὐρώπης αὐτῷ
προσέθηκαν Χερρόνησον καὶ Λυσιμάχειαν καὶ τὰ
προσοροῦντα τούτοις ἐρύματα καὶ χώραν, ἧς Ἀντί-
οχος ἐπῆρχε· τῆς δ' Ἀσίας Φρυγίαν τὴν ἐφ' Ἑλλησ- 10
πόντου, Φρυγίαν τὴν μεγάλην, Μυσούς, οὓς πρό-
τερον αὐτὸς παρεσκευάσατο, Λυκαονίαν, Μιλυάδα,
Λυδίαν, Τράλλεις, Ἔφεσον, Τελμισσόν. ταύτας μὲν 11
οὖν ἔδωκαν Εὐμένει τὰς δωρεάς· περὶ δὲ τῆς Παμ-
φυλίας, Εὐμένους μὲν εἶναι φάσκοντος αὐτὴν ἐπὶ
τάδε τοῦ Ταύρου, τῶν δὲ παρ' Ἀντιόχου πρεσβευ-
τῶν ἐπέκεινα, διαπορήσαντες ἀνέθεντο περὶ τούτων
εἰς τὴν σύγκλητον. σχεδὸν δὲ τῶν ἀναγκαιοτάτων 12
καὶ πλείστων αὐτοῖς διῳκημένων, ἀναζεύξαντες προῆ-
γον ἐφ' Ἑλλήσποντον, βουλόμενοι κατὰ τὴν πάροδον
ἔτι τὰ πρὸς τοὺς Γαλάτας ἀσφαλίσασθαι. [Exc. de
legat. p. 67—74.]

Μάλλιος ὁ ἀνθύπατος τριακόσια τάλαντα πραξά-
μενος παρὰ Ἀριαράθου φίλον αὐτὸν ἐποιήσατο Ῥω-
μαίων. [Suidas v. πραξάμενος.]

FRAGMENTA LIBRI XXIII.

---

1 Ὅτι μετὰ τὴν ἐν τῷ Κομπασίῳ τῶν ἀνθρώπων
ἐπαναίρεσιν δυσαρεστήσαντές τινες τῶν ἐν τῇ Λα-
κεδαίμονι τοῖς γεγονόσι, καὶ νομίσαντες ὑπὸ τοῦ Φι-
λοποίμενος ἅμα τὴν δύναμιν καὶ τὴν προστασίαν
καταλελύσθαι τὴν Ῥωμαίων, ἐλθόντες εἰς Ῥώμην
κατηγορίαν ἐποιήσαντο τῶν διῳκημένων καὶ τοῦ Φι-
2 λοποίμενος. καὶ τέλος ἐξεπορίσαντο γράμματα πρὸς
τοὺς Ἀχαιοὺς παρὰ Μάρκου Λεπίδου τοῦ μετὰ ταῦτα
γενηθέντος ἀρχιερέως, τότε δὲ τὴν ὕπατον ἀρχὴν παρ-
3 ειληφότος· ὃς ἔγραφε τοῖς Ἀχαιοῖς, φάσκων οὐκ ὀρ-
θῶς αὐτοὺς κεχειρικέναι τὰ κατὰ τοὺς Λακεδαιμο-
4 νίους. ὧν πρεσβευόντων, εὐθέως ὁ Φιλοποίμην
πρεσβευτὰς καταστήσας τοὺς περὶ τὸν Νικόδημον
5 τὸν Ἠλεῖον ἐξέπεμψεν εἰς τὴν Ῥώμην.
Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ἧκε καὶ παρὰ Πτολεμαίου
πρεσβευτὴς Δημήτριος Ἀθηναῖος, ἀνανεωσόμενος τὴν
προϋπάρχουσαν συμμαχίαν τῷ βασιλεῖ πρὸς τὸ ἔθνος
6 τῶν Ἀχαιῶν. ὧν προθύμως ἀναδεξαμένων τὴν ἀνανέω-
σιν, κατεστάθησαν πρεσβευταὶ πρὸς Πτολεμαῖον Λυ-
κόρτας ὁ παρ' ἡμῶν πατὴρ καὶ Θεοδωρίδας καὶ Σω-
σιτέλης Σικυώνιοι χάριν τοῦ δοῦναι τοὺς ὅρκους
ὑπὲρ τῶν Ἀχαιῶν καὶ λαβεῖν παρὰ τοῦ βασιλέως.
7 ἐγενήθη δέ τι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον πάρεργον μὲν

ἴσως, ἄξιον δὲ μνήμης. μετὰ γὰρ τὸ συντελεσθῆναι
τὴν ἀνανέωσιν τῆς συμμαχίας ὑπὲρ τῶν Ἀχαιῶν ὑπε-
δέξατο τὸν πρεσβευτὴν ὁ Φιλοποίμην· γενομένης δὲ 8
παρὰ τὴν συνουσίαν μνήμης τοῦ βασιλέως, ἐπιβαλὼν
ὁ πρεσβευτὴς πολλούς τινας διετίθετο λόγους ἐγκω-
μιάζων τὸν Πτολεμαῖον καί τινας ἀποδείξεις προε-
φέρετο τῆς τε περὶ τὰς κυνηγίας εὐχειρίας καὶ τόλ-
μης, ἑξῆς τε τῆς περὶ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὅπλα
δυνάμεως καὶ τῆς ἐν τούτοις ἀσκήσεως. τελευταίῳ 9
δ' ἐχρήσατο μαρτυρίῳ πρὸς πίστιν τῶν εἰρημένων·
ἔφη γὰρ αὐτὸν κυνηγετοῦντα ταῦρον βαλεῖν ἀφ' ἵπ-
που μεσαγκύλῳ. (Ζήτει ἐν τοῖς περὶ κυνηγίας.)

Ὅτι κατὰ τὴν Βοιωτίαν μετὰ τὸ συντελεσθῆναι τὰς 2
πρὸς Ἀντίοχον Ῥωμαίοις συνθήκας ἀποκοπεισῶν τῶν
ἐλπίδων πᾶσι τοῖς καινοτομεῖν ἐπιβαλλομένοις, ἄλλην
ἀρχὴν καὶ διάθεσιν ἐλάμβανον αἱ πολιτεῖαι. διὸ καὶ 2
τῆς δικαιοδοσίας ἑλκομένης παρ' αὐτοῖς σχεδὸν ἐξ
εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν, τότε λόγοι διεδίδοντο κατὰ
τὰς πόλεις, φασκόντων τινῶν διότι δεῖ γίγνεσθαι
διέξοδον καὶ συντέλειαν τῶν πρὸς ἀλλήλους. πολλῆς 3
δὲ περὶ τούτων ἀμφισβητήσεως ὑπαρχούσης διὰ τὸ
πλείους εἶναι τοὺς καχέκτας τῶν εὐπόρων, ἐγένετό
τι συνέργημα τοῖς τὰ βέλτιστα αἱρουμένοις ἐκ ταὐτο-
μάτου τοιοῦτον. ὁ γὰρ Τίτος ἐν τῇ Ῥώμῃ πάλαι μὲν 4
ἐσπούδαζε περὶ τὸ καταπορευθῆναι τὸν Ζεύξιππον
εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἅτε κεχρημένος αὐτῷ συνεργῷ πρὸς
πολλὰ κατὰ τοὺς Ἀντιοχικοὺς καὶ Φιλιππικοὺς και-
ρούς. κατὰ δὲ τοὺς τότε χρόνους ἐξείργαστο γράψαι 5
τὴν σύγκλητον τοῖς Βοιωτοῖς διότι δεῖ κατάγειν Ζεύ-
ξιππον καὶ τοὺς ἅμ' αὐτῷ φυγόντας εἰς τὴν οἰκείαν.
ὧν προσπεσόντων, δείσαντες οἱ Βοιωτοὶ μὴ κατελ- 6
θόντων τῶν προειρημένων ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τῆς

Μακεδόνων εὐνοίας, βουλόμενοι κατακηρυχθῆναι τὰς
κρίσεις τὰς κατὰ τῶν περὶ τὸν Ζεύξιππον, ἃς ἦσαν
7 πρότερον αὐτοῖς ἔτι ὑπογεγραμμένοι, . . . καὶ τούτῳ
τῷ τρόπῳ τῶν δικῶν μίαν μὲν αὐτῶν κατεδίκασαν
ἱεροσυλίας, διότι λεπίσαιεν τὴν τοῦ Διὸς τράπεζαν
ἀργυρᾶν οὖσαν, μίαν δὲ θανάτου διὰ τὸν Βραχύλ-
8 λου φόνον. ταῦτα δὲ διοικήσαντες οὐκέτι προσεῖχον
τοῖς γραφομένοις, ἀλλ' ἔπεμπον πρεσβευτὰς εἰς τὴν
Ῥώμην τοὺς περὶ Καλλίκριτον, φάσκοντες οὐ δύνα-
σθαι τὰ κατὰ τοὺς νόμους ᾠκονομημένα παρ' αὐτοῖς
9 ἄκυρα ποιεῖν. ἐν δὲ τοῖς καιροῖς τούτοις πρεσβεύ-
σαντος αὐτοῦ τοῦ Ζευξίππου πρὸς τὴν σύγκλητον, οἱ
Ῥωμαῖοι τὴν τῶν Βοιωτῶν προαίρεσιν ἔγραψαν πρός
τε τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ πρὸς Ἀχαιούς, κελεύοντες
10 κατάγειν Ζεύξιππον εἰς τὴν οἰκείαν. οἱ δὲ Ἀχαιοὶ
τοῦ μὲν διὰ στρατοπέδων ποιεῖσθαι τὴν ἔφοδον ἀπέσ-
χον, πρεσβευτὰς δὲ προεχειρίσαντο πέμπειν τοὺς
παρακαλέσοντας τοὺς Βοιωτοὺς τοῖς λεγομένοις ὑπὸ
τῶν Ῥωμαίων πειθαρχεῖν, καὶ τὴν δικαιοδοσίαν, κα-
θάπερ καὶ τὴν ἐν αὑτοῖς, οὕτω καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς
11 ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν. συνέβαινε γὰρ καὶ τὰ πρὸς τού-
τους συναλλάγματα παρέλκεσθαι πολὺν ἤδη χρόνον.
12 ὧν διακούσαντες οἱ Βοιωτοί, στρατηγοῦντος Ἱππίου
παρ' αὐτοῖς, παραχρῆμα μὲν ὑπέσχοντο ποιήσειν τὰ
παρακαλούμενα, μετ' ὀλίγον δὲ πάντων ὠλιγώρησαν.
13 διόπερ ὁ Φιλοποίμην, Ἱππίου μὲν ἀποτεθειμένου τὴν
ἀρχήν, Ἀλκέτου δὲ παρειληφότος, ἀπέδωκε τοῖς αἰ-
14 τουμένοις τὰ ῥύσια κατὰ τῶν Βοιωτῶν. ἐξ ὧν ἐγί-
γνετο καταρχὴ διαφορᾶς τοῖς ἔθνεσιν οὐκ εὐκατα-
15 φρόνητος. παραυτίκα γὰρ ἔλαχε . . . . τῶν Μυρίχου
θρεμμάτων καὶ τοῦ Σίμωνος· καὶ περὶ ταῦτα γενο-
μένης συμπλοκῆς, οὐκέτι πολιτικῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ

πολεμικῆς ἔχθρας ἐγένετο καταρχὴ καὶ προοίμιον. εἰ 16
μὲν οὖν ἡ σύγκλητος προσέθηκε τἀκόλουθον περὶ
τῆς καθόδου τῶν περὶ τὸν Ζεύξιππον, ταχέως ἂν
ἐξεκαύθη πόλεμος· νῦν δὲ ἐκείνη τε παρεσιώπησεν, 17
οἵ τε Μεγαρεῖς ἐπέσχον τὰ ῥύσια, διαπρεσβευσαμέ-
νων . . . τοῖς συναλλάγμασιν.

Ὅτι ἐγένετο Λυκίοις διαφορὰ πρὸς Ῥοδίους διὰ 3
τοιαύτας αἰτίας. καθ' οὓς καιροὺς οἱ δέκα διῴκουν 2
τὰ περὶ τὴν Ἀσίαν, τότε παρεγενήθησαν πρέσβεις,
παρὰ μὲν Ῥοδίων Θεαίτητος καὶ Φιλόφρων, ἀξιοῦν-
τες αὐτοῖς δοθῆναι τὰ κατὰ Λυκίαν καὶ Καρίαν χά-
ριν τῆς εὐνοίας καὶ προθυμίας, ἣν παρέσχηνταί
σφισι κατὰ τὸν Ἀντιοχικὸν πόλεμον· παρὰ δὲ τῶν 3
Ἰλιέων ἧκον Ἵππαρχος καὶ Σάτυρος, ἀξιοῦντες διὰ
τὴν πρὸς αὐτοὺς οἰκειότητα συγγνώμην δοθῆναι Λυ-
κίοις τῶν ἡμαρτημένων. ὧν οἱ δέκα διακούσαντες 4
ἐπειράθησαν ἑκατέρων στοχάσασθαι κατὰ τὸ δυνα-
τόν. διὰ μὲν γὰρ τοὺς Ἰλιεῖς οὐδὲν ἐβουλεύσαντο
περὶ αὐτῶν ἀνήκεστον, τοῖς δὲ Ῥοδίοις χαριζόμενοι
προσένειμαν ἐν δωρεᾷ τοὺς Λυκίους. ἐκ ταύτης τῆς 5
διαλήψεως ἐγενήθη στάσις καὶ διαφορὰ τοῖς Λυκίοις
πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ῥοδίους οὐκ εὐκαταφρόνητος. οἱ 6
μὲν γὰρ Ἰλιεῖς ἐπιπορευόμενοι τὰς πόλεις αὐτῶν
ἀπήγγελλον ὅτι παρῄτηνται τὴν ὀργὴν τῶν Ῥωμαίων
καὶ παραίτιοι γεγόνασιν αὐτοῖς τῆς ἐλευθερίας· οἱ 7
δὲ περὶ τὸν Θεαίτητον ἐποιήσαντο τὴν ἀγγελίαν ἐν
τῇ πατρίδι, φάσκοντες Λυκίαν καὶ Καρίας τὰ μέχρι
τοῦ Μαιάνδρου δεδόσθαι Ῥοδίοις ὑπὸ Ῥωμαίων ἐν
δωρεᾷ. λοιπὸν οἱ μὲν Λύκιοι πρεσβεύοντες ἧκον εἰς 8
τὴν Ῥόδον ὑπὲρ συμμαχίας, οἱ δὲ Ῥόδιοι προχειρι-
σάμενοί τινας τῶν πολιτῶν, ἐξαπέστελλον τοὺς δια-
τάξοντας ταῖς κατὰ Λυκίαν καὶ Καρίαν πόλεσιν ὡς

9 ἕκαστα δεῖ γενέσθαι. μεγάλης δ' οὔσης τῆς παραλ-
λαγῆς περὶ τὰς ἑκατέρων ὑπολήψεις, ἕως μέν τινος
οὐ πᾶσιν ἔκδηλος ἦν ἡ διαφορὰ τῶν προειρημένων·
10 ὡς δ' εἰσελθόντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν οἱ Λύκιοι διε-
λέγοντο περὶ συμμαχίας, καὶ μετὰ τούτους Ποθίων
ὁ πρύτανις τῶν Ῥοδίων ἀναστὰς ἐφώτισε τὴν ἑκατέ-
ρων αἵρεσιν καὶ προσεπετίμησε τοῖς Λυκίοις· πᾶν
γὰρ ὑπομενεῖν ἔφασαν μᾶλλον ἢ ποιήσειν Ῥοδίοις τὸ
προσταττόμενον. [Exc. de legat. p. 74—79.]

4 Ὅτι κατὰ τὴν ὀγδόην καὶ τετταρακοστὴν ὀλυμ-
πιάδα πρὸς ταῖς ἑκατὸν πρεσβειῶν παρουσίαι ἐγέ-
νοντο πρὸς Ῥωμαίους παρὰ Φιλίππου καὶ τῶν προσ-
ορούντων τῇ Μακεδονίᾳ. τὰ δόξαντα τῇ συγκλήτῳ
περὶ τῶν πρέσβεων.

2 Ὅτι κατὰ τὴν Ἑλλάδα Φιλίππου διαφορὰ πρὸς
Θετταλοὺς καὶ Περραιβοὺς περὶ τῶν πόλεων ὧν κα-
τεῖχε Φίλιππος ἐκ τῶν Ἀντιοχικῶν καιρῶν τῆς Θετ-
3 ταλίας καὶ Περραιβίας. — ἡ γενομένη δικαιολογία
περὶ τούτων ἐπὶ Κοΐντου Καικιλίου περὶ τὰ Τέμπη.
— τὰ κριθέντα διὰ τοῦ Καικιλίου.

4 Καὶ διαφορὰ ἄλλη περὶ τῶν ἐπὶ Θρᾴκης πόλεων
Φιλίππῳ πρὸς τοὺς παρ' Εὐμένους πρεσβευτὰς καὶ
τοὺς ἐκ Μαρωνείας φυγάδας, καὶ τὰ ῥηθέντα περὶ
τούτων ἐν Θετταλονίκῃ καὶ τὰ δόξαντα τοῖς περὶ τὸν
Καικίλιον.

5 Κατὰ τὴν Πελοπόννησον πρεσβευτῶν παρουσία
παρά τε Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως καὶ παρὰ Εὐμέ-
6 νους καὶ παρὰ Σελεύκου. καὶ τὰ δόξαντα τοῖς Ἀχαι-
οῖς ὑπέρ τε τῆς πρὸς Πτολεμαῖον συμμαχίας καὶ τῶν
δωρεῶν τῶν προτεινομένων αὐτοῖς ὑπὸ τῶν προει-
7 ρημένων βασιλέων. παρουσία Κοΐντου Καικιλίου καὶ
μέμψις ὑπὲρ τῶν κατὰ Λακεδαίμονα διῳκημένων.

Ὡς Ἀρεὺς καὶ Ἀλκιβιάδης, ὄντες τῶν ἀρχαίων 8
φυγάδων ἐκ Λακεδαίμονος, ἐπρέσβευσαν εἰς τὴν Ῥώμην καὶ κατηγορίαν ἐποιήσαντο Φιλοποίμενος καὶ τῶν Ἀχαιῶν.

Ἡ γενομένη σφαγὴ διὰ Φιλίππου τοῦ βασιλέως 9
ἐν Μαρωνείᾳ. παρουσία πρεσβευτῶν ἐκ Ῥώμης καὶ τὰ προσταχθέντα διὰ τούτων. αἰτίαι δι' ἃς ἐγένετο Ῥωμαίοις πρὸς Περσέα πόλεμος. [Codex Monacensis.]

Ὅτι κατὰ τὴν ὀγδόην καὶ τετταρακοστὴν ὀλυμ- 5
πιάδα πρὸς ταῖς ἑκατὸν παρουσία ἐγένετο πρεσβευτῶν Ῥωμαίων εἰς Κλείτορα καὶ σύνοδος τῶν Ἀχαιῶν.
καὶ οἱ ῥηθέντες ὑπ' ἀμφοτέρων λόγοι περὶ τῶν κατὰ 2
Λακεδαίμονα πραγμάτων καὶ τὰ δόξαντα τοῖς Ἀχαιοῖς. ταῦτα κεφαλαιωδῶς. [Exc. de legat. p. 88 et cod. Monacensis alter.]

Ὅτι κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς ἧκον εἰς τὴν Ῥώ- 6
μην παρά τε τοῦ βασιλέως Εὐμένους πρεσβευταὶ διασαφοῦντες τὸν ἐξιδιασμὸν τοῦ Φιλίππου τῶν ἐπὶ
Θρᾴκης πόλεων καὶ παρὰ Μαρωνειτῶν οἱ φυγάδες 2
κατηγοροῦντες καὶ τὴν αἰτίαν ἀναφέροντες τῆς αὐτῶν ἐκπτώσεως ἐπὶ τὸν Φίλιππον, ἅμα δὲ τούτοις 3
Ἀθαμᾶνες, Περραιβοί, Θετταλοί, φάσκοντες κομίζεσθαι δεῖν αὐτοὺς τὰς πόλεις, ἃς παρείλετο Φίλιππος αὐτῶν κατὰ τὸν Ἀντιοχικὸν πόλεμον. ἧκον δὲ 4
καὶ παρὰ τοῦ Φιλίππου πρέσβεις πρὸς ἅπαντας τοὺς κατηγορήσαντας ἀπολογησόμενοι. γενομένων δὲ πλειό- 5
νων λόγων πᾶσι τοῖς προειρημένοις πρὸς τοὺς παρὰ τοῦ Φιλίππου πρεσβευτάς, ἔδοξε τῇ συγκλήτῳ παραυτίκα καταστῆσαι πρεσβείαν τὴν ἐπισκεψομένην τὰ κατὰ τὸν Φίλιππον καὶ παρέξουσαν ἀσφάλειαν τοῖς βουλομένοις κατὰ πρόσωπον λέγειν τὸ φαινόμενον καὶ κατηγορεῖν τοῦ βασιλέως. καὶ κατεστάθησαν οἱ 6

περὶ τὸν Κόιντον Καικίλιον καὶ Μάρκον Βαίβιον καὶ
Τιβέριον Κλαύδιον. [Exc. de legat. p. 79.]

7 Συνέβαινε δὲ τοὺς Αἰνίους πάλαι μὲν στασιά-
ζειν, προσφάτως δὲ ἀπονεύειν τοὺς μὲν πρὸς Εὐμέ-
νη, τοὺς δὲ πρὸς Μακεδονίαν. [Suidas vv. Αἴνιοι,
ἀπονεύειν.]

7 Ὅτι κατὰ τὴν Πελοπόννησον, ὡς μὲν ἔτι Φιλο-
ποίμενος στρατηγοῦντος εἴς τε τὴν Ῥώμην ἐξαπέ-
στειλε πρεσβευτὰς τὸ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνος ὑπὲρ τῆς
Λακεδαιμονίων πόλεως, πρός τε τὸν βασιλέα Πτολε-
μαῖον τοὺς ἀνανεωσομένους τὴν προϋπάρχουσαν αὐτῷ
2 συμμαχίαν, ἐδηλώσαμεν, φησὶν ὁ Πολύβιος. κατὰ δὲ
τὸν ἐνεστῶτα χρόνον Ἀρισταίνου στρατηγοῦντος οἵ τε
παρὰ Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως [πρέσβεις ἦλθον], ἐν
Μεγάλῃ πόλει τῆς συνόδου τῶν Ἀχαιῶν ὑπαρχούσης·
3 ἐξαπεστάλκει δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Εὐμένης πρεσβευτάς,
ἐπαγγελλόμενος ἑκατὸν καὶ εἴκοσι τάλαντα δώσειν
τοῖς Ἀχαιοῖς, ἐφ᾽ ᾧ δανειζομένων τούτων ἐκ τῶν
τόκων μισθοδοτεῖσθαι τὴν βουλὴν τῶν Ἀχαιῶν ἐπὶ
4 ταῖς κοιναῖς συνόδοις. ἧκον δὲ καὶ παρὰ Σελεύκου
τοῦ βασιλέως πρεσβευταί, τήν τε φιλίαν ἀνανεωσό-
μενοι καὶ δεκαναΐαν μακρῶν πλοίων ἐπαγγελλόμενοι
5 δώσειν τοῖς Ἀχαιοῖς. ἐχούσης δὲ τῆς συνόδου πραγ-
ματικῶς, πρῶτοι παρῆλθον οἱ περὶ Νικόδημον τὸν
Ἠλεῖον, καὶ τούς τε ῥηθέντας ἐν τῇ συγκλήτῳ λό-
γους ὑφ᾽ αὐτῶν ὑπὲρ τῆς τῶν Λακεδαιμονίων πό-
λεως διῆλθον τοῖς Ἀχαιοῖς καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἀνέ-
6 γνωσαν, ἐξ ὧν ἦν λαμβάνειν ἐκδοχὴν ὅτι δυσαρε-
στοῦνται μὲν καὶ τῇ τῶν τειχῶν συντελεσει καὶ τῇ
καταλύσει τῶν ἐν τῷ Κομπασίῳ διαφθαρέντων, οὐ
7 μὴν ἄκυρόν τι ποιεῖν. οὐδενὸς δ᾽ οὔτ᾽ ἀντειπόντος
οὔτε συνηγορήσαντος, οὕτω πως παρεπέμφθη.

Μετὰ δὲ τούτους εἰσῆλθον οἱ παρ' Εὐμένους 8
πρέσβεις, καὶ τήν τε συμμαχίαν τὴν πατρικὴν ἀνε-
νεώσαντο καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν χρημάτων ἐπαγγελίαν
διεσάφησαν τοῖς πολλοῖς. καὶ πλείω δὲ πρὸς ταύτας 9
τὰς ὑποθέσεις διαλεχθέντες, καὶ μεγάλην εὔνοιαν καὶ
φιλανθρωπίαν τοῦ βασιλέως ἐμφήναντες πρὸς τὸ
ἔθνος, κατέπαυσαν τὸν λόγον. μεθ' οὓς Ἀπολλωνί- 8
δας ὁ Σικυώνιος ἀναστὰς κατὰ μὲν τὸ πλῆθος τῶν
διδομένων χρημάτων ἀξίαν ἔφη τὴν δωρεὰν τῶν
Ἀχαιῶν, κατὰ δὲ τὴν προαίρεσιν τοῦ διδόντος καὶ 2
τὴν χρείαν, εἰς ἣν δίδοται, πασῶν αἰσχίστην καὶ
παρανομωτάτην. τῶν γὰρ νόμων κωλυόντων μηδένα 3
μήτε ἰδιωτῶν μήτε τῶν ἀρχόντων παρὰ βασιλέως
δῶρα λαμβάνειν κατὰ μηδ' ὁποίαν πρόφασιν, πάντας
ἅμα δωροδοκεῖσθαι προφανῶς προσδεξαμένους τὰ
χρήματα, πάντων εἶναι παρανομώτατον, πρὸς δὲ τού-
τοις αἴσχιστον ὁμολογουμένως. τὸ γὰρ ὀψωνιάζεσθαι 4
τὴν βουλὴν ὑπ' Εὐμένους καθ' ἕκαστον ἔτος καὶ βου-
λεύεσθαι περὶ τῶν κοινῶν καταπεπωκότας οἷον εἰ δέ-
λεαρ, πρόδηλον ἔχειν τὴν αἰσχύνην καὶ τὴν βλάβην.
νῦν μὲν γὰρ Εὐμένη διδόναι χρήματα, μετὰ δὲ ταῦτα 5
Προυσίαν δώσειν, καὶ πάλιν Σέλευκον. τῶν δὲ πραγ- 6
μάτων ἐναντίαν φύσιν ἐχόντων τοῖς βασιλεῦσι καὶ
ταῖς δημοκρατίαις, καὶ τῶν πλείστων καὶ μεγίστων
διαβουλίων ἀεὶ γιγνομένων περὶ τῶν πρὸς τοὺς βα-
σιλεῖς ἡμῖν διαφερόντων, φανερῶς ἀνάγκη δυοῖν 7
θάτερον ἢ τὸ τῶν βασιλέων λυσιτελὲς ἐπίπροσθεν
γίγνεσθαι τοῦ ἰδίᾳ συμφέροντος ἢ τούτου μὴ συμ-
βαίνοντος ἀχαρίστους φαίνεσθαι πᾶσιν, ἀντιπράττον-
τας τοῖς αὐτῶν μισθοδόταις. διὸ μὴ μόνον ἀπείπα- 8
σθαι παρεκάλει τοὺς Ἀχαιούς, ἀλλὰ καὶ μισεῖν τὸν
Εὐμένη διὰ τὴν ἐπίνοιαν τῆς δόσεως.

9 Μετὰ δε τοῦτον ἀναστὰς Κάσσανδρος Αἰγινή-
της ἀνέμνησε τοὺς Ἀχαιοὺς τῆς Αἰγινητῶν ἀκλη-
ρίας, ᾗ περιέπεσον διὰ τὸ μετὰ τῶν Ἀχαιῶν συμπο-
λιτεύεσθαι, ὅτε Πόπλιος Σολπίκιος ἐπιπλεύσας τῷ
στόλῳ πάντας ἐξηνδραποδίσατο τοὺς ταλαιπώρους
10 Αἰγινήτας· ὑπὲρ ὧν διεσαφήσαμεν τίνα τρόπον Αἰ-
τωλοί, κύριοι γενόμενοι τῆς πόλεως κατὰ τὰς πρὸς
Ῥωμαίους συνθήκας, Ἀττάλῳ παραδοῖεν, τριάκοντα
11 τάλαντα παρ' αὐτοῦ λαβόντες. ταῦτ' οὖν τιθεὶς τοῖς
Ἀχαιοῖς πρὸ ὀφθαλμῶν ἠξίου τὸν Εὐμένη μὴ διά-
φορα προτείνοντα θηρεύειν τὴν τῶν Ἀχαιῶν εὔνοιαν,
ἀλλὰ τὴν πόλιν ἀποδιδόντα τυγχάνειν πάντων τῶν
12 φιλανθρώπων ἀναντιρρήτως. τοὺς δὲ Ἀχαιοὺς παρε-
κάλει μὴ δέχεσθαι τοιαύτας δωρεάς, δι' ὧν φανή-
σονται καὶ τὰς εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδας ἀφαιρούμενοι
τῆς Αἰγινητῶν σωτηρίας.

13 Τοιούτων δὲ γενομένων λόγων, ἐπὶ τοσοῦτον
παρέστη τὸ πλῆθος ὥστε μὴ τολμῆσαι μηδένα συν-
ειπεῖν τῷ βασιλεῖ, πάντας δὲ μετὰ κραυγῆς ἐκβαλεῖν
τὴν προτεινομένην δωρεάν, καίτοι δοκούσης αὐτῆς
ἔχειν τι δυσαντοφθάλμητον διὰ τὸ πλῆθος τῶν προ-
τεινομένων χρημάτων.

9 Ἐπὶ δὲ τοῖς προειρημένοις εἰσήχθη τὸ περὶ τοῦ
2 Πτολεμαίου διαβούλιον· ἐν ᾧ προκληθέντων τῶν
ἀποσταλέντων πρεσβευτῶν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν πρὸς
Πτολεμαῖον, προελθὼν Λυκόρτας μετὰ τῶν πρε-
σβευτῶν ἀπελογίσατο πρῶτον μὲν τίνα τρόπον καὶ
δοῖεν καὶ λάβοιεν τοὺς ὅρκους ὑπὲρ τῆς συμμαχίας,
3 εἶτα ὅτι κομίζοιεν δωρεὰν κοινῇ τοῖς Ἀχαιοῖς ἑξακισχί-
λια μὲν ὅπλα χαλκᾶ πελταστικά, διακόσια δὲ τάλαντα
4 νομίσματος ἐπισήμου χαλκοῦ· πρὸς δὲ τούτοις ἐπή-

νεσε τὸν βασιλέα, καὶ βραχέα περὶ τῆς εὐνοίας αὐ-
τοῦ καὶ προθυμίας τῆς εἰς τὸ ἔθνος εἰπὼν κατέστρεψε
τὸν λόγον. ἐφ' οἷς ἀναστὰς ὁ τῶν Ἀχαιῶν στρατη- 5
γὸς Ἀρίσταινος ἤρετο τόν τε παρὰ τοῦ Πτολεμαίου
πρεσβευτὴν καὶ τοὺς ἐξαπεσταλμένους ὑπὸ τῶν
Ἀχαιῶν ἐπὶ τὴν ἀνανέωσιν ποίαν ἧκε συμμαχίαν
ἀνανεωσάμενος. οὐδενὸς δ' ἀποκριναμένου, πάντων 6
δὲ διαλαλούντων πρὸς ἀλλήλους, πλῆρες ἦν τὸ βου-
λευτήριον ἀπορίας. ἦν δὲ τὸ ποιοῦν τὴν ἀλογίαν τοιοῦ- 7
τον. οὐσῶν καὶ πλειόνων συμμαχιῶν τοῖς Ἀχαιοῖς πρὸς
τὴν Πτολεμαίου βασιλείαν, καὶ τούτων ἐχουσῶν με-
γάλας διαφορὰς κατὰ τὰς τῶν καιρῶν περιστάσεις,
οὔθ' ὁ παρὰ τοῦ Πτολεμαίου πρεσβευτὴς οὐδεμίαν 8
ἐποιήσατο διαστολήν, ὅτ' ἀνενεοῦτο, καθολικῶς δὲ
περὶ τοῦ πράγματος ἐλάλησεν, οὔθ' οἱ πεμφθέντες
πρέσβεις, ἀλλ' ὡς μιᾶς ὑπαρχούσης αὐτοί τε τοὺς 9
ὅρκους ἔδοσαν καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ἔλαβον. ὅθεν 10
προφερομένου τοῦ στρατηγοῦ πάσας τὰς συμμαχίας,
καὶ κατὰ μέρος ἐν ἑκάστῃ διαστελλομένου, μεγάλης
οὔσης διαφορᾶς, ἐζήτει τὸ πλῆθος εἰδέναι ποίαν ἀνα-
νεοῖτο συμμαχίαν. οὐ δυναμένου δὲ λόγον ὑποσχεῖν 11
οὔτε τοῦ Φιλοποίμενος, ὃς ἐποιήσατο στρατηγῶν τὴν
ἀνανέωσιν, οὔτε τῶν περὶ τὸν Λυκόρταν τῶν πρε-
σβευσάντων εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, οὗτοι μὲν ἐσχε- 12
διακότες ἐφαίνοντο τοῖς κοινοῖς πράγμασιν, ὁ δ' Ἀρί-
σταινος μεγάλην ἐφείλκετο φαντασίαν ὡς μόνος
εἰδὼς τί λέγει, καὶ τέλος οὐκ εἴασε κυρωθῆναι τὸ
διαβούλιον, ἀλλ' εἰς ὑπέρθεσιν ἤγαγε διὰ τὴν προει-
ρημένην ἀλογίαν. τῶν δὲ παρὰ τοῦ Σελεύκου πρέ- 13
σβεων εἰσελθόντων, ἔδοξε τοῖς Ἀχαιοῖς τὴν μὲν
φιλίαν ἀνανεώσασθαι πρὸς τὸν Σέλευκον, τὴν δὲ
τῶν πλοίων δωρεὰν κατὰ τὸ παρὸν ἀπείπασθαι. καὶ 14

τότε μὲν περὶ τούτων βουλευσάμενοι διελύθησαν εἰς
τὰς ἰδίας ἕκαστοι πόλεις.
10 Μετὰ δὲ ταῦτα, τῆς πανηγύρεως ἀκμαζούσης,
ἦλθε Κόιντος Καικίλιος ἐκ Μακεδονίας, ἀνακάμπτων
ἀπὸ τῆς πρεσβείας ἧς ἐπρέσβευσε πρὸς Φίλιππον.
2 καὶ συναγαγόντος Ἀρισταίνου τοῦ στρατηγοῦ τὰς
ἀρχὰς εἰς τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν, εἰσελθὼν ὁ Κόιν-
τος ἐμέμφετο, φάσκων αὐτοὺς βαρύτερον καὶ πικρό-
τερον τοῦ δέοντος κεχρῆσθαι τοῖς Λακεδαιμονίοις,
καὶ παρεκάλει διὰ πλειόνων διορθώσασθαι τὴν προ-
3 γεγενημένην ἄγνοιαν. ὁ μὲν οὖν Ἀρίσταινος εἶχε
τὴν ἡσυχίαν, δῆλος ὢν ἐξ αὐτοῦ τοῦ σιωπᾶν ὅτι δυσ-
αρεστεῖται τοῖς ᾠκονομημένοις καὶ συνευδοκεῖ τοῖς
4 ὑπὸ Καικιλίου λεγομένοις, ὁ δὲ Διοφάνης ὁ Μεγαλο-
πολίτης, ἄνθρωπος στρατιωτικώτερος ἢ πολιτικώτε-
ρος, ἀναστὰς οὐχ οἷον ἀπελογήθη τι περὶ τῶν Ἀχαι-
ῶν, ἀλλὰ καὶ προσυπέδειξε τῷ Καικιλίῳ διὰ τὴν πρὸς
τὸν Φιλοποίμενα παρατριβὴν ἕτερον ἔγκλημα κατὰ
5 τῶν Ἀχαιῶν. ἔφη γὰρ ο' μόνον τὰ κατὰ Λακεδαί-
μονα κεχειρίσθαι κακῶς, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ Μεσσή-
6 νην· ἦσαν δὲ περὶ τῶν φυγαδικῶν τοῖς Μεσσηνίοις
ἀντιρρήσεις τινὲς πρὸς ἀλλήλους περὶ τὸ τοῦ Τίτου
διάγραμμα καὶ τὴν τοῦ Φιλοποίμενος διόρθωσιν.
7 ὅθεν ὁ Καικίλιος, δοκῶν ἔχειν καὶ τῶν Ἀχαιῶν αὐ-
τῶν τινας ὁμογνώμονας, μᾶλλον ἠγανάκτει τῷ μὴ
κατακολουθεῖν ἑτοίμως τοῖς ὑπ' αὐτοῦ παρακαλου-
8 μένοις τοὺς συνεληλυθότας. τοῦ δὲ Φιλοποίμενος
καὶ Λυκόρτα, σὺν δὲ τούτοις Ἄρχωνος, πολλοὺς καὶ
ποικίλους διαθεμένων λόγους ὑπὲρ τοῦ καλῶς μὲν
διῳκῆσθαι τὰ κατὰ τὴν Σπάρτην καὶ συμφερόντως
αὐτοῖς μάλιστα τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀδύνατον δ' εἶ-
ναι τὸ κινῆσαί τι τῶν ὑποκειμένων ἄνευ τοῦ παρα-

βῆναι καὶ τὰ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους δίκαια καὶ τὰ
πρὸς τοὺς θεοὺς ὅσια, μένειν ἔδοξε τοῖς παροῦσιν 9
ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων καὶ ταύτην δοῦναι τῷ πρε-
σβευτῇ τὴν ἀπόκρισιν. ὁ δὲ Καικίλιος ὁρῶν τὴν 10
τούτων προαίρεσιν, ἠξίου τοὺς πολλοὺς αὐτῷ συν-
αγαγεῖν εἰς ἐκκλησίαν. οἱ δὲ τῶν Ἀχαιῶν ἄρχοντες 11
ἐκέλευον αὐτὸν δεῖξαι τὰς ἐντολάς, ἃς εἶχε παρὰ τῆς
συγκλήτου περὶ τούτων. τοῦ δὲ παρασιωπῶντος, οὐκ
ἔφασαν αὐτῷ συνάξειν τὴν ἐκκλησίαν· τοὺς γὰρ νό- 12
μους οὐκ ἐᾶν, ἐὰν μὴ φέρῃ τις ἔγγραπτα παρὰ τῆς
συγκλήτου, περὶ ὧν οἴεται δεῖν συνάγειν. ὁ δὲ Και- 13
κίλιος ἐπὶ τοσοῦτον ὠργίσθη διὰ τὸ μηδὲν αὐτῷ
συγχωρεῖσθαι τῶν ἀξιουμένων ὥστ' οὐδὲ τὴν ἀπό-
κρισιν ἠβουλήθη δέξασθαι παρὰ τῶν ἀρχόντων, ἀλλ'
ἀναπόκριτος ἀπῆλθεν. οἱ δ' Ἀχαιοὶ τὴν αἰτίαν ἀνέ- 14
φερον καὶ τῆς πρότερον παρουσίας τῆς Μάρκου τοῦ
Φολουίου καὶ τῆς τότε τῶν περὶ τὸν Καικίλιον ἐπὶ
τὸν Ἀρίσταινον καὶ τὸν Διοφάνην, ὡς τούτους ἀντι-
σπασαμένους διὰ τὴν ἀντιπολιτείαν τὴν πρὸς τὸν Φι-
λοποίμενα· καί τις ἦν ὑποψία τῶν πολλῶν πρὸς τοὺς 15
προειρημένους ἄνδρας. καὶ τὰ μὲν κατὰ Πελοπόν-
νησον ἐν τούτοις ἦν. [Exc. de legat. p. 80—85.]

Ὅτι Φιλοποίμην πρὸς Ἄρχωνα τὸν στρατηγὸν 10a
λόγοις τισὶ διεφέρετο. ὁ μὲν οὖν Φιλοποίμην εὐδο-
κήσας ἐκ τοῦ καιροῦ τοῖς λεγομένοις καὶ μεταγνοὺς
ἐπῄνει τὸν Ἄρχωνα φιλοφρόνως, ὡς ἐντρεχῶς καὶ
πανούργως τῷ καιρῷ κεχρημένον. ἔμοιγε μήν, φη- 2
σὶν ὁ Πολύβιος, οὔτε τότε παρόντι τὸ ῥηθὲν εὐηρέ-
στησεν, ὥστ' ἐπαινοῦντά τινα κακῶς ἅμα ποιεῖν,
οὔτε μετὰ ταῦτα τῆς ἡλικίας προβαινούσης· πολὺ 3
γὰρ δή τι μοι δοκεῖ κεχωρίσθαι κατὰ τὴν αἵρεσιν ὁ
πραγματικὸς ἀνὴρ τοῦ κακοπράγμονος καὶ παραπλη-

σίαν ἔχειν διαφορὰν τῷ κακεντρεχεῖ πρὸς τὸν ἐντρεχῆ· ἃ μὲν γάρ ἐστι κάλλιστα τῶν ὄντων ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἃ δὲ τοὐναντίον· ἀλλὰ διὰ τὴν νῦν ἐπιπολάζουσαν ἀκρισίαν βραχείας ἔχοντα κοινότητας τὰ προειρημένα τῆς αὐτῆς ἐπισημασίας καὶ ζήλου τυγχάνει παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. [Exc. Vat. p. 414 M. 64 H.]

11 Ὅτι τῶν περὶ τὸν Καικίλιον ἀνακεχωρηκότων ἐκ
τῆς Ἑλλάδος καὶ διασεσαφηκότων τῇ συγκλήτῳ περί
τε τῶν κατὰ Μακεδονίαν καὶ τῶν κατὰ Πελοπόννη-
σον, εἰσῆγον εἰς τὴν σύγκλητον τοὺς περὶ τούτων
2 παραγεγονότας πρεσβευτάς. εἰσελθόντων δὲ πρῶτον
τῶν παρὰ τοῦ Φιλίππου καὶ παρ' Εὐμένους, ἔτι δὲ
τῶν ἐξ Αἴνου καὶ Μαρωνείας φυγάδων, καὶ ποιησα-
μένων τοὺς λόγους ἀκολούθως τοῖς ἐν Θετταλονίκῃ
3 ῥηθεῖσιν ἐπὶ τῶν περὶ τὸν Καικίλιον, ἔδοξε τῇ συγ-
κλήτῳ πέμπειν πάλιν ἄλλους πρεσβευτὰς πρὸς τὸν
Φίλιππον τοὺς ἐπισκεψομένους πρῶτον μὲν εἰ πα-
ρακεχώρηκε τῶν ἐν Περραιβίᾳ πόλεων κατὰ τὴν τῶν
4 περὶ τὸν Καικίλιον ἀπόκρισιν, εἶτα ἐπιτάξοντας αὐτῷ
τὰς φρουρὰς ἐξάγειν ἐξ Αἴνου καὶ Μαρωνείας, καὶ
συλλήβδην ἀποβαίνειν ἀπὸ τῶν παραθαλαττίων τῆς
5 Θρᾴκης ἐρυμάτων καὶ τόπων καὶ πόλεων. μετὰ δὲ
τούτους εἰσῆγον τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου παραγεγονό-
6 τας. οἵ τε γὰρ Ἀχαιοὶ πρεσβευτὰς ἀπεστάλκεσαν
τοὺς περὶ Ἀπολλωνίδαν τὸν Σικυώνιον δικαιολογη-
σομένους πρὸς τὸν Καικίλιον ὑπὲρ τοῦ μὴ λαβεῖν
αὐτὸν ἀπόκρισιν καὶ καθόλου διδάξοντας ὑπὲρ τῶν
7 κατὰ Λακεδαίμονα πραγμάτων, ἔκ τε τῆς Σπάρτης
Ἀρεὺς καὶ Ἀλκιβιάδης ἐπρέσβευσαν· οὗτοι δὲ ἦσαν
τῶν ἀρχαίων φυγάδων τῶν ὑπὸ τοῦ Φιλοποίμενος
καὶ τῶν Ἀχαιῶν νεωστὶ κατηγμένων εἰς τὴν οἰκείαν.
8 ὃ καὶ μάλιστα τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς ὀργὴν ἦγε τῷ δο-

κεῖν, μεγάλης οὔσης καὶ προσφάτου τῆς εἰς τοὺς φυ-
γάδας εὐεργεσίας, ἐξ αὐτῆς ἐπὶ τοσοῦτον ἀχαριστεῖ-
σθαι παρ' αὐτοῖς ὥστε καὶ καταπρεσβεύειν καὶ
κατηγορίαν ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς κρατοῦντας τῶν
ἀνελπίστως αὐτοὺς σωσάντων καὶ καταγαγόντων
εἰς τὴν πατρίδα. ποιησαμένων δὲ καὶ τούτων πρὸς 12
ἀλλήλους ἐκ συγκαταθέσεως τὴν δικαιολογίαν, καὶ
διδασκόντων τὴν σύγκλητον τῶν μὲν περὶ τὸν Ἀπολ-
λωνίδαν τὸν Σικυώνιον ὡς ἀδύνατον εἴη τὸ παρά-
παν ἄμεινον χειρισθῆναι τὰ κατὰ τὴν Σπάρτην ἢ
νῦν κεχείρισται διὰ τῶν Ἀχαιῶν καὶ διὰ Φιλοποί-
μενος, τῶν δὲ περὶ τὸν Ἀρέα τἀναντία πειρωμένων 2
λέγειν, καὶ φασκόντων πρῶτον μὲν καταλελύσθαι
τὴν τῆς πόλεως δύναμιν ἐξηγμένου τοῦ πλήθους μετὰ
βίας, εἶτ' ἐν αὐτοῖς ἐπισφαλῆ καὶ ἀπαρρησίαστον
καταλείπεσθαι τὴν πολιτείαν, ἐπισφαλῆ μὲν ὀλίγοις 3
οὖσι, καὶ τούτοις τῶν τειχῶν περιῃρημένων, ἀπαρ-
ρησίαστον δὲ διὰ τὸ μὴ μόνον τοῖς κοινοῖς δόγμασι
τῶν Ἀχαιῶν πειθαρχεῖν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἰδίαν ὑπηρε-
τεῖν τοῖς ἀεὶ καθισταμένοις ἄρχουσι, διακούσασα καὶ 4
τούτων ἡ σύγκλητος ἔκρινε τοῖς αὐτοῖς πρεσβευταῖς
δοῦναι καὶ περὶ τούτων ἐντολάς, καὶ κατέστησε πρε-
σβευτὰς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα τοὺς περὶ Ἄππιον Κλαύδιον.
Ἀπελογήθησαν δὲ καὶ πρὸς τὸν Καικίλιον ὑπὲρ 5
τῶν ἀρχόντων οἱ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν πρέσβεις ἐν τῇ
συγκλήτῳ, φάσκοντες οὐδὲν ἀδικεῖν αὐτοὺς οὐδ'
ἀξίους ἐγκλήματος ὑπάρχειν ἐπὶ τῷ μὴ συνάγειν
τὴν ἐκκλησίαν· νόμον γὰρ εἶναι παρὰ τοῖς Ἀχαιοῖς 6
μὴ συγκαλεῖν τοὺς πολλούς, ἐὰν μὴ περὶ συμμαχίας ἢ
πολέμου δέῃ γίγνεσθαι διαβούλιον ἢ παρὰ τῆς συγκλή-
του τις ἐνέγκῃ γράμματα. διὸ καὶ δικαίως τότε βου- 7
λεύσασθαι μὲν τοὺς ἄρχοντας συγκαλεῖν τοὺς Ἀχαι-

οὺς εἰς ἐκκλησίαν, κωλύεσθαι δ' ὑπὸ τῶν νόμων διὰ
τὸ μήτε γράμματα φέρειν αὐτὸν παρὰ τῆς συγκλήτου
μήτε τὰς ἐντολὰς ἐγγράπτους ἐθέλειν δοῦναι τοῖς
8 ἄρχουσιν. ὧν ῥηθέντων ἀναστὰς Καικίλιος τῶν τε
περὶ τὸν Φιλοποίμενα καὶ Λυκόρταν κατηγόρησε καὶ
καθόλου τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῆς οἰκονομίας, ἧ περὶ τῆς
9 τῶν Λακεδαιμονίων ἐκέχρηντο πόλεως. ἡ δὲ σύγκλη-
τος διακούσασα τῶν λεγομένων ἔδωκε τοῖς Ἀχαιοῖς
ἀπόκρισιν ὅτι περὶ μὲν τῶν κατὰ Λακεδαίμονα πέμ-
10 ψει τοὺς ἐπισκεψομένους, τοῖς δὲ πρεσβευταῖς τοῖς
ἀεὶ παρ' ἑαυτῶν ἐκπεμπομένοις παρῄνει προσέχειν
τὸν νοῦν καὶ καταδοχὴν ποιεῖσθαι τὴν ἁρμόζουσαν,
καθάπερ καὶ Ῥωμαῖοι ποιοῦνται τῶν παραγιγνομένων
πρὸς αὐτοὺς πρεσβευτῶν.

13 Ὅτι Φίλιππος ὁ βασιλεύς, διαπεμψαμένων πρὸς
αὐτὸν ἐκ τῆς Ῥώμης τῶν ἰδίων πρεσβευτῶν καὶ δη-
λούντων ὅτι δεήσει κατ' ἀνάγκην ἀποβαίνειν ἀπὸ τῶν
2 ἐπὶ Θρᾴκης πόλεων, πυθόμενος ταῦτα καὶ βαρέως
φέρων ἐπὶ τῷ δοκεῖν πανταχόθεν αὑτοῦ περιτέμνε-
σθαι τὴν ἀρχήν, ἐναπηρείσατο τὴν ὀργὴν εἰς τοὺς
3 ταλαιπώρους Μαρωνείτας. μεταπεμψάμενος γὰρ Ὀνό-
μαστον τὸν ἐπὶ Θρᾴκης τεταγμένον ἐκοινολογήθη
4 τούτῳ περὶ τῆς πράξεως. ὁ δ' Ὀνόμαστος ἀναχωρή-
σας εἰσαπέστειλε Κάσσανδρον εἰς Μαρώνειαν, συν-
ήθη τοῖς πολλοῖς ὑπάρχοντα διὰ τὸ ποιεῖσθαι τὸν
5 πλείονα χρόνον ἐκεῖ τὴν διατριβήν, ἅτε τοῦ Φιλίπ-
που πάλαι τοὺς αὐλικοὺς ἐγκαθεικότος εἰς τὰς πό-
λεις ταύτας καὶ συνήθεις πεποιηκότος τοὺς ἐγχωρί-
6 ους ταῖς τούτων παρεπιδημίαις. μετὰ δέ τινας
ἡμέρας ἑτοιμασθέντων τῶν Θρᾳκῶν, καὶ τούτων
ἐπεισελθόντων διὰ τοῦ Κασσάνδρου νυκτός, ἐγένετο
μεγάλη σφαγὴ καὶ πολλοὶ τῶν Μαρωνειτῶν ἀπέθα-

νον. κολασάμενος δὲ τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τοὺς ἀντι- 7
πράττοντας ὁ Φίλιππος, καὶ πληρώσας τὸν ἴδιον θυ-
μόν, ἐκαραδόκει τὴν τῶν πρεσβευτῶν παρουσίαν
[πεπεισμένος μηδένα τολμήσειν κατηγορήσειν αὐτοῦ
διὰ τὸν φόβον.] μετὰ δέ τινα χρόνον παραγενομέ- 8
νων τῶν περὶ τὸν Ἄππιον, καὶ ταχέως πυθομένων
τὰ γεγονότα κατὰ τὴν Μαρώνειαν καὶ πικρῶς τῷ
Φιλίππῳ μεμψιμοιρούντων ἐπὶ τούτοις, ἐβούλετο μὲν
ἀπολογεῖσθαι, φάσκων μὴ κεκοινωνηκέναι τῆς πα- 9
ρανομίας, ἀλλ' αὐτοὺς ἐν αὑτοῖς στασιάζοντας Μαρω-
νείτας, καὶ τοὺς μὲν ἀποκλίνοντας πρὸς Εὐμένη κατὰ
τὴν εὔνοιαν, τοὺς δὲ πρὸς ἑαυτόν, εἰς ταύτην ἐμπε-
πτωκέναι τὴν ἀτυχίαν. καλεῖν δ' ἐκέλευε κατὰ πρόσ- 10
ωπον, εἴ τις αὐτοῦ κατηγορεῖ. τοῦτο δ' ἐποίει πε- 11
πεισμένος μηδένα τολμήσειν διὰ τὸν φόβον, τῷ δοκεῖν
τὴν μὲν ἐκ Φιλίππου τιμωρίαν ἐκ χειρὸς ἔσεσθαι τοῖς
ἀντιπράξασι, τὴν δὲ Ῥωμαίων ἐπικουρίαν μακρὰν
ἀφεστάναι. τῶν δὲ περὶ τὸν Ἄππιον οὐ φασκόντων 12
προσδεῖσθαι δικαιολογίας, σαφῶς γὰρ εἰδέναι τὰ γε-
γονότα καὶ τὸν αἴτιον τούτων, εἰς ἀπορίαν ἐνέπι-
πτεν ὁ Φίλιππος. καὶ τὴν μὲν πρώτην ἔντευξιν
ἄχρι τούτου προβάντες ἔλυσαν· κατὰ δὲ τὴν ἐπι- 14
οῦσαν ἡμέραν οἱ περὶ τὸν Ἄππιον πέμπειν ἐπέταττον
τῷ Φιλίππῳ τὸν Ὀνόμαστον καὶ τὸν Κάσσαν-
δρον ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν Ῥώμην, ἵνα πύθηται περὶ
τῶν γεγονότων. ὁ δὲ βασιλεύς, διατραπεὶς ὡς ἔνι 2
μάλιστα καὶ ἀπορήσας ἐπὶ πολὺν χρόνον, τὸν μὲν
Κάσσανδρον ἔφη πέμψειν, τὸν αὐθέντην γεγονότα
τῆς πράξεως, ὥς ἐκεῖνοί φασιν, ἵνα πύθηται παρὰ
τούτου τὰς ἀληθείας ἡ σύγκλητος. τὸν δ' Ὀνόμα- 3
στον ἐξῃρεῖτο καὶ παρ' αὐτὰ καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς
πρεσβευταῖς ἐντυγχάνων, ἀφορμῇ μὲν χρώμενος τῷ

μὴ οἷον ἐν τῇ Μαρωνείᾳ παραγεγονέναι τὸν Ὀνόμαστον κατὰ τὸν τῆς σφαγῆς καιρόν, ἀλλὰ μηδ᾽ ἐπὶ
4 τῶν σύνεγγυς τόπων γεγονέναι, τῇ δὲ ἀληθείᾳ δεδιὼς μὴ παραγενηθεὶς εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ πολλῶν ἔργων αὐτῷ κεκοινωνηκὼς τοιούτων, οὐ μόνον τὰ κατὰ τοὺς Μαρωνείτας, ἀλλὰ καὶ τἄλλα πάντα δια-
5 σαφήσῃ τοῖς Ῥωμαίοις. καὶ τέλος τὸν μὲν Ὀνόμαστον ἐξείλετο, τὸν δὲ Κάσσανδρον μετὰ τὸ τοὺς πρεσβευτὰς ἀπελθεῖν ἀποστείλας καὶ παραπέμψας ἕως Ἠπεί-
6 ρου φαρμάκῳ διέφθειρεν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἄππιον, κατεγνωκότες τοῦ Φιλίππου καὶ περὶ τῆς εἰς τοὺς Μαρωνείτας παρανομίας, καὶ περὶ τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἀλλοτριότητος, τοιαύτας ἔχοντες διαλήψεις ἐχωρίσθησαν.
7 Ὁ δὲ βασιλεὺς γενόμενος καθ᾽ ἑαυτόν, καὶ συμμεταδοὺς τῶν φίλων Ἀπελλῇ καὶ Φιλοκλεῖ περὶ τῶν ἐνεστώτων, ἔγνω σαφῶς ἐπὶ πολὺ προβεβηκυῖαν αὐτοῦ τὴν πρὸς Ῥωμαίους διαφοράν, καὶ ταύτην οὐκέτι λανθάνουσαν, ἀλλὰ καταφανῆ τοῖς πλείστοις οὖ-
8 σαν. καθόλου μὲν οὖν πρόθυμος ἦν εἰς τὸ κατὰ πάντα τρόπον ἀμύνασθαι καὶ μετελθεῖν αὐτούς· πρὸς ἔνια δὲ τῶν ἐπινοουμένων ἀπόχειρος ὢν ἐπεβάλετο πῶς ἂν ἔτι γένοιτό τις ἀναστροφὴ καὶ λάβο-
9 χρόνον πρὸς τὰς εἰς τὸν πόλεμον παρασκευάς. ἔδοξεν οὖν αὐτῷ τὸν νεώτατον υἱὸν Δημήτριον πέμπειν εἰς τὴν Ῥώμην, τὰ μὲν ἀπολογησόμενον ὑπὲρ τῶν ἐγκαλουμένων, τὰ δὲ καὶ παραιτησόμενον, εἴ καί τι
10 ἄγνοια ἐγεγόνει περὶ αὐτόν. πάνυ γὰρ ἐπέπειστο διὰ τούτου πᾶν τὸ προτεθὲν ἀνύσεσθαι παρὰ τῆς συγκλήτου διὰ τὴν ὑπεροχὴν τὴν γεγενημένην τοῦ
11 νεανίσκου κατὰ τὴν ὁμηρείαν. ταῦτα δὲ διανοηθεὶς ἅμα μὲν ἐγίγνετο περὶ τὴν ἐκπομπὴν τούτου καὶ τῶν
12 ἅμα τούτῳ συνεξαποσταλησομένων φίλων, ἅμα δ

; Βυζαντίοις ὑπέσχετο βοηθήσειν, οὐχ οὕτως ἐκεί-
ͅ στοχαζόμενος ὡς ἐπὶ τῇ ἐκείνων προφάσει βου-
ενος καταπλήξασθαι τοὺς τῶν Θρᾳκῶν δυνάστας
ͅ ὑπὲρ τὴν Προποντίδα κατοικούντων χάριν τῆς
κειμένης ἐπιβολῆς.
Ὅτι κατὰ τὴν Κρήτην, κοσμοῦντος ἐν Γόρτυνι
θα τοῦ Ἀντάλκους, κατὰ πάντα τρόπον ἐλαττού-
οι Γορτύνιοι τοὺς Κνωσίους, ἀποτεμόμενοι τῆς
ιας αὐτῶν τὸ μὲν καλούμενον Λυκάστιον προσένει-
ͅ Ῥαυκίοις, τὸ δὲ Διατόνιον Λυκτίοις. κατὰ δὲ 2
καιρὸν τοῦτον παραγενομένων πρεσβευτῶν ἐκ
Ῥώμης εἰς τὴν Κρήτην τῶν περὶ τὸν Ἄππιον
ιν τοῦ διαλῦσαι τὰς ἐνεστώσας αὐτοῖς πρὸς
ήλους διαφοράς, καὶ ποιησαμένων λόγους ὑπὲρ
των ἐν Κνωσῷ καὶ Γόρτυνι, πεισθέντες οἱ
ηταιεῖς ἐπέτρεψαν τὰ καθ' αὑτοὺς τοῖς περὶ τὸν
πιον. οἱ δὲ Κνωσίοις μὲν ἀποκατέστησαν τὴν 3
ιαν, Κυδωνιάταις δὲ προσέταξαν τοὺς μὲν ὁμήρους
ιλαβεῖν, οὓς ἐγκατέλιπον δόντες τοῖς περὶ Χασμίω-
πρότερον, τὴν δὲ Φαλάσαρναν ἀφεῖναι μηδὲν ἐξ
ῆς νοσφισαμένους. περὶ δὲ τῶν κατὰ κοινοδίκιον 4
εχώρησαν αὐτοῖς βουλομένοις μὲν ἐξεῖναι μετέχειν,
βουλομένοις δὲ καὶ τοῦτ' ἐξεῖναι, πάσης ἀπεχομέ- 5
ς τῆς ἄλλης Κρήτης αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἐκ Φαλα- 6
ινης φυγάσιν. * ἀπέκτειναν τοὺς περὶ Μενοίτιον,
φανεστάτους ὄντας τῶν πολιτῶν. [Exc. de legat.
85—92.]

FRAGMENTA LIBRI XXIV.

1 Ὅτι κατὰ τὴν ἐνάτην καὶ τετταρακοστὴν ὀλυμπι
πρὸς ταῖς ἑκατὸν εἰς τὴν Ῥώμην ἠθροίσθησαν
σβειῶν πλῆθος ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ὅσον οὐ ταχέως
2 τερον. τοῦ γὰρ Φιλίππου συγκλεισθέντος εἰς τὴν
τὸ σύμβολον δικαιοδοσίαν πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας
τῶν Ῥωμαίων γνωσθέντων ὅτι προσδέχονται τὰς
Φιλίππου κατηγορίας καὶ πρόνοιαν ποιοῦνται
3 ἀσφαλείας τῶν πρὸς αὐτὸν ἀμφισβητούντων, ἅ
τες οἱ παρακείμενοι τῇ Μακεδονίᾳ παρῆσαν, οἱ
κατ' ἰδίαν, οἱ δὲ κατὰ πόλιν, οἱ δὲ κατὰ τὰς ἐθν
4 συστάσεις, ἐγκαλοῦντες τῷ Φιλίππῳ. σὺν δὲ το
οἱ παρ' Εὐμένους ἧκον ἅμ' Ἀθηναίῳ τῷ τοῦ β
λέως ἀδελφῷ, κατηγορήσοντες αὐτοῦ περί τε
ἐπὶ Θρᾴκης πόλεων καὶ περὶ τῆς ἀποσταλείσης Π
5 σίᾳ βοηθείας. ἧκε δὲ καὶ Δημήτριος ὁ τοῦ Φι
που πρὸς πάντας τούτους ἀπολογησόμενος,
Ἀπελλῆν καὶ Φιλοκλῆ μεθ' αὑτοῦ, τοὺς τότε
6 κοῦντας εἶναι πρώτους φίλους τοῦ βασιλέως. π
σαν δὲ καὶ παρὰ Λακεδαιμονίων πρέσβεις, ἀφ'
7 στου γένους τῶν ἐν τῇ πόλει. πρῶτον μὲν οὐ
σύγκλητος εἰσεκαλέσατο τὸν Ἀθήναιον, καὶ δεξαμ
τὸν στέφανον, ὃν ἐκόμιζεν ἀπὸ μυρίων καὶ πεντα
χιλίων χρυσῶν, ἐπῄνεσέ τε μεγαλομερῶς τὸν Ε

νη καὶ τοὺς ἀδελφοὺς διὰ τῆς ἀποκρίσεως, καὶ παρε-
κάλεσε μένειν ἐπὶ τῆς αὐτῆς αἱρέσεως. ἐπὶ δὲ τούτῳ 8
τὸν Δημήτριον εἰσαγαγόντες οἱ στρατηγοὶ παρεκαλέ-
σαντο τοὺς κατηγοροῦντας τοῦ Φιλίππου πάντας, καὶ
παρῆγον κατὰ μίαν πρεσβείαν. οὐσῶν δὲ τῶν πρε- 9
σβειῶν πολλῶν, καὶ τῆς εἰσόδου τούτων γενομένης
ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, εἰς ἀπορίαν ἐνέπιπτεν ἡ σύγκλητος
περὶ τοῦ πῶς δεῖ χειρισθῆναι τὰ κατὰ μέρος. παρά 10
τε γὰρ Θετταλῶν καὶ κατὰ κοινὸν ἧκον καὶ κατ᾽ ἰδίαν
ἀφ᾽ ἑκάστης πόλεως πρεσβευταί, παρά τε Περραι-
βῶν, ὁμοίως δὲ καὶ παρ᾽ Ἀθαμάνων καὶ παρ᾽ Ἠπει-
ρωτῶν καὶ παρ᾽ Ἰλλυριῶν, ὧν οἱ μὲν περὶ χώρας, οἱ δὲ 11
περὶ σωμάτων, οἱ δὲ περὶ θρεμμάτων ἧκον ἀμφισβη-
τοῦντες, ἔνιοι δὲ περὶ συμβολαίων καὶ τῶν εἰς αὐ-
τοὺς ἀδικημάτων, τινὲς μὲν οὐ φάσκοντες δύνασθαι 12
τυχεῖν τοῦ δικαίου κατὰ τὸ σύμβολον διὰ τὸ τὸν Φί-
λιππον ἐκκόπτειν τὴν δικαιοδοσίαν, τινὲς δ᾽ ἐγκαλοῦν-
τες τοῖς κρίμασιν ὡς παραβεβραβευμένοις, διαφθεί-
ραντος τοῦ Φιλίππου τοὺς δικαστάς. καθόλου δὲ 13
ποικίλη τις ἦν ἀκρισία καὶ δυσχώρητος ἐκ τῶν κατη-
γορουμένων.

Ὅθεν ἡ σύγκλητος, οὔτ᾽ αὐτὴ δυναμένη διευ- 2
κρινεῖν οὔτε τὸν Δημήτριον κρίνουσα δεῖν ἑκάστοις
τούτων λόγον ὑπέχειν, ἅτε καὶ φιλανθρώπως πρὸς 2
αὐτὸν διακειμένη, καὶ θεωροῦσα νέον ὄντα κομιδῇ
καὶ πολὺ τῆς τοιαύτης συστροφίας καὶ ποικιλίας ἀπο-
λειπόμενον, μάλιστα δὲ βουλομένη μὴ τῶν Δημητρίου 3
λόγων ἀκούειν, ἀλλὰ τῆς Φιλίππου γνώμης ἀληθινὴν
λαβεῖν πεῖραν, αὐτὸν μὲν Δημήτριον παρέλυσε τῆς 4
δικαιολογίας, ἤρετο δὲ τὸν νεανίσκον καὶ τοὺς σὺν
αὐτῷ φίλους εἴ τινα περὶ τούτων ὑπομνηματισμὸν
ἔχουσι παρὰ τοῦ βασιλέως. τοῦ δὲ Δημητρίου φή- 5

σαντος ἔχειν, καὶ προτείναντός τι βιβλίδιον οὐ μέγα,
λέγειν αὐτὸν ἐκέλευσεν ἥνπερ τὰ ὑπομνήματα περι-
εῖχε πρὸς ἕκαστον τῶν κατηγορουμένων ἀπόφασιν
6 κεφαλαιώδη. ὁ δὲ τὸ μὲν πεποιηκέναι τὸ προσταχθὲν
ὑπὸ Ῥωμαίων ἔφασκεν ἢ τὴν αἰτίαν τοῦ μὴ πεπρᾶχθαι
7 τοῖς ἐγκαλοῦσιν ἀνετίθει. προσέκειτο δὲ πρὸς ταῖς
πλείσταις ἀποφάσεσιν, καίτοι οὐκ ἴσως χρησαμένων
ἡμῖν τῶν πρεσβευτῶν τῶν περὶ Καικίλιον ἐν τούτοις,
καὶ πάλιν, καίτοι γε οὐ δικαίως ἡμῶν ταῦτα πασ-
8 χόντων. τοιαύτης δ' οὔσης τῆς Φιλίππου γνώμης
ἐν πάσαις ταῖς ἀποφάσεσι, διακούσασα τῶν παραγε-
γονότων ἡ σύγκλητος μίαν ἐποιήσατο περὶ πάντων
9 διάληψιν. ἀποδεξαμένη γὰρ τὸν Δημήτριον μεγαλο-
μερῶς καὶ φιλανθρώπως διὰ τοῦ στρατηγοῦ, πολλοὺς
καὶ παρακλητικοὺς πρὸς αὐτὸν διαθεμένη λόγους,
ἀπόκρισιν ἔδωκε διότι περὶ πάντων καὶ τῶν εἰρη-
μένων ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἀνεγνωσμένων Δημητρίῳ
πιστεύει διότι τὰ μὲν γέγονε, τὰ δὲ ἔσται, καθάπερ
10 δίκαιόν ἐστι γίγνεσθαι. ἵνα δὲ καὶ Φίλιππος εἰδῇ
διότι τὴν χάριν ταύτην ἡ σύγκλητος Δημητρίῳ δίδω-
σιν, ἐξαποστελεῖν ἔφη πρεσβευτὰς ἐποψομένους εἰ
γίγνεται πάντα κατὰ τὴν τῆς συγκλήτου βούλησιν,
ἅμα δὲ διασαφήσοντας τῷ βασιλεῖ διότι τῆς συμπερι-
11 φορᾶς τυγχάνει ταύτης διὰ Δημήτριον. καὶ ταῦτα
μὲν τοιαύτης ἔτυχε διεξαγωγῆς.

3 Μετὰ δὲ τούτους εἰσῆλθον οἱ παρ' Εὐμένους
πρέσβεις περί τε τῆς βοηθείας τῆς ἀποσταλείσης
ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τῷ Προυσίᾳ κατηγορῆσαι καὶ περὶ
τῶν ἐπὶ Θρᾴκης τόπων, φάσκοντες οὐδ' ἔτι καὶ νῦν
2 αὐτὸν ἐξαγηοχέναι τὰς φρουρὰς ἐκ τῶν πόλεων. τοῦ
δὲ Φιλοκλέους ὑπὲρ τούτων βουληθέντος ἀπολογεῖ-
σθαι διὰ τὸ καὶ πρὸς τὸν Προυσίαν πεπρεσβευκέναι

καὶ τότε περὶ τούτων ἐξαπεστάλθαι πρὸς τὴν σύγκλη-
τον ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, βραχύν τινα χρόνον ἡ σύγ- 3
κλητος ἐπιδεξαμένη τοὺς λόγους ἔδωκεν ἀπόκρισιν
διότι τῶν ἐπὶ Θρᾴκης τόπων, ἐὰν μὴ καταλάβωσιν οἱ
πρεσβευταὶ πάντα διῳκημένα κατὰ τὴν τῆς συγκλή-
του γνώμην καὶ πάσας τὰς πόλεις εἰς τὴν Εὐμένους
πίστιν ἐγκεχειρισμένας, οὐκέτι δυνήσεται φέρειν οὐδὲ
καρτερεῖν παρακουομένη περὶ τούτων.

Καὶ τῆς μὲν Φιλίππου καὶ Ῥωμαίων παρατριβῆς 4
ἐπὶ πολὺ προβαινούσης ἐπίστασις ἐγενήθη κατὰ τὸ
παρὸν διὰ τὴν τοῦ Δημητρίου παρουσίαν· πρὸς μέν- 5
τοι γε τὴν καθόλου τῆς οἰκίας ἀτυχίαν οὐ μικρὰ
συνέβη τὴν εἰς τὴν Ῥώμην τοῦ νεανίσκου πρεσβείαν
συμβάλλεσθαι. ἥ τε γὰρ σύγκλητος ἀπερεισαμένη 6
τὴν χάριν ἐπὶ τὸν Δημήτριον ἐμετεώρισε μὲν τὸ μει-
ράκιον, ἐλύπησε δὲ καὶ τὸν Περσέα καὶ τὸν Φίλιπ-
πον ἰσχυρῶς τῷ δοκεῖν μὴ δι' αὐτούς, ἀλλὰ διὰ Δη-
μήτριον τυγχάνειν τῆς παρὰ Ῥωμαίων φιλανθρωπίας.
ὅ τε Τίτος ἐκκαλεσάμενος τὸ μειράκιον, καὶ προβιβά- 7
σας εἰς λόγους ἀπορρήτους, οὐκ ὀλίγα συνεβάλλετο
πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν. τόν τε γὰρ νεανίσκον 8
ἐψυχαγώγησεν, ὡς αὐτίκα μάλα συγκατασκευασόν-
των αὐτῷ Ῥωμαίων τὴν βασιλείαν, τούς τε περὶ τὸν
Φίλιππον ἠρέθισε, γράψας ἐξ αὐτῆς τὸν Δημήτριον
ἀποστέλλειν πάλιν εἰς τὴν Ῥώμην μετὰ τῶν φίλων ὡς
πλείστων καὶ χρησιμωτάτων. ταύταις γὰρ ταῖς ἀφορ- 9
μαῖς χρησάμενος ὁ Περσεὺς μετ' ὀλίγον ἔπεισε τὸν
πατέρα συγκαταθέσθαι τῷ Δημητρίου θανάτῳ. περὶ 10
μὲν οὖν τούτων ὡς ἐχειρίσθη τὰ κατὰ μέρος ἐν τοῖς
ἑξῆς δηλώσομεν. ἐπὶ δὲ τούτοις εἰσεκλήθησαν οἱ 4
παρὰ τῶν Λακεδαιμονίων πρέσβεις. τούτων δ' ἦσαν 2
διαφοραὶ τέτταρες. οἱ μὲν γὰρ περὶ Λῦσιν ἥκοντες*

τῶν ἀρχαίων φυγάδων ἐπρέσβευον, φάσκοντες δεῖν
ἔχειν αὐτοὺς πάσας τὰς κτήσεις, ἀφ᾽ ὧν ἐξ ἀρχῆς
3 ἔφυγον· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀρέα καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην,
ἐφ᾽ ᾧ ταλαντιαίαν λαβόντες κτῆσιν ἐκ τῶν ἰδίων τὰ
4 λοιπὰ διαδοῦναι τοῖς ἀξίοις τῆς πολιτείας. Σήριππος
δὲ ἐπρέσβευε περὶ τοῦ μένειν τὴν ὑποκειμένην κατά-
στασιν, ἣν ἔχοντές ποτε συνεπολιτεύοντο μετὰ τῶν
5 Ἀχαιῶν. ἀπὸ δὲ τῶν τεθανατωμένων καὶ τῶν ἐκ-
πεπτωκότων κατὰ τὰ τῶν Ἀχαιῶν δόγματα παρῆσαν
οἱ περὶ Χαίρωνα, κάθοδον αὑτοῖς ἀξιοῦντες συγχω-
ρηθῆναι καὶ τὴν πολιτείαν ἀποκατασταθῆναι τοιαύ-
6 την, * *. ἐποιοῦντο δὲ πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς οἰκείους
7 ταῖς ἰδίαις ὑποθέσεσι λόγους. οὐ δυναμένη δὲ διευ-
κρινεῖν ἡ σύγκλητος τὰς κατὰ μέρος διαφοράς, προ-
εχειρίσατο τρεῖς ἄνδρας τοὺς καὶ πρότερον ἤδη πε-
πρεσβευκότας περὶ τούτων εἰς τὴν Πελοπόννησον·
8 οὗτοι δ᾽ ἦσαν Τίτος, Καικίλιος, ... ἐφ᾽ οἷς γενο-
μένων λόγων πλειόνων, ὑπὲρ μὲν τοῦ καταπορεύε-
σθαι τοὺς πεφευγότας καὶ τεθανατωμένους καὶ περὶ
τοῦ μένειν τὴν πόλιν μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἐγένετο
9 πᾶσι σύμφωνον, περὶ δὲ τῶν κτήσεων, πότερον δεῖ
τὸ τάλαντον εἰς ἑκάστους φυγάδας ἐκ τῶν ἰδίων ἐκ-
λέξασθαι, περὶ τούτων διημφισβήτουν πρὸς ἀλλή-
10 λους. ἵνα δὲ μὴ πάλιν ἐξ ἀκεραίου περὶ πάντων
ἀντιλέγοιεν, ἔγγραπτον ὑπὲρ τῶν ὁμολογουμένων
* *, ἐφ᾽ ὃ πάντες ἐπέβαλον τὰς ἰδίας σφραγῖ-
11 δας. οἱ δὲ περὶ τὸν Τίτον βουλόμενοι καὶ τοὺς
Ἀχαιοὺς εἰς τὴν ὁμολογίαν ἐκπλῆξαι, προσεκαλέ-
12 σαντο τοὺς περὶ Ξέναρχον. οὗτοι γὰρ ἐπρέσβευον
τότε παρὰ τῶν Ἀχαιῶν, ἅμα μὲν ἀνανεούμενοι τὴν
συμμαχίαν, ἅμα δὲ τῇ τῶν Λακεδαιμονίων διαφορᾷ
13 προσεδρεύοντες. καὶ παρὰ τὴν προσδοκίαν ἐρωτώ-

ιενοι περὶ τῶν γραφομένων, εἰ συνευδοκοῦσιν, οὐκ
ἶδ' ὅπως εἰς ἀπορίαν ἐνέπεσον. δυσηρεστοῦντο 14
ιὲν γὰρ τῇ καθόδῳ τῶν φυγάδων καὶ τῶν τεθανα-
ωμένων διὰ τὸ γίγνεσθαι παρὰ τὰ τῶν Ἀχαιῶν δόγ-
ιατα καὶ παρὰ τὴν στήλην, εὐδοκοῦντο δὲ τοῖς
ιλοις τῷ γράφεσθαι διότι δεῖ τὴν πόλιν τῶν Λακε-
αιμονίων πολιτεύειν μετὰ τῶν Ἀχαιῶν. καὶ πέρας 15
ὰ μὲν ἀπορούμενοι, τὰ δὲ καταπληττόμενοι τοὺς ἄν-
ρας, ἐπέβαλον τὴν σφραγῖδα. ἡ δὲ σύγκλητος 16
ροχειρισαμένη Κόιντον Μάρκιον πρεσβευτὴν ἐξα-
έστειλεν ἐπί τε τὰ κατὰ Μακεδονίαν καὶ τὰ κατὰ
Ιελοπόννησον.

Ὅτι Δεινοκράτης ὁ Μεσσήνιος παραγενόμενος εἰς 5
ὴν Ῥώμην πρεσβευτής, καὶ καταλαβὼν τὸν Τίτον
ρεσβευτὴν καθεσταμένον ὑπὸ τῆς συγκλήτου πρός
ε Προυσίαν καὶ τὸν Σέλευκον, περιχαρὴς ἐγενήθη·
ομίζων τὸν Τίτον διά τε τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν, 2
γεγόνει γὰρ αὐτῷ συνήθης κατὰ τὸν Λακωνικὸν πό-
εμον, καὶ διὰ τὴν πρὸς τὸν Φιλοποίμενα διαφορὰν
αραγενόμενον εἰς τὴν Ἑλλάδα χειριεῖν τὰ κατὰ τὴν
Μεσσήνην πάντα κατὰ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν. διὸ 3
αὶ παρεὶς τἄλλα προσεκαρτέρει τῷ Τίτῳ, καὶ πάσας
ἰς τοῦτον ἀπηρείσατο τὰς ἐλπίδας. [Exc. de legat.
. 92—97.]

Ὅτι Δεινοκράτης ὁ Μεσσήνιος οὐ μόνον κατὰ τὴν 4
ριβήν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν φύσιν αὐλικὸς καὶ στρα-
ιωτικὸς ἄνθρωπος. τὸν δὲ πραγματικὸν τρόπον ὑπ- 5
φαινε μὲν τέλειον, ἦν δὲ ψευδεπίγραφος καὶ ῥωπι-
ός. ἔν τε γὰρ τοῖς πολεμικοῖς κατὰ μὲν τὴν εὐχέρειαν 6
αὶ τὴν τόλμαν πολὺ διέφερε τῶν ἄλλων καὶ λαμπρὸς
ν ἐν τοῖς κατ' ἰδίαν κινδύνοις. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ 7
ὴν ἄλλην διάθεσιν ἐν μὲν ταῖς ὁμιλίαις εὔχαρις καὶ

πρόχειρος ἦν, παρά τε τὰς συνουσίας εὐτράπελος καὶ
8 πολιτικός, ἅμα δὲ τούτοις φιλέραστος· περὶ δὲ κοι-
νῶν ἢ πολιτικῶν πραγμάτων ἀτενίσαι καὶ προϊδέ-
σθαι τὸ μέλλον ἀσφαλῶς, ἔτι δὲ παρασκευάσασθαι
καὶ διαλεχθῆναι πρὸς πλῆθος, εἰς τέλος ἀδύνατος.
9 καὶ τότε κεκινηκὼς ἀρχὴν μεγάλων κακῶν τῇ πα-
τρίδι, τελέως οὐδὲν ᾤετο ποιεῖν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν
ἀγωγὴν ἦγε τοῦ βίου, προορώμενος οὐδὲν τῶν μελ-
λόντων, ἐρῶν δὲ καὶ κωθωνιζόμενος ἀφ' ἡμέρας καὶ
10 τοῖς ἀκροάμασι τὰς ἀκοὰς ἀνατεθεικώς. βραχεῖαν δέ
τινα τῆς περιστάσεως ἔμφασιν ὁ Τίτος αὐτὸν ἠνάγ-
11 κασε λαβεῖν. ἰδὼν γὰρ αὐτὸν παρὰ πότον ἐν μακροῖς
ἱματίοις ὀρχούμενον, παρ' αὐτὰ μὲν ἐσιώπησε, τῇ δ'
αὔριον ἐντυγχάνοντος αὐτοῦ καί τι περὶ τῆς πατρίδος
12 ἀξιοῦντος, Ἐγὼ μέν, ὦ Δεινοκράτη, πᾶν, ἔφη, ποιή-
σω τὸ δυνατόν· ἐπὶ δὲ σοῦ θαυμάζω πῶς δύνῃ παρὰ
πότον ὀρχεῖσθαι, τηλικούτων πραγμάτων ἀρχὴν κε-
13 κινηκὼς ἐν τοῖς Ἕλλησι. δοκεῖ δὲ τότε βραχύ τι συ-
σταλῆναι καὶ μαθεῖν ὡς ἀνοίκειον ὑπόθεσιν τῆς ἰδίας
14 αἱρέσεως καὶ φύσεως ἀποδέδωκε. πλὴν τότε παρῆν
εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ τοῦ Τίτου πεπεισμένος ἐξ ἐφό-
δου τὰ κατὰ τὴν Μεσσήνην χειρισθήσεσθαι κατὰ τὴν
15 αὐτοῦ βούλησιν. οἱ δὲ περὶ τὸν Φιλοποίμενα, σα-
φῶς ἐπεγνωκότες ὅτι περὶ τῶν Ἑλληνικῶν ὁ Τίτος
οὐδεμίαν ἐντολὴν ἔχει παρὰ τῆς συγκλήτου, τὴν ἡσυ-
χίαν εἶχον, καραδοκοῦντες αὐτοῦ τὴν παρουσίαν.
16 ἐπεὶ δὲ καταπλεύσας εἰς Ναύπακτον ἔγραψε τῷ στρα-
τηγῷ καὶ τοῖς δημιουργοῖς τῶν Ἀχαιῶν, κελεύων
17 συνάγειν τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς ἐκκλησίαν, ἀντέγραψαν
αὐτῷ διότι ποιήσουσιν, ἂν γράφῃ περὶ τίνων βού-
λεται διαλεχθῆναι τοῖς Ἀχαιοῖς· τοὺς γὰρ νόμους
18 ταῦτα τοῖς ἄρχουσιν ἐπιτάττειν. τοῦ δὲ μὴ τολμῶν-

τος γράφειν, αἱ μὲν τοῦ Δεινοκράτους ἐλπίδες καὶ
τῶν ἀρχαίων λεγομένων φυγάδων, τότε δὲ προσφά-
τως ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἐκπεπτωκότων, καὶ συλ-
λήβδην ἡ τοῦ Τίτου παρουσία καὶ προσδοκία τοῦτον
τὸν τρόπον διέπεσεν. [5, 4—15. Exc. Peir. p. 114. 14.
καὶ ὁ Δεινοκράτης παρῆν — βούλησιν etiam, et 15—
18. sola Exc. de legat. p. 98.]

Ὅτι τῶν περὶ τὸν Κόιντον τὸν Μάρκιον πρεσβευ- 6
σάντων εἰς Μακεδονίαν, ἀπέβη μὲν ἀπὸ τῶν ἐπὶ
Θρᾴκης Ἑλληνίδων πόλεων ὁλοσχερῶς ὁ Φίλιππος,
καὶ τὰς φρουρὰς ἐξήγαγεν, ἀπέβη δὲ βαρυνόμενος
καὶ στένων. διωρθώσατο δὲ καὶ τἄλλα πάντα, περὶ 2
ὧν οἱ Ῥωμαῖοι ἐπέταττον, βουλόμενος ἐκείνοις μὲν
μηδεμίαν ἔμφασιν ποιεῖν ἀλλοτριότητος, λαμβάνειν
δὲ ἀναστροφὴν πρὸς τὰς εἰς τὸν πόλεμον παρασκευάς.
τηρῶν δὲ τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν, ἐξῆγε στρατιὰν 3
ἐπὶ τοὺς βαρβάρους. διελθὼν δὲ διὰ μέσης τῆς Θρᾴ- 4
κης ἐνέβαλεν εἰς Ὀδρύσας, Βέσσους, καὶ Δενθηλή-
τους. παραγενόμενος δὲ ἐπὶ τὴν προσαγορευομένην 5
Φιλίππου πόλιν, φυγόντων τῶν ἐνοικούντων εἰς τὰς
ἀκρωρείας, ἐξ ἐφόδου κατέσχε τὴν πόλιν. μετὰ δὲ 6
ταῦτα πᾶν τὸ πεδίον ἐπιδραμών, καὶ τοὺς μὲν ἐκ-
πορθήσας, παρ' ὧν δὲ πίστεις λαβών, ἐπανῆλθε,
φρουρὰν καταλιπὼν ἐν τῇ Φιλίππου πόλει. ταύτην 7
δὲ συνέβη μετά τινα χρόνον ἐκπεσεῖν ὑπὸ τῶν Ὀδρυ-
σῶν, ἀθετησάντων τὰς πρὸς τὸν βασιλέα πίστεις.

Ὅτι τοῦ Δημητρίου παραγενηθέντος ἐκ τῆς Ῥώ- 7
μης εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ κομίζοντος τὰς ἀποκρί-
σεις, ἐν αἷς οἱ Ῥωμαῖοι πᾶσαν τὴν ἐξ αὐτῶν χάριν
καὶ πίστιν εἰς τὸν Δημήτριον ἀπηρείδοντο, καὶ διὰ
τοῦτον ἔφασαν πάντα πεποιηκέναι καὶ ποιήσειν, οἱ 2
μὲν Μακεδόνες ἀπεδέχοντο τὸν Δημήτριον, μεγάλων

ὑπολαμβάνοντες ἀπολελύσθαι φόβων καὶ κινδύνων.
3 προσεδόκων γὰρ ὅσον οὔπω τὸν ἀπὸ Ῥωμαίων πόλε-
μον ἐπ᾽ αὐτοὺς ἥξειν διὰ τὰς τοῦ Φιλίππου παρατρι-
4 βάς. ὁ δὲ Φίλιππος καὶ Περσεὺς οὐχ ἡδέως ἑώρων
τὸ γιγνόμενον οὐδ᾽ ἤρεσεν αὐτοῖς, τῷ δοκεῖν τοὺς
Ῥωμαίους αὐτῶν μὲν μηδένα λόγον ποιεῖσθαι, τῷ δὲ
Δημητρίῳ πᾶσαν ἀνατιθέναι τὴν ἐξ αὐτῶν χάριν.
5 οὐ μὴν ἀλλ᾽ ὁ μὲν Φίλιππος ἐπεκρύπτετο τὴν ἐπὶ
τούτοις δυσαρέστησιν, ὁ δὲ Περσεύς, οὐ μόνον ἐν τῇ
πρὸς Ῥωμαίους εὐνοίᾳ παρὰ πολὺ τἀδελφοῦ λειπό-
μενος, ἀλλὰ καὶ περὶ τἄλλα πάντα καθυστερῶν καὶ
6 τῇ φύσει καὶ τῇ κατασκευῇ, δυσχερῶς ἔφερε· τὸ δὲ
συνέχον, ἐδεδίει περὶ τῆς ἀρχῆς, μὴ πρεσβύτερος ὢν
7 ἐξωσθῇ διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας. διὸ τούς τε
φίλους ἔφθειρε τοὺς τοῦ Δημητρίου * * * [Exc. de le-
gat. p. 98—100.]

8 Ὅτι τῷ βασιλεῖ Φιλίππῳ καὶ τῇ συμπάσῃ Μα-
κεδονίᾳ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν δεινή τις ἀρχὴ κα-
κῶν ἐνέπεσε καὶ πολλῆς ἐπιστάσεως καὶ μνήμης ἀξία.
2 καθάπερ γὰρ ἂν εἰ δίκην ἡ τύχη βουλομένη λαβεῖν
ἐν καιρῷ παρ᾽ αὐτοῦ πάντων τῶν ἀσεβημάτων καὶ
παρανομημάτων ὧν εἰργάσατο κατὰ τὸν βίον, τότε
παρέστησεν αὐτῷ τινας ἐριννῦς καὶ ποινὰς καὶ προσ-
3 τροπαίους τῶν δι᾽ ἐκεῖνον ἠτυχηκότων· οἳ συνόν-
τες αὐτῷ καὶ νύκτωρ καὶ μεθ᾽ ἡμέραν τοιαύτας ἔλα-
βον παρ᾽ αὐτοῦ τιμωρίας, ἕως οὗ τὸ ζῆν ἐξέλιπεν,
ὡς καὶ πάντας ἀνθρώπους ὁμολογῆσαι διότι κατὰ τὴν
παροιμίαν ἔστι Δίκης ὀφθαλμός, ἧς μηδέποτε δεῖ
4 καταφρονεῖν ἀνθρώπους ὑπάρχοντας. πρῶτον μὲν
γὰρ αὐτῷ ταύτην παρεστήσαντο τὴν ἔννοιαν ὅτι δεῖ
μέλλοντα πολεμεῖν πρὸς Ῥωμαίους ἐκ τῶν ἐπιφανε-
στάτων καὶ παραθαλαττίων πόλεων τοὺς μὲν πολιτι-

κοὺς ἄνδρας μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν ἀναστάτους
ποιήσαντα μεταγαγεῖν εἰς τὴν νῦν μὲν Ἠμαθίαν, τὸ
δὲ παλαιὸν Παιονίαν προσαγορευομένην, πληρῶσαι 5
δὲ καὶ Θρᾳκῶν καὶ βαρβάρων τὰς πόλεις, ὡς βεβαιο-
τέρας αὐτῷ τῆς ἐκ τούτων πίστεως ὑπαρξούσης κατὰ
τὰς περιστάσεις. οὗ συντελουμένου, καὶ τῶν ἀνθρώ- 6
πων ἀνασπάστων γιγνομένων, τηλικοῦτο συνέβη γε-
νέσθαι πένθος καὶ τηλικοῦτον θόρυβον ὥστε δοριά-
λωτον δοκεῖν ἅπασαν γίγνεσθαι. ἐξ ὧν κατάραι καὶ 7
θεοκλυτήσεις ἐγίγνοντο κατὰ τοῦ βασιλέως, οὐκέτι
λάθρᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ φανερῶς. μετὰ δὲ ταῦτα 8
βουληθεὶς μηδὲν ἀλλότριον ὑποκαθέσθαι μηδὲ δυσ-
μενὲς μηδὲν ἀπολιπεῖν τῇ βασιλείᾳ, ἔγραψε τοῖς ἐπὶ
τῶν πόλεων διατεταγμένοις ἀναζητῆσαι τοὺς υἱοὺς
καὶ τὰς θυγατέρας τῶν ὑπ' αὐτοῦ Μακεδόνων ἀνῃ-
ρημένων, εἰς φυλακὴν ἀποθέσθαι, μάλιστα μὲν φέ- 9
ρων ἐπὶ τοὺς περὶ Ἄδμητον καὶ Πύρριχον καὶ Σά-
μον καὶ τοὺς μετὰ τούτων ἀπολομένους· ἅμα δὲ τού- 10
τοις συμπεριέλαβε καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ὅσοι
κατὰ βασιλικὸν πρόσταγμα τοῦ ζῆν ἐστερήθησαν,
ἐπιφθεγξάμενος, ὥς φασι, τὸν στίχον τοῦτον·

νήπιος ὃς πατέρα κτείνας υἱοὺς καταλείπει.

ὄντων δὲ τῶν πλείστων ἐπιφανῶν διὰ τὰς τῶν πατέ- 11
ρων προαγωγάς, ἐπιφανῆ καὶ τὴν τούτων ἀτυχίαν
συνέβαινε γίγνεσθαι καὶ παρὰ πᾶσιν ἐλεεινήν. τρί- 12
τον δ' ἡ τύχη δρᾶμα κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐπεισ-
ήγαγε τὸ κατὰ τοὺς υἱούς, ἐν ᾧ τῶν μὲν νεανίσκων
ἀλλήλοις ἐπιβουλευόντων, τῆς δ' ἀναφορᾶς περὶ τού-
των ἐπ' αὐτὸν γιγνομένης, καὶ δέον διαλαμβάνειν
ποτέρου δεῖ γίγνεσθαι τῶν υἱῶν φονέα καὶ πότε-
ρον αὐτῶν δεδιέναι μᾶλλον κατὰ τὸν ἑξῆς βίον, μὴ
γηράσκων αὐτὸς πάθῃ τὸ παραπλήσιον, ἐστροβεῖτο

νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν περὶ τούτων διανοούμενος.
14 ἐν τοιαύταις δ' οὔσης ἀτυχίαις καὶ ταραχαῖς τῆς αὐτοῦ ψυχῆς, τίς οὐκ ἂν εἰκότως ὑπολάβοι θεῶν τινων αὐτῷ μῆνιν εἰς τὸ γῆρας κατασκῆψαι διὰ τὰς ἐν τῷ
15 προγεγονότι βίῳ παρανομίας; τοῦτο δ' ἔτι μᾶλλον ἔσται δῆλον ἐκ τῶν ἑξῆς ῥηθησομένων. [Exc. Peir. p. 117—121, ubi post ῥηθησομένων additum Ζήτει ἐν τῷ περὶ παραδόξων. 8, 3. etiam Exc. Vat. p. 415 M. 64 H.]

8a Ὅτι Φίλιππος ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς πολλοὺς τῶν Μακεδόνων ἀνελὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐπανεῖλεν, ὥς φασι, τὸν στίχον τοῦτον εἰπών·

νήπιος ὃς πατέρα κτείνας υἱοὺς καταλείπει.

καὶ διὰ ταῦτα τῆς ψυχῆς οἷον εἰ λυττώσης αὐτοῦ καὶ τὸ κατὰ τοὺς υἱοὺς νεῖκος ἅμα τοῖς προειρημένοις ἐξεκαύθη, τῆς τύχης ὥσπερ ἐπίτηδες ἀναβιβαζούσης ἐπὶ σκηνὴν ἐν ἑνὶ καιρῷ τὰς τούτων συμφοράς.

Ὅτι δεῖ μὴ μόνον ἀναγιγνώσκειν τὰς τραγῳδίας καὶ τοὺς μύθους καὶ τὰς ἱστορίας, ἀλλὰ καὶ γιγνώσκειν καὶ συνεφιστάνειν ἐπὶ τοῦτο τὸ μέρος, ἐν οἷς ἅπασιν
2 ἔστιν ὁρᾶν ὅσοι μὲν τῶν ἀδελφῶν εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους ὀργὴν καὶ φιλονικίαν ἐμπεσόντες ἐπὶ πολὺ προύβησαν, ἅπαντας τοὺς τοιούτους οὐ μόνον σφᾶς ἀπολωλεκότας, ἀλλὰ καὶ βίον καὶ τέκνα καὶ πόλεις
3 ἄρδην κατεστραφότας, ὅσοι δὲ μετρίως ἐζήλωσαν τὸ στέργειν αὐτοὺς καὶ φέρειν τὰς ἀλλήλων ἀγνοίας, τούτους ἅπαντας σωτῆρας γεγονότας ὧν ἀρτίως εἶπον καὶ μετὰ τῆς καλλίστης φήμης καὶ δόξης βεβιωκότας.

8b Καὶ μὴν ἐπὶ τοὺς ἐν τῇ Λακεδαίμονι βασιλεῖς πολλάκις ὑμᾶς ἐπέστησα, λέγων ὅτι τοσοῦτον χρόνον διετήρησαν τῇ πατρίδι τὴν τῶν Ἑλλήνων ἡγεμονίαν ὅσον πειθαρχοῦντες ὥσπερ γονεῦσι τοῖς ἐφόροις ἠνεί-

χοντο συμβασιλεύοντες ἀλλήλοις· ὅτε δὲ φονεύσαν- 2
τες εἰς μοναρχίαν τὰ πράγματα μετέστησαν, τότε
πάντων ἅμα τῶν κακῶν πεῖραν ἐποίησαν λαβεῖν τὴν
Σπάρτην· τὸ δὲ τελευταῖον ὡς ἂν εἰ κατ' ἔνδειξιν 3
ὑμῖν λέγων καὶ τιθεὶς ἐναργῶς ὑπὸ τὴν ὄψιν διετέ-
λουν τούτους τοὺς περὶ τὸν Εὐμένη καὶ τὸν Ἄτταλον,
ὅτι παραλαβόντες οὗτοι μικρὰν ἀρχὴν καὶ τὴν τυχοῦ-
σαν ηὐξήκασι ταύτην, ὥστε μηδεμιᾶς εἶναι καταδε-
εστέραν, δι' οὐδὲν ἕτερον ἢ διὰ τὴν πρὸς αὑτοὺς
ὁμόνοιαν καὶ συμφωνίαν καὶ τὸ δύνασθαι κατ' ἀξίαν
ἐν ἀλλήλοις διαφυλάττειν· ὧν ὑμεῖς ἀκούοντες οὐχ 4
οἷον εἰς νοῦν ἐλαμβάνετε, τὸ δ' ἐναντίον ἠκονᾶτε,
ἐμοὶ δοκεῖν, τοὺς κατ' ἀλλήλων θυμούς. [Exc. Vat.
p. 415—416 M. 64—65 H.]

Ἐναγίζουσιν οὖν τῷ Ξανθῷ Μακεδόνες καὶ κα- 8c
θαρμὸν ποιοῦσι σὺν ἵπποις ὡπλισμένοις. [Suidas v.
ἐναγίζων.]

Ὁ δὲ ἐξαναστὰς προῆγε, τὰ μὲν ὑπὸ τῆς ἀρρω- 8d
στίας, τὰ δὲ ὑπὸ τῆς ἡλικίας βαρυνόμενος· εἶχε γὰρ
ἑβδομηκοστὸν ἔτος. διαβιασάμενος δὲ τὴν ἀσθένειαν
τῇ συνηθείᾳ τῇ πρὸ τοῦ παρῆν ἐξ Ἄργους εἰς Μεγά-
λην πόλιν αὐθημερόν. [Suidas vv. βαρυνόμενος, δια-
βιασάμενος.]

[Οὐ μὴν ἀλλὰ κομίσαντες αὐτὸν εἰς τὸν καλούμε- 8e
νον θησαυρόν, οἴκημα κατάγειον οὔτε πνεῦμα λαμβά-
νον οὔτε φῶς ἔξωθεν οὔτε θύρας ἔχον, ἀλλὰ μεγάλῳ
λίθῳ περιαγομένῳ κατακλειόμενον, ἐνταῦθα κατέ-
θεντο, καὶ τὸν λίθον ἐπιρράξαντες, ἄνδρας ἐνόπλους
κύκλῳ περιέστησαν. — Φιλοποίμην δεξάμενος τὸ
φάρμακον ἠρώτησεν εἴ τι περὶ τῶν ἱππέων, καὶ
μάλιστα Λυκόρτα, πεπυσμένος ἐστίν, κ. τ. λ. [Plutar-

chus Philopoem. c. 19, 20. Quae ex Polybio esse ducta
prodit Livius 39, 50.]

9 Ὅτι Φιλοποίμην ὁ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγὸς συλ-
ληφθεὶς ὑπὸ Μεσσηνίων ἀνηρέθη φαρμάκῳ, ἀνὴρ
γενόμενος οὐδενὸς τῶν πρὸ αὐτοῦ κατ' ἀρετὴν δεύ-
τερος, τῆς τύχης μέντοι γ' ἥττων, καίτοι δόξας ἐν
παντὶ τῷ πρὸ τοῦ βίῳ συνεργὸν ἐσχηκέναι ταύτην·
2 ἀλλά μοι δοκεῖ κατὰ τὴν κοινὴν παροιμίαν εὐτυχῆ-
σαι μὲν ἄνθρωπον ὄντα δυνατόν, διευτυχῆσαί γε μὴν
ἀδύνατον· διὸ καὶ μακαριστέον τῶν προγεγονότων
οὐχ ὡς διευτυχηκότας τινάς· τίς γὰρ ἀνάγκη ψευδεῖ
λόγῳ χρωμένοις ματαίως προσκυνεῖν τὴν τύχην; ἀλλὰ
τοὺς ὡς πλεῖστον χρόνον ἐν τῷ ζῆν ἵλεων ἔχοντας
ταύτην, κἂν ποτε μετανοῇ, μετρίαις περιπεσόντας
συμφοραῖς. [Exc. Vat. p. 417 M. 65—66 H.]

3 Ὅτι Φιλοποίμην τετταράκοντα ἔτη συνεχῶς φιλο-
δοξήσας ἐν δημοκρατικῷ καὶ πολυειδεῖ πολιτεύματι,
4 πάντῃ πάντως διέφυγε τὸν τῶν πολλῶν φθόνον, τὸ
πλεῖον οὐ πρὸς χάριν, ἀλλὰ μετὰ παρρησίας πολι-
τευόμενος· ὃ σπανίως εὕροι τις ἂν γεγονός.

5 Ὅτι Ἀννίβας ἑπτακαίδεκα ἔτη μείνας ἐν τοῖς
ὑπαίθροις καὶ πλείστοις ἀλλοφύλοις καὶ ἑτερογλώτ-
τοις ἀνδράσι χρησάμενος πρὸς ἀπηλπισμένας καὶ
παραδόξους ἐλπίδας, ὑπ' οὐδενὸς οὔτ' ἐπεβουλεύ-
θη τὸ παράπαν οὔτ' ἐγκατελείφθη τῶν συστρατευο-
μένων.

6 Ὅτι Πόπλιος φιλοδοξήσας ἐν ἀριστοκρατικῷ πο-
λιτεύματι τηλικαύτην περιεποιήσατο παρὰ μὲν τοῖς
ὄχλοις εὔνοιαν, παρὰ δὲ τῷ συνεδρίῳ πίστιν, ὥστ'
ἐν μὲν τῷ δήμῳ κρίνειν τινὸς ἐπιβαλομένου κατὰ τὰ
Ῥωμαίων ἔθη, καὶ πολλὰ κατηγορήσαντος καὶ πι-
7 κρῶς, ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶπε προελθών, οὐκ ἔφη δὲ

πρέπον εἶναι τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων οὐδενὸς ἀκού-
ειν κατηγοροῦντος Ποπλίου Κορνηλίου Σκιπίωνος,
δι᾽ ὃν αὐτὴν τὴν τοῦ λέγειν ἐξουσίαν ἔχουσιν οἱ κα-
τηγοροῦντες. ὧν ἀκούσαντες οἱ πολλοὶ παραχρῆμα 8
διελύθησαν πάντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας, ἀπολιπόντες
τὸν κατηγοροῦντα μόνον. [Exc. Peir. p. 121.]

Ὅτι Πόπλιος ἐν τῷ συνεδρίῳ χρείας ποτὲ χρη- 9a
μάτων οὔσης εἴς τινα κατεπείγουσαν οἰκονομίαν, τοῦ
δὲ ταμίου διά τινα νόμον οὐ φάσκοντος ἀνοίξειν τὸ
ταμιεῖον κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἡμέραν, αὐτὸς ἔφη λαβὼν
τὰς κλεῖς ἀνοίξειν· αὐτὸς γὰρ αἴτιος γεγονέναι καὶ
τοῦ κλείεσθαι τὸ ταμιεῖον. πάλιν δέ ποτε λόγον 2
ἀπαιτοῦντός τινος ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν χρημάτων
ὧν ἔλαβε παρ᾽ Ἀντιόχου πρὸ τῶν συνθηκῶν εἰς τὴν
τοῦ στρατοπέδου μισθοδοσίαν, ἔχειν μὲν ἔφη τὸν
λόγον, οὐ δεῖν δ᾽ αὐτὸν ὑποσχεῖν οὐδενὶ λόγον·
τοῦ δ᾽ ἐπικειμένου καὶ κελεύοντος φέρειν ἠξίωσε
τὸν ἀδελφὸν ἐνεγκεῖν· κομισθέντος δὲ τοῦ βιβλίου, 3
προτείνας αὐτὸ καὶ κατασπαράξας πάντων ὁρώντων
τὸν μὲν ἀπαιτοῦντα τὸν λόγον ἐκ τούτων ζητεῖν ἐκέ-
λευσε, τοὺς δ᾽ ἄλλους ἤρετο πῶς τῶν μὲν τρισχιλίων
ταλάντων τὸν λόγον ἐπιζητοῦσι πῶς ἐδαπανήθη καὶ
διὰ τίνων, τῶν δὲ μυρίων καθόλου καὶ πεντακισχι-
λίων ὧν παρ᾽ Ἀντιόχου λαμβάνουσιν, οὐκέτι ζη-
τοῦσι πῶς εἰσπορεύεται καὶ διὰ τίνων, οὐδὲ πῶς τῆς
Ἀσίας καὶ τῆς Λιβύης, ἔτι δὲ τῆς Ἰβηρίας, κεκυριεύ-
κασιν. ὥστε μὴ μόνον καταπλαγῆναι πάντας, ἀλλὰ 4
καὶ τὸν ζητήσαντα τὸν λόγον ἀποσιωπῆσαι. ταῦτα 5
μὲν οὖν ἡμῖν εἰρήσθω τῆς τε τῶν μετηλλαχότων ἀν-
δρῶν εὐκλείας ἕνεκεν καὶ τῆς τῶν ἐπιγιγνομένων
παρορμήσεως πρὸς τὰ καλὰ τῶν ἔργων. [Exc. Vat.
p. 417—418 M. 66 H.]

10 Ὅτι κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος ἡ σύγκλητος, παρα-
γενομένων πρέσβεων παρὰ Εὐμένους καὶ Φαρνάκου
καὶ παρὰ τοῦ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνους, ἔτι δὲ παρὰ τῶν
ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἐκπεπτωκότων καὶ παρὰ τῶν
2 κατεχόντων τὴν πόλιν, ἐχρημάτισε τούτοις. ἧκον δὲ
καὶ Ῥόδιοι πρεσβεύοντες ὑπὲρ τῆς Σινωπέων ἀτυ-
3 χίας. τούτοις μὲν οὖν καὶ τοῖς παρ' Εὐμένους καὶ
Φαρνάκου πρεσβεύουσιν ἡ σύγκλητος ἀπεκρίθη διότι
πέμψει πρεσβευτὰς τοὺς ἐπισκεψομένους περί τε Σι-
νωπέων καὶ περὶ τῶν τοῖς βασιλεῦσιν ἀμφισβητου-
4 μένων. τοῦ δὲ Κοΐντου Μαρκίου προσφάτως ἐκ τῆς
Ἑλλάδος παραγεγονότος, καὶ περί τε τῶν ἐν Μακε-
δονίᾳ καὶ περὶ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ διασεσαφηκό-
τος, οὐκέτι πολλῶν προσεδεήθη λόγων ἡ σύγκλητος,
5 ἀλλ' εἰσκαλεσαμένη καὶ τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου καὶ
Μακεδονίας πρεσβεύοντας διήκουσε μὲν τῶν λόγων,
τάς γε μὴν ἀποκρίσεις ἔδωκε καὶ τὴν διάληψιν ἐποιή-
σατο τῶν πραγμάτων οὐ πρὸς τοὺς τῶν πρεσβευτῶν
λόγους, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀποπρεσβείαν ἁρμοσαμένη
6 τοῦ Μαρκίου. ὃς ὑπὲρ μὲν τοῦ Φιλίππου τοῦ βασι-
λέως ἀπηγγέλκει διότι πεποίηκε μὲν τὰ προσταττό-
μενα, πεποίηκε δὲ τὰ πάντα βαρυνόμενος, καὶ ὅτι
7 λαβὼν καιρὸν πᾶν τι ποιήσει κατὰ Ῥωμαίων. διὸ καὶ
τοῖς μὲν παρὰ τοῦ Φιλίππου πρεσβευταῖς τοιαύτην
ἔδωκε τὴν ἀπόκρισιν, δι' ἧς ἐπὶ μὲν τοῖς γεγονό-
σιν ἐπῄνει τὸν Φίλιππον, εἰς δὲ τὸ λοιπὸν ᾤετο
δεῖν προσέχειν αὐτὸν ἵνα μηδὲν ὑπεναντίον φαίνη-
8 ται πράττων Ῥωμαίοις. περὶ δὲ τῶν κατὰ Πελοπόν-
νησον ὁ Μάρκιος τοιαύτην ἐπεποίητο τὴν ἀπαγγελίαν
διότι τῶν Ἀχαιῶν οὐ βουλομένων ἀναφέρειν οὐδὲν
ἐπὶ τὴν σύγκλητον, ἀλλὰ φρονηματιζομένων καὶ
9 πάντα δι' ἑαυτῶν πράττειν ἐπιβαλλομένων, ἐὰν πα-

κούσωσι μόνον αὐτῶν κατὰ τὸ παρὸν καὶ βραχεῖαν
ιφασιν ποιήσωσι δυσαρεστήσεως, ταχέως ἡ Λακε-
ιίμων τῇ Μεσσήνῃ συμφρονήσει. τούτου δὲ γενο- 10
ένου μετὰ μεγάλης χάριτος ἥξειν τοὺς Ἀχαιοὺς ἔφη,
ιταπεφευγότας ἐπὶ Ῥωμαίους. διὸ τοῖς μὲν ἐκ τῆς 11
ακεδαίμονος ἀπεκρίθησαν τοῖς περὶ Σήριππον, βου-
όμενοι μετέωρον ἐᾶσαι τὴν πόλιν, διότι πάντα πε-
οιήκασιν αὐτοῖς τὰ δυνατά, κατὰ δὲ τὸ παρὸν οὐ
ομίζουσιν εἶναι τοῦτο τὸ πρᾶγμα πρὸς αὐτούς. τῶν 12
ὲ Ἀχαιῶν παρακαλούντων, εἰ μὲν δυνατόν ἐστι,
οήθειαν αὐτοῖς πέμψαι κατὰ τὴν συμμαχίαν ἐπὶ
οὺς Μεσσηνίους, εἰ δὲ μή, προνοηθῆναι ἵνα μηδεὶς
ῶν ἐξ Ἰταλίας μήθ' ὅπλα μήτε σῖτον εἰς τὴν Μεσ-
ήνην εἰσαγάγῃ, τούτων μὲν οὐδενὶ προσεῖχον, ἀπε- 13
ρίθησαν δὲ διότι οὐδ' ἂν ὁ Λακεδαιμονίων ἢ Κο-
ινθίων ἢ Ἀργείων ἀφίστηται δῆμος, οὐ δεήσει τοὺς
χαιοὺς θαυμάζειν ἐὰν μὴ πρὸς αὐτοὺς ἡγῶνται.
ιύτην δὲ τὴν ἀπόκρισιν ἐκθέμενοι, κηρύγματος 14
ουσαν διάθεσιν τοῖς βουλομένοις ἕνεκεν Ῥωμαίων
φίστασθαι τῆς τῶν Ἀχαιῶν πολιτείας, λοιπὸν τοὺς
ρεσβευτὰς παρακατεῖχον, καραδοκοῦντες τὰ κατὰ
ὴν Μεσσήνην, πῶς προχωρήσει τοῖς Ἀχαιοῖς. καὶ 15
ὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐν τούτοις ἦν. [Exc. de le-
at. p. 100—102.]

Ὅτι κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς ἐξαπεστάλησαν 11
πὸ τῶν ἐκ Λακεδαίμονος φυγάδων πρέσβεις εἰς τὴν
Ῥώμην, ἐν οἷς ἦν Ἀρκεσίλαος καὶ Ἀγησίπολις, ὃς
ιι παῖς ὢν ἐγενήθη βασιλεὺς ἐν τῇ Σπάρτῃ. τού- 2
ους μὲν οὖν λῃσταί τινες περιπεσόντες ἐν τῷ πε-
άγει διέφθειραν, οἱ δὲ μετὰ τούτων κατασταθέν- 3
ες ἐκομίσθησαν εἰς τὴν Ῥώμην. [Exc. de legat. p. 99.]

[Οἱ δ' ἐν ἡλικίᾳ μετὰ τῶν προβούλων συνελθόν-

τες εἰς Μεγάλην πόλιν οὐδ' ἡντινοῦν ἀναβολὴν
ἐποιήσαντο τῆς τιμωρίας, ἀλλ' ἑλόμενοι στρατηγὸν
Λυκόρταν εἰς τὴν Μεσσηνίαν ἐνέβαλον κ. τ. λ. [Plutarchus Philopoem. c. 21. Vertit Livius 39, 50.]

12 Ὅτι ὁ Λυκόρτας ὁ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγὸς τοὺς
2 Μεσσηνίους καταπληξάμενος τῷ πολέμῳ. πάλαι μὲν
οἱ Μεσσήνιοι καταπεπληγμένοι τὸν πρὸ τοῦ χρόνου
τοὺς προεστῶτας τότε μόλις ἐθάρρησάν τινες αὐτῶν
φωνὴν ἀφιέναι, πιστεύσαντες τῇ τῶν πολεμίων ἐφεδρείᾳ, καὶ λέγειν ὅτι δεῖ πρεσβεύειν ὑπὲρ διαλύ-
3 σεως. οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Δεινοκράτην, οὐκέτι
δυνάμενοι πρὸς τὸ πλῆθος ἀντοφθαλμεῖν διὰ τὸ
περιέχεσθαι, τοῖς πράγμασιν εἴξαντες ἀνεχώρησαν
4 εἰς τὰς ἰδίας οἰκήσεις. οἱ δὲ πολλοὶ παρακληθέντες
ὑπό τε τῶν πρεσβυτέρων καὶ μάλιστα τῶν ἐκ Βοιω-
5 τίας πρεσβευτῶν, οἳ πρότερον ἤδη παραγεγονότες
ἐπὶ τὰς διαλύσεις, Ἐπαίνετος καὶ Ἀπολλόδωρος, εὐκαίρως τότε παρέτυχον ἐν τῇ Μεσσήνῃ, ταχέως ἐπακολουθήσαντες ἐπὶ τὰς διαλύσεις οἱ Μεσσήνιοι κατέστησαν πρεσβευτὰς καὶ τούτους ἐξέπεμψαν, δεό-
6 μενοι τυχεῖν συγγνώμης ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις. ὁ
δὲ στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν παραλαβὼν τοὺς συνάρχοντας καὶ διακούσας τῶν παραγεγονότων, μίαν ἔφη
7 Μεσσηνίοις πρὸς τὸ ἔθνος εἶναι διάλυσιν, ἐὰν τοὺς
μὲν αἰτίους τῆς ἀποστάσεως καὶ τῆς Φιλοποίμενος ἀναιρέσεως ἤδη παραδῶσιν αὐτῷ, περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐπιτροπὴν δῶσι τοῖς Ἀχαιοῖς, εἰς δὲ
8 τὴν ἄκραν εἰσδέξωνται παραχρῆμα φυλακήν. ἀναγγελθέντων δὲ τούτων εἰς τοὺς ὄχλους, οἱ μὲν πάλαι πικρῶς διακείμενοι πρὸς τοὺς αἰτίους τοῦ πολέμου πρόθυμοι τούτους ἦσαν ἐκδιδόναι καὶ συλλαμβάνειν, οἱ δὲ πεπεισμένοι μηδὲν πείσεσθαι δεινὸν ὑπὸ τῶν

αιῶν ἑτοίμως συγκατέβαινον εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν
ον ἐπιτροπήν. τὸ δὲ συνέχον οὐκ ἔχοντες αἵρεσιν 9
ρὶ τῶν παρόντων ὁμοθυμαδὸν ἐδέξαντο τὰ προ-
νόμενα. τὴν μὲν οὖν ἄκραν εὐθέως παραλαβὼν ὁ 10
ρατηγὸς τοὺς πελταστὰς εἰς αὐτὴν παρήγαγε, μετὰ 11
ταῦτα προσλαβὼν τοὺς ἐπιτηδείους ἐκ τοῦ στρα-
τέδου παρῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ συναγαγὼν τοὺς
ους παρεκάλεσε τὰ πρέποντα τοῖς ἐνεστῶσι καιροῖς,
ιγγελλόμενος ἀμεταμέλητον αὐτοῖς ἔσεσθαι τὴν πί-
ν. τῆς μὲν οὖν ὑπὲρ τῶν ὅλων διαλήψεως τὴν 12
ιφορὰν ἐπὶ τὸ ἔθνος ἐποιήσατο· καὶ γὰρ ὥσπερ
τηδες συνέβαινε τότε πάλιν συνάγεσθαι τοὺς
αιοὺς εἰς Μεγάλην πόλιν ἐπὶ τὴν δευτέραν σύν-
ιν, τῶν δὲ ἐν ταῖς αἰτίαις ὅσοι μὲν μετέσχον τοῦ 13
ρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἐπανελέσθαι τὸν Φιλοποίμενα,
ιτοις ἐπέταξε παραχρῆμα πάντας αὐτοὺς ἐξάγειν
τοῦ ζῆν. [Exc. de legat. p. 102—103.]

FRAGMENTA LIBRI XXV.

1 Ὅτι οἱ Μεσσήνιοι διὰ τὴν αὑτῶν ἄγνοιαν εἰς τὴν
ἐσχάτην παραγενόμενοι διάθεσιν, ἀποκατέστησαν εἰς
τὴν ἐξ ἀρχῆς κατάστασιν τῆς συμπολιτείας διὰ τὴν
2 Λυκόρτα καὶ τῶν Ἀχαιῶν μεγαλοψυχίαν. ἡ δ' Ἀβία
καὶ Θουρία καὶ Φαραὶ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀπὸ
μὲν τῆς Μεσσήνης ἐχωρίσθησαν, ἰδίᾳ δὲ θέμεναι
στήλην ἑκάστη μετεῖχε τῆς κοινῆς συμπολιτείας.
3 Ῥωμαῖοι δὲ πυθόμενοι κατὰ λόγον κεχωρηκέναι τοῖς
Ἀχαιοῖς τὰ κατὰ τὴν Μεσσήνην, οὐδένα λόγον ποιη-
σάμενοι τῆς πρότερον ἀποφάσεως ἄλλην ἔδωκαν τοῖς
αὑτοῖς πρεσβευταῖς ἀπόκρισιν, διασαφοῦντες ὅτι πρό-
νοιαν πεποίηνται τοῦ μηδένα τῶν ἐξ Ἰταλίας μήθ'
4 ὅπλα μήτε σῖτον εἰσάγειν εἰς τὴν Μεσσήνην. ἐξ οὗ
καταφανεῖς ἅπασιν ἐγενήθησαν ὅτι τοσοῦτον ἀπέ-
χουσι τοῦ τὰ μὴ λίαν ἀναγκαῖα τῶν ἐκτὸς πραγμά-
των ἀποτρίβεσθαι καὶ παρορᾶν, ὡς τοὐναντίον καὶ
δυσχεραίνουσιν ἐπὶ τῷ μὴ πάντων τὴν ἀναφορὰν ἐφ'
ἑαυτοὺς γίγνεσθαι καὶ πάντα πράττεσθαι μετὰ τῆς
5 αὑτῶν γνώμης. εἰς δὲ τὴν Λακεδαίμονα παραγενο-
μένων τῶν πρεσβευτῶν ἐκ τῆς Ῥώμης, καὶ κομιζόν-
των τὴν ἀπόκρισιν, εὐθέως ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν,
μετὰ τὸ συντελέσαι τὰ κατὰ τὴν Μεσσήνην συνῆγε
6 τοὺς πολλοὺς εἰς τὴν τῶν Σικυωνίων πόλιν. ἀθροι-

σθέντων δὲ τῶν Ἀχαιῶν ἀνεδίδου διαβούλιον ὑπὲρ
τοῦ προσλαβέσθαι τὴν Σπάρτην εἰς τὴν συμπολι-
τείαν, φάσκων Ῥωμαίους μὲν ἀποτρίβεσθαι τὴν πρό- 7
τερον αὐτοῖς δοθεῖσαν ἐπιτροπὴν ὑπὲρ τῆς πόλεως
ταύτης· ἀποκεκρίσθαι γὰρ αὐτοὺς νῦν μηδὲν εἶναι
τῶν κατὰ Λακεδαίμονα πραγμάτων πρὸς αὐτούς·
τοὺς δὲ κυριεύοντας τῆς Σπάρτης κατὰ τὸ παρὸν 8
βούλεσθαι σφίσι μετέχειν τῆς συμπολιτείας. διὸ πα- 9
ρεκάλει προσδέχεσθαι τὴν πόλιν· εἶναι γὰρ τοῦτο
κατὰ δύο τρόπους συμφέρον, καθ' ἕνα μέν, ὅτι τού-
τους [μέλλουσι] προσλήψεσθαι τοὺς διατετηρηκότας
τὴν πρὸς τὸ ἔθνος πίστιν, καθ' ἕτερον δέ, διότι τῶν 10
ἀρχαίων φυγάδων τοὺς ἀχαρίστως καὶ ἀσεβῶς ἀνε-
στραμμένους εἰς αὐτοὺς οὐχ ἕξουσι κοινωνοὺς τῆς
πολιτείας, ἀλλ' ἑτέρων αὐτοὺς ἐκκεκλεικότων τῆς πό-
λεως, βεβαιώσαντες τὰς ἐκείνων προαιρέσεις ἅμα τὴν
ἁρμόζουσαν αὐτοῖς χάριν ἀποδώσουσι μετὰ τῆς τῶν
θεῶν προνοίας. ὁ μὲν οὖν Λυκόρτας ταῦτα καὶ τὰ 11
τοιαῦτα λέγων παρεκάλει τοὺς Ἀχαιοὺς προσδέξασθαι
τὴν πόλιν· ὁ δὲ Διοφάνης καί τινες ἕτεροι βοηθεῖν 12
ἐπειρῶντο τοῖς φυγάσι, καὶ παρεκάλουν τοὺς Ἀχαιοὺς
μὴ συνεπιθέσθαι τοῖς ἐκπεπτωκόσι, μηδὲ δι' ὀλί-
γους ἀνθρώπους συνεπισχῦσαι τοῖς ἀσεβῶς καὶ πα-
ρανόμως αὐτοὺς ἐκ τῆς πατρίδος ἐκβεβληκόσι. τοι- 13
αῦτα μὲν οὖν ἦν τὰ ῥηθέντα παρ' ἑκατέρων. οἱ 2
δ' Ἀχαιοὶ διακούσαντες ἀμφοτέρων ἔκριναν προσ-
λαβέσθαι τὴν πόλιν, καὶ μετὰ ταῦτα στήλης προγρα-
φείσης συνεπολιτεύετο μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἡ Σπάρ-
τη, προσδεξαμένων τῶν ἐν τῇ πόλει τούτους τῶν 2
ἀρχαίων φυγάδων, ὅσοι μηδὲν ἐδόκουν ἀγνωμόνως
πεποιηκέναι κατὰ τοῦ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνους. 3

Οἱ δ' Ἀχαιοὶ ταῦτα κυρώσαντες πρεσβευτὰς ἀπέ-

στειλαν εἰς τὴν Ῥώμην τοὺς περὶ Βίππον τὸν Ἀργεῖον,
4 διασαφήσοντας τῇ συγκλήτῳ περὶ πάντων. ὁμοίως δὲ
καὶ Λακεδαιμόνιοι τοὺς περὶ Χαίρωνα κατέστησαν.
5 ἐξαπέστειλαν δὲ καὶ οἱ φυγάδες τοὺς περὶ Κλῆτιν
Διακτόριον τοὺς καταστησομένους ἐν τῇ συγκλήτῳ
6 πρὸς τοὺς παρὰ τῶν Ἀχαιῶν πρεσβευτάς. εἰς δὲ τὴν
Ῥώμην παραγεγονότων τῶν πρεσβευτῶν παρά τε τῶν
ἐκ Λακεδαίμονος φυγάδων καὶ παρὰ τῶν Ἀχαιῶν,
ἅμα δὲ καὶ τῶν παρ᾽ Εὐμένους καὶ παρ᾽ Ἀριαράθου
τοῦ βασιλέως ἡκόντων καὶ τῶν παρὰ Φαρνάκου,
7 τούτοις πρῶτον ἐχρημάτισεν ἡ σύγκλητος. βραχεῖ
δὲ χρόνῳ πρότερον ἀνηγγελκότων τῶν περὶ τὸν Μάρ-
κον πρεσβευτῶν, οὓς ἀπεστάλκεσαν ἐπὶ τὸν Εὐμέ-
νει καὶ Φαρνάκει συνεστηκότα πόλεμον, καὶ διασε-
σαφηκότων περί τε τῆς Εὐμένους μετριότητος ἐν
πᾶσι καὶ περὶ τῆς Φαρνάκου πλεονεξίας καὶ καθόλου
8 τῆς ὑπερηφανίας, οὐκέτι πολλῶν προσεδεήθη λόγων
ἡ σύγκλητος, διακούσασα τῶν παραγεγονότων, ἀπε-
κρίθη δὲ διότι πάλιν πέμψει πρεσβευτὰς τοὺς φιλο-
τιμότερον ἐπισκεψομένους ὑπὲρ τῶν διαφερόντων
9 τοῖς προειρημένοις. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν ἐκ τῆς Λα-
κεδαίμονος φυγάδων εἰσπορευθέντων, καὶ τῶν ἐκ
τῆς πόλεως ἅμα τούτοις, ἐπὶ πολὺ διακούσασα, τοῖς
μὲν ἐκ τῆς πόλεως οὐδὲν ἐπετίμησε περὶ τῶν γεγο-
10 νότων, τοῖς δὲ φυγάσιν ἐπηγγείλατο γράψειν πρὸς
τοὺς Ἀχαιοὺς περὶ τοῦ κατελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν οἰ-
11 κείαν. μετὰ δέ τινας ἡμέρας εἰσπορευθέντων τῶν
περὶ Βίππον τὸν Ἀργεῖον, οὓς ἀπεστάλκει τὸ τῶν
Ἀχαιῶν ἔθνος, καὶ διασαφούντων περὶ τῆς Μεσση-
12 νίων ἀποκαταστάσεως, οὐδενὶ δυσαρεστήσασα περὶ
τῶν οἰκονομουμένων ἡ σύγκλητος ἀπεδέξατο φιλαν-
θρώπως τοὺς πρεσβευτάς.

Ὅτι κατὰ τὴν Πελοπόννησον παραγενομένων ἐκ 3
Ῥώμης τῶν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος φυγάδων, καὶ κομι-
ζόντων παρὰ τῆς συγκλήτου γράμματα τοῖς Ἀχαιοῖς
ὑπὲρ τοῦ προνοηθῆναι ὑπὲρ τῆς αὐτῶν καθόδου καὶ
σωτηρίας εἰς τὴν οἰκείαν, ἔδοξε τοῖς Ἀχαιοῖς ὑπερ- 2
θέσθαι τὸ διαβούλιον, ἕως ἂν οἱ παρ᾽ αὐτῶν ἔλθωσι
πρεσβευταί. ταῦτα δὲ τοῖς φυγάσιν ἀποκριθέντες 3
συνέθεντο τὴν πρὸς Μεσσηνίους στήλην, συγχωρή-
σαντες αὐτοῖς πρὸς τοῖς ἄλλοις φιλανθρώποις καὶ
τριῶν ἐτῶν ἀτέλειαν, ὥστε τὴν τῆς χώρας καταφθο-
ρὰν μηδὲν ἧττον βλάψαι τοὺς Ἀχαιοὺς ἢ Μεσσηνί-
ους. τῶν δὲ περὶ τὸν Βίππον παραγενομένων ἐκ τῆς 4
Ῥώμης, καὶ διασαφούντων γραφῆναι τὰ γράμματα
περὶ τῶν φυγάδων, οὐ διὰ τὴν τῆς συγκλήτου σπου-
δήν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν φυγάδων φιλοτιμίαν, ἔδοξε 5
τοῖς Ἀχαιοῖς μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων. [Exc. de
legat. p. 103—107.]

[Ὅτι οὐ καλὸν τὸ φθείρειν τοὺς καρποὺς τῶν 3[a]
ὑπεναντίων· φησὶ γὰρ ὁ Πολύβιος]· οὐδέποτε δὲ ἐγὼ
συντίθεμαι τὴν γνώμην τοῖς ἐπὶ τοσοῦτον διατιθε-
μένοις τὴν ὀργὴν εἰς τοὺς ὁμοφύλους ὥστε μὴ μόνον
τοὺς ἐπετείους καρποὺς παραιρεῖσθαι τῶν πολεμίων,
ἀλλὰ καὶ τὰ δένδρα καὶ τὰ κατεσκευασμένα διαφθεί-
ρειν, μηδὲ μεταμελείας καταλιπόντας τόπον, ἀλλά 2
μοι δοκοῦσι μεγαλείως ἀγνοεῖν οἱ ταῦτα πράττοντες·
καθ᾽ ὅσον γὰρ ὑπολαμβάνουσι καταπλήττεσθαι τοὺς
πολεμίους λυμαινόμενοι τὴν χώραν καὶ παραιρούμε-
νοι πάσας, οὐ μόνον τὰς κατὰ τὸ παρόν, ἀλλὰ καὶ
τὰς εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδας τῶν πρὸς τὸν βίον ἀναγ-
καίων, κατὰ τοσοῦτον ἀποθηριοῦντες τοὺς ἀνθρώ-
πους ἀμετάθετον ποιοῦσι τὴν πρὸς αὐτοὺς ὀργὴν τῶν
ἅπαξ ἐξαμαρτόντων.

3b Κατὰ δὲ τὴν Κρήτην ἀρχὴ πραγμάτων ἐκινεῖτο
μεγάλων, εἰ χρὴ λέγειν ἀρχὴν πραγμάτων ἐν Κρήτῃ·
2 διὰ γὰρ τὴν συνέχειαν τῶν ἐμφυλίων πολέμων καὶ
τὴν ὑπερβολὴν τῆς εἰς ἀλλήλους ὠμότητος ταὐτὸν
ἀρχὴ καὶ τέλος ἐστὶν ἐν Κρήτῃ, καὶ τὸ δοκοῦν παρα-
δόξως τισὶν εἰρῆσθαι τοῦτο ἐκεῖ θεωρεῖται συνεχῶς
γιγνόμενον. [Exc. Vat. p. 418—419 M. 66—67 H.]
4 Ὅτι κατὰ τὴν Ἀσίαν Φαρνάκης ὁ βασιλεύς, πά-
λιν ὀλιγωρήσας τῆς γεγενημένης ἐπὶ Ῥωμαίους ἀνα-
φορᾶς, Λεώκριτον μὲν ἔτι κατὰ χειμῶνα μετὰ μυρίων
στρατιωτῶν ἐξαπέστειλε πορθήσοντα τὴν Γαλατίαν,
2 αὐτὸς δὲ τῆς ἐαρινῆς ὥρας ὑποφαινούσης ἤθροιζε
3 τὰς δυνάμεις, ὡς ἐμβαλῶν εἰς τὴν Καππαδοκίαν. ἃ
πυνθανόμενος Εὐμένης δυσχερῶς μὲν ἔφερε τὸ συμ-
βαῖνον διὰ τὸ πάντας τοὺς τῆς πίστεως ὅρους ὑπερ-
βαίνειν τὸν Φαρνάκην, ἠναγκάζετο δὲ τὸ παραπλή-
4 σιον ποιεῖν. ἤδη δ' αὐτοῦ συνηθροικότος τὰς δυνά-
μεις κατέπλευσαν ἐκ τῆς Ῥώμης οἱ περὶ τὸν Ἄτταλον.
5 ὁμοῦ δὲ γενόμενοι καὶ κοινολογηθέντες ἀλλήλοις
6 ἀνέζευξαν παραχρῆμα μετὰ τῆς στρατιᾶς. ἀφικόμε-
νοι δὲ εἰς τὴν Γαλατίαν τὸν μὲν Λεώκριτον οὐκέτι
κατέλαβον· τοῦ δὲ Καρσιγνάτου καὶ τοῦ Γαιζοτόριος
διαπεμπομένων πρὸς αὐτοὺς ὑπὲρ ἀσφαλείας, οἵτινες
ἐτύγχανον ἔτι πρότερον ᾑρημένοι τὰ Φαρνάκου, καὶ
πᾶν ὑπισχνουμένων ποιήσειν τὸ προσταττόμενον,
7 ἀπειπάμενοι τούτους διὰ τὴν προγεγενημένην ἀθε-
σίαν, ἐξάραντες παντὶ τῷ στρατεύματι προῆγον ἐπὶ
8 τὸν Φαρνάκην. παραγενόμενοι δ' ἐκ Καλπίτου πεμ-
πταῖοι πρὸς τὸν Ἅλυν ποταμόν, ἑκταῖοι πάλιν ἀνέ-
9 ζευξαν εἰς Παρνασσόν. ἔνθα καὶ Ἀριαράθης ὁ τῶν
Καππαδοκῶν βασιλεὺς συνέμιξεν αὐτοῖς μετὰ τῆς
οἰκείας δυνάμεως, καὶ ἦλθον εἰς τὴν Μωκισσέων

χώραν. ἄρτι δὲ κατεστρατοπεδευκότων αὐτῶν προσ- 10
έπεσε παραγενέσθαι τοὺς ἐκ τῆς Ῥώμης πρεσβευτὰς
ἐπὶ τὰς διαλύσεις. ὧν ἀκούσας ὁ βασιλεὺς Εὐμένης 11
Ἄτταλον μὲν ἐξαπέστειλε τούτους ἐκδεξόμενον, αὐτὸς
δὲ τὰς δυνάμεις ἐδιπλασίαζε καὶ διεκόσμει φιλοτίμως,
ἅμα μὲν ἁρμοζόμενος πρὸς τὰς ἀληθινὰς χρείας, ἅμα
δὲ βουλόμενος ἐνδείκνυσθαι τοῖς Ῥωμαίοις ὅτι δι'
αὐτοῦ δυνατός ἐστι τὸν Φαρνάκην ἀμύνασθαι καὶ
καταπολεμεῖν. παραγενομένων δὲ τῶν πρέσβεων 5
καὶ παρακαλούντων λύειν τὸν πόλεμον, ἔφασκον μὲν
οἱ περὶ τὸν Εὐμένη καὶ τὸν Ἀριαράθην ἕτοιμοι πρὸς
πᾶν εἶναι τὸ παρακαλούμενον, ἠξίουν δὲ τοὺς Ῥω- 2
μαίους, εἰ μέν ἐστι δυνατόν, εἰς σύλλογον αὐτοὺς
συναγαγεῖν πρὸς τὸν Φαρνάκην, ἵνα κατὰ πρόσωπον
λεγομένων τῶν λόγων ἴδωσι τὴν ἀθεσίαν αὐτοῦ καὶ
τὴν ὠμότητα διὰ πλειόνων· εἰ δὲ μὴ τοῦτ' εἴη δυνα- 3
τόν, αὐτοὺς γενέσθαι κριτὰς τῶν πραγμάτων ἴσους
καὶ δικαίους. τῶν δὲ πρεσβευτῶν ἀναδεχομένων 4
πάντα τὰ δυνατὰ καὶ καλῶς ἔχοντα ποιήσειν, ἀξιούν-
των δὲ τὴν στρατιὰν ἀπάγειν ἐκ τῆς χώρας· ἄτοπον 5
γὰρ εἶναι παρόντων αὐτῶν καὶ λόγους ποιουμένων
ὑπὲρ διαλύσεων ἅμα παρεῖναι τὰ τοῦ πολέμου καὶ
κακοποιεῖν ἀλλήλους· συνεχώρησαν οἱ περὶ τὸν Εὐ- 6
μένη, καὶ τῇ κατὰ πόδας εὐθέως ἀναζεύξαντες οὗτοι
προῆγον ὡς ἐπὶ Γαλατίας. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πρὸς τὸν 7
Φαρνάκην συμμίξαντες πρῶτον μὲν ἠξίουν αὐτὸν
εἰς λόγους ἐλθεῖν τοῖς περὶ τὸν Εὐμένη· μάλιστα
γὰρ ἂν οὕτω τυχεῖν τὰ πράγματα διεξαγωγῆς. τοῦ 8
δὲ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἀντιβαίνοντος καὶ τέλος
ἀπειπαμένου, δῆλον μὲν εὐθέως ἦν τοῦτο καὶ Ῥω-
μαίοις ὅτι καταγιγνώσκει προφανῶς ἑαυτοῦ καὶ δια-
πιστεῖ τοῖς σφετέροις πράγμασι· πάντῃ δὲ πάντως 9

βουλόμενοι λῦσαι τὸν πόλεμον, προσεκαρτέρουν ἕως
οὗ συνεχώρησε πέμψειν αὐτοκράτορας ἐπὶ θάλατταν
τοὺς συνθησομένους τὴν εἰρήνην, ἐφ᾽ οἷς ἂν οἱ πρε-
10 σβευταὶ κελεύσωσιν. ἀφικομένων δὲ τῶν πρέσβεων,
καὶ συνελθόντων ὁμοῦ τῶν τε Ῥωμαίων καὶ τῶν περὶ
Εὐμένη, καὶ τούτων μὲν εἰς ἅπαν ἑτοίμως συγκατα-
βαινόντων χάριν τοῦ συντελεσθῆναι τὴν εἰρήνην,
11 τῶν δὲ παρὰ τοῦ Φαρνάκου πρὸς πᾶν διαφερομένων
καὶ τοῖς ὁμολογηθεῖσιν οὐκ ἐμμενόντων, ἀλλ᾽ ἀεί τι
προσεπιζητούντων καὶ μεταμελομένων, ταχέως τοῖς
Ῥωμαίοις ἐγένετο δῆλον ὅτι ματαιοπονοῦσιν. οὐ γὰρ
οἷος ἦν συγκαταβαίνειν ὁ Φαρνάκης εἰς τὰς διαλύ-
12 σεις. ὅθεν ἀπράκτου γενομένης τῆς κοινολογίας, καὶ
τῶν Ῥωμαίων ἀπαλλαγέντων ἐκ τοῦ Περγάμου, καὶ
τῶν παρὰ τοῦ Φαρνάκου πρέσβεων ἀπολυθέντων εἰς
τὴν οἰκείαν, ὁ μὲν πόλεμος ἐγεγένητο κατάμονος, οἱ
δὲ περὶ τὸν Εὐμένη πάλιν ἐγίγνοντο περὶ τὰς εἰς
13 τοῦτον παρασκευάς. ἐν ᾧ καιρῷ τῶν Ῥοδίων ἐπι-
σπασαμένων τὸν Εὐμένη καὶ φιλοτίμως, οὗτος μὲν
ἐξώρμησε μετὰ πολλῆς σπουδῆς, πράξων τὰ κατὰ
τοὺς Λυκίους.

6 Ὅτι γενομένων συνθηκῶν πρὸς ἀλλήλους Φαρ-
νάκου καὶ Ἀττάλου καὶ τῶν λοιπῶν, ἅπαντες μετὰ
τῶν οἰκείων δυνάμεων ἀνεχώρησαν εἰς τὴν οἰκείαν.
2 Εὐμένης δέ, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀπολελυμένος
τῆς ἀρρωστίας καὶ διατρίβων ἐν Περγάμῳ, παραγε-
νομένου τἀδελφοῦ καὶ διασαφοῦντος περὶ τῶν ᾠκο-
νομημένων, εὐδοκήσας τοῖς γεγονόσι προέθετο πέμ-
3 πειν τοὺς ἀδελφοὺς ἅπαντας εἰς τὴν Ῥώμην, ἅμα μὲν
ἐλπίζων πέρας ἐπιθήσειν τῷ πρὸς τὸν Φαρνάκην πο-
λέμῳ διὰ τῆς τούτων πρεσβείας, ἅμα δὲ συστῆσαι
σπουδάζων τοὺς ἀδελφοὺς τοῖς τε ἰδίᾳ φίλοις καὶ

ξένοις ὑπάρχουσιν αὐτῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ τῇ συγκλή-
τῳ κατὰ κοινόν. προθύμων δὲ καὶ τῶν περὶ τὸν 4
Ἄτταλον ὑπαρχόντων, ἐγένοντο περὶ τὴν ἐκδημίαν.
καὶ τούτων παραγενομένων εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ κατ' 5
ἰδίαν μὲν πάντες ἀπεδέχοντο τοὺς νεανίσκους φιλαν-
θρώπως, ἅτε συνήθειαν ἐσχηκότες ἐν ταῖς περὶ τὴν
Ἀσίαν στρατείαις, ἔτι δὲ μεγαλομερέστερον ἡ σύγκλη-
τος ἀπεδέξατο τὴν παρουσίαν αὐτῶν· καὶ γὰρ ξένια 6
καὶ παροχὰς τὰς μεγίστας ἐξέθηκεν αὐτοῖς καὶ πρὸς
τὴν ἔντευξιν καλῶς ἀπήντησεν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἄτ- 7
ταλον εἰσελθόντες εἰς τὴν σύγκλητον τά τε προϋπάρ-
χοντα φιλάνθρωπα διὰ πλειόνων λόγων ἀνενεώσαντο
καὶ τοῦ Φαρνάκου κατηγορήσαντες παρεκάλουν ἐπι-
στροφήν τινα ποιήσασθαι, δι' ἧς τεύξεται τῆς ἁρμο-
ζούσης δίκης. ἡ δὲ σύγκλητος διακούσασα φιλαν- 8
θρώπως ἀπεκρίθη διότι πέμψει πρεσβευτὰς τοὺς
κατὰ πάντα τρόπον λύσοντας τὸν πόλεμον. καὶ τὰ 9
μὲν κατὰ τὴν Ἰταλίαν οὕτως εἶχεν.

Ὅτι κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς Πτολεμαῖος ὁ βα- 7
σιλεύς, βουλόμενος ἐμπλέκεσθαι τῷ τῶν Ἀχαιῶν
ἔθνει, διεπέμψατο πρεσβευτήν, ἐπαγγελλόμενος δε-
καναΐαν δώσειν ἐντελῆ πεντηκοντηρικῶν πλοίων. οἱ 2
δ' Ἀχαιοὶ καὶ διὰ τὸ δοκεῖν τὴν δωρεὰν ἀξίαν εἶναι
χάριτος ἀσμένως ἀπεδέξαντο τὴν ἐπαγγελίαν. δοκεῖ
γὰρ ἡ δαπάνη οὐ πολὺ λείπειν τῶν δέκα ταλάντων.
ταῦτα δὲ βουλευσάμενοι προεχειρίσαντο πρεσβευτὰς 3
Λυκόρταν καὶ Πολύβιον καὶ σὺν τούτοις Ἄρατον,
υἱὸν Ἀράτου τοῦ Σικυωνίου, τοὺς ἅμα μὲν εὐχαρι-
στήσοντας τῷ βασιλεῖ περί τε τῶν ὅπλων ὧν πρότε-
ρον ἀπέστειλε καὶ τοῦ νομίσματος, ἅμα δὲ παραλη-
ψομένους τὰ πλοῖα καὶ πρόνοιαν ποιησομένους περὶ
τῆς ἀποκομιδῆς αὐτῶν. κατέστησαν δὲ τὸν μὲν Λυ- 4

κόρταν διὰ τὸ κατὰ τὸν καιρόν, καθ' ὃν ἐποιεῖτο τὴν
ἀνανέωσιν τῆς συμμαχίας ὁ Πτολεμαῖος, στρατη-
5 γοῦντα τότε συνεργῆσαι φιλοτίμως αὐτῷ, τὸν δὲ Πο-
λύβιον, νεώτερον ὄντα τῆς κατὰ τοὺς νόμους ἡλικίας,
διὰ τὸ τήν τε συμμαχίαν αὐτοῦ τὸν πατέρα πρεσβεύ-
σαντα πρὸς Πτολεμαῖον ἀνανεώσασθαι καὶ τὴν δω-
ρεὰν τῶν ὅπλων καὶ τοῦ νομίσματος ἀγαγεῖν τοῖς
6 Ἀχαιοῖς, παραπλησίως δὲ καὶ τὸν Ἄρατον διὰ τὰς
7 προγονικὰς συστάσεις πρὸς τὴν βασιλείαν. οὐ μὴν
συνέβη γε τὴν πρεσβείαν ταύτην ἐξελθεῖν διὰ τὸ
μεταλλάξαι τὸν Πτολεμαῖον περὶ τοὺς καιροὺς τού-
τους. [Exc. de legat. p. 107—111.]

8 Ὅτι κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς ἦν τις ἐν Λακε-
δαίμονι Χαίρων, ὃς ἐτύγχανε τῷ πρότερον ἔτει πε-
πρεσβευκὼς εἰς τὴν Ῥώμην, ἄνθρωπος ἀγχίνους μὲν
καὶ πρακτικός, νέος δὲ καὶ ταπεινὸς καὶ δημοτικῆς
2 ἀγωγῆς τετευχώς. οὗτος ὀχλαγωγῶν καὶ κινήσας ὃ
μηδεὶς ἕτερος ἐθάρρει, ταχέως περιεποιήσατο φαντα-
3 σίαν παρὰ τοῖς πολλοῖς. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀφελό-
μενος τὴν χώραν, ἣν οἱ τύραννοι συνεχώρησαν ταῖς
ὑπολειφθείσαις τῶν φυγάδων ἀδελφαῖς καὶ γυναιξὶ
καὶ μητράσι καὶ τέκνοις, ταύτην διέδωκε τοῖς λεπτοῖς
4 εἰκῇ καὶ ἀνίσως κατὰ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν· μετὰ δὲ
ταῦτα τοῖς κοινοῖς ὡς ἰδίοις χρώμενος ἐξεδαπάνα
τὰς προσόδους, οὐ νόμου στοχαζόμενος, οὐ κοινοῦ
5 δόγματος, οὐκ ἄρχοντος. ἐφ' οἷς τινες ἀγανακτήσαν-
τες ἐσπούδαζον κατασταθῆναι δοκιμαστῆρες τῶν κοι-
6 νῶν κατὰ τοὺς νόμους. ὁ δὲ Χαίρων, θεωρῶν τὸ
γιγνόμενον καὶ συνειδὼς αὑτῷ κακῶς κεχειρικότι τὰ
τῆς πόλεως, τὸν ἐπιφανέστατον τῶν δοκιμαστήρων
Ἀπολλωνίδην, καὶ μάλιστα δυνάμενον ἐρευνῆσαι τὴν
πλεονεξίαν αὐτοῦ, τοῦτον ἀποπορευόμενον ἡμέρας ἐκ

βαλανείου προσπέμψας τινὰς ἐξεκέντησεν. ὧν προσ- 7
πεσόντων τοῖς Ἀχαιοῖς, καὶ τοῦ πλήθους ἀγανακτή-
σαντος ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν, ἐξ αὐτῆς ὁ στρατηγὸς ὁρ-
μήσας καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν Λακεδαίμονα τόν
τε Χαίρωνα παρήγαγεν εἰς κρίσιν ὑπὲρ τοῦ φόνου
τοῦ κατὰ τὸν Ἀπολλωνίδην καὶ κατακρίνας ἐποίησε
δέσμιον, τούς τε λοιποὺς δοκιμαστῆρας παρώξυνε 8
πρὸς τὸ ποιεῖσθαι τὴν ζήτησιν τῶν δημοσίων ἀληθι-
νήν, φροντίσαι δὲ καὶ περὶ τοῦ κομίσασθαι τὰς οὐ-
σίας τοὺς τῶν φυγάδων ἀναγκαίους πάλιν, ἃς ὁ Χαί-
ρων αὐτῶν ἀφείλετο βραχεῖ χρόνῳ πρότερον.

Ὅτι Φιλοποίμενα καὶ Ἀρίσταινον τοὺς Ἀχαιοὺς 9
συνέβη οὔτε τὴν φύσιν ὁμοίαν σχεῖν οὔτε τὴν αἵρεσιν
τῆς πολιτείας. ἦν γὰρ ὁ Φιλοποίμην εὖ πεφυκὼς 2
πρὸς τὰς πολεμικὰς χρείας καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ
κατὰ τὴν ψυχήν, ὁ δ' ἕτερος πρὸς τὰ πολιτικὰ καὶ
λογικὰ τῶν διαβουλίων. τῇ δ' αἱρέσει κατὰ τὴν πο- 3
λιτείαν τοῦτο διέφερον ἀλλήλοις. τῆς γὰρ Ῥωμαίων
ὑπεροχῆς ἤδη τοῖς Ἑλληνικοῖς πράγμασιν ἐμπλεκο-
μένης ὁλοσχερῶς κατά τε τοὺς Φιλιππικοὺς καὶ τοὺς
Ἀντιοχικοὺς καιρούς, ὁ μὲν Ἀρίσταινος ἦγε τὴν ἀγω- 4
γὴν τῆς πολιτείας οὕτως ὥστε πᾶν τὸ πρόσφορον
Ῥωμαίοις ἐξ ἑτοίμου ποιεῖν, ἔνια δὲ καὶ πρὶν ἢ προσ-
τάξαι ἐκείνους· ἐπειρᾶτο μέντοι γε τῶν νόμων ἔχε- 5
σθαι δοκεῖν, καὶ τὴν τοιαύτην ἐφείλκετο φαντασίαν,
εἴκων, ὁπότε τούτων ἀντιπίπτοι τις προδήλως τοῖς
ὑπὸ Ῥωμαίων γραφομένοις. ὁ δὲ Φιλοποίμην, ὅσα 6
μὲν εἴη τῶν παρακαλουμένων ἀκόλουθα τοῖς νόμοις
καὶ τῇ συμμαχίᾳ, πάντα συγκατήνει καὶ συνέπρατ-
τεν ἀπροφασίστως, ὅσα δὲ τούτων ἐκτὸς ἐπιτάττοιεν, 7
οὐχ οἷός τ' ἦν ἐθελοντὴς συνυπακούειν, ἀλλὰ τὰς μὲν
ἀρχὰς ἔφη δεῖν δικαιολογεῖσθαι, μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν

8 ἀξιοῦν· εἰ δὲ μηδ' οὕτω πείθοιεν, τέλος οἷον ἐπιμαρτυ-
ρομένους εἴκειν, καὶ τότε ποιεῖν τὸ παραγγελλόμενον.
[Exc. Peir. p.121—125 et Suidas vv. Χαίρων, Ἀρίσταινος.]

9ᵃ Ὅτι τοιούτοις ἀπολογισμοῖς Ἀρίσταινος ἐχρῆτο
πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς περὶ τῆς ἰδίας αἱρέσεως· ἔφη γὰρ
οὐκ εἶναι δυνατὸν καὶ τὸ δόρυ καὶ τὸ κηρύκειον ἅμα
προτεινομένους συνέχειν τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν·
ἀλλ' εἰ μὲν οἷοί τ' ἐσμὲν ἀντοφθαλμεῖν καὶ δυνάμε-
θα τοῦτο ποιεῖν . . . . ὁ
Φιλοποίμην εἰπεῖν τοῦτο τολμᾷ, ...
2 . . . καιροῖς ἕνα Ῥωμαίοις, διὰ τί ἀδυνάτων ὀρεγό-
μενοι τὰ δυνατὰ παρίεμεν; δύο γὰρ ἔφη σκοποὺς εἶ-
ναι πάσης πολιτείας, τό τε καλὸν καὶ τὸ συμφέρον.
οἷς μὲν οὖν ἐφικτός ἐστιν ἡ τοῦ καλοῦ κτῆσις, ταύ-
της ἀντέχεσθαι δεῖν τοὺς ὀρθῶς πολιτευομένους· οἷς
δ' ἀδύνατος, ἐπὶ τὴν τοῦ συμφέροντος μερίδα κατα-
3 φεύγειν· τὸ δ' ἑκατέρων ἀποτυγχάνειν μέγιστον εἶ-
ναι τεκμήριον ἀβουλίας. πάσχειν δὲ τοῦτο προφα-
νῶς τοὺς ἀχαρίστως ὁμιλοῦντας μὲν πᾶν τὸ παραγ-
γελλόμενον, ἀκουσίως δὲ τοῦτο πράττοντας καὶ μετὰ
4 προσκοπῆς· διόπερ ἢ τοῦτ' εἶναι δεικτέον, ὡς ἐσμὲν
ἱκανοὶ πρὸς τὸ μὴ πειθαρχεῖν, ἢ μηδὲ λέγειν τοῦτο
τολμῶντας ὑπακουστέον ἑτοίμως εἶναι πᾶσι τοῖς
παραγγελλομένοις.

9ᵇ Ὁ δὲ Φιλοποίμην οὐκ ἐπὶ τοσοῦτον ἔφη δεῖν
ἀμαθίαν αὐτοῦ καταγιγνώσκειν ὥστε μὴ δύνασθαι
μετρεῖν μήτε τὴν διαφορὰν τοῦ πολιτεύματος τῶν
Ῥωμαίων καὶ τῶν Ἀχαιῶν μήτε τὴν ὑπερβολὴν τῆς
2 δυνάμεως, ἀλλὰ πάσης ὑπεροχῆς φύσιν ἐχούσης ἀεὶ
βαρύτερον χρῆσθαι τοῖς ὑποταττομένοις, πότερον,
ἔφη, συμφέρει συνεργεῖν ταῖς ὁρμαῖς ταῖς τῶν κρα-
τούντων καὶ μηδὲν ἐμποδὼν ποιεῖν, ἵν' ὡς τάχιστα

πεῖραν λάβωμεν τῶν βαρυτάτων ἐπιταγμάτων ἢ τοὐ-
ναντίον, καθ' ὅσον οἷοί τ' ἐσμέν, συμπαλαίοντας
προσαντέχειν ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον μέλλομεν τε-
λέως . . . . . . κἂν ἐπιτάττωσιν . . . . . . καὶ τούτων 3
ὑπομιμνήσκοντες αὐτοὺς ἐπιλαμβανώμεθα τῆς ὁρ-
μῆς, παρακαθέξομεν ἐπὶ ποσὸν τὸ πικρὸν αὐτῶν τῆς
ἐξουσίας, ἄλλως τε δὴ καὶ περὶ πλείονος ποιουμένων
Ῥωμαίων ἕως γε τοῦ νῦν, ὡς αὐτὸς φής, Ἀρίσταινε,
τὸ τηρεῖν τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας καὶ τὴν πρὸς
τοὺς συμμάχους πίστιν. ἐὰν δ' αὐτοὶ καταγνόντες 4
τῶν ἰδίων δικαίων αὐτόθεν εὐθέως καθάπερ οἱ δο-
ριάλωτοι πρὸς πᾶν τὸ κελευόμενον ἑτοίμους ἡμᾶς
αὐτοὺς παρασκευάζωμεν, τί διοίσει τὸ τῶν Ἀχαιῶν
ἔθνος Σικελιωτῶν καὶ Καπυανῶν τῶν ὁμολογουμέ-
νως καὶ πάλαι δουλευόντων; διόπερ ἔφη δεῖν ἢ τοῦτο 5
συγχωρεῖν ὡς οὐδὲν ἰσχύει δίκαιον παρὰ Ῥωμαίοις ἤ
μηδὲ τολμῶντας τοῦτο λέγειν χρῆσθαι τοῖς δικαίοις,
καὶ μὴ προΐεσθαι σφᾶς, ἔχοντάς γε δὴ μεγίστας καὶ
καλλίστας ἀφορμὰς πρὸς Ῥωμαίους. ὅτι μὲν γὰρ ἥξει 6
ποτὲ τοῖς Ἕλλησιν ὁ καιρὸς οὗτος, ἐν ᾧ δεήσει ποι-
εῖν κατ' ἀνάγκην πᾶν τὸ παραγγελλόμενον, σαφῶς
ἔφη γιγνώσκειν· ἀλλὰ πότερα τοῦτον ὡς τάχιστά τις
ἂν ἰδεῖν βουληθείη ἢ τοὐναντίον ὡς βραδύτατα;
δοκῶ μὲν γὰρ ὡς βραδύτατα. διὸ καὶ τούτῳ διαφέ- 7
ρειν ἔφη τὴν Ἀρισταίνου πολιτείαν τῆς ἑαυτοῦ· ἐκεῖ-
νον μὲν γὰρ σπουδάζειν ὡς τάχιστα τὸ χρεὼν ἰδεῖν
γενόμενον καὶ συνεργεῖν τούτῳ κατὰ δύναμιν· αὐ-
τὸς δὲ πρὸς τοῦτ' ἀντερείδειν καὶ διωθεῖσθαι, καθ'
ὅσον ἐστὶ δυνατός. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκ τῶν προειρημέ- 8
νων δῆλον ὡς συνέβαινε γίγνεσθαι τοῦ μὲν καλήν,
τοῦ δ' εὐσχήμονα τὴν πολιτείαν, ἀμφοτέρας γε μὴν
ἀσφαλεῖς· τοιγαροῦν μεγίστων καιρῶν τότε περιστάν- 9

των καὶ τοὺς Ῥωμαίους καὶ τοὺς Ἕλληνας τῶν τε κατὰ Φίλιππον καὶ κατ' Ἀντίοχον, ὅμως ἀμφότεροι διετήρησαν ἀκέραια τὰ δίκαια τοῖς Ἀχαιοῖς πρὸς Ῥωμαίους· φήμη δέ τις ἐνέτρεχεν ὡς Ἀρισταίνου Ῥωμαίοις εὐνουστέρου μᾶλλον ἢ Φιλοποίμενος ὑπάρχοντος. [Exc. Vat. p. 419 M. 67—68 H.]

FRAGMENTA LIBRI XXVI.

Ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀναδόντος Ὑπερβά- 1
ου τοῦ στρατηγοῦ διαβούλιον ὑπὲρ τῶν γραφομέ-
ων παρὰ Ῥωμαίων ὑπὲρ τῆς τῶν ἐκ Λακεδαίμονος
υγάδων καθόδου τί δεῖ ποιεῖν, οἱ μὲν περὶ τὸν Λυ- 2
όρταν παρεκάλουν μένειν ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων,
ιότι Ῥωμαῖοι ποιοῦσι μὲν τὸ καθῆκον αὐτοῖς, συνυ-
ακούοντες τοῖς ἀκληρεῖν δοκοῦσιν εἰς τὰ μέτρια τῶν
ξιουμένων· ὅταν μέντοι γε διδάξῃ τις αὐτοὺς ὅτι 3
ῶν παρακαλουμένων τὰ μέν ἐστιν ἀδύνατα, τὰ δὲ
εγάλην αἰσχύνην ἐπιφέροντα καὶ βλάβην τοῖς φί-
οις, οὔτε φιλονικεῖν εἰώθασιν οὔτε παραβιάζεσθαι
ερὶ τῶν τοιούτων. διὸ καὶ νῦν, ἐάν τις αὐτοὺς δι- 4
άξῃ ὅτι συμβήσεται τοῖς Ἀχαιοῖς, ἂν πειθαρχήσωσι
οῖς γραφομένοις, παραβῆναι τοὺς ὅρκους, τοὺς νό-
ους, τὰς στήλας, ἃ συνέχει τὴν κοινὴν συμπολι-
είαν ἡμῶν, ἀναχωρήσουσι καὶ συγκαταθήσονται 5
ιότι καλῶς ἐπέχομεν καὶ παραιτούμεθα περὶ τῶν
ραφομένων. ταῦτα μὲν οὖν οἱ περὶ τὸν Λυκόρταν
λεγον. οἱ δὲ περὶ τὸν Ὑπέρβατον καὶ Καλλικράτην 6
ειθαρχεῖν τοῖς γραφομένοις παρῄνουν, καὶ μήτε νό-
ον μήτε στήλην μήτ' ἄλλο μηδὲν τούτου νομίζειν
ναγκαιότερον. τοιαύτης δ' οὔσης τῆς ἀντιλογίας 7
δοξε τοῖς Ἀχαιοῖς πρεσβευτὰς ἐξαποστεῖλαι πρὸς τὴν

8 σύγκλητον τοὺς διδάξοντας ἃ Λυκόρτας λέγει. καὶ
παραυτίκα κατέστησαν πρεσβευτὰς Καλλικράτην Λε-
οντήσιον, Λυδιάδαν Μεγαλοπολίτην, Ἄρατον Σικυώ-
νιον, καὶ δόντες ἐντολὰς ἀκολούθους τοῖς προειρη-
9 μένοις ἐξαπέστειλαν. ὧν καὶ παραγενομένων εἰς τὴν
Ῥώμην, εἰσελθὼν ὁ Καλλικράτης εἰς τὴν σύγκλητον
τοσοῦτον ἀπέσχε τοῦ ταῖς ἐντολαῖς ἀκολούθως διδά-
σκειν τὸ συνέδριον ὥστε τοὐναντίον ἐκ καταβολῆς
ἐπεχείρησεν οὐ μόνον τῶν ἀντιπολιτευομένων κατη-
γορεῖν θρασέως, ἀλλὰ καὶ τὴν σύγκλητον νουθετεῖν.
2 ἔφη γὰρ αὐτοὺς τοὺς Ῥωμαίους αἰτίους εἶναι τοῦ μὴ
πειθαρχεῖν αὐτοῖς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ παρακούειν
2 καὶ τῶν γραφομένων καὶ τῶν παραγγελλομένων. δυ-
οῖν γὰρ οὐσῶν αἱρέσεων κατὰ τὸ παρὸν ἐν πάσαις
ταῖς δημοκρατικαῖς πολιτείαις, καὶ τῶν μὲν φασκόν-
των δεῖν ἀκολουθεῖν τοῖς γραφομένοις ὑπὸ Ῥωμαίων
καὶ μήτε νόμον μήτε στήλην μήτ᾽ ἄλλο μηδὲν προυρ-
3 γιαίτερον νομίζειν τῆς Ῥωμαίων προαιρέσεως, τῶν
δὲ τοὺς νόμους προφερομένων καὶ τοὺς ὅρκους καὶ
τὰς στήλας, καὶ παρακαλούντων τὰ πλήθη μὴ ῥᾳδίως
4 ταῦτα παραβαίνειν, ἀχαϊκωτέραν εἶναι παρὰ πολὺ
ταύτην τὴν ὑπόθεσιν καὶ νικητικωτέραν ἐν τοῖς πολ-
5 λοῖς. ἐξ οὗ τοῖς μὲν αἱρουμένοις τὰ Ῥωμαίων ἀδο-
ξίαν συνεξακολουθεῖν παρὰ τοῖς ὄχλοις καὶ διαβολήν,
6 τοῖς δ᾽ ἀντιπράττουσι τἀναντία. ἐὰν μὲν οὖν ὑπὸ
τῆς συγκλήτου γίγνηταί τις ἐπισημασία, ταχέως καὶ
τοὺς πολιτευομένους μεταθήσεσθαι πρὸς τὴν Ῥω-
μαίων αἵρεσιν, καὶ τοὺς πολλοὺς τούτοις ἐπακολου-
7 θήσειν διὰ τὸν φόβον. ἐὰν δὲ παρορᾶται τοῦτο τὸ
μέρος, ἅπαντας ἀπονεύσειν ἐπ᾽ ἐκείνην τὴν ὑπόθε-
σιν· ἐνδοξοτέραν γὰρ εἶναι καὶ καλλίω παρὰ τοῖς
8 ὄχλοις. διὸ καὶ νῦν ἤδη τινὰς οὐδὲν ἕτερον προσ-

φερομένους δίκαιον πρὸς φιλοδοξίαν δι' αὐτὸ τοῦτο
τῶν μεγίστων τυγχάνειν τιμῶν παρὰ τοῖς ἰδίοις πο-
λιτεύμασι, διὰ τὸ δοκεῖν ἀντιλέγειν τοῖς ὑφ' ὑμῶν
γραφομένοις, χάριν τοῦ διαμένειν τοὺς νόμους ἰσχυ-
ροὺς καὶ τὰ δόγματα τὰ γιγνόμενα παρ' αὐτοῖς. εἰ 9
μὲν οὖν ἀδιαφόρως ἔχουσιν ὑπὲρ τοῦ πειθαρχεῖν αὐ-
τοῖς τοὺς Ἕλληνας καὶ συνυπακούειν τοῖς γραφομέ-
νοις, ἄγειν αὐτοὺς ἐκέλευε τὴν ἀγωγήν, ἣν καὶ νῦν
ἄγουσιν· εἰ δὲ βούλονται γίγνεσθαί σφισι τὰ παραγ- 10
γελλόμενα καὶ μηδένα καταφρονεῖν τῶν γραφομένων,
ἐπιστροφὴν ποιήσασθαι παρεκάλει τοῦ μέρους τού-
του τὴν ἐνδεχομένην. εἰ δὲ μή, σαφῶς εἰδέναι διότι 11
τἀναντία συμβήσεται ταῖς ἐπινοίαις αὐτῶν· ὃ καὶ νῦν
ἥκει γενόμενον. πρῴην μὲν γὰρ ἐν τοῖς Μεσσηνια- 12
κοῖς πολλὰ ποιήσαντος Κοΐντου Μαρκίου πρὸς τὸ μη-
δὲν τοὺς Ἀχαιοὺς βουλεύσασθαι περὶ Μεσσηνίων
ἄνευ τῆς Ῥωμαίων προαιρέσεως, παρακούσαντας καὶ 13
ψηφισαμένους αὐτοὺς τὸν πόλεμον, οὐ μόνον τὴν χώ-
ραν αὐτῶν καταφθεῖραι πᾶσαν ἀδίκως, ἀλλὰ καὶ τοὺς
ἐπιφανεστάτους τῶν πολιτῶν, οὓς μὲν φυγαδεῦσαι,
τινὰς δ' αὐτῶν ἐκδότους λαβόντας αἰκισαμένους πᾶ-
σαν αἰκίαν ἀποκτεῖναι, διότι προεκαλοῦντο περὶ τῶν
ἀμφισβητουμένων ἐπὶ Ῥωμαίους. νῦν δὲ πάλιν ἐκ 14
πλείονος χρόνου γραφόντων αὐτῶν ὑπὲρ τῆς καθό-
δου τῶν ἐκ Λακεδαίμονος φυγάδων, τοσοῦτον ἀπέ-
χειν τοῦ πειθαρχεῖν ὡς καὶ στήλην τεθεῖσθαι καὶ
πεποιῆσθαι πρὸς τοὺς κατέχοντας τὴν πόλιν ὅρκους
ὑπὲρ τοῦ μηδέποτε κατελεύσεσθαι τοὺς φυγάδας. εἰς 15
ἃ βλέποντας αὐτοὺς ἠξίου πρόνοιαν ποιεῖσθαι τοῦ
μέλλοντος.

Ὁ μὲν οὖν Καλλικράτης ταῦτα καὶ τοιαῦτα εἰ- 3
πὼν ἀπῆλθεν. οἱ φυγάδες δ' ἐπεισελθόντες, καὶ 2

βραχέα περὶ αὐτῶν διδάξαντες, καί τινα τῶν πρὸς
3 τὸν κοινὸν ἔλεον εἰπόντες, ἀνεχώρησαν. ἡ δὲ σύγ-
κλητος, δόξασα τὸν Καλλικράτην λέγειν τι τῶν αὐτῇ
συμφερόντων, καὶ διδαχθεῖσα διότι δεῖ τοὺς μὲν τοῖς
αὐτῆς δόγμασι συνηγοροῦντας αὔξειν, τοὺς δ' ἀντι-
4 λέγοντας ταπεινοῦν, οὕτω καὶ τότε πρῶτον ἐπεβά-
λετο τοὺς μὲν κατὰ τὸ βέλτιστον ἱσταμένους ἐν τοῖς
ἰδίοις πολιτεύμασιν ἐλαττοῦν, τοὺς δὲ καὶ δικαίως
5 κἀδίκως προστρέχοντας αὐτῇ σωματοποιεῖν. ἐξ ὧν
αὐτῇ συνέβη κατὰ βραχύ, τοῦ χρόνου προβαίνοντος,
κολάκων μὲν εὐπορεῖν, φίλων δὲ σπανίζειν ἀληθι-
6 νῶν. οὐ μὴν ἀλλὰ τότε περὶ μὲν τῆς καθόδου τῶν
φυγάδων οὐ μόνον τοῖς Ἀχαιοῖς ἔγραψε, παρακαλοῦ-
σα συνεπισχύειν, ἀλλὰ καὶ τοῖς Αἰτωλοῖς καὶ τοῖς
Ἠπειρώταις, σὺν δὲ τούτοις Ἀθηναίοις, Βοιωτοῖς,
Ἀκαρνᾶσι, πάντας ὡς ἂν εἰ προδιαμαρτυρομένη,
7 χάριν τοῦ συντρῖψαι τοὺς Ἀχαιούς. περὶ δὲ τοῦ
Καλλικράτους αὐτοῦ κατ' ἰδίαν παρασιωπήσασα τοὺς
συμπρεσβευτὰς κατέταξεν εἰς τὴν ἀπόκρισιν διότι δεῖ
τοιούτους ὑπάρχειν ἐν τοῖς πολιτεύμασιν ἄνδρας οἷός
8 ἐστι Καλλικράτης. ὁ δὲ προειρημένος, ἔχων τὰς ἀπο-
κρίσεις ταύτας, παρῆν εἰς τὴν Ἑλλάδα περιχαρής,
οὐκ εἰδὼς ὅτι μεγάλων κακῶν ἀρχηγὸς γέγονε πᾶσι
9 μὲν τοῖς Ἕλλησι, μάλιστα δὲ τοῖς Ἀχαιοῖς. ἔτι γὰρ
τούτοις ἐξῆν καὶ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους κατὰ
ποσὸν ἰσολογίαν ἔχειν πρὸς Ῥωμαίους διὰ τὸ τετη-
ρηκέναι τὴν πίστιν ἐν τοῖς ἐπισφαλεστάτοις καιροῖς,
ἐξ οὗ τὰ Ῥωμαίων εἵλοντο, λέγω δὲ τοῖς κατὰ Φί-
10 λιππον καὶ Ἀντίοχον . . . . . τοῦ δὲ τῶν Ἀχαιῶν
ἔθνους ηὐξημένου καὶ προκοπὴν εἰληφότος κατὰ τὸ
βέλτιστον ἀφ' ὧν ἡμεῖς ἱστοροῦμεν χρόνων, αὕτη
πάλιν ἀρχὴ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐγένετο μεταβολῆς, τὸ

Καλλικράτους θράσος . . . . . Ῥωμαῖοι, ὄντες ἄνθρω- 11
ποι καὶ ψυχῇ χρώμενοι λαμπρᾷ καὶ προαιρέσει καλῇ,
πάντας μὲν ἐλεοῦσι τοὺς ἐπταικότας καὶ πᾶσι πειρῶν-
ται χαρίζεσθαι τοῖς καταφεύγουσιν ὡς αὐτούς· ὅταν 12
μέντοι γέ τις ὑπομνήσῃ τῶν δικαίων, τετηρηκὼς τὴν
πίστιν, ἀνατρέχουσι καὶ διορθοῦνται σφᾶς αὐτοὺς
κατὰ δύναμιν ἐν τοῖς πλείστοις. ὁ δὲ Καλλικράτης, 13
πρεσβεύσας κατὰ τοὺς ἐνεστῶτας καιροὺς εἰς τὴν
Ῥώμην χάριν τοῦ λέγειν τὰ δίκαια περὶ τῶν Ἀχαιῶν,
χρησάμενος κατὰ τοὐναντίον τοῖς πράγμασι, καὶ
συνεπισπασάμενος τὰ κατὰ Μεσσηνίους, ὑπὲρ ὧν οὐδ'
ἐνεκάλουν οἱ Ῥωμαῖοι, παρῆν εἰς Ἀχαΐαν προσανα-
τεινόμενος τὸν ἀπὸ Ῥωμαίων φόβον· καὶ διὰ τὴν 14
ἀποπρεσβείαν καταπληξάμενος καὶ συντρίψας τοὺς
ὄχλους διὰ τὸ μηδὲν εἰδέναι τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατ'
ἀλήθειαν εἰρημένων ἐν τῇ συγκλήτῳ τοὺς πολλούς,
πρῶτον μὲν ᾑρέθη στρατηγός, πρὸς τοῖς ἄλλοις κα-
κοῖς καὶ δωροδοκηθείς, ἑξῆς δὲ τούτοις παραλαβὼν 15
τὴν ἀρχὴν κατῆγε τοὺς ἐκ τῆς Λακεδαίμονος καὶ τοὺς
ἐκ τῆς Μεσσήνης φυγάδας. [Exc. de legat. p. 111
—116.]

Πολυβίου δ' εἰπόντος τριακοσίας αὐτῶν [τῶν 4
Κελτιβήρων] καταλῦσαι πόλεις Τιβέριον Γράκχον,
κωμῳδῶν φησι Ποσειδώνιος τοῦτο τῷ Γράκχῳ χαρί-
σασθαι τὸν ἄνδρα, τοὺς πύργους καλοῦντα πόλεις,
ὥσπερ ἐν ταῖς θριαμβικαῖς πομπαῖς. καὶ ἴσως οὐκ 2
ἄπιστον τοῦτο λέγει· καὶ γὰρ οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ
συγγραφεῖς ῥᾳδίως ἐπὶ τοῦτο φέρονται τὸ ψεῦσμα,
καλλωπίζοντες τὰς πράξεις. [Strabo 3, p. 163.]

Ὅτι Περσεὺς ἀνανεωσάμενος τὴν φιλίαν τὴν πρὸς 5
Ῥωμαίους εὐθέως ἑλληνοκοπεῖν ἐπεβάλετο, κατακα-
λῶν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τοὺς τὰ χρέα φεύγου-

τας καὶ τοὺς πρὸς καταδίκας ἐκπεπτωκότας καὶ τοὺς
2 ἐπὶ βασιλικοῖς ἐγκλήμασι παρακεχωρηκότας. καὶ τού-
των ἐξετίθει προγραφὰς εἴς τε Δῆλον καὶ Δελφοὺς
καὶ τὸ τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς ἱερόν, διδοὺς οὐ μόνον
τὴν ἀσφάλειαν τοῖς καταπορευομένοις, ἀλλὰ καὶ τῶν
3 ὑπαρχόντων κομιδήν, ἀφ' ὧν ἕκαστος ἔφυγε. παρέ-
λυσε δὲ καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ τῇ Μακεδονίᾳ τῶν βασι-
λικῶν ὀφειλημάτων, ἀφῆκε δὲ καὶ τοὺς ἐν ταῖς φυ-
4 λακαῖς ἐγκεκλειμένους ἐπὶ βασιλικαῖς αἰτίαις. ταῦτα
δὲ ποιήσας πολλοὺς ἐμετεώρισε, δοκῶν καλὰς ἐλπί-
5 δας ὑποδεικνύναι πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἐν αὑτῷ. ἐπέ-
φαινε δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ λοιπῷ βίῳ προστασίαν
6 τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα. κατά τε γὰρ τὴν ἐπιφά-
νειαν ἦν ἱκανὸς καὶ πρὸς πᾶσαν σωματικὴν χρείαν
τὴν διατείνουσαν εἰς τὸν πραγματικὸν τρόπον εὔθε-
τος, κατά τε τὴν ἐπίφασιν εἶχεν ἐπισκύνιον καὶ τά-
7 ξιν οὐκ ἀνοίκειον τῆς ἡλικίας. ἐπεφεύγει δὲ καὶ τὴν
πατρικὴν ἀσέλγειαν τήν τε περὶ τὰς γυναῖκας καὶ
τὴν περὶ τοὺς πότους, καὶ οὐ μόνον αὐτὸς μέτριον
8 ἔπινε δειπνῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ συνόντες αὐτῷ φίλοι. καὶ
τὰ μὲν προοίμια τῆς Περσέως ἀρχῆς τοιαύτην εἶχε
διάθεσιν.

9 Ὅτι Φίλιππος ὁ βασιλεύς, ὅτε μὲν ηὐξήθη καὶ
τὴν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐξουσίαν ἔλαβε, πάντων ἦν
ἀπιστότατος καὶ παρανομώτατος, ὅτε δὲ πάλιν τὰ
10 τῆς τύχης ἀντέπνευσε, πάντων μετριώτατος. ἐπεὶ δὲ
τοῖς ὅλοις πράγμασιν ἔπταισε, πρὸς πᾶν τὸ μέλλον
ἁρμοζόμενος ἐπειρᾶτο κατὰ πάντα τρόπον σωματο-
ποιεῖν τὴν αὑτοῦ βασιλείαν. [Exc. Peir. p. 125—126 et
Suidas v. *Περσεύς*. 7. *καὶ—φίλοι* addit Athen. 10, p. 445, D.]

5a Ἔξοινοι γεγονότες καὶ κατὰ τὰς σκηνὰς ἐρριμμέ-
νοι πάντες οὔτε παραγγέλματος ἁπλῶς ἤκουον οὔτε

οῦ μέλλοντος ἐλάμβανον οὐδ' ἥντινοῦν πρόνοιαν.
Suidas v. ἔξοινοι. Vertere videtur Livius 41, 2 fin.]

Ὅτι ὁ Φαρνάκης, ἐξαπιναίου καὶ βαρείας αὐτῷ τῆς 6
φόδου γενομένης, ἕτοιμος ἦν πρὸς πᾶν τὸ προτεινό-
ενον· πρέσβεις γὰρ ἐξαπέστειλε πρὸς Εὐμένη καὶ
Ἀριαράθην. τῶν δὲ περὶ Εὐμένη καὶ Ἀριαράθην 2
ροσδεξαμένων τοὺς λόγους, καὶ παραχρῆμα συνεξα-
οστειλάντων πρεσβευτὰς παρ' αὐτῶν πρὸς τὸν Φαρ-
άκην, καὶ τούτου γενομένου πλεονάκις παρ' ἑκατέ-
ων, ἐκυρώθησαν αἱ διαλύσεις ἐπὶ τούτοις· εἰρήνην 3
πάρχειν Εὐμένει καὶ Προυσίᾳ καὶ Ἀριαράθῃ πρὸς
Φαρνάκην καὶ Μιθριδάτην εἰς τὸν πάντα χρόνον.
Γαλατίας μὴ ἐπιβαίνειν Φαρνάκην κατὰ μηδένα τρό- 4
ον. ὅσαι γεγόνασι πρότερον συνθῆκαι Φαρνάκῃ
ρὸς Γαλάτας, ἀκύρους ὑπάρχειν. ὁμοίως Παφλα- 5
ονίας ἐκχωρεῖν, ἀποκαταστήσαντα τοὺς οἰκήτορας,
ὓς πρότερον ἐξαγηόχει, σὺν δὲ τούτοις ὅπλα καὶ
βέλη καὶ τὰς ἄλλας παρασκευάς. ἀποδοῦναι δὲ καὶ 6
Ἀριαράθῃ τῶν τε χωρίων ὅσα παρῄρητο μετὰ τῆς
ροϋπαρχούσης παρασκευῆς καὶ τοὺς ὁμήρους. ἀπο- 7
οῦναι δὲ καὶ Τίειον παρὰ τὸν Πόντον, ὃ μετά τινα
ρόνον Εὐμένης ἔδωκε Προυσίᾳ πεισθεὶς μετὰ μεγά-
ης χάριτος. ἐγράφη δὲ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀπο- 8
αταστῆσαι Φαρνάκην χωρὶς λύτρων καὶ τοὺς αὐτο-
όλους ἅπαντας· πρὸς δὲ τούτοις τῶν χρημάτων καὶ 9
ῆς γάζης ἧς ἀπήνεγκε παρὰ Μορζίου καὶ Ἀριαρά-
ου, ἀποδοῦναι τοῖς προειρημένοις βασιλεῦσιν ἐνα-
όσια τάλαντα, καὶ τοῖς περὶ τὸν Εὐμένη τριακόσια 10
ροσθεῖναι, τὴν εἰς τὸν πόλεμον δαπάνην. ἐπεγρά- 11
η δὲ καὶ Μιθριδάτῃ τῷ τῆς Ἀρμενίας σατράπῃ
ριακόσια τάλαντα, διότι παραβὰς τὰς πρὸς Εὐμένη 12
υνθήκας ἐπολέμησεν Ἀριαράθῃ. περιελήφθησαν δὲ

ταῖς συνθήκαις τῶν μὲν κατὰ τὴν Ἀσίαν δυναστῶν
Ἀρταξίας ὁ τῆς πλείστης Ἀρμενίας ἄρχων καὶ Ἀκου-
13 σίλοχος, τῶν δὲ κατὰ τὴν Εὐρώπην Γάταλος ὁ Σαρ-
μάτης, τῶν δ' αὐτονομουμένων Ἡρακλεῶται, Μεσημ-
βριανοί, Χερρονησῖται, σὺν δὲ τούτοις Κυζικηνοί.
14 περὶ δὲ τῶν ὁμήρων τελευταῖον ἐγράφη πόσους δεή-
σει καὶ τίνας δοῦναι τὸν Φαρνάκην· ὧν καὶ παρα-
15 γενηθέντων ἐξ αὐτῆς ἀνέζευξαν αἱ δυνάμεις. καὶ
τοῦ μὲν Εὐμένει καὶ Ἀριαράθῃ πρὸς Φαρνάκην συ-
στάντος πολέμου τοιοῦτον ἀπέβη τὸ τέλος.
7 Ὅτι μετὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν ὑπάτων Τιβερίου καὶ
Κλαυδίου τὴν πρὸς Ἴστρους καὶ Ἀγρίους ἡ σύγκλη-
τος ἐχρημάτισε τοῖς παρὰ τῶν Λυκίων ἥκουσι πρε-
2 σβευταῖς, ἤδη τῆς θερείας ληγούσης, οἵτινες παρε-
γένοντο μὲν εἰς τὴν Ῥώμην ἤδη καταπεπολεμημένων
τῶν Λυκίων, ἐξαπεστάλησαν δὲ χρόνοις ἱκανοῖς ἀνώ-
3 τερον. οἱ γὰρ Ξάνθιοι, καθ' ὃν καιρὸν ἔμελλον εἰς
τὸν πόλεμον ἐμβαίνειν, ἐξέπεμψαν πρεσβευτὰς εἴς τε
τὴν Ἀχαΐαν καὶ τὴν Ῥώμην τοὺς περὶ Νικόστρατον.
4 οἳ τότε παραγενηθέντες εἰς τὴν Ῥώμην πολλοὺς εἰς
ἔλεον ἐξεκαλέσαντο τῶν ἐν τῷ συνεδρίῳ, τιθέντες
ὑπὸ τὴν ὄψιν τήν τε Ῥοδίων βαρύτητα καὶ τὴν αὐ-
5 τῶν περίστασιν. καὶ τέλος εἰς τοῦτο ἤγαγον τὴν
σύγκλητον, ὥστε πέμψαι πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥόδον
τοὺς διασαφήσοντας ὅτι τῶν ὑπομνηματισμῶν ἀνα-
ληφθέντων ὧν οἱ δέκα πρέσβεις ἐποιήσαντο κατὰ
τὴν Ἀσίαν, ὅτε τὰ πρὸς Ἀντίοχον ἐχείριζον, εὕρην-
ται Λύκιοι δεδομένοι Ῥοδίοις, οὐκ ἐν δωρεᾷ, τὸ δὲ
6 πλεῖον ὡς φίλοι καὶ σύμμαχοι. τοιαύτης δὲ γενομέ-
νης διαλύσεως, οὐδ' ὅλως ἤρεσκε πολλοῖς τὸ γεγονός.
7 ἐδόκουν γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὰ κατὰ τοὺς Ῥοδίους καὶ
Λυκίους διαγωνοθετεῖν, θέλοντες ἐκδαπανᾶσθαι τὰς

παραθέσεις τῶν Ῥοδίων καὶ τοὺς θησαυρούς· ἀκη- 8
κοότες τήν τε νυμφαγωγίαν τὴν νεωστὶ τῷ Περσεῖ
γεγενημένην ὑπ' αὐτῶν καὶ τὴν ἀνάπειραν τῶν
πλοίων. συνέβαινε γὰρ βραχεῖ χρόνῳ πρότερον ἐπι- 9
φανῶς καὶ μεγαλομερῶς ταῖς παρασκευαῖς ἀναπεπει-
ρᾶσθαι τοὺς Ῥοδίους ἅπασι τοῖς σκάφεσι τοῖς ὑπάρ-
χουσιν αὐτοῖς. καὶ γὰρ ξύλων πλῆθος εἰς ναυπηγίαν 10
ἐδίδοτο παρὰ τοῦ Περσέως τοῖς Ῥοδίοις, καὶ στλεγγίδα
χρυσῆν ἑκάστῳ τῶν θρανιτῶν ἐδεδώρητο τῶν νεωστὶ
νενυμφαγωγηκότων αὐτῷ τὴν Λαοδίκην.

Ὅτι εἰς τὴν Ῥόδον παραγενομένων τῶν ἐκ τῆς 8
Ῥώμης πρεσβευτῶν, καὶ διασαφούντων τὰ δεδογμένα
τῇ συγκλήτῳ, θόρυβος ἦν ἐν τῇ Ῥόδῳ καὶ πολλὴ τα-
ραχὴ περὶ τοὺς πολιτευομένους, ἀγανακτούντων ἐπὶ
τῷ μὴ φάσκειν ἐν δωρεᾷ δεδόσθαι τοὺς Λυκίους αὐ-
τοῖς, ἀλλὰ κατὰ συμμαχίαν. ἄρτι γὰρ δοκοῦντες κα- 2
λῶς τεθεῖσθαι τὰ κατὰ Λυκίους, αὖθις ἄλλην ἀρχὴν
ἑώρων φυομένην πραγμάτων· εὐθέως γὰρ οἱ Λύκιοι, 3
τῶν Ῥωμαίων παραγενομένων καὶ διασαφούντων
ταῦτα τοῖς Ῥοδίοις, πάλιν ἐστασίαζον καὶ πᾶν ὑπο-
μένειν οἷοί τ' ἦσαν ὑπὲρ τῆς αὐτονομίας καὶ τῆς
ἐλευθερίας. οὐ μὴν ἀλλ' οἵ γε Ῥόδιοι, ἀκούσαντες 4
τῶν πρεσβευτῶν, καὶ νομίσαντες ἐξηπατῆσθαι τοὺς
Ῥωμαίους ὑπὸ τῶν Λυκίων, παραχρῆμα κατέστησαν
τοὺς περὶ Λυκόφρονα πρεσβευτάς, διδάξοντας τὴν
σύγκλητον περὶ τῶν προειρημένων. καὶ ταῦτα μὲν 5
ἐπὶ τούτων ἦν, ὅσον οὔπω δοκούντων πάλιν ἐπανα-
στήσεσθαι τῶν Λυκίων.

Ὅτι ἡ σύγκλητος, παραγενομένων τῶν ἐκ τῆς Ῥό- 9
δου πρεσβευτῶν, διακούσασα τῶν λόγων ὑπερέθετο
τὴν ἀπόκρισιν. ἡκόντων δὲ τῶν Δαρδανίων καὶ περὶ 2

τοῦ πλήθους τῶν Βασταρνῶν καὶ περὶ τοῦ μεγέθους
τῶν ἀνδρῶν καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις τόλμης ἐξη-
3 γουμένων, καὶ διασαφούντων περὶ τῆς Περσέως κοι-
νοπραγίας καὶ τῶν Γαλατῶν, καὶ φασκόντων τοῦτον
ἀγωνιᾶν μᾶλλον ἢ τοὺς Βαστάρνας, καὶ διὰ ταῦτα
4 δεομένων σφίσι βοηθεῖν, παρόντων δὲ καὶ Θετταλῶν
καὶ συνεπιμαρτυρούντων τοῖς Δαρδανίοις καὶ παρα-
5 καλούντων καὶ τούτων ἐπὶ τὴν βοήθειαν, ἔδοξε τῇ
συγκλήτῳ πέμψαι τινὰς τοὺς αὐτόπτας ἐσομένους τῶν
6 προσαγγελλομένων. καὶ παραυτίκα καταστήσαντες
Αὖλον Ποστούμιον ἐξαπέστειλαν καὶ σὺν τούτῳ τι-
νὰς τῶν νέων. [Exc. de legat. p. 116—119.]

10 Πολύβιος ἐν τῇ ἕκτῃ καὶ εἰκοστῇ τῶν Ἱστοριῶν
καλεῖ αὐτὸν [τὸν Ἀντίοχον] Ἐπιμανῆ καὶ οὐκ Ἐπι-
2 φανῆ διὰ τὰς πράξεις. οὐ μόνον γὰρ κατὰ δημο-
τῶν ἀνθρώπων κατέβαινεν εἰς ὁμιλίας, ἀλλὰ καὶ
μετὰ τῶν παρεπιδημούντων ξένων καὶ τῶν εὐτελε-
στάτων συνέπιεν. εἰ δὲ καὶ τῶν νεωτέρων, φησί,
συναισθοιτό τινας εὐωχουμένους ὅπου δήποτε, παρῆν
μετὰ κεραμίου καὶ συμφωνίας, ὥστε τοὺς πολλοὺς
διὰ τὸ παράδοξον ἀνισταμένους φεύγειν. πολλάκις δὲ
καὶ τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα ἀποβαλὼν τήβενναν ἀναλα-
βὼν περιῄει τὴν ἀγοράν. [Athen. 10, p. 439, A.]

3 Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς μὲν κληθείς, Ἐπιμανὴς δ'
ἐκ τῶν πράξεων κληθείς, περὶ οὗ φησι Πολύβιος τάδε,
ὡς ἀποδιδράσκων ἐκ τῆς αὐλῆς ἐνίοτε τοὺς θεράπον-
τας οὗ τύχοι τῆς πόλεως ἀλύων ἐφαίνετο δεύτερος
καὶ τρίτος. μάλιστα δὲ πρὸς τοῖς ἀργυροκοπείοις εὑ-
ρίσκετο καὶ χρυσοχοείοις, εὑρησιλογῶν καὶ φιλοτεχ-
νῶν πρὸς τοὺς τορευτὰς καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας.
4 ἔπειτα καὶ μετὰ δημοτῶν ἀνθρώπων συγκαταβαίνων

ὡμίλει ᾧ τύχοι, καὶ μετὰ τῶν παρεπιδημούντων ξέ-
νων συνέπινε τῶν εὐτελεστάτων. ὅτε δὲ τῶν νεω- 5
τέρων αἴσθοιτό τινας συνευωχουμένους ὅπου δήποτε,
οὐδεμίαν ἔμφασιν ποιήσας παρῆν ἐπικωμάζων μετὰ
κερατίου καὶ συμφωνίας, ὥστε τοὺς πολλοὺς διὰ τὸ
παράδοξον ἀνισταμένους φεύγειν. πολλάκις δὲ καὶ 6
τὴν βασιλικὴν ἀποθέμενος ἐσθῆτα τήβενναν ἀναλα-
βὼν περιήει κατὰ τὴν ἀγορὰν ἀρχαιρεσιάζων, καὶ
τοὺς μὲν δεξιούμενος, τοὺς δὲ καὶ περιπτύσσων πα-
ρεκάλει φέρειν αὐτῷ τὴν ψῆφον, ποτὲ μὲν ὡς ἀγορα-
νόμος γένηται, ποτὲ δὲ καὶ ὡς δήμαρχος. τυχὼν δὲ 7
τῆς ἀρχῆς καὶ καθίσας ἐπὶ τὸν ἐλεφάντινον δίφρον
κατὰ τὸ παρὰ Ῥωμαίοις ἔθος, διήκουε τῶν κατὰ τὴν
ἀγορὰν γιγνομένων συναλλαγμάτων καὶ διέκρινε μετὰ
πολλῆς σπουδῆς καὶ προθυμίας. ἐξ ὧν εἰς ἀπορίαν 8
ἦγε τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἐπιεικεῖς· οἱ μὲν γὰρ ἀφελῆ
τινα αὐτὸν εἶναι ὑπελάμβανον, οἱ δὲ μαινόμενον.
καὶ γὰρ περὶ τὰς δωρεὰς ἦν παραπλήσιος· ἐδίδου 9
γὰρ τοῖς μὲν ἀστραγάλους δορκαδείους, τοῖς δὲ φοι-
νικοβαλάνους, ἄλλοις δὲ χρυσίον. καὶ ἐξ ἀπαντή- 10
σεως δέ τισιν ἐντυγχάνων, οὓς μὴ ἑοράκει ποτέ, ἐδί-
δου δωρεὰς ἀπροσδοκήτους. ἐν δὲ ταῖς πρὸς τὰς πό- 11
λεις θυσίαις καὶ ταῖς πρὸς τοὺς θεοὺς τιμαῖς πάντας
ὑπερέβαλε τοὺς βεβασιλευκότας. τοῦτο δ' ἄν τις τε- 12
κμήραιτο ἔκ τε τοῦ παρ' Ἀθηναίοις Ὀλυμπιείου καὶ
τῶν περὶ τὸν ἐν Δήλῳ βωμὸν ἀνδριάντων. ἐλοῦτο 13
δὲ κἀν τοῖς δημοσίοις βαλανείοις, ὅτε δημοτῶν ἦν τὰ
βαλανεῖα πεπληρωμένα, κεραμίων εἰσφερομένων αὐ-
τῷ μύρων τῶν πολυτελεστάτων. ὅτε καί τινος εἰπόν- 14
τος, Μακάριοί ἐστε ὑμεῖς οἱ βασιλεῖς οἱ καὶ τοιούτοις
χρώμενοι καὶ ὀδωδότες ἡδύ, καὶ μηδὲν τὸν ἄνθρω- 15
πον προσειπών, ὅπου 'κεῖνος τῇ ἑξῆς ἐλοῦτο, ἐπεισ-

ελθὼν ἐποίησεν αὐτοῦ καταχυθῆναι τῆς κεφαλῆς μέγιστον κεράμιον πολυτελεστάτου μύρου, τῆς στα-
16 κτῆς καλουμένης, ὡς πάντας ἀναστάντας κυλίεσθαι λουμένους τῷ μύρῳ, καὶ διὰ τὴν γλισχρότητα καταπίπτοντας γέλωτα παρέχειν, καθάπερ καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα. [Athen. 5, p. 193, D.]

FRAGMENTA LIBRI XXVII.

Ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ παρεγένοντο πρέσβεις παρὰ 1
μὲν Θεσπιέων οἱ περὶ Λασῆν καὶ Καλλέαν, παρὰ δὲ
Νέωνος Ἰσμηνίας, οἱ μὲν περὶ Λασῆν ἐγχειρίζοντες 2
τὴν ἑαυτῶν πατρίδα Ῥωμαίοις, ὁ δὲ Ἰσμηνίας κατὰ
κοινὸν πάσας τὰς ἐν τῇ Βοιωτίᾳ πόλεις διδοὺς εἰς
τὴν τῶν πρεσβευτῶν πίστιν. ἦν δὲ τοῦτο μὲν ἐναν- 3
τιώτατον τοῖς περὶ τὸν Μάρκιον, τὸ δὲ κατὰ πόλιν
διελεῖν τοὺς Βοιωτοὺς οἰκειότατον. διὸ τοὺς μὲν 4
περὶ τὸν Λασῆν καὶ τοὺς Χαιρωνεῖς καὶ τοὺς Λεβα-
δεῖς καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι παρῆσαν ἀπὸ τῶν πόλεων,
ἀσμένως ἀπεδέχοντο καὶ κατέψων, τὸν δὲ Ἰσμηνίαν 5
παρεδειγμάτιζον, ἀποτριβόμενοι καὶ παρορῶντες. ὅτε 6
καὶ συνεπιθέμενοί τινες τῶν φυγάδων μικροῦ κατέ-
λευσαν τὸν Ἰσμηνίαν, εἰ μὴ κατέφυγεν ὑπὸ τὰ δί-
θυρα τῶν Ῥωμαίων. κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐν 7
ταῖς Θήβαις συνέβαινε ταραχὰς εἶναι καὶ στάσεις. οἱ 8
μὲν γὰρ ἔφασαν δεῖν διδόναι τὴν πόλιν εἰς τὴν Ῥω-
μαίων πίστιν, οἱ δὲ Κορωνεῖς καὶ Ἁλιάρτιοι, συνδε-
δραμηκότες εἰς τὰς Θήβας, ἀκμὴν ἀντεποιοῦντο τῶν
πραγμάτων, καὶ μένειν ἔφασαν δεῖν ἐν τῇ πρὸς τὸν
Περσέα συμμαχίᾳ. καὶ μέχρι μέν τινος ἐφάμιλλος ἦν 9
ἡ διάθεσις τῶν στασιαζόντων. Ὀλυμπίχου δὲ τοῦ
Κορωνέως πρώτου μεταθεμένου, καὶ φάσκοντος δεῖν

ἀντέχεσθαι Ῥωμαίων, ἐγένετο ὁλοσχερὴς ῥοπὴ καὶ με-
10 τάπτωσις τοῦ πλήθους. καὶ πρῶτον μὲν τὸν Δικέταν
ἠνάγκασαν πρεσβεύειν πρὸς τοὺς περὶ τὸν Μάρκιον,
ἀπολογησόμενον ὑπὲρ τῆς πρὸς τὸν Περσέα συμμαχίας.
11 μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς περὶ τὸν Νέωνα καὶ τὸν Ἱππίαν
ἐξέβαλλον, συντρέχοντες ἐπὶ τὰς οἰκίας αὐτῶν καὶ
κελεύοντες αὐτοὺς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογεῖσθαι περὶ
τῶν διῳκονομημένων· οὗτοι γὰρ ἦσαν οἱ τὰ περὶ τὴν
12 συμμαχίαν οἰκονομήσαντες. τούτων δὲ παραχωρη-
σάντων, ἐξ αὐτῆς ἀθροισθέντες εἰς ἐκκλησίαν, πρῶ-
τον μὲν τιμὰς ἐψηφίσαντο καὶ [δωρεὰς] τοῖς Ῥωμαίοις,
εἶτα ἐνεργεῖν ἐπέταξαν τοῖς ἄρχουσι τὴν συμμαχίαν,
13 ἐπὶ δὲ πᾶσι πρεσβευτὰς κατέστησαν τοὺς ἐγχειριοῦν-
τας τὴν πόλιν Ῥωμαίοις καὶ κατάξοντας τοὺς παρ'
αὐτῶν φυγάδας.
2 Τούτων δὲ συντελουμένων ἐν ταῖς Θήβαις οἱ
φυγάδες ἐν τῇ Χαλκίδι προστησάμενοι Πομπίδην
κατηγορίαν ἐποιοῦντο τῶν περὶ τὸν Ἰσμηνίαν καὶ
2 Νέωνα καὶ Δικέταν. προδήλου δὲ τῆς ἀγνοίας οὔ-
σης τῶν προειρημένων, καὶ τῶν Ῥωμαίων συνεπισ-
3 χυόντων τοῖς φυγάσιν, εἰς τὴν ἐσχάτην διάθεσιν
ἦκον οἱ περὶ τὸν Ἱππίαν, ὥστε καὶ τῷ βίῳ κινδυνεῦ-
σαι παρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ὑπὸ τῆς ὁρμῆς τοῦ πλή-
θους, ἕως οὗ βραχύ τι τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν πρου-
νοήθησαν οἱ Ῥωμαῖοι, παρακατασχόντες τὴν ἐπιφο-
4 ρὰν τῶν ὄχλων. τῶν δὲ Θηβαίων παραγενομένων
καὶ κομιζόντων τὰ προειρημένα δόγματα καὶ τὰς τι-
μάς, ταχεῖαν ἕκαστα τῶν πραγμάτων ἐλάμβανε τὴν
ἀνταπόδοσιν, ἅτε τῶν πόλεων παρακειμένων ἀλλή-
5 λαις ἐν πάνυ βραχεῖ διαστήματι. πλὴν ἀποδεξάμενοι
τοὺς Θηβαίους οἱ περὶ τὸν Μάρκιον τήν τε πόλιν
ἐπῄνεσαν καὶ τοὺς φυγάδας συνεβούλευσαν κατα-

γαγεῖν εἰς τὴν οἰκείαν. εὐθύς τε παρήγγειλαν πρε- 6
σβεύειν πᾶσι τοῖς ἀπὸ τῶν πόλεων εἰς τὴν Ῥώ-
μην, διδόντων αὑτοὺς εἰς τὴν πίστιν κατ' ἰδίαν
ἑκάστους. πάντων δὲ κατὰ τὴν πρόθεσιν αὐτοῖς 7
χωρούντων· ταῦτα δ' ἦν τὸ διαλῦσαι τῶν Βοιω-
τῶν τὸ ἔθνος καὶ λυμήνασθαι τὴν τῶν πολλῶν εὔ-
νοιαν πρὸς τὴν Μακεδόνων οἰκίαν· οὗτοι μὲν με- 8
ταπεμψάμενοι Σερούιον ἐξ Ἄργους καὶ καταλιπόντες
ἐπὶ τῆς Χαλκίδος προῆγον ἐπὶ Πελοπόννησον, Νέων
δὲ μετά τινας ἡμέρας ἀνεχώρησεν εἰς Μακεδονίαν.
οἱ δὲ περὶ τὸν Ἰσμηνίαν καὶ Δικέταν τότε μὲν ἀπή- 9
χθησαν εἰς φυλακήν, μετὰ δέ τινα χρόνον ἀπήλλα-
ξαν αὑτοὺς ἐκ τοῦ ζῆν. τὸ δὲ τῶν Βοιωτῶν ἔθνος, 10
ἐπὶ πολὺν χρόνον συντετηρηκὸς τὴν κοινὴν συμπο-
λιτείαν καὶ πολλοὺς καὶ ποικίλους καιροὺς διαπε-
φευγὸς παραδόξως, τότε προπετῶς καὶ ἀλογίστως
ἑλόμενον τὰ παρὰ Περσέως, εἰκῇ καὶ παιδαριωδῶς
πτοηθὲν κατελύθη καὶ διεσκορπίσθη κατὰ πόλεις.

Οἱ δὲ περὶ τὸν Αὖλον καὶ Μάρκιον, παραγενηθέντες 11
εἰς τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν ἐχρημάτισαν ταῖς συν-
αρχίαις ταῖς τῶν Ἀχαιῶν, καὶ παρεκάλεσαν Ἄρχωνα
τὸν στρατηγὸν χιλίους ἐκπέμψαι στρατιώτας εἰς Χαλ-
κίδα, παραφυλάξοντας τὴν πόλιν μέχρι τῆς Ῥωμαίων
διαβάσεως. τοῦ δὲ Ἄρχωνος ἑτοίμως συνυπακούσαν- 12
τος, οὗτοι μὲν ταῦτα διαπράξαντες ἐν τοῖς Ἕλλησι
κατὰ χειμῶνα, καὶ τῷ Ποπλίῳ συμμίξαντες ἀπέπλεον
εἰς τὴν Ῥώμην.

Ὅτι οἱ περὶ τὸν Τιβέριον καὶ Ποστούμιον κατὰ 3
τοὺς αὐτοὺς καιρούς, ἐπιπορευόμενοι τὰς νήσους καὶ
τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν πόλεις . . . . . . πλεῖστον δ' ἐν 2
τῇ Ῥόδῳ, καίπερ οὐ προσδεομένων τῶν Ῥοδίων κατὰ
τοὺς τότε χρόνους. Ἀγησίλοχος γάρ, τότε πρυτα- 3

νεύων, ἀνὴρ τῶν εὐδοκιμούντων, ὃ καὶ μετὰ ταῦτα
πρεσβεύσας εἰς τὴν Ῥώμην, ἔτι πρότερον, ἅμα τῷ
φανερὸν γενέσθαι διότι μέλλουσι πολεμεῖν Ῥωμαῖοι
τῷ Περσεῖ, τἄλλα τε παρεκεκλήκει τοὺς πολλοὺς ὑπὲρ
τοῦ κοινωνεῖν τῶν αὐτῶν ἐλπίδων καὶ τετταράκοντα
4 ναῦς συμβουλεύσας τοῖς Ῥοδίοις ὑποζωννύειν, ἵνα
ἐάν τις ἐκ τῶν καιρῶν γένηται χρεία, μὴ τότε παρα-
σκευάζωνται πρὸς τὸ παρακαλούμενον, ἀλλ' ἑτοίμως
5 διακείμενοι πράττωσι τὸ κριθὲν ἐξ αὐτῆς. ἃ τότε
προφερόμενος τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ δεικνὺς ὑπὸ τὴν
ὄψιν τὰς παρασκευάς, εὐδοκουμένους τῇ πόλει τοὺς
πρεσβευτὰς ἐξαπέστειλεν. οἱ δὲ περὶ τὸν Τιβέριον,
ἀποδεδεγμένοι τὴν τῶν Ῥοδίων εὔνοιαν, ἐκομίζοντο
εἰς τὴν Ῥώμην.
4 Ὅτι Περσεὺς μὲν μετὰ τὸν σύλλογον τὸν πρὸς
τοὺς Ῥωμαίους, . . . τῶν Ἑλλήνων, πάντα τὰ δίκαια
κατέταττεν εἰς τὴν ἐπιστολὴν καὶ τοὺς ὑφ' ἑκατέρων
2 ῥηθέντας λόγους, ἅμα μὲν ὑπολαμβάνων ὑπερδέξιος
φανήσεσθαι τοῖς δικαίοις, ἅμα δὲ βουλόμενος ἀπό-
3 πειραν λαμβάνειν τῆς ἑκάστων προαιρέσεως. πρὸς
μὲν οὖν τοὺς ἄλλους δι' αὐτῶν τῶν γραμματοφόρων
ἔπεμπε τὰς ἐπιστολάς, εἰς δὲ τὴν Ῥόδον καὶ πρεσβευ-
4 τὰς συναπέστειλεν Ἀντήνορα καὶ Φίλιππον. οἳ καὶ
παραγενηθέντες τὰ γεγραμμένα τοῖς ἄρχουσιν ἀπέ-
δωκαν, καὶ μετά τινας ἡμέρας ἐπελθόντες ἐπὶ τὴν
βουλὴν παρεκάλουν τοὺς Ῥοδίους κατὰ μὲν τὸ παρὸν
5 ἡσυχίαν ἔχειν, ἀποθεωροῦντας τὸ γιγνόμενον· ἐὰν δὲ
Ῥωμαῖοι παρὰ τὰς συνθήκας ἐγχειρῶσι τὰς χεῖρας
ἐπιβάλλειν τῷ Περσεῖ καὶ Μακεδόσι, πειρᾶσθαι
6 διαλύειν. τοῦτο γὰρ πᾶσι μὲν συμφέρειν, πρέπειν δὲ
7 μάλιστα Ῥοδίοις. ὅσῳ γὰρ πλεῖον ὀρέγονται τῆς ἰση-
γορίας καὶ παρρησίας, καὶ διατελοῦσι προστατοῦντες

οὐ μόνον τῆς αὑτῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλή-
νων ἐλευθερίας, τοσούτῳ καὶ τὴν ἐναντίαν προαίρε-
σιν μάλιστα δεῖν αὐτοὺς προορᾶσθαι καὶ φυλάττε-
σθαι κατὰ δύναμιν. ταῦτα καὶ πλείω τούτοις παρα- 8
πλήσια διαλεχθέντων τῶν πρέσβεων, ἤρεσκε μὲν
ἅπασι τὰ λεγόμενα· προκατεχόμενοι δὲ τῇ πρὸς Ῥω- 9
μαίους εὐνοίᾳ, καὶ νικῶντος αὐτοῖς τοῦ βελτίονος,
τἄλλα μὲν ἀπεδέξαντο φιλανθρώπως τοὺς πρεσβευ-
τάς, ἠξίουν δὲ τὸν Περσέα διὰ τῆς ἀποκρίσεως εἰς
μηδὲν αὐτοὺς παρακαλεῖν τοιοῦτον ἐξ οὗ φανήσον-
ται πρὸς τὴν Ῥωμαίων ἀντιπράττοντες βούλησιν.
οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀντήνορα τὴν μὲν ἀπόκρισιν οὐκ ἔλα- 10
βον, τὴν δὲ λοιπὴν φιλανθρωπίαν ἀποδεξάμενοι τὴν
Ῥοδίων ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Ὅτι Περσεὺς πυνθανόμενος ἔτι τινὰς τῶν ἐν τῇ 5
Βοιωτίᾳ πόλεων ἀντέχεσθαι τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας,
Ἀντίγονον ἐξαπέστειλε τὸν Ἀλεξάνδρου πρεσβευτήν.
ὃς καὶ παραγενόμενος εἰς Βοιωτοὺς τὰς μὲν ἄλλας 2
πόλεις παρῆκε διὰ τὸ μηδεμίαν ἀφορμὴν λαμβάνειν
ἐπιπλοκῆς, εἰς δὲ Κορώνειαν καὶ Θήβας, ἔτι δ' 3
Ἁλίαρτον εἰσελθὼν παρεκάλεσε τοὺς ἀνθρώπους ἀν-
τέχεσθαι τῆς πρὸς Μακεδόνας εὐνοίας. τῶν δὲ προ- 4
θύμως ἀποδεχομένων τὰ λεγόμενα, καὶ πρεσβευτὰς
ψηφισαμένων πέμπειν εἰς Μακεδονίαν, οὗτος μὲν
ἀπέπλευσε, καὶ συμμίξας τῷ βασιλεῖ διεσάφει τὰ
κατὰ τὴν Βοιωτίαν. παραγενομένων δὲ καὶ τῶν 5
πρεσβευτῶν μετ' ὀλίγον, καὶ παρακαλούντων βοή-
θειαν ἐκπέμψαι ταῖς πόλεσι ταῖς αἱρουμέναις τὰ Μα-
κεδόνων· τοὺς γὰρ Θηβαίους βαρεῖς ὄντας ἐπικεῖ- 6
σθαι καὶ παρενοχλεῖν αὐτοὺς διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι
συμφρονεῖν σφίσι μηδ' αἱρεῖσθαι τὰ Ῥωμαίων· ἅπερ 7
ὁ Περσεὺς διακούσας, βοήθειαν μὲν οὐδαμῶς ἔφη

8 δύνασθαι πέμπειν οὐδενὶ διὰ τὰς ἀνοχάς· καθόλου δ'
αὐτοὺς παρεκάλει Θηβαίους μὲν ἀμύνασθαι κατὰ δύνα-
μιν, Ῥωμαίοις δὲ μὴ πολεμεῖν, ἀλλὰ τὴν ἡσυχίαν ἔχειν.
6 Ὅτι Γάιος ἔτι περὶ τὴν Κεφαλληνίαν ὁρμῶν ἐξέ-
πεμψε τοῖς Ῥοδίοις γράμματα περὶ πλοίων ἐξαποστο-
λῆς, συνθεὶς τὴν ἐπιστολὴν ἀλείπτῃ τινὶ Σωκράτει.
2 παραγενομένων δὲ τῶν γραμμάτων εἰς τὴν Ῥόδον,
Στρατοκλέους πρυτανεύοντος τὴν δευτέραν ἕκμηνον,
3 καὶ τοῦ διαβουλίου προτεθέντος, τοῖς μὲν περὶ τὸν
Ἀγαθάγητον καὶ Ῥοδοφῶντα καὶ Ἀστυμήδην καὶ ἑτέ-
ροις πλείοσιν ἐδόκει πέμπειν τὰς ναῦς, καὶ συνάπτε-
σθαι τῆς ἀρχῆς εὐθέως τοῦ πολέμου, μηδεμίαν πρό-
4 φασιν ποιουμένους. οἱ δὲ περὶ τὸν Δείνωνα καὶ
Πολυάρατον, δυσαρεστοῦντες μὲν καὶ τοῖς ἤδη γεγο-
νόσι φιλανθρώποις πρὸς Ῥωμαίους, τότε δὲ προθέ-
μενοι τὸ τοῦ βασιλέως Εὐμένους πρόσωπον, ἤρξαντο
5 λυμαίνεσθαι τὴν τῶν πολλῶν προαίρεσιν. ὑπαρχού-
σης γὰρ τοῖς Ῥοδίοις ὑποψίας καὶ διαφορᾶς πρὸς τὸν
Εὐμένη, πάλαι μὲν ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς Φαρνά-
κην, ὅτε τοῦ βασιλέως Εὐμένους ἐφορμοῦντος ἐπὶ
τοῦ κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον στόματος χάριν τοῦ κω-
λύειν τοὺς πλέοντας εἰς τὸν Πόντον ἐπελάβοντο τῆς
6 ὁρμῆς αὐτοῦ καὶ διεκώλυσαν Ῥόδιοι, μικροῖς δ' ἀνώ-
τερον χρόνοις ἐκ τῶν Λυκιακῶν ἀναξαινομένης τῆς
διαφορᾶς ἔκ τινων ἐρυμάτων καὶ χώρας, ἣν συνέβαινε
κεῖσθαι μὲν ἐπὶ τῆς ἐσχατιᾶς τῆς τῶν Ῥοδίων Πε-
ραίας, κακοποιεῖσθαι δὲ συνεχῶς διὰ τῶν ὑπ' Εὐμέ-
7 νει ταττομένων· ἐκ πάντων δὲ τούτων εὐηκόως διέ-
κειντο πρὸς πᾶν τὸ λεγόμενον κατὰ τοῦ βασιλέως.
8 διὸ ταύτης ἐπιλαβόμενοι τῆς ἀφορμῆς οἱ περὶ τὸν
Δείνωνα διέσυρον τὴν ἐπιστολήν, φάσκοντες οὐ παρὰ
Ῥωμαίων αὐτὴν ἥκειν, ἀλλὰ παρ' Εὐμένους, θέλον-

τος αὐτοῦ ἐκείνους κατὰ πάντα τρόπον ἐμβιβάζειν
εἰς τὸν πόλεμον καὶ προσάπτειν τῷ δήμῳ δαπάνας
καὶ κακοπαθείας οὐκ ἀναγκαίας. καὶ μαρτύριον 9
ἐποιοῦντο τῆς ἑαυτῶν ἀποφάσεως τὸ παραγεγονέναι
φέροντα τὴν ἐπιστολὴν ἀλείπτην τινὰ καὶ τοιοῦτον
ἄνθρωπον, οὐκ εἰωθότων τοῦτο ποιεῖν Ῥωμαίων,
ἀλλὰ καὶ λίαν μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ προστασίας
διαπεμπομένων ὑπὲρ τῶν τοιούτων. ἔλεγον δὲ ταῦτα, 10
καλῶς μὲν εἰδότες ὅτι συμβαίνει γεγράφθαι τὴν ἐπι-
στολὴν ὑπὸ τοῦ Λουκρητίου, βουλόμενοι δὲ τοὺς
πολλοὺς διδάσκειν μηδὲν ἐξ ἑτοίμου ποιεῖν Ῥωμαί-
οις, ἀλλ' ἐν πᾶσι δυσχρηστεῖν καὶ διδόναι προσκο-
πῆς καὶ δυσαρεστήσεως ἀφορμάς. ἦν γὰρ τὸ προ- 11
κείμενον αὐτοῖς ἀπὸ μὲν τῆς πρὸς Ῥωμαίους εὐνοίας
ἀλλοτριοῦν τὸν δῆμον, εἰς δὲ τὴν τοῦ Περσέως φι-
λίαν ἐμπλέκειν, καθ' ὅσον οἷοί τ' ἦσαν. συνέβαινε 12
δὲ τοὺς προειρημένους οἰκείους ὑπάρχειν, διὰ τὸ τὸν
μὲν Πολυάρατον, ἀλαζονικώτερον ὄντα καὶ κενόδοξον,
ὑπόχρεων πεποιηκέναι τὴν οὐσίαν, τὸν δὲ Δείνωνα,
φιλάργυρον ὄντα καὶ θρασύν, ἐξ ἀρχῆς οἰκεῖον εἶναι
τῆς ἐκ τῶν δυναστῶν καὶ βασιλέων ἐπανορθώσεως.
ἐφ' οἷς Στρατοκλῆς ὁ πρύτανις ἐπαναστάς, καὶ πολλὰ 13
μὲν κατὰ τοῦ Περσέως εἰπών, πολλὰ δὲ περὶ Ῥω-
μαίων ἐπ' ἀγαθῷ, παρώρμησε τοὺς πολλοὺς εἰς τὸ
κυρῶσαι τὸ ψήφισμα τὸ περὶ τῆς ἐξαποστολῆς τῶν
πλοίων. καὶ παραυτίκα καταρτίσαντες τετρήρεις ἕξ, 14
πέντε μὲν ἐξαπέστειλαν ἐπὶ Χαλκίδος, ἡγεμόνα συ-
στήσαντες ἐπ' αὐτῶν Τιμαγόραν, τὴν δὲ μίαν εἰς
Τένεδον, ἐφ' ἧς ἄρχων ἐπέπλει Τιμαγόρας. ὃς καὶ 15
καταλαβὼν ἐν Τενέδῳ Διοφάνην, ἀπεσταλμένον ὑπὸ
τοῦ Περσέως πρὸς Ἀντίοχον, αὐτοῦ μὲν οὐκ ἐγενήθη
κύριος, τοῦ δὲ πληρώματος. ὁ δὲ Λουκρήτιος, πάντας 16

ἀποδεξάμενος φιλανθρώπως τοὺς κατὰ θάλατταν πα-
ραγεγονότας συμμάχους, ἀπέλυσε τῆς χρείας, φήσας
οὐ προσδεῖσθαι τὰ πράγματα τῆς κατὰ θάλατταν
βοηθείας.

7 Ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας παραγεγονό-
των πρεσβευτῶν διακούσαντες, τά τε κατὰ τὴν Ῥό-
δον καὶ τὰ κατὰ τὰς ἄλλας πόλεις, προσεκαλέσαντο
2 τοὺς παρὰ τοῦ Περσέως πρεσβευτάς. οἱ δὲ περὶ τὸν
Σόλωνα καὶ τὸν Ἱππίαν ἐπειρῶντο μὲν καὶ περὶ τῶν
ὅλων λέγειν τι καὶ παραιτεῖσθαι τὴν σύγκλητον· τὸ
δὲ πλέον ἀπελογοῦντο περὶ τῆς ἐπιβουλῆς τῆς κατὰ
3 τὸν Εὐμένη. ληξάντων δὲ τῆς δικαιολογίας αὐτῶν,
πάλαι προδιειληφότες ὑπὲρ τοῦ πολεμεῖν, προσέτα-
ξαν αὐτοῖς ἐκ μὲν τῆς Ῥώμης εὐθέως ἀπαλλάττεσθαι
καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι Μακεδόσιν, ὅσοι παρεπιδη-
μοῦντες ἔτυχον, ἐκ δὲ τῆς Ἰταλίας ἐν τριάκονθ' ἡμέ-
ραις ἐκχωρεῖν. μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς ὑπάτους ἀνακα-
λεσάμενοι παρώρμων ἔχεσθαι τοῦ καιροῦ καὶ μὴ κα-
θυστερεῖν.

8 Ὅτι μετὰ τὴν νίκην τῶν Μακεδόνων, συνεδρίου
παρὰ τῷ Περσεῖ συναχθέντος, ὑπέδειξάν τινες τῶν
φίλων διότι δεῖ πρεσβείαν πέμψαι τὸν βασιλέα πρὸς
2 τὸν στρατηγὸν τῶν Ῥωμαίων, ἐπιδεχόμενον ἔτι καὶ
νῦν ὅτι καὶ φόρους δώσει Ῥωμαίοις ὅσους πρότερον
ὑπέσχετο ὁ πατὴρ καταπολεμηθεὶς καὶ τόπων ἐκχω-
3 ρήσει τῶν αὐτῶν. ἐάν τε γὰρ δέξωνται τὰς διαλύσεις,
καλὴν ἔφασαν ἔσεσθαι τῷ βασιλεῖ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ
πολέμου, πεπροτερηκότι διὰ τῶν ὑπαίθρων, καὶ κα-
θόλου πρὸς τὸ μέλλον εὐλαβεστέρους ὑπάρξειν τοὺς
Ῥωμαίους, πεῖραν εἰληφότας τῆς Μακεδόνων ἀν-
δρείας, εἰς τὸ μηδὲν ἄδικον μηδὲ βαρὺ προστάττειν
4 Μακεδόσιν· ἐάν τε μὴ δέξωνται, θυμομαχοῦντες ἐπὶ

τοῖς γεγονόσιν, ἐκείνοις μὲν δικαίως νεμεσήσειν τὸ
δαιμόνιον, αὐτῷ δὲ διὰ τὴν μετριότητα συναγωνι-
στὰς ὑπάρξειν τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἀνθρώπους. ταῦ- 5
τα μὲν οὖν ἐδόκει τοῖς πλείοσι τῶν φίλων. συγκατα-
θεμένου δὲ τοῦ Περσέως ἐπέμποντο παραχρῆμα
πρεσβευταὶ Πάνταυχος Βαλάκρου καὶ Μίδων Βεροι-
εύς. ὧν παραγενομένων πρὸς τὸν Λικίνιον εὐθέως 6
ὁ στρατηγὸς συνῆγε συνέδριον. τῶν δὲ πρέσβεων
διασαφησάντων τὰ κατὰ τὰς ἐντολάς, μεταστησάμενοι
τοὺς περὶ τὸν Πάνταυχον ἐβουλεύοντο περὶ τῶν
προσπεπτωκότων. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς ὁμοθυμαδὸν ὡς 7
βαρυτάτην δοῦναι τὴν ἀπόκρισιν. ἴδιον γὰρ τοῦτο 8
πάντῃ παρὰ Ῥωμαίοις ἔθος καὶ πάτριόν ἐστι τὸ κατὰ
μὲν τὰς ἐλαττώσεις αὐθαδεστάτους καὶ βαρυτάτους
φαίνεσθαι, κατὰ δὲ τὰς ἐπιτυχίας ὡς μετριωτάτους.
τοῦτο δὲ διότι καλὸν πᾶς ἄν τις ὁμολογήσειεν· εἰ δὲ 9
καὶ δυνατὸν ἐν ἐνίοις καιροῖς, εἰκότως ἄν τις ἐπα-
πορήσειε. πλὴν τότε γε τοιαύτην ἔδωκαν τὴν ἀπό- 10
κρισιν· ἐκέλευον γὰρ ἐπιτρέπειν τὸν Περσέα τὰ καθ'
αὑτόν, καὶ καθόλου διδόναι τῇ συγκλήτῳ τὴν ἐξου-
σίαν ὡς ἂν αὐτῇ δοκῇ βουλεύεσθαι περὶ τῶν κατὰ
τὴν Μακεδονίαν. οἱ δὲ περὶ τὸν Πάνταυχον ταῦτα
ἀκούσαντες ἐπανῆλθον καὶ διεσάφουν τῷ Περσεῖ καὶ
τοῖς φίλοις. ὧν τινες ἐκπληττόμενοι τὴν ὑπερηφα- 12
νίαν παρωξύνοντο, καὶ συνεβούλευον τῷ Περσεῖ
μήτε διαπρεσβεύεσθαι μηκέτι μήτε διαπέμπεσθαι
περὶ μηδενός. οὐ μὴν ὁ Περσεὺς τοιοῦτος ἦν, ἀλλὰ 13
προστιθεὶς καὶ τὸ πλῆθος αὔξων τῶν χρημάτων διε-
πέμπετο πλεονάκις πρὸς τὸν Λικίνιον. προκόπτων 14
δ' οὐδέν, ἀλλὰ καὶ τῶν πλείστων φίλων ἐπιτιμώντων
αὐτῷ καὶ φασκόντων ὅτι νικῶν ποιεῖ τὰ τοῦ λειπο-
μένου καὶ τοῖς ὅλοις ἐπταικότος, οὕτως ἠναγκάσθη 15

τὰς διαπρεσβείας ἀπογνοὺς μεταστρατοπεδεῦσαι πά-
λιν ἐπὶ τὸ Συκύριον. καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τούτων ἦν.
[Exc. de legat. p. 119—129.]

8ᵃ Ὅτι τῆς κατὰ τὴν ἱππομαχίαν φήμης μετὰ τὴν
νίκην τῶν Μακεδόνων εἰς τὴν Ἑλλάδα διαγγελθεί-
σης ἐξέλαμψε καθάπερ εἰ πῦρ ἡ τῶν πολλῶν πρὸς
τὸν Περσέα διάθεσις, τὸν πρὸ τοῦ χρόνον ἐπικρυπτο-
2 μένων τῶν πλείστων. ἦν δὲ περὶ αὐτοὺς τοιαύτη τις,
ἐμοὶ δοκεῖν, διάθεσις· παραπλήσιον ἦν τὸ γιγνόμενον
3 τῷ συμβαίνοντι περὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας. καὶ
γὰρ ἐν ἐκείνοις ὅταν πρὸς ἐπιφανῆ καὶ ἀήττητον
ἀθλητὴν εἶναι δοκοῦντα συγκαταστῇ ταπεινὸς καὶ
πολὺ καταδεέστερος ἀνταγωνιστής, εὐθέως ἀπομερί-
ζει τὰ πλήθη τὴν εὔνοιαν τῷ καταδεεστέρῳ καὶ θαρ-
ρεῖν παρακαλεῖ καὶ συνεξανίσταται τούτῳ ταῖς ὁρ-
μαῖς· ἐὰν δὲ καὶ ψαύσῃ τοῦ προσώπου καὶ ποιήσῃ
τι σημεῖον τῆς πληγῆς, παραυτίκα πάλιν ἐφ᾽ ἁπάντων
ἀγὼν μικρὸς γίγνεται· ποτὲ δὲ καὶ χλευάζειν ἐπιχει-
5 ροῦσι τὸν ἕτερον, οὐ μισοῦντες οὐδὲ καταγιγνώσκον-
τες, ἀλλὰ παραδόξως τε συμπαθεῖς γιγνόμενοι καὶ
τῷ καταδεεστέρῳ φύσει προσμερίζοντες τὴν ἑαυτῶν
εὔνοιαν· οὓς ἐὰν ἐπιστήσῃ τις ἐν καιρῷ, ταχέως με-
τατίθενται, καὶ παρὰ πόδας ἐπιλαμβάνονται τῆς ἑαυ-
τῶν ἀγνοίας.

8ᵇ Ὅ φασι ποιῆσαι Κλειτόμαχον· ἐκείνου γὰρ ἀνυ-
ποστάτου δοκοῦντος εἶναι κατὰ τὴν ἄθλησιν, καὶ
τῆς αὐτοῦ δόξης ἐπιπολαζούσης κατὰ πᾶσαν τὴν οἰ-
κουμένην, Πτολεμαῖόν φασι τὸν βασιλέα φιλοδοξή-
σαντα πρὸς τὸ καταλῦσαι τὴν δόξαν αὐτοῦ, παρα-
σκευάσαντα μετὰ πολλῆς φιλοτιμίας Ἀριστόνικον τὸν
πύκτην ἐξαποστεῖλαι, δοκοῦντα φύσιν ἔχειν ὑπερ-
2 έχουσαν ἐπὶ ταύτην τὴν χρείαν· παραγενομένου δὲ

εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ προειρημένου καὶ συγκαταστάντος Ὀλυμπίασι πρὸς τὸν Κλειτόμαχον, ἐξ αὐτῆς, ὡς ἔοικεν, ἀπένευσαν πολλοὶ πρὸς τὸν Ἀριστόνικον καὶ παρεκάλουν, χαίροντες ἐπὶ τῷ βραχύ τι τετολμηκέναι τινὰ συγκαταστῆναι πρὸς τὸν Κλειτόμαχον· ὡς δέ γε 3
προβαίνων ἐφάμιλλος ἐφαίνετο κατὰ τὸν ἀγῶνα καί που καὶ τραῦμα καίριον ἐποίησε, κρότος ἐγίγνετο καὶ συνεξέπιπτον οἱ πολλοὶ ταῖς ὁρμαῖς, θαρρεῖν παρακαλοῦντες τὸν Ἀριστόνικον. ἐν ᾧ καιρῷ φασι τὸν 4
Κλειτόμαχον ἀποστάντα καὶ διαπνεύσαντα βραχὺν χρόνον, ἐπιστρέψαντα πρὸς τὰ πλήθη πυνθάνεσθαι τί βουλόμενοι παρακαλοῦσι τὸν Ἀριστόνικον καὶ συναγωνίζονται ἐκείνῳ καθ᾽ ὅσον εἰσὶ δυνατοί, πότερον οὐ συνοίδασιν αὐτῷ ποιοῦντι τὰ δίκαια κατὰ τὴν ἄθλησιν ἢ τοῦτο ἀγνοοῦσι διότι Κλειτόμαχος μὲν 5
ἀγωνίζεται νῦν ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων δόξης, Ἀριστόνικος δὲ περὶ τῆς Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως. πότερον ἂν οὖν βουληθεῖεν τὸν Ὀλυμπίασι στέφανον Αἰγύπτιον ἀποφέρειν ἄνθρωπον νικήσαντα τοὺς Ἕλληνας ἢ Θηβαῖον καὶ Βοιώτιον κηρύττεσθαι νικῶντα τῇ πυγμῇ τοὺς ἄνδρας; ταῦτα δ᾽ εἰπόντος τοῦ Κλει- 6
τομάχου τηλικαύτην φασὶ γενέσθαι τὴν μετάπτωσιν τῶν πολλῶν ὥστε πάλιν ἐκ μεταβολῆς μᾶλλον ἀπὸ τοῦ πλήθους ἢ τοῦ Κλειτομάχου καταγωνισθῆναι τὸν Ἀριστόνικον.

Τούτῳ δὲ παραπλήσιον ἦν καὶ τὸ κατὰ τὸν Περ- 8c
σέα συμβαῖνον περὶ τοὺς ὄχλους· εἰ γάρ τις ἐπιστήσας αὐτοὺς ἤρετο μετὰ παρρησίας εἰ βούλοιντ᾽ ἂν εἰς ἕνα πεσεῖν τὴν τηλικαύτην ὑπεροχὴν καὶ λαβεῖν μοναρχικῆς πεῖραν ἐξουσίας ἀνυπευθύνου κατὰ πάντα τρόπον, ταχέως ἂν αὐτοὺς ὑπολαμβάνω...........
παλινῳδίαν ποιῆσαι καὶ μεταπεσεῖν εἰς τοὐναντίον· 2

εἰ δὲ καὶ βραχέα τις ὑπέμνησε τῶν γεγονότων ἐκ μὲν
τῆς Μακεδόνων οἰκίας δυσκόλων τοῖς Ἕλλησιν, ἐκ δὲ
τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς συμφερόντων, καὶ λίαν ἂν παρὰ
3 πόδας αὐτοὺς ὑπολαμβάνω μεταμεληθῆναι. πλὴν τότε
γε κατὰ τὴν ἀνεπίστατον καὶ πρώτην ὁρμὴν ἐκφα-
νὴς ἦν ἡ τῶν πολλῶν εὐδόκησις τοῖς προσαγγελλο-
μένοις, ἀσμενιζόντων διὰ τὸ παράδοξον, εἰ καθόλου
4 πέφηνέ τις ἱκανὸς ἀνταγωνιστὴς Ῥωμαίοις. περὶ
μὲν οὖν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον προήχθην εἰπεῖν, ἵνα
μή τις ἀκρίτως εἰς ἀχαριστίαν ὀνειδίζῃ τοῖς Ἕλλησι
τὴν τότε διάθεσιν, ἀγνοῶν τὰ φύσει παρεπόμενα τοῖς
ἀνθρώποις. [Exc. Vat. p. 421 M. 69—70 H.]

9 Κέστρος. ξένον ἦν τοῦτο τὸ εὕρημα κατὰ τὸν
2 Περσικὸν πόλεμον. τὸ δὲ βέλος τοιοῦτον· διπάλαι-
3 στον ἦν, ἴσον ἔχον τὸν αὐλίσκον τῇ προβολῇ. τούτῳ
ξύλον ἐνήρμοστο τῷ μὲν μήκει σπιθαμιαῖον, τῷ δὲ
4 πάχει δακτυλιαίαν ἔχον τὴν διάμετρον. εἰς δὲ τού-
του τὸ μέσον ἐσφήνωτο πτερύγια τρία ξύλινα, βρα-
5 χέα παντελῶς. τοῦτο, δυοῖν κώλων ἀνίσων ὑπαρ-
χόντων τῆς σφενδόνης, εἰς τὸ μέσον ἐνηγκυλίζετο
6 τῶν κώλων εὐλύτως. λοιπὸν ἐν μὲν τῇ περιαγωγῇ
τεταμένων τούτων ἔμενεν· ὅτε δὲ παραλυθείη θάτε-
ρον τῶν κώλων κατὰ τὴν ἄφεσιν, ἐκπῖπτον ἐκ τῆς
ἀγκύλης καθάπερ εἰ μολυβδὶς ἐκ τῆς σφενδόνης ἐφέ-
7 ρετο, καὶ προσπῖπτον μετὰ βιαίας πληγῆς κακῶς διε-
τίθει τοὺς συγκυρήσαντας. [Suidas v. κέστρος.]

10 Ὅτι ὁ Κότυς ἦν ἀνὴρ καὶ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν
ἀξιόλογος καὶ πρὸς τὰς πολεμικὰς χρείας διαφέρων,
2 ἔτι δὲ κατὰ τὴν ψυχὴν πάντα μᾶλλον ἢ Θρᾷξ· καὶ
3 γὰρ νήπτης ὑπῆρχε καὶ πρᾳότητα καὶ βάθος ὑπέ-
φαινεν ἐλευθέριον. [Exc. Peir. p. 126.]

11 Ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν [ἡνίκα Περσεὺς ἐκ τοῦ πο-

λέμου τοῦ πρὸς Ῥωμαίους ἀπελύθη,] Ἀντήνορος πα-
ραγενομένου παρὰ τοῦ Περσέως περὶ τῆς τῶν αἰχμα-
λώτων διαλυτρώσεως τῶν μετὰ Διοφάνους πλεόντων,
ἐνέπεσε μεγάλη τοῖς πολιτευομένοις ἀπορία περὶ τοῦ
τί δέον εἴη ποιεῖν. τοῖς μὲν γὰρ περὶ τὸν Φιλόφρονα 2
καὶ Θεαίτητον οὐδαμῶς ἤρεσκε προσδέχεσθαι τὴν
τοιαύτην ἐπιπλοκήν, τοῖς δὲ περὶ τὸν Δείνωνα καὶ
Πολυάρατον ἤρεσκε. καὶ τέλος ἐποιήσαντο διάταξιν 3
πρὸς τὸν Περσέα περὶ τῆς τῶν αἰχμαλώτων διαλυ-
τρώσεως. [Exc. de legat. p. 129.]

Ὅτι Πτολεμαῖος ὁ στρατηγὸς ὁ κατὰ Κύπρον οὐ- 12
δαμῶς Αἰγυπτιακὸς γέγονεν, ἀλλὰ νουνεχὴς καὶ πρα-
κτικός. παραλαβὼν γὰρ τὴν νῆσον ἔτι νηπίου τοῦ 2
βασιλέως ὄντος ἐγίγνετο μὲν ἐπιμελῶς περὶ συναγω-
γὴν χρημάτων, ἐδίδου δ' ἁπλῶς οὐδὲν οὐδενί, καί-
περ αἰτούμενος πολλάκις ὑπὸ τῶν βασιλικῶν διοικη-
τῶν καὶ καταλαλούμενος πικρῶς ἐπὶ τῷ μηδὲν προΐε-
σθαι. τοῦ δὲ βασιλέως εἰς ἡλικίαν παραγεγονότος 3
συνθεὶς πλῆθος ἱκανὸν χρημάτων ἐξαπέστειλεν, ὥστε 4
καὶ τὸν Πτολεμαῖον αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ τὴν αὐλὴν
εὐδοκῆσαι τῇ πρότερον αὐτοῦ συστολῇ καὶ τῷ μηδὲν
προΐεσθαι.

Ὅτι Κέφαλος ἧκεν ἐξ Ἠπείρου, ἔχων μὲν καὶ 13
πρότερον ἤδη σύστασιν πρὸς τὴν Μακεδόνων οἰκίαν,
τότε δὲ διὰ τῶν πραγμάτων ἠναγκασμένος αἱρεῖσθαι
τὰ τοῦ Περσέως. ἡ δ' αἰτία τοῦ συμβαίνοντος ἐγέ-
νετο τοιαύτη. Χάροψ ἦν Ἠπειρώτης, ἀνὴρ τἄλλα μὲν 2
καλὸς κἀγαθὸς καὶ φίλος Ῥωμαίων, ὃς Φιλίππου τὰ
κατὰ τὴν Ἤπειρον στενὰ κατασχόντος αἴτιος ἐγένετο
τοῦ Φίλιππον μὲν ἐκπεσεῖν ἐκ τῆς Ἠπείρου, Τίτον
δὲ καὶ τῆς Ἠπείρου κρατῆσαι καὶ τῶν Μακεδό-
νων. οὗτος υἱὸν ἔσχε Μαχάταν, οὗ Χάροψ ἐγένετο. 3

4 τοῦτον ἀντίπαιδα κατὰ τὴν ἡλικίαν ὄντα τοῦ πατρὸς
μεταλλάξαντος ὁ Χάροψ μετὰ τῆς καθηκούσης προ-
στασίας εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστειλε χάριν τοῦ καὶ τὴν
5 διάλεκτον καὶ τὰ γράμματα τὰ Ῥωμαϊκὰ μαθεῖν. τοῦτο
τὸ μειράκιον, πολλοῖς σύνηθες γεγονός, ἐπανῆλθε
6 μετά τινα χρόνον εἰς τὴν οἰκείαν. ὁ μὲν οὖν πρε-
σβύτερος Χάροψ μετήλλαξε τὸν βίον. τὸ δὲ μειρά-
κιον, μετέωρον ὂν τῇ φύσει καὶ πάσης πονηρίας ἔμ-
πλεων, ἐκορωνία καὶ παρετρίβετο πρὸς τοὺς ἐπιφα-
7 νεῖς ἄνδρας. τὰς μὲν οὖν ἀρχὰς οὐδεὶς ἦν αὐτοῦ
λόγος, ἀλλ' οἱ προκατέχοντες καὶ ταῖς ἡλικίαις καὶ
ταῖς δόξαις, οἱ περὶ τὸν Ἀντίνουν, ἐχείριζον τὰ κοινὰ
8 κατὰ τὰς αὐτῶν γνώμας. τοῦ δὲ πολέμου τοῦ Περ-
σικοῦ συστάντος, εὐθέως διέβαλλε τὸ μειράκιον τοὺς
προειρημένους ἄνδρας πρὸς Ῥωμαίους, ἀφορμῇ μὲν
χρώμενον τῇ προγεγενημένῃ συστάσει τῶν ἀνδρῶν
9 πρὸς τὴν Μακεδόνων οἰκίαν, κατὰ δὲ τὸ παρὸν πάν-
τα παρατηροῦν καὶ πᾶν τὸ λεγόμενον ἢ πραττόμενον
ὑπ' αὐτῶν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐκδεχόμενον, καὶ τὰ μὲν
ἀφαιροῦν, τὰ δὲ προστιθέν, ἐλάμβανε πιθανότητας
10 κατὰ τῶν ἀνθρώπων. ὁ δὲ Κέφαλος, τἄλλα τε φρό-
νιμος καὶ στάσιμος ἄνθρωπος καὶ κατὰ τοὺς καιροὺς
11 τούτους ἐπὶ τῆς ἀρίστης ὑπῆρχε γνώμης. εὐχόμενος
γὰρ ηὔξατο τοῖς θεοῖς μὴ συστῆναι τὸν πόλεμον μηδὲ
12 κριθῆναι τὰ πράγματα· πραττομένου δὲ τοῦ πολέ-
μου τὰ κατὰ τὴν συμμαχίαν ἐβούλετο δίκαια ποιεῖν
Ῥωμαίοις, πέρα δὲ τούτου μήτε προστρέχειν ἀγεννῶς
13 μήθ' ὑπηρετεῖν μηδὲν παρὰ τὸ δέον. τοῦ δὲ Χάρο-
πος ἐνεργῶς χρωμένου ταῖς κατ' αὐτοῦ διαβολαῖς,
καὶ πᾶν τὸ παρὰ τὴν Ῥωμαίων βούλησιν γιγνόμενον
εἰς ἐθελοκάκησιν ἄγοντος, τὸ μὲν πρῶτον οἱ προει-
ρημένοι κατεφρόνουν, οὐδὲν αὐτοῖς συνειδότες ἀλλό-

τριον βουλευομένοις Ῥωμαίων. ὡς δὲ τοὺς περὶ τὸν 14
Ἱππόλοχον καὶ Νίκανδρον καὶ Λόχαγον εἶδον τοὺς
Αἰτωλοὺς ἀναγομένους εἰς τὴν Ῥώμην ἀπὸ τῆς ἱππο-
μαχίας ἀλόγως, καὶ τὰς διαβολὰς τὰς ἐκ τῶν περὶ
Λυκίσκον πεπιστευμένας κατ' αὐτῶν, οἵτινες κατὰ
τὴν Αἰτωλίαν τὴν αὐτὴν αἵρεσιν ἦγον τῷ Χάροπι, τὸ
τηνικάδε προϊδόμενοι τὸ μέλλον ἐβουλεύοντο περὶ
αὐτῶν. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς παντὸς πεῖραν λαμβάνειν, 15
ἐφ' ᾧ μὴ προέσθαι σφᾶς αὐτοὺς ἀκρίτως εἰς τὴν Ῥώ-
μην ἐπανάγεσθαι διὰ τὰς Χάροπος διαβολάς. οὕτω 16
μὲν οὖν οἱ περὶ τὸν Κέφαλον ἠναγκάσθησαν παρὰ
τὰς αὑτῶν προαιρέσεις ἑλέσθαι τὰ τοῦ Περσέως.

Ὅτι οἱ περὶ Θεόδοτον καὶ Φιλόστρατον ἐποίησαν 14
ἀσεβὲς πρᾶγμα καὶ παράσπονδον ὁμολογουμένως.
πυθόμενοι γὰρ τὸν ὕπατον τῶν Ῥωμαίων Αὖλον 2
Ὁστίλιον παραγίγνεσθαι κομιζόμενον εἰς Θετταλίαν
ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ νομίζοντες, εἰ παραδοῖεν τὸν
Αὖλον τῷ Περσεῖ, μεγίστην μὲν ἂν πίστιν προσενέγ-
κασθαι, μέγιστα δ' ἂν βλάψαι κατὰ τὸ παρὸν Ῥω-
μαίους, ἔγραφον τῷ Περσεῖ συνεχῶς ἐπισπεύδειν. ὁ 3
δὲ βασιλεὺς ἐβούλετο μὲν ἐξ αὐτῆς προάγειν καὶ συν-
άπτειν, τῶν δὲ Μολοττῶν κατὰ τὸν Ἀῷον ποταμὸν
τὴν γέφυραν κατειληφότων ἐκωλύετο τῆς ὁρμῆς καὶ
πρῶτον ἠναγκάζετο διαμάχεσθαι πρὸς τούτους. συν- 4
έβη δὲ τὸν Αὖλον εἰς τοὺς Φανοτεῖς παραγενόμενον
καταλῦσαι παρὰ Νέστορι τῷ Κρωπίῳ καὶ παραδοῦ-
ναι καθ' αὑτοῦ τοῖς ἐχθροῖς καιρὸν ὁμολογούμενον·
ὃν εἰ μὴ τύχη τις ἐβράβευσε πρὸς τὸ βέλτιον, οὐκ
ἄν μοι δοκεῖ διαφυγεῖν. νῦν δὲ δαιμονίως πως ὁ 5
Νέστωρ τὸ μέλλον ὀττευσάμενος, ἐξ αὐτῆς ἠνάγκασε
μετελθεῖν εἰς γείτονος τῆς νυκτός. καὶ ἀπογνοὺς 6
τὴν διὰ τῆς Ἠπείρου πορείαν ἀνήχθη, καὶ πλεύσας

εἰς Ἀντικύραν ἐκεῖθεν ἐποιήσατο τὴν ὁρμὴν εἰς
Θετταλίαν.

15 Ὅτι Φαρνάκης πάντων τῶν πρὸ τοῦ βασιλέων
ἐγένετο παρανομώτατος.

2 Ὅτι Ἄτταλος, χειμάζων ἐν Ἐλατείᾳ, καὶ σαφῶς εἰ-
δὼς τὸν ἀδελφὸν Εὐμένη λυπούμενον μὲν ὡς ἔνι μά-
λιστα καὶ βαρυνόμενον ἐπὶ τῷ τὰς ἐπιφανεστάτας
αὐτοῦ τιμὰς ἠθετῆσθαι ὑπὸ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ
διὰ κοινοῦ δόγματος, ἐπικρυπτόμενον δὲ πρὸς πάν-
3 τας τὴν περὶ αὐτὸν ὑπάρχουσαν διάθεσιν, ἐπεβάλετο
διαπέμπεσθαι πρός τινας τῶν ἐν Ἀχαΐᾳ, σπουδάζων
ἀποκατασταθῆναι τἀδελφῷ αὐτοῦ μὴ μόνον τὰς ἀνα-
4 θηματικάς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐγγράπτους τιμάς. τοῦτο δ'
ἐποίει πεπεισμένος μεγίστην μὲν ἂν ἐκείνῳ ταύτην
χάριν προσενέγκασθαι, μάλιστα δ' ἂν τὸ φιλάδελ-
φον καὶ γενναῖον τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως ἐναποδεί-
ξασθαι τοῖς Ἕλλησι διὰ ταύτης τῆς πράξεως.

16 Ὅτι οἱ Κυδωνιᾶται κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον
ἐποίησαν πρᾶγμα δεινὸν καὶ παράσπονδον ὁμο-
2 λογουμένως. καίπερ πολλῶν τοιούτων γενομένων
κατὰ τὴν Κρήτην, ὅμως ἔδοξεν ὑπεραίρειν τὴν συν-
3 ήθειαν τὸ τότε γενόμενον. ὑπαρχούσης γὰρ αὐτοῖς
οὐ μόνον φιλίας, ἀλλὰ συμπολιτείας πρὸς Ἀπολλω-
νιάτας καὶ καθόλου κοινωνίας πάντων τῶν ἐν ἀν-
θρώποις νομιζομένων δικαίων, καὶ περὶ τούτων κει-
μένης ἐνόρκου συνθήκης παρὰ τὸν Δία τὸν Ἰδαῖον,
4 παρασπονδήσαντες τοὺς Ἀπολλωνιάτας κατελάβοντο
τὴν πόλιν, καὶ τοὺς μὲν ἄνδρας κατέσφαξαν, τὰ δὲ
ὑπάρχοντα διήρπασαν, τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα
καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν διανειμάμενοι κατεῖχον.
[Exc. Peir. p. 126—133.]

17 Ὅτι Ἀντίοχος, ὁρῶν ἐκφανῶς ἤδη τοὺς κατὰ τὴν

Ἀλεξάνδρειαν παρασκευαζομένους εἰς τὸν περὶ Κοί-
λης Συρίας πόλεμον, εἰς μὲν τὴν Ῥώμην ἔπεμψε πρε-
σβευτὰς τοὺς περὶ Μελέαγρον, ἐντειλάμενος λέγειν 2
τῇ συγκλήτῳ καὶ διαμαρτύρασθαι διότι παρὰ πάντα
τὰ δίκαια Πτολεμαῖος αὐτῷ τὰς χεῖρας ἐπιβάλλει.
[Exc. de legat. p. 129—130.]

Ἴσως μὲν οὖν ἐν πᾶσι τοῖς ἀνθρωπείοις τῷ και- 18
ρῷ δεῖ μετρεῖν ἕκαστα τῶν ἐνεργουμένων· μεγίστην
γὰρ οὗτος ἔχει δύναμιν· μάλιστα δ' ἐν τοῖς πολεμι-
κοῖς· ὀξύταται γὰρ περὶ τούτων εἰς ἑκάτερα τὰ μέρη
γίγνονται ῥοπαί· τὸ δ' ἀστοχεῖν τούτων μέγιστόν
ἐστι τῶν ἁμαρτημάτων.

Ὅτι δοκοῦσι πολλοὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων ἐπιθυ- 2
μεῖν τῶν καλῶν, ὀλίγοι δὲ τολμᾶν ἐγχειρεῖν αὐτοῖς,
σπάνιοι δὲ τῶν ἐγχειρησάντων ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν τὰ
πρὸς τὸ καθῆκον ἐν ἑκάστοις προιειμι [Exc. Vat. p. 424
M. 70 H.]

FRAGMENTA LIBRI XXVIII.

1 Ὅτι τοῦ πολέμου τοῦ περὶ Κοίλης Συρίας καταρ-
χὴν λαβόντος Ἀντιόχῳ καὶ Πτολεμαίῳ τοῖς βασιλεῦ-
σιν ἧκον πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην παρὰ μὲν Ἀντιό-
χου Μελέαγρος καὶ Σωσιφάνης καὶ Ἡρακλείδης, παρὰ
2 δὲ Πτολεμαίου Τιμόθεος καὶ Δάμων. συνέβαινε δὲ
κρατεῖν τὸν Ἀντίοχον τῶν κατὰ Κοίλην Συρίαν καὶ
3 Φοινίκην πραγμάτων. ἐξ οὗ γὰρ Ἀντίοχος ὁ πατὴρ
τοῦ νῦν λεγομένου βασιλέως ἐνίκησε τῇ περὶ τὸ Πά-
νιον μάχῃ τοὺς Πτολεμαίου στρατηγούς, ἀπ' ἐκεί-
νων τῶν χρόνων ἐπείθοντο πάντες οἱ προειρημένοι
4 τόποι τοῖς ἐν Συρίᾳ βασιλεῦσι. διόπερ ὁ μὲν Ἀν-
τίοχος, ἡγούμενος τὴν κατὰ πόλεμον ἰσχυροτάτην καὶ
καλλίστην εἶναι κτῆσιν, ὡς ὑπὲρ ἰδίων ἐποιεῖτο τὴν
5 σπουδήν· ὁ δὲ Πτολεμαῖος, ἀδίκως ὑπολαμβάνων
τὸν πρότερον Ἀντίοχον συνεπιθέμενον τῇ τοῦ πα-
τρὸς ὀρφανίᾳ παρῃρῆσθαι τὰς κατὰ Κοίλην Συρίαν
πόλεις αὐτῶν, οὐχ οἷός τ' ἦν ἐκείνῳ παραχωρεῖν τῶν
6 τόπων τούτων. διόπερ οἱ περὶ τὸν Μελέαγρον ἧκον,
ἐντολὰς ἔχοντες μαρτύρεσθαι τὴν σύγκλητον διότι
Πτολεμαῖος αὐτῷ παρὰ πάντα τὰ δίκαια τὰς χεῖρας
7 ἐπιβάλλει πρότερος, οἱ δὲ περὶ τὸν Τιμόθεον περί τε
τῆς τῶν φιλανθρώπων ἀνανεώσεως καὶ τοῦ διαλύειν
τὸν πρὸς Περσέα πόλεμον, μάλιστα δὲ παρατηρεῖν

ἀς τῶν περὶ τὸν Μελέαγρον ἐντεύξεις. περὶ μὲν οὖν 8
ῆς διαλύσεως οὐκ ἐθάρρησαν εἰπεῖν, Μάρκου συμ-
ουλεύσαντος αὐτοῖς Αἰμιλίου· περὶ δὲ τῶν φιλαν-
ρώπων ἀνανεωσάμενοι, καὶ λαβόντες ἀποκρίσεις
κολούθους τοῖς ἀξιουμένοις, ἐπανῆλθον εἰς τὴν
λεξάνδρειαν. τοῖς δὲ περὶ τὸν Μελέαγρον ἡ σύγ- 9
λητος ἀπεκρίθη διότι Κοΐντῳ Μαρκίῳ δώσει τὴν
πιτροπὴν γράψαι περὶ τούτων πρὸς Πτολεμαῖον, ὡς
ὐτῷ δοκεῖ συμφέρειν ἐκ τῆς ἰδίας πίστεως. καὶ
αῦτα μὲν οὕτως ἐχειρίσθη κατὰ τὸ παρόν.

Ὅτι κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους ἦλθον καὶ παρὰ 2
οδίων πρέσβεις, ἤδη τῆς θερείας ληγούσης, Ἀγησί-
οχος καὶ Νικαγόρας καὶ Νίκανδρος, τήν τε φιλίαν 2
νανεωσόμενοι καὶ σίτου θέλοντες ἐξαγωγὴν λαβεῖν,
μα δὲ καὶ περὶ τῶν διαβολῶν ἀπολογησόμενοι τῶν
εγομένων κατὰ τῆς πόλεως. ἐκφανέστατα γὰρ ἐδό- 3
ουν στασιάζειν [ἐν τῇ Ῥόδῳ] οἱ μὲν περὶ τὸν Ἀγαθά-
ητον καὶ Φιλόφρονα καὶ Ῥοδοφῶντα καὶ Θεαίτητον,
περειδόμενοι πάσας τὰς ἐλπίδας ἐπὶ Ῥωμαίους, οἱ
ὲ περὶ τὸν Δείνωνα καὶ Πολυάρατον ἐπὶ Περσέα
αὶ Μακεδόνας. ἐξ ὧν πλεονάκις ἐν τοῖς ἐκείνων 4
ράγμασιν ἀντιρρήσεως γενομένης, καὶ διελκομένων
ῶν διαβουλίων, ἐλάμβανον ἀφορμὰς οἱ βουλόμενοι
ογοποιεῖν κατὰ τῆς πόλεως. οὐ μὴν ἥ γε σύγκλητος 5
ότε προσεποιήθη τούτων οὐδέν, καίπερ σαφῶς εἰ-
υῖα τὰ γενόμενα παρ' αὐτοῖς· σίτου δὲ δέκα μυριά-
ας μεδίμνων ἐξάγειν ἐκ Σικελίας [ἐφῆκαν]. ταῦτα 6
ὲν οὖν ἡ σύγκλητος ἐχρημάτισεν ἰδίᾳ τοῖς Ῥοδίων
ρεσβευταῖς, ἀκολούθως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν 7
πήντησε τοῖς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος παραγεγονόσι, τη-
οῦσι τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰτα- 8
ίαν ἐν τούτοις ἦν.

3 Ὅτι Αὖλος κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἀντιστράτη-
γος ὢν καὶ παραχειμάζων ἐν Θετταλίᾳ μετὰ τῶν δυ-
νάμεων, ἐξέπεμψε πρεσβευτὰς εἰς τοὺς κατὰ τὴν
Ἑλλάδα τόπους Γάιον Ποπίλιον καὶ Γνάιον Ὀκτα-
2 ούιον· οἳ πρῶτον μὲν εἰς Θήβας ἐλθόντες ἐπῄνεσαν
καὶ παρεκάλεσαν τοὺς Θηβαίους διαφυλάττειν τὴν
3 πρὸς Ῥωμαίους εὔνοιαν. ἑξῆς δὲ τούτοις ἐπιπορευό-
μενοι τὰς ἐν Πελοποννήσῳ πόλεις ἐπιδεικνύειν ἐπει-
ρῶντο τοῖς ἀνθρώποις τὴν τῆς συγκλήτου πρᾳότητα
καὶ φιλανθρωπίαν, προφερόμενοι τὰ δόγματα τὰ μι-
4 κρῷ πρότερον ῥηθέντα, ἅμα δὲ διὰ τῶν λόγων παρε-
νέφαινον ὡς εἰδότες τοὺς ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων
παρὰ τὸ δέον ἀναχωροῦντας, ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς
5 προπίπτοντας. καὶ δῆλοι πᾶσιν ἦσαν δυσαρεστού-
μενοι τοῖς ἀναχωροῦσιν οὐχ ἧττον ἢ τοῖς ἐκφανῶς
6 ἀντιπράττουσιν. ἐξ ὧν τοὺς πολλοὺς εἰς ἐπίστασιν
καὶ διαπόρησιν ἦγον ὑπὲρ τοῦ τί ποτ' ἂν ἢ λέγον-
τες ἢ πράττοντες εὐστοχοῖεν τῶν παρεστώτων και-
7 ρῶν. οἱ δὲ περὶ τὸν Γάιον, συναχθείσης τῆς τῶν
Ἀχαιῶν ἐκκλησίας, ἐλέγοντο μὲν βεβουλεῦσθαι κατη-
γορήσειν τῶν περὶ τὸν Λυκόρταν καὶ τὸν Ἄρχωνα
8 καὶ Πολύβιον καὶ παραδείξειν ἀλλοτρίους ὑπάρχον-
τας τῆς τῶν Ῥωμαίων αἱρέσεως καὶ τὴν ἡσυχίαν
ἄγοντας κατὰ τὸ παρόν, οὐ φύσει τοιούτους ὄντας,
ἀλλὰ παρατηροῦντας τὰ συμβαίνοντα καὶ τοῖς και-
9 ροῖς ἐφεδρεύοντας. οὐ μὴν ἐθάρρησαν τοῦτο ποιῆ-
σαι διὰ τὸ μηδεμίαν εὔλογον ἀφορμὴν ἔχειν κατὰ
10 τῶν προειρημένων ἀνδρῶν. διὸ συναχθείσης αὐτοῖς
τῆς βουλῆς εἰς Αἴγιον, ἀσπαστικήν τε καὶ παρακλη-
τικὴν ποιησάμενοι τὴν πρὸς Ἀχαιοὺς ἔντευξιν ἀπέ-
πλευσαν εἰς τὴν Αἰτωλίαν.

4 Καὶ πάλιν ἐκεῖ συναχθείσης αὐτοῖς τῆς ἐκκλη-

σίας εἰς Θέρμον, παρελθόντες εἰς τοὺς πολλοὺς παρα-
κλητικοὺς καὶ φιλανθρώπους διετίθεντο λόγους. τὸ 2
δὲ συνέχον αὐτοῖς τῆς ἐκκλησίας ὁμήρους ἔφασαν
δεῖν δοθῆναι σφίσι παρὰ τῶν Αἰτωλῶν. τούτων δὲ 3
καταβάντων, Πρόανδρος ἐπαναστὰς ἐβούλετό τινας
εὐχρηστίας πρὸς αὐτοῦ γεγενημένας εἰς τοὺς Ῥωμαί-
ους προφέρεσθαι καὶ κατηγορεῖν τῶν διαβαλλόντων
αὐτόν· ἐφ' ὃν Γάιος πάλιν ἐπαναστάς, καὶ καλῶς εἰ- 4
δὼς ἀλλότριον αὐτὸν ὄντα Ῥωμαίων, ὅμως ἐπήνεσε,
καὶ πᾶσι τοῖς εἰρημένοις ἀνθωμολογήσατο. μετὰ δὲ 5
τοῦτον προελθὼν Λυκίσκος ἐπ' ὀνόματος μὲν οὐδε-
νὸς ἐποιήσατο κατηγορίαν, καθ' ὑπόνοιαν δὲ πολλῶν.
ἔφη γὰρ περὶ μὲν τῶν κορυφαίων καλῶς βεβουλεῦ- 6
σθαι Ῥωμαίους, ἀπαγαγόντας αὐτοὺς εἰς τὴν Ῥώμην,
λέγων τοὺς περὶ τὸν Εὐπόλεμον καὶ Νίκανδρον, τοὺς 7
δὲ συναγωνιστὰς καὶ τοὺς παραστάτας τοὺς ἐκείνων
ἔτι μένειν κατὰ τὴν Αἰτωλίαν, οὓς δεῖν ἅπαντας τῆς
αὐτῆς τυχεῖν ἐκείνοις ἐπιστροφῆς, ἂν μὴ πρόωνται
τὰ τέκνα Ῥωμαίοις εἰς ὁμηρείαν. μάλιστα δὲ κατ' 8
Ἀρχιδάμου καὶ Πανταλέοντος ἐποίει τὰς ἐμφάσεις.
τούτου δὲ παραχωρήσαντος, Πανταλέων ἀναστὰς τὸν 9
μὲν Λυκίσκον διὰ βραχέων ἐλοιδόρησε, φήσας αὐτὸν
ἀναισχύντως καὶ ἀνελευθέρως κολακεύειν τοὺς ὑπερ-
έχοντας, ἐπὶ δὲ τὸν Θόαντα μετέβη, τοῦτον ὑπολαμ- 10
βάνων εἶναι τὸν ἀξιοπίστως ἐνιέντα τὰς κατ' αὐτῶν
διαβολάς, τῷ δοκεῖν μηδεμίαν ὑπάρχειν αὐτοῖς πρὸς
τοῦτον διαφοράν. καὶ τὰ μὲν ὑπομνήσας τῶν κατ' 11
Ἀντίοχον καιρῶν, τὰ δὲ ὀνειδίσας εἰς ἀχαριστίαν αὐ-
τῷ, διότι δοθεὶς ἔκδοτος Ῥωμαίοις, πρεσβεύσαντος
αὐτοῦ καὶ Νικάνδρου, τύχοι τῆς σωτηρίας ἀνελπί-
στως, ταχέως ἐξεκαλέσατο τοὺς Αἰτωλοὺς εἰς τὸ μὴ 12
μόνον θορυβεῖν τὸν Θόαντα, ὅτε βουληθείη τι λέγειν,

13 ἀλλὰ καὶ βάλλειν ὁμοθυμαδόν. γενομένων δὲ τού-
των, βραχέα καταμεμψάμενος ὁ Γάιος τοὺς Αἰτωλοὺς
ἐπὶ τῷ βάλλειν τὸν Θόαντα, οὗτος μὲν εὐθέως μετὰ
τοῦ συμπρεσβευτοῦ ἀπῆρεν εἰς Ἀκαρνανίαν, ἐκσιω-
πηθεὶς περὶ τῶν ὁμήρων· τὰ δὲ κατὰ τὴν Αἰτωλίαν
ἐν ὑποψίαις ἦν πρὸς ἀλλήλους καὶ ταραχαῖς ὁλο-
σχερέσι. [Exc. de legat. p. 130—134.]

5 Ὅτι κατὰ τὴν Ἀκαρνανίαν συναχθείσης τῆς ἐκ-
κλησίας εἰς Θούριον, Αἰσχρίων μὲν καὶ Γλαῦκος καὶ
Χρέμης ὄντες Ῥωμαίων [φίλοι], παρεκάλουν τοὺς περὶ
2 τὸν Γάιον ἔμφρουρον ποιῆσαι τὴν Ἀκαρνανίαν· εἶ-
ναι γὰρ παρ' αὐτοῖς τοὺς ἀποφέροντας τὰ πράγματα
3 πρὸς Περσέα καὶ Μακεδόνας. Διογένης δὲ τὴν ἐναν-
τίαν ἐποιήσατο τούτοις συμβουλίαν. οὐ γὰρ ἔφη δεῖν
φρουρὰν εἰσάγειν εἰς οὐδεμίαν πόλιν· ταῦτα γὰρ
ὑπάρχειν τοῖς πολεμίοις γεγενημένοις καὶ καταπολε-
4 μηθεῖσιν ὑπὸ Ῥωμαίων· οὐδὲν δὲ πεποιηκότας Ἀκαρ-
νᾶνας οὐκ ἀξίους εἶναι φρουρὰν εἰσδέχεσθαι κατ'
5 οὐδένα τρόπον. τοὺς δὲ περὶ Χρέμην καὶ Γλαῦκον,
ἰδίαν ἐθέλοντας κατασκευάζεσθαι δυναστείαν, δια-
βάλλειν τοὺς ἀντιπολιτευομένους καὶ θέλειν ἐπισπᾶ-
σθαι φρουρὰν τὴν συνεπισχύουσαν ταῖς αὐτῶν πλεο-
6 νεξίαις. ῥηθέντων δὲ τούτων, οἱ περὶ τὸν Γάιον,
θεωροῦντες τοὺς ὄχλους δυσαρεστουμένους ταῖς φρου-
ραῖς, καὶ βουλόμενοι στοιχεῖν τῇ τῆς συγκλήτου προ-
θέσει, συγκαταθέμενοι τῇ τοῦ Διογένους γνώμῃ καὶ
συνεπαινέσαντες ἀπῆραν ἐπὶ Λαρίσης πρὸς τὸν ἀν-
θύπατον. [Exc. de legat. p. 137—138.]

6 Ὅτι ἔδοξε τοῖς Ἕλλησι περὶ τῆς πρεσβείας ἐπιστά-
2 σεως χρείαν ἔχειν τὸ γιγνόμενον. παραλαβόντες οὖν
τοὺς κατὰ τὴν ἄλλην πολιτείαν ὁμογνωμονοῦντας,
οὗτοι δ' ἦσαν Ἀρκεσίλαος, Ἀρίστων Μεγαλοπολῖται,

Στρατίος Τριταιεύς, Ξένων Πατρεύς, Ἀπολλωνίδης
Σικυώνιος, ἐβουλεύοντο περὶ τῶν ἐνεστώτων. ὁ μὲν 3
οὖν Λυκόρτας ἔμεινεν ἐπὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς προθέσεως,
κρίνων μήτε Περσεῖ μήτε Ῥωμαίοις συνεργεῖν μηδέν,
ὁμοίως μηδ' ἀντιπράττειν μηδετέροις. τὸ μὲν γὰρ 4
συνεργεῖν ἀλυσιτελὲς ἐνόμιζεν εἶναι πᾶσι τοῖς Ἕλλησι,
προορώμενος τὸ μέγεθος τῆς ἐσομένης ἐξουσίας περὶ
τοὺς κρατήσαντας, τὸ δ' ἀντιπράττειν ἐπισφαλὲς διὰ 5
τὸ πολλοῖς καὶ τοῖς ἐπιφανεστάτοις Ῥωμαίων ἀντω-
φθαλμηκέναι περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων κατὰ τοὺς
ἀνώτερον καιρούς. ὁ δ' Ἀπολλωνίδης καὶ Στρατίος
ἀντιπράττειν μὲν ἐπίτηδες Ῥωμαίοις οὐκ ᾤοντο δεῖν· 6
τοὺς δ' ὑπερκυβιστῶντας καὶ διὰ τῶν κοινῶν πραγ-
μάτων ἰδίαν χάριν ἀποτιθεμένους παρὰ Ῥωμαίοις,
καὶ τοῦτο πράττοντας παρὰ τοὺς νόμους καὶ παρὰ τὸ
κοινῇ συμφέρον, τούτους ἔφασαν δεῖν κωλύειν, καὶ
πρὸς τούτους ἀντοφθαλμεῖν εὐγενῶς. ὁ δ' Ἄρχων 7
ἀκολουθεῖν ἔφη δεῖν τοῖς καιροῖς, καὶ μὴ διδόναι τοῖς
ἐχθροῖς ἀφορμὴν εἰς διαβολὴν μηδὲ προέσθαι σφᾶς
αὐτοὺς εἰς τὴν αὐτὴν ἐλθεῖν διάθεσιν τοῖς περὶ Νί-
κανδρον, οἵτινες πρὶν ἢ λαβεῖν πεῖραν τῆς τούτων
ἐξουσίας, ἐν ταῖς μεγίσταις εἰσὶ ταλαιπωρίαις. ταύ- 8
της δὲ τῆς γνώμης μετέσχον Πολύαινος, Ἀρκεσίλαος,
Ἀρίστων, Ξένων. διὸ καὶ τὸν μὲν Ἄρχωνα πρὸς τὴν
στρατηγίαν ἔδοξεν αὐτοῖς εὐθέως προπορεύεσθαι, τὸν
δὲ Πολύβιον πρὸς τὴν ἱππαρχίαν.

Τούτων δὲ νεωστὶ γεγονότων καὶ προδιειληφό- 7
των τῶν περὶ τὸν Ἄρχωνα διότι δεῖ συμπράττειν
Ῥωμαίοις καὶ τοῖς τούτων φίλοις, τυχικῶς πως συν-
έβη τὸν Ἄτταλον πρὸς ἑτοίμους ὄντας ποιήσασθαι
τοὺς λόγους. διὸ καὶ προθύμως αὐτῷ κατανεύσαντες 2
ὑπέσχοντο συμπράξειν ὑπὲρ τῶν παρακαλουμένων.

3 τοῦ δ' Ἀττάλου πέμψαντος πρεσβευτάς, καὶ παραγε-
νομένων τούτων εἰς τὴν πρώτην ἀγοράν, καὶ διαλε-
γομένων τοῖς Ἀχαιοῖς περὶ τοῦ τὰς τιμὰς ἀποκατα-
σταθῆναι τῷ βασιλεῖ, καὶ παρακαλούντων ποιῆσαι
4 τοῦτο διὰ τῆς Ἀττάλου χάριτος, ὁ μὲν ὄχλος ἄδηλος
ἦν ἐπὶ τίνος ὑπάρχει γνώμης, πρὸς δὲ τὴν ἀντιλο-
5 γίαν ἀνίσταντο πολλοὶ καὶ διὰ πολλὰς αἰτίας. οἱ μὲν
γὰρ ἐξ ἀρχῆς αἴτιοι γενόμενοι τῆς ἀναιρέσεως τῶν
τιμῶν βεβαιοῦν ἐβούλοντο τὴν αὑτῶν γνώμην· οἱ δὲ
ἐκ τῶν κατ' ἰδίαν ἐγκλημάτων ὑπέλαβον καιρὸν ἔχειν
ἀμύνεσθαι τὸν βασιλέα· τινὲς δὲ διὰ τὸν πρὸς τοὺς
συμπράττοντας φθόνον ἐφιλοτιμοῦντο μὴ κρατῆσαι
6 τὸν Ἄτταλον τῆς ἐπιβολῆς. ὁ δ' Ἄρχων ἀνέστη μὲν
βοηθήσων τοῖς πρεσβευταῖς· ἐκάλει γὰρ τὰ πράγματα
7 τὴν τοῦ στρατηγοῦ γνώμην. βραχέα δ' εἰπὼν ἀνε-
χώρησε, διευλαβηθεὶς μὴ δόξῃ κέρδους τινὸς ἕνεκεν
συμβουλεύειν διὰ τὸ πλῆθος ἱκανὸν χρημάτων εἰς
8 τὴν ἀρχὴν δεδαπανηκέναι. πολλῆς δ' οὔσης ἀπο-
ρίας ὁ Πολύβιος ἀναστὰς ἐποιήσατο μὲν καὶ πλείο-
νας λόγους, μάλιστα δὲ προσέδραμε πρὸς τὴν τῶν
πολλῶν γνώμην, ὑποδείξας τὸ γεγονὸς ἐξ ἀρχῆς ψή-
φισμα τῶν Ἀχαιῶν ὑπὲρ τῶν τιμῶν, ἐν ᾧ γεγραμ-
μένον ἦν ὅτι δεῖ τὰς ἀπρεπεῖς ἀρθῆναι τιμὰς καὶ τὰς
9 παρανόμους οὐ μὰ Δί' ἁπάσας. τοὺς δὲ περὶ Σωσι-
γένη καὶ Διοπείθη Ῥοδίους, δικαστὰς ὑπάρχοντας
κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν, καὶ διαφερομένους ἔκ τινων
ἰδίων πρὸς τὸν Εὐμένη, λαβομένους ἔφη τῆς ἀφορ-
μῆς ταύτης πάσας ἀνατετροφέναι τὰς τιμὰς τοῦ βα-
10 σιλέως· καὶ τοῦτο πεποιηκέναι παρὰ τὸ τῶν Ἀχαιῶν
δόγμα καὶ παρὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτοῖς ἐξουσίαν καὶ τὸ
11 μέγιστον παρὰ τὸ δίκαιον καὶ τὸ καλῶς ἔχον. οὐ γὰρ ὡς
ἠδικημένους τι τοὺς Ἀχαιοὺς βουλεύσασθαι τὰς τιμὰς

αἴρειν τὰς Εὐμένους, ἀλλὰ μείζους αὐτοῦ ζητοῦντος
τῶν εὐεργεσιῶν, τούτῳ προσκόψαντας ψηφίσασθαι τὸ
πλεονάζον παρελεῖν. διόπερ ἔφη δεῖν, καθάπερ οἱ 12
δικασταὶ τὴν ἰδίαν ἔχθραν ἐπίπροσθεν ποιήσαντες
τοῦ τῶν Ἀχαιῶν εὐσχήμονος ἀνέτρεψαν πάσας τὰς
τιμάς, οὕτω τοὺς Ἀχαιούς, κυριώτατον ἡγησαμένους
τὸ σφίσι καθῆκον καὶ πρέπον, διορθώσασθαι τὴν τῶν
δικαστῶν ἁμαρτίαν καὶ καθ' ὅλου τὴν πρὸς τὸν Εὐ-
μένη γεγενημένην ἀλογίαν, ἄλλως τε καὶ μέλλοντας 13
μὴ μόνον ἐπ' αὐτὸν τὸν βασιλέα τὴν χάριν ἀπερείδε-
σθαι ταύτην, ἔτι δὲ μᾶλλον εἰς τὸν ἀδελφὸν Ἄττα-
λον. τοῦ δὲ πλήθους εὐδοκήσαντος τοῖς λεγομένοις, 14
ἐγράφη δόγμα προστάττον τοῖς ἄρχουσι πάσας ἀπο-
καταστῆσαι τὰς Εὐμένους τοῦ βασιλέως τιμάς, πλὴν
εἴ τινες ἀπρεπές τι περιέχουσι τῷ κοινῷ τῶν Ἀχαιῶν
ἢ παράνομον. τοῦτον μὲν δὴ τὸν τρόπον καὶ κατὰ 15
τοῦτον τὸν καιρὸν Ἄτταλος διωρθώσατο τὴν γενομέ-
νην ἀλογίαν περὶ τὰς ὑπαρχούσας Εὐμένει τἀδελφῷ
τιμὰς κατὰ τὴν Πελοπόννησον. [Exc. de legat. p. 134
—137.]

Ὅτι Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς ἦν καὶ πρακτικὸς καὶ με- 16
γαλεπίβολος καὶ τοῦ τῆς βασιλείας ὀνόματος ἄξιος,
πλὴν τῶν κατὰ τὸ Πηλούσιον στρατηγημάτων. [Exc.
Peir. p. 133.]

Ὅτι Περσεὺς πρὸς Γένθιον τὸν βασιλέα ἀπέ- 8
στειλε πρεσβευτὰς Πλεύρατόν τε τὸν Ἰλλυριόν, ὄντα
φυγάδα παρ' αὐτῷ, καὶ τὸν Βεροιαῖον Ἀδαῖον, δοὺς 2
ἐντολὰς διασαφεῖν τὰ πεπραγμένα κατὰ τὸν πόλεμον
πρός τε Ῥωμαίους αὐτῷ καὶ πρὸς Δαρδανίους, ἔτι δὲ
καὶ πρὸς Ἠπειρώτας καὶ πρὸς Ἰλλυριοὺς κατὰ τὸ πα-
ρόν, καὶ παρακαλεῖν αὐτὸν πρὸς τὴν τούτου καὶ Μα-
κεδόνων φιλίαν καὶ συμμαχίαν. οἳ καὶ ποιησάμενοι 3

τὴν πορείαν ὑπὲρ τὸ Σκάρδον ὄρος διὰ τῆς Ἐρήμου
καλουμένης Ἰλλυρίδος, ἣν οὐ πολλοῖς χρόνοις ἀνώτε-
ρον ἀνάστατον ἐποίησαν Μακεδόνες διὰ τὸ δυσέργους
ποιῆσαι τοῖς Δαρδανεῦσι τὰς εἰς τὴν Ἰλλυρίδα [καὶ Μα-
4 κεδονίαν] εἰσβολάς· πλὴν οἵ γε περὶ τὸν Ἀδαῖον διὰ
τούτων τῶν τόπων μετὰ πολλῆς κακοπαθείας ἦλθον εἰς
Σκόδραν, καὶ πυθόμενοι τὸν Γένθιον ἐν Λισσῷ διατρί-
5 βειν διεπέμψαντο πρὸς αὐτόν. τοῦ δὲ ταχέως αὐτοὺς
μεταπεμψαμένου, συμμίξαντες διελέγοντο περὶ ὧν
6 εἶχον τὰς ἐντολάς. ὁ δὲ Γένθιος οὐκ ἐδόκει μὲν ἀλ-
λότριος εἶναι τῆς πρὸς τὸν Περσέα φιλίας, ἐσκήπτετο
δὲ τοῦ μὴ παραχρῆμα συγκατατίθεσθαι τοῖς ἀξιου-
μένοις τὴν ἀχορηγησίαν καὶ μὴ δύνασθαι χωρὶς χρη-
7 μάτων ἀναδέξασθαι τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον. οἱ
μὲν οὖν περὶ τὸν Ἀδαῖον ταύτας λαβόντες τὰς ἀπο-
8 κρίσεις ἐπανῆγον. ὁ δὲ Περσεὺς παραγενόμενος εἰς
Στύβερραν τήν τε λείαν ἐλαφυροπώλησε καὶ τὴν δύ-
ναμιν ἀνέπαυσε, προσδεχόμενος τοὺς περὶ τὸν Πλεύ-
9 ρατον. παραγενομένων δ' αὐτῶν, ἀκούσας τὰ παρὰ
τοῦ Γενθίου, πάλιν ἐξ αὐτῆς ἔπεμπε τὸν Ἀδαῖον καὶ
σὺν τούτῳ τὸν Γλαυκίαν, ἕνα τῶν σωματοφυλάκων,
καὶ τρίτον τὸν Ἰλλυριόν, διὰ τὸ τὴν διάλεκτον εἰδέ-
10 ναι τὴν Ἰλλυρίδα, δοὺς ἐντολὰς τὰς αὐτάς, ὥσπερ οὐ
κυρίως τοῦ Γενθίου διασεσαφηκότος τίνος προσδεῖ-
ται καὶ τίνος γενομένου δύναται συγκαταβῆναι εἰς
11 τὰ παρακαλούμενα. τούτων δ' ἀφορμησάντων, ἀνα-
ζεύξας αὐτὸς μετὰ τῆς δυνάμεως ἐποιεῖτο τὴν πο-
ρείαν ἐφ' Ὕσκανα.

9 Ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἧκον οἱ πρὸς τὸν
Γένθιον ἀποσταλέντες πρέσβεις οὔτ' ᾠκονομηκότες
2 πλεῖον οὐδὲν τῶν πρότερον οὔτ' ἀναγγέλλοντες, διὰ
τὸ τὸν Γένθιον μένειν ἐπὶ τῆς αὐτῆς αἱρέσεως, ὄντα

μὲν ἕτοιμον τῷ Περσεῖ κοινωνεῖν τῶν αὐτῶν πραγ-
μάτων, χρημάτων δὲ φάσκοντα χρείαν ἔχειν. ὧν ὁ 3
Περσεὺς παρακούσας πάλιν ἔπεμπε τοὺς περὶ τὸν
Ἱππίαν βεβαιωσομένους ὑπὲρ τῶν ὁμολογιῶν, τὸ
συνέχον παραλιπών, φάσκων ἐξηγμένον εὐνοοῦντα
ποιήσειν τὸν Γένθιον, ὥστε διαπορεῖν πότερα δεῖ λέ- 4
γειν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀλογιστίαν ἢ δαιμονοβλά-
βειαν. δοκῶ μὲν ὅτι δαιμονοβλάβειαν, οἵτινες ἐφίεν-
ται μὲν τοῦ μεγάλα τολμᾶν καὶ παραβάλλονται τῇ
ψυχῇ, παριᾶσι δὲ τὸ συνέχον ἐν ταῖς ἐπιβολαῖς, βλέ-
ποντες αὐτὸ καὶ δυνάμενοι πράττειν. ὅτι γάρ, εἰ 5
Περσεὺς κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἠβουλήθη προέσθαι
χρήματα καὶ κοινῇ τοῖς πολιτεύμασι καὶ κατ' ἰδίαν
τοῖς βασιλεῦσι καὶ τοῖς πολιτευομένοις, οὐ λέγω με-
γαλομερῶς, καθάπερ ἐξῆν αὐτῷ χορηγιῶν ἕνεκεν,
ἀλλὰ μετρίως μόνον, πάντας ἂν συνέβη καὶ τοὺς Ἕλ- 6
ληνας καὶ τοὺς βασιλεῖς, εἰ δὲ μή γε, τοὺς πλείστους
ἐξελεγχθῆναι, δοκῶ μηδένα τῶν νοῦν ἐχόντων πρός
με διαμφισβητῆσαι περὶ τούτων. νῦν δὲ καλῶς ποι- 7
ῶν οὐκ ἦλθε ταύτην τὴν ὁδὸν δι' ἧς ἢ κρατήσας τῶν
ὅλων ἐξουσίαν ἂν ὑπερήφανον ἔσχεν ἢ σφαλεὶς πολ-
λοὺς ἂν ἐποίησε τῆς αὐτῆς τύχης πεῖραν αὐτῷ λα-
βεῖν, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν, δι' ἧς ὀλίγοι τελέως ἠλογή- 8
θησαν τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὸν τῆς πράξεως καιρόν.
[Exc. de legat. p. 138—140.]

Ὅτι ὁ Περσεὺς ἐπταικὼς τοῖς ὅλοις ἐπὶ τῷ εἰσελ- 9a
θεῖν Ῥωμαίους εἰς Μακεδονίαν τῷ Ἱππίᾳ ἐπετίμα.
ἀλλά μοι δοκεῖ τὸ μὲν ἐπιτιμῆσαι τοῖς ἄλλοις εἶναι
ῥᾴδιον καὶ συνιδεῖν τὰς τῶν πέλας ἁμαρτίας, τὸ δ'
αὐτὸν πράττειν τὰ δυνατὰ καὶ γνῶναι τὰ καθ' αὑ-
τὸν πάντων δυσχερέστατον· ὃ καὶ περὶ τὸν Περσέα
συνέβη γενέσθαι. [Exc. Vat. p. 424 M. 70 H.]

10 Ὅτι τοῦ Περσέως βουλομένου ἥξειν μετὰ δυνά-
μεως εἰς Θετταλίαν, καὶ λήψεσθαι τὰ ὅλα κρίσιν
ἐκ τῶν κατὰ λόγον, ἔδοξε τοῖς περὶ τὸν Ἄρχωνα
δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἀπολογεῖσθαι πάλιν πρὸς
2 τὰς ʽπονοίας καὶ διαβολάς. εἰσήνεγκαν οὖν εἰς τοὺς
Ἀχαιοὺς δόγμα διότι δεῖ πανδημεὶ ποιησαμένους τὴν
ἔξοδον εἰς Θετταλίαν κοινωνῆσαι τῶν πραγμάτων
3 ὁλοσχερῶς τοῖς Ῥωμαίοις. καὶ τούτου κυρωθέντος
ἔδοξε τοῖς Ἀχαιοῖς τὸν Ἄρχωνα γίγνεσθαι περὶ τὴν
συναγωγὴν τοῦ στρατεύματος καὶ περὶ τὰς εἰς τὴν
ἔξοδον παρασκευάς, πρὸς δὲ τὸν ὕπατον πρεσβευτὰς
πέμπειν εἰς Θετταλίαν τοὺς τὰ δεδογμένα τοῖς Ἀχαι-
οῖς διασαφήσοντας καὶ πευσομένους πότε καὶ ποῦ
4 δεῖ συμμιγνύειν αὐτῷ τὸ στρατόπεδον. καὶ κατέ-
στησαν πρεσβευτὰς παραχρῆμα Πολύβιον καὶ ἄλλους,
καὶ ἐνετείλαντο τῷ Πολυβίῳ φιλοτίμως, ἐὰν ὁ στρα-
τηγὸς εὐδοκῇ τῇ παρουσίᾳ τοῦ στρατοπέδου, τοὺς
μὲν πρεσβευτὰς ἐξ αὐτῆς πέμπειν διασαφήσοντας,
5 ἵνα μὴ καθυστερῶσι τῶν καιρῶν, αὐτὸν δὲ φροντί-
ζειν ἵνα τὸ στράτευμα πᾶν ἐν ταῖς πόλεσιν ἀγορὰς
ἔχῃ, δι' ὧν ἂν πορεύηται, καὶ μηδὲν ἐλλείπῃ τῶν
6 ἐπιτηδείων τοὺς στρατιώτας. ταύτας μὲν οὖν ἔχον-
7 τες οἱ προειρημένοι τὰς ἐντολὰς ἐξώρμησαν· κατέ-
στησαν δὲ καὶ πρεσβευτὰς πρὸς Ἄτταλον τοὺς περὶ
Τηλόκριτον, ἀποκομίζοντας τὸ δόγμα τὸ περὶ τῆς
8 ἀποκαταστάσεως τῶν Εὐμένους τιμῶν. καὶ κατὰ τὸν
αὐτὸν καιρὸν καὶ περὶ τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου
προσπεσόντος τοῖς Ἀχαιοῖς διότι γέγονεν αὐτῷ τὰ
νομιζόμενα γίγνεσθαι τοῖς βασιλεῦσιν, ὅταν εἰς ἡλι-
9 κίαν ἔλθωσιν, ἀνακλητήρια, νομίσαντες σφίσι κα-
θήκειν ἐπισημήνασθαι τὸ γεγονός, ἐψηφίσαντο πέμ-
πειν πρεσβευτὰς ἀνανεωσομένους τὰ προϋπάρχοντα

τῷ ἔθνει φιλάνθρωπα πρὸς τὴν βασιλείαν, καὶ πα-
ραυτίκα κατέστησαν Ἄλκιθον καὶ Πασιάδαν.
Οἱ δὲ περὶ τὸν Πολύβιον καταλαβόντες τοὺς 11
Ῥωμαίους ἐκ μὲν τῆς Θετταλίας κεκινηκότας, τῆς δὲ
Περραιβίας στρατοπεδεύοντας Ἀζωρίου μεταξὺ καὶ
Δολίχης, τὴν μὲν ἔντευξιν ὑπερέθεντο διὰ τοὺς πε- 2
ριεστῶτας καιρούς, τῶν δὲ κατὰ τὴν εἴσοδον τὴν εἰς
Μακεδονίαν κινδύνων μετεῖχον. ἐπεὶ δὲ τοῦ στρα- 3
τεύματος κατάραντος ἐπὶ τοὺς καθ' Ἡράκλειον τό-
πους ἔδοξε καιρὸς εἶναι πρὸς ἔντευξιν, ἅτε τοῦ στρα-
τηγοῦ δοκοῦντος ἠνύσθαι τὸ μέγιστον τῶν προκειμέ-
νων, τότε λαβόντες καιρὸν τὸ ψήφισμα τῷ Μαρκίῳ 4
προσήνεγκαν, καὶ διεσάφουν τὴν τῶν Ἀχαιῶν προαί-
ρεσιν, διότι βουληθεῖεν αὐτῷ πανδημεὶ τῶν αὐτῶν
μετασχεῖν ἀγώνων καὶ κινδύνων, καὶ πρὸς τούτοις
ὑπέδειξαν διότι πᾶν τὸ γραφὲν ἢ παραγγελθὲν τοῖς
Ἀχαιοῖς ὑπὸ Ῥωμαίων κατὰ τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον
ἀναντίρρητον γέγονε. τοῦ δὲ Μαρκίου τὴν μὲν προ- 5
αίρεσιν ἀποδεχομένου τῶν Ἀχαιῶν μεγαλωστί, τῆς
δὲ κακοπαθείας αὐτοὺς καὶ τῆς δαπάνης παραλύον-
τος, διὰ τὸ μηκέτι χρείαν ἔχειν τοὺς καιροὺς τῆς τῶν
συμμάχων βοηθείας, οἱ μὲν ἄλλοι πρέσβεις ἐπανῆλ- 6
θον εἰς τὴν Ἀχαΐαν, ὁ δὲ Πολύβιος αὐτοῦ μείνας
μετεῖχε τῶν ἐνεστώτων πραγμάτων, ἕως ὁ Μάρκιος, 7
ἀκούσας Ἄππιον τὸν Κέντωνα πεντακισχιλίους στρα-
τιώτας αἰτεῖσθαι παρὰ τῶν Ἀχαιῶν εἰς Ἤπειρον,
ἐξαπέστειλε τὸν προειρημένον, παρακαλέσας φρον-
τίζειν ἵνα μὴ δοθῶσιν οἱ στρατιῶται μηδὲ τηλικοῦ-
τον δαπάνημα μάταιον γένηται τοῖς Ἀχαιοῖς· πρὸς
οὐδένα γὰρ λόγον αἰτεῖν τοὺς στρατιώτας τὸν Ἄπ-
πιον. πότερα δὲ τοῦτ' ἐποίει κηδόμενος τῶν Ἀχαιῶν 8
ἢ τὸν Ἄππιον ἀπραγεῖν βουλόμενος χαλεπὸν εἰπεῖν.

9 πλὴν ὅ γε Πολύβιος ἀναχωρήσας εἰς τὴν Πελοπόν-
νησον, ἤδη τῶν γραμμάτων ἐκ τῆς Ἠπείρου προσ-
πεπτωκότων καὶ μετ' οὐ πολὺ συναχθέντων εἰς
Σικυῶνα τῶν Ἀχαιῶν, εἰς πρόβλημα παμμέγεθες
10 ἐνέπεσε. τοῦ γὰρ διαβουλίου προτεθέντος ὑπὲρ ὧν
ὁ Κέντων ᾔτει στρατιωτῶν, ἃ μὲν ὁ Μάρκιος αὐτῷ
φροντίζειν κατ' ἰδίαν ἐνετείλατο, ταῦτα φροντίζειν
οὐδαμῶς ἔκρινε· τὸ δὲ μηδεμιᾶς ὑπαρχούσης* φα-
νερῶς ἀντιλέγειν τῇ βοηθείᾳ τελέως ἦν ἐπισφαλές.
11 δυσχρήστου δὲ καὶ ποικίλης οὔσης τῆς ὑποθέσεως,
ἐχρήσατο βοηθήματι πρὸς τὸ παρὸν τῷ τῆς συγκλή-
του δόγματι τῷ κελεύοντι μηδένα προσέχειν τοῖς ὑπὸ
τῶν στρατηγῶν γραφομένοις, ἐὰν μὴ τοῦτο ποιῶσι
12 κατὰ τὸ δόγμα τῆς συγκλήτου. τοῦτο δ' οὐκ ἦν προσ-
13 κείμενον τοῖς γράμμασι. διὸ καὶ κατεκράτησε τοῦ
τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τὸν ὕπατον γενέσθαι καὶ δι' ἐκεί-
νου παραλυθῆναι τῆς δαπάνης τὸ ἔθνος, οὔσης ὑπὲρ
14 ἑκατὸν εἴκοσι τάλαντα μεγάλα. τοῖς γε μὴν βουλο-
μένοις διαβάλλειν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἄππιον μεγάλας
ἀφορμὰς ἔδωκεν, ὅτι διακόψαι τὴν ἐπιβολὴν αὐτοῦ
τὴν περὶ τῆς βοηθείας. [Exc. de legat. p. 140—143.]

12 Τὸ Ἡράκλειον ἦλω ἰδίαν τινὰ ἅλωσιν. ἐχού-
2 σης τῆς πόλεως ἐφ' ἑνὸς μέρους ἐπ' ὀλίγον τόπον
ταπεινὸν τεῖχος, οἱ Ῥωμαῖοι τρεῖς σημαίας προεχει-
3 ρίσαντο. καὶ τῇ μὲν πρώτῃ τοὺς θυρεοὺς ὑπὲρ τῆς
κεφαλῆς ποιήσαντες συνέφραξαν, ὥστε τῇ τῶν ὅπλων
πυκνότητι κεραμωτῷ καταρρύτῳ γίγνεσθαι παραπλή-
4 σιον. ἐφεξῆς δὲ ἕτεραι δύο . . .

5 Κεραμωτὸν τακτικὴ διάταξις· ὅπερ ἐποίουν Ῥω-
μαῖοι ἐν παιδιᾶς μέρει. [Suidas vv. σημαία, κερα-
μωτόν.]

13 Ὅτι κατὰ τὴν Κρήτην δεδιότες Κυδωνιᾶται τοὺς

Γορτυνίους διὰ τὸ καὶ τῷ πρότερον ἔτει παρ' ὀλίγον
κεκινδυνευκέναι τῇ πόλει τῶν περὶ Νοθοκράτην ἐπι-
βαλομένων αὐτὴν κατασχεῖν, ἐξέπεμψαν πρέσβεις
πρὸς Εὐμένη, βοήθειαν αἰτούμενοι κατὰ τὴν συμμα-
χίαν. ὁ δὲ βασιλεὺς προχειρισάμενος Λέοντα καὶ 2
στρατιώτας σὺν τούτῳ τριακοσίους ἐξαπέστειλε κατὰ
σπουδήν. ὧν παραγενομένων οἱ Κυδωνιᾶται τάς τε 3
κλεῖς τῶν πυλῶν τῷ Λέοντι παρέδωκαν καὶ καθόλου
τὴν πόλιν ἐνεχείρισαν.

Ὅτι ἐν τῇ Ῥόδῳ τὰ τῆς ἀντιπολιτείας ἀεὶ μᾶλλον 14
ἐπέτεινε. προσπεσόντος γὰρ αὐτοῖς τοῦ τῆς συγκλή- 2
του δόγματος, ἐν ᾧ διεσάφει μηκέτι προσέχειν τοῖς
τῶν στρατηγῶν ἐπιτάγμασιν, ἀλλὰ τοῖς αὐτῆς δόγ-
μασι, καὶ τῶν πολλῶν ἀποδεχομένων τὴν τῆς συγ-
κλήτου πρόνοιαν, οἱ περὶ τὸν Φιλόφρονα καὶ Θεαί- 3
τητον ἐπιλαβόμενοι τῆς ἀφορμῆς ταύτης ἐξειργάζοντο
τἀκόλουθα, φάσκοντες δεῖν ἐκπέμπειν πρεσβευτὰς
πρὸς τὴν σύγκλητον καὶ τὸν Κόιντον Μάρκιον τὸν
ὕπατον καὶ πρὸς Γάιον τὸν ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ. τότε 4
γὰρ ἤδη γνώριμον ἦν ἅπασιν οἵτινες τῶν καθεστα-
μένων ἀρχόντων ἐν τῇ Ῥώμῃ παραγίγνεσθαι μέλλου-
σιν εἰς τοὺς κατὰ τὴν Ἑλλάδα τόπους. κροτηθείσης 5
δὲ τῆς ὑποθέσεως, καίπερ ἀντιρρήσεως γενομένης,
ἀπεστάλησαν εἰς μὲν τὴν Ῥώμην ἀρχομένης θερείας
Ἀγησίλοχος Ἡγησίου, Νικαγόρας, Νίκανδρος, πρὸς 6
δὲ τὸν ὕπατον καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατηγὸν
Ἀγέπολις, Ἀρίστων, Παγκράτης, ἐντολὰς ἔχοντες 7
ἀνανεοῦσθαι τὰ φιλάνθρωπα πρὸς Ῥωμαίους καὶ
πρὸς τὰς διαβολὰς ἀπολογεῖσθαι τὰς λεγομένας ὑπό
τινων κατὰ τῆς πόλεως, οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγησίλοχον 8
ἅμα τοῖς προειρημένοις καὶ περὶ σιτικῆς ἐξαγωγῆς
ποιησόμενοι λόγους. τὰ μὲν οὖν ὑπὸ τούτων ῥηθέντα 9

πρὸς τὴν σύγκλητον καὶ τὰς δοθείσας αὐτοῖς ἀπο-
κρίσεις ὑπὸ τῆς συγκλήτου καὶ διότι πάντων τῶν
φιλανθρώπων τυχόντες ἐπανῆλθον ἐν τοῖς Ἰταλικοῖς
10 εἴπομεν. περὶ δὲ τούτου τοῦ μέρους χρήσιμόν ἐστι
πλεονάκις ὑπομιμνήσκειν, ὃ δὴ καὶ πειρώμεθα ποι-
εῖν, διότι πολλάκις ἀναγκαζόμεθα τὰς ἐντεύξεις τῶν
πρεσβειῶν καὶ τοὺς χρηματισμοὺς προτέρους ἐξαγ-
11 γέλλειν τῆς καταστάσεως καὶ τῆς ἐξαποστολῆς. ἐπεὶ
γὰρ καθ' ἕκαστον ἔτος τὰς καταλλήλους πράξεις γρά-
φοντες πειρώμεθα ἐν ἑνὶ καιρῷ συγκεφαλαιοῦσθαι
τὰς παρ' ἑκάστοις πράξεις, δῆλον ὡς ἀναγκαῖόν ἐστι
τοῦτο συμβαίνειν περὶ τὴν γραφήν.

15 Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγέπολιν, ἀφικόμενοι πρὸς
τὸν Κόιντον, καταλαβόντες αὐτὸν ἐν Μακεδονίᾳ
πρὸς Ἡράκλειον στρατοπεδεύοντα, διελέγοντο περὶ
2 ὧν εἶχον τὰς ἐντολάς. ὁ δὲ διακούσας οὐχ οἷον αὐ-
τὸς ἔφη προσέχειν ταῖς διαβολαῖς, ἀλλὰ κἀκείνους
παρεκάλει μηδενὸς ἀνέχεσθαι τῶν λέγειν τι τολμών-
των κατὰ Ῥωμαίων καὶ πολλὰ καθόλου τῶν εἰς φι-
3 λανθρωπίαν ἀνηκόντων ἐπεμέτρησεν. ἔγραψε δὲ
4 ταῦτα καὶ πρὸς τὸν δῆμον τῶν Ῥοδίων. τοῦ δ' Ἀγε-
πόλιδος ἐψυχαγωγημένου κατὰ τὴν ὅλην ἀπάντησιν
ἰσχυρῶς, λαβὼν αὐτὸν κατ' ἰδίαν εἰς τὰς χεῖρας ὁ
Κόιντος θαυμάζειν ἔφη πῶς οὐ πειρῶνται διαλύειν
οἱ Ῥόδιοι τὸν ἐνεστῶτα πόλεμον, μάλιστα τοῦ πράγ-
5 ματος ἐκείνοις καθήκοντος. πότερα δὲ τοῦτ' ἐποίει
τὸν Ἀντίοχον ὑποπτεύων μήποτε κρατήσας τῆς Ἀλε-
ξανδρείας βαρὺς ἔφεδρος αὐτοῖς γένηται, τοῦ πρὸς
6 τὸν Περσέα πολέμου χρόνον λαμβάνοντος· ἤδη γὰρ
τότε συνέβαινε συγκεχύσθαι τὸν περὶ Κοίλης Συ-
7 ρίας πόλεμον· ἢ θεωρῶν ὅσον οὔπω κριθησόμενα τὰ
κατὰ τὸν Περσέα, τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατοπέδων ἐν

Μακεδονίᾳ παραβεβληκότων, καὶ καλὰς ἐλπίδας ἔχων
ὑπὲρ τῶν ἀποβησομένων, ἐβούλετο τοὺς Ῥοδίους προ- 8
νύξας μεσίτας ἀποδεῖξαι, καὶ τοῦτο πράξαντας δοῦ-
ναι τοῖς Ῥωμαίοις ἀφορμὰς εὐλόγους εἰς τὸ βουλεύε-
σθαι περὶ αὐτῶν ὡς ἂν αὐτοῖς φαίνηται, τὸ μὲν ἀκριβὲς 9
οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν, δοκῶ δὲ μᾶλλον τὸ τελευταῖον εἰ-
ρημένον, ἐξ ὧν ἐμαρτύρησε τὰ μετ᾽ ὀλίγον συμβάντα
τοῖς Ῥοδίοις. οἵ γε μὴν περὶ τὸν Ἀγέπολιν, ἐξ αὐ- 10
τῆς βαδίσαντες πρὸς τὸν Γάιον, καὶ πάντων τυχόν-
τες τῶν φιλανθρώπων ὑπερβολικώτερον ἢ παρὰ τῷ
Μαρκίῳ, ταχέως εἰς τὴν Ῥόδον ἀνεχώρησαν. γιγνο- 11
μένης δὲ τῆς ἀποπρεσβείας, καὶ τῆς τε διὰ τῶν λόγων
φιλανθρωπίας καὶ τῆς διὰ τῶν ἀποκρίσεων εὐνοίας
ἑκατέρων τῶν στρατηγῶν ἐφαμίλλου γενομένης, ὀρ-
θοὶ καὶ μετέωροι ταῖς διανοίαις ἐγενήθησαν οἱ Ῥό-
διοι, οὐ μὴν πάντες ὡσαύτως. οἱ μὲν γὰρ ὑγιαίνον- 12
τες περιχαρεῖς ἦσαν ἐπὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ τῶν Ῥω-
μαίων, οἱ δὲ κινηταὶ καὶ καχέκται συνελογίζοντο παρ᾽
αὐτοῖς σημεῖον εἶναι τὴν ὑπερβολὴν τῆς φιλανθρω-
πίας τοῦ δεδιέναι τὴν περίστασιν τοὺς Ῥωμαίους καὶ
μὴ χωρεῖν αὐτοῖς τὰ πράγματα κατὰ λόγον. ὅτε δὲ 13
καὶ τὸν Ἀγέπολιν συνέβη παραφθέγξασθαι πρός τι-
νας τῶν φίλων, ὅτι παρὰ τοῦ Μαρκίου κατ᾽ ἰδίαν
ἐντολὰς εἴληφε, μνημονεύειν πρὸς τὴν βουλὴν ὑπὲρ
τοῦ διαλύειν τὸν πόλεμον, τότε δὴ τελέως οἱ περὶ 14
τὸν Δείνωνα συνέθεσαν ἐν κακοῖς μεγάλοις εἶναι
τοὺς Ῥωμαίους· ἀπέστειλαν δὲ καὶ πρεσβευτὰς εἰς 15
τὴν Ἀλεξάνδρειαν τοὺς διαλύσοντας τὸν ἐνεστῶτα
πόλεμον Ἀντιόχῳ καὶ Πτολεμαίῳ.

Ὅτι μετὰ τὸ παραλαβεῖν Ἀντίοχον τὰ κατὰ τὴν 16
Αἴγυπτον ἔδοξε τοῖς περὶ τὸν Κομανὸν καὶ Κινέαν
συνεδρεύσασι μετὰ τοῦ βασιλέως κοινοβούλιον κατα-

γράφειν ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων ἡγεμόνων τὸ βουλευ-
2 σόμενον περὶ τῶν ἐνεστώτων. πρῶτον οὖν ἔδοξε τῷ
συνεδρίῳ τοὺς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος παρεπιδημήσαντας
πέμπειν πρεσβευτὰς ὡς τὸν Ἀντίοχον κοινολογησο-
3 μένους ὑπὲρ διαλύσεως. ἦσαν δὲ τότε παρὰ μὲν τοῦ
κοινοῦ τῶν Ἀχαιῶν πρεσβεῖαι διτταί, μία μὲν ὑπὲρ
τῆς τῶν φιλανθρώπων ἀνανεώσεως, ἣν ἐπρέσβευον
Ἄλκιθος Ξενοφῶντος Αἰγιεὺς καὶ Πασιάδας, ἄλλη δὲ
4 περὶ τοῦ τῶν Ἀντιγονείων ἀγῶνος. ἦν δὲ καὶ παρὰ
Ἀθηναίων πρεσβεία περὶ δωρεᾶς, ἧς ἡγεῖτο Δημά-
ρατος, καὶ θεωρίαι διτταί, μία μὲν ὑπὲρ τῶν Πανα-
θηναίων, ἧς προειστήκει Καλλίας ὁ παγκρατιαστής,
ἡ δ' ἄλλη περὶ μυστηρίων, ὑπὲρ ἧς Κλεόστρατος
5 ἐποιεῖτο τὸν χρηματισμὸν καὶ τοὺς λόγους. ἐκ δὲ
Μιλήτου παρῆσαν Εὔδημος καὶ Ἱκέσιος, ἐκ δὲ Κλα-
6 ζομενῶν Ἀπολλωνίδης καὶ Ἀπολλώνιος. ἐξαπέστειλε
δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Τληπόλεμον καὶ Πτολεμαῖον τὸν
7 ῥήτορα πρεσβευτάς. οὗτοι μὲν οὖν ἔπλεον ἀνὰ τὸν
ποταμὸν εἰς τὴν ἀπάντησιν.

17 Ὅτι κατὰ τὸν καιρόν, ὅτε Ἀντίοχος τὴν Αἴγυ-
πτον παρέλαβε, συνῆψαν τῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος πρε-
σβευτῶν οἱ πεμφθέντες ἐπὶ τὰς διαλύσεις. ἀποδε-
ξάμενος δὲ τοὺς ἄνδρας φιλανθρώπως, τὴν μὲν πρώ-
2 την ὑποδοχὴν αὐτῶν ἐποιήσατο μεγαλομερῆ, κατὰ
δὲ τὴν ἑξῆς ἔδωκεν ἔντευξιν καὶ λέγειν ἐκέλευσε
3 περὶ ὧν ἔχουσι τὰς ἐντολάς. πρῶτοι μὲν οὖν οἱ παρὰ
τῶν Ἀχαιῶν ἐποιήσαντο λόγους, τούτοις δ' ἑξῆς Δη-
μάρατος ὁ παρὰ τῶν Ἀθηναίων, μετὰ δὲ τοῦτον
4 Εὔδημος ὁ Μιλήσιος. πάντων δὲ πρὸς τὸν αὐτὸν
καιρὸν καὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν διαλεγομένων, πα-
ραπλησίους εἶναι συνέβαινε καὶ τοὺς κατὰ μέρος αὐ-
5 τῶν λόγους. τὴν μὲν γὰρ αἰτίαν τῶν συμβεβηκότων

πάντες ἀνέφερον ἐπὶ τοὺς περὶ τὸν Εὐλαῖον, τὴν δὲ
συγγένειαν καὶ τὴν ἡλικίαν τὴν τοῦ Πτολεμαίου προ-
φερόμενοι παρητοῦντο τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως. Ἀν- 6
τίοχος δέ, πᾶσι τούτοις ἀνθομολογησάμενος, καὶ
προσαυξήσας τὴν ἐκείνων ὑπόθεσιν, ἤρξατο λέγειν
ὑπὲρ τῶν ἐξ ἀρχῆς δικαίων, δι' ὧν ἐπειρᾶτο συνι-
στάνειν τῶν ἐν Συρίᾳ βασιλέων ὑπάρχουσαν τὴν
κτῆσιν τῶν κατὰ Κοίλην Συρίαν τόπων, ἰσχυροποι- 7
ῶν μὲν τὰς ἐπικρατείας τὰς Ἀντιγόνου τοῦ πρώτου
κατασχόντος τὴν ἐν Συρίᾳ βασιλείαν, προφερόμενος
δὲ τὰ συγχωρήματα τὰ γενόμενα Σελεύκῳ διὰ τῶν
ἀπὸ Μακεδονίας βασιλέων μετὰ τὸν Ἀντιγόνου θά-
νατον· ἑξῆς δὲ τούτοις ἀπερειδόμενος ἐπὶ τὴν τελευ- 8
ταίαν κατὰ πόλεμον Ἀντιόχου τοῦ πατρὸς ἐκείνου
κτῆσιν, ἐπὶ δὲ πᾶσιν ἐξαρνούμενος τὴν ὁμολογίαν, 9
ἣν ἔφασαν οἱ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν γενέσθαι Πτο-
λεμαίῳ τῷ νεωστὶ μετηλλαχότι πρὸς Ἀντίοχον τὸν
ἐκείνου πατέρα, ὅτι δεῖ λαβεῖν αὐτὸν ἐν φερνῇ Κοί-
λην Συρίαν, ὅτ' ἐλάμβανε Κλεοπάτραν τὴν τοῦ νῦν
βασιλεύοντος μητέρα. πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν 10
διαλεχθείς, καὶ πείσας οὐ μόνον αὐτόν, ἀλλὰ καὶ
τοὺς ἀπηντηκότας, ὡς δίκαια λέγει, τότε μὲν διέπλευ-
σεν εἰς τὴν Ναύκρατιν. χρησάμενος δὲ καὶ τούτοις 11
φιλανθρώπως, καὶ δοὺς ἑκάστῳ τῶν Ἑλλήνων τῶν κα-
τοικούντων χρυσοῦν, προῆγεν ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας.
τοῖς δὲ πρεσβευταῖς τὴν ἀπόκρισιν ὑπέσχετο δώσειν, 12
ὅταν οἱ περὶ τὸν Ἀριστείδην καὶ Θῆριν ἀνακάμψω-
σιν ὡς αὐτόν. ἐξαπεσταλκέναι γὰρ ἐκείνους ἔφη πρὸς
τὸν Πτολεμαῖον, βούλεσθαι δὲ πάντων συνίστορας
εἶναι καὶ μάρτυρας τοὺς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος πρεσβευ-
τάς. [Exc. de legat. p. 143—148.]

Ὅτι Εὐλαῖος ὁ εὐνοῦχος ἔπεισε Πτολεμαῖον ἀνα- 17ᵃ

λαβόντα μὲν τὰ χρήματα, τὴν δὲ βασιλείαν προέμενον τοῖς ἐχθροῖς, ὑποχωρεῖν εἰς Σαμοθρᾴκην· ἐφ' ἃ τίς οὐκ ἂν ἐπιστήσας ὁμολογήσειεν ὅτι μέγιστα κακὰ
2 ποιοῦσιν αἱ κακαὶ συντροφίαι τοὺς ἀνθρώπους; τὸ γὰρ μηδ' ἐκτὸς γενόμενον τῶν δεινῶν καὶ τοσοῦτον τόπον ἀποστάντα τῶν ἐχθρῶν ὁρμῆσαι πρός τι τῶν καθηκόντων ἄλλως τε καὶ τηλικαύτας ἀφορμὰς ἔχοντα καὶ τοιούτων τόπων κυριεύοντα καὶ τοσούτων πληθῶν, ἀλλ' εὐθέως αὐτόθεν ἀκονιτὶ παραχωρῆσαι βασιλείας τῆς ἐπιφανεστάτης καὶ μακαριωτάτης, πῶς οὐκ ἄν τις εἶναι φήσειε ψυχῆς ἐκτεθηλυμμένης καὶ
3 διεφθαρμένης ὁλοσχερῶς; ἣν εἰ μὲν συνέβαινε φύσει περὶ Πτολεμαῖον ὑπάρχειν, τὴν φύσιν ἔδει καταμέμψασθαι καὶ μηδενὶ τῶν ἐκτὸς τὴν αἰτίαν ἐπιφέρειν· ἐπειδὴ δὲ διὰ τῶν μετὰ ταῦτα πράξεων ἡ φύσις ὑπὲρ αὑτῆς ἀπελογήθη, δείξασα τὸν Πτολεμαῖον καὶ στάσιμον ἱκανῶς καὶ γενναῖον ἐν τοῖς κινδύνοις ὑπάρχοντα, δῆλον ὡς εἰκότως ἄν τις τῆς τότε περὶ αὐτὸν γενομένης ἀγεννείας καὶ τῆς ὁρμῆς τῆς εἰς τὴν Σαμοθρᾴκην τὴν αἰτίαν ἐπὶ τὸν σπάδωνα καὶ τὴν τούτου συντροφίαν ἀναφέροι. [Exc. Vat. p. 425—426 M. 70—71 H.]

18 Ὅτι Ἀντίοχος μετὰ τὸ καταλιπεῖν Ἀλεξάνδρειαν
2 πολιορκεῖν πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην ἐξέπεμπεν· οὗτοι δ' ἦσαν Μελέαγρος, Σωσιφάνης, Ἡρακλείδης·
3 συνθεὶς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα τάλαντα, πεντήκοντα μὲν στέφανον Ῥωμαίοις, τὰ δὲ λοιπὰ τῶν χρημάτων εἰς δωρεάν τισι τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα πόλεων.

19 Ὅτι κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας κατέπλευσαν ἐκ Ῥόδου πρέσβεις εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπὶ τὰς διαλύσεις οἱ περὶ Πρατίωνα, καὶ μετ' οὐ πολὺ παρῆσαν
2 εἰς τὴν παρεμβολὴν πρὸς Ἀντίοχον. γενομένης δὲ

τῆς ἐντεύξεως, πολλοὺς διετίθεντο λόγους, τήν τε
τῆς ἰδίας πατρίδος εὔνοιαν προφερόμενοι πρὸς ἀμφο-
τέρας τὰς βασιλείας καὶ τὴν αὐτῶν τῶν βασιλέων
ἀναγκαιότητα πρὸς ἀλλήλους καὶ τὸ συμφέρον ἑκα-
τέροις ἐκ τῆς διαλύσεως. ὁ δὲ βασιλεὺς ἔτι λέγοντα 3
τὸν πρεσβευτὴν ἐπιτεμὼν οὐκ ἔφη προσδεῖσθαι πολ-
λῶν λόγων· τὴν μὲν γὰρ βασιλείαν εἶναι Πτολεμαίου 4
τοῦ πρεσβυτέρου, πρὸς δὲ τοῦτον καὶ διαλελύσθαι πά-
λαι καὶ φίλους ὑπάρχειν, καὶ νῦν βουλομένων τῶν
ἐν τῇ πόλει κατάγειν τοῦτον μὴ κωλύειν Ἀντίοχον.
καὶ δὴ πεποίηκεν. [Exc. de legat. p. 148—149.] 5

FRAGMENTA LIBRI XXIX.

1 Ὅτι ἡ σύγκλητος πυνθανομένη τὸν Ἀντίοχον τῆς
μὲν Αἰγύπτου κύριον γεγονέναι, τῆς δ' Ἀλεξαν-
2 δρείας παρ' ὀλίγον, νομίζουσα πρὸς αὑτήν τι δια-
τείνειν τὴν αὔξησιν τοῦ προειρημένου βασιλέως,
κατέστησε πρεσβευτὰς τοὺς περὶ Γάιον Ποπίλιον
3 τόν τε πόλεμον λύσοντας καὶ καθόλου θεασομένους
4 τὴν τῶν πραγμάτων διάθεσιν ποία τις ἐστίν. καὶ
τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐν τούτοις ἦν. [Exc. de le-
gat. p. 157.]

1a Ἔφη γὰρ αὐτοὺς μίαν ἔχειν διατριβὴν καὶ παρὰ
τὰς συνουσίας καὶ παρὰ τὰς ἐν τοῖς περιπάτοις ὁμι-
λίας διοικεῖν αὐτοὺς ἐν Ῥώμῃ καθημένους τὸν ἐν
Μακεδονίᾳ πόλεμον, ποτὲ μὲν ἐπιτιμῶντας τοῖς ὑπὸ
τῶν στρατηγῶν πραττομένοις, ποτὲ δὲ τὰ παραλει-
2 πόμενα διεξιόντας· ἐξ ὧν ὄνησιν μὲν οὐδέποτε γίγνε-
σθαι τοῖς κοινοῖς πράγμασι, βλάβην δὲ πολλάκις καὶ
ἐπὶ πολλῶν γεγονέναι· καὶ τότε δὲ τοὺς ἄρχοντας
μεγάλα βλάπτεσθαι διὰ τὰς ἀκαίρους εὑρησιλογίας·
3 πάσης γὰρ διαβολῆς ἐχούσης ὀξύ τι καὶ κινητικόν,
ὅταν προκαταληφθῇ τὸ πλῆθος ἐκ τῆς συνεχοῦς λα-
λιᾶς, εὐκαταφρονήτους γίγνεσθαι τοῖς ἐχθροῖς.

1b Ὑπὲρ ὧν ἔγωγε διηπόρηκα τί δεῖ ποιεῖν· τό τε
γὰρ γράφειν κατὰ μέρος ὑπὲρ τοιούτων ἀκριβολογού-

μενον ἃ δι' ἀπορρήτων πρὸς αὑτοὺς οἱ βασιλεῖς
ἔπραττον εὐεπίληπτον ἐφαίνετο καὶ τελέως ἐπισφα-
λές, τό τε παρασιωπῆσαι πάλιν ὁλοσχερῶς τὸ δοκοῦν 2
πραγματικώτατον ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ γεγονέναι,
καὶ δι' οὗ πολλὰ τῶν ὕστερον ἀπορουμένων γνωρί-
μους ἔσχε τὰς αἰτίας, τελέως τινὸς ἀργίας ἐδόκει μοι
σημεῖον εἶναι καὶ τῆς πάσης ἀτολμίας· οὐ μὴν ἀλλὰ 3
κατηνέχθην ἐπὶ τὸ γράφειν κεφαλαιωδῶς τὸ δοκοῦν,
καὶ δι' ὧν εἰκότων καὶ σημείων ἐπὶ ταύτης ἐγενόμην
τῆς γνώμης, ὑπάρχων κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς καὶ
μᾶλλον ἑτέρου ἐκπληττόμενος ἕκαστα τῶν γενομένων.

Ὅτι μὲν οὖν Κύδας ὁ Κρὴς στρατευόμενος παρ' 1c
Εὐμένει καὶ τιμώμενος ὡς ἔνι μάλιστα, πρῶτον μὲν
πρὸς Ἀμφίπολιν παραγενόμενος Χειμάρῳ, ἑνὶ τῶν
σὺν Περσεῖ στρατευομένων, ... καὶ πάλιν πρὸς
Δημητριάδα συνεγγίσας τῷ τείχει ἐκοινολογεῖτο τὸ
μὲν πρῶτον Μενεκράτει, τὸ δὲ δεύτερον Ἀντιμάχῳ,
εἴρηται· καὶ μὴν ὅτι δὶς Ἡροφῶν ἐπρέσβευσε πρὸς
Εὐμένη παρὰ Περσέως, καὶ διὰ τοῦτο Ῥωμαίων οἱ 2
πλείους ὑποψίαν ἔσχον οὐκ ἀπίθανον περὶ τοῦ βα-
σιλέως Εὐμένους, δῆλον ἐκ τῶν περὶ Ἄτταλον συμ-
βάντων· τῷ μὲν γὰρ συνεχώρησαν καὶ παραγενέσθαι
πρὸς σφᾶς εἰς τὴν Ῥώμην ἐκ τοῦ Βρεντεσίου καὶ
χρηματίσαι περὶ ὧν προῃρεῖτο, καὶ τέλος ἀποκρίσεις
δόντες αὐτῷ φιλανθρώπους ἀπέστειλαν, οὔτε πρότε-
ρον οὔτε κατὰ τὸν πρὸς Περσέα πόλεμον ἀξιόλογον
αὐτοῖς συνηργηκότι· Εὐμένη δὲ τὰς μεγίστας χρείας 3
σφίσι παρεσχημένον καὶ πλεῖστον συνηργηκότα ἔν τε
τοῖς πρὸς Ἀντίοχον καὶ κατὰ τὸν Περσέα πολέμοις,
οὐ μόνον τῆς εἰς τὴν Ῥώμην ἀναβάσεως ἐκώλυσαν,
ἀλλὰ καὶ προσέταξαν μέσου χειμῶνος ὄντος ἐν ἡμέ-
ραις τακταῖς ἐκχωρεῖν ἐξ Ἰταλίας. ἐξ ὧν ὅτι μὲν γέ- 4

γονέ τις ἐπιπλοκὴ τῷ Περσεῖ πρὸς τὸν Εὐμένη, δι᾽ ἣν ἐπὶ τοσοῦτον ἠλλοτριώθησαν πρὸς αὐτὸν Ῥωμαῖοι, προφανὲς ἐκ τῶν εἰρημένων· τίς δ᾽ αὕτη καὶ μέχρι τινὸς προύβη πάρεστι σκοπεῖν.

1[d] Ὅτι μὲν οὖν Εὐμένης οὐκ ἂν ἠβουλήθη Περσέα
κρατῆσαι τῷ πολέμῳ καὶ γενέσθαι κύριον τῶν ὅλων
εὐχερὲς καταμαθεῖν· χωρὶς γὰρ τῆς πατρικῆς ἀλλο-
τριότητος καὶ δυσμενείας, ἣν εἶχον πρὸς ἀλλήλους,
καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς ὁμογενὲς ἱκανὸν ἦν καὶ ἀπιστίαν
καὶ ζηλοτυπίαν καὶ καθόλου τὴν μεγίστην ἀλλοτριό-
2 τητα παρασκευάζειν ἐν αὐτοῖς· λοιπὸν ἦν ἐξαπατᾶν
καὶ στρατηγεῖν ἀλλήλους δι᾽ ἀπορρήτων· ὅπερ ἐποί-
3 ουν ἀμφότεροι. θεωρῶν γὰρ Εὐμένης δυσπαθοῦντα
καὶ συγκλειόμενον τὸν Περσέα πανταχόθεν καὶ πᾶν
τι ἐπιδεχόμενον χάριν τοῦ τὸν πόλεμον διαλύσασθαι,
καὶ διαπεμπόμενον ὑπὲρ τούτων πρὸς τοὺς στρατη-
γοὺς καθ᾽ ἕκαστον ἔτος, τοὺς δὲ Ῥωμαίους ὅλως
δυσχρηστουμένους τοῖς ὅλοις διά τε τὸ μηδὲν προ-
κόπτειν ἐν τῷ πολέμῳ μέχρι τῆς Παύλου στρατηγίας
καὶ διὰ τὸ τοὺς κατὰ τὴν Αἰτωλίαν μετεώρους ὑπάρ-
χειν, ὑπέλαβεν οὐκ ἀδύνατον εἶναι τὸ συγκαταβῆναι
Ῥωμαίους εἰς ἐξαγωγὴν τοῦ πολέμου καὶ διάλυσιν·
πρὸς δὲ τὸ μεσιτεῦσαι ταῦτα καὶ συναγαγεῖν ἐνόμι-
σεν αὐτὸν ἐπιτηδειότατον εἶναι.

1[e] Ταῦτα δὲ συλλογισάμενος ἐφ᾽ ἑαυτοῦ κατεπεί-
ραξε τοῦ Περσέως διὰ Κύδα τοῦ Κρητὸς τῷ πρότε-
ρον ἔτει πόσου βούλοιτο ὠνήσασθαι τὴν ἐλπίδα ταύ-
την. ἡ μὲν οὖν καταρχὴ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἐπιπλοκῆς
2 δοκεῖ μοι διὰ ταῦτα γεγονέναι· δυεῖν δὲ συγκρινο-
μένων, τοῦ μὲν πανουργοτάτου δοκοῦντος εἶναι, τοῦ
δὲ φιλαργυρωτάτου, γελοίαν συνέβαινε γίγνεσθαι

τὴν διαμάχην αὐτῶν. ὁ μὲν γὰρ Εὐμένης πᾶσαν 3
ἐλπίδα προύτεινε καὶ πᾶν γένος δελέατος ὑπέρριπτε,
πεπεισμένος θηρεύσειν τὸν Περσέα ταῖς ἐπαγγελίαις·
ὁ δὲ Περσεὺς μακρόθεν ὥρμα πρὸς τὰ προτεινόμενα
καὶ συνετίθετο, καταπιεῖν δὲ τῶν λεγομένων οὐδὲν
οἷός τ᾽ ἦν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε καὶ προέσθαι τι τῶν
αὑτοῦ. τ᾽ δὲ γένος τῶν παλαισμάτων ἦν τοιοῦτον. 1f
ὁ μὲν γὰρ Εὐμένης ᾔτει τοῦ μὲν ἡσυχίαν ἔχειν κατὰ
τὸ τέταρτον ἔτος καὶ μὴ συστρατεῦσαι Ῥωμαίοις μήτε
κατὰ γῆν μήτε κατὰ θάλατταν πεντακόσια τάλαντα,
τοῦ δὲ διαλῦσαι τὸν πόλεμον χίλια πεντακόσια, καὶ
τούτων ὁμήρους δώσειν κατὰ ταῦθ᾽ ὑπισχνεῖτο καὶ
πίστεις. ὁ δὲ Περσεὺς ἐδέχετο περὶ μὲν τῶν ὁμήρων, 2
καὶ πόσα καὶ πότε πέμπεσθαι καὶ πῶς δεήσει ταῦτα
τηρεῖσθαι παρὰ τοῖς Κνωσίοις· περὶ δὲ τῶν χρημάτων ὑπὲρ μὲν τῶν πεντακοσίων ταλάντων αἰσχρὸν
ἔφησεν εἶναι καὶ τῷ διδόντι καὶ μᾶλλον ἔτι τῷ λαμβάνοντι τὸ δοκεῖν μισθοῦ τὴν ἡσυχίαν ἔχειν, τὰ δὲ
χίλια καὶ πεντακόσια πέμψειν φέροντας ἔφη τοὺς
περὶ Πολεμοκράτην εἰς Σαμοθρᾴκην κἀκεῖ μεσιτεύεσθαι. τῆς δὲ Σαμοθρᾴκης αὐτὸς ἦν κύριος. ὁ δὲ 3
Εὐμένης, σπουδάζων, καθάπερ οἱ μοχθηροὶ τῶν ἰατρῶν, περὶ τὸ πρόδομα μᾶλλον ἢ περὶ τὸν μισθόν,
τέλος ἀπέστη τῆς ἐπιβολῆς, ἀδυνατήσας καταγωνίσασθαι τῇ σφετέρᾳ πανουργίᾳ τὴν τοῦ Περσέως μικρολογίαν. καὶ δὴ τῷ τοιούτῳ τρόπῳ ποιήσαντες ἱε- 4
ρὸν τὸν στέφανον τῆς φιλαργυρίας διελύθησαν ἐπ᾽
ἴσης, καθάπερ ἀγαθοὶ παλαισταί. τούτων δ᾽ ἔνια 5
μὲν ἐρρύη παρ᾽ αὐτὸν τὸν καιρόν, ἔνια δὲ μετ᾽ ὀλίγον εἰς τοὺς παρακειμένους τῷ Περσεῖ φίλους, παρ᾽
ὧν ἡμῖν ἐξεποίησε πυθέσθαι ὅτι πάσης κακίας ὡς
ἂν εἰ πατταλεῖόν ἐστιν ἡ φιλαργυρία.

1g Προστίθημι δ' ἔτι παρ' ἐμαυτοῦ τοσοῦτον, μὴ
καὶ μωροποιεῖσθαι συμβαίνει τὴν φιλαργυρίαν. τίς
γὰρ οὐκ ἂν ἐπισημήναιτο τὴν ἄγνοιαν ἀμφοτέρων
τῶν βασιλέων, Εὐμένους μέν, κατὰ τίνα λόγον ἤλ-
πισε τηλικαύτης ἀλλοτριότητος ὑπαρχούσης πιστευ-
θήσεσθαι καὶ προσλήψεσθαι τοσοῦτο πλῆθος χρημά-
των, μηδεμίαν δυνάμενος ἱκανὴν πίστιν παρασχέσθαι
τῷ Περσεῖ τῆς ἀνακομιδῆς τούτων, ἐὰν μὴ βεβαιοῖ
τὰς ὑποσχέσεις; πῶς δὲ λαβὼν τοσοῦτο πλῆθος χρη-
2 μάτων ὑπέλαβε λήσειν Ῥωμαίους; εἰ γὰρ καὶ κατὰ
τὸ παρόν, οὐκ ἂν ἔν γε τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ διέ-
λαθε. λοιπὸν ἔδει πάντως ἀντὶ τῶν διδομένων χρη-
μάτων ἀλλάξασθαι τὴν πρὸς Ῥωμαίους διαφοράν, δι'
ἣν ἔμελλε καὶ τῶν ληφθέντων χρημάτων ἅμα καὶ
τῆς ἀρχῆς, σχεδὸν δὲ καὶ τοῦ βίου στερήσεσθαι, πο-
λέμιος φανεὶς Ῥωμαίοις. εἰ γὰρ καὶ νῦν μηδὲν πρά-
ξας, ἐπινοήσας δὲ μόνον, εἰς τοὺς μεγίστους ἦλθε
κινδύνους, τί ποτε παθεῖν αὐτῷ προσῆκεν ἐπὶ
h τέλος ἀχθείσης τῆς προειρημένης πράξεως. τοῦ δὲ
Περσέως πάλιν τίς οὐκ ἂν θαυμάσειε πῶς ἄλλο
τι συμφορώτερον ἢ προυργιαίτερον ἐνόμισε τοῦ
δοῦναι τὰ χρήματα καὶ καταπιεῖν ἐᾶσαι Εὐμένη
2 τὸ δέλεαρ; εἰ μὲν γὰρ συνήργησέ τι τῶν κατὰ τὰς
ἐπαγγελίας καὶ διέλυσε τὸν πόλεμον, εἰς καλὸν ἡ
δόσις· εἰ δὲ ταύτης διεψεύσθη τῆς ἐλπίδος, εἴς γε
τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἔχθραν ὁμολογουμένως ἂν αὐτὸν
ἐνεβεβλήκει· τοῦ γὰρ εἰς τὸ μέσον ἐνεγκεῖν ταῦτα κύ-
3 ριος ὑπῆρχεν αὐτός. πόσου δὲ τοῦτ' ἄξιον Περσεῖ
καὶ κατορθοῦντι τῷ πολέμῳ καὶ πταίοντι ῥᾴδιον συλ-
λογίσασθαι· πάντων γὰρ τῶν συμβάντων κακῶν αἴ-
τιον ἐνόμιζεν Εὐμένη γεγονέναι· ὃν οὐκ ἂν ἠδυνήθη
κατ' οὐδένα τρόπον ἀμύνασθαι βέλτιον ἢ πολέμιον

ποιήσας Ῥωμαίοις. τίς οὖν αἰτία τῆς οὕτως ἐκφα- 4
νοῦς ἀλογιστίας; φιλαργυρία· τί γὰρ ἂν ἄλλο τις
εἴπειεν; ὁ μὲν γὰρ χάριν τοῦ λαβεῖν τὰ μὴ καθήκοντα 5
πάντα παρεώρα τἄλλα καὶ πάντα ἐδέχετο ποιήσειν, ὁ
δὲ τοῦ μὴ δοῦναι πάντα παθεῖν καὶ πᾶν ὑπεριδεῖν
ὑπέμεινεν. ἀκολούθως δὲ τούτοις Περσεὺς καὶ τὰ 6
πρὸς Γένθιον*** [Exc. Vat. p. 426—431 M. 71—74 H.]

Ὅτι παραγενομένων πρὸ τοῦ χειμῶνος τῶν περὶ 2
τὸν Ἱππίαν, οὓς ἀπεστάλκει πρεσβευτὰς ὁ Περσεὺς
πρὸς Γένθιον ὑπὲρ τῆς συμμαχίας, καὶ διασαφούν- 2
των ὅτι πρόθυμος ὁ βασιλεύς ἐστιν ἀναδέχεσθαι τὸν
πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον, ἐὰν αὐτῷ δοθῇ τριακόσια
τάλαντα καὶ πίστεις αἱ προσήκουσαι περὶ τῶν ὅλων,
πυθόμενος ταῦτα, καὶ κρίνων ἀναγκαίαν εἶναι τὴν 3
Γενθίου κοινοπραγίαν, προεχειρίσατο Πάνταυχον,
ἕνα τῶν πρώτων φίλων, καὶ τοῦτον ἐξαπέστειλε, δοὺς 4
ἐντολὰς πρῶτον μὲν ὁμολογήσαντα περὶ τῶν χρημά-
των ὅρκους καὶ δοῦναι καὶ λαβεῖν ὑπὲρ τῆς συμμα-
χίας, εἶτα τοὺς ὁμήρους ἐξ αὐτῆς κἀκεῖνον πέμπειν,
οὓς ἂν δοκῇ Πανταύχῳ, καὶ παρ' αὐτοῦ λαμβάνειν
οὓς ἂν ἀποφήνῃ Γένθιος διὰ τῶν ἐγγράπτων, πρὸς
δὲ τούτοις διατάξασθαι περὶ τῆς κομιδῆς τῶν τρια-
κοσίων ταλάντων. ὁ δὲ Πάνταυχος ἐξ αὐτῆς ποιησά- 5
μενος τὴν ὁρμήν, καὶ παραγενόμενος εἰς Μεδεῶνα
τῆς Λαβεάτιδος κἀνταῦθα συμμίξας τῷ Γενθίῳ, τα-
χέως παρεστήσατο τὸν νεανίσκον πρὸς τὸ κοινωνεῖν
τῷ Περσεῖ τῶν αὐτῶν ἐλπίδων. τμηθέντων δὲ τῶν 6
ὁρκίων ὑπὲρ τῆς συμμαχίας καὶ καταγραφέντων, εὐ-
θέως ὁ Γένθιος ἅμα τοὺς ὁμήρους ἔπεμπε τοὺς ὑπὸ
τοῦ Πανταύχου καταγραφέντας, καὶ σὺν τούτοις
Ὀλυμπίωνα, παραληψόμενον τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς
ὁμήρους παρὰ τοῦ Περσέως, ἑτέρους δὲ τοὺς περὶ

7 τῶν χρημάτων ἕξοντας τὴν ἐπιμέλειαν. σὺν δὲ τοῖς
προειρημένοις ἔπεισεν ὁ Πάνταυχος τὸν Γένθιον καὶ
πρεσβευτὰς συνεξαποστέλλειν, οἵτινες ἅμα τοῖς παρὰ
τοῦ Περσέως πεμπομένοις εἰς τὴν Ῥόδον πρεσβεύ-
8 σουσιν ὑπὲρ τῆς κοινῆς συμμαχίας. τούτου γὰρ γε-
νομένου, καὶ συνεμβάντων τῶν Ῥοδίων εἰς τὸν πό-
λεμον, τελέως εὐκαταγωνίστους ἐσομένους ἀπέφαινε
9 τοὺς Ῥωμαίους. ὁ δὲ πεισθεὶς τοῖς παρακαλουμένοις,
καὶ προχειρισάμενος Παρμενίωνα καὶ Μόρκον ἐξα-
πέστειλε, δοὺς ἐντολάς, ὅταν λάβωσι τοὺς ὅρκους
παρὰ τοῦ Περσέως καὶ τοὺς ὁμήρους, καὶ περὶ τῶν
χρημάτων γένηται σύμφωνον, πρεσβεύειν εἰς τὴν
Ῥόδον.

3 Οὗτοι μὲν οὖν πάντες προῆγον εἰς τὴν Μα-
κεδονίαν. ὁ δὲ Πάνταυχος μένων παρὰ πλευρὰν
ὑπεμίμνησκε καὶ παρώξυνε τὸν νεανίσκον πρὸς τὸ
μὴ καθυστερεῖν ταῖς παρασκευαῖς, ἀλλ' ἕτοιμον ὄντα
προκαταλαμβάνειν καὶ τόπους καὶ πόλεις καὶ συμ-
μάχους· μάλιστα δ' αὐτὸν ἠξίου παρασκευάζεσθαι
2 πρὸς τὴν κατὰ θάλατταν μάχην· τῶν γὰρ Ῥωμαίων
εἰς τέλος ἀπαρασκεύων ὄντων πρὸς τοῦτο τὸ μέρος,
κατά τε τοὺς περὶ τὴν Ἤπειρον καὶ τοὺς περὶ τὴν
Ἰλλυρίδα τόπους, ἀκονιτὶ πᾶν τὸ προτεθὲν ἐπιτελε-
σθήσεσθαι δι' αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεμπομέ-
3 νων. ὁ μὲν οὖν Γένθιος τούτοις τοῖς λόγοις ἀναπει-
θόμενος ἐγίγνετο περί τε τὰς κατὰ γῆν καὶ κατὰ θά-
4 λατταν παρασκευάς. ὁ δὲ Περσεύς, παραγενομένων
εἰς τὴν Μακεδονίαν τῶν πρεσβευτῶν παρὰ τοῦ Γεν-
θίου καὶ τῶν ὁμηρευόντων, ὁρμήσας ἀπὸ τῆς περὶ
τὸν Ἐνιπέα ποταμὸν παρεμβολῆς μετὰ πάντων τῶν
5 ἱππέων, ἀπήντα τοῖς προειρημένοις εἰς τὸ Δῖον, καὶ
συμμίξας πρῶτον μὲν ἀπέδωκε τοὺς ὅρκους ὑπὲρ

τῆς συμμαχίας ἐναντίον πάντων τῶν ἱππέων· πάνυ
γὰρ ἐβούλετο σαφῶς εἰδέναι τοὺς Μακεδόνας τὴν
τοῦ Γενθίου κοινοπραγίαν, ἐλπίζων εὐθαρσεστέρους
αὐτοὺς ὑπάρξειν, προσγενομένης ταύτης τῆς ῥοπῆς.
ἔπειτα δὲ τοὺς ὁμήρους παρελάμβανε, καὶ παρεδίδου 6
τοὺς ἑαυτοῦ τοῖς περὶ Ὀλυμπίωνα, ὧν ἦσαν ἐπιφανέ-
στατοι Λιμναῖος ὁ Πολεμοκράτους καὶ Βάλακρος ὁ
Πανταύχου. μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς μὲν ἐπὶ τὰ χρή- 7
ματα παρόντας εἰς Πέλλαν ἐξέπεμπεν, ὡς ἐκεῖ παρα-
ληψομένους, τοὺς δὲ πρεσβευτὰς τοὺς εἰς τὴν Ῥόδον
εἰς Θετταλονίκην πρὸς Μητρόδωρον, συντάξας ἑτοί-
μους εἶναι πρὸς τὸν πλοῦν. ἔπεισε δὲ καὶ τοὺς Ῥο-
δίους συνεμβαίνειν εἰς τὸν πόλεμον. ταῦτα δὲ διοι- 8
κήσας Ἡροφῶντα μὲν ἐξέπεμψε πρεσβευτὴν πρὸς τὸν
Εὐμένη, καὶ πρότερον ἤδη ἀπεσταλμένον, Τηλέμνα-
στον δὲ τὸν Κρῆτα πρὸς τὸν Ἀντίοχον, μὴ παρορᾶν 9
τὸν καιρὸν μηδ' ὑπολαμβάνειν πρὸς αὐτὸν μόνον
ἀνήκειν τὴν ὑπερηφανίαν καὶ τὴν βαρύτητα τῶν Ῥω-
μαίων, σαφῶς δὲ γιγνώσκειν ὡς ἐὰν μὴ καὶ νῦν αὐ- 10
τὸς συνεπιλαμβάνηται, μάλιστα μὲν διαλύων τὸν πό-
λεμον, εἰ δὲ [μή], βοηθῶν, ταχέως πεῖραν λήψεται
τῆς αὐτῆς ἑαυτῷ τύχης.

Ὅτι προτεθείσης χειροτονίας τοῖς Ῥοδίοις ἐνίκων 4
οἷς ἤρεσκε πέμπειν τοὺς πρεσβευτὰς ὑπὲρ τῶν δια-
λύσεων. καὶ τὴν μὲν Ῥοδίων ἀντιπολιτείαν τοῦτον 2
τὸν τρόπον [ὡς ἐν τῷ περὶ Δημηγορίας τέθειται] διέ-
κρινε τὸ διαβούλιον, ἐν ᾧ πλεῖον ἐφάνησαν ἰσχύον- 3
τες οἱ τὰ τοῦ Περσέως αἱρούμενοι τῶν σῴζειν σπου-
δαζόντων τὴν πατρίδα καὶ τοὺς νόμους. οἱ δὲ 4
πρυτάνεις παραχρῆμα πρεσβευτὰς κατέστησαν τοὺς
διαλύσοντας τὸν πόλεμον εἰς μὲν τὴν Ῥώμην Ἀγέπο-
λιν, Διοπῆ, Κλεόμβροτον, πρὸς δὲ τὸν στρατηγὸν καὶ

Περσέα Δάμωνα [καὶ] Νικόστρατον [καὶ] Ἀγησίλο-
5 χον, Τήλεφον. τούτῳ δ' ἑξῆς τὸ συνεχὲς ἐξειργάζοντο,
καὶ προσετίθεσαν, ποιοῦντες ἀναπολόγητον τὴν ἁμαρ-
6 τίαν. εὐθέως γὰρ εἰς τὴν Κρήτην ἔπεμπον πρεσβευ-
τὰς τοὺς ἀνανεωσομένους πρὸς πάντας Κρηταιεῖς τὰ
ὑπάρχοντα φιλάνθρωπα καὶ παρακαλέσοντας βλέπειν
τοὺς καιροὺς καὶ τὴν περίστασιν καὶ συμφρονεῖν τῷ
δήμῳ καὶ τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν αἱρεῖσθαι καὶ φίλον,
7 ὁμοίως δὲ καὶ κατ' ἰδίαν πρὸς τὰς πόλεις ὑπὲρ τῶν
αὐτῶν διαλεχθησομένους.

5 Ὅτι τῶν περὶ τὸν Παρμενίωνα καὶ Μόρκον, τῶν
παρὰ τοῦ Γενθίου, καὶ σὺν τούτοις τοῦ Μητροδώρου
παραγενομένων εἰς τὴν Ῥόδον, καὶ συναχθείσης τῆς
2 βουλῆς, παντάπασι θορυβώδης ἦν ἐκκλησία, τῶν
μὲν περὶ τὸν Δείνωνα φανερῶς ἤδη τολμώντων λέ-
γειν τὰ τοῦ Περσέως, τῶν δὲ περὶ Θεαίτητον κατα-
3 πεπληγμένων τὰ συμβαίνοντα· καὶ γὰρ ἡ τῶν λέμ-
βων παρουσία καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολωλότων
ἱππέων καὶ ἡ τοῦ Γενθίου μετάθεσις συνέτριβεν
4 αὐτούς. διὸ καὶ τὸ πέρας τῆς ἐκκλησίας ἀκόλουθον
5 ἐγενήθη τοῖς προειρημένοις· ἔδοξε γὰρ τοῖς Ῥοδίοις
ἀποκριθῆναι φιλανθρώπως ἀμφοτέροις τοῖς βασι-
λεῦσι, καὶ διασαφεῖν ὅτι δέδοκται διαλύειν αὐτοῖς
τὸν πόλεμον καὶ παρακαλεῖν κἀκείνους εὐδιαλύτους
6 ὑπάρχειν. ἐδέξαντο δὲ καὶ τοὺς πρεσβευτὰς ἐπὶ τὴν
κοινὴν ἑστίαν τοὺς παρὰ τοῦ Γενθίου μετὰ πολλῆς
φιλανθρωπίας. [Exc. de legat. p. 149—153.]

7 Ἐν τῇ εἰκοστῇ καὶ ἐνάτῃ Πολύβιος Γένθιόν φησι
τὸν τῶν Ἰλλυριῶν βασιλέα διὰ τὴν πολυποσίαν πολλὰ
ποιεῖν ἀσελγῆ κατὰ τὸν βίον, νύκτωρ τε ἀεὶ καὶ μεθ'
8 ἡμέραν μεθύοντα· ἀποκτείναντα δὲ καὶ Πλεύρατον
τὸν ἀδελφόν, γαμεῖν μέλλοντα τὴν Μενουνίου θυ-

γατέρα, αὐτὸν γῆμαι τὴν παῖδα καὶ ὠμῶς χρῆσθαι
τοῖς ἀρχομένοις. [Athen. 10, p. 440, A.]

Τῇ δυνάμει τῆς πάρμης καὶ τῶν Λιγυστικῶν 6
θυρσῶν ἀντεῖχον ἐρρωμένως οἱ Ῥωμαῖοι. [Suidas v.
πάρμη.]

Πρῶτος τῶν παρόντων ὁ Νασικᾶς ἐπικαλού- 2
μενος Σκιπίων, γαμβρὸς Ἀφρικανοῦ Σκιπίωνος, ὕστε-
ρον δὲ μέγιστον ἐν τῇ συγκλήτῳ δυνηθείς, ὑπεδέξατο
τῆς κυκλώσεως ἡγεμὼν γενέσθαι. δεύτερος δὲ Φά- 3
βιος Μάξιμος ὁ πρεσβύτατος τῶν Αἰμιλίου παίδων,
ἔτι μειράκιον ὤν, ἀνέστη προθυμούμενος. ἡσθεὶς 4
οὖν Αἰμίλιος δίδωσιν αὐτοῖς οὐχ ὅσους Πολύβιος
εἴρηκεν, ἀλλ' ὅσους αὐτὸς ὁ Νασικᾶς λαβεῖν φησι,
γεγραφὼς περὶ τῶν πράξεων τούτων ἐπιστόλιον πρός
τινα τῶν βασιλέων. — τῷ δὲ Περσεῖ, τὸν Αἰμίλιον 5
ἀτρεμοῦντα κατὰ χώραν ὁρῶντι, καὶ μὴ λογιζομένῳ
τὸ γιγνόμενον, ἀποδρὰς ἐκ τῆς ὁδοῦ Κρὴς αὐτόμολος
ἧκε μηνύων τὴν περίοδον τῶν Ῥωμαίων. ὁ δὲ συν- 6
ταραχθεὶς τὸ μὲν στρατόπεδον οὐκ ἐκίνησε, μυρίους
δὲ μισθοφόρους ξένους καὶ δισχιλίους Μακεδόνας
Μίλωνι παραδοὺς ἐξαπέστειλε, παρακελευσάμενος
ταχῦναι καὶ καταλαβεῖν τὰς ὑπερβολάς. τούτοις ὁ μὲν 7
Πολύβιός φησιν ἔτι κοιμωμένοις ἐπιπεσεῖν τοὺς Ῥω-
μαίους, ὁ δὲ Νασικᾶς ὀξὺν ἀγῶνα περὶ τοῖς ἄκροις
γενέσθαι καὶ κίνδυνον. [Plut. Aemil. Paul. c. 15, 16.]

Ὅτι τῆς σελήνης ἐκλειπούσης ἐπὶ Περσέως τοῦ 8
Μακεδόνος ἐκράτησεν ἡ φήμη παρὰ τοῖς πολλοῖς
ὅτι βασιλέως ἔκλειψιν σημαίνει. καὶ τοῦτο τοὺς μὲν 9
Ῥωμαίους εὐθαρσεστέρους ἐποίησε, τοὺς δὲ Μακεδό-
νας ἐταπείνωσε ταῖς ψυχαῖς. οὕτως ἀληθές ἐστι τὸ 10
περιφερόμενον ὅτι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. [Suidas
v. πολλὰ κενά.]

11 Λεύκιος δ' ὁ ὕπατος, οὐχ ἑορακὼς φάλαγγα τὸ
παράπαν, ἀλλὰ τότε πρῶτον ἐπὶ τοῦ Περσέως, πολ-
λάκις ἀνθωμολογεῖτο πρός τινας τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ
μετὰ ταῦτα μηδὲν ἑορακέναι φοβερώτερον καὶ δεινό-
12 τερον φάλαγγος τῆς Μακεδονικῆς, καίτοι γε πολλοὺς
οὐ μόνον τεθεαμένος, ἀλλὰ καὶ χειρισάμενος ἀγῶνας,
εἴ καί τις ἄλλος. [Suidas vv. φάλαγξ, ἀνθωμολογεῖτο.]
13 Ὁ δὲ Περσεύς, μίαν ἔχων πρόληψιν ἢ νικᾶν
ἢ θνήσκειν, τότε οὐχ ὑπέμεινε τῇ ψυχῇ, ἀλλ' ἀπε-
14 δειλία, καθάπερ οἱ προόπται τῶν ἱππέων. — ὁ δὲ
Περσεύς, προσαγόμενος τὸν χρόνον καὶ τὸν πόνον,
ἐξελύετο τῇ ψυχῇ, καθάπερ οἱ καχεκτοῦντες τῶν
15 ἀθλητῶν· ὅτε γὰρ τὸ δεινὸν ἐγγίζοι καὶ δέοι κρίνε-
16 σθαι περὶ τῶν ὅλων, οὐχ ὑπέμεινε τῇ ψυχῇ. — ὁ δὲ
τῶν Μακεδόνων βασιλεύς, ὥς φησι Πολύβιος, τῆς
μάχης ἀρχὴν λαμβανούσης, ἀποδειλιάσας, εἰς πόλιν
17 ἀφιππάσατο, σκηψάμενος Ἡρακλεῖ θύειν, δειλὰ παρὰ
δειλῶν ἱερὰ μὴ δεχομένῳ μηδ' εὐχὰς ἀθεμίτους ἐπι-
τελοῦντι. [Suidas vv. ἀπεδειλία, καχεκτοῦντες, tum
Plutarchus Aem. Paul. c. 19.]
6a **** πάλιν ἕτεροι περὶ τοῦ Συριακοῦ πολέμου·
τούτου δ' αἴτιόν ἐστιν, ὅπερ ἡμῖν εἴρηται διὰ πλειό-
νων. ὅταν γὰρ ἁπλᾶς καὶ μονοειδεῖς λαβόντες ὑπο-
θέσεις βούλωνται μὴ τοῖς πράγμασιν, ἀλλὰ τῷ πλή-
θει τῶν βίβλων ἱστοριογράφοι νομίζεσθαι καὶ τὴν
2 τοιαύτην ἐφέλκεσθαι φαντασίαν, ἀναγκαῖόν ἐστι τὰ
μὲν μικρὰ μεγάλα ποιεῖν, τὰ δὲ βραχέως εἰρημένα
διασκευάζειν καὶ λογοποιεῖν, ἔνια δὲ τῶν ἐν παρέρ-
γῳ πεπραγμένων ἔργα καὶ πράγματα κατασκευάζειν,
ἀγῶνας διατιθεμένους καὶ παρατάξεις ἐξαγγέλλοντας,
ἐν αἷς ἐνίοτε πεζοὶ μὲν ἔπεσον δέκα, ποτὲ δὲ μικρῷ
3 πλείους, ἱππεῖς δὲ τούτων ἐλάττους. πολιορκίας

μὲν γὰρ καὶ τοπογραφίας καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις
οὐκ ἂν εἴποι τις ἀξίως ἐφ' ὅσον ἐξεργάζονται διὰ τὴν
ἀπορίαν τῶν πραγμάτων. πρὸς δὲ τοὺς τὰ καθολικὰ 4
γράφοντας ἐναντίος ἐστὶν ὁ τρόπος· διόπερ οὐ χρὴ
καταγιγνώσκειν ὡς ἡμῶν ἐπισυρόντων τὰς πράξεις,
ὅταν τὰ παρ' ἐνίοις πολλοῦ τετευχότα λόγου καὶ δια-
σκευῆς ἡμεῖς ποτὲ μὲν παραλείπωμεν, ποτὲ δὲ βρα-
χέως ἐξαγγέλλωμεν, ἀλλὰ πιστεύειν ὅτι τὸν καθή-
κοντα λόγον ἑκάστοις ἀποδίδομεν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ 5
ὅταν ἐν τῇ συμπάσῃ πραγματείᾳ λόγου χάριν Φανο-
τείας καὶ Κορωνείας καὶ Ἀλε...οῦ πολιορκίαν γρά-
φωσιν, ἀναγκάζονται πάσας τὰς τῆς πολιορκίας ἐπι-
νοίας καὶ τόλμας καὶ διαθέσεις ἐκτίθεσθαι. πρὸς δὲ
τούτοις Τάραντος κατάληψιν, Κορίνθου, Σάρδεων,
Γάζης, Βάκτρων, ἐπὶ πᾶσι Καρχηδόνος πολιορκίαν
διατρίβειν καὶ προστιθέναι παρ' αὑτῶν, ἀλλ' οὐ
παντάπασιν εὐδοκεῖν ἐὰν ψιλῶς περὶ τῶν τοιούτων
αὐτὸν τὸν ἀληθῆ καὶ κύριον ἀποδιδῶμεν λόγον. ἡ δ' 6
αὐτὴ καὶ περὶ παρατάξεων ἡμῖν ἔστω καὶ δημηγο-
ριῶν ἀπόφασις, παραπλησίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων με-
ρῶν τῆς ἱστορίας· ἐν οἷς ἅπασι πολλῆς ἂν δικαίως
τυγχάνοιμεν συγγνώμης. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν λέ- 7
γεσθαι μελλόντων εἰ μὴ ἐπίπαν φανείημεν ἢ λήμ-
μασι χρώμενοι τοῖς αὐτοῖς ἢ χειρισμῷ πραγμάτων ἢ
τοῖς τῆς λέξεως σχήμασι· πρὸς δὲ τούτοις ἐάν που πα-
ραπίπτωμεν ἐν ὀνομασίαις ὀρῶν ἢ ποταμῶν ἢ τόπων
ἰδιότησι· τὸ γὰρ μέγεθος τῆς πραγματείας ἱκανόν
ἐστιν ἡμᾶς ἐν ἅπασι τούτοις παραιτεῖσθαι· πλὴν ἐάν 8
που κατὰ πρόθεσιν (καί) τινος ἕνεκεν εὑρισκώμεθα
ψευδογραφοῦντες· τοῦτο γὰρ οὐ παραιτούμεθα, κα-
θάπερ ἤδη καὶ πλεονάκις ἐν τῇ πραγματείᾳ περὶ
τούτου τοῦ μέρους διεστάλμεθα.

6b Ὁ δὲ μεταλαβὼν τὴν Ῥωμαϊκὴν διάλεκτον πα-
ρεκάλει τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ βλέποντας εἰς τὰ πα-
ρόντα, δεικνὺς ὑπὸ τὴν ὄψιν τὸν Περσέα, μήτε με-
γαλαυχεῖν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασι παρὰ τὸ δέον
μήτε βουλεύεσθαι μηδὲν ὑπερήφανον μηδ' ἀνήκε-
στον περὶ μηδενὸς μήτε καθόλου πιστεύειν μηδέποτε
2 ταῖς παρούσαις τύχαις, ἀλλ' ὅτε μάλιστά τις κατορ-
θοίη κατὰ τὸν ἴδιον βίον καὶ κατὰ τὰς κοινὰς πράξεις,
τότε μάλιστα παρεκάλει τῆς ἐναντίας τύχης ἔννοιαν
λαμβάνειν· καὶ γὰρ οὕτω μόλις ἂν ἐν ταῖς εὐκαιρί-
3 αις ἄνθρωπον μέτριον ὄντα φανῆναι. τούτῳ γὰρ
διαφέρειν ἔφη τοὺς ἀνοήτους τῶν νοῦν ἐχόντων,
διότι συμβαίνει τοὺς μὲν ἐν ταῖς ἰδίαις ἀτυχίαις
παιδεύεσθαι, τοὺς δὲ ἐν ταῖς τῶν πέλας.

6c Ὥστε πολλάκις καὶ λίαν μνημονεύειν τῆς Δη-
μητρίου τοῦ Φαληρέως φωνῆς· ἐκεῖνος γὰρ ἐν τῷ
περὶ τῆς τύχης ὑπομνήματι βουλόμενος ἐναργῶς
ὑποδεικνύναι τοῖς ἀνθρώποις τὸ ταύτης εὐμετάβο-
λον, ἐπιστὰς ἐπὶ τοὺς κατ' Ἀλέξανδρον καιρούς, ὅτε
2 κατέλυσε τὴν Περσῶν ἀρχήν, λέγει ταῦτα. Εἰ γὰρ
λάβοιτε μὴ χρόνον ἄπειρον μηδὲ γενεὰς πολλάς,
ἀλλὰ πεντήκοντα μόνον ἔτη ταυτὶ τὰ πρὸ ἡμῶν,
γνοίητ' ἂν ὡς τὸ τῆς τύχης χαλεπὸν ἐνταῦθα· πεν-
τηκοστὸν γὰρ ἔτος οἴεσθ' ἂν ἢ Πέρσας ἢ βασιλέα
τὸν Περσῶν ἢ Μακεδόνας ἢ βασιλέα τὸν Μακεδό-
νων, εἴ τις θεῶν αὐτοῖς προύλεγε τὸ μέλλον, πι-
στεῦσαί ποτ' ἂν ὡς εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν Περσῶν
μὲν οὐδ' ὄνομα λειφθήσεται τὸ παράπαν, οἳ πάσης
σχεδὸν τῆς οἰκουμένης ἐδέσποζον, Μακεδόνες δὲ πά-
3 σης κρατήσουσιν, ὧν οὐδ' ὄνομα πρότερον ἦν; ἀλλ'
ὅμως ἡ πρὸς τὸν βίον ἡμῶν ἀσύνθετος τύχη καὶ
πάντα παρὰ τὸν λογισμὸν τὸν ἡμέτερον καινοποιοῦσα

καὶ τὴν αὑτῆς δύναμιν ἐν τοῖς παραδόξοις ἐνδεικνυ-
μένη, καὶ νῦν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, δείκνυσι πᾶσιν ἀνθρώ-
ποις, Μακεδόνας εἰς τὴν Περσῶν εὐδαιμονίαν εἰσοι-
κίσασα, διότι καὶ τούτοις ταῦτα τἀγαθὰ κέχρηκεν, ἕως
ἂν ἄλλο τι βουλεύσηται περὶ αὐτῶν. ὃ νῦν γέγονε
κατὰ Περσέα. ταῦτα μὲν καὶ Δημήτριος ὡς ἂν εἰ 4
θείῳ τινὶ στόματι περὶ τοῦ μέλλοντος ἀποπεφοίβακεν·
ἐγὼ δὲ κατὰ τὴν γραφὴν ἐπιστὰς τοῖς καιροῖς καθ'
οὓς συνέβη καταλυθῆναι τὴν Μακεδόνων βασιλείαν,
οὐκ ἔκρινον ἀνεπιστάτως παραδραμεῖν, ἅτε γεγονὼς
αὐτόπτης τῆς πράξεως, ἀλλ' αὐτός τε τὸν πρέποντα
λόγον ἐπιφθέγξασθαι καὶ Δημητρίου μνησθῆναι· δο- 5
κεῖ γάρ μοι θειοτέραν ἢ κατ' ἄνθρωπον τὴν ἀπόφα-
σιν ποιήσασθαι· σχεδὸν γὰρ ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα
πρότερον ἔτεσι τἀληθὲς ἀπεφήνατο περὶ τῶν ἔπειτα
συμβησομένων.

Ὅτι Εὐμένης ὁ βασιλεὺς τῆς Περσέως καὶ Ῥω- 6[d]
μαίων μάχης συντετελεσμένης εἰς παράλογον ἐνέπεσε
διάθεσιν, ὡς οἱ πολλοί φασιν, ὡς δὲ τὰ ἀνθρώπεια
πράγματα φύσιν ἔχει γενέσθαι κατὰ τὸ πλεῖστον, εἴς
τι τῶν εἰωθότων συμβαίνειν· ἱκανὴ γὰρ ἡ τύχη τοῖς 2
παρὰ λόγον τὰ κατὰ λόγον ἐπιτρῖψαι, κἂν τινι συν-
εργήσῃ καὶ πρόσθηται τὴν αὑτῆς ῥοπήν, αὖθις οἷον
ἐκ μεταμελείας ἀντισηκοῦν καὶ λυμαίνεσθαι τὰ κα-
τορθώματα παρὰ πόδας· ὃ καὶ τότε περὶ τὸν Εὐμένη
γενέσθαι συνέπεσε· δόξας γὰρ μάλιστα τότε τὴν ἰδίαν 3
ἀρχὴν ἐν ἀσφαλεῖ βεβηκέναι καὶ πολλὴν ἐπιφέρειν
ῥᾳστώνην τὸν ἑξῆς χρόνον, ἅτε τοῦ Περσέως καὶ κα-
θόλου τῆς ἐν Μακεδονίᾳ βασιλείας ἄρδην ἀνῃρημέ-
νης, τότε μεγίστοις ἐνεκύρησε κινδύνοις τῶν κατὰ
τὴν Ἀσίαν Γαλατῶν ἀνυπονοήτως ἐπαναστάντων τοῖς
καιροῖς. [Exc. Vat. p. 431—436 M. 75—77 H.]

7 Ὅτι κατὰ τὸν καιρόν, ἐν ᾧ Περσεὺς ἡττηθεὶς ἀπε-
δίδρασκεν, ἔδοξε τῇ συγκλήτῳ τοὺς παρὰ τῶν Ῥο-
δίων πρεσβευτὰς παραγεγονότας ὑπὲρ τοῦ διαλύειν
2 τὸν πρὸς Περσέα πόλεμον προσκαλέσασθαι, τῆς τύ-
χης ὥσπερ ἐπίτηδες ἀναβιβαζούσης ἐπὶ σκηνὴν τὴν
τῶν Ῥοδίων ἄγνοιαν, εἰ χρὴ Ῥοδίων λέγειν, ἀλλὰ μὴ
τῶν ἐπιπολασάντων ἀνθρώπων τότε κατὰ τὴν Ῥόδον.
3 οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀγέπολιν εἰσπορευθέντες ἐλθεῖν μὲν
ἔφασαν διαλύσοντες τὸν πόλεμον· τὸν γὰρ δῆμον
τῶν Ῥοδίων, ἑλκομένου τοῦ πολέμου καὶ πλείω χρό-
νον, θεωροῦντα διότι πᾶσι μὲν τοῖς Ἕλλησιν ἀλυσι-
τελής, καὶ αὐτοῖς δὲ Ῥωμαίοις διὰ τὸ μέγεθος τῶν
4 δαπανημάτων, ἐλθεῖν ἐπὶ ταύτην τὴν γνώμην· νῦν
δὲ λελυμένου τοῦ πολέμου κατὰ τὴν τῶν Ῥοδίων
βούλησιν συγχαίρειν αὐτοῖς. ταῦτα μὲν οἱ περὶ τὸν
5 Ἀγέπολιν εἰπόντες βραχέως ἐπανῆλθον. ἡ δὲ σύγ-
κλητος, χρωμένη τῷ καιρῷ, καὶ βουλομένη παρα-
δειγματίσαι τοὺς Ῥοδίους, ἀπόκρισιν ἐξέβαλεν, ἧς ἦν
6 τὰ συνέχοντα ταῦτα, διότι τὴν πρεσβείαν ταύτην
οὔτε τῶν Ἑλλήνων ἕνεκεν ὑπολαμβάνουσιν ἐσταλκέ-
7 ναι τοὺς Ῥοδίους οὔθ' ἑαυτῶν, ἀλλὰ Περσέως. εἰ
μὲν γὰρ τῶν Ἑλλήνων χάριν ἐπρέσβευον, ἐκεῖνον οἰ-
κειότερον εἶναι τὸν καιρόν, ὅτε ὁ Περσεὺς τὴν τῶν
Ἑλλήνων χώραν ἐπόρθει καὶ τὰς πόλεις, στρατοπε-
δεύων μὲν ἐν Θετταλίᾳ, σχεδὸν ἐπὶ δύ' ἐνιαυτούς...
8 τὸ δὲ παρέντας ἐκεῖνον τὸν καιρὸν νῦν παρεῖναι
σπουδάζοντας διαλύειν τὸν πόλεμον, ὅτε παρεμβε-
βληκότων τῶν ἡμετέρων στρατοπέδων εἰς Μακεδο-
νίαν συγκεκλειμένος ὁ Περσεὺς ὀλίγας παντάπασιν
9 ἐλπίδας εἶχε τῆς σωτηρίας, προφανὲς εἶναι τοῖς ὀρ-
θῶς σκοπουμένοις διότι τὰς πρεσβείας ἐξέπεμψαν οὐ
διαλύειν ἐθέλοντες τὸν πόλεμον, ἀλλ' ἐξελέσθαι τὸν

Περσέα καὶ σῶσαι, καθ' ὅσον εἰσὶ δυνατοί. δι' ἃς 10
αἰτίας οὔτ' εὐεργετεῖν οὔτε φιλανθρώπως αὐτοῖς
ἀποκρίνεσθαι κατὰ τὸ παρὸν ὀφείλειν ἔφασαν. ταῦτα 11
μὲν ἡ σύγκλητος ἐχρημάτισε τοῖς παρὰ τῶν Ῥοδίων
πρεσβευταῖς. [Exc. de legat. p. 153—154.]

Ἐπιλαθόμενος δὲ τῶν γεγραμμένων ὑπ' αὐτοῦ 7a
Ἀντίοχος καὶ τῶν εἰρημένων ἐξήρτυε πόλεμον κατὰ
Πτολεμαίου, ὥστε καὶ λίαν ἀληθὲς φαίνεσθαι τὸ ῥη-
θὲν ὑπὸ Σιμωνίδου, Χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι. ἔχειν 2
μὲν γὰρ ὁρμὰς ἐπὶ τὰ καλὰ καὶ μέχρι τινὸς ἀντιποιή-
σασθαι τούτων εὐμαρές, ὁμαλίσαι δὲ καὶ κατὰ πᾶσαν
περίστασιν ἐπίμονον γενέσθαι τῇ γνώμῃ, μηδὲν τοῦ
καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου προυργιαίτερον τιθέμενον,
δυσχερές. [Exc. Vat. p. 436 M. 77 H.]

Ὅτι κατὰ τὴν Πελοπόννησον ἔτι κατὰ χειμῶνα 8
πρεσβείας παραγενομένης παρὰ τῶν βασιλέων ἀμφο-
τέρων, Πτολεμαίου καὶ Πτολεμαίου, περὶ βοηθείας,
ἐγενήθη διαβούλια καὶ πλείω, πολλὴν ἔχοντα φιλο-
τιμίαν. τοῖς μὲν γὰρ περὶ τὸν Καλλικράτην καὶ 2
Διοφάνην, καὶ σὺν τούτοις Ὑπέρβατον, οὐκ ἤρεσκε
διδόναι βοήθειαν, τοῖς δὲ περὶ τὸν Ἄρχωνα καὶ 3
Λυκόρταν καὶ Πολύβιον ἤρεσκε τὸ διδόναι τοῖς βα-
σιλεῦσι κατὰ τὴν ὑπάρχουσαν συμμαχίαν. ἤδη γὰρ 4
συνέβαινε τότε τὸν νεώτερον Πτολεμαῖον ὑπὸ τῶν
ὄχλων ἀναδεδεῖχθαι βασιλέα διὰ τὴν περίστασιν, τὸν
δὲ πρεσβύτερον ἐκ τῆς Μέμφεως καταπεπορεῦσθαι
καὶ συμβασιλεύειν τἀδελφῷ. καὶ δεόμενοι παντοδα- 5
πῆς ἐπικουρίας, ἐξαπέστειλαν πρεσβευτὰς Εὐμένη καὶ
Διονυσόδωρον πρὸς τοὺς Ἀχαιούς, αἰτοῦντες πεζοὺς
μὲν χιλίους, ἱππεῖς δὲ διακοσίους, ἡγεμόνα δὲ τῆς
ὅλης συμμαχίας Λυκόρταν, τῶν δ' ἱππέων Πολύβιον.
πρὸς δὲ Θεοδωρίδαν τὸν Σικυώνιον διεπέμψαντο, 6

παρακαλοῦντες αὐτὸν συστήσασθαι ξενολόγιον χιλίων
7 ἀνδρῶν. συνέβαινε δὲ τοὺς μὲν βασιλεῖς τὴν ἐπὶ
πλεῖον σύστασιν ἔχειν πρὸς τοὺς εἰρημένους ἄνδρας
8 ἐκ τῶν πράξεων ὧν εἰρήκαμεν. τῶν δὲ πρεσβευτῶν
παραγενομένων, τῆς συνόδου τῶν Ἀχαιῶν οὔσης ἐν
Κορίνθῳ, καὶ τά τε φιλάνθρωπα πρὸς τὴν βασιλείαν
ἀνανεωσαμένων, ὄντα μεγάλα, καὶ τὴν περίστασιν
τῶν βασιλέων ὑπὸ τὴν ὄψιν ἀγόντων καὶ δεομένων
9 σφίσι βοηθεῖν, τὸ μὲν πλῆθος τῶν Ἀχαιῶν ἕτοιμον
ἦν οὐ μέρει τινί, πανδημεὶ δὲ συγκινδυνεύειν, εἰ
δέοι, τοῖς βασιλεῦσιν· ἀμφότεροι γὰρ εἶχον τό τε
10 διάδημα καὶ τὴν ἐξουσίαν. οἱ δὲ περὶ τὸν Καλλικρά-
την ἀντέλεγον, φάσκοντες δεῖν καθόλου μὲν μὴ πραγ-
ματοκοπεῖν, ἐν δὲ τοῖς παροῦσι καιροῖς μηδ' ὅλως,
ἀλλ' ἀπερισπάστους ὑπάρχοντας Ῥωμαίοις παρέχε-
11 σθαι χρείας. μάλιστα γὰρ ἦν τότε προσδόκιμος ὁ
περὶ τῶν ὅλων κίνδυνος, ἅτε τοῦ Κοΐντου τοῦ Φι-
λίππου τὴν παραχειμασίαν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ ποιου-
9 μένου. τῶν δὲ πολλῶν εἰς ἀπορίαν ἐμπιπτόντων μὴ
δόξωσι Ῥωμαίων ἀστοχεῖν, μεταλαβόντες τοὺς λόγους
2 οἱ περὶ τὸν Λυκόρταν καὶ Πολύβιον ἐδίδασκον ἄλλα
τε πλείω προφερόμενοι καὶ διότι τῷ πρότερον ἔτει
ψηφισαμένων τῶν Ἀχαιῶν πανδημεὶ συστρατεύειν
τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ πεμψάντων πρεσβευτὴν τὸν Πο-
λύβιον, ὁ Κόιντος ἀποδεξάμενος τὴν προθυμίαν ἀπεί-
πατο μὴ χρείαν ἔχειν τῆς βοηθείας, ἐπεὶ κεκράτηκε
3 τῆς εἰς Μακεδονίαν εἰσβολῆς. ἐξ ὧν ἀπεδείκνυσαν
σκῆψιν οὖσαν τὴν Ῥωμαίων χρείαν πρὸς τὸ διαλῦσαι
4 τὸ βοηθεῖν. διὸ παρεκάλουν τοὺς Ἀχαιοὺς ὑποδει-
κνύντες τὸ μέγεθος τῆς περιστάσεως, ἐν ᾗ συνέβαινε
τότε τὴν βασιλείαν ὑπάρχειν, μὴ παριδεῖν τὸν και-
ρόν, ἀλλὰ μνημονεύοντας τῶν ὁμολογιῶν καὶ τῶν εὐ-

ἐργεσιῶν, μάλιστα δὲ τῶν ὅρκων, ἐμπεδοῦν τὰς συν-
θήκας. τῶν δὲ πολλῶν ἐπιφερομένων πάλιν βοηθεῖν, 5
τότε μὲν οἱ περὶ τὸν Καλλικράτην ἐξέβαλον τὸ δια-
βούλιον, διασείσαντες τοὺς ἄρχοντας, ὡς οὐκ οὔσης
ἐξουσίας κατὰ τοὺς νόμους ἐν ἀγορᾷ βουλεύεσθαι
περὶ βοηθείας. μετὰ δέ τινα χρόνον συγκλήτου συν- 6
αχθείσης εἰς τὴν τῶν Σικυωνίων πόλιν, ἐν ᾗ συν-
έβαινε μὴ μόνον συμπορεύεσθαι τὴν βουλήν, ἀλλὰ πάν-
τας τοὺς ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν, καὶ λόγων γιγνομένων
πλειόνων καὶ μάλιστα τοῦ Πολυβίου διοριζομένου 7
πρῶτον μὲν περὶ τοῦ χρείαν μὴ ἔχειν τοὺς Ῥωμαίους τῆς
βοηθείας, καὶ δοκοῦντος οὐκ εἰκῇ ταῦτα λέγειν, διὰ
τὸ γεγονέναι τὴν παρελθοῦσαν θερείαν ἐν τῇ Μακε-
δονίᾳ παρὰ τῷ Φιλίππῳ, δεύτερον δὲ φάσκοντος, ἐὰν 8
καὶ δέωνται Ῥωμαῖοι τῆς συμμαχίας, οὐ διὰ τοὺς
διακοσίους ἱππεῖς καὶ χιλίους πεζοὺς τοὺς ἀποσταλη-
σομένους εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἀδυνατήσειν τοὺς Ἀχαι-
οὺς βοηθεῖν Ῥωμαίοις· καλῶς γὰρ ποιοῦντας αὐτοὺς
καὶ τρεῖς ἄγειν καὶ τέτταρας μυριάδας ἀνδρῶν μαχί-
μων, εὐδοκοῦντες τοῖς λεγομένοις ἔρρεπον οἱ πολλοὶ 9
πρὸς τὸ πέμπειν τὴν συμμαχίαν. τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν 10
ἡμερῶν, ἐν ᾗ κατὰ τοὺς νόμους ἔδει τὰ ψηφίσματα
προσφέρειν τοὺς βουλομένους, οἱ μὲν περὶ τὸν Λυ-
κόρταν προσήνεγκαν διότι δεῖ πέμπειν τὴν βοήθειαν,
οἱ δὲ περὶ τὸν Καλλικράτην διότι δεῖ πρεσβευτὰς
ἐξαποστέλλειν τοὺς διαλύσοντας τοὺς βασιλεῖς πρὸς
τὸν Ἀντίοχον. πάλιν δὲ τῶν διαβουλίων προτεθέν- 11
των ἀγὼν ἐγίγνετο νεανικός· πολύ γε μὴν ὑπερεῖχον
οἱ περὶ τὸν Λυκόρταν. αἵ τε γὰρ βασιλεῖαι συγκρι- 12
νόμεναι μεγάλην εἶχον διαφοράν· ὑπὸ μὲν γὰρ τῆς 13
Ἀντιόχου σπάνιον ἦν εὑρεῖν οἰκεῖόν τι γεγονὸς κα-
θόλου πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἔν γε τοῖς ἀνώτερον χρό-

νοις· καὶ γὰρ ἡ τοῦ τότε βασιλεύοντος μεγαλοψυχία
14 δῆλος ἐγένετο τοῖς Ἕλλησιν· ὑπὸ δὲ τῆς Πτολεμαίου
τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τοῖς Ἀχαιοῖς ἐγεγόνει φιλάν-
θρωπα κατὰ τοὺς ἀνώτερον χρόνους ὥστ' ἂν μηδενὶ
15 πλεῖον ἀξίως. ἃ διατιθέμενος ὁ Λυκόρτας μεγάλην
ἐποιεῖτο φαντασίαν, ἅτε τῆς παραθέσεως ὁλοσχερῆ
16 τὴν διαφορὰν ἐχούσης. καθ' ὅσον γὰρ οὐκ ἐξαριθ-
μήσασθαι ῥᾴδιον ἦν τὰς τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βασι-
λέων εὐεργεσίας, κατὰ τοσοῦτον ἁπλῶς οὐδὲν ἦν εὑ-
ρεῖν φιλάνθρωπον ἐκ τῆς Ἀντιόχου βασιλείας ἀπην-
τημένον εἰς πραγμάτων λόγον τοῖς Ἀχαιοῖς.

10 Ὅτι ἕως μέν τινος οἱ περὶ τὸν Ἀνδρωνίδαν καὶ
Καλλικράτην ἐχρῶντο τοῖς ὑπὲρ τῆς διαλύσεως λό-
γοις, οὐδενὸς δὲ προσέχοντος αὐτοῖς ἐπεισήγαγον
2 μηχανήν. παρῆν γὰρ ἐκ πορείας εἰς τὸ θέατρον
γραμματοφόρος φέρων ἐπιστολὴν παρὰ Κοΐντου
Μαρκίου, δι' ἧς παρεκάλει τοὺς Ἀχαιοὺς ἀκολου-
θοῦντας τῇ Ῥωμαίων προαιρέσει πειρᾶσθαι διαλύειν
3 τοὺς βασιλεῖς· συνέβαινε γὰρ καὶ τὴν σύγκλητον
ἀπεσταλκέναι πρεσβευτὰς τοὺς περὶ Νεμέσιον δια-
4 λύσοντας τοὺς βασιλεῖς. ἦν δὲ τοῦτο κατὰ τῆς ὑπο-
θέσεως· οἱ γὰρ περὶ τὸν Τίτον, ἀδυνατήσαντες δια-
λύειν ἀνεκεχωρήκεσαν εἰς τὴν Ῥώμην ἄπρακτοι
5 τελέως. ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Πολύβιον, οὐ βουλόμενοι
διὰ τὸν Μάρκιον πρὸς τὴν ἐπιστολὴν ἀντιλέγειν,
ἀνεχώρησαν ἐκ τῶν πραγμάτων. καὶ τὰ μὲν κατὰ
6 τὴν βοήθειαν οὕτω διέπεσε τοῖς βασιλεῦσι. τοῖς δ'
Ἀχαιοῖς ἔδοξε πρεσβευτὰς ἀποστέλλειν τοὺς διαλύ-
σοντας· καὶ κατεστάθησαν Ἄρχων Αἰγειράτης, Ἀρ-
7 κεσίλαος, Ἀρίστων Μεγαλοπολῖται. οἱ δὲ παρὰ τοῦ
Πτολεμαίου πρεσβευταί, διαψευσθέντες τῆς συμ-
μαχίας, ἀνέδωκαν τοῖς ἄρχουσιν, ἑτοίμους ἔχοντες,

ἐπιστολὰς παρὰ τῶν βασιλέων, δι' ὧν ἠξίουν τοὺς
Ἀχαιοὺς ἐκπέμπειν Λυκόρταν καὶ Πολύβιον ἐπὶ τὸν
ἐνεστῶτα πόλεμον.

Ὅτι τοῦ Ἀντιόχου πρὸς Πτολεμαῖον ἕνεκεν τοῦ 11
Πηλούσιον κατασχεῖν ἀφικομένου, ὁ Ποπίλιος ὁ τῶν 2
Ῥωμαίων στρατηγός, τοῦ βασιλέως πόρρωθεν ἀσπα-
ζομένου διὰ τῆς φωνῆς καὶ τὴν δεξιὰν προτείνον-
τος, πρόχειρον ἔχων τὸ δελτάριον, ἐν ᾧ τὸ τῆς συγ-
κλήτου δόγμα κατεγέγραπτο, προύτεινεν αὐτῷ καὶ
τοῦτ' ἐκέλευσε πρῶτον ἀναγνῶναι τὸν Ἀντίοχον, ὡς 3
μὲν ἐμοὶ δοκεῖ, πρότερον ἀπαξιώσας τὸ τῆς φιλίας σύν-
θημα ποιεῖν πρὶν ἢ τὴν προαίρεσιν ἐπιγνῶναι τοῦ
δεξιουμένου πότερα φίλιος ἢ πολέμιός ἐστιν. ἐπεὶ δ' 4
ὁ βασιλεὺς ἀναγνοὺς ἔφη βούλεσθαι μεταδοῦναι τοῖς
φίλοις ὑπὲρ τῶν προσπεπτωκότων, ἀκούσας ὁ Πο-
πίλιος ἐποίησε πρᾶγμα βαρὺ μὲν δοκοῦν εἶναι καὶ
τελέως ὑπερήφανον· ἔχων γὰρ πρὸ χειρῶν ἀμπελί- 5
νην βακτηρίαν, περιέγραφε τῷ κλήματι τὸν Ἀντίοχον,
ἐν τούτῳ τε τῷ γύρῳ τὴν ἀπόφασιν ἐκέλευσε δοῦναι
περὶ τῶν γεγραμμένων· ὁ δὲ βασιλεὺς ξενισθεὶς τὸ 6
γιγνόμενον καὶ τὴν ὑπεροχήν, βραχὺν χρόνον ἐπαπο-
ρήσας ἔφη ποιήσειν πᾶν τὸ παρακαλούμενον ὑπὸ Ῥω-
μαίων. οἱ δὲ περὶ τὸν Ποπίλιον τότε τὴν δεξιὰν
αὐτοῦ λαμβάνοντες ἅμα πάντες ἠσπάζοντο φιλοφρό-
νως. ἦν δὲ τὰ γεγραμμένα λύειν ἐξ αὐτῆς τὸν πρὸς 7
Πτολεμαῖον πόλεμον. διὸ καὶ δοθεισῶν αὐτῷ τα- 8
κτῶν ἡμερῶν, οὗτος μὲν ἀπῆγε τὰς δυνάμεις εἰς
τὴν Συρίαν, βαρυνόμενος μὲν καὶ στένων, εἴκων δὲ
τοῖς καιροῖς κατὰ τὸ παρόν· οἱ δὲ περὶ τὸν Ποπίλιον 9
καταστησάμενοι τὰ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ πα-
ρακαλέσαντες τοὺς βασιλεῖς ὁμονοεῖν, ἅμα δὲ προσ-
τάξαντες αὐτοῖς Πολυάρατον ἀναπέμπειν εἰς Ῥώμην,

ἀνέπλευσαν ἐπὶ τῆς Κύπρου, βουλόμενοι καὶ τὰς ἐκεῖ ὑπαρχούσας δυνάμεις ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς νήσου
10 *κατὰ σπουδήν. ἀφικόμενοι δέ, καὶ καταλαβόντες ἡττημένους μάχῃ τοὺς τοῦ Πτολεμαίου στρατηγοὺς καὶ καθόλου κακῶς φερόμενα τὰ κατὰ τὴν Κύπρον, ταχέως ἀνέστησαν τὸ στρατόπεδον ἐκ τῆς χώρας, καὶ παρήδρευσαν, ἕως ἀπέπλευσαν αἱ δυνάμεις ἐπὶ Συ-*
11 *ρίας. καὶ Ῥωμαῖοι μὲν ὅσον οὔπω καταπεπονημένην τὴν Πτολεμαίου βασιλείαν τούτῳ τῷ τρόπῳ διέσω-*
12 *σαν, τῆς τύχης οὕτω βραβευούσης τὰ κατὰ τὸν Περσέα πράγματα καὶ τοὺς Μακεδόνας ὥστε καὶ πρὸς τὸν ἔσχατον καιρὸν ἐλθόντα τὰ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὴν ὅλην Αἴγυπτον παρὰ τοῦτο πάλιν ὀρθωθῆναι, παρὰ τὸ φθάσαι κριθέντα τὰ κατὰ τὸν Περσέα*
13 *πράγματα· μὴ γὰρ γενομένου τούτου καὶ πιστευθέντος οὐκ ἄν μοι δοκεῖ πειθαρχῆσαι τοῖς ἐπιταττομένοις Ἀντίοχον.* [Exc. de legat. p. 154—160.]

12 *Ὅτι πολλὰ τῶν ἐπινοημάτων κατὰ μὲν τὸν λόγον φαίνεται πιθανὰ καὶ δυνατά, παραγενόμενα δὲ εἰς τὴν χρείαν, καθάπερ τὰ κίβδηλα τῶν νομισμάτων εἰς τὸ πῦρ, οὐκέτι ποιεῖ τὸ ἀκολουθοῦν ταῖς πρώταις ἐπινοίαις.* [Exc. Vat. p. 433 M. 76 H.]

FRAGMENTA LIBRI XXX.

Ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἦλθε παρὰ τοῦ βα- 1
σιλέως Εὐμένους ἀδελφὸς Ἄτταλος, ἔχων μὲν πρό- 2
φασιν, εἰ καὶ μὴ τὸ κατὰ τοὺς Γαλάτας ἐγεγόνει
σύμπτωμα περὶ τὴν βασιλείαν, ὅμως ἐλθεῖν εἰς τὴν
Ῥώμην ἕνεκεν τοῦ συγχαρῆναι τῇ συγκλήτῳ καὶ τυ-
χεῖν τινος ἐπισημασίας διὰ τὸ συμπεπολεμηκέναι καὶ
πάντων εὐμενῶς σφίσι μετεσχηκέναι τῶν κινδύνων·
τότε δὲ καὶ διὰ τὴν Γαλατικὴν περίστασιν ἠναγκα- 3
σμένος ἧκεν εἰς τὴν Ῥώμην. πάντων δὲ φιλοφρόνως 4
αὐτὸν ἀποδεχομένων διά τε τὴν ἐν τῇ στρατείᾳ γε-
γενημένην συνήθειαν καὶ διὰ τὸ δοκεῖν εὔνουν αὐ-
τοῖς ὑπάρχειν, καὶ γιγνομένης τῆς ἀπαντήσεως ὑπὲρ
τὴν προσδοκίαν, μετέωρος ἐγενήθη ταῖς ἐλπίσιν, οὐκ
εἰδὼς τὴν ἀληθινὴν αἰτίαν τῆς ἀποδοχῆς. διὸ καὶ 5
παρ' ὀλίγον ἦλθε τοῦ λυμήνασθαι τὰ σφέτερα πράγ-
ματα καὶ τὴν ὅλην βασιλείαν. τῶν γὰρ πλείστων 6
Ῥωμαίων ἀπηλλοτριωμένων τῆς τοῦ βασιλέως Εὐμέ-
νους εὐνοίας, καὶ πεπεισμένων αὐτὸν πλάγιον ἐν τῷ
πολέμῳ γεγονέναι, λαλοῦντα τῷ Περσεῖ καὶ τοῖς και-
ροῖς ἐφεδρεύοντα τοῖς κατ' αὐτῶν, ἔνιοι τῶν ἐπιφα- 7
νῶν ἀνδρῶν λαμβάνοντες εἰς τὰς χεῖρας τὸν Ἄττα-
λον παρεκάλουν τὴν μὲν ὑπὲρ τἀδελφοῦ πρεσβείαν
ἀποθέσθαι, περὶ δὲ αὐτοῦ ποιεῖσθαι τοὺς λόγους·

8 βούλεσθαι γὰρ αὐτῷ τὴν σύγκλητον συγκατασκευά-
ζειν ἰδίαν ἀρχὴν καὶ δυναστείαν διὰ τὴν ἀλλοτριό-
9 τητα τὴν πρὸς τὸν ἀδελφόν. ἐφ' οἷς συνέβαινε τὸν
Ἄτταλον ἐπὶ πολὺ μετεωρίζεσθαι καὶ συγκατανεύειν
ἐν ταῖς κατ' ἰδίαν ὁμιλίαις τοῖς εἰς τοῦτο τὸ μέρος
10 αὐτὸν παρορμῶσι. τέλος δὲ πρὸς ἐνίους τῶν ἀξιολό-
γων ἀνδρῶν συνέθετο καὶ παρελθὼν εἰς τὴν σύγ-
κλητον ποιήσεσθαι τοὺς περὶ τούτων λόγους.

2 Τοιαύτης δ' οὔσης τῆς διαθέσεως περὶ τὸν Ἄτ-
ταλον, ὀττευσάμενος ὁ βασιλεὺς τὸ μέλλον ἐπιπέμπει
Στρατίον τὸν ἰατρὸν εἰς τὴν Ῥώμην, ὃς μεγίστην
2 παρ' αὐτῷ πίστιν εἶχε, τὰ μὲν ὑποδείξας, τὰ δὲ ἐν-
τειλάμενος πᾶσαν εἰσενέγκασθαι μηχανὴν πρὸς τὸ μὴ
κατακολουθῆσαι τὸν Ἄτταλον τοῖς βουλομένοις λυμή-
3 νασθαι τὴν βασιλείαν αὐτῶν. ὁ δὲ παραγενόμενος
εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ λαβὼν εἰς τὰς χεῖρας τὸν Ἄττα-
λον, πολλοὺς μὲν καὶ ποικίλους διέθετο λόγους· καὶ
4 ἦν ὁ ἄνθρωπος ἔχων τι νουνεχὲς καὶ πειστικόν· μό-
λις δὲ καθίκετο τῆς προθέσεως καὶ μετεκάλεσε τὸν
Ἄτταλον ἀπὸ τῆς ἀλόγου φορᾶς, θεὶς ὑπὸ τὴν ὄψιν
ὅτι κατὰ μὲν τὸ παρὸν συμβασιλεύει τἀδελφῷ, τούτῳ
διαφέρων ἐκείνου τῷ μὴ διάδημα περιτίθεσθαι μηδὲ
χρηματίζειν βασιλεύς, τὴν δὲ λοιπὴν ἴσην καὶ τὴν
5 αὐτὴν ἔχων ἐξουσίαν, εἰς δὲ τὸ μέλλον ὁμολογουμέ-
νως καταλείπεται διάδοχος τῆς ἀρχῆς, οὐ μακρὰν
ταύτης τῆς ἐλπίδος ὑπαρχούσης, ἅτε τοῦ βασιλέως
διὰ μὲν τὴν σωματικὴν ἀσθένειαν ἀεὶ προσδοκῶντος
τὴν ἐκ τοῦ βίου μετάστασιν, διὰ δὲ τὴν ἀπαιδίαν
οὐδ' εἰ βουληθείη δυναμένου τὴν ἀρχὴν ἄλλῳ κατα-
6 λιπεῖν· οὐδέπω γὰρ ἀναδεδειγμένος ἐτύγχανε κατὰ
φύσιν υἱὸς ὢν αὐτῷ ὁ μετὰ ταῦτα διαδεξάμενος τὴν
7 ἀρχήν. τὸ δὲ συνέχον θαυμάζειν ἔφη πόσα βλάπτει

τοὺς ἐνεστῶτας καιρούς. μεγάλην γὰρ δεῖν εἰδέναι 8
πᾶσι τοῖς θεοῖς χάριν, εἰ συμπνεύσαντες καὶ μιᾷ
γνώμῃ χρώμενοι δύναιντο τὸν ἀπὸ Γαλατῶν φόβον
ἀπώσασθαι καὶ τὸν ἀπὸ τούτων ἐφεστῶτα κίνδυνον.
εἰ δὲ νῦν εἰς στάσιν καὶ διαφορὰν ἥξει πρὸς τὸν 9
ἀδελφόν, πρόδηλον εἶναι διότι καταστρέψει τὴν βα-
σιλείαν καὶ στερήσει μὲν αὑτὸν καὶ τῆς παρούσης
ἐξουσίας καὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδος, στερήσει δὲ
καὶ τοὺς ἀδελφοὺς τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς ἐν αὐτῇ δυνα-
στείας. ταῦτα δὲ καὶ τούτοις ἕτερα παραπλήσια δια- 10
τιθέμενος ὁ Στρατίος ἔπεισε τὸν Ἄτταλον μένειν ἐπὶ
τῶν ὑποκειμένων.

Διόπερ εἰσελθὼν εἰς τὴν σύγκλητον ὁ προειρη- 3
μένος συνεχάρη μὲν ἐπὶ τοῖς γεγονόσι, καὶ περὶ τῆς
καθ' αὑτὸν εὐνοίας καὶ προθυμίας, ἣν παρέσχετο
κατὰ τὸν πρὸς Περσέα πόλεμον, ἀπελογίσατο· παρα- 2
πλησίως δὲ καὶ περὶ τοῦ πέμψαι πρεσβευτὰς τοὺς πα-
ρακαθέξοντας τὴν τῶν Γαλατῶν ἀπόνοιαν καὶ πάλιν
εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς αὐτοὺς ἀποκαταστήσοντας διάθεσιν
παρεκάλεσε διὰ πλειόνων. ἐποιήσατο δὲ λόγους καὶ 3
περὶ τῆς Αἰνίων καὶ τῆς Μαρωνειτῶν πόλεως, ἀξιῶν
αὑτῷ δοθῆναι ταύτας ἐν δωρεᾷ. τὸν δὲ κατὰ τοῦ 4
βασιλέως λόγον καὶ τὸν περὶ τοῦ μερισμοῦ τῆς ἀρ-
χῆς εἰς τέλος παρεσιώπησεν. ἡ δὲ σύγκλητος, ὑπο- 5
λαμβάνουσα πάλιν αὐτὸν ἰδίᾳ περὶ τούτων εἰσπορεύ-
σεσθαι, τούς τε πρεσβευτὰς συμπέμψειν ὑπέσχετο
καὶ τοῖς εἰθισμένοις δώροις ἐτίμησεν αὐτὸν μεγαλο-
μερῶς· ἐπηγγείλατο δὲ καὶ τὰς προειρημένας πόλεις
δώσειν. ἐπεὶ δὲ παραυτὰ τυχὼν τῶν φιλανθρώπων 6
ὥρμησεν ἐκ τῆς Ῥώμης οὐδὲν ποιήσας τῶν προσδο-
κωμένων, διαψευσθεῖσα τῶν ἐλπίδων ἡ σύγκλητος
ἄλλο μὲν οὐδὲν εἶχε ποιεῖν, ἔτι δὲ κατὰ τὴν Ἰταλίαν 7

ὄντος αὐτοῦ τὴν μὲν Αἶνον καὶ τὴν Μαρώνειαν
ἠλευθέρωσεν, ἀθετήσασα τὴν ἐπαγγελίαν, τοὺς δὲ
περὶ τὸν Πόπλιον Λικίνιον ἔπεμψε πρεσβευτὰς πρὸς
8 τοὺς Γαλάτας. οἷς ποίας μὲν ἔδωκεν ἐντολὰς εἰπεῖν
οὐ ῥᾴδιον, στοχάζεσθαι δὲ ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμ-
9 βάντων οὐ δυσχερές. τοῦτο δ' ἔσται δῆλον ἐκ τῶν
πράξεων αὐτῶν.
4 Ἧκον δὲ καὶ παρὰ Ῥοδίων πρέσβεις πρῶτον μὲν
οἱ περὶ Φιλοκράτην, μετὰ δὲ τούτους οἱ περὶ Φιλό-
2 φρονα καὶ Ἀστυμήδην. οἱ γὰρ Ῥόδιοι κομισάμενοι
τὴν ἀπόκρισιν, ἣν οἱ περὶ τὸν Ἀγέπολιν ἔλαβον εὐ-
θέως μετὰ τὴν παράταξιν, καὶ θεωροῦντες ἐκ ταύτης
τὴν πρὸς αὐτοὺς ὀργὴν καὶ τὴν ἀνάτασιν τῆς συγ-
κλήτου, παραυτίκα τὰς προειρημένας πρεσβείας ἐξέ-
3 πεμψαν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀστυμήδην καὶ Φιλόφρονα,
κατανοοῦντες ἐκ τῶν ἐντεύξεων καὶ κοινῇ καὶ κατ'
ἰδίαν τὴν ὑφόρασιν καὶ τὴν ἀλλοτριότητα τῶν ἀν-
θρώπων τὴν πρὸς αὐτούς, εἰς ἀθυμίαν ὁλοσχερῆ καὶ
4 δυσχρηστίαν ἐνέπιπτον. ὡς δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν
τις ἀναβὰς ἐπὶ τοὺς ἐμβόλους παρεκάλει τοὺς ὄχλους
5 ἐπὶ τὸν κατὰ Ῥοδίων πόλεμον, τότε δὲ παντάπασιν
ἔξω τοῦ φρονεῖν γενόμενοι διὰ τὸν περὶ τῆς πατρί-
δος κίνδυνον εἰς τοιαύτην ἦλθον διάθεσιν ὥστε καὶ
φαιὰ λαβεῖν ἱμάτια καὶ κατὰ τὰς ἐντεύξεις μηκέτι
παρακαλεῖν μηδ' ἀξιοῦν τοὺς φίλους, ἀλλὰ δεῖσθαι
μετὰ δακρύων μηδὲν ἀνήκεστον βουλεύσασθαι περὶ
6 αὐτῶν. μετὰ δέ τινας ἡμέρας εἰσαγαγόντος αὐτοὺς
Ἀντωνίου τοῦ δημάρχου, καὶ τὸν στρατηγὸν τὸν πα-
ρακαλοῦντα πρὸς τὸν πόλεμον κατασπάσαντος ἀπὸ
τῶν ἐμβόλων, ἐποιεῖτο τοὺς λόγους πρῶτον μὲν Φι-
7 λόφρων, μετὰ δὲ τοῦτον Ἀστυμήδης. ὅτε δὴ κατὰ
τὴν παροιμίαν τὸ κύκνειον ἐξᾴσαντες ἔλαβον ἀπο-

κρίσεις τοιαύτας, δι᾽ ὧν τοῦ μὲν ὁλοσχεροῦς φόβου
τοῦ κατὰ τὸν πόλεμον ἐδόκουν παραλελύσθαι, περὶ 8
δὲ τῶν κατὰ μέρος ἐγκλημάτων αὐτοῖς ἡ σύγκλητος
πικρῶς καὶ βαρέως ὠνείδισεν. ἦν δ᾽ ὁ νοῦς τῆς ἀπο- 9
κρίσεως τοιοῦτος, ὅτι εἰ μὴ δι᾽ ὀλίγους ἀνθρώπους
τοὺς αὐτῶν φίλους, καὶ μάλιστα δι᾽ αὐτούς, ᾔδεσαν
καλῶς καὶ δικαίως ὡς δέον ἦν αὐτοῖς χρήσασθαι. ὁ 10
δ᾽ Ἀστυμήδης αὑτῷ μὲν ἐδόκει καλῶς εἰρηκέναι περὶ
τῆς πατρίδος, οὐ μὴν τοῖς γε παρεπιδημοῦσιν οὐδὲ
τοῖς ἐκεῖ μένουσι τῶν Ἑλλήνων οὐδαμῶς ἤρεσκεν.
ἐξέβαλε γὰρ ἔγγραπτον μετὰ ταῦτα ποιήσας τὴν σύν- 11
ταξιν τῆς δικαιολογίας, ἣ τοῖς πλείστοις τῶν ἀναλαμ-
βανόντων εἰς τὰς χεῖρας ἄτοπος ἐφαίνετο καὶ τελέως
ἀπίθανος. συνεστήσατο γὰρ τὴν δικαιολογίαν οὐ μόνον 12
ἐκ τῶν τῆς πατρίδος δικαίων, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐκ τῆς τῶν
ἄλλων κατηγορίας. τὰ μὲν γὰρ εὐεργετήματα καὶ συν- 13
εργήματα παραβάλλων καὶ συγκρίνων τὰ μὲν τῶν ἄλ-
λων ἐπειρᾶτο ψευδοποιεῖν καὶ ταπεινοῦν, τὰ δὲ τῶν
Ῥοδίων ηὔξανε, πολλαπλασιάζων καθ᾽ ὅσον οἷός τ᾽ ἦν· 14
τὰ δ᾽ ἁμαρτήματα κατὰ τοὐναντίον τὰ μὲν τῶν ἄλλων
ἐξωνείδιζε πικρῶς καὶ δυσμενικῶς, τὰ δὲ τῶν Ῥοδίων
ἐπειρᾶτο περιστέλλειν, ἵνα κατὰ τὴν παράθεσιν τὰ
μὲν οἰκεῖα μικρὰ καὶ συγγνώμης ἄξια φανῇ, τὰ δὲ
τῶν πέλας ἀπαραίτητα καὶ μεγάλα τελέως, ἐφ᾽ οἷς
ἔφη συγγνώμης τετευχέναι τοὺς ἡμαρτηκότας ἅπαν-
τας. τὸ δὲ γένος τοῦτο τῆς δικαιολογίας οὐδαμῶς ἂν 15
πρέπειν ἀνδρὶ πολιτικῷ δόξειεν, ἐπείτοι καὶ τῶν κοι- 16
νοπραγησάντων περί τινων ἀπορρήτων οὐ τοὺς διὰ
φόβον ἢ πόρον μηνυτὰς γενομένους τῶν συνειδότων
ἐπαινοῦμεν, ἀλλὰ τοὺς πᾶσαν ἐπιδεξαμένους βάσανον
καὶ τιμωρίαν καὶ μηδενὶ τῶν συνειδότων παραιτίους
γενομένους τῆς αὐτῆς συμφορᾶς, τούτους ἀποδεχό-

17 μεθα καὶ τούτους ἄνδρας ἀγαθοὺς νομίζομεν. ὁ δὲ
διὰ τὸν ἄδηλον φόβον πάντα τὰ τῶν ἄλλων ἁμαρτή-
ματα τιθεὶς ὑπὸ τὴν ὄψιν τοῖς κρατοῦσι καὶ καινο-
ποιήσας, ὑπὲρ ὧν ὁ χρόνος εἰς λήθην ἀγηόχει τοὺς
ὑπερέχοντας, πῶς οὐκ ἔμελλε δυσαρεστήσειν τοῖς
ἱστορήσασι;

5 Τὴν δὲ προειρημένην ἀπόκρισιν οἱ μὲν περὶ τὸν
Φιλοκράτην λαβόντες ἐξ αὐτῆς ὥρμησαν, οἱ δὲ περὶ
τὸν Ἀστυμήδην αὐτόθι μένοντες παρήδρευον, χάριν
τοῦ μηδὲν αὐτοὺς λανθάνειν τῶν προσπιπτόντων ἢ
2 λεγομένων κατὰ τῆς πατρίδος. προσπεσούσης δὲ τῆς
ἀποκρίσεως ταύτης εἰς τὴν Ῥόδον, δόξαντες ἀπολε-
λύσθαι τοῦ μεγίστου φόβου τοῦ κατὰ τὸν πόλεμον,
τἄλλα καίπερ ἀκμὴν ὄντα δυσχερῆ ῥᾳδίως ἔφερον.
3 οὕτως ἀεὶ τὰ μείζω τῶν προσδοκωμένων κακῶν λή-
4 θην ποιεῖ τῶν ἐλαττόνων συμπτωμάτων. διὸ καὶ
παραχρῆμα ψηφισάμενοι τῇ Ῥώμῃ στέφανον ἀπὸ μυ-
ρίων χρυσῶν, καὶ καταστήσαντες πρεσβευτὴν ἅμα
καὶ ναύαρχον Θεαίτητον, ἐξέπεμπον θερείας ἀρχομέ-
νης ἄγοντα τὸν στέφανον, καὶ μετὰ τούτου τοὺς περὶ
Ῥοδοφῶντα, πειρασομένους κατὰ πάντα τρόπον συμ-
5 μαχίαν συνθέσθαι πρὸς Ῥωμαίους. τοῦτο δ' ἐποίη-
σαν βουλόμενοι δίχα τοῦ ψηφίσματος καὶ πρεσβείας
ἀποτυχεῖν, ἐὰν ἄλλως δόξῃ Ῥωμαίοις, δι' αὐτῆς δὲ
τῆς τοῦ ναυάρχου προαιρέσεως τὴν κατάπειραν ποιή-
σασθαι· τὴν γὰρ ἐξουσίαν εἶχε ταύτην ὁ ναύαρχος
6 ἐκ τῶν νόμων. οὕτω γὰρ ἦν πραγματικὸν τὸ πολί-
τευμα τῶν Ῥοδίων ὥς σχεδὸν ἔτη τετταράκοντα πρὸς
τοῖς ἑκατὸν κεκοινωνηκὼς ὁ δῆμος Ῥωμαίοις τῶν
ἐπιφανεστάτων καὶ καλλίστων ἔργων οὐκ ἐπεποίητο
7 πρὸς αὐτοὺς συμμαχίαν. τίνος δὲ χάριν οὕτως ἐχεί-
ριζον οἱ Ῥόδιοι τὰ καθ' αὐτοὺς οὐκ ἄξιον παραλιπεῖν.

βουλόμενοι γὰρ μηδένα τῶν ἐν ταῖς ὑπεροχαῖς καὶ 8
δυναστείαις ἀπελπίζειν τὴν ἐξ αὐτῶν ἐπικουρίαν καὶ
συμμαχίαν, οὐκ ἐβούλοντο συνδυάζειν οὐδὲ προκατα-
λαμβάνειν σφᾶς αὐτοὺς ὅρκοις καὶ συνθήκαις, ἀλλ'
ἀκέραιοι διαμένοντες κερδαίνειν τὰς ἐξ ἑκάστων ἐλ-
πίδας. τότε δὲ μεγάλην ἐποιοῦντο φιλοτιμίαν, βου- 9
λόμενοι ταύτης τῆς τιμῆς τυχεῖν παρὰ Ῥωμαίων, οὐ
κατεπειγόμενοι συμμαχίας οὐδ' ἀγωνιῶντες ἁπλῶς
οὐδένα κατὰ τὸ παρὸν πλὴν αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων,
ἀλλὰ βουλόμενοι κατὰ τὴν ὑπέρθεσιν τῆς ἐπιβολῆς 10
ἀφαιρεῖσθαι τὰς ὑπονοίας τῶν δυσχερές τι διανοουμέ-
νων περὶ τῆς πόλεως. ἄρτι δὲ τῶν περὶ τὸν Θεαίτη- 11
τον καταπεπλευκότων, ἀπέστησαν Καύνιοι, κατελά-
βοντο δὲ καὶ Μυλασεῖς τὰς ἐν Εὐρώμῳ πόλεις. κατὰ δὲ 12
τὸν αὐτὸν καιρὸν ἡ σύγκλητος ἐξέβαλε δόγμα διότι δεῖ
Κᾶρας καὶ Λυκίους ἐλευθέρους εἶναι πάντας, ὅσους
προσένειμε Ῥοδίοις μετὰ τὸν Ἀντιοχικὸν πόλεμον. τὰ 13
μὲν οὖν κατὰ τοὺς Καυνίους καὶ τοὺς Εὐρωμεῖς τα-
χέως οἱ Ῥόδιοι διωρθώσαντο· τοὺς μὲν γὰρ Καυ- 14
νίους Λύκον ἀποπέμψαντες μετὰ στρατιωτῶν ἠνάγκα-
σαν πάλιν ὑφ' αὐτοὺς τάττεσθαι, καίπερ Κιβυρατῶν
αὐτοῖς παραβοηθησάντων, ἐπὶ δὲ τὰς ἐν Εὐρώμῳ 15
πόλεις στρατεύσαντες ἐνίκησαν μάχῃ Μυλασεῖς καὶ
Ἀλαβανδεῖς, ἀμφοτέρων παραγενομένων μετὰ στρα-
τιᾶς ἐπ' Ὀρθωσίαν. τοῦ δὲ περὶ τῶν Λυκίων καὶ 16
Καρῶν δόγματος αὐτοῖς προσπεσόντος, πάλιν ἀνεσο-
βήθησαν ταῖς διανοίαις, δείσαντες μήποτε μάταιος μὲν
αὐτοῖς ἡ τοῦ στεφάνου δόσις γέγονε, μάταιαι δὲ αἱ
περὶ τῆς συμμαχίας ἐλπίδες. [Exc. de leg. p. 160—167.
4, 16. τῶν κοινοπρ. — 17. τοῖς ἱστορήσασιν, et 5, 3. ἀεὶ
—καὶ συμπτωμάτων etiam Exc. Vat. p. 437 M. 76—77 H.]

[Ὅτι φησὶ Πολύβιος] πρότερον ἐπιστήσαντες τοὺς 6

ἀναγιγνώσκοντας ἐπὶ τὴν περὶ Δείνωνος καὶ Πο-
2 λυαράτου διάληψιν· μεγάλης γὰρ οὔσης τῆς περιστά-
σεως καὶ τῆς μεταβολῆς οὐ μόνον παρὰ τοῖς Ῥοδίοις,
3 ἀλλὰ σχεδὸν ἁπάσαις ταῖς πολιτείαις, χρήσιμον ἂν
εἴη τὸ τὰς προαιρέσεις τῶν παρ' ἑκάστοις πολιτευο-
μένων ἐπισκέψασθαι καὶ γνῶναι τίνες φανήσονται
τὸ κατὰ λόγον πεποιηκότες καὶ τίνες παραπεπαικότες
4 τοῦ καθήκοντος, ἵνα οἱ ἐπιγιγνόμενοι, ὡς ἂν εἰ τύ-
πων ἐκτιθεμένων, δύνωνται κατὰ τὰς ὁμοίας περι-
στάσεις τὰ μὲν αἱρετὰ διώκειν, τὰ δὲ φευκτὰ φεύγειν
ἀληθινῶς, καὶ μὴ περὶ τὸν ἔσχατον καιρὸν τῆς ζωῆς
ἀβλεπτοῦντες τὸ πρέπον καὶ τὰς ἐν τῷ προγεγονότι
5 βίῳ πράξεις αὐτῶν .... ποιῶσι. συνέβαινε τοιγαρ-
οῦν τρεῖς διαφορὰς γενέσθαι τῶν ἐμπεσόντων εἰς
6 τὰς αἰτίας κατὰ τὸν πρὸς Περσέα πόλεμον. ὧν μία
μὲν ἦν τῶν οὐχ ἡδέως μὲν ὁρώντων κρινόμενα τὰ
ὅλα καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης ἐξουσίαν ὑπὸ μίαν ἀρ-
χὴν πίπτουσαν, οὔτε δὲ συνεργούντων οὔτ' ἀντι-
πραττόντων ἁπλῶς Ῥωμαίοις οὐδέν, ἀλλ' οἷον ἐπι-
7 τετραφότων τῇ τύχῃ περὶ τῶν ἀποβησομένων· ἑτέρα
δὲ τῶν ἡδέως ὁρώντων κρινόμενα τὰ πράγματα καὶ
βουλομένων νικᾶν τὸν Περσέα, μὴ δυναμένων δὲ
συνεπισπᾶσθαι τοὺς ἰδίους πολίτας καὶ τοὺς ὁμο-
8 εθνεῖς πρὸς τὴν αὑτῶν γνώμην· τρίτη δὲ καὶ τῶν
συνεπισπασαμένων καὶ μεταρριψάντων τὰ πολιτεύ-
7 ματα πρὸς τὴν Περσέως συμμαχίαν. πῶς οὖν ἕκα-
στοι τούτων ἐχείρισαν τὰ καθ' αὑτοὺς σκοπεῖν πά-
2 ρεστι. μετέρριψαν πρὸς Περσέα τὸ τῶν Μολοττῶν
ἔθνος Ἀντίνους καὶ Θεόδοτος καὶ Κέφαλος μετ'
3 αὐτῶν· [οἳ τῶν πραγμάτων] ἀντιπεσόντων ταῖς ἐπι-
βολαῖς αὐτῶν ὁλοσχερῶς, καὶ περιστάντος τοῦ κινδύ-
νου, καὶ συνεγγίζοντος τοῦ δεινοῦ, πάντες ὁμόσε χω-

ρήσαντες τοῖς παροῦσιν ἀπέθανον γενναίως. διόπερ 4
ἄξιον ἐπαινεῖν τοὺς ἄνδρας ἐπὶ τῷ μὴ προέσθαι μηδὲ
περιιδεῖν σφᾶς αὐτοὺς εἰς ἀναξίαν διάθεσιν ἐμπεσόν-
τας τοῦ προγεγονότος βίου. καὶ μὴν ἐν Ἀχαΐᾳ καὶ 5
παρὰ Θετταλοῖς καὶ Περραιβοῖς ἔσχον αἰτίαν καὶ
πλείους διὰ τὴν ἡσυχίαν, ὡς ἐφεδρεύοντες τοῖς και-
ροῖς καὶ φρονοῦντες τὰ Περσέως. ἀλλ' οὔτε λόγον 6
ἐν τῷ μέσῳ τοιοῦτον ἐξέβαλον οὔτε γράφοντες οὔτε
διαπεμπόμενοι πρὸς τὸν Περσέα περί τινος ἐφωρά-
θησαν, ἀλλὰ διεφύλαξαν ἀνεπιλήπτους ἑαυτούς. τοι- 7
γαροῦν εἰκότως οὗτοι καὶ δικαιολογίαν καὶ κρίσιν
ὑπέμενον καὶ πάσας ἐξήλεγχον τὰς ἐλπίδας· οὐ γὰρ 8
ἔλαττόν ἐστιν ἀγεννείας σημεῖον τὸ μηδὲν αὑτῷ συν-
ειδότα μοχθηρὸν προεξάγειν ἐκ τοῦ ζῆν αὑτόν, ποτὲ
μὲν τὰς τῶν ἀντιπολιτευομένων ἀνατάσεις καταπλα-
γέντα, ποτὲ δὲ τὴν τῶν κρατούντων ἐξουσίαν, τοῦ
παρὰ τὸ καθῆκον φιλοζωεῖν.

Καὶ μὴν ἐν Ῥόδῳ καὶ Κῷ καὶ πλείοσιν ἑτέραις 9
πόλεσιν ἐγένοντό τινες οἱ φρονοῦντες τὰ Περσέως, οἳ
καὶ λέγειν ἐθάρρουν περὶ Μακεδόνων ἐν τοῖς ἰδίοις
πολιτεύμασι καὶ κατηγορεῖν μὲν Ῥωμαίων καὶ καθό-
λου συνίστασθαι πρὸς τὸν Περσέα κοινοπραγίαν, οὐ
δυνηθέντες δὲ μεταρρῖψαι τὰ πολιτεύματα πρὸς τὴν
τοῦ βασιλέως συμμαχίαν. τούτων δ' ἦσαν ἐπιφα- 10
νέστατοι παρὰ μὲν τοῖς Κῴοις Ἱππόκριτος καὶ Διο-
μέδων ἀδελφοί, παρὰ δὲ Ῥοδίοις Δείνων καὶ Πολυά-
ρατος. ὧν τίς οὐκ ἂν καταμέμψαιτο τὴν προαίρεσιν; 8
οἳ πρῶτον μὲν τοὺς πολίτας συνίστορας ἔχοντες πάν-
των τῶν σφίσι πεπραγμένων καὶ τῶν εἰρημένων, ἔπειτα
δὲ τῶν γραμμάτων ἑαλωκότων καὶ πεφωτισμένων καὶ
τῶν παρὰ τοῦ Περσέως πρὸς ἐκείνους διαπεμπομέ-
νων καὶ τῶν πρὸς τὸν Περσέα παρ' ἐκείνων, ἅμα δὲ 2

καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑποχειρίων γεγονότων τῶν δια-
πεμπομένων παρ᾽ ἑκατέρων καὶ πρὸς ἑκατέρους, οὐχ
οἷοί τ᾽ ἦσαν εἴκειν οὐδ᾽ ἐκποδὼν ποιεῖν ἑαυτούς,
3 ἀλλ᾽ ἀκμὴν ἠμφισβήτουν. τοιγαροῦν προσκαρτεροῦν-
τες καὶ φιλοζωοῦντες πρὸς ἀπεγνωσμένας ἐλπίδας
καὶ τὸ δοκοῦν εἶναι περὶ αὐτοὺς τολμηρὸν καὶ παρά-
βολον ἀνέτρεψαν, ὥστε παρὰ τοῖς ἐπιγιγνομένοις
μηδ᾽ ἔσχατον ἐλέῳ καὶ συγγνώμῃ τόπον καταλιπεῖν.
4 ἐλεγχόμενοι γὰρ κατὰ πρόσωπον ὑπὸ τῶν ἰδίων χει-
ρογράφων καὶ τῶν ὑπουργῶν, οὐ μόνον ἀτυχεῖν, ἔτι
5 δὲ μᾶλλον ἀναισχυντεῖν ἔδοξαν. Θόας γάρ τις ἦν
τῶν πλοϊζομένων, ὃς καὶ πολλάκις εἰς τὴν Μακεδο-
νίαν ἐπεπλεύκει, διαπεσταλμένος ὑπὸ τῶν προειρη-
6 μένων. οὗτος ἐν τῇ μεταβολῇ τῶν πραγμάτων συν-
ειδὼς αὑτῷ τὰ πεπραγμένα, δείσας ἀπεχώρησεν εἰς
τὴν Κνίδον. τῶν δὲ Κνιδίων αὐτὸν εἰς φυλακὴν
ἀποθεμένων, ἐξαιτηθεὶς ὑπὸ τῶν Ῥοδίων ἦλθεν εἰς
7 τὴν Ῥόδον κἀκεῖ διὰ τῶν βασάνων ἐλεγχόμενος ἀν-
θωμολογεῖτο καὶ σύμφωνος ἦν πᾶσι τοῖς ἐκ τῶν
αἰχμαλώτων γραμμάτων συνθήμασιν, ὁμοίως δὲ καὶ
ταῖς ἐπιστολαῖς ταῖς παρά τε τοῦ Περσέως ἀποστελ-
λομέναις πρὸς τὸν Δείνωνα καὶ παρὰ τούτων πρὸς
8 ἐκεῖνον. ἐξ ὧν θαυμάζειν ἦν τίνι ποτὲ λογισμῷ χρώ-
μενος ὁ Δείνων προσανεῖχε τῷ ζῆν καὶ τὸν παρα-
δειγματισμὸν ὑπέμενε τοῦτον.

9 Πολὺ δὲ κατὰ τὴν ἀβουλίαν καὶ κατὰ τὴν ἀγέν-
2 νειαν ὁ Πολυάρατος ὑπερέθετο τὸν Δείνωνα. τοῦ
γὰρ Ποπιλίου προστάξαντος Πτολεμαίῳ τῷ βασιλεῖ
τὸν Πολυάρατον ἀναπέμπειν εἰς τὴν Ῥώμην, ὁ βασι-
λεὺς εἰς μὲν τὴν Ῥώμην οὐκ ἔκρινε πέμπειν, ἐντρε-
πόμενος τὴν πατρίδα καὶ τὸν Πολυάρατον, εἰς δὲ τὴν
Ῥόδον ἀποστέλλειν διέλαβε, κἀκείνου τοῦτο παρακα-

λοῦντος. παραστήσας οὖν λέμβον καὶ παραδοὺς αὐ- 3
τὸν Δημητρίῳ τινὶ τῶν φίλων ἐξαπέστειλεν. ἔγραφε
δὲ καὶ τοῖς Ῥοδίοις ὑπὲρ τῆς ἐκπομπῆς. ὁ δὲ Πολυά- 4
ρατος, προσσχὼν Φασήλιδι κατὰ πλοῦν, καὶ διανοη-
θεὶς ἅττα δήποτ' οὖν, λαβὼν θαλλοὺς κατέφυγεν
ἐπὶ τὴν κοινὴν ἑστίαν. ὃν εἴ τις ἤρετο τί βούλεται, 5
πέπεισμαι μηδ' ἂν αὐτὸν σχεῖν εἰπεῖν. εἰ μὲν γὰρ εἰς
τὴν πατρίδα μολεῖν ἐπεθύμει, τί θαλλῶν ἔδει; τοῦτο
γὰρ προύκειτό που τοῖς ἄγουσιν αὐτόν. εἰ δ' εἰς τὴν 6
Ῥώμην, καὶ μὴ βουλομένου 'κείνου τοῦτ' ἔδει γενέ-
σθαι κατ' ἀνάγκην. τί οὖν κατελείπεθ' ἕτερον; ἄλ-
λος γὰρ τόπος ὁ δεξόμενος αὐτὸν μετ' ἀσφαλείας οὐκ
ἦν. οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν Φασηλιτῶν πεμψάντων εἰς τὴν 7
Ῥόδον, καὶ παρακαλούντων κομίζεσθαι καὶ παραλαμ-
βάνειν τὸν Πολυάρατον, νουνεχῶς οἱ Ῥόδιοι διαλα-
βόντες ἄφρακτον μὲν ἐξαπέστειλαν τὸ παραπέμψον,
ἀναλαβεῖν δ' εἰς τὴν ναῦν ἐκώλυσαν τὸν ἄρχοντα, 8
διὰ τὸ προστετάχθαι τοῖς ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας εἰς
Ῥώμην ἀποκαταστῆσαι τὸν ἄνθρωπον. παραγενομέ- 9
νης δὲ τῆς νεὼς εἰς τὴν Φασήλιδα, καὶ τοῦ μὲν Ἐπι-
χάρους, ὃς ἦν ἄρχων τῆς νεώς, οὐ βουλομένου δέχε-
σθαι τῷ πλοίῳ τὸν ἄνθρωπον, τοῦ δὲ Δημητρίου 10
τοῦ προχειρισθέντος ὑπὸ τοῦ βασιλέως διὰ τὴν ἀνα-
πομπήν, κελεύοντος ἀνίστασθαι καὶ πλεῖν αὐτόν, καὶ
τῶν Φασηλιτῶν συνεπισχυόντων αὐτῷ διὰ τὸ δεδιέ-
ναι μή τις ἐκ Ῥωμαίων σφίσι διὰ ταῦτα μέμψις ἐπα-
κολουθήσῃ, καταπλαγεὶς τὴν περίστασιν ἐνέβη πάλιν 11
τὸν λέμβον πρὸς τὸν Δημήτριον. κατὰ δὲ τὸν ἀπό- 12
πλουν ἐπιλαβόμενος ἀφορμῆς εὐκαίρου, προσδραμὼν
κατέφυγε πάλιν εἰς Καῦνον, κἀκεῖ παραπλησίως
ἐδεῖτο τῶν Καυνίων βοηθεῖν. τούτων δὲ πάλιν ἀπο- 13
τριβομένων αὐτὸν διὰ τὸ τάττεσθαι μετὰ Ῥοδίων,

διεπέμπετο πρὸς Κιβυράτας, δεόμενος αὐτὸν δέξα-
14 σθαι τῇ πόλει καὶ πέμψαι παραπομπήν. ἔσχε γὰρ
ἀφορμὴν πρὸς τὴν πόλιν διὰ τὸ τεθράφθαι παρ'
15 αὐτῷ τοὺς παῖδας Παγκράτους τοῦ τυράννου. τῶν
δὲ πεισθέντων καὶ ποιησάντων τὰ παρακαλούμενα,
παραγενόμενος εἰς τὴν Κιβύραν εἰς ἀπορίαν ἐνέβα-
λεν αὐτόν τε καὶ τοὺς Κιβυράτας μείζω τῆς πρότε-
16 ρον, ὅτε παρὰ τοῖς Φασηλίταις ἦν. οὔτε γὰρ ἔχειν
παρ' αὑτοῖς ἐθάρρουν αὐτὸν διὰ τὸ δεδιέναι τὸν
ἀπὸ Ῥωμαίων κίνδυνον, οὔτ' ἀναπέμπειν εἰς τὴν
Ῥώμην ἐδύναντο διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν κατὰ θάλατ-
17 ταν ἔργων, ἅτε μεσόγειοι τελέως ὑπάρχοντες. λοι-
πὸν ἠναγκάζοντο πρεσβεύειν εἰς τὴν Ῥόδον καὶ πρὸς
τὸν στρατηγὸν εἰς Μακεδονίαν, ἀξιοῦντες παραλαβεῖν
18 τὸν ἄνθρωπον. τοῦ δὲ Λευκίου γράψαντος τοῖς μὲν
Κιβυράταις τηρεῖν ἐπιμελῶς τὸν Πολυάρατον καὶ
κομίζειν εἰς τὴν Ῥόδον, τοῖς δὲ Ῥοδίοις φροντίζειν
τῆς κατὰ θάλατταν παραπομπῆς, ἵνα μετ' ἀσφαλείας
εἰς τὴν Ῥωμαίων ἀνακομισθῇ. πειθαρχησάντων δ' ἀμ-
19 φοτέρων τοῖς γραφομένοις τούτῳ τῷ τρόπῳ συνέβη τὸν
Πολυάρατον ἐλθεῖν εἰς τὴν Ῥώμην, ἐκθεατρίσαντα μὲν
τὴν ἀβουλίαν τὴν αὑτοῦ καὶ τὴν ἀγέννειαν ἐφ' ὅσον
οἷός τ' ἦν, ἔκδοτον δὲ γενόμενον οὐ μόνον παρὰ Πτο-
λεμαίου τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ παρὰ Φασηλιτῶν
καὶ παρὰ Κιβυρατῶν καὶ παρὰ Ῥοδίων διὰ τὴν ἰδίαν
20 ἄνοιαν. τίνος οὖν χάριν τὸν πλείω λόγον πεποίημαι
21 περὶ Πολυαράτου καὶ Δείνωνος; οὐχ ἵνα συνεπεμ-
βαίνειν δόξω ταῖς ἐκείνων ἀτυχίαις· καὶ γὰρ ἄτοπόν
γε τοῦτο τελέως· ἀλλ' ἵνα φανερὰν ποιήσας τὴν ἐκεί-
νων ἀβουλίαν βέλτιον παρασκευάσω καὶ βουλεύεσθαι
καὶ φρονεῖν τοὺς κατὰ τὰς περιστάσεις εἰς παραπλη-
σίους ἐμπίπτοντας καιρούς. [Exc. Peir. p. 133.]

Ὅτι μετὰ τὴν τοῦ Περσέως κατάλυσιν, ἅμα τῷ 10
κριθῆναι τὰ ὅλα, πανταχόθεν ἐξέπεμπον πρέσβεις
συγχαρησομένους τοῖς στρατηγοῖς ἐπὶ τοῖς γεγονόσι.
τῶν δὲ πραγμάτων ὁλοσχερῶς ἐπὶ Ῥωμαίους κεκλι- 2
κότων, ἐπιπολάζοντες διὰ τὸν καιρὸν οἱ δοκοῦντες εἶ-
ναι φίλοι Ῥωμαίων ἐν πᾶσι τοῖς πολιτεύμασιν, εἴς τε
τὰς πρεσβείας οὗτοι καθίσταντο καὶ τὰς ἄλλας χρείας.
διὸ συνέδραμον εἰς τὴν Μακεδονίαν ἐκ μὲν Ἀχαΐας 3
Καλλικράτης, Ἀριστόδαμος, Ἀγησίας, Φίλιππος, ἐκ
δὲ Βοιωτίας οἱ περὶ Μνάσιππον, ἐκ δὲ τῆς Ἀκαρνα- 4
νίας οἱ περὶ Χρέμην, παρὰ δὲ τῶν Ἠπειρωτῶν οἱ
περὶ τὸν Χάροπα καὶ Νικίαν, παρὰ δὲ τῶν Αἰτωλῶν
οἱ περὶ τὸν Λυκίσκον καὶ Τίσιππον. ἁπάντων δὲ 5
τούτων ὁμοῦ γενομένων, καὶ πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπόθε-
σιν ἁμιλλωμένων προθύμως, μηδενὸς ὑπάρχοντος
ἀνταγωνιστοῦ διὰ τὸ τοὺς ἀντιπολιτευομένους ἅπαν-
τας εἴκοντας τοῖς καιροῖς ἀνακεχωρηκέναι τελέως, ἀκο-
νιτὶ κατεκράτησαν τῆς ὑποθέσεως οἱ προειρημένοι.
πρὸς μὲν οὖν τὰς ἄλλας πόλεις καὶ τὰς ἐθνικὰς συστά- 6
σεις οἱ δέκα δι' αὐτῶν τῶν στρατηγῶν ἐποιήσαντο τὴν
ἐπιταγήν, οὓς δεήσει πορεύεσθαι τῶν ἀνδρῶν εἰς τὴν
Ῥώμην. οὗτοι δ' ἦσαν ὡς ἐπίπαν οὓς ἀπέγραψαν 7
οἱ προειρημένοι κατὰ τὰς ἰδίας ἀντιπαραγωγάς, πλὴν
ὀλίγων τελέως τῶν ἔκδηλόν τι πεποιηκότων. πρὸς δὲ 8
τὸ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνος πρεσβευτὰς ἐξέπεμψαν τοὺς
ἐπιφανεστάτους ἄνδρας τῶν δέκα, Γάιον Κλαύδιον
καὶ Γνάιον Δομέτιον, διὰ δύο αἰτίας, πρῶτον μὲν 9
εὐλαβούμενοι τοὺς Ἀχαιοὺς μήποτ' οὐ πειθαρχήσωσι
τοῖς γραφομένοις, ἀλλὰ καὶ κινδυνεύσωσιν οἱ περὶ
τὸν Καλλικράτην, δόξαντες ἐξειργάσθαι τὰς κατὰ
πάντων τῶν Ἑλλήνων διαβολάς, ὃ κατ' ἀλήθειαν ἦν,
δεύτερον δὲ διὰ τὸ μηδὲν ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις γράμ- 10

μασιν ἀκριβὲς εὑρῆσθαι κατὰ μηδενὸς τῶν Ἀχαιῶν.
11 περὶ μὲν οὖν τούτων μετά τινα χρόνον ἐξέπεμπεν ὁ
στρατηγὸς τὰς ἐπιστολὰς καὶ τοὺς πρέσβεις, καίπερ
οὐκ εὐδοκούμενος κατά γε τὴν αὐτοῦ γνώμην ταῖς
τῶν περὶ τὸν Λυκίσκον καὶ Καλλικράτην διαβολαῖς,
ὡς ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ὕστερον ἐγένετο κατα-
φανές.

11 Ὅτι κατὰ τὴν Αἴγυπτον οἱ βασιλεῖς ἀπολελυ-
μένοι τοῦ πρὸς Ἀντίοχον πολέμου πρῶτον μὲν εἰς
Ῥώμην πρεσβευτὴν ἐξέπεμψαν Νουμήνιον, ἕνα τῶν
φίλων, εὐχαριστήσοντα περὶ τῶν εἰς αὐτοὺς γεγονό-
2 των εὐεργετημάτων· ἀπέλυσαν δὲ καὶ τὸν Λακεδαι-
μόνιον Μεναλκίδαν, ἐνεργῶς κεχρημένον τοῖς κατὰ
τῆς βασιλείας καιροῖς πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπανόρθωσιν,
Γαΐου Ποπιλίου τὴν ὑπὲρ τῆς ἀπολύσεως χάριν αἰ-
τησαμένου παρὰ τῶν βασιλέων.

12 Ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον Κότυς ὁ τῶν Ὀδρυ-
σῶν βασιλεὺς ἀπέστειλε πρεσβευτὰς εἰς τὴν Ῥώμην,
ἀξιῶν ἀποδοθῆναι τὸν υἱὸν αὐτῷ καὶ περὶ τῆς γενο-
μένης πρὸς Περσέα κοινοπραγίας δικαιολογούμενος.
2 οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, νομίσαντες ἠνύσθαι σφίσι τὸ προκεί-
μενον τοῦ πρὸς τὸν Περσέα πολέμου κατὰ νοῦν προ-
κεχωρηκότος, τὴν δὲ πρὸς Κότυν διαφορὰν πρὸς οὐ-
3 δὲν ἔτι διατείνειν, συνεχώρησαν αὐτῷ κομίζεσθαι
τὸν υἱόν, ὃς ὁμηρείας χάριν δοθεὶς εἰς Μακεδονίαν
4 ἑαλώκει μετὰ τῶν Περσέως τέκνων, βουλόμενοι τὴν
αὑτῶν πρᾳότητα καὶ μεγαλοψυχίαν ἐμφαίνειν, ἅμα
δὲ καὶ τὸν Κότυν ἀναδούμενοι διὰ τῆς τοιαύτης χά-
ριτος. [Exc. de legat. p. 167—169.]

13 Λεύκιος δὲ Ἀνίκιος, Ἰλλυριοὺς καταπολεμήσας,
καὶ αἰχμάλωτον ἀγαγὼν Γένθιον τὸν τῶν Ἰλλυριῶν
βασιλέα σὺν τοῖς τέκνοις, ἀγῶνας ἐπιτελῶν τοὺς

ἐπινικίους ἐν τῇ Ῥώμῃ παντὸς γέλωτος ἄξια πράγματα
ἐποίησεν, ὡς Πολύβιος ἱστορεῖ ἐν τῇ τριακοστῇ. μετα- 2
πεμψάμενος γὰρ τοὺς ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐπιφανεστά-
τους τεχνίτας, καὶ σκηνὴν κατασκευάσας μεγίστην ἐν
τῷ Κίρκῳ, πρώτους εἰσῆγεν αὐλητὰς ἅμα πάντας.
οὗτοι δ' ἦσαν Θεόδωρος ὁ Βοιώτιος, Θεόπομπος . . ., 3
Ἕρμιππος ὁ Λυσιμαχεύς, οἵτινες ἐπιφανέστατοι ἦσαν.
τούτους δὲ στήσας ἐπὶ τὸ προσκήνιον μετὰ τοῦ χοροῦ 4
αὐλεῖν ἐκέλευσεν ἅμα πάντας. τῶν δὲ διαπορευομένων 5
τὰς κρούσεις μετὰ τῆς ἁρμοζούσης κινήσεως προσπέμ-
ψας οὐκ ἔφη καλῶς αὐτοὺς αὐλεῖν, ἀλλ' ἀγωνίζεσθαι
μᾶλλον ἐκέλευσε. τῶν δὲ διαπορούντων ὑπέδειξέ τις 6
τῶν ῥαβδούχων ἐπιστρέψαντας ἐπαγαγεῖν ἐφ' αὑτοὺς
καὶ ποιεῖν ὡς ἂν εἰ μάχην. ταχὺ δὲ συννοήσαντες οἱ 7
αὐληταὶ καὶ λαβόντες οἰκείαν * ταῖς ἑαυτῶν ἀσελγεί-
αις μεγάλην ἐποίησαν σύγχυσιν. συνεπιστρέψαν- 8
τες δὲ τοὺς μέσους χοροὺς πρὸς τοὺς ἄκρους οἱ μὲν
αὐληταὶ φυσῶντες ἀδιανόητα καὶ διαφέροντες τοὺς
αὐλοὺς ἐπῆγον ἀνὰ μέρος ἐπ' ἀλλήλους. ἅμα δὲ τού- 9
τοις ἐπικτυποῦντες οἱ χοροὶ καὶ συνεπεισιόντες τὴν
σκηνὴν ἐπεφέροντο τοῖς ἐναντίοις καὶ πάλιν ἀνεχώ-
ρουν ἐκ μεταβολῆς. ὡς δὲ καὶ περιζωσάμενός τις 10
τῶν χορευτῶν ἐκ τοῦ χοροῦ στραφεὶς ἦρε τὰς χεῖρας
ἀπὸ πυγμῆς πρὸς τὸν ἐπιφερόμενον αὐλητήν, τότ'
ἤδη κρότος ἐξαίσιος ἐγένετο καὶ κραυγὴ τῶν θεωμέ- 11
νων. ἔτι δὲ τούτων ἐκ παρατάξεως ἀγωνιζομένων
ὀρχησταὶ δύο εἰσήγοντο μετὰ συμφωνίας εἰς τὴν ὀρ-
χήστραν καὶ πύκται τέτταρες ἀνέβησαν ἐπὶ τὴν σκη-
νὴν μετὰ σαλπικτῶν καὶ βυκανητῶν. ὁμοῦ δὲ τούτων 12
πάντων ἀγωνιζομένων ἄλεκτον ἦν τὸ συμβαῖνον. περὶ
δὲ τῶν τραγῳδῶν, φησὶν ὁ Πολύβιος, ὅ,τι ἂν ἐπιβάλω-

μαι λέγειν, δόξω τισὶ διαχλευάζειν. [Athen. 14, p. 615. A—E.]

14 Ὅτι Αἰτωλοὶ τὸν βίον ἀπὸ λῃστείας καὶ τῆς τοι-
2 αύτης παρανομίας εἰώθεσαν ἔχειν. καὶ ἕως μὲν ἐξῆν
τοὺς Ἕλληνας φέρειν καὶ λεηλατεῖν, ἐκ τούτων ἐπο-
ρίζοντο τοὺς βίους, πᾶσαν γῆν ἡγούμενοι πολεμίαν·
3 μετὰ δὲ ταῦτα Ῥωμαίων ἐπιστάντων τοῖς πράγμασι
κωλυθέντες τῆς ἔξωθεν ἐπικουρίας εἰς ἑαυτοὺς κα-
4 τήντησαν. καὶ πρότερον μὲν κατὰ τὸν ἐμφύλιον πό-
5 λεμον οὐκ ἔστιν ὃ τῶν δεινῶν οὐκ ἔπραξαν· βραχεῖ
δ' ἀνώτερον χρόνῳ γεγευμένοι τοῦ φόνου τοῦ κατ'
ἀλλήλων ἐν ταῖς κατὰ τὴν Ἀρσινόην σφαγαῖς ἕτοι-
μοι πρὸς πᾶν ἦσαν, ἀποτεθηριωμένοι τὰς ψυχάς,
6 ὥστε μηδὲ βουλὴν διδόναι τοῖς προεστῶσι. διόπερ
ἦν ἀκρισίας καὶ παρανομίας καὶ φόνου πλήρη τὰ
κατὰ τὴν Αἰτωλίαν, καὶ τῶν πραττομένων παρ' αὐ-
τοῖς ἐκ λογισμοῦ μὲν καὶ προθέσεως οὐδὲν ἐπετε-
λεῖτο, πάντα δ' εἰκῇ καὶ φύρδην ἐπράττετο, καθά-
περ εἰ λαίλαπός τινος ἐκπεπτωκυίας εἰς αὐτούς.

7 Ὅτι κατὰ τὴν Ἤπειρον παραπλήσια τούτοις
8 ἔπραττον. ἐφ' ὅσον γὰρ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων
μετριώτεροι τῶν κατὰ τὴν Αἰτωλίαν ἦσαν, ἐπὶ το-
σοῦτον ὁ προεστὼς αὐτῶν ἀσεβέστερος καὶ παρανο-
9 μώτερος ὑπῆρχε τῶν ἄλλων. δοκῶ γὰρ μὴ γεγονέναι
μηδ' ἔσεσθαι θηριωδέστερον ἄνθρωπον μηδὲ σκαιό-
τερον Χάροπος. [Exc. Peir. p. 142.]

15 Ἐξ ὧν μάλιστα κατίδοι τις ἂν ἅμα καὶ τὴν ὀξύτητα καὶ τὴν ἀβεβαιότητα τῆς τύχης, ὅταν ἃ μάλιστ' ἄν τις αὑτοῦ χάριν οἴηται διαπονεῖν, ταῦτα παρὰ πόδας εὑρίσκηται τοῖς ἐχθροῖς κατασκευάζων· κίονας γὰρ κατεσκεύαζε Περσεύς, καὶ ταύτας καταλαβὼν

ἀτελεῖς Λεύκιος Αἰμίλιος ἐτελείωσε καὶ τὰς αὐτοῦ
εἰκόνας ἐπέστησεν. [Exc. Vat. p. 437 M. 78 H.]

Ἐπισημηνάμενος δὲ τοῦ Σικυῶνος τὴν ὀχυρό- 1
τητα καὶ τὸ βάρος τῆς τῶν Ἀργείων πόλεως ἦλθεν
εἰς Ἐπίδαυρον. [Suidas v. βάρος.]

Ὁ δὲ θαυμάσας τὴν τῆς πόλεως θέσιν καὶ τὴν 1
τῆς ἀκροπόλεως εὐκαιρίαν πρός τε τοὺς ἐντὸς Ἰσθμοῦ
καὶ πρὸς τοὺς ἐκτὸς ἀπολαμβανομένους τόπους. [Sui-
das v. εὐκαιρία.]

Πάλαι μετέωρος ὢν πρὸς τὴν τῆς Ὀλυμπίας θέαν 2
ὥρμησε. [Suidas v. μετέωρος.]

Λεύκιος Αἰμίλιος παρῆν εἰς τὸ τέμενος τὸ ἐν 3
Ὀλυμπίᾳ, καὶ τὸ ἄγαλμα θεασάμενος ἐξεπλάγη καὶ
τοσοῦτον εἶπεν ὅτι μόνος αὐτῷ δοκεῖ Φειδίας τὸν 4
παρ' Ὁμήρῳ Δία μεμιμῆσθαι, διότι μεγάλην ἔχων
προσδοκίαν τῆς Ὀλυμπίας μείζω τῆς προσδοκίας εὑ-
ρηκὼς εἴη τὴν ἀλήθειαν. [Suidas v. Φειδίας.]

Ὅτι τῆς αὐτῆς ψυχῆς ἐστιν ἀγῶνάς τε διατίθε-
σθαι καλῶς καὶ παρασκευὴν καὶ πότον μεγαλομερῆ
χειρίσαι δεόντως καὶ παρατάξασθαι τοῖς πολεμίοις
στρατηγικῶς. [Exc. Vat. p. 437 M. 78 H.]

Τῶν Ἠπειρωτῶν ἑβδομήκοντα πόλεις Πολύβιός 5
φησιν ἀνατρέψαι Παῦλον μετὰ τὴν Μακεδόνων καὶ
Περσέως κατάλυσιν· Μολοττῶν δ' ὑπάρξαι τὰς πλεί- 6
στας· πέντε δὲ καὶ δέκα μυριάδας ἀνθρώπων ἐξαν-
δραποδίσασθαι. [Strabo 7, p. 322.]

Ὅτι κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἦλθε καὶ Προυσίας 16
ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Ῥώμην, συγχαρησόμενος τῇ συγ-
κλήτῳ καὶ τοῖς στρατηγοῖς ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν. ὁ δὲ 2
Προυσίας οὗτος οὐδαμῶς γέγονεν ἄξιος τοῦ τῆς βα-
σιλείας προσχήματος. τεκμήραιτο δ' ἄν τις ἐκ τούτων,

3 ὅς γε πρῶτον μὲν πρεσβευτῶν παραγεγονότων Ῥω-
μαϊκῶν πρὸς αὐτὸν ἐξυρημένος τὴν κεφαλὴν καὶ πί-
λεον ἔχων καὶ τήβενναν καὶ καλικίους ἀπήντα τού-
τοις, καὶ καθόλου τοιαύτῃ διασκευῇ κεχρημένος οἵαν
ἔχουσιν οἱ προσφάτως ἠλευθερωμένοι παρὰ Ῥωμαί-
4 οις, οὓς καλοῦσι λιβέρτους· καὶ δεξιωσάμενος τοὺς
πρεσβευτάς, Ὁρᾶτ', ἔφη, τὸν ὑμέτερον λίβερτον ἐμέ,
πάντα βουλόμενον χαρίζεσθαι καὶ μιμεῖσθαι τὰ παρ'
ὑμῖν. ἧς ἀγεννεστέραν φωνὴν οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν.
5 τότε δὲ κατὰ τὴν εἴσοδον γενόμενος τὴν εἰς τὴν σύγ-
κλητον, στὰς κατὰ τὸ θύρετρον ἀντίος τοῦ συνεδρίου,
καὶ καθεὶς τὰς χεῖρας ἀμφοτέρας προσεκύνησε τὸν
οὐδὸν καὶ τοὺς καθημένους, ἐπιφθεγξάμενος, Χαί-
ρετε, θεοὶ σωτῆρες, ὑπερβολὴν οὐ καταλιπὼν ἀναν-
δρίας, ἅμα δὲ καὶ γυναικισμοῦ καὶ κολακείας, οὐδενὶ
6 τῶν ἐπιγιγνομένων. ἀκόλουθα δὲ τούτοις καὶ κατὰ
τὴν κοινολογίαν εἰσελθὼν ἐπετελέσατο, περὶ ὧν καὶ
7 τὸ γράφειν ἀπρεπὲς ἦν. φανεὶς δὲ τελέως εὐκατα-
φρόνητος ἀπόκρισιν ἔλαβε δι' αὐτὸ τοῦτο φιλάν-
θρωπον.

17 Ἤδη δὲ τούτου τὰς ἀποκρίσεις εἰληφότος προσ-
2 έπεσε παραγίγνεσθαι τὸν Εὐμένη. τοῦτο δὲ τὸ πρᾶγ-
μα πολλὴν ἀπορίαν παρέσχε τοῖς ἐν τῷ συνεδρίῳ·
διαβεβλημένοι γὰρ πρὸς αὐτὸν καὶ διαλήψεις ἀμετα-
θέτους ἔχοντες οὐκ ἐβούλοντο κατ' οὐδένα τρόπον
3 ἐμφανίζειν αὑτούς. πᾶσι γὰρ ἀναδεδειχότες πρῶτον
καὶ μέγιστον φίλον τὸν βασιλέα τοῦτον, ἔμελλον εἰς
ὄψιν ἐλθόντες καὶ προσδεξάμενοι δικαιολογίαν, εἰ
μὲν τὸ δοκοῦν ἀποκριθεῖεν ἀκολουθοῦντες ταῖς ἰδίαις
διαλήψεσιν, ἐκθεατριεῖν αὑτούς, εἰ τοιοῦτον ἄνθρω-
πον ἐπὶ τοσοῦτον ἐξετίμησαν ἐν τοῖς ἀνώτερον χρό-
4 νοις, εἰ δὲ δουλεύοντες τῇ τῶν ἐκτὸς φαντασίᾳ φι-

λανθρώπως ἀποκριθεῖεν, παρόψεσθαι τὴν ἀλήθειαν
καὶ τὸ τῇ πατρίδι συμφέρον. διόπερ ἐξ ἑκατέρας 5
τῆς ἀποφάσεως μέλλοντος ἀπιθάνου τινὸς αὐτοῖς
ἐξακολουθήσειν, εὕροντο λύσιν τοῦ προβλήματος τοι-
αύτην. ὡς γὰρ καθόλου δυσαρεστούμενοι ταῖς τῶν 6
βασιλέων ἐπιδημίαις, δόγμα τι τοιοῦτον ἐξέβαλον,
Μηδένα βασιλέα παραγίγνεσθαι πρὸς αὐτούς. μετὰ 7
δὲ ταῦτα πυθόμενοι τὸν Εὐμένη καταπεπλευκέναι
τῆς Ἰταλίας εἰς Βρεντέσιον, ἐπαπέστειλαν τὸν ταμίαν
φέροντα τὸ δόγμα καὶ κελεύσοντα λέγειν πρὸς αὐτόν,
εἴ τι τυγχάνει τῆς συγκλήτου χρείαν ἔχων· εἰ δὲ μη- 8
δενὸς δεῖται, παραγγελοῦντα τὴν ταχίστην αὐτὸν ἐκ
τῆς Ἰταλίας ἀπαλλάττεσθαι. ὁ δὲ βασιλεύς, συμμί- 9
ξαντος αὐτῷ τοῦ ταμίου, γνοὺς τὴν τῆς συγκλήτου
προαίρεσιν, εἰς τέλος ἀπεσιώπησεν, οὐδενὸς φήσας
προσδεῖσθαι. καὶ δὴ τούτῳ τῷ τρόπῳ συνέβη τὸν 10
Εὐμένη κωλυθῆναι τῆς εἰς τὴν Ῥώμην ἀναβάσεως.
συνηκολουθήκει δὲ καὶ ἕτερόν τι πραγματικὸν τούτῳ 11
τῷ διαβουλίῳ. μεγάλου γὰρ ὑπὸ τῶν Γαλατῶν ἐπι- 12
κρεμαμένου κινδύνου τῇ βασιλείᾳ, προφανὲς ἦν ὅτι
διὰ τὸν σκυβαλισμὸν τοῦτον οἱ μὲν τοῦ βασιλέως
σύμμαχοι ταπεινωθήσονται πάντες, οἱ δὲ Γαλάται
διπλασίως ἐπιρρωσθήσονται πρὸς τὸν πόλεμον. διὸ 13
πάντῃ πάντως βουλόμενοι ταπεινοῦν αὐτὸν ἐπὶ ταύ-
την κατηνέχθησαν τὴν γνώμην. τούτων δὲ γιγνομέ- 14
νων ἔτι κατ' ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος, λοιπὸν ἡ σύγκλη-
τος ἅπασι τοῖς παραγεγονόσι κατὰ πρεσβείαν· οὐ 15
γὰρ ἦν οὔτε πόλις οὔτε δυνάστης οὔτε βασιλεὺς ὃς
οὐκ ἀπεστάλκει πρεσβείαν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν
τὴν συγχαρησομένην ἐπὶ τοῖς γεγονόσιν· οἷς ἅπασιν 16
οἰκείως ἀπήντησε καὶ φιλανθρώπως πλὴν τῶν Ῥο-
δίων. τούτους δὲ παρέπεμπε ποικίλας ἐμφάσεις 17

ποιοῦσα περὶ τοῦ μέλλοντος. ἐπείχετο δὲ καὶ κατὰ
τοὺς Ἀθηναίους.

18 Ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι παρεγένοντο πρεσβεύοντες τὸ
2 μὲν πρῶτον ὑπὲρ τῆς τῶν Ἁλιαρτίων σωτηρίας, πα-
ρακουόμενοι δὲ περὶ τούτου τοῦ μέρους ἐκ μεταθέ-
σεως διελέγοντο περὶ Δήλου καὶ Λήμνου καὶ τῆς τῶν
Ἁλιαρτίων χώρας, εἰς ἑαυτοὺς ἐξαιτούμενοι τὴν κτῆ-
3 σιν· εἶχον γὰρ διττὰς ἐντολάς. οἷς περὶ μὲν τῶν
κατὰ Δῆλον καὶ Λῆμνον οὐκ ἄν τις ἐπιτιμήσειε διὰ
τὸ καὶ πρότερον ἀντιπεποιῆσθαι τῶν νήσων τούτων,
περὶ δὲ τῆς τῶν Ἁλιαρτίων χώρας εἰκότως ἄν τις
4 καταμέμψαιτο. τὸ γὰρ πόλιν σχεδὸν ἀρχαιοτάτην τῶν
κατὰ τὴν Βοιωτίαν ἐπταικυῖαν μὴ συνεπανορθοῦν
κατὰ πάντα τρόπον, τὸ δ' ἐναντίον ἐξαλείφειν, ἀφαι-
ρουμένους καὶ τὰς εἰς τὸ μέλλον ἐλπίδας τῶν ἠκλη-
5 ρηκότων, δῆλον ὡς οὐδενὶ μὲν ἂν δόξαι τῶν Ἑλλή-
6 νων καθήκειν, ἥκιστα δὲ τῶν ἄλλων Ἀθηναίοις. τὸ
γὰρ τὴν μὲν ἰδίαν πατρίδα κοινὴν ποιεῖν ἅπασι, τὰς
δὲ τῶν ἄλλων ἀναιρεῖν, οὐδαμῶς οἰκεῖον ἂν φανείη
7 τοῦ τῆς πόλεως ἤθους. πλὴν ἥ γε σύγκλητος καὶ τὴν
Δῆλον αὐτοῖς ἔδωκε καὶ τὴν Λῆμνον. καὶ τὰ μὲν
κατὰ τοὺς Ἀθηναίους τοιαύτην ἔσχε διάθεσιν. [Exc.
de legat. p. 169—172.]

18a Καὶ τὴν μὲν Λῆμνον καὶ τὴν Δῆλον κατὰ τὴν
παροιμίαν τὸν λύκον τῶν ὤτων ἔλαβον· πολλὰ γὰρ
ὑπέμειναν δυσκληρήματα συμπλεκόμενοι τοῖς Δη-
λίοις· ἐκ δὲ τῆς τῶν Ἁλιαρτίων χώρας ὄνειδος αὐτοῖς
μᾶλλον ἢ καρπός τις συνεξηκολούθησεν. [Exc. Vat.
p. 437 M. 78 H.]

19 Ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον Θεαίτητος εἰσελθὼν
εἰς τὴν σύγκλητον λόγους μὲν ἐποιήσατο περὶ τῆς
2 συμμαχίας· ὑπερθεμένης δὲ τῆς συγκλήτου τὸ δια-

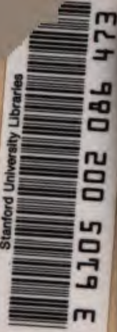
βούλιον οὗτος μὲν μετήλλαξε τὸν βίον κατὰ φύσιν, ἔτη γὰρ εἶχε πλείω τῶν ὀγδοήκοντα, παραγενομένων δὲ φυγάδων ἔκ τε Καύνου καὶ Στρατονικείας εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ παρελθόντων εἰς τὴν σύγκλητον, ἐγένετο δόγμα Ῥοδίους ἐξάγειν τὰς φρουρὰς ἔκ τε Καύνου καὶ Στρατονικείας. οἱ δὲ περὶ τὸν Φιλόφρονα καὶ Ἀστυμήδην λαβόντες ταύτην τὴν ἀπόκρισιν ἀπέπλευσαν κατὰ σπουδὴν εἰς τὴν οἰκείαν, δεδιότες μὴ παρακούσαντες οἱ Ῥόδιοι περὶ τοῦ τὰς φρουρὰς ἐξαγαγεῖν αὖθις ἄλλην ἀρχὴν ἐγκλημάτων ποιήσωσιν. [Exc. de legat. p. 172—173.]

Ὅτι κατὰ τὴν Πελοπόννησον, παραγενομένων τῶν 20 πρεσβευτῶν, καὶ διασαφούντων τὰ κατὰ τὰς ἀποκρίσεις, οὐκέτι θόρυβος ἦν, ἀλλ' ὀργὴ καὶ μῖσος ἐκφανὲς πρὸς τοὺς περὶ τὸν Καλλικράτην. [Exc. de legat. p. 174.]

Ὅτι τοῦ περὶ Καλλικράτην μίσους καὶ Ἀνδρωνίδαν 2 καὶ τοὺς λοιποὺς τοὺς ὁμογνώμονας τούτων οὕτως ἄν τις τεκμήραιτο. τῆς γὰρ τῶν Ἀντιγονείων 3 πανηγύρεως ἐν τῷ Σικυῶνι συντελουμένης, καὶ τῶν βαλανείων ἁπάντων ἐχόντων τάς τε κοινὰς μάκτρας καὶ πυέλους ταύταις παρακειμένας, εἰς ἃς οἱ κομψότεροι τῶν ἀνθρώπων εἰώθασι κατ' ἰδίαν ἐμβαίνειν, εἰς ταύτας ὅτε τις καθείη τῶν περὶ τὸν Ἀνδρωνίδαν 4 καὶ Καλλικράτην, οὐδεὶς ἐτόλμα τῶν ἐφεστώτων ἔτι καθιέναι, πρὶν ἢ τὸν βαλανείτην τὸ μὲν ὑπάρχον ὕδωρ ἀφεῖναι πᾶν, ἕτερον δὲ καθαρὸν ἐγχέαι. τοῦτο 5 δ' ἐποίουν, ὑπολαμβάνοντες ὡς ἂν εἰ μιαίνεσθαι καθιέντες εἰς ταὐτὸ τοῖς προειρημένοις ὕδωρ. τοὺς δὲ 6 συριγμοὺς τοὺς ἐν ταῖς κοιναῖς πανηγύρεσι τῶν Ἑλλήνων καὶ τοὺς χλευασμούς, ὅτε τις ἐπιβάλοιτο κηρύττειν τινὰ τῶν προειρημένων, οὐδ' ἂν ἐξηγήσαιτο

7 ῥᾳδίως οὐδείς. ἐθάρρει δὲ καὶ τὰ παιδάρια κατὰ
τὰς ὁδοὺς ἐκ τῶν διδασκαλείων ἐπανάγοντα κατὰ
8 πρόσωπον αὐτοὺς προδότας ἀποκαλεῖν. τοιαύτη τις
ὑπέδραμε προσκοπὴ καὶ μῖσος κατὰ τῶν προειρη-
μένων. [Exc. Peir. p. 142—145.]

NAME	DATE	NAME
J. C. Wilson	G MAR 1 8 5	

